MÜLLNER Ferenc budai harangöntő. 1818-ban önti a kerecsendi rk.templom 628 fontos nagy harangját:

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtésből. Voit.

Müllner Frigges /[illegible]/ F.M.19.2.

1858 [illegible] ak. (Ly. N. r. 144.)

Ányakvi sz.: .....

.....

m: .....

árgyak: .....

yam: ..... Vallás: ..... Szül. év.: .....

árgyain kivül tud .....

.....

ást vállal: h e l y b e n — v i d é k e n.

tt-e már állást a Segitőtől és milyen esetekben: .....

egyzések: .....

Pozsony, Müllner György, szobrász,
1766.

Pressburger Zeitung
1766, 78, 82.

Müllner György, könyvnyomdász

1766, Pozsony.

Pressburger Zeitung

1766, 78. sz.

Müllner J./Johan/,asztaloslegény

Győrben 1674-1699 között megfordúlt asztaloslegé-
Nyek jegyzéke származási hely szerint:"Rostock:
Müllner J." 127.old

Batári Ferenc: Asztaloslegények Győrött a XVII.
században - Adatok Győr város asztalosmüvességé-
nek történetéhez 9[illegible].old

Arrabona,9.- Kantus János Múz.Győr,1967. - A Győri
Múz.Évkönyve

MÜLLNER, Johann, pozsonyi ovztalonegéd

J. M., Tischlergesell, 3 hónapos lánya meghalt.
(1805, 617 l)

Preuburger Zeitung
(Genthon)

MÜLLNER, Johann Georg s. MÜLLER

Pozsony. Müllner Vencel,
Könnivessegád, 1796.

Pressburger Zeitung

1796., 34. szám

MÜLLNER, Wenzel, pozsonyi könnüvesszéd

W. M., Maurergesell, 2 éves lánya meghalt. (1797, 399 l)

Preßburger Zeitung
(Genthon)

Kiállítások.

A münchení kiállítás.

K. V. 1348/1897.

1896. (?) okt. 22.

Kiállítások.

A müncheni nemzet-
közi kiállítás.

K. V. 346/1898.

1898. évi. 16.

Münczer Vilmos

az elmult idők kiváló díszítőlakatosa és kovácsmestere.

Sárádi Kálmán: Művészi kovácsolás, Budapest, 1970. 239 l

54 l.

MÜLLNER JÁNOS

Műcsarnokbeli kiállitás anyagából.

UJ TÜKÖR 1982. XIX.évf.2.sz.20-21.o.

SZERZŐDÉS

munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony létesitéséhez

mely létrejött egyrészről a MTA Müvészettörténeti Kutató Csoport (Bp. I. u. 62.), másrészről

név:

főállásu munkahelye:

állandó lakcime:

szem.ig.száma:

megbizott között az alábbi feltételekkel:

1. Az elvégzendő feladat részletesen:

Münich F Miklós

Nobrán

Nül 1730. k. Schwabe-
nitz (Mähren), † 1808
nov. 10. Sopronban.
1769-tól soproni polgár.
1771-eltiltják az ara-
nyozástól. Müvei kö-
zül ismeretes a nagy-
geresdi kat. templom
oltára.

Csatkörl

F (Mnych)

MÜLLNER JÁNOS, posztósmester

Az 1627-ben kiadott artikulusokat 1724.nov.8-án a céh által kiadott és Danapf Sámuel céhmester, Einbeck Gottfried és Müllner János mesterek aláirásával ellátot oklevélben 3 articulussal bővitették. 151.old.

DÁVIDHÁZY ISTVÁN: A soproni posztósok legénycéhének társpohara 150.old

Soproni Szemle, Helytört. folyóirat, XXX. 2.sz. Sopron, 1976

Müllner János
Folóhiállítás Párizsban

Magyar Nemzet 1984. XI. 24.

Müllner János

"A népfölkelő családja" c.
"Automobil-sorozás a Vérmezőn" c.
"Lóavatás" c. képeit bemutatja a lap.
Felvételek.
Repr.-ók.

ÉLET, Bp. 1914. aug. 9. VI. évf. 32. sz.
1014, 1015. lap.

Müllner János

"Idill a Parlament előtt" A földből feltörő vizsugárban fürdőző gyereket ábrázol.

"Óbudai részlet" c. művészi felvétel.

"Felhőtanulmány" c. " "

"Tájkép" c. " "

"A Szent kutnál" c. " "

Repr.-ók.

ÉLET, Bp. 1911. juli.3o.aug.27. és szept.1o. III.évf.31. 35. 37. sz. 907.1031.1047.1099. és 1111. lapokon.

Müllner János

"A templom már tele van" cimmel vasárnapi ünneplő ruhákban, a templomból kiszorult falu népét ábrázolja a kép a feszület előtt Repr.

Élet, Bp. 1915. febr. 14. VII. évf. 7. sz. 149. lap.

Müllner János

"Van már narancs" c. képét és "Téli csend a Városligetben" c. müvészi felvételeit bemutatja a lap.
Repr.

Élet, Bp. 1919. febr. 16. XI. évf. 7. sz. 161. lap. " " 23. " " 8. " 182. lap.

MÜLLNER JÓZSEF, szobrász

Pfeffer Róbert szobrászművész, aki 1885-ben Pozsonyban született, miután Bécsben nagybátyja Frömmel József szobrász bronzöntődéjében felszabadult, beiratkozván a bécsi Képzőművészeti Akadémiára, Müllner Professzor tanitványa volt. 205236/.old.

SZIGETI ISTVÁN9 Pfeffer Róbert szobrászművész érmei és plaket jei 20/236/.old.

AZ ÉRME.Közlemények az éremgyűjtés köréből.
------ XVI. 1960. 14.sz. 8p.

JOSEPH MÜLLNER, textilfestőmester

HAUPT LADEN BUCH.-Eines Ehrsamen Handwerks Deren Kais? Königl: PRIVILEGIRT Bürgerlichen Schön und Schwartzfärbern in der Königlichen Freyen Stadt Pressburg.
Név: .- 133.- Herr Joseph Müllner
Felvétel ideje: 1793. 16. Sept.
Hová vették fel: Vaschan, /Nagyvázsony/. 157.old

DOMONKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I. A textilfestés első nyomai 101.old

ARRABONA. A Xantus János Múz. Évkönyve, 16. Győr, 1974

Müllner Sebestyén Zerenztkőrjető

a pesti szervita templom 1769-ben
végzett toronyátalakításában vett
részt

Művészettörténeti Értesítő
7. old. 1973/1

MÜLNER MIHÁLY, nyergesmester

1753.-Simándl Mihály gombkötő hamvazó szerdán Czeller Sámuel más áros házában borozgatás közben belekötött Schweiger mihály képiróba és a vele együtt iszogató Mülner Mihály nyergesmesterbe. 390.old. 63.jegyz

SZOVÉNYI ISTVÁN: Adalékok a kőszegi gombkötő céh történetéhez /1713-1763/ 377.old

SAVARIA, A Vas Megyei Múzeumok Értesitője, 5-6. 1971-72. Szombathely, 1975

MULNER SAMUEL, csapómester

1754.-Simándl Mihály alighogy "az arestombul meg szaba dult,csak hamar utánna Frayller Gottfrid Csapo Házánál ,a hol bor árultatott az Korcsmára menvén,meg részeged vén Mülner Samuel Csapo Mester Emberrel összve veszet, ..." 390.old. 65.jegyz

SZOVÉNYI ISTVÁN: Adalékok akőszegi gombkötő céh történetéhez /1715-1763/ 377.old

SAVARIA, A Vas megyei Múzeumok Értesitője, 5-6. 1971-1972. Szombathely, 1975

MÜNCH / MNICH.T.J./ JÁNOS, szobrasz

Sopronban a Szt.Mihaly templom sekrestyésségért többen is palyaztak az 1800-as évek végén.Igy Münch/helyesen: Mnich T.J./Janos szobrasz/Bildhauer/és éppen mesterségénél fogva kulturáltabb egyén,azonkivül a templom kórus bassistaja is volt,és Ziegler József német szabómester is.De tanitó nyerte el a tisztet. 272.old

TIRNITZ JÓZSEF: Michel János soproni krónikairó
271.old

Soproni Szemle, Helytörténeti Folyóirat, XXVI.évf. 1972. 3.szám.

Münczer Vilmos, kovacsmüvész

Saradi Kalman:Müvészi K vacsolas,c.könyvében képek nél kül sorolja fel fel kivâló diszitőlakatosunkat.Pl.Alpar Ede,Benkóczy Pal,Berkes Kalman,Biró Antal,Farkas Gyula, Hajós Balint,Halasz Ferenc,Pick Ede,Leyritz Arpad,Pol gar Ignac,Migray József,Münczer Vilmos,Forreider Vilmos Sima Henrik,Vagó Ignac,Wachter Antal,Zimmermann Janos, Skolkay Matyas. 68.old.

Perehazy Karoly: Saradi Kalman: Müvészi kovacsolas c.könyvének kritikaja 66.old

Müv.Tört.Ert. 1976. XXV. 1sz. Bp

MÜLLNER JÁNOS, posztósmester

Az inasok felszabadulási könyvében szerepelnek 1708 ban Müllner János mesternél felszabadult és a céhiratokban először 1745-ben mesterként feltűnő Saxlehner Mihály nevével. 152.old

DÁVIDHÁZY ISTVÁN: A soproni posztósok legénycéhének társpohara 150.old

Soproni Szemle, Helytört. folyóirat, XXX. 2.sz. Sopron, 1976

Münich Miklós
nobrász
Sopron
1769. aug. 30.
polg. eskü
Vlazi

utató.

rótkötélvontatás: Drótkötélvontatás az Al-Dunán. 7 szövegábrával. *Rupčić* György-től . . . . . 477—481

ektromos ellenállás: A fémek elektromos fajlagos ellenállása alacsony hőfoknál. (*A*). *Hoor* Mór dr.-tól . . . 344

ektromos vezetés: A cément és béton elektromos vezetősége. (*A*). *E*-től . 176

ktrotechnika: Az elektrotechnika az 1896. évi ezredéves országos kiállításon. 38 szövegábrával. *Hoor* Mór dr.tól. 464—473, 491—499 és 557—561

mek: Újabb szénelemek. (*A*). *E*-től . . 220

tmények: A fiumei kormányzó palotája. A II—VI. számú táblákkal és egy szövegábrával. *Hauszmann* Alajos-tól 177—180

E.: A németországi városok villamos telepei. (*A*) 255
— A Niagara vízesés dinamó-elektromos gépei. 2 szövegábrával. (*A*) . . . . 255—256
— A Röntgen-féle *X*-sugarak kémiai hatása. (*A*) 176
— A Röntgen-sugár és a fémek. 1 szövegábrával. (*A*) 508
— A tervezett Hudson-híd New-York mellett, 2 szövegábrával (*A*) 564
— A Thomson-féle elektromos hegesztés. (*A*) . . . . . 131—132
— A vas és acél rozsdásodása. (*A*) . . 508
— A világítás költségei. (*A*) 412
— Az acél és vas melegvezetősége (*A*) . 174
— Az acél gyémántjai (*A*) 568
— Az erős áramok zavaró hatása telefonra. (*A*) . . . . . 22(
— Fűtés és főzés villamossággal. (*A*) . . 13
— Kazánitató víz tisztítása. (*A*) 13
— Kísérletek Dowson-gázzal. (*A*) . . . 17
— Mágnesi hiszterezis (*A*) . . . . . 567—56
— Ujabb szénelemek, (*A*) 22
F—ó (lásd *Faragó* Lipót).
g—d (lásd *Reichenberg* Zsigmond).
gd. (lásd *Reichenberg* Zsigmond).
G—k.: A fővámtéri híd munkálatai. 1 szövegábrával. (*A*) . . . . . 75—
G—l (lásd H. *Gaál* Adorján).
I—s. vagy *I.* (lásd *Illés* Aladár.)
Iy. (lásd *Gaul* Károly.)
R. (lásd *Reichelt* Ferenc).
R. (lásd *Reichenberg* Zsigmond).
r. A petroleum keletkezése (*A*) 3
— Az acetilen mint motorgáz (*A*). . . 3

Patak Jenő

Fafaragás.

Fafaragványok. Münich "képfaragó" müve a Képzőművészeti Társulat Kiállitásán.

Fővárosi Lapok 1864. I. IV. 12. 364. old

(1p.27.)

Patak Jenő

Münich faszobrász művei a Képző-
művészeti Társulat kiállitásán.

Fővárosi Lapok 1864.I.IV.12.364.old

MDK

Münnich János, soproni szobrász fia (polgár 1801). Eddig nem ismert név.

Csatkai Endre: Néhány ujabb adat a soproni művészet tört.-éhez. – Magy. Művészet. – 1929. (~~soproni szám alapján~~). 236-238. l.

Münih (Mnych)

János szobrász

szül. 1764. k., megh. 1840. ápr. 20 Sopronban 76 évk. korában 1797. javítja a soproni Szentháromság szobrot. 1802-től városi polgár. 1809. mint templomi basszistát felmentik a polgáröri kötelezettség alól. 1820. pályázik a városi rajztanitói állásra. 1837. javitotta a soproni vármegyeháza régi címerét.

Csatkörl

03-1937. szám

a

Műemlékek Országos Bizottsága

tekintetes Igazgatóságának

Budapest

IX Hőgyes Endre u. 10.

Münich Tamos

Nobrán

Sopron

1802. febr. 3. polg. eskü

Hári

zjelzés: Vízjelzés és medernyilvántartás, XI. táblával. *Bogdánfy* Ödön-től . 441—443
zmérés: A bécsi Kinzig-féle parciális vízmérő. 4 szövegábrával. (*A*). *Faragó* Lipót-tól . . . . . 505—506
» Vízsebességmérés és vízmércek. 9 szövegábrával. *Hirschfeld* Sámuel-től . 435—440
zrajzi osztály: A vízrajzi osztály a vízépítészeti kiállításon. A XI. táblával és 9 szövegábrával. *Hirschfeld* Sámuel-től és *Bogdánfy* Ödön-től . . . 435—443
A vízrajzi osztály Woltmann-szárny bemérő állomása és a Woltmann-szárny újabb alakja. 10 szövegábrával. *Hirschfeld* Sámuel-től . . . 116—124
rendészet (lásd: *vízépitészet*).
próbák (lásd: *Lokomotiv*).
vezeték: Az abszolut nyomás befolyása a vízvezetéki csövek vízszolgálatára. (*A*). *Sziberth* Arthur-tól . . . . 475—476
Az északamerikai városok vízellátása. 3 szövegábrával. (*A*). *Faragó* Lipót-tól 76—77
Budapest ivóvizei. (*A*). Edvi *Illés* Aladár-tól . . . . . 410—411
Temesvár sz. kir. városa vízzel való ellátásának előmunkálatai. (*A*). *Buday* Zádor-tól 250
Párizs vízellátása. (*A*). *Faragó* Lipót-tól 128
(L. még: *Közegészségügy*).
írás: Tüsgátak vízzárása, (*A*). *Bogdánfy* Ödön-től . . . . . 77—78
mann-szárny (lásd: *Vizmérés*).
it: A bouzey-i zárgát bedőlésének okai. 1 szövegábrával. (*A*) *Faragó* Lipót-tól 138

MDK

Mynih /Münich/ János Györgx

1797. restaurálta a Szentháromság szobrot
kimutatható 1768-tól,
megh. 1808.npv. 10. 78 éves korában

Csatkai E: A soproni szobrászet. Magyar Művészet
1928. 7.sz. 539 l.

Népújság 92. VI. 20

Müncher Márton asztalos

Mesterségek születése

A Constitutio VII. szakasza előírja, hogy a Látó Mester minden hónapban másodmagával legalább egyszer eljárja a műhelyeket, megvizsgálja a munkákat, s a legközelebbi gyűlésen beszámol a látottakról. Sokadalmakkor az idegen asztalosok munkáit is megvizsgálja és **elvámolja.** Szól az alapszabály a legények jogairól is: 2 hét próbaidőre van joga, tisztességes fizetésre, ellátásra, de ... „A mester legény tartozik a munkához reggel négy órakor hozzáfogni és este hét óráig dolgozni. Este kilenckor köteles otthon lenni és hálni" — írja elő a XVII. szakasz. Ha kimaradozna, emelkedő arányban fizet büntetést, negyedik alkalommal már egy veder bort.

A XVIII. szakasz előírja, hogy „Jobbágy Inast fogadni és tanítani Társaságunkban senkinek meg nem engedtetik". Ezen nem kell csodálkoznunk, hiszen tudjuk, hogy általában a céhek nem fogadtak soraikba „nem becsületes" szülőktől származó gyermekeket: juhász, vámszedő, városi hajdú, toronyőr, éjjeliőr, fuvaros, hóhér, gyepmester gyermekei apáik foglalkozását voltak kénytelenek folytatni (ma már csak nevethetünk az emberi jogok ilyetén korlátozásán...). Az erdélyi német céhek (pl. a brassói festők, szobrászok, asztalosok vegyes céhe 1532-ben) előírják, hogy „Es soll auch vorbass kein ungarisch Lehrjung auf Handwerck genommen werden" — megtiltatik a magyar inasok mesterségre való felvétele. Megtiltják ugyanakkor magyar mesterek szász céhbe való befogadását. Mindazonáltal ... „szükséges, hogy a magyarok és németek egymással békességben éljenek". Ez nem ment minden zökkenő nélkül. A szebeni levéltárban (Nachlass Zimmermann, 14, a. AA2, 18. sorsz.) őrzik a vásárhelyi asztalos céh levelét: „Ajánljuk Szeretettel való szolgálatunkat Kegyelmetek(ne)k, Isten Szerentsében éltesse kivánnyuk! Ide való Asztalos Társaságunkból Attestionalis Levelünk (igazolásunk, sz. megj.) mellett, tanulásnak kedvéért és bövebb Experientiáért Kegyelmetek közé botsátván egy Müncher Vilhelmus nevű betsületes iffjunkat (a céhmester Müncher Márton mesterré avatott fiát, sz. megj.), irta nékünk, hogy Kegyelmetek kéttségben hozta volna Társaságunk Privilégiumos Statussát, mellyet is, igen-nagyon sajnállunk, holott még in A(nn)o 1615. 24. Martii boldog emlékezetű Bethlen Gábor fejedelemtől maga tulajdon Subscriptiója és függő petséttye alatt adatott és még akkor legitimé publicáltatott; ... az illy szinü dolgokb(an) ellenünk gyanuságot ne formálya(na)k, valamint hogy mi is a Kegyelmetek igazságai ellen nem gyanakodunk..." — írják a „MVásárhellyi Asztalos Céhnak betsületes Tagjai" 1764-ben. A dolog előzménye az, hogy a rivális segesvári asztalos céh 1760-ban figyelmezteti a szebeni anya-céhet, hogy Vásárhelyen új asztalos céh alakult, melynek Articulusait meg kellene vizsgálni (Nachlass Zimmermann, 16. b. 27/1760). Igy esett meg, hogy éppen egy német eredetű ifjú mesterrel szemben támasztottak nehézségeket. A gyanakodásra egyébként semmi okuk nem volt, hiszen az 1753-ban megszerkesztett alapszabályokat Mária Terézia 1762. március 26-án kelt kiváltságlevelében megerősítette.

A vásárhelyi asztalos céh sohasem volt népes. 1753—1848 között összesen 86 tagot számlált. Ebben az időszakban (s azután is) nem csak a polgárság, hanem a környező falvak nagygazdái számára is készített (az ún. „flauderezett" — erezetesen festett ,puhafából készült) bútorokat, melyeket vásárokon, hetivásárok alkalmával értékesítettek. Emellett nemes anyagból, magasabb igények kielégítésére dolgoztak olyan asztalosok — századunk elején, első felében — mint Vígh István, Elek János, Ritz Antal, Tordai István, az Ember-dinasztia, akiknek műhelyeiből kerültek ki azok a szakemberek, akik a későbbi vásárhelyi bútorgyárak alapítóivá-vezetőivé váltak.

(Csak zárójelben említjük meg, hogy az asztalos mesterséghez közük volt olyan személyiségeknek, mint pl. Munkácsy Mihály, akit 1855-ben szegődtettek be inasnak Lángi Mihály békéscsabai asztalosmesterhez. Az itt eltöltött három és fél év emlékeiből született az „Ásító inas"... S az amatőr asztalosok-esztergályosok sorában említhetjük II. Rákóczi Ferencet, aki sok idejét töltötte fúrás-faragással. Mikes Kelemen 1728. március 24-i levelében írja róla: „... ebédig az olvasásban és az írásban tölti az időt, ebéd után pedig, aki látná, azt mondhatná, hogy valamely mester ember: fúr vagy farag, vagy az esztergában dolgozik. És az ő gyönyörű szakálla sokszor tele forgácsokkal, hogy maga is neveti magát...")

(folytatjuk)

ZRINYI ENDRE

Mély együttérzésünket fejezzük ki Cazacu Gigel és Ileana kollégánknak ÉDESAPJUK elhunyta okozta fájdalmukban. Őszinte részvétünk az SC MIF SA munkaközössége részéről. (18286)

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy a szeretett férj, édesapa és nagytata,
id. ILYÉS FERENC
szíve, életének 60. évében megszűnt dobogni.
Temetése f. hó 20-án 15 órakor lesz a meggyesfalvi temetőben.
(18282) A gyászoló család.

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy a szeretett édesanya, nagyanya, testvér, rokon, anyós és jó szomszéd
NAGY ZSUZSÁNNA
sz. Gáll
hosszas betegség után 68. évében 1992. június 18-án elhunyt.
Temetése 22-én 15 órakor lesz a marosvásárhelyi református nagytemetőben.
(18270) A gyászoló család.

Fájdalommal tudatjuk, hogy a drága jó férj, szerető édesapa, nagyapa, dédnagyapa, após,
id. KUSZKÓ SÁNDOR
született Sárospatakon, Magyarországon, hosszú szenvedés után 78 éves korában elhunyt.
Drága halottunk temetése folyó hó 22-én 13 órakor lesz a római katolikus temetőben.
(18322) A gyászoló család.

Szomorú szívvel búcsúzunk szeretett KUSZKÓ SÁNDOR blokkfelelősünktől. Őszinte részvétünk a gyászoló családnak. A lakótársak. (18319)

Búcsúzunk volt szomszédnőnktől, NAGY ZSUZSANNÁTÓL, és őszinte részvétünket fejezzük ki az elhunyt családjának. A Hunedoara 24/A tömbház lakói. (18283)

Olvasói levelekből, észrevételekből

(Folytatás a 2. oldalról)

vád ellene alaptalan. Ez a vádaskodás durvább szóváltást szült, aminek az lett a vége, hogy Kozma egy nap felment a padlásra és onnan köveket dobott a szomszéd házára. Betörte a bejárati ajtó üvegét és a tornác fölött levő üveg csapófedelet.

Az esetről a többi szomszédnak is tudomása van. Székely Zsuzsa 50 éve közvetlen szomszédja Kozma bácsinak: „Szomorú, de el kell mondani, hogy kellemetlenséget okoz a szomszédoknak, családjának. Idegbeteg, idős, terhelt ember. Öregkori üldözési mániában szenved, ideggyógyászaton kezelték, papírja van róla. Rögeszméje, hogy fenyeget, de saját tetteiért nem felel. A szomszédok örülnek, hogy Cseh János zöldséget termeszt, és bekerítette a helyet. Legalább nem italoznak ott mindenféle kétes személyek.

Cseke Klára a másik közvetlen szomszéd: „Hálás vagyok, hogy a Cseh család a sarkon levő szemétdombot felszámolta. Sokszor olyan bűz volt, hogy nem lehetett szellőztetni. Azzal, hogy saját erőből megtermelnek a család számára zöldséget, senkit sem károsítanak. Az utcában 6 család él, a vitatkozás, fenyegetőzés, bosszúállás, irigykedés senkinek sem tesz jót, ezt kell Kozma bácsival is megértetni. S a továbbiakban mindez csak olaj a tűzre."

AZ AGROTRANSPORT RT
— Marosvásárhely, Dózsa György utca 84 szám —
közli,

hogy árverezéssel eladja a következőket:
— különböző típusú autókat
— esztergapadot;
— hőközpontot.

Az árverezésre folyó év július 6, 13 és 20-án kerül sor a cég székhelyén. A listákat ugyanott lehet tanulmányozni. Iratkozás a személyzeti osztályon.
Bővebb felvilágosítás a 20-410 és 21-035-ös telefonszámokon.

A MAROSVÁSÁRHELYI PIACIGAZGATÓSÁG
— Cuza Vodă utca 89 szám —
közli, hogy:

1. árverezéssel bérbe ad kioszk-építésre területet

Münkher Márton

92 VI. 13. Nemzeti

Mesterségek születése

A mai értelemben vett bútorok megjelenése Zsigmond király párizsi tartózkodását követően történhetett meg, valószínűleg idegen mestereket, kézműveseket hozott udvartartásába. Mátyás király udvarában firenzei asztalosok dolgoztak. Megjelennek ekkortájt a reneszánsz ízlésű bútorok, intarziával, csigafaragással díszítve (természetesen csak a királyi udvar, s az oda bejáratos főnemesség körében, de — a példa ragadós, s a hazai mesteremberek tanulékonyak...).

Hamarosan megindul a falvakról a városokba tartó bevándorlás; a jobbágyok soraiból igyekeznek kiszakadni a minden munkát elvégző ácsok, akik hamarosan céhbe tömörülnek. Országos viszonylatban elsőként a segesvári ácsok céhe alakult meg 1540-ben. Nem sokkal ezután létrejönnek az asztalosok céhei is; elsőként Kassán alakítanak céhet 1571-ben.

Ezek a céhek a városi polgárság igényeit elégítik ki. A hűbérurak számára birtokaikon dolgozó jobbágyokból alakulnak műhelyek. A föld népe számára pedig a népi faragómesterek dolgoznak. Ekkor kezd elterjedni — a reneszánsz bútorok mintáiból ihletődve s részben azt utánozva — a festett parasztbútor, amely puhafából készül, s technikája miatt jóval olcsóbb, mint a keményfából csinált polítúros („gyantáros") bútor.

Marosvásárhelyen kezdetben a pajzsosok céhe egyesítette az összes apróbb mestereket; a „remek" készítéséről szóló előírásokból értesültünk arról, hogy kiket foglalt magába: a **pajzsos** készít „egj Kopját, s egj Paist", a **csiszár** „heges teort, s egj zablját"; a **lakatos** „egj zabolát, egj kengyel vasat, s egj tisztitott mivet"; a **szijgyártó** „Fék agyat, farmatringot, szügyellőt"; a **nyerges** „tzifrás Njerget". 1607-től kezdve emlegetik az **asztalosokat, kerekeseket, kádárokat** is. Bethlen Gábor fejedelem 1615. március 24-én hagyta jóvá Articulusaikat, melyeket a helyi Tanács ugyanazon év július 2-án hirdet ki.

Az 1626. évi Limitatio intézkedik az (épület-) asztalosok, illetményéről is: „Az asztalosoknak is hasonló fizetések légyen az kőmívesekkel és ácsokkál, hoc addito, hogy mind festéket és mindenfélét, enyvet az tsinálltató megfizesse az mestereknek..." (A kőmívesek fizetése pedig: „Az rakó míves mesternek, kinek ennyi adnak, egy napra adjanak huszonnyolcz pénzt. Egy kőmíves legénynek adjanak húsz pénzt." Amennyiben pedig enni nem adnak, 38, illetve 28 denárt ír elő egy napra a Limitatio.)

Ennek a „vegyes céh"-nek a keretében dolgoznak asztalosaink 1753-ig. Ekkor határozzák el, hogy önálló céhet szerveznek. Münkher Márton német eredetű mester és két társa 1753. októberében terjeszti be a Magistrátushoz Constitutio-tervezetét, melyet a Tanács október 14-én jóvá is hagyott. Igen fejlett jogérzékkel összeállított alapszabályok ezek, melyek előírják az erkölcsös életet, szabályozzák a remek-készítés és a termelés módját, a táblajáratás rendjét, a céh vezetőségének, tagjainak, a legényeknek és inasoknak jogait és kötelezettségeit. Úgy tűnik, az alapító mesterek iskolázott, világos életszemléletű személyek voltak. Erre utal már a Constitutiók mottója is: „Gen. XIII. 8. Ne quaero sit jurgium inter me et te! nam Viri Fratres sumus. Kérlek hogy ne légyen versengés én közöttem és te közötted mert Atyafiak vagyunk". S a lap alján felhivás az ítélkező céhbírákhoz, hogy jól gondolják meg, miről ítélkeznek, s hasonló esetben ők mit tettek volna.

Nem térünk ki részletesen a remeket illető előírásokra, csak annyit említünk meg, hogy egy diófa intarziás írószekrény tervrajzát kellett rajzban a céhmesterek elé terjeszteni, lábazatát azonban a remektevő gyakorlatilag is el kellett hogy készítse.

(Folytatjuk)

ZRINYI ENDRE

MENNYIT KERESNEK ... FŐNÖKÖK?

Az attól függ, ho... bolt. A FORD ... Poling tavaly ... tudhatott m... LER na... cocca... mil...

elmélet

liktus a Szerbia által ellenőrzött, azonban nagymértékben albánok lakta Koszovóra is kiterjed, bevonva Albániát is. Onnan átterjedhet Macedóniára, beavatva esetleg Bulgáriát és a két NATO-tagállamot, Görögországot és Törökországot is, noha valószínű, hogy az Észak-Atlanti Szövetség határozottan nem fogja ezt megengedni. Macedónia kikiáltotta függetlenségét és Bulgária, valamint Törökország elismerte azt, Görögország azonban, a területével kapcsolatos tervektől tartva, Szerbia mellé állt a macedón törekvések ellenzésében. Más potenciális konfliktusgóc a Szerbia északi részén elterülő Vajdaság, ahol 400 000 magyar él. Amennyiben a szerb milícia a magyar kisebbség semlegesítésével próbálkozna, Magyarország is bekapcsolódhatna a háborúba — mutat rá McCauley.

lépújság

-ra!

...zünk június
... halálának
...ke legyen
...vészo.
...7489)

Ez lenne a kezdő lépés?

A bosznia-hercegovinai szerb közösség kész teljes egészében és feltételek nélkül átadni az ENSZ-védelmi erőinek a szarajevói repülőtér parancsnokságát — jelentette be Radovan Karadzsics, a Bosznia-Hercegovinai Szerb Köztársaság elnöke a Boutros Ghali ENSZ-főtitkárhoz intézett levelében, amelyet a Tanjug idéz.

A levélben a szerb vezető javasolta, hogy az ENSZ-erők hatáskörét Szarajevó egész területére terjesszék ki.

A szerbek készek elfogadni, hogy Szarajevót az ENSZ védnöksége alá helyezzék, s szerb és muzulmán rendőrség ellenőrizze a város illető pontjait, más katonai csapatok nélkül, kivéve az ENSZ-csapatokat — mutat rá a levél, úgy értékelve, hogy ez a köztársaságbeli válság megoldásának kezdetét jelentené.

Five minutes and you're in business

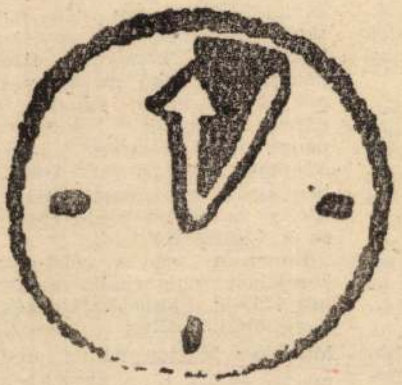

Az életben a legtöbb dolog kezdetben nehéz, általában az első öt perc a legnehezebb.

Az IBM olyan számítógépet állított elő, amellyel már az első öt percben megértik egymást.

IBM Personal System PRO

Öt perc alatt már kommunikálnak. Néhány nap alatt uralja a számítógépet. Egy hét múlva már a jövőre gondol

PS PRO 386 SX

Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma

TÁJÉKOZTATÓ

A nemzeti kulturális örökség miniszterének 2002 decemberében, illetve 2003 márciusában hozott NKÖM rendeletei a következő ingatlanok műemlékké nyilvánítását, illetve műemléki védettségének megszüntetését tartalmazzák:

24/2002. (XII. 25.) NKÖM rendelet:

1. Budapest, VIII. kerület, Futó u. 3. Lakóház, épült 1929-30-ban.
2. Budapest, IX. kerület, Soroksári út, volt Hungária malomegyüttes, épült 1892–1900 között.
3. Csongrád, Szent Rókus tér. Római katolikus templom, épült a XVIII. században.
4. Rácalmás, Kiss Ernő köz. Görögkeleti szerb templom, épült 1773-ban.
5. Szabadkígyós, Szt. Anna kápolna és Wenckheim-kripta, épültek Czigler Antal és Ybl Miklós tervei alapján a XIX. század közepén.
6. Szeged, Szent Mihály u. 9. Lakóház, épült Raichl J. Ferenc tervei alapján 1910-ben.

A Futó utca 3. sz. alatti, art deco stílusú díszítése, szokatlan homlokzatalakítása, igényesen formált, összehangolt részletei emelik az átlagos bérházak fölé.

A Soroksári úti egykori Hungária malom a Duna mellé települt ferencvárosi malomcsoport (Gizella malom, Concordia malom, Ferencvárosi malom) legteljesebben megmaradt épületegyüttese. A malomegyüttes műemléki szempontok betartásával történő újrahasznosítása megőrzi az önmagában is értékes, de – helyi védettség alatt álló – társaival együtt egy hajdan egységes rendeltetésű ipari negyed emlékét őrző épületegyüttest.

A csongrádi Szent Rókus templom fontos képviselője a dél-alföldi XVIII. századi barokk építészetnek. Az épület a barokk berendezéssel együtt mindenképpen méltó a műemléki védelemre. A rácalmási görögkeleti szerb templomban jelentős belsőépítészeti értékek (volutás-baldachinos papiszék, támaszkodószékek) és műtárgyak maradtak fenn. A templom védelme biztosítja a megmaradt berendezési tárgyak védelmét is.

A szabadkígyósi Szent Anna kápolna és Wenckheim-kripta Czigler Antal és Ybl Miklós építészek alkotásai. A két épület teljes és eredeti (külső-belső) formában fennmaradt együttest képvisel. Történeti értékük – a két építőmester életművében betöltött jelentőségük révén, és mint a magyar építészet e korszakának kiemelkedően szép épületegyüttese – jelentős.

A szegedi, 1910-ben Raichl J. Ferenc építész terei alapján épült ún. Móricz-ház

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG MINISZTÉRIUMA

a magyar népies szecesszió jelentős alkotása.

6/2003. (III. 18.) NKÖM rendelet:

1. Budapest, IV. kerület, Árpád u. Víztorony, épült Dümmerling Ödön és Mihailich Győző tervei alapján 1911-ben.
2. Budapest, VII. kerület, Huszár u. 7-9. Volt Hági söröző, épült 1935-ben.
3. Budapest, X. kerület, Kozma utcai izraelita temető, Gries sírbolt, épült 1906–07-ben Lajta Béla tervei szerint.
4. Baranya megye, Kárász, Ady Endre u. 34. Vízimalom, épült a XVIII. században.
5. Békés megye, Szarvas, Damjanich u. 73. Népi lakóépület, épült 1880–90 között.
6. Hajdú-Bihar megye, Nyírábrány, Rákóczi u. 49. Népi ház, épült a XVIII–XIX. században.
7. Pest megye, Galgamácsa, Dózsa Gy. u. 9. Magtár, épült 1800 körül.
8. Pest megye, Kiskunlacháza, Bercsényi u. 5. Népi lakóépület, épült a XVIII–XIX. században.
9. Somogy megye, Ordacsehi, Fő u. 63. Római katolikus templom, épült 1762-ben.
10. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, Gulács, Szabadság u. 11. Népi ház és istálló, épült a XVIII–XIX. században.
11. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, Gulács, Szabadság u. 11. Népi ház, épült a XVIII. században.
12. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, Tarpa, Esze Tamás u. 22. Népi lakóház, épült a XIX. században.
13. Szeged, Szent István tér. Víztorony, épült 1903–04-ben, Zielinski Szilárd tervei alapján.
14. Tolna megye, Mőcsény-Zsibrik, Petőfi u. 28. Népi ház, épült a XVIII. században.

A rendelet ezenkívü 4 ingatlan védettségének megszüntetését tartalmazza:

1. Veszprém megye, Tihany, Csokonai u. 38. Népi ház
2. Veszprém megye, Tihany, Kossuth u. 41. Népi ház
3. Veszprém megye, Tihany, Petőfi u. 3. Népi ház
4. Zala megye, Nagykutas, Fő u. 22. Népi ház

A XX. század elején épült újpesti és szegedi vasbeton víztornyok mind ipartörténeti, mind építészeti és városképi szempontból kiemelkedő jelentőségűek.

A VII. kerületi volt Hági söröző Budapest ipari építészetének rendhagyó alkotása. Fokozatosan, részben lakóházak bekebelezésével jött létre, 1935-ben kapott egységes, historizáló jellegű kulisszahomlokzatot. Mint egy sajátos építészeti irányzat szokatlan körülményekhez alkalmazott egyedi alkotása óvandó meg.

A Gries sírbolt külső formája jelen állapotában is egyedülálló, belső díszítése pedig szinte érintetlenül mutatja be Lajta Béla ikonográfiai felfogását, emellett kiemelkedő iparművészeti alkotás is.

A Baranya megyei Kárászon található egykori „pap", majd Szabó-malom a XVIII. század (1764) végétől működött, egészen 1952–53-ig. Mai formáját az 1933–39-ig tartó építkezés során nyerte el, a malomberendezés nagyrészt eredeti helyén áll. Mind építészeti, mind iparművészeti szempontból védelemre érdemes.

A rendelettervezet hat népi épület védetté nyilvánítását tartalmazza. Mindegyik a ma már csak nyomokban fellelhető helyi népi építészeti hagyományok őrzője. A Békés megyei, szarvasi és a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei, tarpai lakóházak az alföldi típus jellegzetes képviselői. A Hajdú-Bihar megyei Nyírábrányon található lakóépület valószínűleg a XVIII. század utolsó – XIX. század első feléből való, s az akkori építéstechnikát (rakott sárfal) és épületelemeket (mestergerenda, patics szabadkémény) őrizte meg. A Pest megyei, kiskunlacházai paraszti porta a XVIII. századból maradt ránk. A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Gulácson található két népi épület az elmúlt évek árvízkárai miatt megtizedelt épületállomány még megmaradt képviselői. A Tolna megyei Mőcsény-Zsibriken található lakóépület a betelepített német lakosság hagyományos fachwerk szerkezetű építkezésének emléke.

A Pest megyei Galgamácsán, az 1800-as években épült barokk magtárépület az

egykor virágzó „Mácsai major" egyetlen megmaradt épülete. Kisebb bővítésektől eltekintve máig megőrizte jellegzetes formáját.

A Tolna megyei, ordacsehi római katolikus templom védetté nyilvánítását elsősorban annak berendezése (XVIII. századi Kálvária-főoltár, feltételezhetően XVII. század végi Szent Család mellékoltár, szószék, keresztelőkút) indokolják.

Az előterjesztésben négy népi épület műemléki védettségének megszüntetése szerepel. Mind a négy esetben az épületek megsemmisültek.

A védetté nyilvánítás kezdeményezésében a Kulturális Örökség Hivatala mellett magánszemélyek, önkormányzatok és egyesületek is részt vettek.

Az ingatlanok, épületegyüttesek védetté nyilvánítása megteremti a lehetőségét a meglévő városképi, építészeti, belsőépítészeti értékek megőrzésének, az értékek kibontakoztatásának. A műemléki védettség alatt álló ingatlanok építéshatósági feladatait a továbbiakban a Kulturális Örökség Hivatala intézi, a műemlékek környezetében az építéshatósági munkában a KÖH szakhatóságként működik közre, és gondoskodik a műemléki szempontok érvényre juttatásáról.

Enteriőrművészet 1700 és 1900 között a Magyar Építészeti Múzeum gyűjteményeiben

BUGÁR-MÉSZÁROS KÁROLY

A 2003. év nyarának fő kiállítása az *Enteriőrművészet 1700 és 1900 között a Magyar Építészeti Múzeum gyűjteményeiben*, amely a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal Táncsics Mihály utcai székházának megújult aulájában, az Örökség Galériában kapott helyet.

A Magyar Építészeti Múzeumot az intézményes műemlékvédelem vezetői alapították 1968-ban azzal a céllal, hogy az építészek leszármazottainál, a műkereskedelemben vagy műgyűjtőknél fennmaradt építészeti tervrajzokat, építészportrékat, az építészet régi szakirodalmait, folyóiratait, építészeti fotókat és az építészetet népszerűsítő képzőművészeti alkotásokat gyűjtse össze. Hasonló építészeti múzeum ma már szinte minden országban van. A miénk az alapítás sorrendjében körülbelül a tizedik, így a nemzetközi szakmai figyelem is nagyrabecsüléssel tartja számon.

Az idén 35 éves Magyar Építészeti Múzeum tervrajzgyűjteménye eléri a 30 ezer darabot; ezekből merítettük a tematikailag és a stílusfejlődést tekintve sokrétű válogatást.

A kiállítás céljai: megmutatni a ma építésze és belsőépítésze számára az elődök rajzi mívességét és alaposságát, ösztönözve hasonló elmélyülés elérésére; felelevenítení azt a tudást, amely szükséges ahhoz, hogy a rájuk bízott történeti épületek helyreállításánál hasonló avatott kézzel tevékenykedjenek.

A kiállítás olyan építészeti eszköztárat is felvonultat, amit ma már nem alkalmaznak, de felelevenítve izgalmas kísérlet volna. Ilyen a díszítőfestés és annak térillúziót keltő változatai, amelyek a falon kívül a mennyezeteken, sőt a színes üvegablakokon is megmutatkoznak.

Ilyen kihaló-felelevenithető kiépítészeti objektum a belső térben a cserépkályha és az öntöttvas kályha, amely a ma fűtőtesteinek és kályháinak az építészeti igényességet óhajtó voltára hívja fel a figyelmet.

A 200 év enteriőrművészetét bemutató kiállítás 66 tablóján 115 ábrázolással találkoznak az érdeklődők, ezek közül 93 tervrajz, 19 metszetrajz és 3 optikai sokszorosításra készült kínálati tábla.

A kiállítóterem hat íves félteret és két körbe építhető pillért kínált. Ez a nyolc rész egy-egy témakört ölel fel:

- XVIII. századi tervrajzok, kereszt- és hosszmetszetben ábrázolt enteriőrök (D. Martinelli 1706; J. L. v. Hildebrandt 1721 k.; F. A. Pilgram 1740 k.)
- Barokk és rokokó lépcsőház és dísztermek belső nézetrajzai (Nicolaus Pacassi 1758)
- 1740 és 1826 között készült alaprajzok és metszetrajzok, amelyek füstkupolás-kürtős konyhaábrázolásokat jelenítenek meg (Pilgram 1740; F. A. Hillebrandt 1753; J. Eckermann 1796/1800 k.; Konrad Stopf 1826)
- Bútorelrendezési rajz a király elszállásolásához 1790-ből (Hefele Menyhért, Pozsony érseki palota)
- 1750 és 1845 között készült bútorok felmérési rajzai; magyar gyűjteményekből az Iparművészeti Főiskola 1920-as években tanult hallgatóitól, Kaesz Gyula tanítványaitól
- Müntzberger Antal, az Eszéki Királyi Rajziskola professzorának mintarajzkészlete 1800 és 1806 közötti időszakból; oltárok, tükörkeret-konzolasztal, írószekreter, kályhák
- Id. Zitterbarth Mátyás romantizáló kandallóterve, 1805 k.
- A munkácsi vasgyár öntöttvas kályha- és bútorkínálata; 1811 és 1867
- Empire és biedermeier enteriőrábrázolások (W. Dünckel 1820/1850; Pakh János 1820 k.; J. Danhauser 1834/39)
- Színezett antik párkány rajza Schulek Frigyestől, 1860 k.

Fotó: Barka Gábor

Müntzberger Antal empire stílusú kályhaterv 1805 körül

- Az 1870-es évek színezett enteriőrtervei és díszítőfestészeti tervei (Feichtinger G. József, Györgyi Géza, Reissmann Miksa)
- Az 1880-as és 1890-es évek neoreneszánsz, neogót és neoromán stílusú bútortervei, ill. freskóvázlatai (Pákey Lajos, Steindl Imre, Foerk Ernő, Bamberger Gusztáv, Székely Bertalan)
- Az 1890-es évek és az 1900-as első évtized nemzeti stíluskereső, neobarokk és neorokokó törekvéseinek díszítőfestészeti és enteriőrtanulmány színezett rajzai (Götz Antal, Reissmann Miksa, Herquet Rudolf)
- Színes ablakok tervei Róth Miksától az 1890-es évekből

Az installációnak választott festőállványok szimbolizálják, hogy az itt kiállított építészeti tervrajzok mára a műalkotások rangjára emelkedtek.

A kiállítás az Örökség Galériában 2003. szeptember 7-ig látogatható a hét minden napján 10 és 18 óra között. A kiállítást Bugár-Mészáros Károly, a Magyar Építészeti Múzeum igazgatója rendezte, Turányi Gábor, az Iparművészeti Egyetem Építész Tanszékének vezetője nyitotta meg.

MÜNNICH Aladár építén

1929 - Boda Zsuzsanna Szeletbár (Cegléd-út)

Julián István: Kecskemét város építéstörténete.
Kecskemét, 1998. 180.

l) (kat. Bev. Domanovszky Gy.)
rvezővel)
t. bev: Frank J.)

ok

Művelődési Ház

ebrecen, Déri Múzeum

k

eti Múzeum gyűjteményéből, Budapest,

MÜNTZBERGER anhalo

TBM 25. (1996) 372.

(4) TIPPELSKIRCH, Ingrid von
Die 'Weltkrone' des Rudolf von Wapenski, Dieter Kartschoke.
Karlsruhe, 1972.
IV, 222 p. 21 cm
/ Karlsruhe, Technische Hochschule Sozialwissenschaften. /

(III) Utatók
NOBLÉ, Ingrid
Ld.
TIPPELKIRCH, Ingrid von „diss
I. RUDOLF von Ems
II. WAPNEWSKI, Peter
III. KARTSCHOKE, Dieter
SL és hosszú UL Karlsruhe, Universi

(5) (BRISBANE), University
University of Queensland. 19

Müllmann Janos

antalis 1769

l. Schürer-Wiese

87. l.

Mündl Sebastian festő

Carpoforo Tencala freskófestő segédje.
Kismartoni szereplése (1667-68) említve

Magyarországi reneszánsz és barokk
Akadémiai Kiadó Bp.1975.

219.old.

A választmány jelentése a társulat 1898. évi működéséről.

Fölolvastatott a társulat 1899. április 23. tartott közgyűlésén.

Tisztelt Közgyülés!

A legmélyebben átérzett és átszenvedett hazafiui bánat halk följajdulásával kezdjük az elmult évről szóló jelentésünket, amikor a még mindig sajgó gyász könnyei között megemlékezünk arról az irtózatos katasztrófáról, mely a mult év szeptember 10-ikén megfosztott bennünket szívünk egész szeretetével körülrajongott felséges királynénktól, hazánk liliomkoszorús védőasszonyától — és ezenkívül társulatunk egyik legrégibb és legmagasabb pártfogójától!

A gyászbaborult nemzettel együtt bennünket is szíven talált annak az elvetemült gyilkosnak a tőre, mely felséges asszonyunk aggódva féltett életét kioltotta s így mi természetesebb, minthogy szívünk őszinte sugallatát követve, mi is siettünk kivenni részünket az országos gyászból és szeptember 15-én tartott rendkivüli ülésünket a nemzet nagy halottja feledhetetlen emlékezetének szentelve, mindenekelőtt részvétirattal járultunk a csapástól első sorban sújtott felséges urunk és királyunk elé s ezenkívül a tisztelt közgyülés utólagos jóváhagyásának a biztos tudatában kétezer koronát szavaztunk meg elhunyt Nagyasszonyunk Budapesten fölállítandó szobrának a költségére.

Most pedig áttérve tulajdonképpeni tárgyunkra, a lefolyt évben, amelyről jelentést tenni szerencsénk van, Társulatunk működésének kétségkívül legjelentősebb és legmesszebbre kiható mozzanata az volt, hogy — egyelőre bár csak a tisztelt közgyülés által a mult évben jóváhagyott igen-igen szerény anyagi dotációval — megalapítottuk társulatunk közlönyét, a *Műcsarnok*-ot, amelynek létesítésével — azt hiszszük — évek hosszu sora óta érzett szükségnek tettünk eleget.

Ezzel a szerény kis lapocskával — mely társulatunk igen tisztelt tagjainak önzetlen szellemi támogatásával fönnállásának mindjárt első esztendejében messze túlnőtt az általunk eredetileg megszabott szűk korlátokon — első sorban azt akartuk elérni, hogy társulatunk tagjai közt valami szorosabb szellemi kapcsolatot hozzunk létre és őket egyrészt társulati működésünk, másrészt úgy a magyar művészet állapota és aktualitásai, mint a külföldi művészeti élet bennünket is érdeklő mozzanatai iránt állandóan tájékoztatva, bennük a művészeti és a társulati ügyek iránt való érdeklődést fölkeltsük, ébren tartsuk, ápoljuk és tőlünk telhetőleg gyarapítsuk.

Ez azonban csak a kezdet szerény programja, mert végső célunk, melyet szem előtt tartunk, az, hogy a »Műcsarnok«-ból idővel minden tekintetben művészi szinvonalon álló olyan illusztrált művészeti folyóiratot csináljunk, melyben művészeink közreműködésének is tág teret nyithatunk s mely alkalmas legyen arra, hogy a legelőkelőbb külföldi művészeti folyóiratokkal is versenyre keljen.

Hogy egyelőre kitüzött célunkat mennyiben sikerült elérnünk vagy legalább megközelítünk, annak a megitélését Társulatunk igen tisztelt tagjaira kell biznunk. Itt arra érezzük magunkat indíttatva, hogy mindeneknek a színe előtt hálás köszönetet mondjunk mindazoknak, akik szerény, de nemes intenciójú vállalkozásunkat támogatva, a lapot közleményeikkel és érdeklődésről tanuskodó soraikkal fölkeresték, és kérjük őket, hogy céljaink elérésében bennünket a jövőben még az eddiginél is fokozottabb mértékben istápolni sziveskedjenek.

Ugyanitt röviden még jelezni kivánjuk, hogy miután a Műcsarnok hasábjain tagjainkat társulatunk működésének minden legcsekélyebb mozzanata iránt is tájékoztattuk, jelentésünkben ezuttal csak a legfontosabb adatok fölsorolására és mult évi működésünknek összefoglaló, nagy vonásokban való vázolására fogunk szorítkozni.

A múlt esztendőben rendezett kiállításaink sorozatát *Verescsagin* Vazul híres Napoleon-ciklusának és összesen 154 számra terjedő egyéb műveinek a kiállításával kezdtük meg, mely február 20-ikától március 20-ikáig tartott és úgy a művészre, mint társulatunkra nézve meglepően kedvező erkölcsi és anyagi eredménynyel járt. A kiállítást rövid 4 hét alatt 41240 fizető látogató nézte meg, a bevételből pedig társulatunkra 6243 forint 44 kr nyers- és ebből *3805 forint 16 krajcár* tiszta jövedelem esett.

Ugyanakkor *Styka* Jan és *Rozvadoszky* lengyel festőművészeknek a »Petőfi Bem táborában« cimű körképhez készített vázlatai is minden külön belépődij nélkül láthatók voltak a műcsarnok egyik külön termében.

Örömmel jegyezzük föl, hogy a Verescsagin-kiállítást Ő Felsége a király is a legnagyobb érdeklődéssel tekintette meg február 23-ikán, mely alkalommal a koronás vendéget társulatunk elnökségén és választmányán kívül maga a művész és *Wlassics* Gyula dr. vallás- és közoktatásügyi miniszter kalauzolták.

Tavaszi nemzetközi kiállításunkon 105 magyar művész 219 művel, 71 külföldi művész 168 művel és *Moucha* Alfonz 270 műből álló kollekcióval, tehát összesen 177 művész 657 művel vett részt. A tárlat tartama alatt, tehát április 15-étől junius 25-ikéig, a látogatók összes száma 26588 volt, ebből azonban 4658 a társulati tagokra, ezek családtagjaira s az állandó szabadjegyesekre, körülbelül 2000 pedig az iskolákra esik, melyek ifjuságát a müizlés fejlesztése szempontjából abban a kedvezményben részesítettük, hogy a tárlatokat tanárok vezetése mellett csoportosan, belépődij nélkül látogathatták. A fizető látogatók száma ezek szerint 19918 volt.

Az összes nyers bevétel — tárgymutatókat és a ruhatár jövedelmét is beleszámítva — 8845 forint 42 krt tett ki.

Ez az eredmény, az 1897. évi tavaszi nemzetközi kiállítással szemben, amikor a látogatók összes száma 35227, a nyers bevétel pedig 12.087 frt 30 kr. volt, sajnálatos visszaesést mutat.

A kiállítást április hó 14-ikén előkelő és nagyszámu meghivott közönség jelenlétében *Wlassics* Gyula dr. vallás- és közoktatásügyi miniszter nyitotta meg.

Hálás örömmel emlékezünk itt meg arról, hogy Ő Felsége a király budapesti tartózkodásának az ideje alatt május 19-ikén délután 1 órakor megtekintette tavaszi kiállításunkat. Ő Felségét *Wlassics* Gyula dr. vallás- és közoktatásügyi miniszter, továbbá társulatunk elnöksége, választmánya és a magyar kiállító művészek csaknem teljes számmal fogadták és kalauzolták.

A tavaszi nemzetközi kiállításon történt vásárlások az 1897. evi nemzetközi kiállitason történt vásárlásokkal szemben szintén visszaesést mutatnak, amennyiben 1897-ben összesen 87 mü kelt el *53.141 forint értékben*, 1898-ban pedig 94 mű kelt ugyan el, de csak *37.031 forint* értékben ami, *16.110 forintnyi* csökkenést mutat.

Az 1898. évi tavaszi tárlaton megvásárolt 94 mű közül 66 volt magyar 28.157 forint értékben, 14 pedig külföldi 7471 forint értékben, amiből megint azt az örvendetes tényt konstatálhatjuk, hogy a vételek végső összegében tapasztalható csökkenés kizárólag a külföldi művészek rovására esett, amennyiben 1897-ben 28 külföldi mű kelt el 23360 forint értékben, most pedig csak 14 mű 7471 forint értékben.

Ha a kiállítva volt eladó és tényleg eladott művek számát összehasonlítjuk, arra az eredményre jutunk, hogy a kiállított 143 eladó *magyar* mű közül 66-nak tehát körülbelül a felének, a kiállított 133 eladó külföldi mű közül 14-nek, tehát körülbelül $^1/_{10}$-ének akadt vevője, ami azt mutatja, hogy a magyar művek eladási aránya megfelel az 1897-ik évinek, mig ugyanaz az arány a külföldi művekre nézve éppen kétszerte kedvezőtlenebbül alakult.

Ami a Tavaszi Nemzetközi Kiállítás keretében kitüzött pályázatok eredményét illeti, ez a következő volt:

A külföldi művész kitüntetésére szánt állami nagy aranyérmet a miniszter, az illetékes pályabiróság javaslatára, *Baertsoen* Albert »Est az Escaun« című olajfestményének, a magyar művész kitüntetésére szánt nagy aranyérmet pedig *Mednyánszky* László báró »Hegyi táj« című olajfestményének itélte oda.

A *2000 forintos* társulati díjat a pályabiróság *Vaszary* János »Aranykor« című festményének adta ki, a *Forster* Gyula által alapított 1600 forintos *Vaszary-díj* pedig *Bihari* Sándornak jutott »Zsigmond király fogadja Ulászló lengyel királyt a nagyváradi székesegyházban Szent László sírjánál« című nagyszabásu történelmi festményeért.

A *Rökk* Szilárd által alapított 1000 forintos díjjal *Boruth* Andor »Toreador« című olajfestményét tüntette ki a pályabiróság.

Végül a 300 forintos *Wahrmann*-díj, mely ezúttal került először kiosztásra, *Kacziányi* Ödönnek jutott »Vizió nagypéntek hajnalán« című festményeért.

Legközelebbi kiállításunk *Feszty* Árpád két nagy történelmi festményének és vázlatainak a kiállítása volt, mely november 7-től november 20-ig tartott s melyet az említett két hét alatt összesen 3364 fizető látogató nézett meg. A nyers bevétel 777 frt 85 krt tett ki, mely összeg azonban, sajnos, még a költségek fedezésére sem volt elegendő.

Feszty Árpád kiállítása után utolsónak az 1898/99. évi Téli kiállítás következett, melyet november 30-án nagy számu meghivott közönség jelenlétében *Wlassics* Gyula dr. vallás- és közoktatásügyi miniszter nyitott meg ünnepélyesen.

Örömmel említjük itt meg, hogy a miniszter mindjárt a megnyitáskor a legőszintébb elragadtatás hangján emelte ki a tárlat szokatlanul magas művészi szinvonalát, sőt ezzel nem érve be, igen hizelgő hangu félhivatalos leiratot intézett társulatunk igazgatóságához, amelyben ismételten kifejezést adott a fölött a bámutalos haladás fölött érzett örömének és megelégedésének, amelyről a Téli kiállítás oly fényes tanubizonyságot tett.

A Téli kiállításon összesen 136 művész 350 művet állított ki.

A kiállítás minden várakozáson felül szép erkölcsi és anyagi eredménynyel járt, amiben kétségkívül a hazafias sajtó támogatásának is nagy része volt, mely örömmel sietett a közönséget a kiállítás művészi érdekessége iránt kimerítően tájékoztatni.

Az összes látogatók száma december 1-től január 15-ikéig *37305* (tehát 5912-vel több, mint a 1897/98 évi tárlaton), a nyers bevétel pedig (tárgymutatót és eladási jutalékot nem számítva) *10610 forint* (tehát 3353 frt 70 krajcárral több, mint az előző évben) volt.

A vásárlások terén is örvendetes föllendülést tapasztaltunk, amennyiben a Téli-, az ismétlő-, és a karacsonyi kiállításból összesen 161 mű kelt el *55359 forint értékben*, mely összegből a királyra 4 mű *2100 frt* értékben, a kormányra 47 mű *31144 frt* értékben, magánosokra 93 mű *17305 frt* értékben, társulati nyerő tagokra 14 mű *4187 forint* értékben s a társulatra (a sorsjáték céljaira) 3 mű *623 frt* értékben esik.

Megjegyezzük, hogy ebből az összegből 12700 forintnyi kormányvásárlás azok közül a művek közül történt, amelyeket a művészek a miniszter fölszólítására küldöttek be az ismétlő kiállításunkba, aki kilátásba helyezte volt, hogy azoktól a művészektől, akikben megvan a kellő biztosíték aziránt, hogy az 1900. évi párisi nemzetközi kiállítás számára becses dolgokat fognak festeni, egyes régibb képeket is meg fog vásárolni.

A *rendes Téli Kiállításon* kiállítva volt eladó és tényleg eladott művek számát összehasonlítva, arra az eredményre jutunk, hogy a kiállított 269 eladó mű közül elkelt 100 mű, vagyis valamivel több, mint egy harmadrész.

A Téli Kiállításra kitűzött pályázatok eredménye a következő volt:

A *Műbarátok* 1500 forintos ösztöndijával az illetékes pályabiróság *Hegedüs* László »Liliomok közt« című festményét tüntette ki.

A 300 frtos *Ráth*-díjat a pályabiróság *Kernstock* Károlynak itélte oda »Arckép« című olajfestményeért.

A 300 forintos *Eszterházy-dijat* pedig *Szlányi* Lajos nyerte el „A szolnoki hid“ és „Tájképrészlet“ című vizfestményeivel.

Végül *Lotz* Károly a tisztelt közgyülés által ezúttal először rendelkezésére bocsátott 1000 forintos *Lotz-díjat* az 1898-ik évre *Vajda* Zsigmondnak itélte oda az új országház összekötő csarnokának menyezetére festett *Hun monda* című nagyszabású falfestményeért.

Itt említjük meg azt is, hogy az 1898/99. évi Téli Kiállítás alkalmával először tettünk kisérletet azzal, hogy az egyszerü tárgymutató mellőzésével, csak képes tárgymutatót adtunk ki, melynek árát 30 krajczárban állapitottuk meg, kiadását pedig a Singer és Wolfner cégre biztuk.

A kisérlet anyagilag szépen bevált, amenyiben a kiállítás tartama alatt csak a műcsarnokban *8276 példányt* adtunk el, mig az előző évben az 50 krajczáros képes tárgymutatóból csak *1539 példány* kelt el.

Társulatunk tagjai közt az 1898. évi április hó 18-dikán tartott sorshuzáson 22 nyereményre felosztva összesen 7500 forintot sorsoltunk ki. Ebből a nyerők 11 mű vételára fejében 3300 forintot érvényesitettek a tavaszi tárlaton és 15 mű vételára fejében 4200 forintot a téli tárlaton. Ezen összegekből a tavaszi tárlaton 605, a télin pedig 287, összesen tehát 892 forintott fizettek rá a sajátjukból. A nyerők összes vásárlása tehát az év folyamán *8392 forintot* tesz ki. Megjegyezzük, hogy ezuttal az összes nyerők érvényesitették nyereményértékeiket.

Úgy a tavaszi, mint a téli kiállítás tartama alatt a műcsarnok tanácskozótermét rendelkezésére bocsátottuk a múlt év tavaszán elhúnyt *Koroknyai* Otto özvegyének, aki ott a művész hátrahagyott festményeit, vázlatait és rajzait eladás céljából kiállította. A művész saját arcképét a kiállításból a kormány vásárolta meg.

A vásárlásokat összegezve, az elmult év folyamán társulatunk kiállitásain elkelt összesen *255 mű 92390 forint értékben. Ebből 22 külföldi* műre esik *7954 forint, 233 magyar* műre pedig *84436 forint*, ami az elmult évvel szemben a külföldi művészet rovására 6 műre eső *15226 forint* kevesebbletet, a magyar művészet *javára* pedig 94 műre eső *23579 frt* többletet jelent.

A mult év folyamán december 31-ig történt eladások révén képeladási jutalék fejében összesen 4300 frt 13 kr folyt be pénztárunkba, mely összegből 996 frt 85 kr a segély- és nyugdíjalap javára esik.

Művásárlási sorsjátékot a mult évben mindkét kiállításunk alkalmával rendeztünk. A tavaszin 2000 darab 1 frtos sorsjegyet bocsátottunk ki, amelyekből azonban, sajnos, nem egészen 200 kelt csak el. A Téli tárlaton a sorsjegyek árát egy koronára szállitván le, 4000 darab sorsjegyet bocsátottunk ki, amelyből 1395 darabot adtunk el, úgy hogy a költségek levonásával 623 forintot fordíthattunk nyereménytárgyak vásárlására. Sorsjegyeink terjesztésében nagy segítségünkre volt a »Műcsarnok«, amelyhez mellékelt utalványok utján csaknem 500 sorsjegyet sikerült eladnunk. Reméljük, hogy a jövőben a sorsjegyek elárusításában egy kis anyagi befektetés árán még szebb eredményeket fogunk fölmutathatni.

Társulatunk mult évi működésének az eredményeit összegezve, örömmel konstatálhatjuk, hogy a közönségnek a művészeti ügyek és a kiállítások iránt való érdeklődése — különösen az év vége felé — határozottan fokozódott. És itt csak kötelességet teljesitünk, amikor hálás köszönettel emlékezünk meg arról a műizlés fejlesztése és a művészet népszerüsítése érdekében bölcs tervszerüséggel megindított akcióról, amelynek kapcsán *Wlassics* Gyula dr. vallás- és közoktatásügyi miniszter egész sorozatát foganatositotta az olyan intézkedéseknek, melyek különösen alkalmasak arra, hogy a jövő közönségének, a magyar ifjuságnak a lelkébe a művészet szeretetének a csirái elhintessenek s amelyek természetszerüleg a mostani közönséget sem hagyhatták érintetlenül. A miniszter emez akciójának és ez akció sajtó utján történt beható méltatásának és megbeszélésének kétségkívül nagy része volt abban, hogy a közönség az eddiginél fokozottabb mértékben kezdett érdeklődni a magyar művészet iránt s ezek után joggal remélhetjük, hogy a megindított akció erélyes és következetes keresztülvitele ezt az érdeklődést annyira föl fogja csigázni, hogy legközelebbi jelentésünk alkalmával a magyar művészetnek még hatalmasabb föllendüléséről számolhatunk majd be a tisztelt közgyülésnek.

Utolsó közgyülésünk óta társulatunkat megint érzékeny veszteségek érték.

Fájdalmas részvéttel kell megemlékeznünk róla, hogy pártfogó tagjaink közül id. *Wodiáner* Albert báró és *Eszterházy* Pál herceg, alapitóink közül pedig *Zichy* Antal, *Szápáry* Géza gróf, *Reviczky* Emil, *Grötschel* Imre, *Hunyady* László gróf és özv. *Guthy* Lajosné hunytak el mult évi közgyülésünk óta.

Szokatlanul nagy volt azonban a halál aratása művészeink között, akik közül társulatunk két legrégibb pártfogó, illetve alapító tagját, a magyar művészetnek két érdemes és munkás úttörőjét, *Than* Mórt és *Molnár* Józsefet, társulatunk egyik legrégibb művésztagját *Münnich* Józsefet, kivüle pedig a fiatalabb nemzedékből *Mesterházy* Kálmánt, *Koroknyai* Ottót, forbászi *Aranyossy* Ákost, *Szobonya* Mihályt és *Karvaly* Mórt veszitettük el, akik mind többkevesebb sikerrel, de igaz lelkesedéssel és becsvággyal futottákbe, jobbára nélkülözésekkel teljes és küzdelmekben gazdag művészi pályájukat.

Tagjaink száma mult közgyülésünk óta eddig még példátlan szaporodást mutat, ami elsősorban a »Műcsarnok«-kal kapcsolatosan megindított, valamint más, a laptól függetlenül foganatosított akciónak, illetve intézkedéseknek köszönhető.

Pártfogó tagjaink sorába ugyan az elmult évben uj tag nem lépett, de 200 frttal alapitók lettek: farkasházi *Fischer* Jenő, *Dávid* Vilmos, *Packa* Ferencné szül. *Wagner* Kornélia és *Budai* Zádorné.

Rendes tagjaink sorába a mult év folyamán 369 új tag lépett, akikhez a folyó évben még 213 belépett tag járult, úgy hogy tagjaink száma a mai

Műcsarnok. 1899. 15. n.

napig 582 új taggal szaporodott. A kilépéseket és halálozásokat leszámitva, rendes tagjaink tényleges szaporodása *488*, létszáma pedig 2685, akik közül 2088 budapesti, 597 pedig vidéki.

Áttérve társulatunk anyagi helyzetének rövid ismertetésére, mindenekelőtt hálás köszönettel kell megemlékeznünk társulatunk hosszu éveken át volt érdemes és buzgó alelnökének, *Harkányi* Frigyes bárónak nagylelkü alapitványáról, amelylyel a kezdet nehézségeivel küzdő fiatal művészek sorsának az enyhítését célozza.

Az alapítvány, mely 10.000 korona értékü, Egyesült Budapesti Fővárosi Takarékpénztári $4^1/_2$ százalékos záloglevélből áll, az alapitólevél intézkedései szerint arra van rendelve, hogy kamatai évenkint a társulat kiállításain *első izben* résztvevő művészek közül annak itéltessenek oda, akinek szabályszerüen elfogadott műve vagy művei a legtöbb tehetségről és a legkomolyabb művészi törekvésről tanuskodnak.

Mint látjuk, ez az alapítvány a művészek egy olyan csoportjának a buzdítására és gyámolítására szolgál, amelyről eddig — legalább ilyen határozottan körülírt formában — gondoskodva még nem volt s igy a nemeslelkü alapító kétszeresen rászolgált leghálásabb elismerésünkre és köszönetünkre.

Számadásunkban, nevezetesen összehasonlító kimutatásunkban van szerencsénk kitüntetni, hogy a tisztelt közgyülés által megszavazott költségelőirányzatot mennyiben sikerült betartanunk.

Ami az egyes tételeket illeti, mindenekelőtt megjegyezzük, hogy a nemzeti muzeumi képtár gyarapítására az 1897. évre előirányzott, de fel nem használt 1000 forinttal együtt a múlt évben 2000 forint állott rendelkezésünkre, amelyből azonban csak 1600 forint ára vásárlást tettünk, úgy hogy a megmaradt 400 forinttal együtt 1899-re a muzeumi képtár gyarapítására 1400 forinttal rendelkezünk

A műtárlati költségek tételénél 458 frt 84 kr. túlkiadás mutatkozik, melyre nézve annál nyugodtabban kérhetjük a tisztelt közgyülés utólagos jóváhagyását, mert a műtárlatok jövedelme 2365 forint 11 krral túlhaladja az ezen a cimen előirányzott összeget és *3906 frt 27 kr. tiszta jövedelmet* mutat föl.

A segélyezések tételénél mutatkozó 744 frt 50 krnyi többletet az elkerülhetetlen rendkivüli segélyezések váratlan fölszaporodásával kell megokolnunk s úgy ehhez, mint az 1898. évi album, a nyomtatványok, a Társulati Közlöny és az előre nem látható költségek tételeinél mutatkozó, összesen *1314 frt 82 krnyi* túlkiadáshoz annyival is inkább kérjük a tisztelt közgyülés utólagos jóváhagyását, mert ezzel szemben a szolgaszemélyzet ruházata, az állami és községi adó illetékegyenérték, a házi költség, az irodai és postaköltség, az épülettatarozás és fölszerelés s az ideiglenes lakások és helyiségek bére tételeinél összesen *4324 frt 41 krnyi* megtakaritást mutathatunk fel.

A vagyonkezelésünket föltüntető s a tisztelt közgyülés elé terjesztett számadásunkból örömmel konstatáljuk, hogy a mult évben elért *730 frt 42 krnyi* vagyonkezelési eredménynyel szemben *4301 frt 17 krnyi* eredményről számolhatunk be.

Ezen költségelőirányzatunkból, mely nagyban és egészben a rendes keretben van beállitva, csak egy új és egy jelentékenyen fölemelt tételt emelünk ki, amelynek födözetére nézve a tisztelt közgyülés külön jóváhagyását kell kikérnünk.

Művészeink körében ugyanis az elmult év folyamán mind határozotabban fölmerült az az óhajtás, hogy a művásárlás fokozása céljából műeladás közvetítésére társulatunk keretében külön állás szerveztessék, még pedig azért, hogy az, kivel ezt az állást betöltjük, egész idejét a vásárlás közvetítésének és föllendítésének szentelhesse. Beható megbeszélés után tehát ennek az állásnak a fix dotálására egyelőre 1500 frtot vettünk föl műtárlati költségeink előirányzatába, megjegyezvén azonban, hogy amennyiben a tisztelt közgyülés előirányzatunknak ezt az új tételét jóváhagyná, az e tisztre alkalmazandó egyén egyelőre két évi próbaidőre fog alkalmaztatni és semmiféle nyugdíjra vagy végkielégitésre való igénynyel nem fog bírni.

A társulati közlönyre a mult évben előirányzott 2000 forint helyett 4500 forintot vettünk föl, amit a lap örvendetes és szinte önként kinálkozó fejlődésével van szerencsénk megokolni, mely szinte elkerülhetetlenné teszi részünkről ezt a nagyobbmérvü áldozatot. Azt hisszük azonban, hogy éppen ez a befektetés egyike azoknak, melyek legbiztosabban és legbusásabban meghozzák kamataikat, részben a lap közvetitésével gyüjtött tagok és eladott sorsjegyek, részben és legfőképpen pedig annak az elvitázhatatlan hatásnak a réven, melyet a művészet iránt való érdeklődés terjesztése terén már eddig is örömmel tapasztalhattunk.

A mult évben befolyt tagsági díjjövedelemhez képest a társulati tagok javára ezuttal 8185 forintot irányoztunk elő magyar művészektől való művek vásárlására, úgy mint eddig, nyerő tagjainkra bizván a szabad választás jogát.

A röviden előadottak alapján tisztelettel kérjük a beterjesztett zárszámadás és költségelőirányzat elfogadását s úgy a mult évi egész vagyonkezelésre, mint különösen a fennebb megokolt tulkiadásokra nézve a fölmentvény megadását.

Kelt Budapesten, az Orsz. Magyar Képzőművészeti Társulat választmányának 1899. évi április hó 5-ikén tartott üléséből.

Ambrozovics Dezső,
titkár.

Andrássy Tivadar gróf,
elnök.

Vaszary János,
jegyzőkönyvhitelesitő.

Münich József szobrán

Pest. váczi u. 23.

A magy orsz-i kzömszek neve & lakhelye O M K Tévkönyve 1865/6 240-45.l.

cz Münich leszi!

M. D. C.

MÜNICH Ödön festő

1896-ban Nagybányán lartózkodott

Réti Bp. 1954. 324. l.

M. T. K.

MÜNICH Ödön festő

1898-ban Nagybányán tartózkodott

Rév: Bp. 1954. 324. l.

M. D. K.

MÜNICH (Liebes) Ödön festő

Nagybányán a Hollósy-iskola növendéke, az 1898-i kiállítá-
ton 2 munkával szerepel.

Réti István: A nagybányai művésztelep
Bp. 1954. 59., 239., 241., 306. l.

K. D. K.

MÜNICH MIKES Ödön festő

1902-ben Nagybányán a Szabad-iskola növendéke volt

Réti Bp. 1954. 325. l.

MDK

Münich Mikes Ödön,

1902-ben az iskolában dolgozott

A szabadiskola ideje. /1902-1912." 78.1.

MDK

Münich Ödön,

1896-ban az iskolához tartozott.
ugyszintén 1898-ban is.

A Hollósy-iskola ideje. /1896-19ol./ 75, 77.l.

MDK

Münich Ödön

Tanulmányfej, szén

Nagybányai festőisk. kiáll. 1898. 13. 1.

MDK

Münich Ödön

Tájképtanulmány, of.

Nagybányai festőisk. kiáll. 1898. 14. l.

Münich Ödön festő.

Mücsarnok 1898.21.sz.195-198 l.

Münich Ödön

l.

Hollósy iskola
kiáll. 1898.

13 l.

14 l.

Forrás

Radl-malom (Óbuda) VI. 306.

Münnich Ödön

Nagybányai kiáll.kat. 1912

75, 77.

Sonnbyör östelep VI. 124

Münich Mikes
Ödön

Nagybányai kiáll. kat. 1912

78

Tütartó-parna, XVIII-n. VI. 151.

ORSZÁGOS MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT.

BUDAPEST, VÁROSLIGET, MŰCSARNOK.

Tekintetes

Elutazott.
Parti.

MÜNICH ÖDÖN

festőművész urnak

vesia Budapest

~~Nagybánya.~~

~~Petőfi-utca.~~

BY BANYA
28-AUG.28-N10

Nagyságos

Dr. Szendrei János úrnak

min. o. tanácsos, a m. tud. Akadémia tagja, stb.

Budapest

I., Atilla-utcza 23.

IGEN TISZTELT MŰVÉSZ ÚR!

Van szerencsénk becses tudomására hozni, hogy SZENDREI JÁNOS dr., a Magyar Tudományos Akadémia tagja, a jeles történész és SZENTIVÁNYI GYULA műtörténész jórészt már megírták az első nagyszabású magyar műtörténeti lexikont, mely a XII-ik századtól kezdve napjainkig élt összes képzőművészeink életrajzát magában foglalja s melynek első kötete a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi ministerium támogatásával

MAGYAR MŰVÉSZEK LEXIKONA

czím alatt ez év végével fog megjelenni.

Miután e régen nélkülözött és szigorúan tudományos munka megjelenését a magunk részéről is teljes mértékben támogatni kívánjuk, ezennel felkérjük t. Művész Urat, hogy életrajzi adatait a mellékelt íven feljegyezni s az ugyancsak ide mellékelt borítékban a szerkesztőség czímére megküldeni szíveskedjék.

Az életrajz beküldési határideje legkésőbb ..... évi 1908 DEC. 1 hó ..... -ig.

Az életrajz beküldése a műre való semmiféle előfizetési kötelezettséggel nem jár. Kérésünk teljesítését a hazai művészeti irodalom érdekében is kérve,

vagyunk kiváló tisztelettel

Budapest, 1908 június hó.

AZ ORSZ. MAGY. KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT IGAZGATÓSÁGA

HORNYÁNSZKY VIKTOR, BUDAPEST.

Kérdő-ív

Tiszta, olvasható írást kérünk!

Neve?	
Születési éve, napja és helye?	
Mikor és hol végezte tanulmányait? Kik voltak tanárai?	
Részesült-e és minő ösztöndíjakban?	
Volt-e tanulmányutakon; hol és mikor?	
Hol, mikor és mit állított ki **külföldi** *tárlatokon?*	
Minő kitüntetésekben és pályadíjakban részesült?	
Melyek legjelentékenyebb művei, mikor készültek, s hol, kinek birtokában vannak ezek?	
Megjelentek-e már életrajzi adatai és műveinek ösmertetései vagy bírálatai? Melyik hírlapban vagy könyvben, és mikor?	

Minél kimeritőbb az életrajz, annál becsesebb!

A forrásul idézett hírlapok pontos évét és számát kérjük.

Tér és Forma. 1935.6. (A XXX. budapesti nemzetközi árúmutavásár.)

Fotó: Seidner.

Münnich Aladár

Sorház. Fotó: Magyar Filmiroda. T.: Münnich Aladár.

Rafia
füstmentes
szivarkahüvely

PANNONIA
BARÁNYBŐRNEMESITŐ
ÉS KERESKEDELMI RT

(J. Münnich Aladár)

cikke

( ) A városrendezés alapelvei.

Magyar Építőművészet,

1943. 146 – 148. l.

(Térképpel.)

lsani Bálint pécsi püspök, a váradi,
fontosabb udvari méltóságok viselői
e Padua a pécsi püspök notáriusa.
n megjelölik a helyet : „in Camera
agy Lajos kandallós szobája a vár

át nem egyszer művészi emlékek
latba a zárai szent Simeon szarkofág
a Nagy Lajoshoz megérdemli, hogy
rajtalévő felirat elmondja, Erzsébet
1377—80 között a sestoi születésű

szoros kapcsolatban, állandó össze-
lmi és hadi jelentősége, különösen
k az alkudozások, melyeket Velence
észeink egy része az előbb ismertetett
koporsó megrendelését, míg mások
porsó felajánlása között két évtized
öltség esetleges hiányával sem lehet

Münichshofer József

áis

Sopron

1778. febr. 11.

polgáreskü

Iláži

II. Lipót megkoronáztatása:

A megkoronázás

E lap, melynek czime:
lichen Zubereitung der St. M
Tage der Hungarischen Kron
Zweyten", a szent Márton te
nak kivnutatásával, hogy a
nek el s hogy a kivonulás a
van az alapcajz s jobbra a₂ (v
Hochaltar" s befejezése: „37. D
Schrankens den Chor von der v

Ltsza 2082.

Münich Péter
solingeni mester
/Kardcsiszár?/

1679 körül müködött. magyar pengéken gyakran látjuk mesterjegyét/: Jobb,vagy baloldalra néző infulás püspök feje. P.M.betükkel.

164.o.

Kalmár János: Hegyestör és lóra való pallos a magyar huszár szolgálatában.
Folia Archaeologica XI. 1959. 157-171.o.

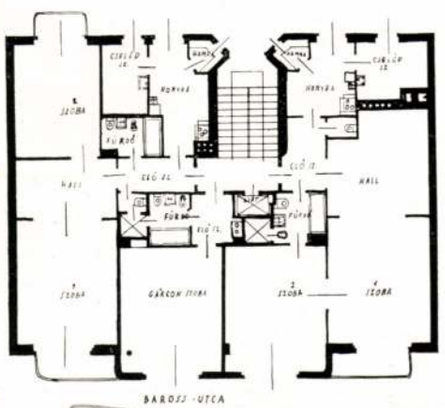

MÜNNICH ALADÁR: BÉRHÁZ
A BAROSS-UTCÁBAN
A. MÜNNICH: MIETHAUS
MAISON DE RAPPORT
BLOCK OF FLATS

Györgyi nyomdaip II

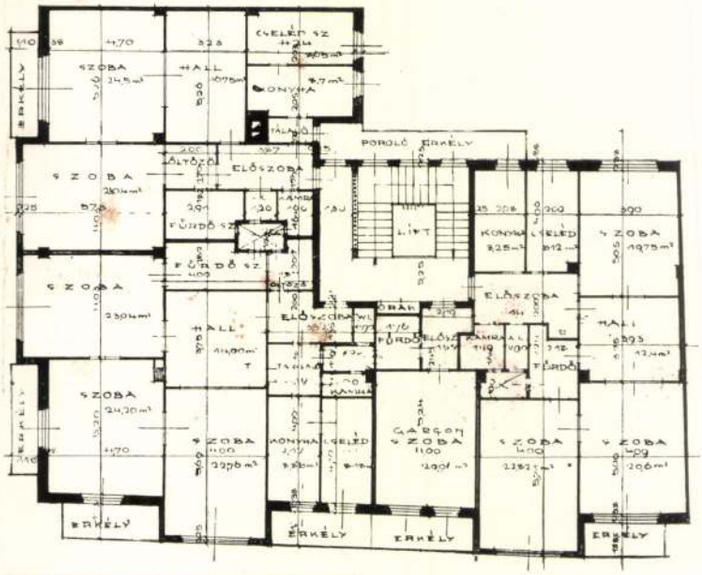

SÓS ALADÁR: BÉRHÁZ A HORTHY MIKLÓS-KÖRTÉREN

A. SÓS: MIETHAUS — MAISON DE RAPPORT — BLOCK OF FLATS

MÜNNICH ALADÁR: BÉRHÁZ
A VÁCI-UTCÁBAN. KAPUBEJÁRAT
A. MÜNNICH: MIETHAUS. HALLE
MAISON DE RAPPORT. VESTIBULE
BLOCK OF FLATS. ENTRANCE HALL

Münnich Aladár

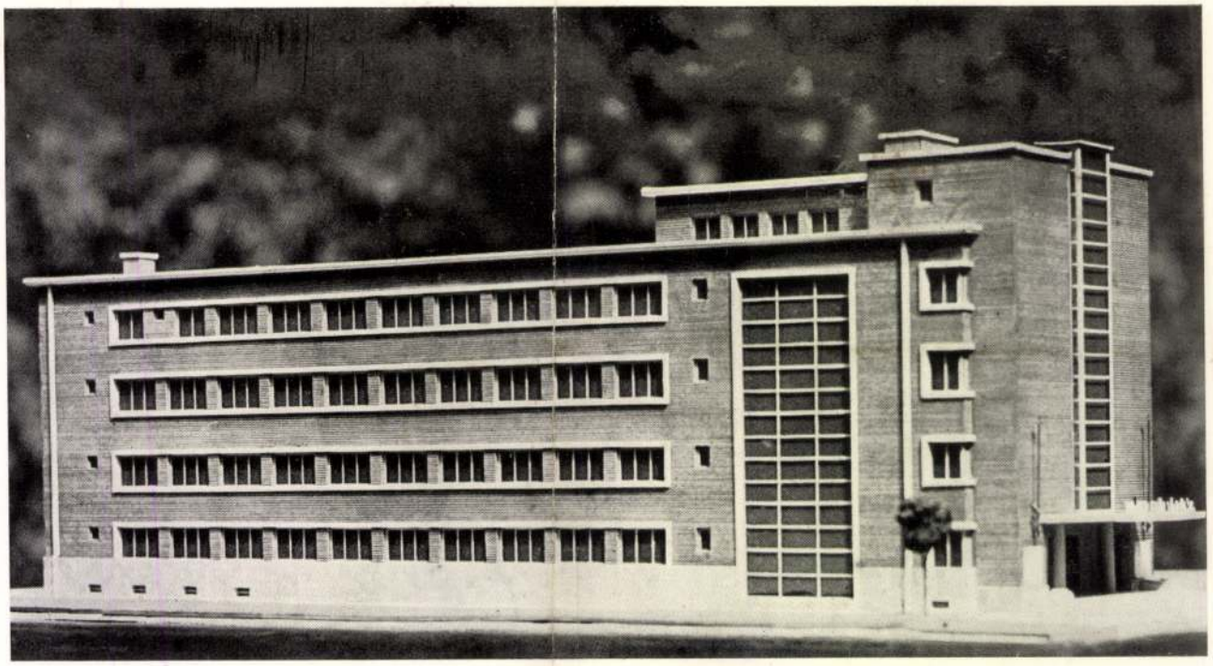

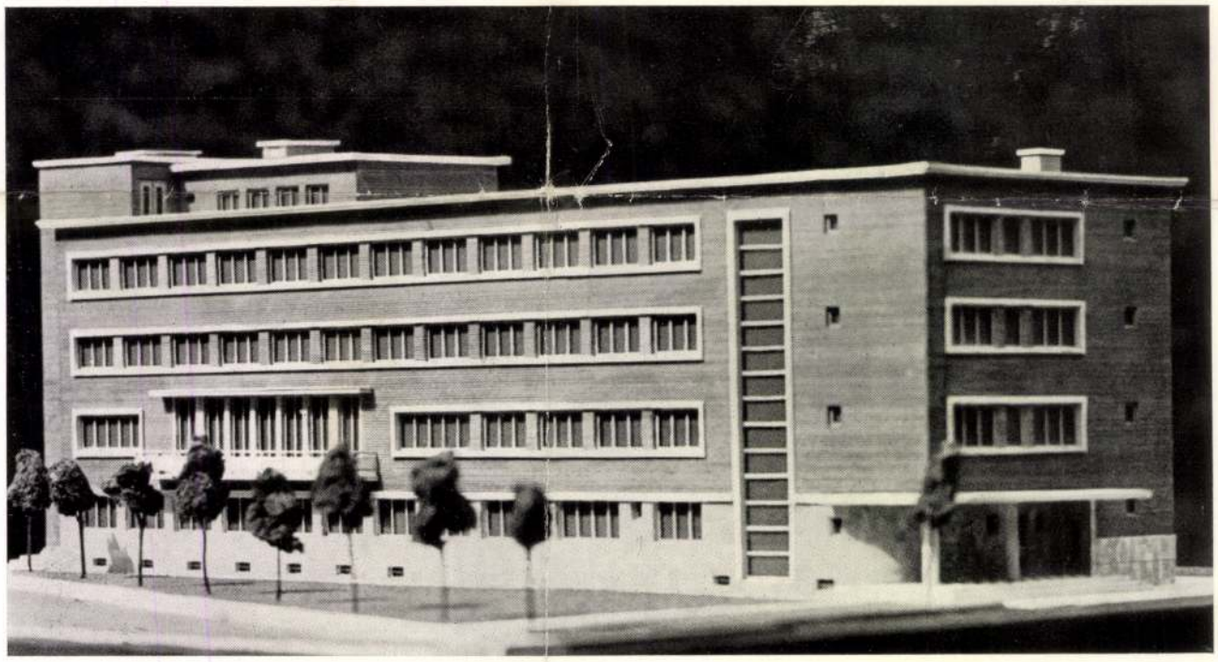

PAULHEIM FERENC ÉS SZABÓ LAJOS STATIKUS: XIII. KER. ELÖLJÁRÓSÁGI ÉPÜLETÉNEK TERVE
F. PAULHEIM & L. SZABÓ: BEZIRKSAMTSGEBÄUDE DES XIII. BEZIRKES — MAIRIE DU XIIIE ARRONDISSEMENT — OFFICES OF A BOROUGH COUNCIL IN BUDAPEST

Foto: Kozelka

j. Münnich Aladár: Enteriőr
A Műcsarnok Szent István kiállításáról

Műcsarnok 1938. VI. 1.

Mészáros Gyuláné: Húsvéti szentelés

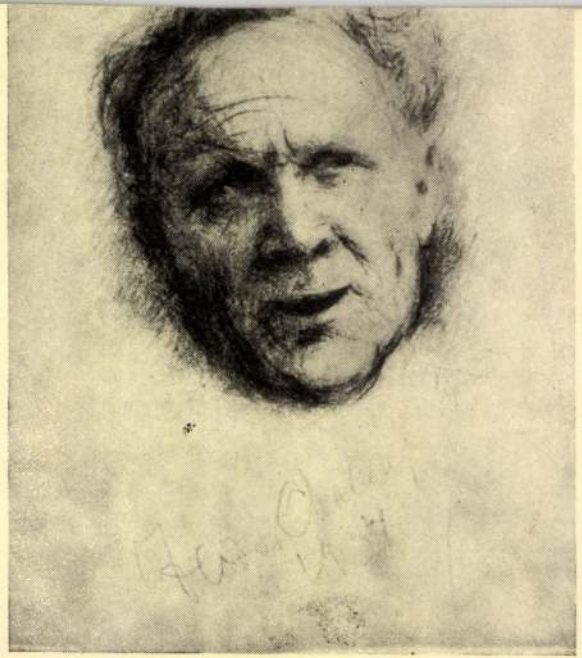

Sipos Béla: Saljapin

A Kazinczy Társaság kassai kiállításáról

Münnich Aladár

DEBRECENI KIÁLLITÁSUNKRÓL írt tudósításunkból, mely folyóiratunk 1932. évi 9—10-es számában jelent meg, sajnálatos tévedés következtében a Déri Múzeum tervezőjeként csak Györgyi Dénes építőművész tanárt említettük meg, holott miként azt már korábban, a Déri Múzeumról szóló ismertetésünkben közöltük, dr. Münnich Aladár építőművész, a Déri Múzeumot közösen tervezte Györgyi Dénessel és így mindkettőjüké az az érdem, hogy Debrecen kulturális élete ilyen hatalmas művészi teljesítménnyel lett gazdagabb. Egyben megemlítjük, hogy a debreceni kiállításon résztvevő tagjaink nagy örömmel látták, hogy dr. Münnich Aladár milyen nemes ízléssel fejlesztette tovább a Déri Múzeum előtt lévő térnek a kiképzését azáltal, hogy a Magyar Királyi Posta és Távirda számára stílusban és arányokban pompásan ható igazgatósági épületet tervezett.

a 1
MAGYAR IPARMUVESZET
1933. 36. l.

Foto: Kozelka

j. Münnich Aladár: Villa a Lóczy Lajos uccában
A Műcsarnok Szent István kiállításáról

Művészet. 1938. 91. l

Münnich Aladár

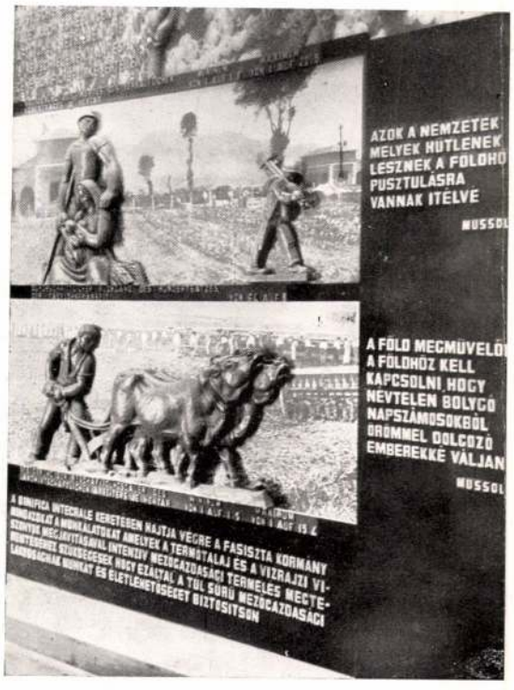

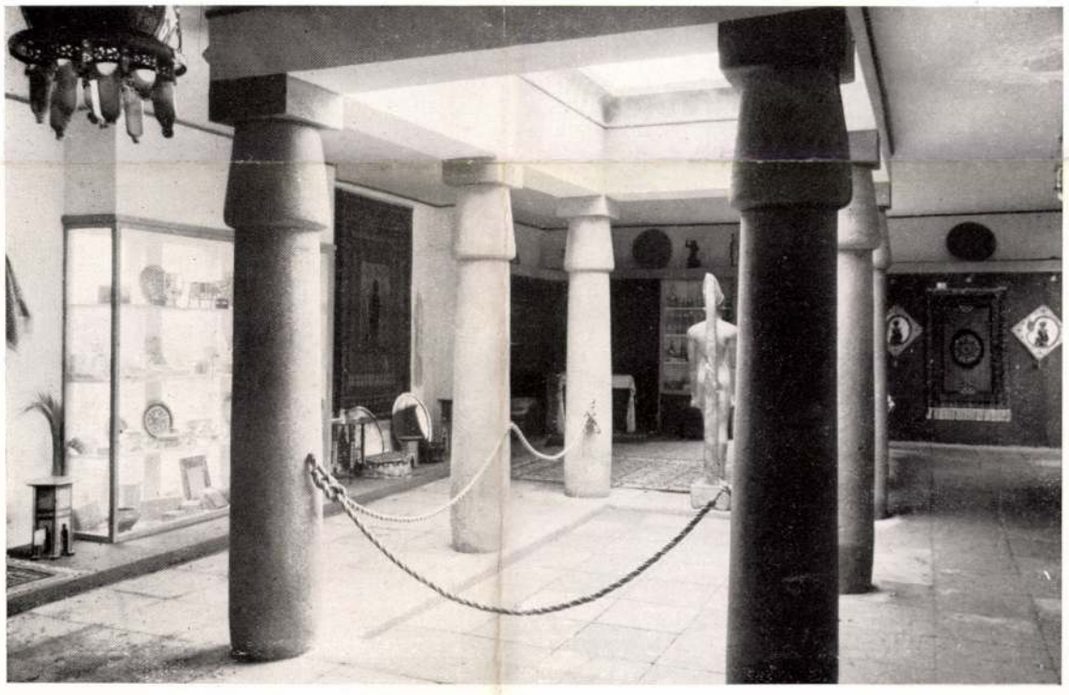

A Budapesti Nemzetközi Vásárról. Fent balra : Részlet az olasz pavillonból. Dante Petroni terve. Fent jobbra : Külső pavillon. Zrinszky József terve. Lent: Az egyiptomi pavillon belseje. Ribáry—Kórody terve. — Von der Budapester Internationalen Messe. Oben links : Detail aus dem Italienischen Pavillon. Entwurf von Dante Petroni. Oben rechts : Pavillon. Entwurf von Josef Zrinszky. Unten : Innenansicht des Egyptischen Pavillons. Entwurf : von Ribáry—Kórody. — From the International Fair of Budapest. Above to the left : Detail of the Pavilion of Italy. Design by Dante Petroni. Above to the right: Pavilion. Design by Joseph Zrinszky. Below: Interior of the Pavilion by Egypt. Design of Ribáry—Kórody.

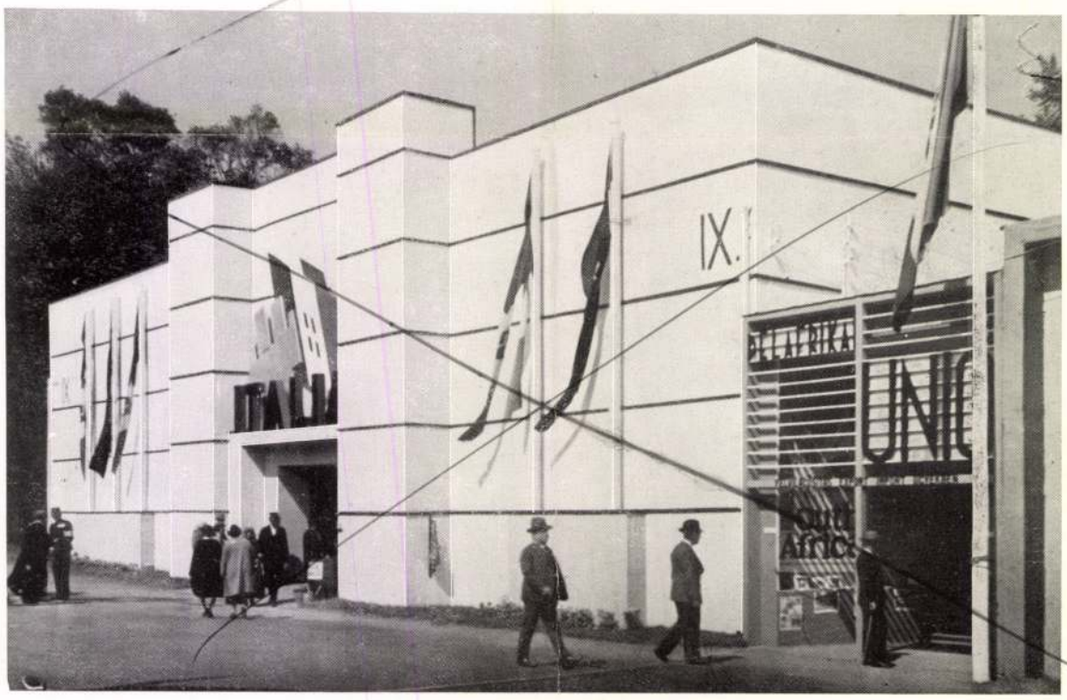

Pavillonok a Budapesti Nemzetközi Vásáron. Fent: Münnich Aladár. Lent: Dante Petroni terve. — Pavillone auf der Budapester Internationalen Messe. Oben: Entwurf von A. Münnich. Unten: von Dante Petroni. — Pavilions on the International Fair of Budapest. Above: Design by Aladár Münnich. Below: by Dante Petroni.

MAGYAR IPARMUVESZET
1936.87.e.

Münnich Aladár

1937

178 A VÁLLALKOZÓK LAPJA OKTÓBERI SZÁMAI a megszokott érdekes és értékes tartalommal jelentek meg. A Vállalkozók Lapja, amely legutóbb főmunkatársai sorába megnyerte j. Münnich Aladárt. Az építőművészet és építőipar legidősebb problémáit taglaló szakcikkek és tanulmányok egész sorát közli. Feltűnést keltő cikket írt Somlyó József a vállalkozói hitelezéses közmunkarendszerről és a mérnöki kar pusztulásáról. — Nagy érdeklődésre tarthat számot Münnich Aladár tanulmánya, amely a lap vezető helyén „Tervező építész és szakmérnök" címen jelent meg. — Dengler Lajos a bécsi Rotunde égésével kapcsolatban az építmények tűzbiztonságáról értekezik tanulságosan. Czerkl Dávid statikus mérnök érdekes hozzászólást írt Münnich Aladár cikkéhez, dr. Bierbauer Virgil pedig nagy tanulmány keretében foglalkozik az építész szerepével a korszerű szállodaépítkezésnél.

Tér és Forma 1937. 10. 11.

A vállalkozó szakembereket minden bizonnyal rendkívül érdekli Strausz Tibor cikke, amely „Földszint vagy alagsor?" címen a kőművesmesteri kar régi munkabecsületét védelmezi. — Tudósítás számol be a párisi nemzetközi kiállításról, azonkívül még számos kisebb cikk, tanulmány, beszámoló riport teszi teljessé a Vállalkozók Lapja októberi számait, melyek illusztrációk keretében számolnak be egynéhány legutóbb elkészült érdekes építkezésről.

Ha még felemlítjük, hogy a Vállalkozók Lapja első kézből és pontosan közli az összes tervpályázati és versenytárgyalási hirdetményeket, azok eredményeit és döntéseit, akkor nyilvánvaló, hogy az építész számára is nélkülözhetetlen a nagymultú Vállalkozók Lapja, amely elismert fóruma a magyar építészeti és ipari közéletnek.

Az e számban közölt számos házban beépítettük az eredeti kétgörgős

RILOGA

fémfüggönytartót

Tervezésben segítségére akarunk lenni és díjmentesen megküldjük profilmintáinkat Kérje tőlünk telefonon

292-592

Riloga-Szenes, Budapest VI, Lehel-utca 23

A Bem József-u. 22. számú bérház központi fűtését, melegvíz- és fürdőszoba-berendezését, vízvezetékét és csatornázását készítette

Wollner M. H. és Fia

V, Bálvány-u. 22. Telefon 123-663

A Tátra - utca 5/c. számú bérház központi fűtését készítette:

Szentgyörgyi és Társa

központi fűtés, szellőzés és vízvezeték-berendezési vállalat

Budapest, Baross-utca 88. T.: 130-879

Münnich Aladár

wód

A debreceni Déri-Múzeum

Tér és Forma. Különny.

tér és forma

I DÉRI-MÚZEUM

Családi ház Budapesten a Fodor-utcában. Tervezte: **Münnich Aladár.** Baloldalt utca-, jobboldalt kertihomlokzat. Fotó: Kozelka.

hőseivel. A Bacillusvadászok után természetesen nagy sikere volt de Kruif új kötetének, mely „Akik életünkért harcoltak" címen jelent meg. Időrendben a két könyv között megjelent munkája „Az éhség legyőzői", amely a gabona- és a háziállat-betegségek elleni tudományos küzdelemről szól, már kisebb sikert ért el.

Bevallom, hogy a Bacillusvadászokat magam is igen nagy érdeklődéssel olvastam! Hiszen e kitűnő könyv hatása elől aligha lehet elzárkózni! Azonban a legutóbb megjelent könyv még mélyebb hatást tett rám. Itt elvontabb kérdésekről volt szó, elvontabb kutatásoknak harcos történetét adta De Kruif és itt még élesebben belepillanthattam a tudományos kutatás műhelyébe, annak módszereibe. Heteken át a könyv hatása alatt állottam és annak legvégső elvi tanulságait magamra próbáltam alkalmazni. A lakáskérdésnek a mainál célszerűbb és hatékonyabb megoldása foglalkoztatott akkoriban. Kézenfekvő és nyilvánvaló, hogy a lakásépítésnek azok az elavult technikai és gazdasági módszerei, amelyeket a mai napig alkalmazunk, nem alkalmasak a lakáskérdésnek azon megoldására, amelyet ma lényegbevágóan fon-

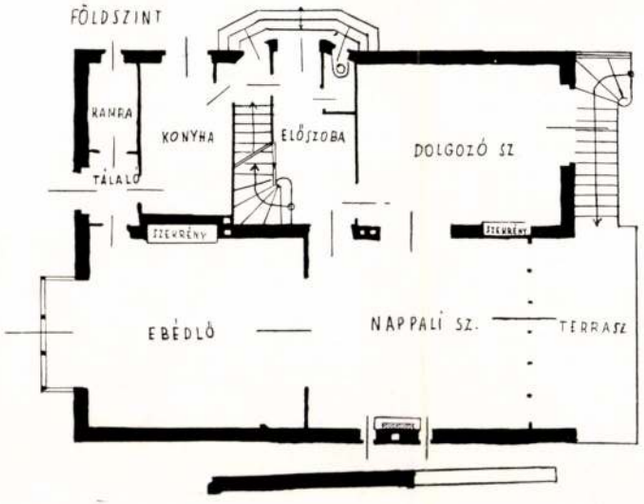

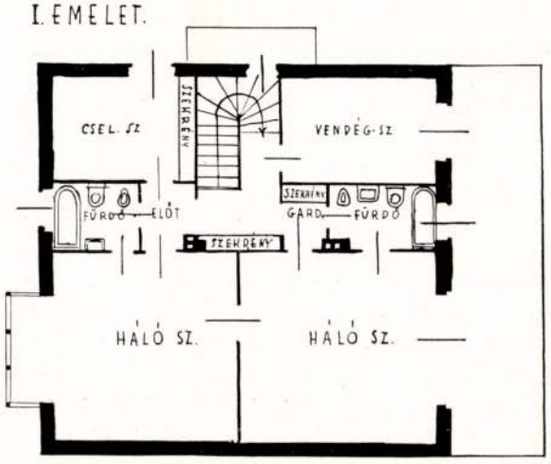

Tér és Forma
1936. 11. 4.

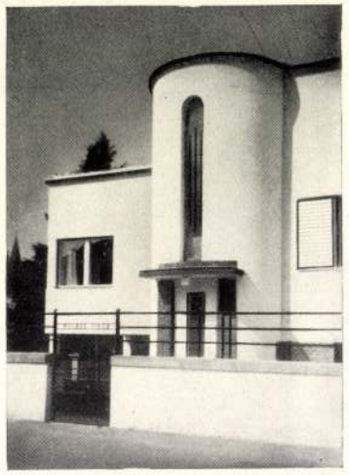

Családi ház Székesfehérváron. Tervezte: **Molnár Tibor.**

Kivitelezte: Fiál József építőmester (Székesfehérvár).

tosnak érzünk. A természettudomány, a higiéné és a szociológia felismerései mindazokat, akik ez új felismerések elől elzárkózni nem tudnak, kényszerűen rávezetik arra, hogy az európai lakásépítés évezredes útjait el kell hagynunk és más, jobb és célirányosabb utakat kell találni. Mindnyájan tudjuk, hogy a technika eredményei, az új szerkezetek és új anyagok, ezt lehetővé teszik, — de mindezt megakadályozza, hogy ezekkel a lehetőségekkel nem tudunk, vagy nem akarunk élni. A probléma röviden összefoglalható abban, hogy a gazdasági élet s a kereseti viszonyok mai állása mellett kizárólag 25—30 pengős köbméterenkinti egységárakkal lakásokat építeni nem lenne szabad, mert az ilyen költségű építkezés csak a népesség, a társadalom egy igen kis és szűk rétegének lakásügyét képes megjavítani. Mindazok az ú. n. korszerű épületek, amelyek ilyen egységáron épülnek, úgyszólván csak minták, csak megmutatják, hogy milyen minőségű lakásokat tud korunk építeni. A feladat az lenne, hogy beható, részletes és végsőkig alapos kutatómunkával megállapítsuk, miképpen lehetne lakóházakat 15—20 pengős köbméterenkinti egységáron építeni. De Kruif könyvét olvasva, felcsillant előttem az az elképzelés, hogy minő csodálatos dolog volna az, ha mi, építészek rendelkeznénk egy olyan tudományos kutató intézettel, amely évek csendes és odaadó munkájával először tudományosan megállapítaná az olcsóbb építkezés módszereit, azután pedig megkeresné a módját annak, hogy ez gyakorlatilag, nagy tömegekben miképpen volna keresztülvihető. Hogy egy példával éljek, amely elvileg megvilágítja ennek a munkának lehetőségét, emlékeztek arra, hogy amikor száz év előtt az első aluminiumot előállították, az egy megfizethetetlen árú nemesfém volt, — ma pedig az aluminium mindinkább közhasználatú cikké kezd válni. Természetesen a dolgok állásánál fogva ez a kutató munka nem állhatna meg a technikai kidolgozásnál, — hanem fel kellene ölelnie a probléma gazdasági oldalát is és meg kellene mutatnia, minő eszközökkel és módszerekkel, pénzgazdálkodással, az alkatrészek szabványos előállításával, az építési telkek minő biztosításával volna a feladat gyakorlatilag megoldható. Természetesen ez részemre, sajnos, csak egy pillanatnyi álomkép maradt, egy álom, amely

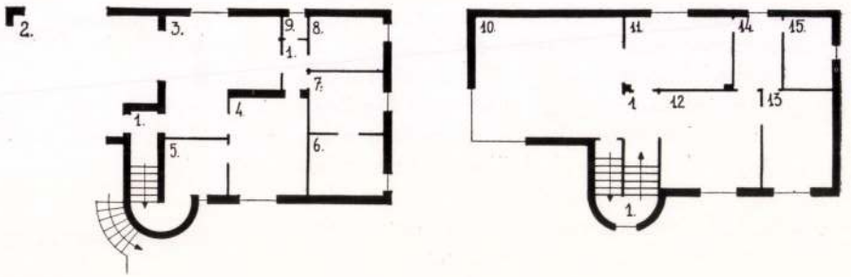

Alaprajzok.

Münnich Aladár

l.

Harrer Ferenc

A Fővárosi Közmunkák Tanácsa 1930–1940. Bp. 1941

78. l. 275. l. 277. l

4-rész

Kassa 941. IV 21. én.

Édes Apukám!

Mindenek előtt azért siettem levelet írni, hogy nekám ha írsz a Mihalikuak egyáltalán ne emlitsd, hogy én Pesten voltam!

Ugyanis a Kulhanek nem mondta meg a Mihalikuak, hogy mi a Farkassal Pesten voltunk, és nem szeretném, ha most az öreg hozugságba maradna miattunk.

Münnich Aladár

épitész

A nagyvásár telep a második világháborban elpusztult

Romállapotban való kepe repr.

Fabritzky Antal

Feltámad a romváros. Budapest harca az ujjáépítésért. 1945-47.

Bp. 1947 11. l.

sztér 1908.évi február hó 28-án
X.ker. m.kir. állampénztárhoz inté-

mpénztárt, hogy Gottermeyer Nándor
rsz. Bizottsága közleményei I.és II.
46 fillért Hornyánszky Viktor könyv
kalommal szükségelt körlevelek nyom-
ötszázhatvanegy /561/ K 46 fillért
hivatalos nyugtájára elszámolás
ki s a fent megjelölt rovat terhére

/61:

Münnich Aladár

építész

Borb. Fabr. 56. l

Új épületek tervezői

Münnich Aladár

építész

szül. Szepesigló 1890

münchenii műegyetemen végzett; 1914-ben honosítottak oklevelét.

Műegyet. Nevjegyz.

Bp. 1929.

209. l.

nk arra irányul, hogy a pénzünkből hi-
különböző utakon összehozzuk. Maga vár-
-Uhlarik Béla ur őméltósága vette párt-
hathatós segitségét arra, hogy a hiány
csekély kamatozásu kölcsön, fele részét
nböző helyekről összehozzuk.
tba adása március 14-én megtörténik.
helyzetben leszünk, hogy tájékozódha-
látásunk. És annak alapján dönthetünk a
rgona és szószék leszállitás ügyében.
gy március végére, vagy legkésőbb ápril
itkár Ur kiszállását és szakvéleményé
lvánitásával vagyok kész hive:

lelkészelnök.

Münnich Aladár

tervezte a miskolci
városi vásárcsarnokot
(mely a második vi-
lághábornban sulyo-
san megsérült)
A terv 1925(?) ben
készült és kisebb
kérült kivitelre.
U. 4/66.

Miskolc. A Nem-
zeti Ujság külön
mellékletei. 1926.
márc. 4. 17. l. kép-
pel.

A felkére

Balás Piri László

Balogh Jolán

Bogyay Tamás

Biró József

Csabdi István

Csánky Miklós

Csernyánszky Mária

Dercsényi Dezső

Domanovszky György

Dutka Mária

Ernst Mihály

Ferdinándy Mihály

Gallus Sándor

Gerevich László

Münnich Aladár

Servei alapjón 1933-ban épült csepeli vásárcsarnok korszerű szerkezeti megoldást mutat fel.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest 1970.

150 l

Münnich Aladár

Györgyi Dénessel tervezte a debreceni Déry múzeum épületét. 1926.

Mérei Ferenc: A magyar építészet 1867-1967 Budapest 1970.

72 p

Münnich Aladár

tervezte a bp-i Dorottya és Vigadó
utcai parokházat 1939. 152. sz. repro-
dukció.

Merényi Ferenc: A magyar építészet
1867-1967 Budapest, 1970.

741

Münnich Aladár

és Györgyi Dénes tervezték a debreceni Déry múzeum épületét. 139. p. reprodukció.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest, 1970.

721

Münnich Aladár

tervezte a csepeli nagyvásárcsarnokot
1933. 567. sz. reprodukció.

Merényi Ferenc: A magyar építészet
1867-1967. Budapest 1970.

151 l

Münnich Aladár, építész

L.: György Dénes

1275.

Cs. Tábori Hajnalka: A korszerűsített Déri Múzeum

XXXII/

Élet és Tudomány, Bp. 1977. X. 7.

40,

Münnich Aladár építész

Családi házat tervezett a Pasarét Napraforgó utcai házótelepen (1931)

Kovács Judit: Családi ház mintatelep - anno 1931

Magyar Nemzet 1970 VIII. 7 5 old.

Münnich Aladár

Györgyi Dezső és Münnich Aladár tervei alapján a 20-as években készült a debreceni Déri Múzeum.

Sz. A.: A Déri Múzeum
Új Tükör, 1979. január 21-24. lap.

Münnich Aladár

Családi ház Budapesten a Berkenye-utcában. Tervezte fenti Repr.

Tér és Forma

1936. 11. 4.

A Műemlékek Ors

1942. évi nyári s

1.	Dr.Szentiványi Gyula főtitká
2./	Dr.Lux Kálmán műsz.tanácsos
3.	Dr.Dercsényi Dezső műem.s.őr
4.	Dr.Csabai István főisk.gyak.
5.	Szabó Erzsébet dijnok
6.	Saláth Ferenc I.o. szakaltis

Münnich Aladár

1933 feb-márc

Bodor Zsuzsanna
ref. leányotthon,
Kecskemét

Klebelsberg emlékkiáll Műcsarnok

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA KÖNYVESBOLTJA

BUCHHANDLUNG DER KÖNIGL. UNG. UNIVERSITÄTSDRUCKEREI

LIBRAIRIE DE LA PRESSE DE L'UNIVERSITÉ ROYALE HONGROISE

BOOK-SHOP OF THE ROYAL HUNGARIAN UNIVERSITY PRESS

GEGRÜNDET 1577

BUDAPEST IV,
KOSSUTH LAJOS-UTCA 18.
TELEFON: 189-540

36.774.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

Müemlékek Országos Bizottsága

Budapest

Hőgyes Endre u.

Münnich Aladár

1933 feb-márc

1/ A Keresztény Leány egyesületek Nemzeti Szövetségének tihanyi üdülőháza

2/ A debreceni Déry-Múzeum főbejárata és főhomlokzata (Györgyi Dénessel)

Klebelsberg emlékkiáll Mücsarnok

Münnich Aladár

wéd

Bierbauer Virgil dr. –

Városépítési problémák Budapest Belvárosának északi oldalán. Tér és Forma. 1936.

198. l. 199. l.

elnök

Münnich Aladár

Grad
3

Halmi család
síremléke. Épí-
tészeti rész fentről,
szobrászati rész
Ohmann Bélától.

4/
MAGYAR IPARMŰVÉSZET
1935. 223 l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36. IV. 1.

Münnich Aladár

lásd
2

MAGYAR IPARMŰVESZET

1935, 261. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36. IV. 1.

LIV. évfolyam. 35—36. (3009—3010.) szám. Budapest, 1933. május 4.

VÁLLALKOZÓK LAPJA

Albrecht főherceg nagy telepitési akciójának terve

— 27 millióba kerül 13 ezer ember telepitése —

A Magyar Tudományos Akadémiában vasárnap délelőtt tartotta meg *Albrecht* főherceg, mint vendég nagy érdeklődést keltett előadását a telepitésről. A megjelentek között társadalmi életünk számottevő tagjai nagy számban jelentek meg. Albrecht főherceg azzal kezdte előadását, hogy körülbelül három éve foglalkozik a telepités ügyével. Délamerikai tanulmányutja irányitotta erre a kérdésre erősebben figyelmét. Itt több állam telepitési politikájával ismerkedhetett meg közelebbről. *Megingathatatlan benne az a meggyőződés, hogy Magyarország agrár kérdésének igazi megoldása csakis a jól megalapozott, céltudatos telepités lehet.*

Történelmi példákra hivatkozott ezután. A tatárjárás és a török idők vérveszteségei után a magyar faj szivós fenmaradása telepitések nélkül meg sem történhetett volna. Arra kell ügyelni, hogy

az uj telepitések nemcsak a gazdálkodók megélhetését biztositsák, hanem közgazdasági értelemben is hasznothajtók legyenek.

A telepités elősegiti a mezőgazdasági munkanélküliség megszüntetését. A mezőgazdasági keresők munkaidejének 24 százaléka a földbirtok mai megoszlása mellett kihasználatlan. A törpebirtokosok és a napszámosok foglalkoztatása még ennél is rosszabb, csak 65.8 százalék. A kisbirtok területének telepités segitségével való növelése *fokozná a népsürüséget, élénkitené a helyi fogyasztást, a mai tulnépes vidékek munkafeleslege viszont elmaradhatnék másfelé.* Az agrárszocialista mozgalmak megelőzését is szolgálná egy okszerü telepités.

Ezután a *telepitési formák* ismertetésére tért az előadó.

Különbséget tesznek *falu-, tanya- és csatlakozó-telepitések között.*

A falu-telepités a legdrágább,

mert a községi és egyéb közintézmények költségei a telepeseket terhelik. A mezőgazdaság kedvezőtlen jövedelmezősége mellett az iskola, a templom, a községháza stb. épitéskőltségeinek amortizációját nehezen tudná a telepes előteremteni. A telepitési programnak tehát arra kell törekednie, hogy az emlitett költségeket kapcsolja ki és háritsa azokat az államra, vagy más közületekre.

A telepités igazi célját mégis kétségtelenül a *falu-telepités* utján szolgálnók a legtökéletesebben.

A már kialakult központoknak községekké való átalakulását a telepitő programnak kell tervszerüen előkésziteni.

Vannak vidékek, ahol a telepités legcélszerübb alakja a *tanyarendszer.* Különösen az alföldi nagy agrármunkásközségek települő lakói részesitenek előnyben a tanyatelepitést.

Csatlakozó telepités alatt a községnek telepité utján való folytatását vagy kiegészitését értjük. Ez szervesen csatakozik valamely község már meglevő házaihoz.

Nem szorosan vett mezőgazdasági telepités ugyan

a városszéli telepités,

de megemlitem, mert az utóbbi időben nálunk is sokat foglalkoztak ezzel a kérdéssel. A városszéli telepités az intenziv kisgazdasági kertészeti termelés felé jelent fokozatot. *A városmenti telepek célja kettős lehet. Egyrészt az ipari munkásságot juttatjuk igy kis parcellákhoz, másrészt az intelligenciának nyujtunk módot arra, hogy naturalgazdaságot is folytathasson.* A városszéli telepitési akciókba az állásnélküli diplomásokat is be kellene vonni.

A telepités előkészitése során harmonikus megoldást kell nyerniök az üzemi elveknek is.

Ezek helyes kimódolása biztosithatja a telepek prosperitását, a köz- és magángazdasági eredményt. A telepités ügyének legfontosabb kérdései ezek. A gazdaságfejlesztési, berendezési, épitészi és pénzügytechnikai megoldásokhoz csak az üzemi kérdések tisztázása után foghatunk. *Az üzemtervek a konkrét helyzethez simulnak.* Ezért a létesitendő telepitő szervre vár itt majd nagy szerep.

Az első kérdés a telephely nagysága. A földgeológiai adottsága, a klima, a piac közelsége, a környéken kialakult gazdálkodási mód és üzemi irány határozzák meg a telephelyek nagyságát. Fontos tényező a létesitendő üzem sajátlagos célja is.

Kérdés, vajjon teljesen felszerelt, mintaszerü kisbirtokos üzemet adjunk-e át a telepesnek, vagy pedig a földön kivül csak egészen primitiv lakóházat és gazdasági épületet bocsássunk rendelkezésére. Az *önálló telepitéseknél* az első megoldás volna helyesebb, bár természetesen több költségbe kerülne. Az egyszerübben beinstruált kisüzemek a *mezőgazdasági munkástelepitéseknél* tennének jó szolgálatot. *Kiegészitő telepités* esetében pedig csupán földterület juttatásáról volna szó, minthogy épületekkel és felszereléssel a telepes különben is rendelkezik, csakhogy azt rendszerint nem tudja teljesen kihasználni.

Szigoruan kötött sablónok nem ajánlatosak, a felszerelés kérdését minden egyes esetben külön kell elbirálni.

A vidék viszonyai, a telepités célja s a telepesnek már meglevő felszerelése és berendezése után igazodhatunk legjobban.

A mérnöki és épitészi munkát a telepités nem nélkülözheti. A felmérés, a felhasználandó terület adatainak és körülményeinek szakszerü megállapitása és felfektetése, a tervek elkészitése, a költségvetések előirányzata, továbbá a kivitelnél a legolcsóbb és legmegfelelőbb anyagoknak a felhasználása s a racionális munkamenetnek az érvényesitése a főfeladatai a telepitéssel kapcsolatban a műszaki munkának.

De fontos hivatása a mérnöknek és az épitésznek az is, hogy kivalassza és értékesitse mindazt a jót, amit itthon az egyszerü józan paraszti észjárás a falusi épitkezésekben, azok szerkezeteiben, a térkihasználásban és a népmüvészetben évszázadok óta megteremtett.

A megalkotandó telepitési szerv keretében esetleg gondoskodni kell tehát olyan fórum létrehozásáról is, amely függetlenül a jelenlegi épitési hatóságoktól, önállóan intézkedhetnék a telepitéssel összefüggő összes műszaki ügyekben, főleg az ellenőrzésben.

Azok a tervek, melyeket e részben kidolgoztam munkatársaimmal, a racionális olcsó megoldás mellett kellőképen biztositják a mai falusi épitkezéseinknél annyira nélkülözött *uccakép kialakitását.*

Az előadó ezután részletes költségvetést ismertetett.

A 25 holdas telephely költsége,

továbbépithető egy szobával, lakókonyhával, kamrával, pincével, padlással, istállóval és ólakkal együtt, ha a lakóház *téglából* épül, kb. 16.500 pengő volna. A földárakat 400 pengős holdankénti átlaggal számitottuk, — semmiesetre sem tul alacsonyan, mert ezzel a földárak további csökkenését véljük megakadályozhatni. Az igy szükséges 10.000 pengőn kivül *összes* egyéb költségek 6500 pengőre rugnának. — ha pedig a lakóépület *vályogból* készülne, még 400 pengővel kevesebbre.

A 15 kat. holdas telek összes költsége

téglából épült lakóházzal 11.800 pengő. A föld ára 6300, a többi költség 5800 pengő. Ez utóbbi összeget a *vályogépület* szintén 400 pengővel csökkentené.

A 8 kat. holdas telek költsége

a föld árával együtt *téglából* épült házzal 7600 pengő, a föld ára nélkül *4400* pengő, vályogház esetén 4000 pengő.

A 3 kat. holdas munkástelek költsége

3800 pengő, a föld ára nélkül téglaházzal *2600* pengő, — *vályogházzal 2200* pengő.

A *pénzügyi megoldásra vonatkozó számitások* szerint a 15 holdas telephely összköltsége, ha a) a föld árát nem számitjuk, b) a telepes szolgáltatását figyelembe vesszük, c) az épület költségszámitásából a pincét, mint az elinduláskor nem okvetlenül szükséges épitkezést kihagyjuk, 4100 pengő körül mozog.

Az alapul vett eszmei telephely finanszirozására azonban okvetlenül még ez az összeg sem szükséges. A 15 holdas telephelyekre pályázók jelentős részének már van bizonyos élő és holt felszerelése. Az olyan telepes pedig, aki puszta erejére támaszkodik, kezdetben még szerényebb épitkezéssel és berendezéssel is beéri s acélos akaratával helyét mégis megállja. A magyar faj szivóssága és igénytelensége csodákat tehet.

Reális tehát az az elgondolás, hogy *a 15 kat. holdas telephely instruálási költsége a település pénzügyi megoldása szempontjából (a föld ára kivül) átlagosan nem lehet több 3000 pengőnél.*

Behatóan foglalkozott Albrecht főherceg a kérdés pénzügyi részével is.

A pénzügyi megoldást ezen az alapon Albrecht főherceg egyáltalán nem tartja lehetetlennek.

Évenként tizenkét—tizenötezer ember elhelyezésére negyvenötezer kataszrális hold telepterületet számit, ennek

az akciónak összes tőkeszükséglete huszonhétmillió pengő volna.

Véleménye szerint ebből ötmilliót a transzferalapból meritheine a kormány, ennek évi terhe ötven esztendős törlesztés mellett 194 ezer 500 pengő volna. A hiányzó négymillió pengőt elsőhelyi betáblázással és állami garanciával biztositott kötvények kibocsátásával lehetne előteremteni. A telepes törlesztési kötelezettségei ilyenmódon alig lennének nagyobbak, mint a földbérleti dijak, *az uj telepesek tehát megfelelő szorgalom és szakértelem mellett boldogulhatnának.* Az első tiz évben átlag holdanként tiz pengőt fizetne a telepes, a további esztendőkben pedig holdanként 19 pengő 50 fillért. Az állami költségvetést öt esztendeig évi 487.000 pengő terhelné, a következő öt évben 307.000 pengő, a tizedik év után fennállana még évi 240.000 pengő közületi járulék, amelyről mindaddig lemondana az állam, amig a telepesek holdanként huszonnégy pengőt tudnak fizetni. *Tiz év alatt harmincezer telephely létesitése sem terhelné meg a költségvetést többel, mint 3—5 millió pengővel.* Agrárországban, 750 millió pengős állami költségvetés mellett elsőadó ezt az összeget nem tartja tulzottnak, ilyen minden vonatkozásban elsőrendüen fontos akció céljaira.

A rendkivül érdekes előadást a jelenvolt nagyszámu előkelő közönség élénk tetszése kisérte.

Egylet

A Magyar Mérnök és Épitészegylet Mű- és Középitési szakosztályának rendes hétfői ülésén megtelt az előadóterem és nem pusztán az épitési szakmához tartozókkal, hanem sok kivülálló érdeklődővel. *Csányi Károly*, a kiváló mütörténész, müegyetemi professzor, a magyar müemlékekről tartott előadást: „Müemléki séták Csonka Magyarországon" cimmel és egy órai időtartamra elkalauzolt bennünket a régi idők müalkotásainak derüt, vagy áhitatot, de mindig hangulatot keltő és a jelen gondjait felejtető légkörébe. Előadásának rövid kivonatát a következőkben közöljük:

Csak most eszmélünk rá, hogy a csonka ország területe sem oly szegény müemlékekben, mint azt korábban hittük. Igy a figyelem fokozottabban fordul megmaradt müemlékeink felé.

Ha a bemutatott emlékek nem is világraszóló alkotások, mégis fontos hely illeti meg őket hazai művészetünk fejlődéstörténetében. Először Győrbe vezette el hallgatóit az előadó. Itt a Jezsuiták, a mai Bencés templomot Széchenyi György győri püspök támogatásával épitették 1641-ben. A belső berendezésre azonban csak a XVIII. században került sor, és pedig 1738—47 közt, amikor is a főhajóban az oltárt, a szószéket és a pompás faragásu padsorokat készitették. A templom oldalkápolnáinak, a rendház nagy és kis ebédlőjének és a lépcsőház boltozatának stuccodisze a XVII. század második felében készült.

Ezután bemutatta az előadó Vitéz János esztergomi érsek (1472) és Szécsi Dénes biboros (1464) művészi sirkövét, amelyek még néhány renaissance töredékkel együtt az esztergomi székesegyház kriptájában vannak befalazva.

Azóta Kőszeg, Szekszárd, Pécs néhány kisebb müemléke után sor került a Siklósi vár gyönyörü késői gót kápolnájára, amelyben a szép háló boltozaton, a karzaton és a bejáró ajtón kivül még XVI. századi olasz jellegü renaissance részletek is láthatók (pl. az egykori oratórium kerete). A vár 1517-ben kerül az épitőkedvü Perényiek tulajdonába, de sajnos, már 1543-ban török kézre jutott.

Békés-Gyulán figyelemre méltó a plébánia templom az alapitó Harucker Ferenc János György báró művészi siremléke — ólom és márvány — amely Johann Martin Fischer bécsi kiváló szobrász alkotása (1778.)

Szolnok, Debrecen, Miskolc néhány kedves müemlékét sorakoztatta fel az előadó, majd bővebben szólott több vetitett kép kapcsán a sárospataki várkastélyról és a nyirbátori gót stilusu református templomról és annak olasz renaissance, nagy művészi értékü karszékeiről. A sárospataki vár legnagyobb becsü emléke Zemplén megyének. Eredetileg toronyvár alakjában épült. Itt születetett II. Endre leánya: Szent Erzsébet 1207-ben. A vár 1458—1526-ig a Pálóczy családé; 1526-ban ősi jogon Perényi Péter lett a birtokosa. Ő épitette a várhoz csatlakozó renaissance kastélyszárnyat. Az épitkezést fia: Perényi Gábor (1548—67) fejezte be.

Meglepő emlék a nyirbátori református templom. Az egyhajós nagyméretü templomot Báthory István vajda 1480-ban kezdte épiteni, a kenyérmezei csatában szerzett hatalmas zsákmányból. Itt temetkeztek később is a Báthory család tagjai, István örökösei, Báthory György, István és András renaissance stilusu részletekkel gazdagitották a templomot és az olasz renaisance legszebb példáival versenyző faragott és intarziás diszü padsorokat (karszékeket) is ők készitették 1511-ben.

Csányi Károly professzor sok gyönyörü vetitett képpel illusztrált előadását *Jakabffy* Zoltán szakosztályi elnök köszönte meg.

*

Ezt követően *Münnich* Aladár Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyének a beltelkek megosztásáról és kültelkeknek házhelyre felosztásáról kiadott szabályrendeletét ismertette. Ennek a parcellázási rendeletnek bennünket érdeklő legfontosabb pontjai a következők:

A házhelyek legkisebb területe általánosságban 150 négyszögöl. Kivételes esetekben a községi házhely területe 100 négyzetölre, a városi házhelyé pedig 80 négyzetölre csökkenthető.

Ha a felosztás (megosztás) villaszerü, vagy gazdasági célt szolgáló épitkezések céljaira történik, a 150 négyzetöles terület csökkentésének nincs helye.

A házhely területe 120 négyzetölnél kisebb csak azokban a községekben lehet, ahol a közmüvek (vizvezeték, csatornázás stb.) már megvannak. A 100 négyzetölnél kisebb terület csak városokban és egyedül zártsoru épitkezés esetén engedélyezhető. A 150 négyzetöl, vagy ennél kisebb, területü telken csak egy lakóház épitésére adható ki engedély. 100 négyzetöl vagy ennél kisebb területü telken különálló mellék-

KORÁNYI ÉS FRÖHLICH
vasszerkezet, fémportál, napellenző és redőnygyár
TELEFON: 32—3—76. BUDAPEST, VIII., KISFALUDY-UCCA 5. TELEFON: 45—9—86.
GYÁRTMÁNYAINK anyagban és minőségben utolérhetetlenek!

Építőmesteri szakvizsgára és elővizsgára előkészitenek nagy gyakorlatu épitőmesterek. VII., Szent Domonkos u. 19 I. 9. Jelentkezés: d. u. 3-tól 7-ig.

Nedves falakat garantiával viztelenit
WEISZ LÁSZLÓ okl. mérnök épitési vállalata
VI., IZABELLA-U. 66. TELEFON: 20-8-64.

Pontosság?! Ellenőrzés? Intézményes fegyelem?

Csak időbélyegző óránkkal. Önműködően bélyegzi az órát és percet is, igy:
Érk: 1933 III 9 12²⁰
Gyártja:
ÓRAGYÁR
Budapest, Tömő-ucca 26. — Kossuth Lajos-ucca 5.

ELŐKERTRÁCS, KERITÉS
HAIDEKKER
Budapest, VIII., Üllői-ut 40/52.

épület nem épithető. Zártsoru épitkezés esetén a házhelynek legfeljebb kétharmad része épithető be.

A 150 négyzetöles házhely homlokzati szélessége legalább 10 öl, a 120 négyzetöles házhelyé 8, a 100 négyszögöles házhelyé 6 öl és a 80 négyzetöles házhelyé 5 öl legyen.

Az utak, uccák, amennyire csak lehet, egyenes irányban tervezendők. A mellékuccák legalább 12 m, a 300 méternél hosszabb és élénkebb forgalmu utak és uccák legalább 6 méter szélességben melyből a járdák legalább 2 m, illetve 21/2 méter szélességben hasitandók ki.

Beltelek megosztása és kültelkeknek házhelyekké felosztása csak abban az esetben engedélyezhető: a) ha a felosztási terv a község (város) megállapitott szabályozási tervéhez pontosan alkalmazkodik.

Budapest székesfőváros határától 30 km-es körzetben házhelyek alakitása a községi (városi) végleges szabályozási terv megállapitásáig nem engedélyezhető. Ezt a rendelkezést a járás főszolgabirájának (polgármesternek) felterjesztésére a vármegye alispánja ezen körzeten kivül fekvő községekre (városra) is kiterjesztheti. b) ha az ingatlan a hatóság megállapitása szerint közegészségügyi és más közszempontok figyelembevételével házhely és beépités céljára alkalmas, c) ha a telektulajdonos az utak, uccák, terek és egyéb közcélokra szükséges, ezen szabályrendeletben körülirt, illetve a hatóság által megállapitott méretü és nagyságu területeket a községnek (városnak) ellenérték nélkül átengedi és tehermentesen lejegyezteti, d) ha a kérelmező az utakat, uccákat, járdákat és tereket saját költségén kihasittatja és kiépitteti, szükség esetén azokat feltölteti, a vizek levezetéséről (elvezetéséről) gondoskodik, a kocsiközlekedésre szolgáló uttestet a gyalogjárótól a képviselőtestület által megállapitandó módon (árokkal, szegélykővel stb.) elkülöniti.

Münnich Aladár a legnagyobb elismeréssel adózik a vármegye vezetőségének, hogy ezt a kérdést napirendre tüzte, azonban — véleménye szerint — a szabályozásnak a megye rendeletétől eltérő alapelvekből kell kiindulnia. Először világosan meg kell különböztetni a mezőgazdasági település kategoriájába tartozó pestmegyei községeket, az ezekkel ellentétben álló, a fővárost közvetlenül körülölelő pestkörnyéktől. Mindenekelőtt ki kellene jelölni pestkörnyék határát. Ezen tulmenőleg egy minél szélesebb védelmi zónát, melyen mindennemü település és parcellázás meg volna tiltva, mig a megye többi részei a vidéki városok és ezek környéke kivételével egységesen volnának szabályozandók. A fürdő jellegü települések az előváros jellegüektől eltérő szabályozást kivánnak az egyleti Kehler pályadijjal kitüntetett tési Tanács és a Közmunkatanáccsal egyetértőleg történjék. A fürdő ügyében az Országos Fürdőügyi Tanács hozzászólása is meghallgatandó. Az 5 katasztrális holdnál nagyobb pestkörnyéki parcellázások csak a Közmunkatanács városrendezési szempontból való hozzászólása után legyen engedélyezhető. Az országos jelentőségü gyorsforgalmi utak a sürü betorkolástól megóvassanak. Országutak mentén letelepülés egyáltalán nem engedélyezhető, csakis az azokból kiágazó mellékutak mentén. Határozottan meg kell különböztetni a forgalmi utakat és a lakó uccákat, előbbiek minél szélesebbre, utóbbiak lehető keskenyekre tervezendők. Tervező és kivitelező ne csak jogositott földmérő mérnök, hanem épitészmérnök is lehessen. Kéri a szakosztályt, hogy az *illetékes minisztériumhoz beadvány intézessék, amelyben a megye rendelete e szempontoknak megfelelő módositását szorgalmazza.*

*

A szakosztályi ülés foglalkozott azzal az egyik napilapban megjelent cikkel is, amely szerint Pest belterületén az elavult lebontandó házak helyén emelendő modern épülettömbökben kétszobás lakások évi bérét 750 pengővel számitva, az épités még rentabilisnak mutatkozna. Az *Épitőmesterek Egyesülete* bizottságot küldött ki e hihetetlennek hangzó adat kivizsgálására. A cikk alapjául *Preisich és Oblath*nak az egyleti Kehler pályadijjai kitüntetett terve szolgált. A bizottság átvizsgálta a terveket és az épitészek által elkészitett költségszámitásokat és ugy találták, hogy a lakások csak 1200 pengő évibér mellett volnának rentabilisan kiadhatók. *Prokisch* János, aki részt vett a bizottság munkájában, a terveket birálva, bizonyos módositásokat javasol. *Ligeti* Pál, aki magáévá tette a tervezők adatait, azok realitása mellett száll sikra. *Mann* Mihály, mint az épitőmesteri bizottság egyik tagja, azok tarthatatlanságát vitatja és kifejti, hogy az ilyen hirek mennyire ártanak ugy a tervezőknek, mint komoly vállalkozóknak. *Schodisch* Lajos is irreálisnak mondja a cikk adatait, amelyek az épiteni szándékozókban teljesithetetlen reményeket ébresztenek és ezek meghiusulásáért megbizott tervezőjüket és vállalkozójukat teszik felelőssé. *Schmitterer* Jenő szerint a szakosztálynak ügyelnie kellene arra, hogy a kebelében felvetett és tárgyalt eszmék és javaslatok ne kerülhessenek ilyen diszkreditáló formában a nyilvánosság elé. *Hoepfner* Guidó és *Orbán* Ferenc üijelentették, hogy a cikk a szakosztály tudta nélkül, tőle teljesen függetlenül látott napvilágot, azzal semmi közössége nincs és a benne foglaltakért semminő felelősség nem terheli. A szakosztály elhatározta, hogy a lebontandó belterületü házak helyén épitendő modern épülettömbök kérdésével foglalkozó bizottságot kiegésziti és feladatává teszi, hogy *a költségek és a rentabilitás adatait megnyugtató módon tisztázza.*

Végül a szakosztály a székesfehérvári vágóhid biráló bizottság tagjává *Tscheuke* Hermant, póttaggá *Gotthard* Zsigmondot, a csendőrségi üdülő szükebbkörü tervpályázatának zsürijébe *Králik* Lászlót, póttaggá *Heysa* Károlyt választotta meg.

BUDAPESTI NEMZETKÖZI VÁSÁR

május 6—15.

1500 gyáros és iparos kiállitó.

Exportüzlet pengő ellenében.

Vásárigazolvány és felvilágositás kapható:

Budapesten, a vásárirodánál, V., Alkotmány-ucca 8. Vidéken és külföldön a vásár tb. képviseleteinél és menetjegyirodákban.

Telepitési és épitkezési kiállitás. — Mintatanya. — Öntözés, fásitás. — Borcsoport. — Kisipari galéria. — Háziipari csoport.

Nagyszabásu utazási-, vizum-, szórakozási- és gyógyászati **kedvezmények a vásárigazolványok alapján** május 1—20-ig.

A mérnök-egylet közgyülése

A Magyar Mérnök- és Épitész Egylet április 28-án és 29-én tartotta az Egylet székházában LXXXV. évi rendes közgyülését. Az elnöki tisztséget *Forster* Gyula államtitkár töltötte be. Megnyitó beszédében hangsulyozva mutatott rá az országnak még mindig igen nehéz gazdasági helyzetére és ebből kifolyólag arra, hogy a szomorú viszonyoknak következményeként elsősorban a mérnöki munkák megszünése, vagy legalább is szüneteltetése nehezedik mérnök-társadalmunkra, pedig a technikai kérdéseknek a nemzetgazdaságra gyakorolt és egyre növekedő hatása, mint korszakos jelenség tünik fel mindenütt a népek szeme előtt. Hogy *mérnökeink százai állás és kereset nélkül tengődnek,* sajnos, még mindig szomoru jelenség, épen ezért egyesületünk nem is szünik meg tőle telhetően állás és munkalkalmak után kutatni. Ezenkivül pedig, miután vannak még ma is épitési lehetőségek, ezeknek felkutatásával és ezuton a felderitett munkaalkalmak érvényrejuttatásával állandóan foglalkozunk.

A továbbiak során felhivta az elnök a nemzeti munkaterv jelentőségére a közgyülés figyelmét. Eléggé ismeretes, hogy a kormány keretprogramot adott az ország gazdasági fellenditését célzó feladat-sorozatról. Ebbe az akcióba való bekapcsolódásra vállalkozott a Mérnök-Egylet és a Mérnök Szövetség együttesen. A két egyesületből párhuzamosan kiindult kezdeményes alapján még folyamatban vannak azok a tiz napra tervezett ankétszerü előadások, melyek azonban a megszabott idő rövidsége miatt befejezhetők még nem voltak. Ennek a mérnöki akciónak célja a *Nemzeti Munkaterv* mérnöki vonatkozásainak feldolgozása révén rámutatni arra, *miképen volna az ország gazdasági helyzete megjavitandó.* A gazdasági vérkeringés élénkebbé tétele szemszögéből általában kivánatos volna a fogyasztóképességet fokozni, a munkanélküliséget megszüntetni és a megélhetést mindenki számára lehetővé tenni.

A mérnökség legjobban érzi az ilyenféle reformalkotás szükségességét, mert szakképzettségénél fogva legjobban válik előtte szembetünővé az elavultság és a technikai előrehaladottság közötti aránytalanság. Látja jól gazdasági berendezkedéseinknek azokat a részeit, melyek legjobban nélkülözik a modern mérnöki tudás lényegét és ezeknek tudatában egy percig sem késlekedett minden tudását és készségét a közügyek vezetőségének rendelkezésére bocsátani.

előirányzatot. Számolni kellett — miként előadta — a tagok teherbiró képességének csökkenésével, ezért a költségvetés a legnagyobb gazdaságossággal van összeállitva olyannyira, hogy annak végösszege a háromévelőttinek alig felét teszi. A mérnök-egylet gazdasági szervei 1932. évi január 1-től kezdve uj rendszer szerint végezték a könyvelést és ezzel kapcsolatban a közgyülés által megállapitott 1932. évi költségelőirányzat cimeit átcsoportositották, anélkül azonban, hogy az előirányzat szellemén bármit is változtattak volna.

Lósy-Schmidt Ede dr. könyvtáros az egylet könyvtárának örvendetes gyarapodásáról számolt be, melyet a közgyülés nagy megelégedéssel vett tudomásul.

Ezután a pályadijak kiosztására került a sor. Első helyen emlitjük, hogy a választmány határozataként az egyleti ezüstérmet az elnök a *Vasbeton-Szabályzat* elkészitésében közreműködők valamennyiének, nevezetesen: dr. *Michailich* Győző műegyetemi tanárnak; *Kis* Jenő máv. felügyelőnek; *Kazinczy* Gábor dr. szkfv. műszaki tanácsosnak és *Ury* Károly épitészmérnöknek kiadta.

Az egyleti Hollán-pályadijak közül az egyiket ugyancsak dr. *Kazinczy* Gábornak, a másodikat *Halmos* Lászlónak adta át az elnök, a biráló-bizottság javaslatának megfelelően. A Kéler Napoleon alapitványi tervpályázat pályadiját, a belső Erzsébetváros korszerü átépitésére vonatkozó legjobb közös pályatervükért *Oblatt* György és *Preisich* Gábor nyerték el, mig a műegyetemi hallgatók részére alapitott Wellisch Alfréd-pályadijat *Démán* Pál és *Bayer* I. István műegyetemi hallgatók, a Fábián jutalmat pedig *ifj. Szendy* Károly gépészmérnök kapták meg.

Ezután az uj pályázatok kiirása és az előző napi választások eredményének kihirdetése következett. A közgyülésen választás alá került, egyhangu jelölés alapján, — az ügyrend szerint tehát szavazás nélkül: 1 alelnök, melyre *Mi-sángyi* Vilmos dr., műegyetemi tanár választatott meg. Főtitkárrá *Frohner* József dr. gépészmérnök, könyvtárossá pedig ujból *Lósy-Schmidt* Ede, a jelenlegi könyvtáros — gazdag érdemeinek elismeréseként választatott meg.

A lelépő *Szentgáli* Antal alelnök *és Majorossy* Gyula főtitkár bucsuztatása alkalmából az elnök az őszinte elismerés hangján emlékezett meg a nevezettek kiváló és érdemteljes tevékenységéről.

Lakásokat tökéletesen cianoz.

egyes butorokat cián kemencében féregmentesit. Szőnyegeket javit, mos no talanit.

FISCHER CIÁN és VACUM VÁLLALAT, V., Vilmos császár-ut 42. — Telefon: 12-4-49.

REDŐNYÖK MAGAZINER ALBERT ÉS TSA

BUDAPEST, VI., HONVÉD-UCCA 38.

ALAPITVA: 1915. TELEFON: 10 6-43.

Az elnöki megnyitóbeszéd után *Majorossy* Gyula főtitkár terjesztette elő tiszti jelentését, melyben külön kiemelte annak jelentőségét, hogy *az elmult év az Egylet hetven évi munkásságának idejét jelenti* és ez is kimagasló eredményt mutat fel, amennyiben tagjai 172 ülést tartottak, melyeken 152 előadás hangzott el. Az ülések és előadások a közgazdasági és kulturális élet majdnem minden aktuális és reformra szoruló kérdését beható és tüzetes megvitatás tárgyává tették, az azokról szóló eredményt pedig az illetékes helyekre juttatták, a minisztériumokhoz pedig feliratban terjesztették fel. Ezek a most felsorolt adatok kétségtelen bizonyitékai annak a pozitiv ténynek, hogy az oly felette kedvezőtlen megélhetési viszonyok dacára egyesületünkben a mult esztendőbeli szellemi élet szinte sohasem remélt lendületben folyt le. A *„Hogyan épitsünk"* kiállitás az egyesület vezetőségének lelkiismeretes gondozása alatt van és ebben a tekintetben a vezetőség mindent elkövet, hogy kitüzött célját elérje és hogy *a modern épitészet minden-irányu haladásában jelentkező hasznos és üdvös elgondolásokat a nagyközönséggel megismertesse,* egyben pedig azzal megkedveltesse.

Schulek János egyesületi alelnök és igazgató az egylet gazdasági életéről számolt be. Ismertette a zárszámadást és a jövő évi költségvetés-

A közgyülés ünnepi eseménye volt dr. *Ilosvay* Lajos, II. f. o. cimmel felruházott ny. államtitkár, ny. nyilv. r. műegyetemi tanárnak tiszteletbeli taggá választása. *Nagyilosvai Ilosvay* Lajos tudós és politikus Désen született 1851-ben. Miután a budapesti tudományegyetemen bölcsészettudori oklevelet nyert, mint vegyésznövendék, *Lengyel* Béla, majd pedig 1876—1880 közt *Than* Károly tanárok segédje volt. Az 1878. évben megszerezte a középiskolai tanári oklevelét, — 1880-ban állami ösztöndijjal támogatva külföldi laboratóriumokban dolgozott. *Berthelot* francia kémikussal együtt dolgozta ki a magas hőmérsékleteken keletkező kettős sókról szóló tanulmányát. Az 1882. évben a Kir. József műegyetemen az általános kémia helyettes tanárává, majd később nyilvános rendes tanárrá neveztetett ki. Az 1902—3 tanévben a rektori tisztséget nyerte el. Az 1891. évben a Magyar Tudományos Akadémia levelező, 1905-ben pedig rendes taggá választotta.

A Kir. Magyar Természettudományi Társulat tagja, a társulat Közlönyének pedig 1897. év óta szerkesztője. Irodalmi tevékenysége rendkivül sokoldalu. Az 1901. évben udvari tanácsosi cimet nyert. Az 1920. évben orsz. képviselővé választották, 1914-ben vallás- és közoktatásügyi államtitkárrá nevezték ki, nyugalombavonulása alkalmából pedig a II. fizetési osztály rangsorozatába jutott.

Az elnök szomoru szavakkal adta tudtára a közgyülésnek, hogy Ilosvay Lajos betegsége miatt nem jelenhetett meg. Ezért a jelenlevő *Söpkéz* Sándor ezidőszerinti műegyetemi rektort kérte fel, hogy a Mérnök-egyletnek, az uj tiszteletbeli tagja iránt érzett őszinte nagyrabecsülését *Ilosvay* előtt tolmácsolja.

Végül az elnök a szavazás eredményeként a 15 rendes és 10 pótválasztmányi tagnak névsorát olvasta fel. Ezzel a közgyülés véget ért és a jelenlevők tulnyomó része a Pannonia-szállóban tartott ünnepi lakomára gyült össze.

FŐVÁROS

Az épitőiparosok a főváros házilagos épitkezéseinek beszüntetését kérik

A budapesti épitőmesteri érdekeltség panasszal fordult a polgármesterhez, amiért a főváros hivatalai még a mostani nagy munkahiány mellett is elvonják az épitőiparosságtól azokat a munkaalkalmakat, melyek még itt-ott kinálkoznak. Igy a főváros gazdasági hivatala a Vágóhid ucca 15. sz. alatt levő óvóda és gyermekmenhely baraképületéhez házilag épittetett toldalékot. A Központi Vásárcsarnok gépüzem vezetősége a Soroksári ut 29. sz. alatt levő régi vámhivatal helyiségeit ugyancsak házi üzemben lakásokká alakitja át, a csatornaépitő és javitó kirendeltség pedig a Lónyay uccában végezteti el házilag a volt Machiup-gyár csatornázási munkáját, amely falbontással is jár. A panaszos beadványban az épitőiparosság arra kérte a polgármestert, hogy ezeket, a házi kezelésben végzett épitkezéseket szüntesse be és az épitési munkálatokat a jövőben *a magánipar utján* végeztesse el.

A főváros elnöki ügyosztályának uj vezetője és az uj racionálási biztos

A székesfőváros elnöki ügyosztálya Gallina Frigyes váratlan elhalálozásával gazda nélkül maradt és amelyet eddig a helyettes vezető, dr. Felkay Ferenc tanácsi főjegyző irányitott nagy hozzáértéssel és odaadással. Dr. Sipőcz Jenő most végleg rendezte Gallina Frigyes örökét és az elnöki ügyosztály vezetésével doroghi dr. Farkas Ákos tanácsi főjegyzőt bizta meg, mig annak a hatalmas munkának befejezését, melyet a racionalizálással kezdett meg Gallina Frigyes, dr. Felkay főjegyzőre bizta, egyben pedig őt ruházta fel a tervezési és egyéb fontos szabályrendeletek előkészitésével.

Farkas Ákos a fiatalabb generációhoz tartozik, de mindazok, akik közelebbről ismerték, nagy felkészültségét és energiáját, tudták, hogy felfelé ivelő pálya áll előtte. Mindenki szereti a városházán Farkas Ákost, aki nagy szakavatottsággal és nagy tapintattal intézte azokat az ügyeket, amelyek eddigi hatáskörébe tartoztak. Egész bizonyos, hogy uj munkabeosztásában nagy értéke lesz a főváros vezetőségének.

Dr. Felkay Ferenc eddig is példás odaadással és nagy tapintattal intézte az elnöki ügyosztály legfontosabb ügyeit és azok, akik ismerik a reábizott uj feladatok nagy jelentőségét, tisztában vannak azzal, miyen fontos posztról fogja irányitani a munkát dr. Felkay Ferenc, aki a fővárosi tisztviselőgárda egyik legtehetségesebb egyénisége.

A Rudas-fürdő forrásait rendelkezésére bocsátják junius elején a gyógyulást kereső betegeknek. A fürdő modernizálásával kapcsolatban uj ivócsarnok és rádium-belélegző kamra is épül a betegek számára.

A régi tabáni temetőből parkszerü emlékkertet létesit a főváros. A terveket már elfogadták, ugy hogy ősszel azok megvalósulhatnak.

Egy pápai szövőgyár épitkezési segélye. A Perutz Testvérek szövőgyár 100.000 pengős uj épitkezést kezd, amelyhez a város ingyen szolgáltatja a szükséges vizet, mérsékelt áru homokot és kavicsot, azonkivül engedélyezi a szokásos gyári segélyt, vagyis 6 évi pótadómentességet.

Békéscsaba megyei város polgármestere.
683—7/1933. ikt. sz.

Tárgy: **Szucsu-ház átalakitása.**

VERSENYTÁRGYALÁSI HIRDETMÉNY

Békéscsaba megyei város közönsége nyilvános versenytárgyalást hirdet

az Andrássy ut 3. szám alatti ugynevezett Szucsu-ház átalakitási munkálataival kapcsolatos kőmüves-, villany- és vizvezeték stb. szerelő munkálataira.

Ajánlatok csakis a városi mérnöki hivatal által kiadott egységes ürlapokon tehetők. Az ajánlatok beadási határideje **1933. évi május hó 15. délelőtt 11 óra.**

A versenytárgyalással kapcsolatos kiirások valamint vállalati fetételek a városi mérnöki hivatalban a hivatalos órák alatt dijmentesen szerezhetők be.

Békéscsaba, 1933. május 1.

Polgármester.

Már most vásárolja meg nyaralótelkét

A VELENCEITAVI AGÁRDON

Telekár: 2.50-től 8 pengőig. Havi részlet 10 pengőtől.

Kérjen prospektust! KÖZGAZDASÁGI HITELBANKTÓL IV., Váci-ucca 39. Telefon: 83-5-19

„AQUAFIX" a legtökéletesebb **surolható** falfestés. **„AULA"** **lakkok.**

Dr. AUER lakk-, festék- és vegyipar Budapest, V., Katona József-u. 23.

Építészet - világi

Flóris cukrászda (Bp.)

Szerv. és kiv. Kaesz Gyula és Strauss Sándor

Tér és Forma, 1932

V. évf. 57-61. o.

Münnich Aladár: Flóris cukrászda.

Építészet - világi

a Bp.- i nagyvásárcsarnok terve -

Münnich Aladár

Tér és Forma, 1930. III. évf.

382-420. o.

A XII Nemzetközi Építész-
kongresszus alkalmával
bemutatott magyar munkák

Münnich Aladár építész

Tihany, üdülő

Tér és Forma, 1935 VIII. 311

Münnich Aladár építész

Bpest, ház tervek

Tér és Forma, 1934 VII. 58

Mühnich Aladár

Bérház terv, Bpest

Tér és Forma, 1933 VI.48

Münnich Aladár építész

Bpest, Vásárcsarnok,

Tér és Forma, 1933 VI.1

Münnich Aladár épitész

Bpest, Nagyvásártelep

Tér és Forma, 1933 VI. 2,

Münnich Aladár epitén

Tér és Forma, 1931.

IV. évf. 305–316. o.

dr. B.V.: A Pasaréti uti kislakásos telep.

Münnich Aladár építész

Tér és Forma 1938. 271-277.

A Futura Rt. székháza

Münnich Aladár építészi

Tér és Forma 1939. 65-66.

"Hangyos" Kérhán Debrecenben

Münnich Aladár építész

Tér és Forma, 1930. III. évf.

382-420.o.

A XII Nemzetközi Épitész-
kongresszus alkalmával
bemutatott magyar mun' á':

Münnich Aladár

Budapesti Horthy M.Dunahid budai hidfőjének rendezése, terv

Tér és Forma, 1936 IX. 181

Münnich Aladár építén

Tér és Forma, 1930

III évf. 257-264.

György Dénes: A debreceni Déri museum.

Münnich Aladár építész

Tér és Forma, 1929

I. évf. 249-263.

Pesti birtokai.

Képes Pesti Hirlap 1939 LII jan.9.8 o.

Rozgonyi

Münnich Aladár: Márvány-u.48 és Szent-

király-u.27-29 sz. bérházak

2 db. 12x15 fénykép.

Münnich Aladár építész

Budapesti Szemle CCXX. 1931. 462-468. Lyka Károly: Hat év magyar építőművészete

Darázs János vobrász

598

Münnich Aladár építész

Budapesti Szemle CCXVIII. é930. 129-138. Ecsedi István: Debrecen város Déri muzeuma

Minnich Aladár építész.

Lantos Magazin. 1930. 11. sz. 904-908. l.

Münnich Aladár építén

Tér és Forma, 1929

III. évf. 258-261.
Kaffka Péter: Az Erzsébet-ut tor-
kolata.

Mühr Antal, festő

Honderü, 1845. I.503.

Heti szemle

~~Bottos László~~

nincs Münnich Madár

ied

építészek

terveit azalábbi

pályázatos megvettek

Bajzát Imre:

Helyőrségi [budai

ref. és evang. közös]

templom tervpályá-

zat. ME. 1941.

17. l.

1.-72.11.,23 képes tábla.

Buda

M. kir.egyetem, 1843.

Münnich Aladár

építész

v - Györgyi Dénes: Déri Múzeum

/Debrecen/

Repr.

Radós: Magyar építészettörténet 327.

Műszaki Kiadó 1971.

M.D.K.

Münnich Aladár, építés

nyerte el a Képrőmű vezzel Egyesületének aranyérmét.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1939. LX. évf.

márc. 2. sz. 6. old.

Münnich Aladár épitész

Futura-bérpalota

Magyar Nemzeti Müvészet 1938. 4.sz. 65 l.

A, BUDAPEST, VIII. KÖNYVES K. KRT. 40.

Végh J: A hagyományos pa-
kölcsönadott .....
Adattárunk fenti címére sürgősen
ben a könyv elveszett volna, kérjük
lunk fenti címére beküldeni.

Dr. Morvay Péter sk.
osztályvezetőhelyettes

Münnich Hadár, építész

L. Borros József

Rácz Zoltán. Debrecen építészete a harmincas években 25-28

Magyar Építőművészet, Bp. 1983 83/2

Münnich Aladár, építész

L: Kozma Lajos

– A harmincas évek építészetének kronológiai táblázata 6-8

Magyar Építőművészet Br. 1983 83/2

újkori hatalmas fegyvergyüjteményt, különösen sok értékes aranypénzt tartalmaz.

A református kollégium barokkstílusában épült kétemeletes hatalmas épület végre kész lett és a modern tudományos intézet minden kellékének megfelel. A pompás épület kupolája kívül-belül bámulatos. Homlokzatán áll és a nagy adakozó emlékét hirdeti a felírás: *Déri-múzeum.*

Ámde ott áll az építő város áldozatkész közönségének emléke is: *Debrecen sz. kir. város áldozatkészségéből 1926.* A múzeum rendeltetését mutatja a kupola oldalán lévő három felirat. Középütt: *Néprajz,* tőle jobbra *Művészet,* balra: *Történelem.* A gyönyörű bronzkapu fölött Debrecen város domborműves címere áll. A bal kisebbik ajtó fölött ez a felirat van: *Historia est magistra vitae.* (A történelem az élet mestere.) Jobbra ismét ez olvasható: *Ars longa, vita brevis est.* (A művészet örök, az élet rövid.)

A Déri-múzeum valóságos kultúrház. A földszinti részeken nyernek elhelyezést a hivatalok, dolgozószobák, a tudományos intézetek, titkári szobák és a gyülésterem. Nyugati részében a város igen nagy kultúrmissziót teljesítő, nagy látogatottságnak örvendő *Közművelődési Könyvtára,* két kiállítási terem és közepén a hatalmas előadóterem, mely 300 hallgatót kényelmesen befogad. E terem a modern követelményeknek és ízlésnek teljesen megfelelő vetítő- és mozigéppel van felszerelve. Világítása csodás.

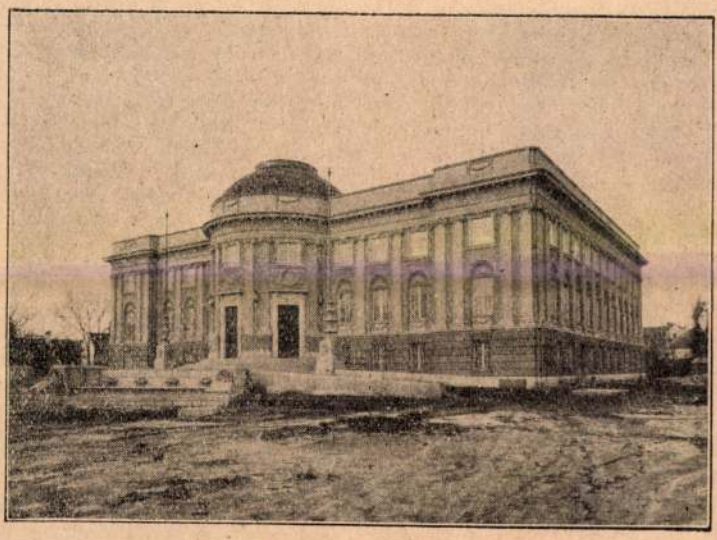

A debreceni Déri-múzeum.

Az első emeleten rendezik be a debreceni múzeum anyagát történeti fejlődés szerint. Kezdődik Debrecen és környéke őskori leleteivel, folytatódik a népvándorlás és honfoglaláskori gyüjteményével. Azután jönnek Debrecen és a Hortobágy néprajzi tárgyai sorban, az ősfoglalkozás: halászat, vadászat, pásztorélet, földmívelés, ipar (céhemlékek), kereskedelem, kulturális, politikai, egyházi,

Ecsedi I.

Új magyar múzeum.

A debreceni Déri-múzeum a vidék legnagyobbszabású kulturális intézménye.

Irta: *Ecsedi István.*

Debrecen város évszázadok óta a magyar nemzeti kultúra zászlóvivője volt. A vagyonilag egyre gyarapodó színtiszta magyar lakosságú város bőven tudott és áldozott minden időben a kultúráért. Az európai hírű református kollégium Debrecen város szeretve ápolt gyermeke. Az elemi oktatástól fel a legfelsőbb tanintézetig kifogyhatatlan áldozatot hoz a város még ma is. Hogy Debrecen az iskolák városa lett, abban oroszlánrésze van a város bőkezűségének.

Debrecen város kulturális áldozatkészségét és lakóinak színtiszta magyarságát akarta jutalmazni *Déri* Frigyes Bécsben élő hazánkfia, osztrák kereskedelmi tanácsos, aki óriási vagyonából évtizedek alatt összegyűjtött múzeális gyüjteményét élete végén azzal a kikötéssel hagyta a magyar államnak, hogyha azt a legmagyarabb kulturális városban helyezi el (1920 október 21-én kelt ajándékozási szerződés).

A magyar kormány és *Déri* Frigyes választása Debrecen városára esett, mely város már ebben az időben is kiérdemelte a kormány elismerését azért a nagy anyagi áldozatokért, melyeket elsősorban a fiatal Tisza István-tudományegyetemért hozott.

Debrecen város vezetősége, élén dr. *Magoss* György polgármesterrel, a legmélyebb hálával köszönték meg úgy a kormánynak, mint az ajándékozó Déri Frigyesnek ezt a szép adományt és elhatározták, hogy Déri Frigyes intencióihoz képest olyan kultúrpalotában helyezik el, melyben a város nagy történeti és néprajzi értékű múzeuma, képtára és a Közművelődési Könyvtár is helyet foglal.

Déri nagyon örült a tervnek, mert ezáltal azt remélte, hogy olyan tanító gyüjteményt rendezhetnek be, mely az egyetem mellett a népkultúrát is szolgálja. Lelkesedésében az új intézmény felépítésére készpénzben és értékpapírban nagyon nagy összeget adott a magyar államnak. A hely kiválasztására többször Debrecenben járt, hol a város népének kicsinyenagyja olyan szeretettel övezték, hogy Déri Debrecent második hazájának tekintette és elhatározta, hogy ha a kultúrházat felépítik, Debrecenbe költözik és alkotásában gyönyörködik, Debrecen város közönsége pedig egyhangú lelkesedése közepette díszpolgárai közé emelte Déri Frigyest. Országos ünnepségek és gróf Klebelsberg Kunó miniszter jelenlétében tették le a múzeum alapkövét 1923 őszén a volt kollégiumi Fűvészkert helyén, midőn az alapító kijelentette, hogy rövid időn belül állani fog a hatalmas kultúrház. E művét azonban nem valósíthatta meg, mert 1924 őszén hirtelen meghalt.

Halála mély részvétet váltott ki Debrecen város vezetősége és lakossága körében. A kultúrpalota azonban nem maradt árván. Debrecen város 1925 január 31-én magára vállalta felépítését és berendezését. Az építést *Györgyi* Dénes és *Münnich* Aladár budapesti műépítészek tervei alapján *Tóth* és *Sebestyén* debreceni cég végezte. Az építkezést csak 1926 nyarán kezdték meg és 1928 januárjára végezték be.

Közben, 1925 májusában Debrecen város a kormány erkölcsi támogatása mellett, hazahozatta Bécsből Déri Frigyes hatalmas múzeális gyüjteményét. 176 ládában drága és értékes ó-egyiptomi, görög, római, keletázsiai hindu tárgyakat, közép- és

kollégiumi gyüjtemények, a szabadságharc és világháború tárgyai.

A második emeleten csatlakozik hozzá a keleti szárnyon a Déri-gyüjtemény, a nyugati szárnyon felülvilágító tetővel a szép városi képtár. Középen áll a hatalmas „Ecce homo"-terem, melyet *Munkácsi* Mihály világhírű alkotása számára a legnagyobb művészi tökéletességgel építettek.

A kultúrpalotára a város 12 milliárd koronát áldozott, de elérte, hogy valóságos látványosság, mely minden komoly embert tanít, csodáltat és szórakoztat. Mely pompás építési technikájával, szakszerű berendezésével első helyen áll hazánk vidéki kultúrintézetei közt. Méltó a nagy alapító Déri Frigyes intencióihoz és méltó a nagy magyar város, Debrecen város kulturális hagyományaihoz.

Debrecen város azonban még ennél is tovább megy. Óriási költséggel méltó környezetet emeltet a nagy kultúrpalotának. Környékét kisajátításokkal, művészi terv után készült parkírozással a város legszebb terévé varázsolja át. A pompás, csendes hely neve Déri-tér. Debrecen nemes városa ezzel új emlékkel kedveskedik ama nagy férfiúnak, aki idegen létére szeretettel közeledett a város felé.

A debreceni nép akit megismer, megszeret, azt igazán szereti és őszintén megbecsüli.

Kötelező dohányzás.

A francia dohánygyárosok lapja, a *Le Fumeur* az oláh vasutak korszakalkotó ujítását jelenti be. A CFR, ahogyan a szerencsétlenségek napi krónikájában állandóan szereplő oláh államvasutakat kezdő betüiről nevezik, elhatározta, hogy mindazokat, akik a dohányzószakaszban nem dohányoznak, fejenkint 30 leivel megbirságolják. A büntetéspénzt már nagyban szedik is, sőt néhány lei ezen a címen már be is folyt az államkasszába. Az ötletért az alkalmazottak nagyon hálásak a CFR igazgatóságának, mert bőséges, ha nem is tisztes, mellékjövedelmet biztosít számukra. Már éppen kezdtek kifogyni a „mellékesek" ürügyeiből. A *Le Fumeur* természetesen fényes ötletnek tekinti az oláh ujítást és azzal érvel mellette, hogy a dohányzószakaszban nem füstölő utas egy dohányos helyét foglalja el s ha megbüntetik azt, aki a nemdohányzó szakaszban rágyújt, a logika szent nevében meg kell birságolni amazokat is. A CFR kalauzai szedik is szorgalmasan a 30 leieket mindazoktól, akik füstölés tekintetében a dohányzóban nem kelnek versenyre a mozdonnyal.

Mielőtt bármily **hangszert vagy zongorát** venne, kérje

Reményi

legujabb árjegyzékeit

minden hangszerről külön, melyet díjmentesen küld

Budapestről V/87. Király-u 58-60

Elfelejtett halhatatlanok.

A tudósok közmondásos szórakozottsága mellett talán senki sem tett nagyobb bizonyságot, mint a francia Akadémia közleményeinek egykori szerkesztője. Arra, amit ez a tudós férfiú elkövetett, a szórakozottság csak igen kiméletes és enyhe kifejezés. Más foglalkozású emberek szótárában sokkal erősebb kifejezések állanának rendelkezésre. Arról van szó, hogy a tudománynak ez a főpapja meggyilkolta a halhatatlanok gyülekezetének egyik tagját, tehát a saját kartársát. A gyilkosságot ugyan csak papiroson követte el, de következménye mindenesetre fölér a fizikai gyilkosságéval. De minek kerülgessük tovább a nevezetes ügyet, amelynek szelíd komikumán Európa tudósai annakidején enyhe mosolyra derültek?

nem tudta megállapítani kollégájának nevét.

Egyébként *Sourlet—Tourlet—Sonnet* nem az egyedüli, akit a francia halhatatlanok titkársága eltett láb alól. Egy másik régi akadémikussal még furcsábban bántak el. Pierre-Bernard *Palassou* volt az illető neve, amelyet csak az alábbi epizód őrzött meg az utókor számára. A tudományok terén nem sok vizet zavart. Valahogyan örök jogon került be a halhatatlanok közé, ugyanis még a régi Institutnek tagja volt. Az új akadémiában 1803-ban foglalta el székét és csendesen bólongatott két évtizedig. Igen érthető volt tehát az öreg úr felháborodása, amikor 1821 februárius havának 6-ik napján a reggeli kávé mellett a hivatalos hírek közt azt olvasta, hogy a nemrég elhalálozott Pierre-Bernard *Palassou*

ARANY JÁNOS
ÖSSZES KÖLTŐI MŰVEI

Egy kötetben, biblia papiron
1800 oldal

Egészbőrkötésben 20 pengő
Egészvászonkötésben 18 pengő

30 NAP
NOVEMBER

Münnich Aladár

Zalkai Fehér M.:

A DEBRECENI DÉRI-MÚZEUM

Tervezte Györgyi Dénes és Münnich Aladár

(1923)

Május havában egy országos jelentőségű kultúrális esemény színhelye Debrecen városa. Nagy ünnepségek keretében megnyílik az ország legnagyobb, legszebb és leggazdagabb vidéki múzeuma, a debreceni Déri-múzeum, melynek megalapítása nagynevű hazánkfia, a megboldogult *Déri* Frigyes nevéhez fűződik.

Idestova kilenc éve immár annak, hogy az állandóan külföldön tartózkodó s hazájától elszakadt *Déri* Frigyes nagyértékű gyűjteményét a magyar nemzetnek ajándékozta.

Déri Frigyes selyemgyáros Magyarországon született, de egész életét külföldön töltötte. Iparvállalatai is külföldön voltak, amelyeket nagy szakértelemmel vezetett és még nagyobb szorgalommal fejlesztett virágzó, hatalmas vállalatokká. Foglalkozása mellett legnagyobb örömét műtárgyaiban lelte.

Szerette és értette a művészetet. Egész életét ennek áldozta. Nagykiterjedésű lakása egy igen értékes műgyűjtemény volt. Műtárgyait bálványozott hitvesével együtt szaktudással és végtelen nagy szeretettel gyűjtötte.

Felesége halála után a szeretett hitves emlékének óhajtott áldozni, midőn műgyűjteményét teljes egészében egy nemesen eltöltött, harmonikus életre való állandó visszaemlékezés gyanánt együtt tartotta, azt kiegészítette és szülőhazájának adományozta, azzal a határozott kikötéssel, hogy gyűjteménye Magyarország egy vidéki városában állíttassék fel.

Tudatosan vidéki városnak hagyományozta gyűjteményét, mert külföldi tartózkodása alatt tapasztalhatta legjobban, milyen nagy jelentőségük van a kisebb városok gyűjteményeinek. Magyarországon e téren, sajnos, még sok a tennivaló. És Déri Frigyes cselekedett ...

Debrecenre, a nagy alföldi egyetemi városra esett választása. S gyűjteménye felállítására, egy kisebb múzeumi épület felépítésének költségeire az abban az időben igen nagy értéket képviselő és értékpapírokból álló alapítványt is hagyományozott, mely alapítvány azonban, Déri Frigyesnek időközben történt elhalálozása után, sajnos, nagy részben elértéktelenedett.

És itt lép viszont előtérbe *Debrecen város tanácsa és közönsége* az ő megértő végtelen nagy áldozatkészségével. Debrecen városa a felvetett eszmét nagy szeretettel karolta fel és a legnehezebb időben a legsúlyosabb viszonyok ellenére is megvalósította és a múzeum palotáját féltő gondossággal megépíttette.

A magyar kultúra ez újabb erőssége, ime virágot hajtott: megnyiltak már e szakszerűen berendezett legszebb vidéki múzeumnak kapui.

1 – 16. l

Tér és Forma. Különnyomat. Kijelöl

Györgyi Dénes és Münnich Aladár

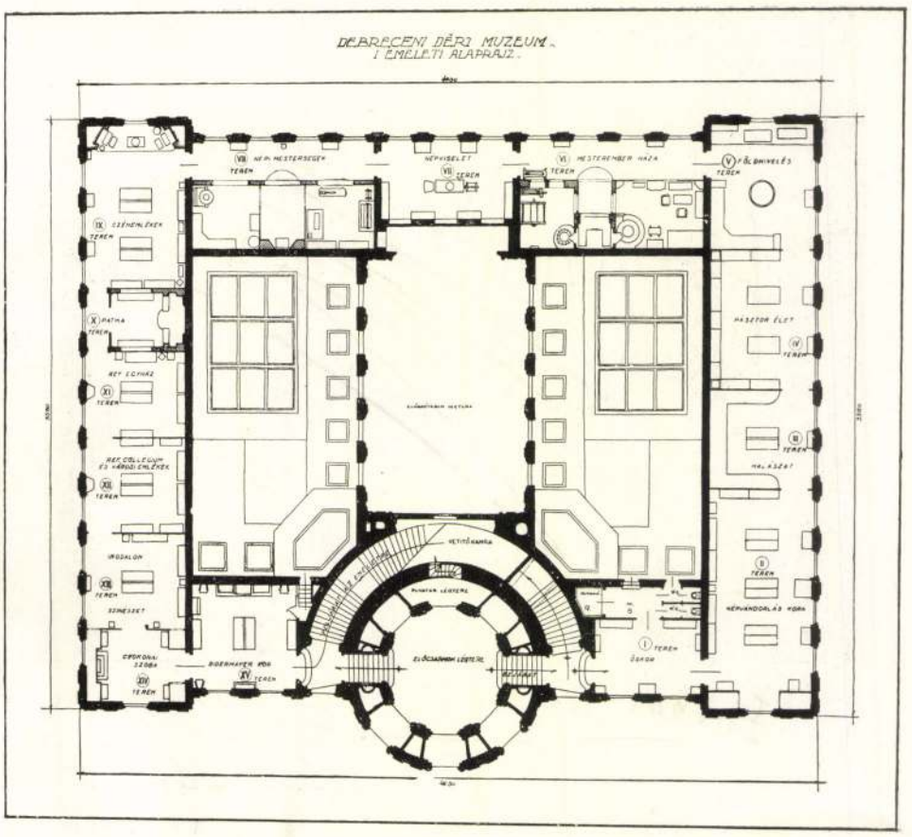

A Déri-múzeum I. emeleti alaprajza

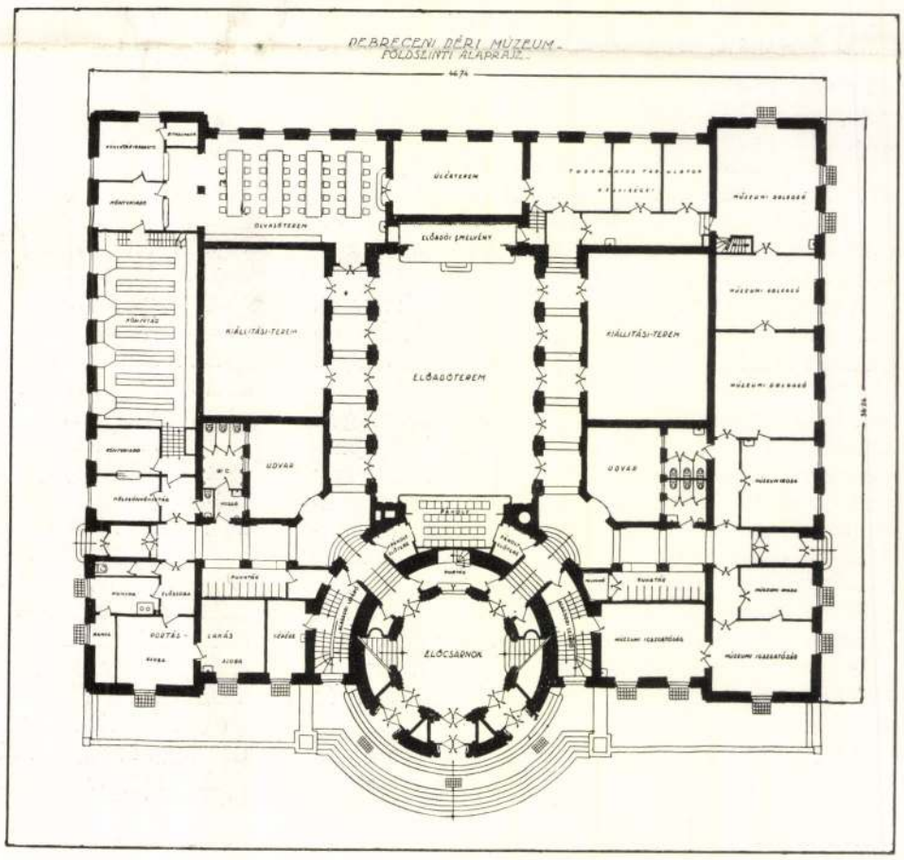

A Déri-múzeum földszinti alaprajza

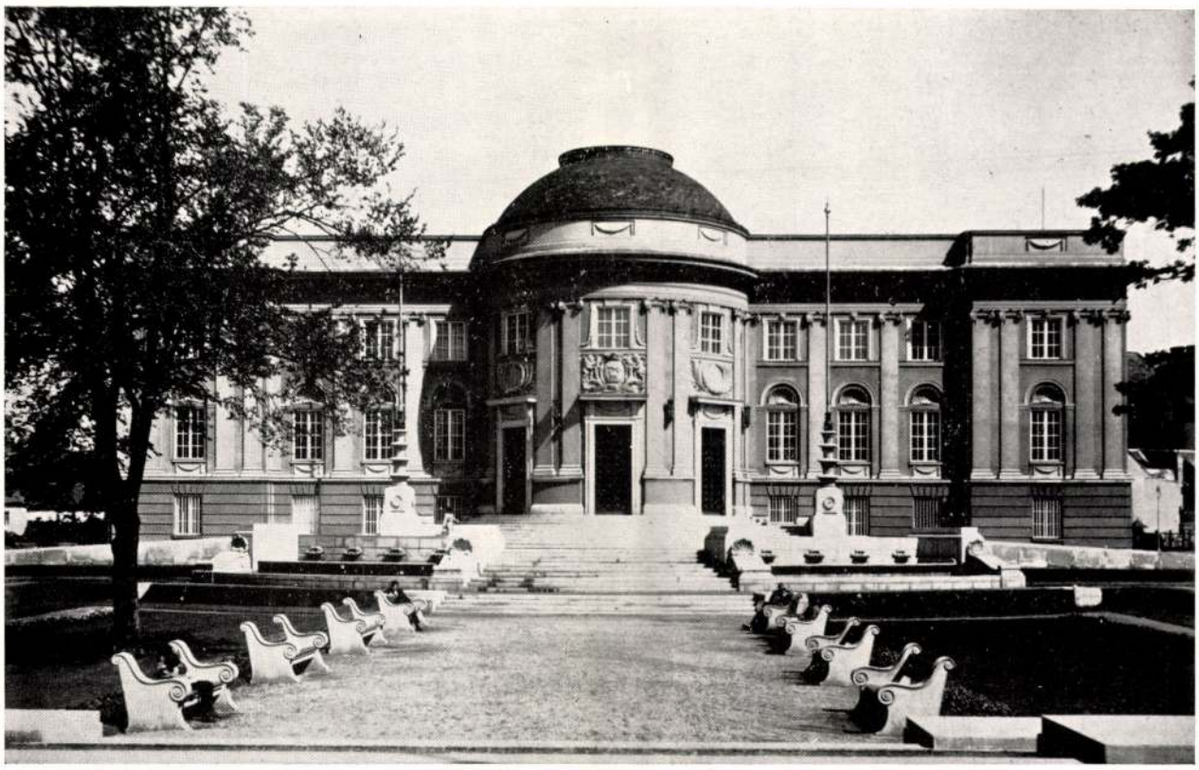

A Déri-múzeum főhomlokzata

A múzeum homlokzatán aranybetűkkel van felvésve egy nemesen gondolkozó hazánkfiának, a magyar középosztály egy dolgos, iparos tagjának tiszteletreméltó neve.

És büszkén áll a kultúrpalota főbejárata felett Debrecen szabad királyi város kőbe faragott nagy címere s alatta e sokat mondó felírás: „Emelte Debrecen város közönségének nagylelkűsége". Mert Debrecen város közönsége szokatlan nagylelkű áldozatot hozott akkor, midőn e nagyszabású kultúrintézmény felépítésének összes költségeit, valamint a múzeumot környező új tér rendezésének, kisajátításának és kialakításának költségeit és végül a múzeum mintaszerű berendezésének és felszerelésének nagy terheit — a nemzeti kultúra továbbfejlesztésének céljaira —, oly nagylelkűen és megértéssel megszavazta és az új múzeumot megépíttette. Ebben a múzeumban azonban nemcsak a Déri-gyűjtemény, hanem a régi városi múzeum anyaga is elhelyezést talált.

Déri Frigyes értékpapíralapítványa pedig érintetlenül áll ma is, hogy egy jobb időben a múzeumi gyűjtemény későbbi továbbfejlesztését szolgálja.

A Déri-múzeum Debrecen városának szülöttei, a debreceni iparosok munkája s a debreceni polgárok áldozatkészségének gyümölcse, melyet a debreceniek állami hozzájárulás nélkül, kizárólag saját erejükből létesítettek.

A Déri-múzeum megépítésével és megtervezésével Debrecen város tanácsa *Györgyi* Dénes műépítészt, az Orsz. Magy. Kir. Iparművészeti

A múzeumi épület oldalhomlokzata

Az előadóterem függönynyílása

Főiskola tanárát és *Münnich* Aladár műépítészt az 1923. esztendőben együttesen bízta meg.

A múzeumi épület az ősi tradicionális helyen, a város központjában, a régi kis füvészkert helyén épült fel. Közvetlen tőszomszédságában áll a református Debrecen legnagyobb büszkesége, a történelmi jelentőségű nagy templom és az e mögött felépült ősi, többszázados, nagyhírű református kollégium épülete is.

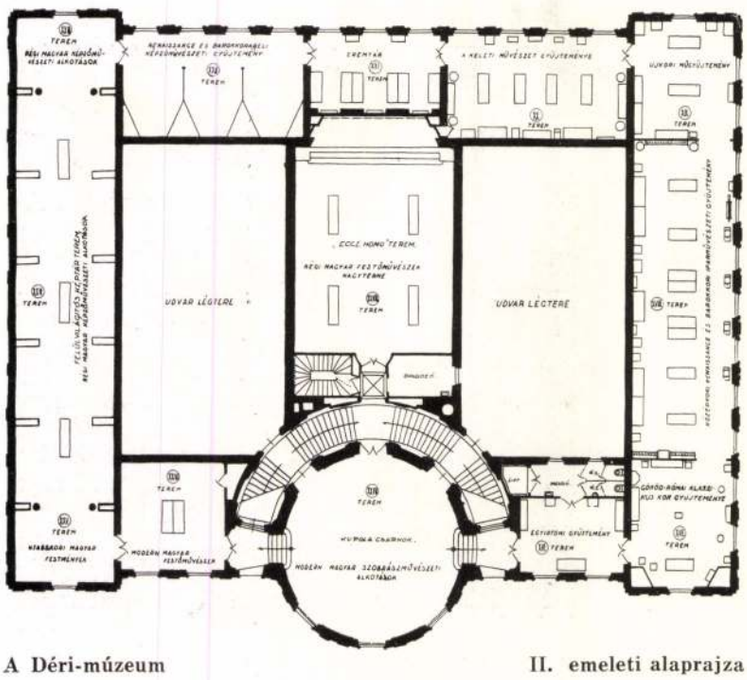

A Déri-múzeum II. emeleti alaprajza

Mindkét épület az empire-kor igen jellegzetes művészi alkotása.

Mivel a Déri-múzeum ez ősi épületek tőszomszédságában van, Debrecen városának határozott kívánsága volt, hogy a Déri-múzeum homlokzatát az előbb említett épületek hangulatának megfelelően tervezzük meg.

A múzeumépület külső kialakításánál tehát a városi tanács határozott kívánságára bizonyos irányban és némileg megkötött kézzel kellett dolgoznunk. Ez a megkötöttség bizonyos környezetben érthető és igazolható.

Mint ahogy Budán a régi Várhegy tradicionális környezetében, a barokk és empire műemlékek közvetlen szomszédságában talán kirívó volna ez ősi hangulat harmóniáját megbontó idegen akkord, ép így érthető, hogy a

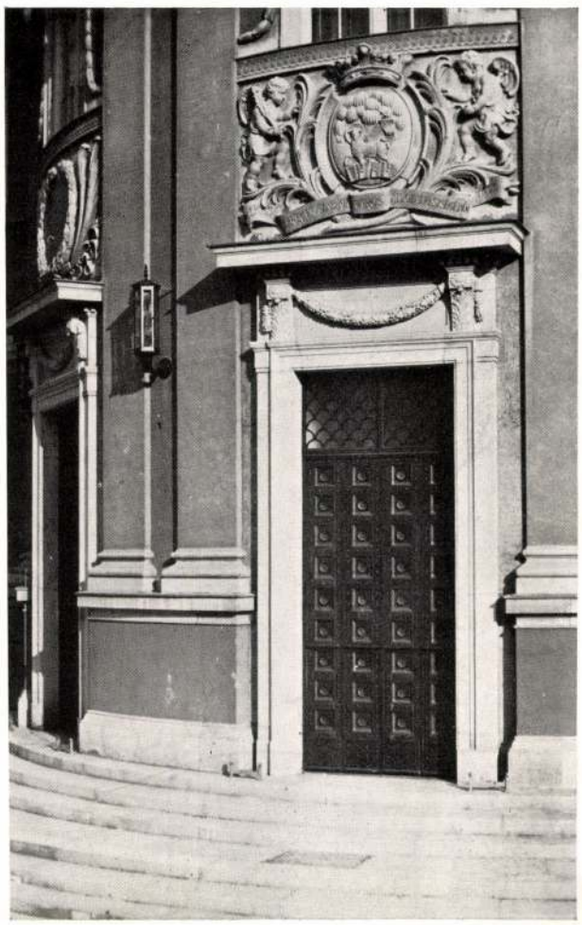

A múzeum főbejárata

városi tanács féltő gonddal vette védelmébe Debrecen város legősibb építőművészeti alkotásainak környezetét.

Az empire stílusú református nagytemplom és a kollégium között elterülő tradicionális régi térnek harmonikus hangulatát a tér jobb oldalán felépült újabbkori iskolaépület nyerstégla homlokzata már úgyis megbontotta. Érthető tehát a városi tanács határozott kikötése, amelyet a tervezésnél természetesen mindig szem előtt tartottunk.

*

A Déri-múzeum a város centrumában, de a kocsiforgalomtól teljesen elzárt, kis intim belső téren, teljesen szabadon álló épület formájában épült fel. Ezt az elhelyezést nagyon szerencsésnek tartom.

A múzeum épületét környező térnek térhatása és tömege kitünő, melyen a tér hátterében elhelyezett múzeumépület nagyszerűen érvényesül. Az épület tömege és ennek előtere a nagyság, terület, megvilágítás és elhelyezés szempontjából harmonikus.

Igaz, hogy ez az új tér egy nagy épületblokk tömegének a közepében van és az így még nincs teljesen kialakítva.

A teret ma még két oldalról e háztömeg udvarainak hátsó melléképületei környékezik. A teret környező házak még kialakítatlan képet nyujtanak, de ez a kép csak ideigelenes jellegű, mert a házak mind lebontásra kerülnek.

A városi tanács az egész teret egységesen harmonikus építészi megoldásként óhajtja felépíttetni. És ez a tér szerencséje. A kitünő térhatás, a kellő térdimenziók mellett megadatott a tér jövő egységes kialakításának lehetősége is, mely lehetőségnek a múzeumi épület érvényesülése és a park jövendő építészi térhatására nézve döntő jelentőségű fontossága van.

A laikus szem előtt ma még bántó a teret környező házaknak kialakíttatlan volta. A szakértő szem előtt a tér már kialakult képet nyer, melynek példáját a múzeumhoz vezető, most megnyitott új uccának kezdő kialakítása már a valóságban szerencsésen tárja elénk. Fontos, hogy a városi tanács rendkívül nagy gonddal ellenőriztesse az újonnan felépítendő házak építészeti megoldását. A városi tanács a lehető legszigorúbban előírhatja az új házak magassági vonalát és hatalmában áll az építészeti megoldást a felépítés előtt is kellőképpen ellenőriztetni, amely intézkedések során biztosíthatja a Déri tér harmonikus kialakítását is.

Az előcsarnok részlete

A zöldmárvány kupolaterem részlete

A múzeum épületének belső beosztásában az alaprajzot igen gazdaságosan óhajtottuk megoldani. Kerültük a felesleges előterek megépítését. Minden alapterületet a múzeumi és a kiállítási célokra használtunk fel.

A múzeum előcsarnokát, lépcsőházait aránylag kis területen helyeztük el. A térhatás mégis monumentális és rendkívül változó. Ezt a centrális köralakú alaprajzi elgondolásnak köszönhetjük, melynek legkülönfélébb változatait és fogásait teljes erővel kiaknáztuk, melynek révén aránylag igen kis területen nagy térhatásokat, változatos perspektivákat és érdekes, eddig még szokatlan megoldásokat nyertünk.

A múzeum I. és II. emeletére két oldalról széleskarú márványlépcső vezet a körív enyhe hajlása segítségével. Ennek a márványlépcsőnek igen érdekes perspektivája és változatos fényhatású megvilágítása van. Az oldalfalakat finom sárgás márványlapok borítják és az előcsarnoknak színakkordja is sárgásfehér.

A múzeumi főbejárót a földszint és az I. emelet között építettük meg. Így sikerült a múzeumi gyűjteménytárakat a földszinti nyilvános kiállítási helyiségektől, előadóteremtől és a könyvtártól teljesen elkülöníteni. A múzeum földszinti része így a múzeumi gyűjteménytermektől elzártan külön is használható.

Az előcsarnok szintén köralakú, amelyből nyolc főirányban lehet közlekedni.

Ezek közül kettő az emeleti múzeumi tárakhoz, másik kettő pedig a földszinten elhelyezett nyilvános termekhez vezet. A múzeumba három főkapun át lehet jutni. Ezek massziv, öntött-

Az újabbkori magyar képtár részlete

bronz kapuk, amelyek spalettaszerűen a bélésbe csukhatók, amely mögött kettős tölgyfa szélfogó üvegajtók vannak. A középső főkapuval szemben van a portásfülke, egy kisebb múzeumi ruhatárral. E fülkéből külön kis lépcsőn az előadóterem vetítő kamrájába lehet menni, mely a legmodernebb diaszkopikus episzkopikus vetítésre s azonkívül elsőrangú mozgókép vetítésekre is be van rendezve.

Az előcsarnokból jobbról és balról a földszinti termekhez lehet jutni, ahol mindkét oldalon tágas ruhatárak és kényelmes folyosók állanak a közönség rendelkezésére.

A földszinten helyeztük el az előadótermet, amely jobb- és baloldalról egy-egy felülvilágított kiállítási teremmel bővíthető. A földszinten van továbbá a nyilvános könyvtár is, melynek depozitóriuma emeletes és a legmodernebb rendszerű vasállványokkal van berendezve. A könyvtár olvasóterme szoros kapcsolatban áll a tanácsteremmel, valamint a jobboldali tudományos kutatószobákkal, amelyek viszont a múzeumi raktárakkal és laboratóriumokkal szomszédosak.

A múzeum jobboldali részén helyeztük el a múzeum irodahelyiségeit és dolgozótermeit. Ez utóbbiak külön belső lépcsővel szorosan összefüggenek az alagsorban elhelyezett laboratóriumokkal, műhelyekkel és múzeumi raktárakkal.

Az alagsorhoz vezető lépcsők szintén közvetlenül az előcsarnokból közelíthetők meg, mely alagsori lejárók, a villamos világítási kamrák és regulátorok, a vetítőkamra feljárója, valamint a páholybejárók a térhatást legkevésbé sem zavarják, mert azok az emeletre vezető főlépcső alatti terekben helyeztettek el. S habár ezeknek egyforma ajtói közvetlenül az előcsarnokba és

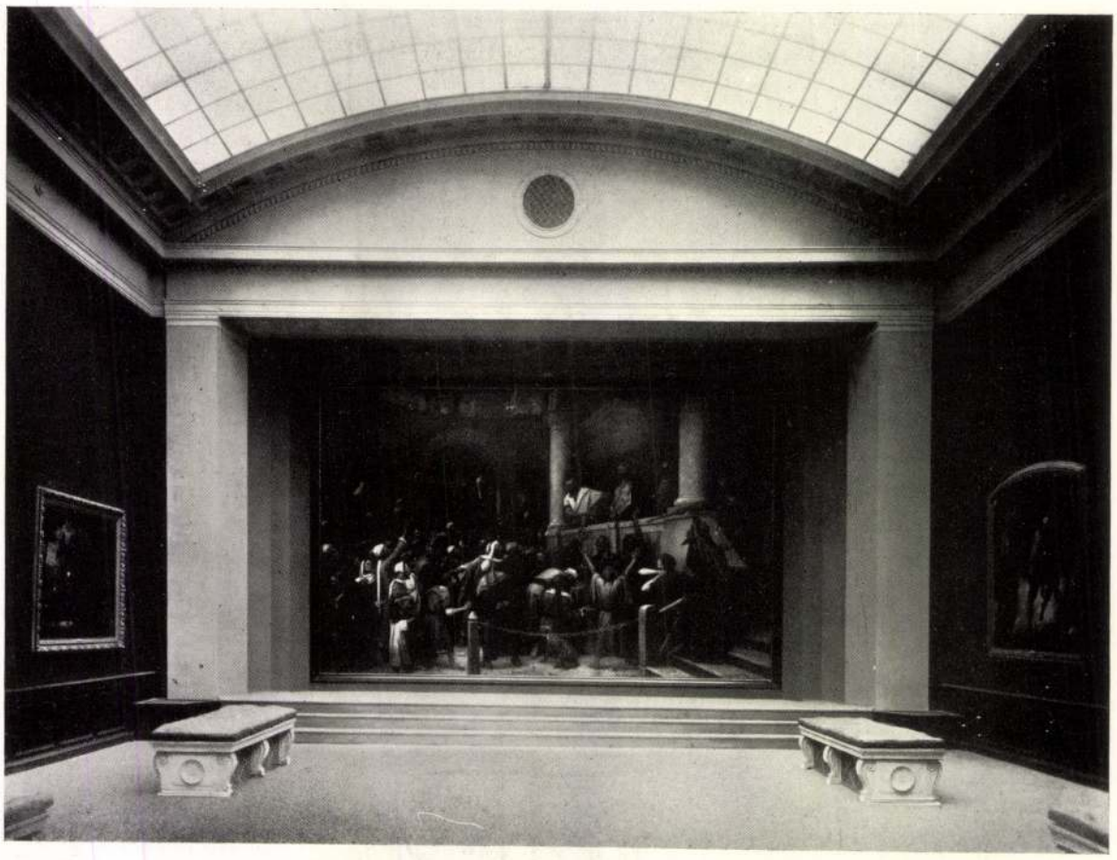

A nagy képtárterem. Háttérben Munkácsy Mihály hatalmas „Ecce Homo" képe

annak lejáró folyosójába nyilnak, ezek mégis teljesen el vannak különítve az előcsarnoktól.

A múzeum földszintjének jobb- és baloldali része egymástól szigorúan elkülönítve külön is használható. Ezekhez két oldalról külön egy-egy mellékkapu vezet.

Ily módon egészen elkülöníthető a múzeumi gyűjteménytárnak látogatása. Külön lezárható vagy üzemben tartható viszont a múzeum könyvtára, a múzeumi gyűjteménytárak nélkül. Ugyancsak külön egység gyanánt használható a múzeum jobboldali része, a múzeum kutatóhelyiségei, laboratóriumai, irodái és ülésterme. Végül még a földszint egész területe az előadóteremmel együtt külön időszaki kiállítások megrendezésére is alkalmas, mely esetben e kiállítás látogatása az emeleti gyűjteménytáraktól szigorúan elkülönítve is használható.

A múzeum előadóterme 250 ember befogadására alkalmas és kizárólag tudományos és művészeti előadások szolgálatára áll. Nagyobb előadóteremre nem volt szükség, mert Debrecen városa más középületeiben különböző célokat szolgáló, jóval nagyobb méretű termek felett amúgy is rendelkezik.

*

A két emeletsort magában foglaló múzeum I. emeleti része Debrecen város történetére vonatkozó múzeális gyűjteményt foglalja magában. Rendkívül értékes a kő- és bronzkorszakbeli, valamint népvándorláskori gyűjteménye. Nevezetes a népművészeti, valamint a népies mesterségekre és a céhemlékekre vonatkozó gyűjteménye is, mely gyűjtemények az I. emelet 15 nagytermét töltik meg.

E termek egyikében egy debreceni mesterembernek a tipikus házát is megépítettük. Egy gubásmester házát, pitarral, konyhával, tisztaszobával és műhellyel együtt. Egy másikban viszont a debrecni népies iparosok műhelyei: szűrszabó, szűcs, mézeskalácsos, fazekas stb. vannak.

A II. emeleten általános kultúrtörténeti és iparművészeti és a nagyértékű képzőművészeti gyűjteményt helyeztük el. Ez a II. emeleti gyűjtemény rendkívül értékes és ez a tulajdonképpeni Déri-gyűjtemény, melynek képzőművészeti részét a Szépművészeti Múzeumnak egy válogatott állami letéte egészít ki.

A II. emeleti gyűjtemények igen értékes egyiptomi, görög és római klasszikuskorbeli műveket foglalnak magukba. Ezeket a középkori reneszansz- és barokk-korabeli keresztény művészet gyűjteménye egészíti ki.

A Déri-múzeumnak igen nevezetes ezeken kívül a keleti gyűjteményterme, ahol régi perzsa, hindu, indus, japán, kínai kiváló műtárgyaknak elsőrangú sorozata van képviselve.

Az iparművészeti részt kitünő képzőművészeti

A zöldmárvány kupolaterem bejárója

A főlépcső utolsó szakasza

anyag egészíti ki. Itt kitünő olasz, holland és német mestereken kívül a régi magyar festőművészeti rész több kiváló Kupeczky és Mányoky portréval dicsekedhetik és az újabbkori nagy mestereken kívül a modern magyar festőművészek és szobrászművészek is mind képviselve vannak.

Az emeleti múzeumi termek közül a képzőművészeti gyűjtemény termei felülvilágítottak. Nevezetesebb a magyar festőművészek nagyobbméretű alkotásait magában foglaló Ecce Homo-terem, mely nevét Munkácsy Mihálynak az ott elhelyezett nagyméretű világhírű művétől nyerte, melyet Amerikából szerzett vissza Déri.

A másik nevezetesebb terem a kupolás zöld márványterem, amelybe a modern magyar szobrászművészek alkotásait helyeztük el.

A művészi megoldás mellett nagy gondot fordítottunk a múzeumi épület építészeti kivitelére, mely elsőrangúnak mondható. Az épület felépítésénél alkalmunk volt kiváló nemes építőanyagokat, követ, márványt, bronzot is alkalmazni. Az elsőrangú kivitel Debrecen város megértő tanácsának s a magas fokon álló debreceni építőiparnak érdeme.

A múzeum belső berendezése igazán mintaszerű. Bronz vitrinjeivel, felszerelésével egyetlen fővárosi nagy múzeum sem veheti fel a versenyt s e téren a Déri-múzeum Magyarország legjobban berendezett múzeuma.

*

Évek hosszú munkája volt, míg ez a múzeum teljes berendezésével végleg elkészült. Nagy szeretettel s féltő gonddal végeztük munkánkat.

S most, midőn munkánk immárron kész és befejezett eredményét átadjuk Debrecen városának, megindult lélekkel kívánjuk, hogy az Isten áldása lebegjen Csonka-Magyarország legújabb kultúralkotásán, melynek tanító, művelő hatását mihamarabb élvezhesse a régi Nagy-Magyarország legifjabb generációja is.

Györgyi Dénes
műépítész,
az Orsz. magy. kir. Iparművészeti Iskola tanára

A magyar képtárterem

A DÉRI-MÚZEUM ÉPÜLETE

Magyarország vidéki városaiban az utolsó esztendőben nagy fellendülés tapasztalható. Rendkívül örvendetes ez a nagyjelentőségű fejlődés, mert a magyar kultúrális élet megerősödését, egészséges megnövekedését jelenti. Kultúrális életünk vérkeringése erősebbé vált s az ország fővárosában mesterségesen egy helyre központosított élete újabb tágabb teret kér magának. Az egészséges vérkeringés éltető folyama erősebb ütemekben éri már vidéki városainkat, melyeknek fejlődése csak senyvedő volt Budapest mesterséges túltápláltságával szemben.

A magyar kultúrális élet erőteljes decentralizációja immár megkezdődött.

Magyarország nagykoncepciójú kultuszminisztere viszi elől magasra tartva a lobogót. És Klebelsberg Kuno gróf erőteljes, biztos kézzel tartja azt és törhetetlen akaraterővel viszi kitűzött célja felé.

Debrecen, Szeged, Pécs, Miskolc, Sopron a magyar élniakarás, a magyar erő öntudatának, a magyar kultúrális élet megerősödésének gyönyörű szimboluma. És a vezérnek leglelkesebb munkatársai a vidéki városok polgármesterei lettek. Az egyesülés ereje pedig hatalmas, életerős energiává vált.

Ez ujjászületésben pedig a vidéki városok is öntudatra ébredtek: önértékük, saját erejük hatalmas tudatára.

Ime, legragyogóbb példa közöttük Debrecen. Saját lábán állva, önerejére támaszkodva megvalósította az ország legszebb vidéki múzeumát, mely az egész országnak is büszkesége.

A legsúlyosabb, a legnehezebb időkben hozta meg Debrecen városa legnagyobb áldozatát, önerejéből, saját áldozatkészségéből és egy fillérnyi állami támogatás nélkül.

És elkészült Debrecen város kultúrpalotája. Több esztendő munkájának ritka szép eredmé-

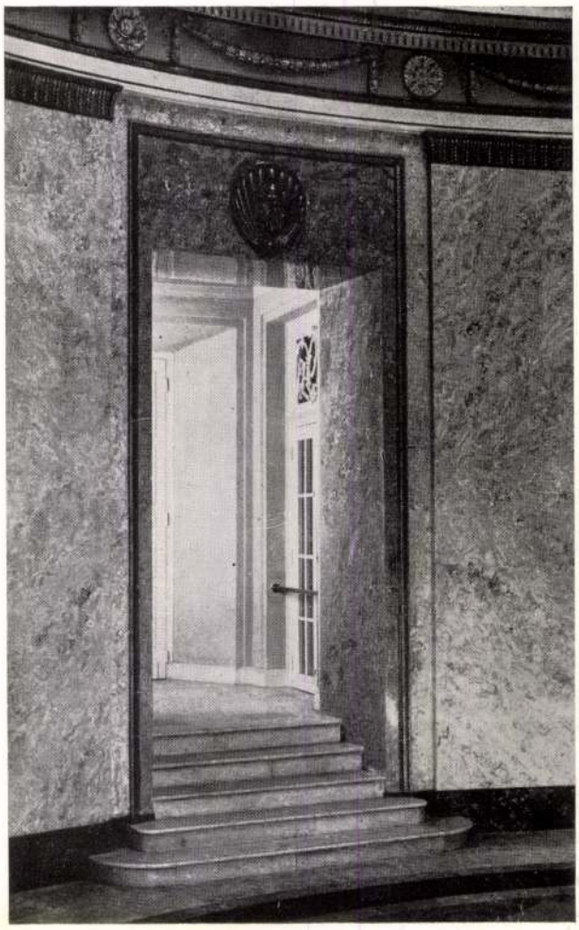

Bejárat a képtárba

nye, amelyre méltán büszke Debrecen városa. E palota Debrecen város közönsége áldozatkészségének és a magyar kultúra fejlesztése iránti nagy szeretetének gyönyörű példája, a debreceni iparosok kiváló munkája s e mellett hozzáértő művészkezek nagysikerű alkotása, mely a magyar építőművészet újabb jelentős nyeresége.

Hogy Déri Frigyes álma ily szép formában öltött testet s hogy Debrecen városa most büszkén mutogathatja a város egyik legszebb nevezetességét, ez főleg a tervező építőművészeknek soha el nem múló nagy érdeme.

Debrecen városa örökbecsű munkát óhajtott alkotni és ezt sikerült elérnie.

E célra feláldozta a régi tradiciókkal bíró fűvészkert területét. A legősibb, megszentelt helyre, a református nagytemplom s a város másik nagy híressége, a régi kollégiumépület tőszomszédságában óhajtotta a kultúrpalotát felépíttetni.

Debrecen központja e hely. S annak is a legszebb zugát áldozta fel a város, hogy igazán szívébe zárhassa.

Nagy feladat előtt állottak a megbízott tervező építőművészek, mert egész Debrecen kritikus szemekkel, kíváncsian leste, hogy vajjon azon épületek mellett, amelyeket a debreceni nép olyannyira szívébe zárt, milyen új szomszéd kerül?

És a megbízott építőművészek derekasan megállották helyüket, mert olyan épületet emeltek, amelyet a debreceniek egyszerre megszerettek s amely méltó is arra a helyre.

Debrecen városa a kényes feladattal *Györgyi* Dénes műépítészt, az Iparművészeti Főiskola tanárát és *Münnich* Aladár műépítészt bízta meg, akik megbízásukat a lehető legszerencsésebben oldották meg s harmonikus, rendkívül finom művészettel megalkotott szép palotát emeltek a régi fűvészkert helyén.

Maga a hely csinos, idillikus, a forgalomtól teljesen elzárt tér, gyönyörű növényzettel, virágokkal, mely pihenésre, tanulásra, üdülésre a legalkalmasabb. A kiválasztott hely tehát a múzeum rendeltetésének elsőrendű. A tervhez most újonnan megnyitott csendes uccák vezetnek, amelynek közepén egyedül áll a múzeum palotája, melyhez jobbról-balról monumentálisan kiképzett kocsifelhajtó vezet.

A múzeum előtere igen artisztikus. Ez is a tervező építészek elgondolása és terve után készült. Rendkívül szerencsés a kert nívójának nagyarányú lesüllyesztése, amiáltal a múzeum

Földszinti oldalfolyosó

A kupolás szoborterem

előtt hatalmas előlépcső kialakítása vált lehetővé s ezáltal a múzeum épületét még inkább kiemelték. Az előkertnek architektonikus megoldása finom művészi elgondolás, mely a térnek kedves, intim hangulatot ad. Szeretik is a debreceniek e teret, melyet reggeltől esig állandóan látogat a műélvező közönség. Különösen kiemelendő a múzeum épületének a parkkal való művészi összekapcsolása.

A múzeum szép előlépcsőzetét jobbról-balról két vízmedence zárja le, amelyek mindegyikébe négy-négy kagylón át ömlik a víz a kutak felső medencéjébe, ahonnan a medence leveles köperemén át vékony vízsugarak alakjában csurog le az alsó medence nagy víztükrébe. E kettős medencéjű kutakat felül szép virágtartó határolja s jobbról-balról igen érdekes művészi bronzszobrokat fog kapni. Ez ülő bronzfigurákat *Medgyessy* Ferenc szobrászművész mintázza, aki maga is debreceni születésű.

Medgyessy egyike a legkiválóbb modern szobrászművészeinknek s kútfigurái komoly elgondolású, monumentális plasztikák, melyek öntés alatt állanak és kitünően fognak a megadott architektúra s a gyönyörű környezetbe beleilleszkedni.

A múzeumi épület építőművészi megoldása szerencsésen alkalmazkodik Debrecen város képéhez. Különösen kiemelendő az épületnek nagy művészettel megtervezett, különösen jó arányokkal és finom ízléssel megalkotott főkompoziciója, amely egyszerű és igen nobilis.

A múzeumépület középpontját a kupolás körmegoldás képezi, amelynek építőművészeti főmotivuma koszorúként körülöleli az egész palotát. Az egész épületen egy főmotivum megy végig. És ez szerencsés gondolat.

Érdekes külön megfigyelni a múzeum oldalhomlokzatát vagy a hátsó homlokzatot, ahol ez az építőművészi ritmus még nagyobb erővel, kitünő, komoly művészi akkordként csendül fel.

Egyetlen tiszta komoly akkord az egész épület és ezért monumentális. Részletei pedig finomak, arányai kiegyensúlyozottak, elgondolása nobilis és ezért művészi.

A legmonumentálisabb része a múzeumnak talán az épület hátsó homlokzata, mely a legkiválóbb északi klasszicizáló építőművészeti alkotásokkal is bátran versenyezhet.

Finom az épület kupolás köralakú főrésze is. Külön meg kell említeni itt a múzeum építészeti plasztikáját. Az épület külsőjén, valamint az épület belsőjében alkalmazott építészeti szobrászmunkákat *Györgyi* Dénes és *Münnich* Aladár építészek tervei után *Mátrai* Lajos és *Ohmann* Béla szobrásztanárok mintázták Budapesten, nagy gonddal s nagy művészettel. A szobrászmunka technikai kivitele már debreceni munka: vitéz *Poroszlai* János szobrász munkája. Az épület homlokzatán alkalmazott szobrászati

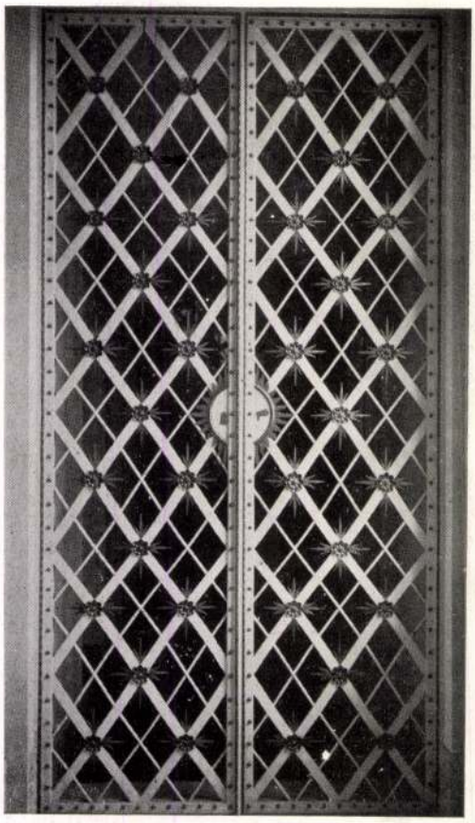

A múzeum I. emeleti vaskapuja

rész és az építészeti tagozatoknak fény- és árnyékhatása rendkívül változatos és igen finom.

A tervező építészek itt figyelmmel voltak az épület elhelyezésére, a világtájakra is. Az épület főfrontjának rizalitjai s a középső köralakú kupolás építmény árnyékhatása építészeti szempontból igen finom alkotás. A múzeumi épület plasztikáját és perspektíváját nagyban növeli a nagy raffinériával megalkotott előtér. A múzeumi épület előtt álló zászlórudak standardjai, az ívben elhajló díszkutak, az előtér szobrai, a múzeum lépcsőzete s a rendkívül sikerült architektonikus kertmegoldás, mind a tervező építőművészek érdeme.

A tervező építészek a múzeumépület belső kiképzését is nagy művészettel oldották meg, mely a múzeum külsejével harmonikus. Különösen kiemelendő az emeletekre vezető márványlépcsőnek igen szellemes megoldása, melyet aránylag kis alapterületen lendületes nagyvonalúsággal terveztek meg. Ez a márványlépcső a köralakú előcsarnokból indul ki és mindkét múzeumi emeletsort egyszakaszos lépcső alakjában köti össze.

Az előcsarnoknak térhatása kiegyensúlyozott, amelyből változatos képek nyílnak az emeleti és a földszinti helyiségekre. Igen érdekes a menyezetnek művészi stukkója, melynek finom reliefjét a körülfutó főpárkány fölött rejtett suffitavilágítás még inkább emeli.

Az emeleten különösen szerencsés a nagy képtárterem megoldása, amelynek főhelyét *Munkácsy* Mihály híres képe, az „*Ecce Homo*" foglalja el, amely képet *Déri* Frigyes Amerikából vásárolta vissza a magyar képzőművészet számára. Hatalmas arányú kép ez. A tervező építészek igen ügyes kézzel oldották meg a kép elhelyezését.

Az *Ecce Homo* képet egészen alacsonyan, a földtől mindössze 60 cm magasságban helyezték el, miáltal a kép horizontvonala a néző szem magasságába kerül. A kép elé a tervezők egy sematikus architektúrát terveztek, melynek menyezetgerendái és oldalpillérei csalóka módon ferdén vannak megépítve, de olyformán, hogy annak rövidülései a kép valóságos horizontvonalával egyeznek. Ezáltal a kép kitünő előteret és környezetet nyert, amelyet a nagyvonalú előlépcsőzet még fokoz. Ilyen érdekes előépítményt a reneszanszkorban is alkottak, melynek egyik legjellegzetesebb példája a híres vicenzai színházban van.

Munkácsy Mihály *Ecce Homo* képét legjobban a terem előtt levő kisebb előtérből lehet élvezni. Ez jóval alacsonyabb a képtárterem magasságánál és ennek megvilágítása félhomályban van. Innen tekintve, a különböző megvilágítási effektusok által teljes érvényre jut a nagyteremben elhelyezett kép.

A képtárterem mellett van a múzeumnak második ékessége, a modern magyar szobrászművészet zöldmárvánnyal burkolt kupolás terme.

Ennek architektúrája igen finom és előkelő. A nagy kupola nyolc falpilléren nyugszik, amelyek előtt a legjobb magyar szobrászművészeknek jellegzetes alkotásait helyezték el.

Az egész termet a szép párkányzat fogja össze, melynek tagozása igen finom, amelyet azonban a képsík ritmusos szobrászdísze, a kupolaterem dimenzióihoz még jobban tesz nagyvonalúvá.

Az egész terem egyszerű és monumentális hatású. Jól sikerült a színhatása is. A falak zöld márványerezete és a párkányzat és a kupola gyengéd tónusai finom akkordot alkotnak, amelyet az egyes építészeti tagozatokon alkalmazott diszkrét finom aranyozás még inkább emel. Mindezt még a terem szürkés, sárga és krém alaptónusú márványpadozatának érdekes rajzú felülete egészíti ki.

A múzeumnak legnagyobb terme az előadóterem, mely tudományos előadások számára van fenntartva. Befogadó képessége 230—250 néző számára terveztetett. E terem két oldalról felső oldalvilágítást kap.

A terem jobbról-balról folyosókra nyílik. Ide a terem ötös ajtósorán át lehet jutni. Ez öt ajtó a fölötte levő ablakokkal kitünő tagozást ad a nagyteremnek.

A termet köröskörül karcsú pillérek ritmusos

Az előadóterem részlete

elosztása övezi, melyet a színpadszerűen kiképzett előadóemelvény kapcsol össze.

Külön kiemelendő a terem gazdag, előkelő menyezetkiképzése, melynek mély kazettái dúsan aranyozottak.

A terem megvilágítási módja is igen sikerült. Tekintve, hogy a múzeum tudományos mozgókép előadásokra is mintaszerűen van berendezve, szükséges volt különféle megvilágítási módról is gondoskodni. A terem ablakai fekete függönyökkel tökéletesen elsötétíthetők. A párkányzaton rejtett suffita-világítás van, mely a vetítés után különféle fényerősségre beállítható, hogy az elsötétítés után a terem fokozatos módon legyen újra megvilágítható, melynek teljes megvilágítását a gazdagon tagozott menyezet kazettáiban elhelyezett menyezetvilágítás és a pilléreken alkalmazott oldalkarok teszik teljessé.

A múzeum előadóterme mellett két oldalt külön kiállítási termek vannak a különböző időszaki kiállítások számára. E három terem egyesíthető is, miáltal igen jelentős tér áll a kiállítások megrendezésének céljaira.

Ily kiállítások megrendezése a múzeumnak igen fontos feladatát képezi, különösen Debrecenben, az egyetemi városban, melynek jeles festőművész- és szobrászgárdája is van.

A cikk keretét túllépi a múzeum gyűjteményének ismertetése, amely a múzeumnak 30 termét foglalja el. Örvendetes, hogy ezt a szép épületet igen értékes gyűjtemény tölti meg. A debreceni Déri-múzeum gyűjteménye az ország leggazdagabb és legértékesebb gyűjteményét foglalja magában.

Az építőművészeti megoldáson kívül külön meg kell emlékeznünk a múzeumi épület kitünő, elsőrangú megépítési módjáról, az építőmunka kiváló kiviteléről is.

Ez legnagyobbrészt a debreceni fejlett építőipar munkája és ezért kétszeresen is büszke lehet múzeumára Debrecen városa.

Az egész épület építőmunkálatait s legfőbb munkanemeit a múzeumi épület fővállalkozója, *Tóth* és *Sebestyén* Építő Részvénytársaság végezte, elsőrangú, kitünő kivitelben. Ez a vállalat Debrecen legnagyobb építővállalkozása, melynek külön ipartelepei, téglagyára és bányái vannak. A múzeum gyönyörű bronz főkapuja, a belső műlakatosmunkák, a bronzvitrinek kivitele *Piros* Béla példás munkája. Az asztalosmunka és faszobrászmunka *Harsányi* Istvánt dícséri. A többi asztalosmunkák és a kitünő bútorok *Bessenyei* és *Weisz* és *Szabó* Imre munkája. Szobafestők, mázolók szintén debreceni mesterek: *Schuller* S., *Zelinger* Ede és *Kohn* Sándor. A múzeum belsejében pedig *Földes* Sándor és *Preisler* M. dolgozott elismeréssel.

Csak bizonyos speciális szakmunkák kerültek ki budapesti műhelyekből, elsőrangú cégektől. Az üvegtetők *Haas* és *Somogyi* gyárában készültek, az egész múzeum villamos világítás munkája *Bene* és *Wein* gépészmérnökök munkája, a márványmunkát *Seenger* Béla, a könyvtárállványokat *Farkas* és *Társa* készítette. A központi fűtést és szellőzést dr. *Egri* István gépészmérnök, a bronzlámpákat *Déri* Emil és Alfréd, a gyönyörű műmárványmunkát pedig *Neuhauser* István készítette kitünő kivitelben.

Folytathatnám a felsorolást még hosszú sorban, hiszen jelen esetben nem egy egyszerű épület megépítéséről, hanem, ha kisebb méretekben is, de egy komplikáltabb művű építkezésről van szó. Még a múzeum teljes berendezésének munkálatairól kellene szólnom. A múzeum építkezésénél a tervező építészeknek a különféle 48 munkanem alkalmazása mellett még sok derék iparos és vállalkozó közös munkáját kellett sorompóba állítani, míg végre e szép kultúrpalotát felépítették. S a debreceni építőipar itt mutatta be képességeit s itt vizsgázott le dícséretes eredménnyel.

Az egész épület teljes egészében kiváló építőművészeti érték, amelyre Debrecen városa méltán lehet büszke.

Nagy áldozatot hozott Debrecen városa e mű létesítésével, de jó földbe vetette el a magot és a föld sokszorozva visszaadta annak értékét egy oly magas nivón álló elsőrangú kultúrintézmény alakjában, mely nemcsak Debrecen városának, hanem az egész magyar nemzetnek kincse.

Zalkai-Fekete Miklós

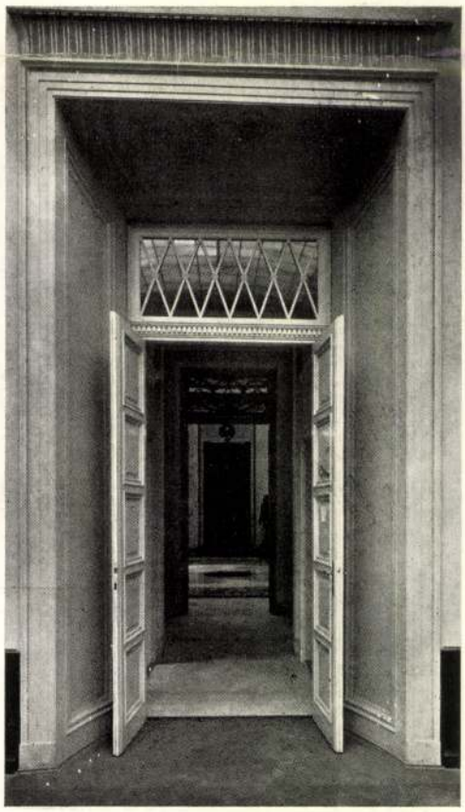

Az Ecce Homo terem kapuja

~~Györgyi Dénes~~
Münnich Aladár
(Münnich Aladárral)

Tervezte a debreceni
Déri-múzeumot, majd 1926–
28-ig épült.
Bő leírás alaprajzokkal.

Zoltai Lajos: Jelentés Debe-
cen sz. k. város múzeumá-
nak és közművelődési könyv-
tárának 1928. évi működésé-
ről. (Debrecen, 1929). 5–10. l.
17 és köv. ll.

8 90 szám.

BUDAPEST 935 JUL 12 15 N 5 N

Műemlékek Orsz. Bizottsága

Budapest

Rákos n 1

Hivatalból.
szolgálati ügyben.
ij átalánvozva.

~~Györgyi Denés és~~

Münnich Aladár

Céd

Györgyi Denés: A debreceni Déri-Múzeum. (1923–1930.).

Tér és Forma

1930. 257–264. l.

(Képekkel.)

A feldolgozásnál lásd.

vevőket. *Berlin* mindjobban megbecsült korábbi alkotásaiból két 1820 körüli csésze tűnik ki; egyikre elmés német felírást és nefelejtscsokrot, a másikra szabadkőművesi jelvényeket festettek. Tetszetős darab egy kétrekeszes salátástál 1840-ből leányka és fiúcska képmásával (1611).

A mi *Herendünk* nagyobbára új, de mindig régi mintára készült szép készítményeiből két nevezetesebb tételt emelünk ki. Az egyik magánvörös festésű teáskészlet a XVIII. sz. ízlésében (1365), a másik erőteljesen megmintázott, a jó barokk edényformákra emlékeztető, négyrekeszes dísztál, amely megérdemelné, hogy mint a legnagyobb magyar porcellángyár egyik legszebb emléke, múzeumba kerüljön.

A porcellánplasztikát kevés tárgy képviseli. Néhány meisseni (1536), bécsi (1306), cseh készítmény mellett meg kell említenünk két csinos, francia földművest és asszonyát ábrázoló szobrocskát a *fontainebleaui* gyárból (1367, 1369).

A fajánszok csoportjában a szép spanyol és olasz népies majolika-tálak tűnnek fel; közöttük a XVI. századig visszamenő darabok vannak. A magyar emlékek száma kicsiny s közülük a legtöbb népies. Kivétel egy igazán pompás tintatartó plasztikus és festett virágokkal, amely a XIX. század elején Tatán készült. Igen szép és szokatlanul jól megmaradt műdarab, minden gyűjtőnek öröme telhet benne (1295).

Az üvegtárgyak sorában a legkorábbi, egy, talán még a XVII. században készült kis velencei serleg (1294), aminő nálunk ritkán fordul elő a kereskedelemben. Az erősen ritkuló díszes cseh üvegneműek sorából messze kitűnik egy jóalakú kancsó, világoskék tejüvegből, neobarokk festéssel (1299), továbbá egy vajtartó arany dísszel, egy illatszerüveg piros üvegből és egy kékkel átvont pohár magyar *EMLÉK* felírással. Valamennyi a XIX. század második negyedéből való. (1502, 1588, 1630). Hihetőleg német eredetű egy pirosra festett nagy talpas serleg, amelybe

Tihany

üdülő, Münnich építés

Tér és Forma, 1935 VIII. 311

M.D.K.

Münich[x)] Aladár, építész

tervei szerint épültek fel a „Hanga" szövetkezet budafoki munkásházai, sokgyerekes családok részére (3 ábrával).

x) Münnich

Vállalkozók Lapja, Bp. 1938. LXIX. évf.

jan. 27. sz. 6. old.

M.D.K.

Münnich Aladár, építész

tervei szerint a Házmán utcában felépült „Hangya Nyugdíjalap" bervilláját ismerteti a lap egy fény-képpel

Vállalkozók Lapja. Bp. 1938. LIX. évf.

aug. 4. sz. 7. old.

M.D.K.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1958. LIX. évf.

32. old.

MDK

Münnich építész

Modern magy.épitőmüv.i kiáll. Párisban. Vállalk.
Lapja 1933.ápr.6. 4.l.

Münnich, müépitész MDK

vásárcsarnokok
XXXXXXXXXXXXXXXXXX tervezöje, stb,
élvonalbeli.

Pipics Zoltán dr.:A képzömüvészek egyesületének jubileum
kiállitása. -U.M. 1934 dec.8. 21.1. Mücsarnok.

MDK

Münnich Aladár

A Nagyboldogasszony-úti bérvilla udvari homlokzata. Tervezte: Münnich Aladár. Repr.

Tér és Forma, 1933. 7-8.sz. 239.lap

MDK

Münnich Aladár műépitész

Pavillonokat tervezett a vásárra.

Cikk: Magy.épitészek és iparművészek épitik a Budapesti Nemzetk.Vásár csodavárosát.

Pesti Napló, 1936. ápr.19.

Münnich Aladár

Postapalota (vegzés)

A képzőművészeti Debrecenben
1961

55 kép

MDK

Münnich Aladár

Családi ház a Berkenye utcában, repr.

Tér és Forma 1936. 11. sz. 306.1.

MDK

Münnich Aladár

A Nagyvásarcsarnokot tervezte Münnich Aladár, melynek épitéséért Budapest székesfőváros kapta az 1932.évi Lechner-érmet.

Cikk: Kik kapjak a Lechner Ödön-emlékérmet

Pesti Hirlap, 1934.jun.17. 14.1.

MDK

Münnich Aladár

Magyar Nemzeti Művészet 1938. 4. sz. 65.l.

MDK

Münnich Aladár

A Keresztény Leányegyesületek Nemzeti Szövetségének tihanyi üdülőhaza.

Klebelsberg emlékkiáll. tárgym.1933. 15.1.

MDK

Münnich Aladár

Tér és Forma. 1928. I. évf. 7. sz.
12.l.

MDK

Münnich Aladár

MMÉKÖzl. LXVIII. kötet. 27-30. sz.

M.D.K.

Münnich Aladár müépitész

A Nemzeti Lovarda bérházát tervezte, melynek fényképét közli a lap.

Szinházi Élet. Bp. 1929. szept. 8-14. XIX. évf. 37. sz. 83. lap.

M.D.K.

Münnich Aladár, építész

Tervei szerint épült fel a „Hanga" szövetkezet Nyugdíj alapi bérvillája a Házmán-utcában. Ismertetés egy fényképpel:

Vállalkozók Lapja, Bp. 1938. LXIX. évf.

aug. 4. sz. 7. old.

Munich Madár

1938. az 5 emeletes debreceni Hangya
bérházat tervezte.

A képzőművészetek Debrecenben 1961. Debrecen. 48.l

Mühnich Aladár.

Építész
Debrecenben 1929-31. a Postapalotát
tervei szerint építették fel.

M.D.K.

Münnich Aladár, építész.

tervei szerint a debreceni Déri Múzeummal szemben felépült Postapalotát felavatták.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1931. LII. évf.
jun. 20. sz. 2. old.

Münnich Aladár, ezredes

Lerwei Mérint a. Debre-
cen Déri Murzanmal nem-
ben felépült Postapalotát fel-
avattás.

Jun. 20. 2.

N.D.K.

Münnich Aladár, építész

terve a hat egyenként 2500 p-ös díj egyikét nyerte el a belső Ferencváros rendezésére kiírt pályázaton

Vállalkozók Lapja. Bp. 1943. LXIV. évf.

jul. 1. sz. 6. old.

MDK

Münnich Aladár

Bérház a Szentkirályi utcában, repr.

Képzőművészet 1955. 8o. sz. 15.l.

M.D.K.

Münnich Aladár, építész

a három egyenként 1000 p-ös második díj egyikét nyerte el a [Király-utca és Tanács körút sarkán álló] Orczy ház helyén emelendő bérház terv-pályázatán

Vállalkozók Lapja. Bp. 1931. LII. évf.

jun. 17. sz. 4. old.

Münnich Aladár

építész

Klebelsberg emlékkiállitás - Mücsarnokban - épitési tervével szerepel.

A debreceni Déry muzeum és egyetem tervei.

Pesti Hirlap
1933.II.12.

-Kbsn - èpjtèéj

Münnich Alodór

terve kiállítva

PH. 1932. III. 13.

MDK

Münnich Aladár

A Magy.Képzőművészek Egyesülete az arany-érmet Münnich Aladárnak adományozta épitő-művészi munkájáért.

Pesti Napló, 1939.febr.26. 16.lap

mdk

jánoskegyr Münich Aladár építészmernök

tervezte az „Árpádudvart"

kép

Holek Sámuel: A szent imre város Bölcsőjénél 22. l

Bp. 1936

Münnich Aladár építész

A Vörösmarty téri bérpalota tervével nevezet a Képzőművészeti Társulat őszi tárlatán a Műcsarnokban (emlitve)

Nemzeti Lipág 1938 XI-9

M.D.K.

Münnich Aladár, építész

Tervei szerint épült Nagvásárcsarnokot a Lechner Ödön Társaság Lechner plakettel tüntette ki.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1934. LV. évf.

jun. 20. sz. 9. old.

M.D.K.

MTA

Münnich

kiáll. Párisban

Tér és Forma 1933. VI. 185.

M.D.K.

Münnich Aladár, építész

tervei szerint épült debreceni póstapalotát ismerteti a lap egy fény-héppel.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1937. LVIII. évf.

szept. 9. sz. 7 old.

MDK

Münnich építész

Munkájával részt vett az 1933-ban Párisban rendezett nemzetk. kiállitáson. Az építészeti kiállitást a L'Architecture d'Aujourd'hui c. francia építészeti folyóirat rendezte.

Sz.: Magy. építészek kiáll. Párisban.

Tér és Forma, 1933. 6. sz. 185. l.

MDK

Münnich

Bp. szabályozása a közuti forgalom szempontjából.
Tér és Forma 1934, VII. 162.

Münnich Aladár, építész MDK

a Nagyvárosarnokot tervezte. Az 1932. évi emlé-
ket Budapest Székesfővárosának ítélte ezért a
Lechner Ödön Társaság.

Az elmult hét év legnüvészibb uj épületei Lech-
ner Ödön emlékérmet kaptak.
Pesti Napló. 1934. jun. 17. 11. 1.

M.D.K.

Münnich Aladár, építész

terverte a Pasaréten,
a Naprafordó-utcai kisér-
leti lakótelep egyik villáját

Vállalkozók Lapja. Bp. 1931. LII. évf.

nov. 12. sz. 4. old.
+ dec. 31. " 6.

Münnich Aladár MDK

A Keresztény Leányegyesületek Nemzeti Szövetségének tihanyi üdülőháza.

Mücsarnok 1933.Klebelsberg Kuno emlékkiáll.

Münnich Aladár MDK

A debreceni Déry Muzeum főbejárata

A debreceni Muzeum főhomlokzata

Műcsarnok 1933 Klebelsberg Kuno emlékkiáll.

Münnich Aladár MDK

Bodor Zsuzsanna református leányotthon, Kecskemét

Micsarnok 1933 Klbelsberg Kuno emlékkiáll.

Münnich Aladár MDK

Villa a Fodor utcában

Villa a Lóczy utcában

Tihanyi üdülő

Műcsarnok 1938 Szent István kiállitás

Minnion Alexis

Villa a Poder ubicada

Villa a Lácay ubicada

Tiberyt Ubillo

MÜNNICH ALADÁR

tervei szerint 1929/30-ában épült Kecskeméten a volt Bodor Zsuzsánna szeretetház /ma Mezőgazdasági Technikum/ a Nagykőrösi utca nyugati oldalán, eklektikus stilusban.

Entz Géza - Genthon István - Szappanos Jenő:
Kecskemét. Bp. 1961. Müszaki könyvkiadó. - 183 l.
/Városképek - Müemlékek sorozat./ - 126. l., 173. l.
/235. jegyz./

M.D.K.

J. Münnich Aladár építészmérnök

A lap bemutatja fényképfelvételen a müvész "Kertváros" tervét és közli nyilatkozatát terveiről.

"Az építész álmai" c. beszámoló
Szinházi Élet, Bp. 1938. jan. 2-8. XXVIII. évf. 2. sz. 65-67. lap.

.

Stürmer Aladár

építész

Az Architecteur d' Aujordhui folyóirat rendezésében megnyilt Párisban a II.modern nemzetközi építészeti kiállitás.Általános elismerést és tetszést arattak a magyar kiállitók,xxx akiknek csoportjában külön-külön vagy pedig együttes tervekkel szerepelt.

Nemzeti Ujság
1933.IV.4.

MDK

Münnich Aladár,

Ohmann Bélával közösen tervezett síremlék reprodukciója a 223.l. alsó képén.

Magyar Iparmüvészet. 1935. 223,224.l.

Münnich Aladár épitész
1890-

Postapalota /repr./

A képzőművészetek Debrecenben /szerk.Bőgel József/
1961.Debrecen **Képjegyzék** 55.

MDK

Münich Aladár, ép.

A szob.bizottts.tagja.

Iparmüv. Muzeum Kup.csarn.kiáll. 73.mü.

Ujabb zártkörü pályázatot hirdetett a Luther emlékmü szoborbizottság. P.N. 1938. okt.15. 12.1.

MDK

Münnich Aladár épitőművész

Aranyérmet nyert

A képzőművészek egyesületének dijnyertesei.
Uj Magyarság 1939. febr. 26.

MDK

Münnich Aladár építész

A m. építőművészet Párisban és Milanóban.
Vállalk. Lapja 1933. máj. 11.

Münnich Aladár, müép. MDK

tervezte a Déri-Muzeumot /Debrecen/ mely 1926-28-ig épült./ Györgyi Dénes müép.-el közösen. /

Bő leirás alaprajzokkal.

Zoltai Lajos: Jelentés Debrecen sz.k. város muzeumának és közművelődési könyvtárának 1928.évi működéséről /Debrecen, 1929./ 5-10.l. 17 és köv.U.

Mümmich Aladár, müép. MDK

Tervezte a debr. Déri-Muzeumot, Györgyi Dénessel közösen.

Györgyi Dénes: A debrecsehi Déri-Muzeum./1923-193c/. Tér és Forma. - 193c. 257-264.l. Képekkel.

Münnich Aladár, müép. MDK

a finomam archaizáló palotám 3 évig dolgozott közösen Györgyi Dénessel.

Mádai Pál: A debreceni Déri-Muzeum .-A Mügyüjtö. 1928.lo.sz.
A Mügyüjtö 1930.. 261-64.l.

Münnich Aladár MDK

épitész
Nagyvásártelep irodaépülete

Mücsarnok 1934. dec. 1935. jan.
Jubileumi kiállitás

Münnich Aladár MDK

Nagyvásártelep csarnoka
Budapesti nagyvásártelep

Mücsarnok 1934. dec. 1935. jan.
Jubileumi kiállitás

Münnich Aladár MDK

Bérház a Szentkirály utcában

Műcsarnok 1934. dec. 1935. jan.
Jubileumi kiállitás

Münnich Aladár MDK

épitész
Evezős ház a Margitszigeten

Műcsarnok 1934. dec. 1935. jan.
Jubileumi kiállitás

MDK

Münnich Aladár ép.

épitészeti aranyérem

A Képzőművészek Egyesülete dijai. Pesti Napló, 1939. febr. 26.

MDK

Münnich Aladár építész

Bp. városépitési problémái. Vállalkozók Lapja, 1933. nov. 16.

MDK

Münnich Aladár

Képzőművészet, 1935. 12.o. kép

Münnich Aladár MDK

Jubiláris építészeti kiállitás a Műcsarnokban.
Építőmesterek Lapja. A Munkaadó. 1934. dec. 13.

MDK

jánosvölgyi Münnich Aladár épitész

KMTárs őszi kiáll. 1938. nov. Műcs. 37 l.

MDK

Münnich Antal

Képzőművészet 1933. 58. sz. 60.l.

MDK

Münnich Aladár

Képzőművészet 1933. 58. sz. 59.l.

MDK

Münnich Aladár

A debreceni Déri-Múzeum épületét Györgyi Dénes és Münnich Aladár tervezték.

Cikk: A debreceni Déri-Múzeum ...

Magy. Iparművészet, 1930. 131. lap

MDK

Münnich Aladár

Györgyi Dénes és Münnich Aladár: A debreceni Déry Múzeum főbejárata.
A debreceni Múzeum főhomlokzata.

Klebelsberg emlékkiáll. tárgym. 1933. 11.lap.

MDK

Münnich Aladár

A párisi 1933.évi épitőművészeti kiállitáson egy polgári lakóházi konyháját állitották ki.

Ny.L.: A "Hogyan épitsünk?" kiáll. a Bp.Nemzetk.Vásáron.

Tér és Forma, 1933. 6.sz. 186-187.l.

M.D.K.

Münnich Aladár, építés

tervei szerint épült fel a főváros egyik bérhára a Lenke-úton 270 db. egy- és kétszobás lakással. (Egy fénykép).

Vállalkozók Lapja, Bp. 1927. XLVIII. évf.

nov. 23. sz. 13. old.

M.D.K.

Münnich Aladár, építész

Szerzette a miskolci Balneologiai Intézet (1 homlokzati rajzzal)

Vállalkozók Lapja. XLIX. évf. 1928.
jan. 25. sz. II. old.

Münnich Aladár, építész M.D.K.

Tervei szerint felépült a Benczur-utca 39. s. alatti luxus-bérpalota.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1928. XLIX. évf.

nov. 21. sz. 9. old.

Münnich Aladár, épitész M.D.K.

tervei szerint épült fel Csonrabács megye szerhára Baján, melyet a lap kisformátumu 8-oldalas mellékletének 1-sö oldalán egy képpel közöl

Vállalkozók Lapja, Bp. 1938. XLIX. évf.

okt. 3. sz. I. old.

M.D.K.

Münnich Aladár, építész

Békéscsabai Magyar-Olasz Bank székházáról egy homlokzati rajzzal ismerteti a lap:

Vállalkozók Lapja, Bp. 1928. XLIX. évf.

ápr. 4. sz. VI. old.

MDK

Münnich Aladár épitészmérnök

Kertváros terve, repr.

Az épitész álmai. Szinházi Élet 1938. 2.sz.

MDK

Münnich Aladár

Dr.B.V.: A Liége-i nemzetk. építészeti terv-
kiáll. Tér és Forma 1930. 7. sz. 302.l.

MDK

Münnich Aladár

Épitő Ipar-Épitő Művészet 1931.jul.1. 1o2.1.

Münnich Aladár, építés M.D.K.

tervei szerint a Rákóczi utón felépült Szövetkezeti Bolt Szövetkezeti árukázát és bérkázátalakítását ismerteti a lap egy fényképpel.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1936. LVII. évf.

dec. 23. sz. 9. old.

M.D.K.

Münnich Aladár, építész

tervei szerint felépült a Gubacsi-uton az 5000 drb. sertés elhelyezésére alkalmas uj, korszerű sertés vásárcsarnok.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1932. LIII.évf.

máj. 25. sz. 4. old. + 1 fk.

M.D.K.

Münnich Aladár, építés

tervei szerint épült a budapesti uj Nagy vásárcsarnok Csepelen.

VállalkoZók Lapja, Bp. 1930. LI. évf.

jun. 4. sz. 4. old.

M.D.K.

Németh Aladár, építész

és Györgyi Dezső tervei szerint épült debreceni Déri-Múzeum homlokzati részletét közli a lap egy fényképpel.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1929. L. évf.

máj. 25. sz. I. old.

MDK

Münnich Aladár

Elek A.: A jövő Budapestje. Bpest városépitési problémáinak kiáll. A Pesti Városháza 1933. 1. sz. 14-15.l.

M

MDK.

Münnich Aladár műépítész

(A cikk – a záró bekezdés szerint – az ő leírása nyomán adja egy vá-sárcsarnok ismertetését. Nem világos, vajjon Münnich írása általában a vásárcsarnok, vagy konkréten a cikk-ben is kiemelt miskolci vásárcsar-nok leírása.)

– Ld.: A vasárcsarnok a modern város tartozéka. Városi Szemle, Bp. 1928. 156. l.

M.D.K.

Münnich Aladár

és Györgyi Dénes épitőmüvészek 1923-ban megbizást kaptak Debrecen sz.kir.várostól muzeom épitésére, amelyben Déri Frigyes magyar származásu és külföldön élt selyemgyáros értékes gyüjteményét helyezik el, amit a városra hagyományozott.

A debreceni Déry muzeom.

Városok Lapja, 1930. XXV.évf. 11.szám. juni 1.
238.old.

M.D.K.

Münnich Aladár, építész

a Kongresszus Végrehajtóbizottságá -
nak titkára

XII. Congrès International des Architectes Buda-
pest 1930. Compte-rendu. Bp.1931. 18.old.

M.D.K.

Münnich Aladár, építész

társszerzője Györgyi Dénes-
nek a debreceni Déri Múzeum
terveinek elkészítésénél (1923)

György Dénes - Zalkai Fekete Miklós:
A debreceni Déri Muzeum. Bp. 1930. 1.old.
Klny.: A Tér és Forma 6.sz.-ból.

Münnich Aladár

Nagyvásártelep csarnokainak terve, a Magy. Képzőm. Egy. jub. kiáll.-án.

P.H. 934.XII.12.

Münnich Aladár

Nagyvásártelepe (fénykép) a Magy. Képzőművészek Egyesületének kiáll.-án.

Ujság, 934. XII. 8.

MÜNNICH ALADÁR

Építész. Györgyi Dénessel közösen tervezte a debreceni Déri Múzeumot.

Mátyus Béla: Negyvenéves a Déri Múzeum.

Hajdú-Bihari Napló, 1970. dec. 13.

ritmusa van annak az összefüggésnek, mely az oszlopok függőleges vonalai és a párkányok vízszintes körbenfutása között van. Különösen kellemes és klasszikusan nyugodt az oldalsó és hátsó homlokzatok kiképzése.

Az épület belső megoldása stílusában kötve volt a külsője által. De az elrendezés, beosztás, térkihasználás magában foglalja mindazt a rafinált leleményességet, amit a nyugati múzeumépítészet elért. Itt a tervező művészeknek igen hathatósan segítségére volt Czakó Elemér dr. államtitkár, aki a maga nagy tudását, tapasztalatait és gyakorlati képzettségét állította sorompóba. Czakó eleitől kezdve tíz éven át volt vezetője a Déri Múzeum előkészítő bizottságának. Az ő lelkessége, tudása és tekintélye segítette pompás befejezéshez a tervet. Őrajta kívül Viski Károly (a debreceniána), Csányi Károly (az iparművészeti rész) és Petrovics Elek (a szépművészeti rész), Ecsedi István a Déri-Múzeum jelenlegi és Zoltai Lajos nyugalmazott igazgatója segédkeztek a belső elrendezés megoldásában. Az építészek mellett az ő érdemük is az a szépségében és praktikumában is tökéletes megoldás, mely a Déri-Múzeumot Magyarország legmodernebben berendezett múzeumává teszi.

Mindennek a szép művészi teljesítménynek és igen fontos művelődési eredménynek megteremtéséért különös elismerés illeti Debrecen városát és közönségét, mely Magoss György, majd az ő nyugalombavonulása után Vásáry István polgármesterek vezetése mellett állandó figyelemmel kísérte a múzeum ügyének fejlődését. Ennek a két kiváló érzékű polgármesternek minden részlet iránt elevenen éber érdeklődése és mégis nagyvonalú megértése szerzett Debrecennek olyan múzeumot, mely méltán szolgál büszkeségére.

BELÉNYESSY ZSIGMOND

PALÓC FAKERESZTEK

A nagy általánosítások szeretete és a tényekből szeparált szubjektivizmus legnagyobb tévedéseket éppen a nép dolgának tanulmányozásában okozza. Valósággal iskolapéldája az ilyesminek az a nemrégiben igen előkelő helyen megjelent írás, mely a nép művészi tevékenységéről még a szenteltvizet is leszedi. Azt állítja, hogy nincs benne egyéniség, eredetiség (szóval művészi érték). Azt a szembetűnően szubjektív véleményt is megkockáztatja az író, hogy a népművészetet kultúrember nem is élvezheti.

Senki sem tagadja, hogy a népművészetre sokszor igen erős hatást gyakorol a nagy művészet, de láttunk már példát az ellenkezőjére is. India, Perzsia művészetére hatott a görögség művészete, de azért a külön sajátosságokat, az «egyéniséget» a hatás után sem lehet tőlük megtagadni. A reneszánszba beütő antik tanított meg minket arra, hogy ne az egyes formák, a lelketlenített külsőségek után ítéljünk, hanem azt a tartalmat, szellemet keressük, mely a formák nagy összefoglalása, organikus egyesítése révén valósággal új életet ad nekik. Mert a klasszikus antik részletei, elemei, formái, az azonosságuk mellett is, mégis csak mást mondanak, más az életük, mint a XV. század «antikjáé».

Illetékes helyen megadjuk ezekre az általánosító elmélkedésekre a megfelelő választ. Itt most éppen a mi meggyőződésünk szerint a kultúrember iparművészek és népművészet élvezetére képes műbarátok számára akarjuk eredeti feltárásaink eredményét bemutatni.

Alábbiakban egy nógrádmegyei palóc temetőnek meglepően különleges fakeresztformáit mutatom be iparművészeinknek néprajzi gyűjteséimből, mint érdekes példáját annak a formákat átalakító talentumnak, mely nemhogy nélkülözné az egyéniséget, de éppen szabadulni igyekszik a kapott formák kiszabott kereteitől. Nem szolgailag utánoz, hanem fokról-fokra mindjobban egyénivé formál.

A magyar népművész a bonyolult formákat nem tűri. Leegyszerűsíti, elvontabbá teszi őket. Ennek a formaelvonó készségnek nagyszerű példáit látjuk népünknek régi egyházművészeti tárgyakat utánzó alkotásaiban, melyekhez sorolhatjuk a karanessági fakereszteket is. A katholikus magyarság sírját ékesítik ezek ősi temetkezőhelyén, a templom körül, ahol a templomi bútorzatnak díszítő elemei a faragó népművész képzeletét könnyen megtermékenyítik. Onnan kerülnek faragványaiban a kegyeletet lerovó tárgyakra, elsősorban a síremlékekre.

Az egyszerű magyar lélek átgyúrja a leggazdagabb formákat is. A magyar iparművész szempontjából ezeknek az idegen formáknak magyaros átalakításai igen figyelemreméltók.

A katholikus temetők népművészete nem tartotta meg az ősi pogány formákat, melyek a protestáns temetők fejfáiban, kopjafáiban rejtőznek. A kereszt alakja adta meg az alapot, amihez alkal-

mazkodnia kellett. Nem vihették át az ősi kopjafaformákat. De a templomban látott reneszánsz, barokk és rokokó forma elemei kezükügyébe estek. Az egyszerű lélek esodálatos stilizálóerejével tették magukévá, úgy hogy amellett formagazdagságot adtak a kereszt egyszerű motivumának.

Palócfakereszt - gyüjteményem gazdagabb és tömörebb barokk formákat leegyszerűsítő sorozatot mutat. A legrégebbi alakon még erősen érezhető a templomi bútorzat nehéz barokk ékítményeinek formagazdagsága, de minél újabb időből való a kereszt, annál inkább szabadulni látszik ettől az utánzó hatástól és eredetiségre törekedvén, annyira leegyszerűsödik, hogy már alig ismerhető fel az eredeti, de idegen forma jelleme. A magyar parasztkertek kedves dísze, a Jézus szíve virága vagy lakatvirág (Dielita) belekapesolódik s ez határozottan újszerűvé teszi a régi alakot. Új alakot ölt a fakereszt az angyalok ráillesztésével is. A szívmotívum adja a fakereszt lábazatát, melyből a kereszt emelkedik ki oldalt tulipánnal, szívvirággal ékesítve.

Az élet rohamosabb haladása még inkább hozzájárul a formaelvonáshoz. Az újabb síremlékek már nem olyan gondos, aprólékos faragásúak. Gyorsabban kifűrészelhető egyszerűbb alapalakot választanak, elvontabb, bár tagadhatatlanul ízlésesebb díszítményekkel, ami nagy mértékben hozzájárul az újabb fakeresztek stilizált részleteinek fejlődéséhez. A fának nem hagyják meg természetes színét, hanem befestik az ősi gyász színeivel vagy fehérre vagy kékre.

A bemutatott karanessági fakeresztek egyéb részleteit nem szükséges magyaráznunk, világosan beszélnek azokról képeink s azt hiszem nem volt hiábavaló munka ezek megismertetése, olvasóink ítéljenek népművészetünk eredetisége, egyénisége és élvezhetősége felett. Az iparművészek pedig dönthetnek abban a nagy kérdésben, vajjon lehet-e haszonnal tanulmányozniok a nép művészetét.

Dr. ÉBNER SÁNDOR

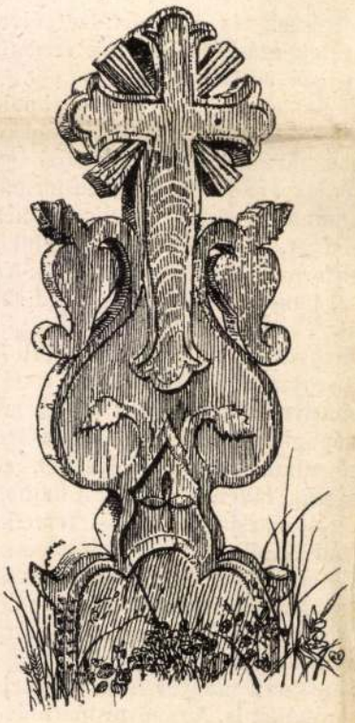

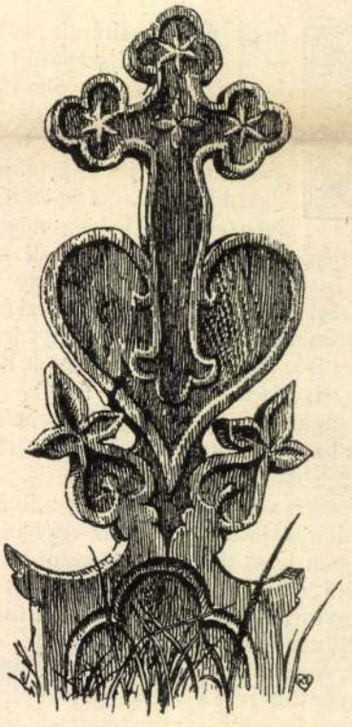

Palóc fakeresztek. F. Kovács Erzsébet rajzai.

Bánovszky Miklós

Münnich Aladár

cipőben

Bánovszky Miklós:
Münnich Aladár arcképe.

RátSk. 120. l.

50 BÖCKLIN Arnold. Aldozó ünnep. Olajf. Magántulajdon.

51 ALMA TADEMA Laurence. L. Lowenstam arczképe. Olajf. Magántulajdon.

52 PESKE Géza. A két mákvirág. Olajfestmény. Magántulajdon.

53 VERESS Zoltán. Egy nóta. Olajf. 1000 frt.

54 R. FLEURY. A directoire idejéből. Olajfestm. 3000 francs.

55 LENBACH. Férfi arczkép. Olajf. Magánt.

56 HARRISON Alexandre. Pásztoróra. Olajf. 1600 frt.

57 FERRARIS Artúr. Női arczkép. Olajf. Magánt.

58 VERSTRAETE Théodore. Matinée d'Août sur la mer — Blankenberg. Olajf. 1750 frt.

59 VASTAGH Géza. A megszökött bika. Olajf.

Münnich Aladár
~~Gregersen Hugo~~

K

Új Magyarság
1939 febr. 26.

* **A képzőművészek egyesületének díjnyertesei.** A magyar képzőművészek egyesülete pénteki ülésén hozott döntésével az egyesület aranyérmét ez évben *Münnich* Aladár építőművésznek adományozta, kitüntető elismeréssel jutalmazta továbbá *Gregersen* Hugó és *Neuschloss-Knüsli* Kornél építőművészeket és érmet adományozott *Kende* Ferenc építőművésznek építőművészeti munkáikért.

A cél

A DEBRECENI DÉRI-MÚZEUM

Debrecen városi múzeumának alapját 1902-ben Löfkovits Artúr odavaló ötvös és ékszerész veti meg, mintegy harmadfél ezer darabból álló régiség- és képgyüjteményével. A város közönsége kezdettől fogva nagy érdeklődéssel karolta fel új kulturális intézményét, ám elsősorban vezetőinek köszönhető, hogy ez évek során át mintaszerű közgyüjteménnyé fejlődött. Zoltai Lajos, aki 12 éven át addig városi levéltárnok volt, a múzeum régiségtárának élére kerülve, páratlan buzgósággal kutatta föl, gyüjtötte össze Debrecen multjának tárgyi emlékeit. Eesedi István ugyanakkor a Hortobágyot és környékét járta be többnyire gyalogszerrel és Söreghi János közreműködésével szinte mindent összegyüjtött, ami néprajzi szempontból megőrzésre méltó dolog ezen az érdekes vidéken akadt. Gazdag anyagával, sőt még hézagaival is, kevés vidéki múzeumunk oly hű tükörképe városa és környéke multjának, mint aminő a debreceni, már a túlzsúfolt Csokonai-házban volt. Régészeti gyüjteményének feltűnő hézaga, hogy magyar honfoglaláskori anyaggal alig találkozunk egyébként igen érdekes és gazdag népvándorláskori gyüjteményében. Ez a körülmény arról tanuskodik, hogy a város és vidéke annak a vacuumnak a területére esik, amely a honfoglaláskori magyar törzsek tartományait választotta el széles sávban egymástól s amely csak Szent István után lett ismét települések színhelye.

Régi elenyészett gótikus nagy templomának rajzai és romemlékei alapján ítélve, Debrecen csak a XIV. században fejlődött várossá s a XV. században virult föl először. Középkori emlékei azonban a török korban elenyésztek, a város fejlődését ellenséges dúlás a XVI—XVII. században minduntalan megakasztotta s híres kollégiumát nem tekintve, a jeles város szinte napjainkig nagy falu maradt. Annál nagyobb csodálatra méltó, hogy ennek helyén alig pár évtized alatt pezsgő elevenséggel teljes, architektonikus szempontból is érdekes nagy város kerekedett, amelynek kulturális intézményei közül pompás egyeteme s most megnyílt új múzeuma csonkaországunk határain túl is méltán kelthet érdeklődést.

A múzeum palotáját Palladio klasszicizmusában gyökerező nemes ízléssel s a modern igényeknek minden tekintetben megfelelő elrendezéssel Györgyi Dénes és Münnich Aladár építőművészeink tervezték. Az épület földszintjén a könyvtár, olvasó- és előadótermek s a hivatali szobák nyertek elhelyezést. Az első emeletet a városi múzeum régészeti, néprajzi és kultúrtörténeti tára foglalja el. A második emelet a Déri-múzeumé. Bennünket utóbbi s ennek is iparművészeti vonatkozásai érdekelnek leginkább. Déri Frigyes († 1924), a bajai születésű bécsi selyemgyáros, aki páratlan áldozatkészséggel egy emberéleten át szerzett műkincseit Debrecen város múzeumának ajándékozta, a gyüjtők ama típusát képviseli, amely az osztrák császárvárosban Makart festőművész pompázatos működése korában alakult ki. Ennek a mult század hetvenes-nyolcvanas éveiben virágzó gyüjtőtípusnak ideálja a múzeumszerűen berendezett lakás, ódon bútorokkal, vitrináiban minden korok és népek régiségeivel, falain antik szőnyegekkel, festői módon csoportosított fegyverekkel. A legtöbb gazdag ember akkoriban nem igen válogatta meg ilyfajta beszerzéseinek forrásait: főcélja a lakás fantasztikus pompája volt, amely a Makart-divat elmultával rendszerint lomtárba került. Déri Frigyes nem tartozott egészen ezek közé a tucatgyüjtők közé. A keret, amelyet műkincseinek megszabott, megfelelt a korabeli ízlésnek.

A tartalom azonban, amellyel kitöltötte, ugyancsak gondosan és nagy szeretettel összeválogatott anyag volt. Gyüjtőszenvedélyéből a mult század vége felé páratlanul fellendült régiséghamisítás-

Petri Béla: Exlibris

nak alig volt haszna. Baráti összeköttetései Bécs és Budapest legkiválóbb szakembereivel, finom ízlése, áldozatkészsége és ami a vérbeli gyüjtőknél éppenséggel nem megvetendő tulajdonság, eleven üzleti érzéke, oly értékes holmik, oly gazdag és változatos sorozatok tulajdonosává tette, aminők megszerzésére manapság magánembernek alig nyílik kilátása. Kizárólag magyar emlékekből álló régi pénzgyüjteményét ritkaságaival, teljességre törekedő sorozataival Nemzeti Múzeumunk is büszkén vallhatná a magáénak. Képtára Ferenc József-korabeli festészetünk nagy mestereinek fejlődésére vonatkozólag fontos alkotásaival művészetünk története szempontjából nagyértékű. Szinte minden korok és népek emlékeire kiterjedő kultúrhistóriai és iparművészeti gyüjteménye tarka sokféleségével a modern múzeumi szakembereket nem mind fogja elragadni. A közgyüjtemények azonban elsősorban nem a szakemberek számára készülnek, de az okulni, művelődni kívánó, a műveltség különböző fokain álló közönség számára, amelynek köréből a debreceni Déri-múzeumban különösen a nagyszámú diákság fogja magát otthon érezni, talál rengeteg, ismereteit gyarapító, ízlését fejlesztő, egész életére üdvösen kiható változatos impressziókat.

A Déri-gyüjtemény többnyire magyarországi eredetű őskori és népvándorláskori emlékei múzeumunkban a városi gyüjtemények anyagának keretében találtak hézagpótló elhelyezést. A hatalmas kollekció zöme azonban osztatlanul, korok, népek, technikák szerint csoportosítva, az épület második emeletének termeibe került s csak a képtárt egészíti ki itt ismét a városi múzeum régi anyaga és Szépművészeti Múzeumunk újabb letétei.

Egyiptomi gyüjteményét Déri egy osztrák diplomata hagyatékából szerezte meg, aki számára a sok finom holmit nem kisebb ember, mint Brugsch pasa, a híres berlini egiptológus, a kairói múzeum igazgatója válogatta össze. Az egyiptomi kultúra és művészet tulajdonképpeni aranykorát az első dinasztiák idejéből csak egy rendkívül ritka bronzfegyversorozat képviseli: balták, lándzsa, kard, tőr a Kr. e. harmadik-negyedik évezredből. A két múmiakoporsó, amely Ferenc Ferdinánd trónörökös hagyatékából való, jóval későbbi, 1000 körül Kr. e. készült. Ugyanebből s még későbbi időkből származnak a gyüjtemény többi egyiptomi tárgyai, szinte valamennyi sírlelet, mint Egyiptom művészetének és iparművészetének legtöbb emléke. A túlvilági élet, amelyben az egyiptomiak felfogása szerint, a halott teste is részt vesz, volt művészeti tevékenységük főrúgója. A temérdek szobrocska, amelyet itt láthatunk, mind sírokból került elő. A térdeplő alak bazaltszobra a XIV. századból Kr. e. sírszobor, amely a túlvilági útja közben holttestéhez el-ellátogató halott lelkének befogadására szolgált. Az istenszobrocskák kőből, bronzból a halottat védték, az egyéb alakok többnyire cserépből őt szolgálták. Stílus, felfogás s az ábrázolás módja tekintetében ezek a szinte több mint ezer évet felölelő emlékek velejükben nem igen különböznek egymástól. Már az ősi időkben konvencionálissá dermedt, hieratikus művészet emlékei mind s szegény emberek sírjából valók. De még az ezek számára dolgozó egyszerű mesteremberek munkáiban is szembetűnő az évezredes kultúrában gyökerező sajátos ízlés, amely koronként az ókor klasszikus népeinek mestereire, de különösen ezek iparművészetére is nagy hatással volt. Az egyiptomiak tulajdonképpeni iparművészetét gyüjteményünkben néhány helyes formájú cserép- és alabástromedény s három fonalas díszű kis üvegpalack képviseli a Krisztus születése körüli időkből. Már őskeresztény emlékek a III—IV. századbeli kopt szövetek Graf Tivadar ilyfajta híres gyüjteményéből, amelyből egy szép sorozat az Orsz. Magyar Iparművészeti Múzeumban is látható. A gobelinszerűen szőtt képek sorában a négy alakot feltüntető darab Krisztust ábrázolja emauszi tanítványaival.

Művészeti szempontból az egyiptominál még értékesebb gyüjteményünk antik görög-római része, amelyben nehány etruszk tárgy: 3 bronztükör és egy bronz füstölőedény is szerepel. A legpompásabb tárgyak itt az alakos díszű délitáliai görög cseréped ények a Kr. e-i IV. századból, amelyek kis sorozata igen szerencsésen egészítené ki a gyulai múzeum gazdag délitáliai cserépedénygyüjteményét, amely az ottani városi múzeumba Haan Antal békésesabai születésű festőnk († 1888) hagyatékából került. Néhány értékes Tanagra-szobrocska, többnyire pannoniai eredetű terra szigillata és számos egyszerűbb cserépedény van még az antik keramikát képviselő sorozatban. A római üvegedények zöme szintén magyarországi eredetű, hétköznapi használatra szánt provinciális emlék, miként a legtöbb bronztárgy is. Ezek sorából az áldozati oltárnak használt bronz háromláb (triposz) válik ki Kr. u. az I. századból, eredeti áldozótáljával. Iparművészeti szempontból kisebb jelentőségűek, de sorozatuk gazdag változatosságával tűnnek fel az antik ékszerek aranyból, ezüstből, bronzból és a vésett kövek. Legtöbbje magyarországi lelet.

Az antik gyüjteményben az egyiptomi fegyvereken kívül, mindössze egy görög bronzsisak s két római kard szerepel. Annál gazdagabb és változatosabb a Déri-gyüjtemény közép- és újkori fegyversorozata. A Makart-divat főleg régi fegyverek utánzataival tündökölt s ilyen utánzatok a Déri-gyüjteményben is akadnak, ám mint régi minták hű másolatainak instruktív hasznuk elvitázhatatlan s azért kár lett volna ezeket kiselejtezni, annyival is inkább, mert közgyüjteményeinkben általában ritka a régi szép magyar fegyver. Amink ebből volt, legpompásabb emlé-

A debreceni Déri-Múzeum homlokzata.

Tervezték: Györgyi Dénes és Münnich Aladár. — Hauptfront des Deri-Museums in Debrecen. Entworfen von Dénes Györgyi und Aladár Münnich. — The Front-piece of the Déri Museum, Debrecen. Designed by D. Györgyi and A. Münnich.

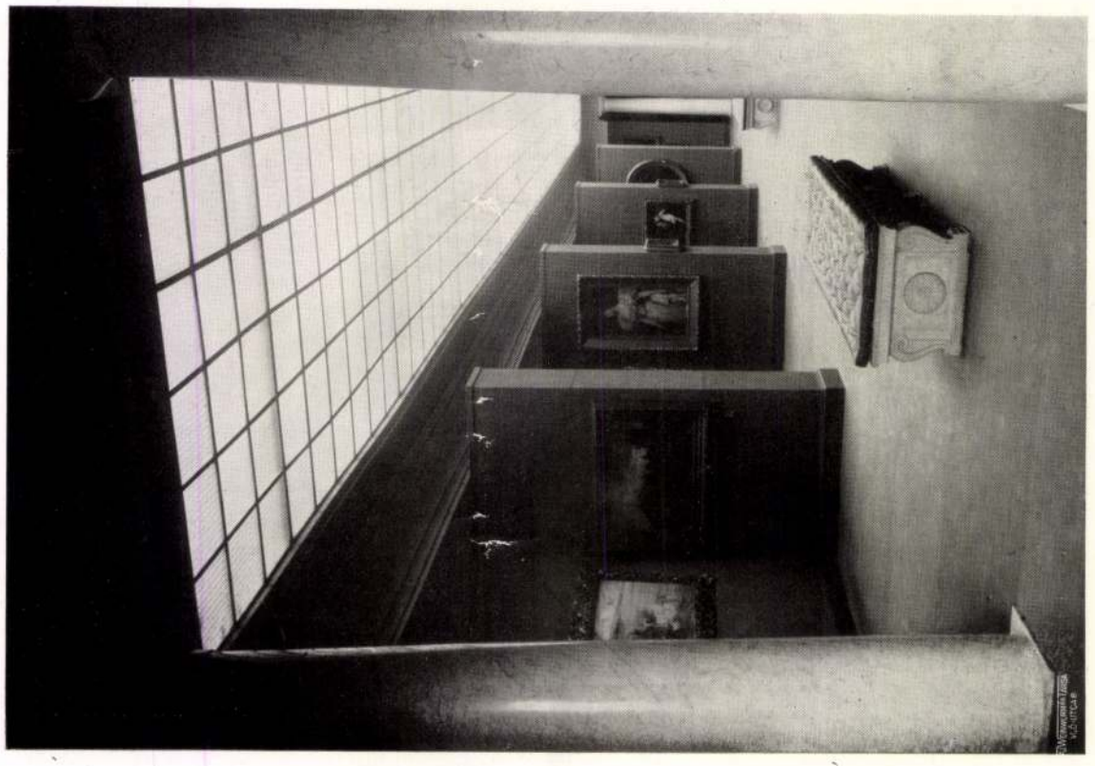

György Dénes és Münnich Aladár: A debreceni Déri-Múzeum részletei.
Fent: A modern képtár. Lent: A szoborterem. — Teile des Déri-Museums in Debrecen. Oben: Moderne Bildergalerie. Unten: Statuensaal. — Parts of the Déri Museum, Debrecen. Above: Modern Picture Gallery. Below: Hall for the Statues.

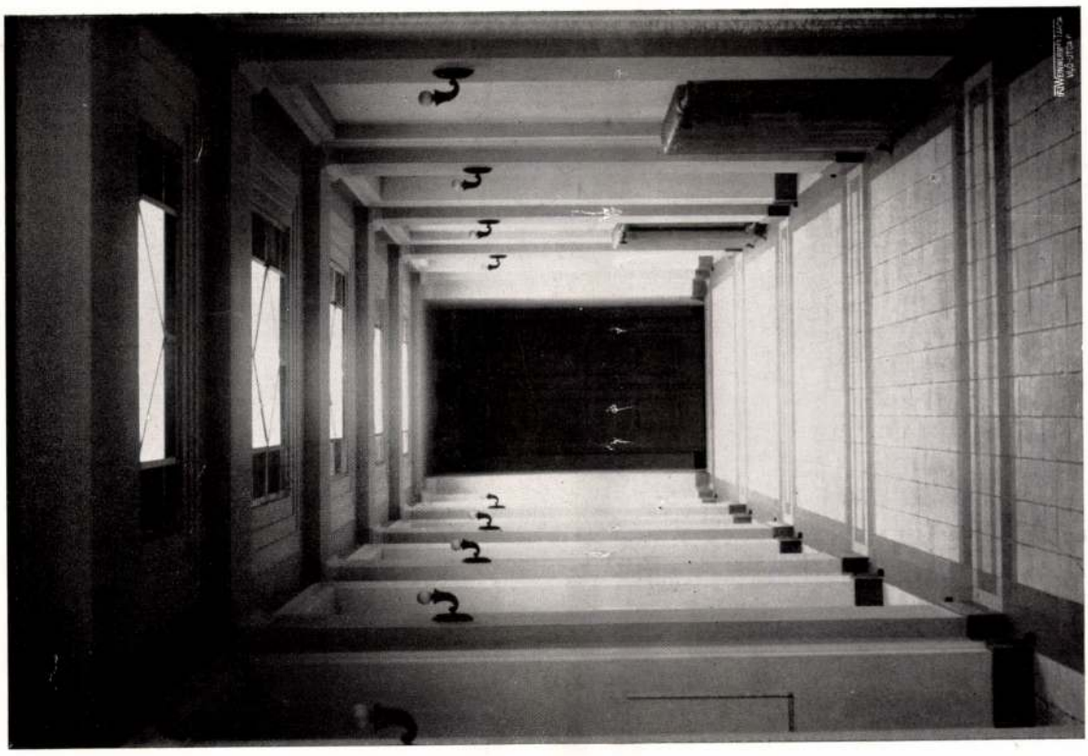

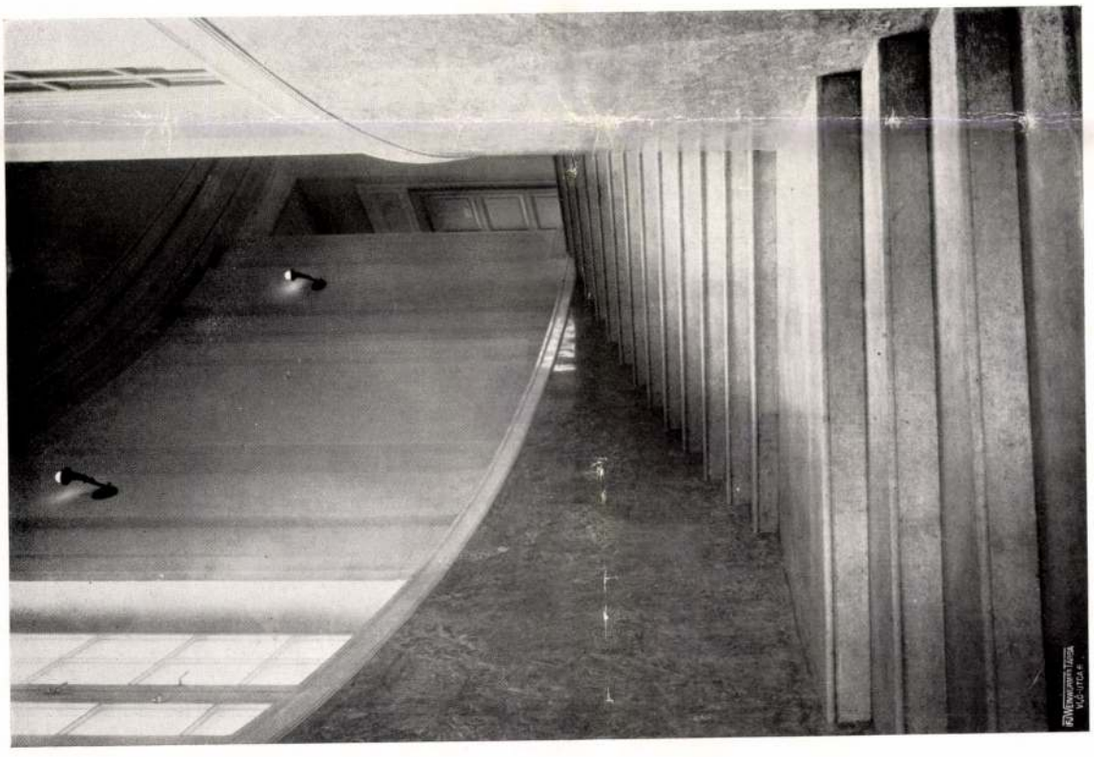

György Dénes és Münnich Aladár:
A debreceni Déri-Múzeum részletei. Fent: Folyosórészlet. Lent: Lépcsőfeljárat. — Teile aus dem Déri-Museum in Debrecen. Oben: Korridor. Unten: Treppen. — Parts of the Déri Museum, Debrecen. Above: A Corridore. Below: The Staircase.

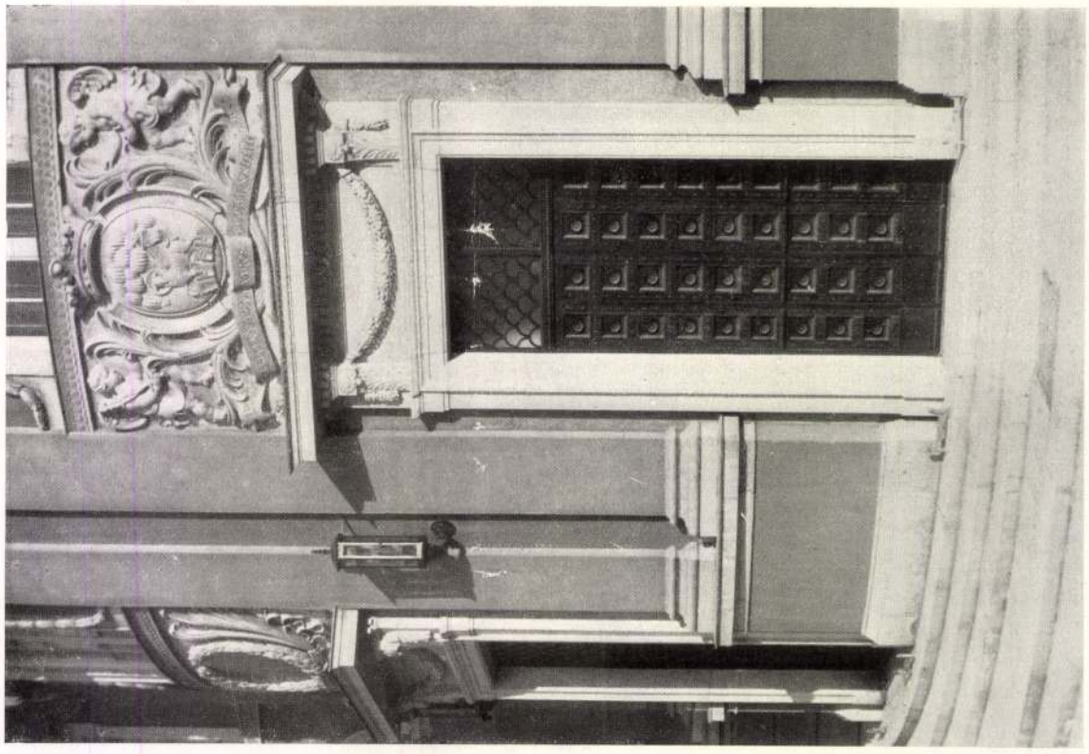

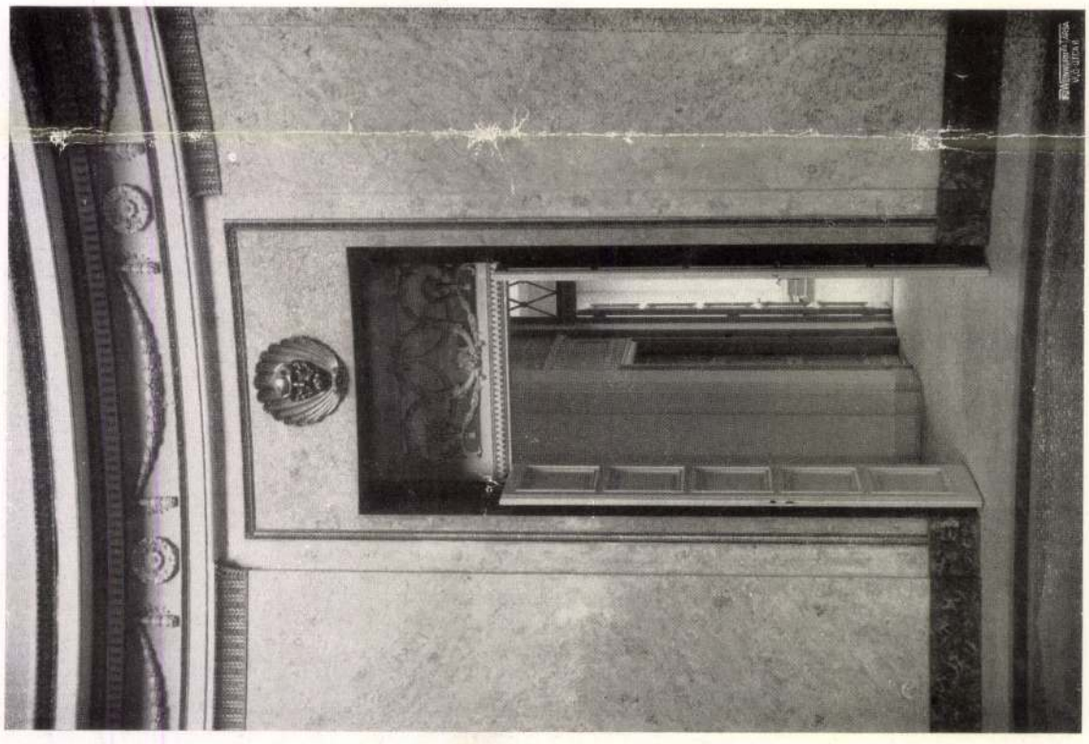

György Dénes és Münnich Aladár:
Részletek a debreceni Déri-Múzeumból. Fent: Főbejárat. A szobrászmunkákat Mátrai Lajos és Ohmann Béla iparművész tanárok készítették. Lent: A márványterem ajtaja. — Teile des Déri-Museums in Debrecen. Oben: Haupteingang. Plastische Arbeiten von Prof. Lajos Mátrai und Prof. B. Ohmann. Unten: Türe des Marmorsaales. — Parts of the Déri Museum, Debrecen. Above: The Main Entrance. Plastic work by Prof. L. Mátrai and Prof. B. Ohmann. Below: Door to the Marble Hall.

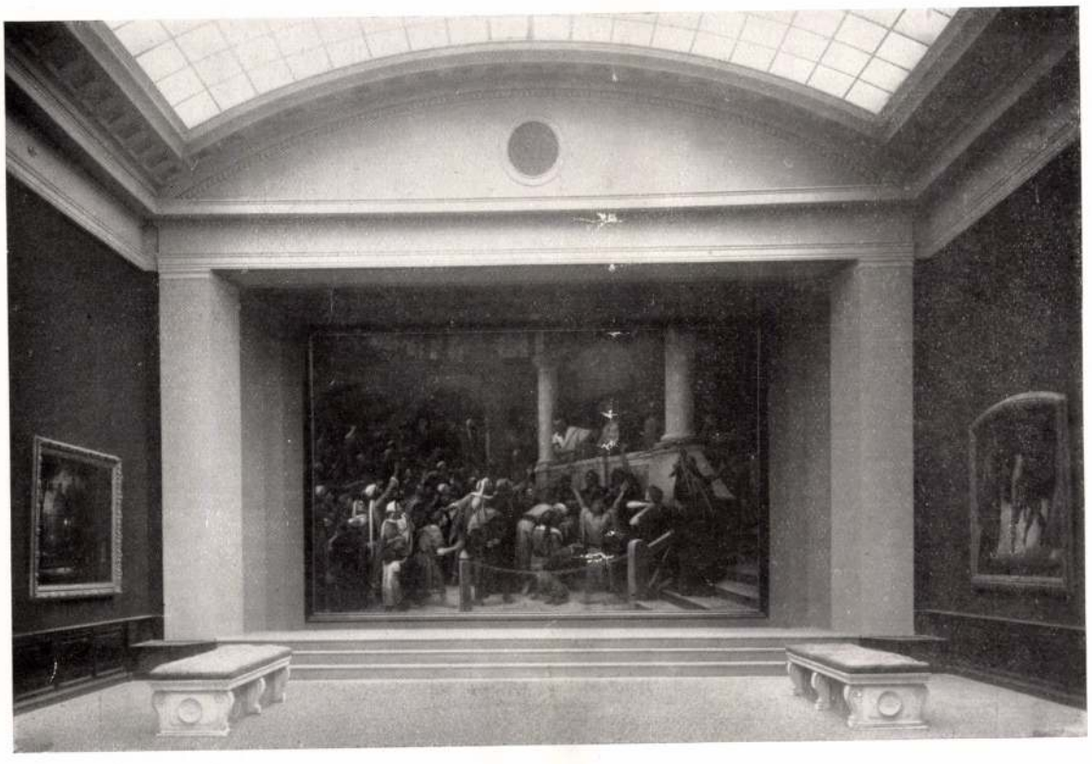

Györgyi Dénes és Münnich Aladár:
Részletek a Déri-Múzeumból. Fent: Képtár. Lent: Előadóterem. — Teile des Déri-Museums in Debrecen. Oben: Bildergalerie. Unten: Vortragssaal. — Parts of the Déri Museum, Debrecen. Above: The Picture Gallery. Below: The Lecture-Hall.

Szemelvények a debreceni Déri-Múzeum anyagából. Fent: Debrecen város középkori kőcímere.
Lent: Holicsi fajansz a XVIII. századból. — Auswahl der Stoff des Déri-Museums in Debrecen. Oben: Wappen der Stadt Debrecen aus dem Mittelalter. Unten: Fayencegeschirr aus Holics, XVIII. Jahrhundert. — Articles at the Déri Museum, Debrecen. Above: The Coat of Arms of Debrecen in stone, Middle Age. Below: Faience of Holics, XVIIIth century.

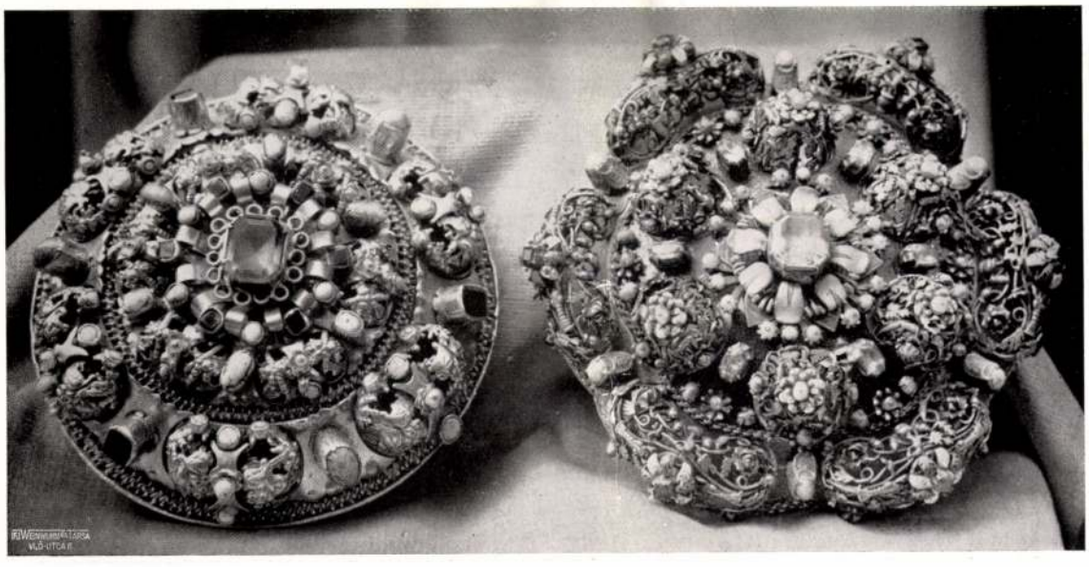

Szemelvények a debreceni Déri-Múzeum anyagából.

Fent: Szövött medaillon. Kopt, VI—VII. század. Lent: Régi magyar mellboglárok. — Auswahl der Stoff des Déri-Museums in Debrecen. Oben: Gewebtes Medaillon. Kopt, VI—VII. Jahrhundert. Unten: Alte ungarische Rosette. — Articles at the Déri-Museum, Debrecen. Above: Woven Medaillon. Kopt, VI—VIIth century. Below: Ancient Hungarian Clasps.

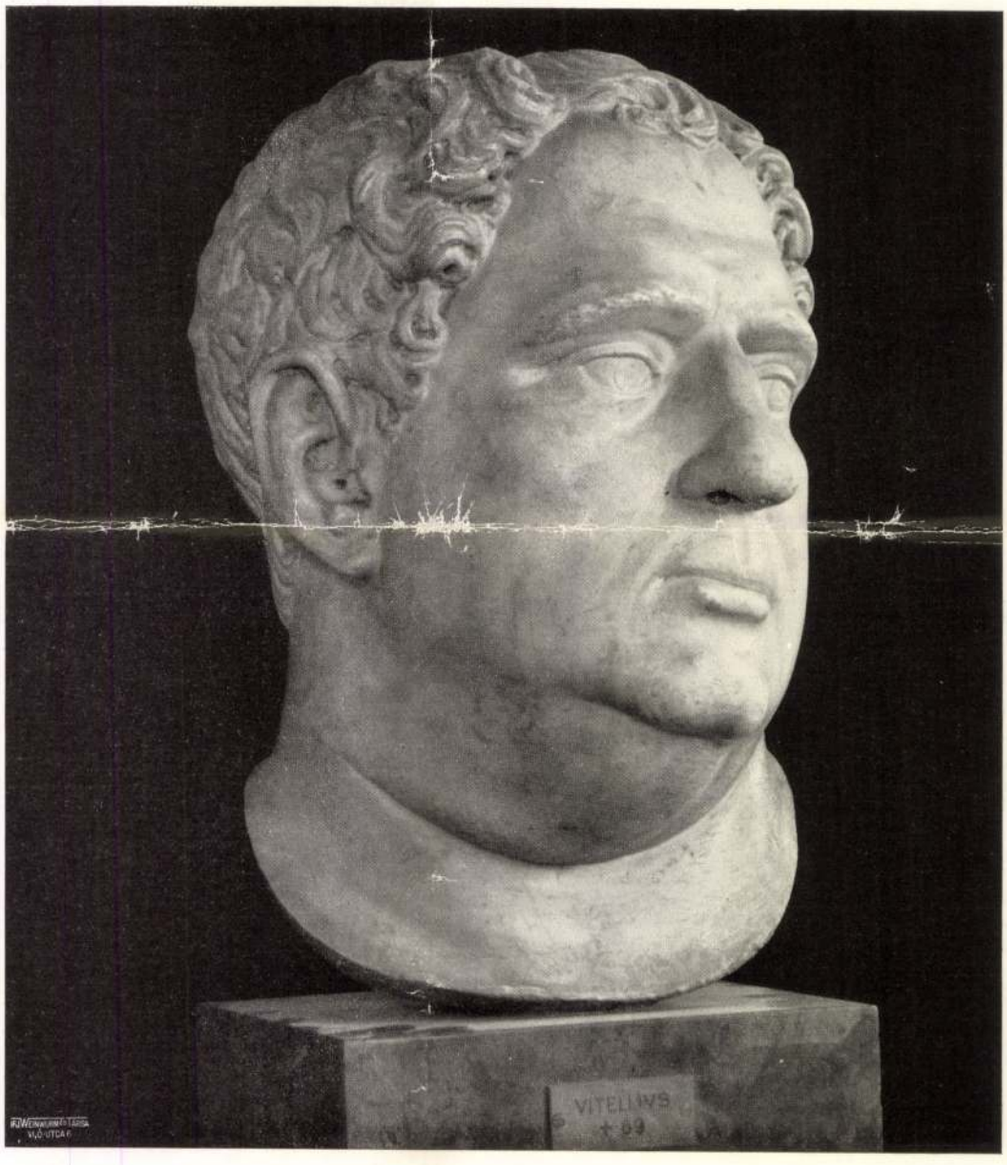

Szemelvények a debreceni Déri-Múzeum anyagából. Fent: Szántó Gergely, Berán Lajos és Beck Ö. Fülöp plakettjei. Lent: Vitellius, római arckép után. — Auswahl der Stoff des Déri-Museums in Debrecen. Oben: Plaketten von Gergely Szántó, Lajos Berán und Ö. Fülöp Beck. Unten: Vitellius, nach einer römischen Büste. — Articles at the Déri Museum, Debrecen. Above: Plaquettes by G. Szántó, L. Berán, Ö. F. Beck. Below: Vitellius, after a Roman Bust.

keinket a bécsi udvar kobozta el százados viharaink folyamán s kebelezte be a császári gyűjteményekbe. Ez az oka annak, hogy bármint igyekezett elsősorban ilyenek megszerzésére, Déri gyüjteményében is aránylag kevés a magyar fegyver. Ezek sorában díszítésükkel iparművészeti szempontból is értékes darabok akadnak. Ilyen a XVII. századbeli díszkard, markolatának és hüvelyének ezüstvereteivel, drágaköves ékítményeivel. Kultúrhistóriai szempontból érdekes és ritka emlékek a két XV. századbeli erdélyi számszer-íj és a XV—XVI. századbeli pajzsok. Egy pompás erdélyi buzogány, XVI—XVIII. századi vértek, páncélingek, sisakok gazdag sorozata emeli a fegyvergyüjtemény magyar részének értékét. Az általában jóval mutatósabb külföldi darabok sorozatában velünk való kapcsolataik révén a törökök és egyéb keleti népek többnyire díszes fegyverei érdemelnek behatóbb figyelmet.

A legpompásabb emlékekkel a Déri-gyüjtemény iparművészeti részében találkozunk. A szőnyegek csoportjában a hatalmas flandriai szövött kárpit nevezetes V. Károly császár apotheozisát ábrázoló alakos kompozíciójával, amely 1530 körül készült. Nagy ritkaság a keleti mintára hímzett szőnyeg, amelyet Déri a Tisza és a Maros szögéből szerzett meg s amelyet egyik szakértőnk spanyol munkának tart. A keleti szőnyegnek a XV. századtól kezdve, de különösen a török hódoltság korában nálunk országszerte nagy kelete volt; terjesztésével főleg brassói kereskedők foglalkoztak s mintáinak motívumai XVI—XVII. századi díszítő művészetünkben és elterjedtek; sőt a debreceni könyvkötők remekbe készült pompás kötésein még a XVIII—XIX. században is rajzban és színezésben a kisázsiai török szőnyegek mustráinak hatása tükröződik. Az ú. n. erdélyi szőnyeg, aminő gyüjteményünkben két példányban látható, szintén anatóliai munka s perzsa motívumaival nálunk különösen a XVII. században igen felkarolt szőnyegfajta volt.

Az ötvösművek sorozata a gyüjteményben nem nagy, de értékessé teszi, hogy minden darabja magyar, főleg erdélyi, vagy ha külföldön készült is, magyar mester munkája, mint a két lóversenydíjnak szánt díszes serleg 1830. és 1837-ből, a Bécsbe szakadt székesfehérvári Mayerhofer István remeke. Gyűrűk és egyéb ékszerek, pazar díszű övek, egy pompás XVI. századbeli erdélyi mellboglár s a feljebb már említett díszes buzogány még az ötvösműsorozat kiválóbb ékességei. A két egyszerűbb kehely egyikén S. H. monogrammos bélyeg van, a lőcsei születésű Hann Sebestyén mester jele, aki a XVII. század végén Erdély legkiválóbb ötvöse volt. A kehely azonban határozottan XVI. századbeli jellegű s így aligha az ő munkája.

Arany-, ezüstedényeket régen a hatalmasok is csak ünnepi alkalommal használtak. Az asztali edények anyaga általában a XVIII. század végéig az ón volt, amelyet hova-hamar a mázas cserép, az üveg és a porcellán szorított ki. A Déri-múzeum ónedényei Sigerus Emil erdélyi régész gyüjteményéből erednek, amelynek nagyobb része a budapesti Iparművészeti Múzeumba került. Valamennyi ónedény erdélyi, jelesül nagyszebeni darab, az ón finomságát bizonyító hitelesítő bélyeggel, egyik-másik finom díszítéssel. Ugyancsak erdélyiek a keramikai gyüjtemény XVIII—XIX. századi mázas cserépedényei, kisvárosi fazekasok munkái, akik a XVII. században Magyarország-szerte az ú. n. ónmázas fayence-edényekkel remekeltek, aminők nálunk a XVIII. század derekától kezdve gyárakban készülnek. Holieson Ferenc császár, Mária Terézia királyunk férje alapít fayencegyárat, amelynek művészi díszű munkáit az országszerte keletkező kisebb gyárak, így Tatában és Budán, csakhamar sok sikerrel utánozzák. Gyüjteményünkben mind a három gyár szerepel jellegzetes darabokkal. Gazdag sorozat képviseli a herendi porcellángyárat, amely a mult század negyvenes éveiben keletkezett s alapítója, Fischer Mór idejében főleg díszes külföldi porcellánok utánzásával vált világhírűvé.

A porcellán a távoli Kelet ajándéka, amelyet a Déri-múzeumban rendkívül változatos és pompás hatású gyüjtemény képvisel. Kelet-Ázsia kultúrájának dajkáló anyja a multjával a Kr. e-i negyedik évezredig visszanyúló Kína volt, amely koronként Európa iparművészetére is nagy hatást gyakorolt. Kínai hatás az európai népvándorláskori művészetbe a húnok közvetítésével kerül először, akik a Han-dinasztia idejében a szélső kelet népeivel is vitézül harcoltak s ennek révén szoros kulturális kapcsolatba is kerültek ezekkel. A Han-dinasztia korából való gyüjteményünk ritka bronzedénye, amelyet sárkány díszít.

A Kr. e. harmadik századból való emléken kezdve a XVIII. sz. végéig Kr. u. a Déri-gyüjteményben a kínai iparművészet legjellegzetesebb technikáit számottevő darabok képviselik. Fayence, porcellán, bronz, nefrit, elefántcsont, fa, ezüst, zománcos és szövött tárgyakat látunk itt, pompás kivitelben, az európaitól nagyban elütő ízlésben, amelynek fő jellemvonása a részaránytalanságban kedvét lelő festői felfogás. Pompás a kínai porcellánok fehér mázas és színes sorozata, főleg a XIV—XV. századbeli Ming-dinasztia korából, amelyek egyikmásik darabját, mint például a füstölők elhelyezésére szolgált két nagy fayence-elefántot, gyüjtők és múzeumok hiába próbáltak fényes ajánlatokkal Déri Frigyestől megszerezni. Kína hűséges tanítványa, Japán gyüjteményünkben főleg lakkművességének változatos emlékeivel szerepel. Hitvány anyagú (fa, kemény papír) tárgyaikat a japánok mind lakkal vonják be s pompás díszítéssel tették különösen régen maradandó művészi értékűvé.

A szélső kelet fémművességét is jelentős darabok képviselik. Ilyenek válogatott példáival szerepel India és a XVII. századtól kezdve Perzsia, amelynek iparművészete török közvetítéssel XVI—XVII. századi díszítőművészetünkben, főleg agyagművességünkre és hímzéseinkre volt figyelemreméltó hatással.

A Déri-gyüjtemény hatalmas anyaga szakemberek részéről még tüzetes feldolgozásra vár. Ha ezzel kapcsolatban szigorú rostálásnak vetik is alá, értéke tárgyai nagy tömegének meghatározása után csak növekedni fog.

A Déri-gyüjtemény megszerzése és megszervezése körül nagy érdeme van Czakó Elemérnek. Ő volt az, aki Dérit Debrecenhez kapcsolta. Ugyancsak Czakó, mint a Déri-múzeum bizottságának elnöke 10 éven át irányította a múzeum berendezésének munkálatait Petrovics Elek, Csányi Károly, Viski Károly, Zoltai Lajos, Ecsedi István és Söreghi János nagyértékű közreműködésével.

DIVALD KORNÉL

A DEBRECENI DÉRI-MÚZEUM ÉPÜLETE

Már a háborút megelőző években gyakran hangoztatott jelszóvá vált, hogy Budapest székváros kulturális fejlődése és fejlesztése túlságosan a vidék rovására történik. Szegényes kabáton ékes gomb, öreg, viharvert fapipán, drága ezüst kupak: ilyesmit mondogattak és írogattak akkoriban. A háború utáni idők más és más szempontból, de nagyjából igazolták ezt a látást. Annak a kultúrpolitikának, mely a kérdés rendkívüli fontosságát felismerte és gyakorlati orvoslást keresett a bajok ellen, az lett a céljává, hogy a nagyobb magyar városok erősödjenek, fejlődjenek. Olyan vidéki művelődési központokat keletkeztetett, melyek részben hagyományaikkal, részint gazdasági, népességi viszonyaikkal a kulturális decentrálizáció számára alkalmasaknak látszottak. Igy keletkeztek az egyetemi városok. Az egyetemek után következtek egyéb közművelődési szervezetek is. Közöttük egyike a legjelentékenyebbeknek a mult év májusában ünnepélyesen megnyitott debreceni Déri-Múzeum.

Déri Frigyes Magyarországról idegenbeszakadt gyáros nagylelkű hagyatéka volt a róla elnevezett múzeum megalapításának, felépítésének legfőbb indítéka. Déri nagy munkában és nyugati metropolisok kultúrájának magas feszültségében töltött élet minden finomult tudásával olyan gyüjteményt szerzett össze, mely most büszkesége Debrecennek. Déri Frigyes, a kitünő műveltségű műgyüjtő páratlan éleslátással felismerte a mi viszonyainkat és ez volt rugója annak a tényének, hogy gyüjteményét Debrecen városra hagyta.

Debrecen város is felismerte a nemes gesztus rendkívüli jelentőségét. Páratlan áldozatkészséggel, lelkes gonddal teremtett méltó szállást a Déri-féle hagyatéknak. A város tanácsa igen szerencsés választással 1923-ban Györgyi Dénest, az Orsz. Magy. Iparművészeti Iskola tanárát és Münnich Aladár műépítészeket bízta meg az épület tervezésével. Ők minden tekintetben kitűnően oldották meg a rájuk bízott feladatot. Nem volt könnyű feladat. Nagyon megnehezítették azok a korlátozások, melyeket a környezet történelmi levegője állított. A Múzeumot odaszánták — és oda is építették — a város központjába, a debreceni történelmi nevezetességű nagytemplom s a nagy hagyományaiban minden tiszteletre méltó Kollégium épülete mellé. Debrecen város és az egész közönség történelemtisztelete úgy kívánták, hogy az új épület hozzásimuljon ahhoz az újklasszikus alaphanghoz, amit a két épület ad annak az egész városrésznek. Az építészek nagyon finom stílusérzékkel olyan megoldást találtak, mely eleget tesz a hagyománytisztelő város kívánságának is, de beleilleszkedik a haladó időbe is. Pompás előtere, a Múzeum előtti park megoldása már magábanvéve is egészen rendkívüli szerencsés megoldás — nálunk szinte ritkaságszámba megy. Az előtér lesüllyesztése, az épülethez vezető széles lépcsősor s a bejárathoz emelkedő kocsifeljáró, a feljárat előtti vízmedencék, szobraikkal olyan önmagukban is szép hatáseszközök, melyek kiemelik a Múzeum-épület értékeit.

Maga az épület előkelően nyugodt szimmetrikus elrendezésű. A középső kupolás rész és a két szárny előreugrik. A földszint magas lábazat. A rajta álló két emeletet a párkányzatig futó oszlopok fogják össze. Fent erős párkány és koszorú fut körül az egész épületen és az alsó lábazati párkánnyal együtt igen finoman művészi összefoglalást ad az egész palotának. Igen nemesen érzett

MÚZEUMI SÉTÁK

A debreceni Déri-múzeum

Irta: *Nádai Pál*

Valamelyik alföldi városban, ha nem tévedek, Hódmezővásárhelyen történt, még a háború előtt vagy húsz évvel, hogy az odavaló kupaktanács nagyon húzódott az artézi-kút fúrásának a gondolatától. A polgármester váltig bizonyítgatta a mélyről jövő forrásvíz nagy előnyeit, de a derék csizmásokat sehogy sem sikerült meggyőznie. Végre a tizedik közgyűlésen, mikor Böcögő Biró János belesüvített a polgármester beszédébe, hogy »minek az ilyen pipere-dolog Hódmezővásárhelynek«, a polgármester mérgesen vágta oda:

— Azért csináljuk meg, mert Hódmezővásárhelynek telik.

— Ez már döfi, — mondták a kisgazdák és négy hónap mulva kész volt az artézi kút.

Körülbelül ez lehet az argumentum arra is, hogy miért van az ország legszebben épített, legmodernebbül berendezett múzeuma éppen Debrecenben. Mert telik — felelnék rá a civisek. Bár még ez sem teszi egészen indokolttá, hogy a híres ötösfogat és a még híresebb délibábok tövébe miként került a finoman archaizáló múzeum-palota, melyen vagy három esztendeig dolgozott Györgyi Dénes és Münnich Aladár, hogy valóban európai látványossággá tegyék a »közönség és különösen az ifjúság művelődésének« szánt kultúrpalotát. (Amelyet, mihelyst felépült, egy pásztoréleti iró igazgatása alá helyeztek.)

Hát Debrecen még arra sem igen hivatkozhatott, hogy neki azért kell múzeum, »mert telik«. Debrecennek volt ugyanis néhány csinos és tartalmas múzeuma — városnak, kollégiumnak — volt egypár buzgó gyüjtője és voltak merész akarásai, de a tizennyolcadik század óta nem igen jutott tovább annál a pár szobánál, melyet egy igen-igen ódon gazdasági akadémia elhagyott szobáiban kapott. Mert ámbátor már a mult század hetvenes éveiben is sok szó esett «egyháztörténeti múzeum« alapításáról, a sürgető határozatok papirkosárba kerültek. Ennél fontosabb volt a »hortobágyi törzsgulya«.

A selyemgyáros mecénás

A háború, a forradalmak, a legszomorúbb megcsonkítás fájó deliriumában jelentkezik a bécsi selyemgyáros: Déri Frigyes. A bajai születésű gazdag műgyüjtő először szülővárosát akarta egy élet összegyüjtött kincseivel gazdagítani. De hirtelen megharagudott valamiért Bajára és erre hosszú tanácskozások következtek a kultuszminisztériumban Czakó Elemér akkori államtitkárral, aminek a vége szerződés lett Debrecen városával. A város is akart múzeumot építeni (de ennek az ára elúszott a hadikölcsönökön), Déri is együtt akarta látni élete gyüjtési eredményeit s azt mondta, inkább épületet is emel Debrecen múzeuma számára, de eredeti elgondolása mellett kitart. 1923-ban elkezdett lecsúszni a papirpénz és az értékpapir, 1924-ben pedig meghalt Déri Frigyes. Szóval volt már Debrecennek a 6—7 ódon szobához húszféle gyüjteménye és a sajátján kivül 170 ládába csomagolt Déri-féle múzeuma. Ezenkívül pedig gyönyörű, kész tervei — papiroson. No nem baj, szerencséjére volt akkor Debrecennek kitünő polgármestere: Magoss György személyében. Azt az 1,800.000 pengőt, ami az építéshez kellett, meg azt a további 300.000 pengőt, ami a berendezésre kellett, kivágta a civisváros, ha már úgy hozta magával az illedelem. Annyi infláció, defláció, telek-kombi-

261 — 64. l.
A Műgyüjtő 1930.

náció és közgyűlésezés után mégis felépült a múzeum 1926-tól számított három év alatt. Meg is nyitották most tavasszal magnum-áldomások közepette, egészen more patrio, elfelejtkezvén egy-két »nem kívánatos« gyüjtőről és múzeumvezetőről, akik sok évtizedes ingyen-munka mellett pénzt és rengeteg ajándékot hordtak a most megnyílt Déri-múzeum szekrényeibe, de a pásztorélet úgy látszik, nem termőtalaja a hálaérzetnek.

A kálvinista Róma stílusában

Az a kis intim tér, melyre csaknem évtizedes helyszíni viták után a felépített múzeum került, az egykori Füvészkert helye. Valaha a protestáns egyházközség tulajdona volt, de meg is van az ő saját helyi színezete. Két fontos történeti épület szomszédsága szabja meg ezt a »couleur locale«-t. Egyik a Nagytemplom, másik a kollégium. Mindakettőn a történelem patinája (a Nagytemplomon a híres detronizáló Kossuth-féle országgyűlés emléke is), mindakettő a klasszicizmus és a táblabíró-világ élő hírmondója. Az építészek kezét igen helyesen nem kötötték meg szigorú utasításokkal. Ennélfogva volt annyi izlésük, hogy tiszteletben tartották ezt a monumentális légkört. Finom, inkább copfstílű épület a múzeumé. Halk decrescendója inkább a kedves Lilladalokra emlékeztet, mint a komor kálvinizmus empire-keménységére. Kupolás bejárata, kertje és a lépcsőket lezáró díszkutak (a debreceni Medgyessy Ferenc ezeken is remekelt, mint minden szobrászmunkáján) — mindez így együtt a tér kicsiny volta ellenére is jól hat.

Stílusos, de modern épület a debreceni múzeum. Ha a kollégiumi kisdiák szemével nézed, elragadtatást érezhetsz bronzkapuin, gyönyörű márványlépcsőzetén, remek köralakú kupolatermén, amelynek zöld márványburkolása mentén modern állófigurák vannak felsorakoztatva. Tiszteletreméltó és ünnepélyes hangulat. De mink a célszerűségi gondolat kritikai szempontjából néztük. Így is kitünőnek találtuk az új múzeumot. Rend, világosság, logika mindenütt. Négy szinten négy külön, szervesen összefüggő világ. Az alagsor a raktáraké és a laboratóriumi munkáé. A földszint az irodáké, azonkívül a tudományos előadásoké és a kiállítások helye. Ha sok a vernisszázson bemutatott helybeli művészet, — az előadóterem is a művész uraké. Ha viszont Móra Ferenc előadására még a nyírségi urak és dámák is idetódulnának, akkor az előadótermet ki lehet tágítani a kétoldalt sorakozó kiállítóhelyiségekkel. De ne feledkezzünk meg a földszint legnépszerűbb helyéről: a nagy nyilvános közkönyvtárról sem, amelynek egészen külön bejárata van az uccáról is.

Az egész első emelet a helyi gyüjteményeké, aminthogy az egész második emelet viszont a Déri-féle gyüjteményeké, — iparművészet, régiségek, képek, — ideértve az állami képtár letétjét is.

A vasárnapi civis tehát épúgy megtalálja itt, ami őt érdekli, mint a Hortobágyra szándékozó angol folklore-tudós. Belekerül a nagyon jól elrendezett kiállító-termek körforgásába. Azontúl automatikusan tárul eléje, amit keres. A debreceni magyarság kulturája — ősleletektől a táblabíró urak tajtékpipájáig. Vagy felfárad a második emeletre és lepereg előtte az emberi művészetfejlődés filmképe. Kezdve a fáraó-síroktól egészen Mészáros László szobrászművész legfrissebb alkotásáig.

Zsugorított temetkezés és a pityegők

Nem tudom, mindenki úgy van-e ezzel, mint e sorok írója, de én mély tisztelettel vagyok ugyan az ősrégészet iránt, ám a mai elrendezésükben őszintén únom őket. Ha belépek egy múzeum ősrégészeti osztályára, egyszerre törnek rám a mammuth-csontok, a zsugorított halottak és a bronz-csákányok s mindezek láttára csak az éterszag a levegőben tart engem egyensúlyban. A debreceni múzeumban sincs ez másként. Itt is van egy szabályos ősrégészeti osztály és benne minden átfúrt agancskalapács, sőt minden

orsókarika, amely három szomszéd vármegyéből előkerült. Tudom, ez mind rendkívül fontos anthropológiai, őslénytani, sőt halottégetéstani szempontból is, de azt gondolom, zsongó unalmamnak nemcsak én vagyok az oka. A dolog ugyanis mindig azon fordul meg: mit hogyan szervíroznak. Hát engedelmet kérek: éppen mert olyan modern és szép ez a debreceni múzeum, ebben is túl kellett volna szárnyalni az úgynevezett »históriai« múzeumokat. Vagyis nem a jégkorszaktól a honfoglalásig végigmenni az egész raktári anyagon s azt mind belerakni az üvegszekrényekbe, ami Kórogyon meg Szilasbalhásón napvilágra került. Hanem az emberi kultúra ősi állapotait feltüntető csoportok kellenek. A primitiv emberi gondolkozás — kultúrkörök szerint. Talán mindjárt párhuzamba téve mellé az a nomád életforma az ő vadászó-halászó szerszámaival, mely ma is él még a pásztorok sátraiban és a halászok felső-tiszai füzesei közt. Hiszen igaz, enélkül is megkapó a Hortobágy hajdani élete, múzeumba gyüjtve. A sokféle mesélő kondásbot. A billogvasak, miket azon tüzesen a jószág orrára sütnek, ha már a farán nincs hely. A kolompok zenekara, melyben a legvékonyabb hangot a »pityegő« muzsikálja. A dévaványai juhász kedves borotvatartó faragott doboza a tetején kosfigurával. Csak akkor nyílik ki titkos závárja, ha a kosfigura farából kihúzod a botot... és így tovább és így tovább. A sokféle klarinét, duda, tambura bartóki és kodályi hangszerein át a rühzsírtartók művészetéig. Nem hagyva figyelmen kivül a nádvillát, amellyel a gyenge bárány belszerveit szolgálják fel a hortobágyi automata-büffékben. És ki nem hagyva a falábakat, melyeket sáros időben vesz igénybe a célszerű szegény ember.

Teremről-teremre haladunk és előttünk a nomád élet, a szélmalom, a sallangos lótenyésztés, a borsatolás, a pitaros konyha, a gubásműhely, a talyigás-paraszt, de még a cifraszűrös élet minden szépsége is. Osztályról-osztályra, mesterségről mesterségre szállingózunk, de oly remekműveket, mint a debreceni mézesbábos, mint a cégéreket kovácsoló lakatos, mint a pávaszemeket varró szűrszabó, de akár csak a debreceni pipásemberek kéjeit szolgáló pipagyártó csinált — még a Louvreban sem találunk. Mindez etnográfiai alapossággal, mindenféle dikicsekkel, mintákkal, nyomkodókkal és kaptafákkal körítve jut a nézők elé. Az isten áldja meg érte az ősi Debrecen városát.

Tógás machinistáktól Lilla gyűrűjéig

Annak, aki Debrecen páratlanul érdekes »Heimatmuseum«-ában bele akar nézni a századok panorámájába, van még egy kínálkozó ködképe: a Jókai világából. Patika, céhek élete, ezüstpoharaikkal, jelvényeikkel mind szép, de mennyivel elevenebb mindnél Jókai romantikája! Itt összecsendül egyház és kollégium, kuruc vitéz és szerelmes diák emlékezete. Ha a diákok tűzjelző lámpái felvillantak és elindultak a tógás tűzoltók, a machinista-diákok, a botosokkal, a vedresekkel meg a lámpavivőkkel eloltani a veres kakas veszedelmét, akkor elnémult a diákélet minden vidámsága: a musicum collegium spriccelte a vizet, a »rézmetsző társaság« ifjúsága pedig nyomkodta a »machinát« a réznyomó-prés helyett. A botosok fiatal erőművész-csapata pedig szekercével bontotta a háztetőt. Hány ily Jókai-mese, lunatikus álma, diák-legenda van itt szép sorjában lefektetve az üvegládákban! Valóban olyan volt ez a nemes magyar kálvinista egyház, ahogy a kabai templom ittlevő szószékén ábrázolva vagyon: pelikán módjára táplálta envérével a fiait.

Évszázadok óta gyüjtik már az egykor híres debreceni könyvnyomtatók szép énekeskönyveit s a még ezeknél is szebb és híresebb könyvkötési emlékeket. Ezek a fehér hártyán nemzeti színekben pompázó virágfüzéres díszítmények, csillagos, pávatollas, madaras, mustráikkal éppen annyi magyar szépművészeti finomságot lehelnek, mint a mézesbábok vagy a cifraszűrök. Csak éppen úriasabbak, komolyabbak. A magyar palotás üteme van rajtuk pergamentre festve.

És ha már a magyar rokokónál tartunk, vessünk egy pillantást a Lilla-terembe is, ahol a nagy, édesbús poéta emlékeit gyüjtötték egybe. Kéziratok, érmek, napló, rajzokkal és metszetekkel. És itt van Lilla almanachja, Lilla gyűrűje, Lilla zsoltárai. Mind itt fekszenek a halott fiatal poéta éhező, vándorló, lázrózsás életének emlékei.

A mecénás ösztöne

Ha kevés is az idő, mert elfecséreltük a drága szép magyar város multjában turkálva, nézzünk még egy futó pillantással körül a második emeleten. Két nagy egyéniség mesterművével találkozunk itt. Az egyik az ajándékozás nagymesterének, Dérinek a gyüjteménye. A másik a különös kegyelettel tisztelt Munkácsynak »Ecce Homo«-ja.

Déri talán nem volt nagy gyüjtő egyéniség, ha a mai legnagyobb példákkal mérjük össze. De amatőr volt a szíve sugallatával, aki talán már első percétől fogva úgy gyüjtött, hogy sokoldalú, ízléses és tanulságos gyüjtési eredményeivel egy nagyváros közérdeklődését szolgálhassa ki. A gyüjtő ösztöne helyes volt: a művészeti emlékekben szegény, de tanulni vágyó debreceni diáknak, polgárnak megbecsülhetetlen kultúrkincs ez a műgyüjtemény. Csaknem minden művészeti korszak képviselve van itt: a stílusfejlődést igen jó példákon és mindenféle anyagon nyomon követheted. A vászonbagöngyölt múmiától, a kopt szövettől a magyar származású szinai leleteken át vezet az út az iparművészi gyüjtemény legfőbb ékességéhez, a 16. századi flamand gobelinhez. De a nagy magyar ötvösök, a remekbe dolgozó fegyverkovácsok, az erdélyi keramikusok, az önkannák és a holicsi fajánszok mesterművei is mind jeles példányokkal vannak képviselve. Ami a porcellánt illeti: itt is inkább a típusok sokfélesége és a gyüjtő ízlése jut szóhoz. Az ázsiai terem a Kelet nagy kincstárába enged bepillantást. Elefántcsontfaragásai japán füstölő-edényei, aranylakkal borított ülő Buddha-szobra és perzsa szőnyegei, kardjai, vértjei megint csak pedagógiai értéküknél fogva válnak elsősorban fontosakká.

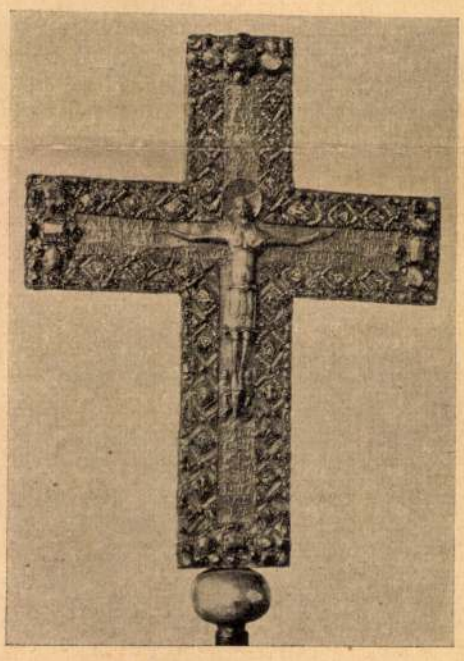

Gizella királynő sírkereszlje
Egyházművészeti kiállítás, München

És hogy a magyar állam se maradjon el a nagy mecénás és a nem kevésbbé bőkezű hajdú-város mögött, azért olyan képtáranyagot szállítottak ide a Déri-féle képek kiegészítésére (mintegy száz darab festményt a Szépművészeti Múzeumból), amely kitünően enged a festészet multjába belepillantani. Debrecenben sok jó kép van. De a Kupeczkyk, Munkácsy-k, Mányoky-ak, Borsos, Benczur és Lotz-képek mellett a modernek megbecsülése is dícséretreméltó.

Ne feledjük azt sem, hogy amit itt elsoroltunk és a többi sokezer tárgyat remek új üvegszekrényekben a legnagyobb figyelemmel rendezték el a pesti múzeumi férfiak. És ami még talán szintén nagyon fontos: példásan jó katalógus vezetése mellett élvezhetnek és tanulhatnak e múzeumban a tudásra szomjas »pógárok«.

~~Györgyi Dénes és~~

Münnich Aladár

mincs
cíd
a

a debreceni Déri Mú-
zeum épülete

MAGYAR EPITOMUVESZET

1930. 5-6. sz.
képekkel

K.

KAUTSCH HEINRICH. GYERMEK-MELLSZOBOR.

Ünnepi szám

a Műgyüjtő jelenlegi 8-9. száma, melyet

a múzeumi tisztviselők nemzetközi kongresszusa

résztvevőinek tiszteletére három nyelven

TARTALOM – INHALT
TABLE DES MATIERES

Olda

Szilárd Vilmos : Magyarország múzeumi kincsei 211

Wilhelm Szilárd : Die Museumschätze Ungarns 212

Guilleaume Szilárd : Les trésors des musées hongrois 213

Dr. Géza Supka : Die Gründer des Nationalmuseums 214

Didier Rózsaffy : Une promenade rapide au Musée des Beaux-Arts 218

Charles Csányi : Les collections publiques de l'art industriel 222

Dr. Viski Károly : Néprajzunk és a népművészetünk múzeuma . . 225

Charles Viski : Le musée d'ethnographie et d'art populaire 227

Dr. Zoltán Takács v. Felvincz : Das Franz Hopp-Museum für

~~Györgyi Dénes és~~

Münnich Aladár

nincs cid

Déri muzeum

erőd

Debreceni Kalauz

Debr. 1927

65 és kv. 11

K.

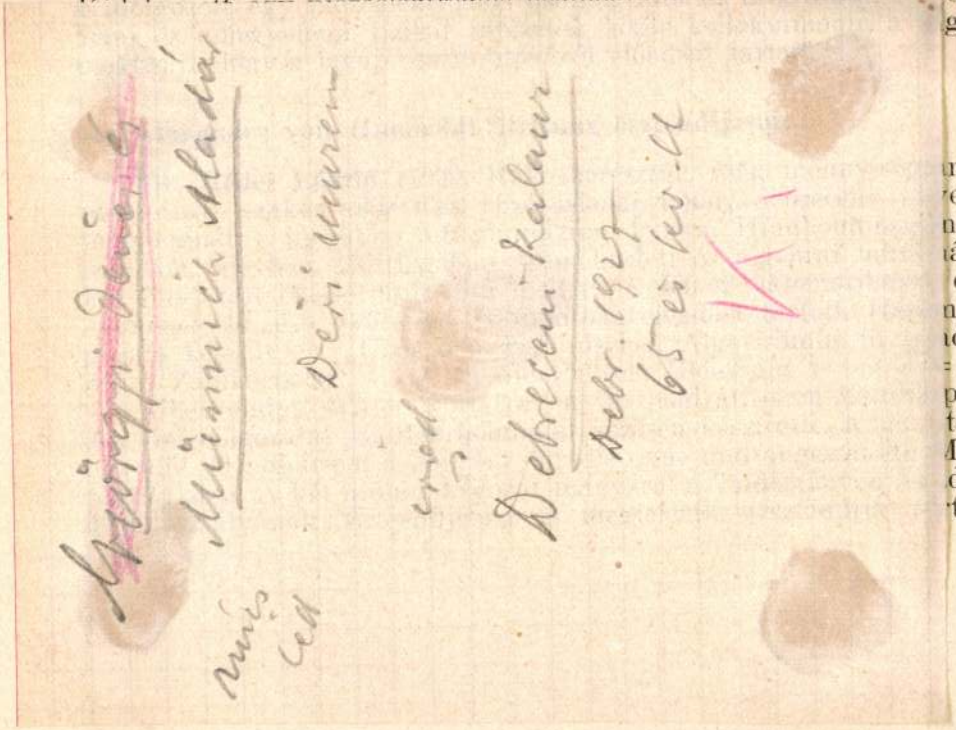

Körösi Konrád (1912, Budapest, róm. kat.), szakvizsgázott francia-német szakos tanárjelölt (prof. Thienemann), csereösztöndíjas mindkét félévben. Münchenben germanisztikai előadások hallgatása mellett „Kertbeny Károly az irodalmi közvetítés szolgálatában" című dolgozatához gyüjtött anyagot, különösen Kertbeny németországi tartózkodására és baráti körére vonatkozólag. Rendezte, katalógizálta és kezelte a müncheni Magyar Intézet könyvtárát és ügyvezetője volt a müncheni Hungaria diákegyletnek.

Dr. Kövessi Ferenc (1909, Selmecbánya, ev. ref.), okleveles gépészmérnök, a budapesti műegyetem közgazdasági doktora (prof. Pöschl), csereösztöndíjas 1935 február 1-től október végéig. Folytatta 1933/34-ben állami ösztöndíjasként a charlottenburgi műegyetemen megkezdett tanulmányait. Elméleti kutatásának és az Elektrotechnisches Versuchsfeldben folytatott kísérleteinek alapján elkészített egy dolgozatot, amelyet „Ein einphasen-dreiphasen Bahnbetriebssystem mit Stromrichter" címen a berlini műegyetem doktori disszertációul fogadott el. E munka tárgya a Magyarországon bevezetett Kandó-féle villamosítási rendszernek nyugvó fázisváltóval való megoldása. A szigorlatot szeptemberben tette le „jó" eredménnyel. Tanulmányúton

GYÖRGYI—MÜNNICH: RÉSZLETEK A DÉRI-MÚZEUMBÓL

és beszéd a ma romano emberét állítja követelő pozba. Ez nincs, ilyen nincs.

és kommentárokban, mint alkotásban, nincs hite. Ez nem az uj művészet.

Boross Mihály

BENCZÚR GYULA: A FARSANG BOHÓCA JÖN A HAMVAZÓ SZERDÁBÓL

A Déri-múzeum gyüjteményéből

ELVI ALAP

1.

A művészeti harcok legkellemetlenebb mellékzöreje a csatazaj. Minél élesebben állnak egymással szemben a különböző meggyőződések, ez a csatazaj annál tűrhetetlenebb szokott lenni, mert ezeknek a művészeti küzdelmeknek etikai bázisuk van, a meggyőződés, mely csoportba verődve rendszerint bábeli hangzavarban szokott megnyilatkozni. Épp ezért szivesen nézzük el ezt a hangzavart a szent meggyőződésnek, mely másokat is meg akar győzni a maga igazságáról. A harc az igazságért mindig ad valami felsőbbséget, valami magasabbranguságot ezeknek a hangos küzdelmeknek. Valamit a tiszta emberből, akinek örök célja az elérhetetlen elérése, az Igazság, a tiszta és örök igazság megrögzítése. Amikor az uralkodó művészi felfogás ellen egy uj művészi meggyőződés kibontja zászlaját, ezért oly szimpatikus mindig ez az uj törekvés minden hangossága ellenére is, mert mindig hord magában valamit az örök emberiből. Még akkor is, ha törekvésük nem szimpatikus és lépten-nyomon kiderülne róluk, hogy küzdelmük meddő és jogosulatlan, igazuk nincs és értéket nem hoztak, — akkor is még mindig van bennük valami, ami tiszteletreméltó, amiért méltó arra, hogy megbecsüljük és ez nem más, mint az igazság kereséséért kardot rántó szent meggyőződés. A tiszta erköles, — mint a XIX. század költője dörögte. Az *elvi alap* — ahogyan a mi időnk terminus technikusa megállapitja.

2.

Ezt az elvi alapot keressük azokban a művészeti harcokban is, melyek egy emberöltő óta döngetik az uralkodó művészeti felfogás, a naturalizmus és impresszionizmus kapuit. Sose vettük zokon, ha az uj művészi keresés jegyében állók doktrinereknek mutatkoztak és a dolgok megitélésében nem tanusitottak szélesebb látókört, mint az a ló, aki szemellenzője miatt nem lát sem jobbra sem balra, csak egyenesen előre a maga irányában. Gondoltuk, ez a meggyőződés hajthatatlanságából következik és a meg nem alkuvás heroikus erénye gyakorlásának velejárója. Tiszteltük az elvi alapot, melyen a küzdelem folyik. Tiszteltük, ameddig lehetett. Ameddig volt. De hajh, hova lett már ezekből a mind szomorúbbá váló művészeti harcokból, profi-forradalmárok kiállásából az elvi alap!
Már a Kut tavaszi kiállításán megállapitottuk, hogy hézagos soraikat olyan művészek beállításával pótolták, akiknek semmi közük nincs a Kut művészeti irányához, akik épp ellenkezően, olyan művészeti felfogásban dolgoznak, amit a Kut tűzzel-vassal támad — elvben. Most ugyanezt a megállapitást még kirívóbb példák támasztják alá az Ume nevű művészcsoport (Vaszary János és tanitványai) kiállításán. Mert azt senki meg nem indokolhatja, hogy mit keres ebben a környezetben Csók István becsületes impresszionizmusa, vagy Frank Frigyes eredeti, de az Umétől távol álló modernsége. Azonban sok jóindulattal arra még lehet mentséget keresni, hogy a tulzóan intranzingens elvi álláspont elhajlik jobbra, hogy megmutassa tiszteletét azok felé, akiket a másik táborból még magukhoz közel állónak éreznek. A művészi meggyőződésnek azonban micsoda arculcsapása, hogy ezek a Párisnál párisiabb ifju forradalmárok Déry Béla képeit akasztják a maguké közé!! Kétszer is megdörgöltem szemem és összecsipkodtam a karomat, hogy meggyőződjek a valóság valóságáról. És tényleg: ugyanabban a teremben, ahol Vaszary és tanitványai harsogják „uj" szólamaikat, ott szürkéllenek a Déry Béla tisztes naturalizmussal megcsinált, az ő ókonzervatív multjának megfelelően szolid képecskéi! Risum teneatis! Az augurok, ha egymással találkoznak, összemosolyognak, — mondja a gyanakvó római szkepszis. De ezek már nem is augurok, ezek nyiltan és szemérem nélkül adják el elvi meggyőződésüket a Déry Béla barátságáért! Vaszary János és Déry Béla mint fegyvertársak az elvek harcában! Váll váll mellett, kép kép mellett! Kiábrándító látvány. Hogyan higyjen a jámbor közönség az uj festők jóhiszeműségében, mikor azt látja, hogy náluk nagyobb ur a taktika, mint a meggyőződés! A taktika helyesnek tarthatja, hogy a külföldi kiállítások rendezőjével barátkozzanak, de van valami, ami minden taktikánál nagyobb úr s büntetlenül meg nem sérthető: az elvi alap.

3.

A taktikának is vannak határai és a művész anyagi érvényesülésének is vannak határai. Amiképpen a taktika nem rughatja fel az elvi alapot, a művész anyagi érvényesülése sem mehet a művészi becsület rovására. Nem mondom, hogy a művésznek, épp úgy, mint minden más embernek, nincs joga az éhhalál elől menekülni. Nem vagyok szigorú doktriner, aki inkább az éhhalált javasolná a művésznek, mint a megalkuvást. A művész is ember, akinek gyomra épp annyira követelőző, mint másoké. Mégis milyen furcsa: a fiatal éhező művészek mintha inkább viselkednének gyomortalanul, mint a beérkezettek közül némelyek. Igen erősen hangsúlyozom: mint némelyek.
Egy könyv- és műkereskedésben jártam a napokban s legnagyobb megdöbbenésemre azt tapasztaltam, hogy legkiválóbb festőink közül néhányan, akik művészi érdemeik jutalmául a méltóságos címzést is elnyerték, meg nem engedhető játékot űznek művészi presztizsükkel. Rézkarcokat láttam, melyeket nem ők karcoltak, festményeket láttam, melyeket nem ők festettek, — és mégis díszes, tisztelt, előkelő nevük ott ékeskedett saját kezük irásával a rézkarc, illetve az akvarell alatt.
Egy rézkarcoló rávitte a rézlapra a mester egyik kitünő művének témáját, elkészitette annak másolatát. A gép száz és ezer számra nyomja a művészietlen, gyári nyomatokat. Egy ecsetkezelő ember — szegény ördög — darabját 50 f.-ért, vagy 1 P.-ért akvarellel kiszinezi. Az egész machinációnak nyilván semmi köze a művészethez. És most jön egy másik 50 filléres vagy 1 pengős és jön a gyári munka alá a nagy mester autogrammja. Százával. Az a gicces, amit igy forgalomba hoznak a cég ügynökei az aláirással nem lett jobb, lényegében semmi sem változott, csak a kereskedő portékája vált eladható piaci, úgyneve-

zett márkás árúvá és a művészetbe vetett hitünk lett szegényebb egy illuzióval. Micsoda barbár képrombolás!
Hát lehet ezt?! hát szabad ezt! Méltóságodék nem érzik az erkölcsi inkompatibilitást, nem érzik a felelősséget a magyar közönséggel szemben, a maguk művészi presztizsével szemben, a nevelésre rájuk bízott ifjusággal szemben, a mindenkori egy és örök művészet elvi alapjával szemben!

szerű, cinikus játékkal játszák el éppen azok, akik egy uj művészet kialakítását igérik, — egy súlyos okkal több, hogy megbecsüljük azokat, akik nem igérik héroszi feladatok beteljesítését, de meggyőződésükből sem csapnak vásárt és művészetük elvi alapját nem rugják fel semmiféle taktika kedvéért.
A magyar művészet jövőjének nem összemosolygó augurokra, hanem tiszta papokra van szüksége. Egy uj művészet

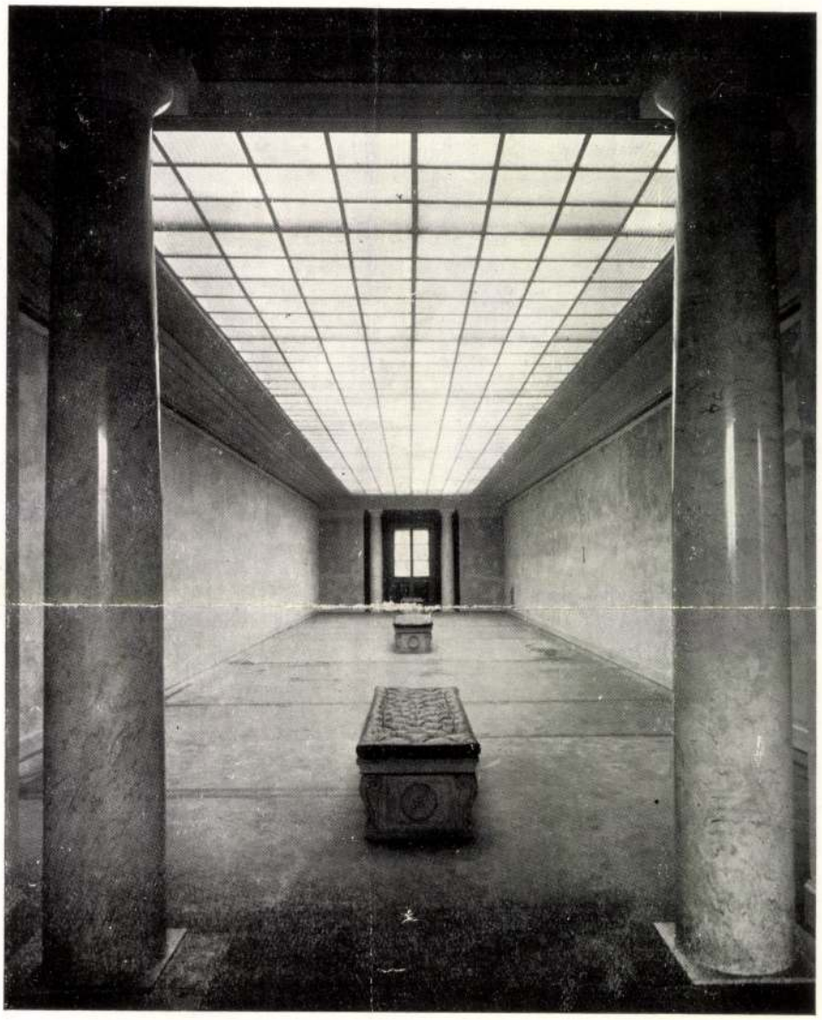

GYÖRGYI—MÜNNICH: A MAGYAR KÉPTÁRTEREM
Részlet a Déri-múzeumból

Szomoru idők, amikor még az egy pengő is nagyobb ur, mint az elvi alap.

4.

A magyar művészet egy átmeneti korszak válságos idejét éli. Áhitva várjuk a nagy egyéniséget, aki uj utat fog vágni a magyar művészet teremtő erejének. A művészetnek hitre van szüksége, hogy megujhodhasson. Ha ezt a tiszta hevületet, melyből egyedül születhetik valami nemes és nagy-

kialakulásának első feltétele: a hit. A művész hite, mely tehetségét az alkotás forrpontjára heviti és a közönség hite, mely a téglát hordja a nagyszerű épitkezéshez. Ne csodálkozzanak hát az augurok, ha azt tapasztalják, hogy egyre kevesebb lesz a jóhiszeműek száma, kik még mindig csodát várnak az ő hókuszpókuszaiktól. Csoda csak hitből fakad. A hit meggyőződés nélkül, az elvek tisztasága nélkül, az elvi alap nélkül csak babona, vagy a legjobb esetben dogma. Kóró nőhet ki belőle, de virág soha.
Világ, soha.

Gyöngyösi Nándor dr.

Mücke József festő

Multnáradi festő. Művei vannak a pécsi múzeumban

Romváry Ferenc: Multnáradi festmények a pécsi múzeumban

Felenkor 1967 7-8 n. 734 old.

A DEBRECENI DÉRI MÚZEUM

Ez a múzeum teljesen Debrecen városáé. Épületét Debrecen város közönségének áldozatkészsége fejedelmi költséggel emelte és rendezte be. A munkálatokat debreceni iparosok végezték és végül a gyüjtemény tetemes része Debrecen városáé.

A Déri múzeum valóságos kultúrház. Helyet találnak benne: a földszinten a Közművelődési könyvtár, melynek 20.000 kötetét Debrecen város minden rendű és rangú közönsége ingyen használhatja; központi helyen nagy előpáratlan magyar pénz- és éremgyüjteménye, melyben Szent István korától napjainkig minden magyar pénz megtalálható. Ezután jön a gazdag képgyüjtemény, mely kezdődik a régi olasz, németalföldi, német mesterek alkotásával. Ez utóbbiak nagyobbára az Orsz. Szépművészeti Múzeum letétei.

Ez a gyüjtemény átvezet a gazdag magyar művészeti kiállításba. Itt a Déri-gyüjtemény, az állami letét és a városi múzeum anyagából egy-egy igen becses régebbi és újabb-

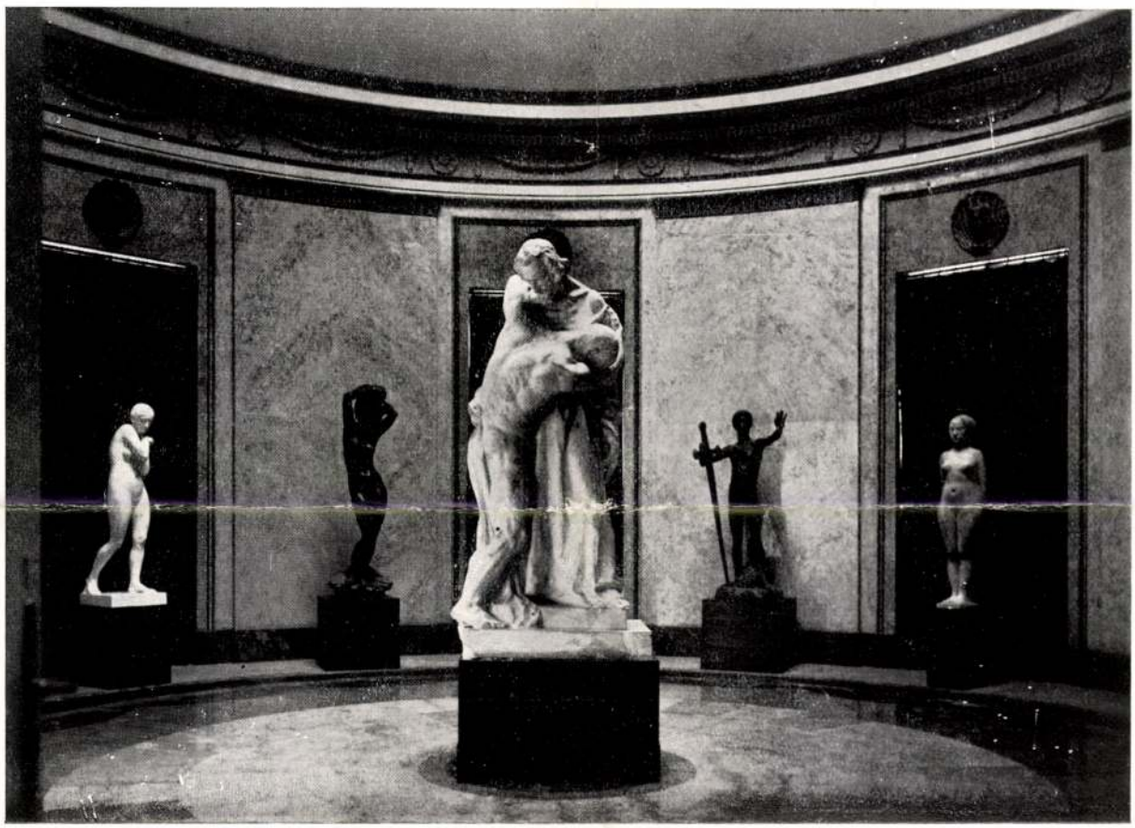

GYÖRGYI—MÜNNICH: A KUPOLÁS SZOBORTEREM

Részlet a Déri-múzeumból

adó-terem, melyben 250 ember hallgathat tudományos és ismeretterjesztő előadásokat. Két kiállítási termében képzőművészeti és más időszaki kiállítások rendezhetők.

Az I. emeleten nyert elhelyezést Debrecen város régi múzeumának anyaga. Bemutatja a város ősrégészeti, néprajzi és történeti anyagát. Ez a debreceni gyüjtemény.

A II. emeleten már az általános kultúrtörténeti anyag kapott helyet. Ez a Déri Frigyes ajándéka. Kezdődik az egyiptomi gyüjteménnyel, folytatódik a klasszikus ókor görög római tárgyaival, a keresztyén koron keresztül átvezet a keletázsiai gazdag gyüjteményhez. Ehhez a kultúrtörténeti gyüjteményhez csatlakozik a Déri-gyüjtemény kori tárlatot sikerült összeállítanunk. E nagyteremben értékes kisplasztikai és plakettgyüjtemény is szemlélhető. A kupolás szobor-teremben a hazai szobrászművészek egy-egy jó alkotása egyelőre csak gipszmásolatban. A terem maga is építészeti látványosság. A gyüjteményt az Ecce homo terem zárja be. Ebben van elhelyezve Munkácsy Mihály világhirű „Ecce homo" képe nehány kitünő magyar mester nagyszabású képével együtt.

*

Nincs olyan képzőművészeti gyüjtemény a világon, amely tökéletességre tarthatna számot, csak gazdag és kevésbé

gazdag művészeti múzeumok vannak. A *Déri múzeum* — hála kivételesen szerencsés körülmények összejátszásának — már születése pillanatában mint számottevő művelődési tényező jelentkezik. A bőkezű adományozóval valósággal versenyre kelt az állam jól összeválogatott, számra is jelentékeny (közel száz darabot számláló) letéti anyagával. Debrecen városa a gyüjtemény szobrászati részének kiépítéséhez járult hozzá, a mai viszonyok között nem lekicsinylendő pénzbeli összeggel.

Miben áll e művészeti anyag pedagógiai és esztétikai értéke? Erre a kérdésre igyekszünk alábbi fejtegetéseinkben röviden rámutatni.

A régmult idők művészetéből izelítőt ad a három első kabinet, ahol úgyszólván valamennyi iskola, az olasz, a

LOTZ KÁROLY: TEHÉNCSORDA
A Déri-múzeum gyüjteményéből

németalföldi, a német és francia is képviselve van. Szórványosan természetesen, amiért is itt csak arra szorítkozhatunk, hogy egy-két darabra felhivjuk a figyelmet.

Az olasz festészet a XIV. században éled újra, két helyen: Firenzében és Sienában. Két fára festett ábrázolás jelzi a korai sienai iskola irányát, amely: bensőséges kifejezés és szépségretörekvés. *Sodoma* (1477—1549) is Sienában működött, később Leonardo hatása alá került. Műhelyében készült kis deszkafestményünk méretre azonos a budapesti Szépművészeti Múzeum „Krisztus ostoroztatása"-val, azzal együtt egy predellához tartozott.

A későbbi akadémikus bolognai festészetről a *Guido Reni* (1575—1642) után készült „Krisztus siratása" és „Szt. Tamás hitetlensége" adnak fogalmat.

A velencei származású *Giulio Carpione*nak (1611 - 1674), a bacchanáliák mesterének, modorát mutatja egy kedves kis festmény: „Nimfák és szatirok".

Két kis tájkép szentekkel jól képviseli a toszkániai születésű *Francesco Zuccherelli* (1702—1788) dekorativ könnyedségű tájfestő művészetét.

Luigi Campovecchio (meg. 1804-ben Nápolyban) tájképei a francia Claude Lorein-nek hatását mutatják és ezzel már a mi Markó Károlyunkhoz közeledünk.

A német művészek festményei közül legbecsesebb *Lucas Cranach* (1742—1563) „Herodiás"-a, amely noha minden valószinűség szerint csupán műhelymunka, jól képviseli a mester jellemző tulajdonságait. Cranach főereje a karakter ábrázolásban van és itt még a groteszktől sem riad vissza.

*Heinrich Aldegrever*re (1502—1560) Dürer volt nagy hatással. Az ú. n. „német kismesterek" csoportjába tartozik. Főleg, mint grafikus működött és különösen ékítményes metszetei nagyon becsesek.

A hamburgi születésű *Franz Werner Tamm* (1658—1724) sokáig Bécsben dolgozott az állat és csendélet festő Hendekoeter modorában, ott is halt meg. Ugyancsak ott működött 1765 körül a tájképfestő *Basil Grundmann*.

Bartholomaeus Spranger (1546—1627) flamand származású művész, II. Rudolfnak volt kedvenc festője és sokáig dolgozott a prágai udvarában.

Van Dyck (1599—1641) iskolájából került ki a „Bűnbánó Magdolna".

A hollandus arcképfestészet *Gerard Terborch* (1617—81) és annak tanítványa *Gaspar Netscher* (1639-1684), a tájképfestészetet *Herman Satleven* (1609-1685) képviselik.

A francia festészetnek egyetlen hirmondója Joseph Claude Vernet (1712—1789) tengeri tájképe: „Kikötő világítótoronnyal".

KÉPZŐMŰVÉSZET

FŐSZERKESZTŐ: GYÖNGYÖSI NÁNDOR DR.

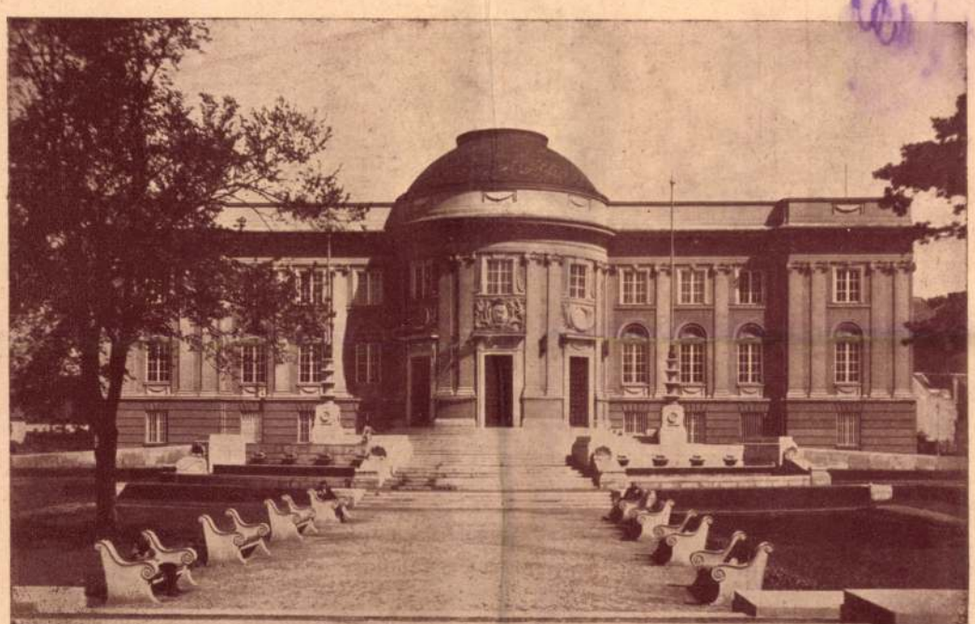

GYÖRGYI DÉNES ÉS MÜNNICH ALADÁR: A DÉRI-MÚZEUM

IV. ÉVFOLYAM 31. SZÁM 1930. JUNIUS

IV. ÉVFOLYAM 31. SZÁM 1930. JUNIUS

KÉPZŐMŰVÉSZET

MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

Szerkesztőségi fogadóórák délután 3—5-ig. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest V., Katona József ucca 27.

Telefonszám: Aut. 161—56.

Előfizetési ára: Egész évre 24 pengő, félévre 12 pengő, Egyes szám ára: 3 pengő.

Egész éves előfizetés: Romániában 900 leu, Jugoszláviában 300 dinár, Csehszlovákiában 160 csehkorona, Németországban 28 márka, Ausztriában 32 schilling, Itáliában 88 lira, Svájcban 28 frank.

Megjelenik minden hónap elsején, kivéve július és augusztus hónapokat.

TARTALOMJEGYZÉK:

Gyöngyösi Nándor dr.: Elvi alap 129
A Debreceni Déri-muzeum 131
Boross Mihály: Tisztázzuk a fogalmakat! 135
Kiszely Árpád: A Debreceni „Bunda" 140
Tárlatok 144
Fränkel György: Butor és stilus 147
Hirek 151

A KÉPEK JEGYZÉKE:

Györgyi D. és Münnich A.: Déri-muzeum . a címlapon
Györgyi—Münnich: A magyar képtárterem . . 130
Györgyi—Münnich: A kupolás szoborterem . . 131
Lotz Károly: Tehéncsorda 132
Vastagh György: Ki a legény a csárdában . . . 133
Pállik Béla: Juhnyáj az itatónál 134
Boldog anya: Freisenburgi porcellán 135
Japán elefántcsont váza 136
Benczur Gyula: A farsang bohóca 137
Györgyi—Münnich: Részletek a Déri-muzeumból 138
Radnay Miklós: Kora tavasz 138
Haranghy Jenő üvegfestményei a „Bundában" . 139
Haranghy Jenő: Szüret 140
Haranghy Jenő: A dámák diadala 141
Interieurök a „Bundából" 142
Torockai Oswald: Tavasz a falun 143
ifj. Kovács János: Balatoni táj 143
Dienes János: Tanulmány 143
Csürös Béla: Hegyek között 143
Magyar asztali készlet a „Bundában" 144
Haranghy Jenő: Csokonai 144
Haranghy Jenő: Lilla 145
Faldisz a „Bundában" 145
Pataky Tibor: Vasárnap 146
ifj. Kernstok Károly: Portré 146
Nikolic Velizár: Tanulmányfej 147
Schaár Erzsébet: Gyermekfej 147
Holló Alajos: Szőllőkarók 148
Vörös Géza: Arckép 149
Jakoby Elza: Tanulmányfej 150
Junger Kató: Csendélet 150
Max Lewin arcképe 152

UJSÁG

szerkesztősége és kiadóhivatala

uj helyiségbe költözött!

Uj cim:

Aradi ucca 10.

Postafiók változatlan: Budapest 62. Postafiók 282.
Telefonszám változatlan: Aut. 207—57.

BÖDE GYULA

EZÜSTKOSZORUS HENTESMESTER

DEBRECEN

Gyári üzem: Kossuth u. 57. Üzlet: Csapó ucca 10.
Telefon: 9—54 és 6—77.

Előállitja az összes debreceni specialitásokat: Debreceni piros kolbász, paprikás szalonna, száraz kolbász stb. Szállit kicsinyben és nagyban.

Tevan nyomda és könyvkiadóvállalat Békéscsaba

Magyarok a dalmát tengerparton

Dubrovnik, julius. Az idén határozottan Jugoszlávia a nyaralók favoritja. Az idegenek, főleg németek a szó szoros értelmében elözönlik, de magyart is jócskán lehet találni, akik az Adriai tenger hűs partjaira vágyva, az idén Dalmáciát keresték fel és nem jártak rosszul. A jugoszlávok, ugy a lakosság, mint a hatóságok mindent elkövetnek, hogy az idegen jól érezze magát; figyelmesek, szolgálatkészek, barátságosak. Már a határ átlépése után is feltünik, a hivatalos közegek előzékenysége. Vámvizsgálat egyáltalán nincs; megkérdezik, kiki mennyi és milyen pénzt hozott magával, elismervényt adnak az utasnak, hogy ne legyen semmi nehézsége, ha az országot elhagyja. Minden hatósági közeg beszél németül, a legtöbb magyarul is.

Susákon a jugoszláv kikötőben pompás, uj, többnyire Angliában épült feltünő tiszta személyszállitó gőzösök várják az utasokat. A „Kumanovo", „Dedinje", a „Trestolonaslednik (trónörökös) Petar" stb. A régi magyar hajók helyi szolgálatot végeznek még. jó öreg „Gödöllőt" most „Zagreb"-nek hivják; a partok mentén elpöfög még ő is, holott a „legjobb férfikorban" van, körülbelül 40 éves. A „Pannoniát" Görögországnak adták el.

Susák kikötőjében nagy a forgalom, a kisebb-nagyobb gőzösök folyton jönnek-mennek, a szomszédos Fiume, melyet csak a kis „Rijecine" (Fiumara) választ el, meglehetős csendes. Az állomáshajó, egy nagyobb torpedózuzó unatkozott kikötőjében és egy vénecske, kapott angol „tramp" (tehergőzös) rakodott.

Fiume most olyan, mint a hoppon maradt, egykor ragyogó szépségü és gazdag öreg kisasszony, aki féltékenységgel tekint nem épen szerényen viselkedő kamaszkorban levő öccsére, Susákra, aki minden áron az első szerepet akarja játszani . . .

A fürge és kényelmes gyorsgőzös csak a nagyobb helyeken köt ki, mint például a jól ismert Cirkvenica, Hrab (Arbe), Split (Spalato), Hvar (Lesina) és Korcsula (Curzola) festői fekvésü városokban, hogy azután az Adria gyöngyében, Dubrovnikban (Raguza) vessen horgonyt A gruzi (Gravosa) kikötő tele van hajóval. Ott pöffeszkedik a gőgös „Aspalmador". amerikai multimilliomos pompás yachtja, a személy- és teherszállitó hajók és a jugoszláv haditengerészetnek egy torpedó, aknarakó és motortorpedónaszád flotillája, a „Dubrovnik" és „Dalmacija" vezetése alatt. Magában a festői dubrovniki kikötőben nagyobb hajók számára nincs hely; ezek a várostól délre fekvő kanálisban vetnek horgonyt. A gyönyörü fekvésü penziók pompás nagy kertjei, rikító virágszőnyegei esnek le lépcsőzetesen a tengerig és a közismert Lokrum (Lacroma) szigete közti csatornában vetett horgonyt egy napra a hatalmas olasz „Marco Polo". Amerikai kirándulóknak mutatja be az Adria és a Földközi tenger szép városait. Mellette sütkérezik egy egyiptomi herceg karcsu fehér yachtja. Fürge gőz- és motorcsónakok szállitják partra a kiváncsi utasok tömegeit, vagy viszik Lokrum babérligetövezte partjaira.

Dubrovnik lakói babonásak, nem járnak át a festői szigetre. Azt mondják, koronás fők, uralkodó családok tagjai számára szerencsétlenséget hoz a sziget. Első tulajdonosát, öreg királyunk fivérét, *Miksa* mexikói császárt agyonlőtték; egy montenegrói herceg is járt a szigeten, családja most számüzetésben él. *Sándor* jugoszláv királyt meggyilkolták. A volt angol király, aki hajójával hosszu időn át horgonyozott a sziget mellett néhány év előtt, leköszönt trónjáról...

Dubrovnik városa hatalmas bástyák, tornyok közé van beszoritva. Az épületeknek erősen velencei jellegük van. Mindössze vagy 14.000 lakója van, a festői város ősrégi görög-római telep volt; Pavlimir szláv fejedelem népével a bolgárok elől a városba menekült 870 táján. Ez idő óta keveredik itt a szláv és olasz elem. Később a város évszázadokon át a velenceiek tulajdona, 1358—1527-ig pedig magyar fennhatóság alatt volt. A magyarok azonban respektálták az akkori raguzai köztársaság önkormányzatát, saját pénzt verethettek, törvényeik szerint élhettek . . .

A Ferencesek kolostorában is találhatunk magyar nyomokat; a rendháznak 1357-ben alapitott gyógyszertára a legrégebbek egyike Dubrovnikban. A lakosok közül is sokan beszélnek magyarul. Igy például dr. Bókay Zoltán magyar orvostanár a gyógyszertárban ismerőseinek egy magyar megjegyzést tett, mire a gyógyszerész kifogástalan magyarsággal szólal meg... Ujvidéken végezte iskoláit.

A papok, kereskedők, hivatalnokok közül sokan beszélnek magyarul, főleg azonban az öreg kiszolgált katonák, akik annakidején Magyarországon tartózkodtak.

Este igazi délolasz jellegü élet folyik a városban. Mindenki sétál, hallgatja a filharmonikusok kitünő zenéjét. Gyönyörü növésü, éles arcu férfiakat, sudár szép nőket látni az idegen vendégekkel együtt sétálni.

A kifogástalan fehér ruhában megjelenő tengerészek a mi régi matrózainkra emlékeztetnek; ugyanazt a ruhát hordják, csak rangjelzésük más.

Élvezi mindenki a természetet, a gyönyörü vegetációt, a tengert . . .

Talán összehozza a kék Adria ismét a jugoszláv és magyar népet; felujul a régi baráti viszony. Ugyanazokat a jó és rossz tulajdonságokat találhatjuk meg bennük . . .

S—y.

549 orosz és mongol repülőgépet lőttek le a japánok

Tokió, jul. 21. Hivatalos jelentés szerint a május vége óta julius 18-ig lelőtt orosz és mongol repülőgépek száma 549.

Politikamentes segitséget a baracknak!

Ujabb nyilt levél a baracktermelők azonnali megsegitése ügyében

Tekintetes Szerkesztő Ur,

tisztelettel kérem, alábbi nyilatkozatomnak nb. lapjában való közlését.

A Pesti Hirlap julius 20. számában a földmüvelési miniszter urhoz intézett segélykérő szavunkat egyes napilapok saját pártpolitikai szempontból akarják kihasználni. Ez ellen állást kell foglalnom és figyelmeztetem a közvéleményt, hogy a válságnak ilyen beállitásával rossz szolgálatot tesznek a segités ügyének. A termelő társadalom nyugtalansága a fenyegető veszteségek miatt igen nagyfoku és *teljesen fölötte áll a pártpolitikának.*

Az értékesitési válság nem a kormánypolitika hibájából állott elő. Azonban *itt van* és olyan arányokat öltött, hogy alulról és kivülről egyéni akcióval lehetetlen a széteső és összeműködésre nem szervezett városi, vasuti, magánkereskedelmi erőkkel elkezdeni és végrehajtani olyan intézkedéseket, melyek alkalmasak lennének a fenyegető károk elháritására és valamelyes haszon megmentésére.

Ezt *csak felülről lehet elinditani* és központilag egységes terv szerint sikerre juttatni. Ezt jól tudja a gazdatársadalom s azért fordul bizalommal a földmüvelési miniszter urhoz, aki már *eddig is számos bizonyitékát adta a gazdatársadalom iránti megértésének és kétségtelen jóindulatának.*

Mi konkrét segélyt kérünk, azonban a nyujtandó segélyt *sürgősen kérjük,* mielőtt a termés részben elkallódik, részben megsemmisül.

Fogadja igen tisztelt Szerkesztő Ur hálás köszönetem nyilvánitását.

Kiváló tisztelettel
Dr. Rácz Gyula,
ny. államtitkár.

Az utcára öntötték a barackot Kecskeméten

A Magyar Tudósító jelenti Kecskemétről: A városban és környékén még mindig nagy izgalomban tartja a termelőket a barack értékesitési válsága. Mint ismeretes, Németország fölemelte a barack-export keretét, de még mindig csak nagyon kevés devizaengedély érkezett a vásárlókhoz. A jelentések szerint erre még egy-két napot kell várni. A termelők hangulatára jellemző, hogy az egyik környékbeli gazda, aki már másodszor hozta fel a piacra áruját és ismét nem tudta eladni, *az egész barackrakományt kiöntötte az utca porába.* A gazdák hangoztatják, hogy minden napi késedelem *óriási veszteséget jelent,* mert a rózsabarack a nagy hőségben megpuhul és félő, hogyha soká késnek a kiviteli engedélyek, akkor a barack már nem lesz exportképes állapotban. A tegnapi piacon például a legprimább áruért mindössze 24 fillért fizettek. Egy cég 15 mázsát vásárolt angol kivitelre. Ez volt a legnagyobb tétel, mert a többi termelő sokkal kisebb mennyiséggel is megelégedett.

Elrendelték dr. Lajos Iván „Németország háborus esélyei a német szakirodalom tükrében" cimü könyvének lefoglalását

A lefoglalás kiterjed az összes kiadásokra, nyilvános helyen és magánosoknál található összes példányokra

A *Magyar Távirati Iroda* jelenti: A m. kir. kormány a mai napon tudomására jutott adatokból megállapitotta, hogy dr. *Lajos Iván Németország háborus esélyei a német szakirodalom tükrében* felirat alatt Pécsett megjelent munkája oly valótlanságokat tartalmaz, amelyek sulyosan sértik az ország külpolitikai érdekeit. Ez oknál fogva a m. kir. igazságügyminiszter a pécsi kir. ügyészséget arra utasitotta, *terjesszen inditványt a vizsgálóbiró elé a fenti sajtótermék lefoglalása és a bünvádi eljárás megindítása iránt.*

A pécsi kir. törvényszék vizsgálóbirója a kir. ügyészség inditványának helyt adott és a mai napon B. 2475/1939. szám alatt hozott határozatával az 1937. évi X. t.-c. 2. §-ába ütköző *s az ország külső politikájának érdekét veszélyeztető, valótlan hir terjesztése vétségének alapos gyanuja miatt elrendelte a fentemlitett sajtótermék lefoglalását.*

A lefoglalás kiterjed a sajtótermék összes kiadásaira, a postán, a szállitóeszközökön, a könyvkereskedésekben, a magánosoknál található összes példányaira s az előállitásra szolgáló lemezekre stb.

A lefoglalás foganatositására az összes intézkedések megtörténtek s az a sajtótermék megjelenési helyén már befejezést is nyert. Az ország többi részén a lefoglalás folyamatban van.

Völgyzárógát épül a Tarac felső folyásánál

Gróf Teleki Pál miniszterelnök Kárpátaljára érkezett, ahol többnapos szemleutat tesz

Ungvár, jul. 21. (Magyar Távirati Iroda.) Gróf *Teleki Pál* miniszterelnök pénteken reggel a Lél motorossal Kárpátaljára érkezett, ahol többnapos szemleutat tesz. A miniszterelnök első kárpátaljai állomása *Técső* volt. Innen a miniszterelnök gépkocsin folytatta utját a *Tarac* felső folyásához, ahol gróf *Teleki Mihály* földmivelésügyi miniszterrel, valamint *Kállay Miklós* nyugalmazott földmivelésügyi miniszterrel és közvetlen munkatársaival *helyszini megbeszélést folytatott a Tarac felső folyásánál völgyzárógát megépitése tárgyában.*

A miniszterelnök kiséretében vannak *Pataky Tibor* miniszterelnökségi államtitkár, *Molcsány Gábor* és *Schultz Gábor* miniszteri tanácsosok, valamint *Incze Péter* osztálytanácsos, a miniszterelnök titkára.

A miniszterelnök a Tarac folyótól *Körösmező* felé folytatta utját. Utközben több községet meglátogatott és mindenütt *behatóan érdeklődött a magyarorosz lakosság életviszonyai és a felmerült különböző problémák felől,* különösen az egészségügyi, a szociális, valamint az állattenyésztés kérdései iránt.

A miniszterelnököt a lakosság mindenütt felismerte és szemleutja során a legnagyobb lelkesedéssel köszöntötte.

„FORUM BUDAPEST“

Az Erzsébet-tér megnagyobbitásának terve és az uj „Forum Budapest“ időszerü kérdései

Budapest a „Duna gyöngye“ — állitjuk szóban és irásban. Budapest a leggyönyörübb európai fővárosok egyike — hangoztatják külföldi vendégeink. Általában a főváros kitünő birálatot kap az idegenek ajkán. Ez igy is van rendjén. Megoldásra váró kérdéseink ugyanis nem tartoznak a külföldire. Mert Budapest még sok tekintetben további szépitésre, rendezésre vár. A város szabályozása a multban eléggé el volt hanyagolva, a közlekedési és forgalmi kérdések egész tömege megoldatlan, Nagy-Budapest főforgalmi hálózatát is meg kell épiteni, *munka tehát adódik bőven.*

Elsősorban a pesti „City“ problémái érdekesek. Ime: *milyen legyen az uj Városháza, az uj Főkapitányság, az uj Nemzeti Szinház, hogy oldjuk meg a szük Belváros autóparkirozási kérdését? Mi történjék a Deák-téri „háromszöggel“? Az Erzsébet-tér megnagyobbitásának terve...* stb, stb. És a legfontosabb: a *„Forum Budapest“* ügye most már halaszthatatlanul vár a megoldásra.

A Deák-téri „háromszög“ és az uj Nemzeti Szinház

Az ugynevezett Deák-téri „háromszöget“ a Deák-tér, az Erzsébet-tér keleti oldala, a gróf Tisza István-utca és a Vilmos császár-ut határolja. Ez az épülettömb *tatarozási tilalom* alatt áll, ami azt jelenti, hogy egyelőre — halálra van itélve. Itt uj épitkezéseket nem engedélyeznek, a tatarozást a város nem segélyezi. Hogy ez a rendkivül drága telek (a „háromszög“ telekértéke mintegy tizenkét millió pengő!) meddig marad „tilalom“ alatt, ezt ma még senki sem tudja, mert mindig ujabb és ujabb tervek merülnek fel. Először az uj Városházát, illetve a városi Üzemházat akarták itt felépiteni, majd az a terv vetődött fel, hogy az *Erzsébet-teret megnagyobbitják, kitolják a Vilmos császár-utig és az Erzsébet-tér lombos fái helyére épitik az uj Nemzeti Szinházat!* A sok milliós kisajátitási költségekre sehol sem volt fedezet és ez az ötlet is — mint sok elődje — a megvalósithatatlanok sorába került.

A „Forum Budapest“

A *„háromszög“* problémája azonban nem került le a napirendről. Ismeretessé lett, hogy a *Főváros Közmunkák Tanácsa szivesen látná itt az uj Főkapitányság épületét!*

A Madách-ut torkolata, a tornyos házak, a Deák-tér palotái, az impozáns uj Luther-szobor, uj Városháza, uj Főkapitányság — közös nagy körben, középen pedig egy gyönyörüen kiképzett, hatalmas térrel — megszületne végre a „Forum Budapest“, amelyre szükség van, hiszen ünnepségekre alkalmas tere a modern Nagy-Budapestnek csak a Városligetben van!

A rendőrség azonban nem kapott azon az elgondoláson, hogy a Deák-téri háromszögre kerüljön az uj Főkapitányság palotája. A háromszöget valószinüleg mentesitik is a nagy tervek alól és hat-nyolcemeletes bérházak kerülnek majd ide, *csak a gróf Tisza István-utca torkolatát — szemben az Andrássy-uttal —, fogják kibőviteni,* hogy ez a nagy forgalmi csomópont végre megfelelő rendezéshez jusson.

„Budapest is egyes külföldi nagyváros keserves sorsára juthat...“

A *„Forum Budapest“* tervét viszont nem lehet elejteni. A *Károly király-utnak térré történő kiképzésére elmaradhatatlan szükség van.* Budapest gépjárműforgalma napról-napra óriási mértékben növekszik. Határainkon ezerszámra kopogtat már a *„minél olcsóbb népkocsi“*. Idehaza rendezték az autóvámügyeket. Arra kell számitanunk, hogy Budapest autóállománya rövidesen többszöröse lesz a mainak, noha például a Belvárosban már a jelenlegi autóforgalmat is alig lehet lebonyolitani...

Münnich Aladár orsz. középitési tanácsos, ennek a kérdésnek egyik legszakavatottabb ismerője, a következőket mondja:

— A külföldi nagyvárosokban, főleg a cityk területén, az utcák már képtelenek az egyre nagyobb számu álló és mozgó autók befogadására. *A legtökéletesebb forgalmi irányitások, az egyirányu közlekedésre kijelölt utcák bevezetése és a többi szükségmegoldás sem segitett. A belterületeken, főleg az üzlet-időben a gépkocsiknak olyan gomolyaga keletkezett, melynek mozgása lényegesen lassubb a gyalogforgalomnál.*

— Londonban, a belvárosból már számüzték a magánautót. Mi, Budapesten még nem tartunk ott, hogy a Belvárosból kitiltsuk a magánautókat. Ámbár különösen a déli időben a *Mária Valéria-utca*, a *Váci-utca*, a *Vörösmarty-tér* és *Dorottya-utca*, a *Petőfi Sándor-utca*, az *Apponyi-tér* és a *Városház-utca* máris annyira tul van zsufolva várakozó kocsikkal, hogy *ezeken a helyeken további fejlődésre hely nincsen.* Ha tehát idejében a forgalmi és az autótáborozási kérdéseket kellő előrelátással meg nem oldjuk, akkor nemsokára Budapest is egyes külföldi városok keserves sorsára juthat, mert *kénytelenek leszünk méregdrága kisajátitásoktól kezdve a még drágább földalatti hálózatokkal kisérletezni.*

— Az ugynevezett *Parking Problem* (gépkocsi várakozóhely) megoldására sok helyütt — igy Amerikában is —, szinte kétségbeesett erőfeszitéseket tesznek — folytatta a beszélgetést *Münnich Aladár.* — Ez a kérdés Budapest kitünő közlekedési rendőrségének is mind sulyosabb gondot okoz, miután *a főváros belterületén sehol sincsen nagyobbszabásu gépkocsi várakozóhely.* A *Vörösmarty-teret* áldozzuk fel? Szó lehet esetleg a *Szervita-tér* kibővitéséről — mindez azonban alig jelenthet kellő megoldást. *Egyetlen anyagilag is kivihető megoldás mutatkozik, ami egyuttal az utolsó alkalom arra, hogy ezt a mind sulyosabban jelentkező kérdést igazán előreláthatóan oldjuk meg: ez pedig a Városháza Károly-köruti területe!* Az uj Városházának tehát csak a Semmelweis-utca meghosszabbitásának vonaláig szabadna terjednie, ugy hogy *a Deák-térrel együtt egy olyan hatalmas teret nyernénk a Belváros közvetlen közelében, amely a Szabadság-tér nagyságát is felülmulná és amelyen kb. nyolcszáz autó kényelmesen várakozhat.* Itt állanának tehát meg a város minden részéből befutó autók és utasaik innen gyalogosan érnék el a „City“ kivánt részét.

Az uj Városháza terve

Ime a „Forum Budapest“! A Deák-téri *templom* a helyén maradna. A Deák-téri földalatti villamosállomás kicsi parkjában kap helyet a *Luther-szobor.* De már a lebontásra és átköltöztetésre itélt *evangélikus iskola* épülete eltünne, az *uj Városháza*, egyben városi Üzemház a Semmelweis-utca meghosszabbitásának frontján emelkedne a magasba *és megszületne egy nagyszerü tér, a „Forum Budapest“, amelyre a főváros gépjárműforgalmának már ma is rendkivül nagy szüksége van.*

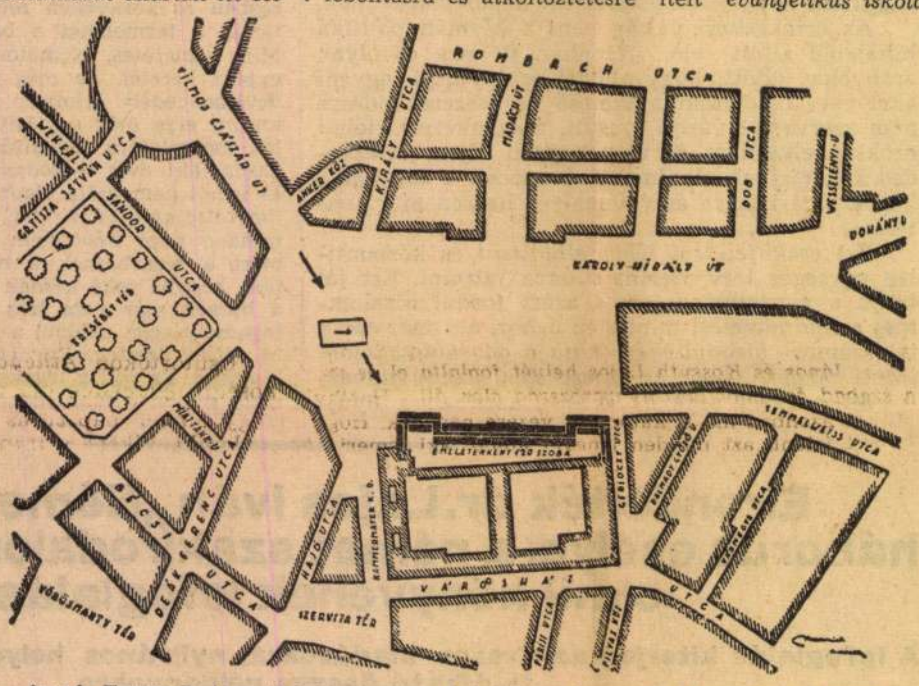

Az uj „Forum Budapest“ helyszinrajza. A kettős vastagvonal az uj tizenkét- vagy tizenötemeletes (emeletenként százhusz szobával) Városháza frontját mutatja.

Persze — a kérdés távolról sem ilyen egyszerü. Városháza, Közmunkatanács, rendőrség, autóforgalom és sok más tényező máról-holnapra nem hangolható közös nevezőre. A főváros először hallani sem akart arról, hogy az uj Városháza frontja elhagyja a Károly király-ut szegélyét. Ekkor megmozdultak az autóérdekeltségeink és a *Magyar Touring Clubnak* az autóparkirozási kérdésben megindított mozgalmát előbb a *közlekedési rendőrség*, azután a *Főváros Közmunkák Tanácsa* tette magáévá. A Közmunkatanács kimondotta, hogy *az uj Városháza frontját lényegesen a Károly király-ut szegélye mögé kell vinni.* A változó szélességü Károly király-ut mintegy *hatvan* méter széles, *az eszményi megoldás tehát az volna, ha az uj Városháza a Károly király-uti fronttól további hatvan méterre kapná alapját.*

Hatezer iróasztal

Hir szerint *hatezer iróasztalt kell az uj Városháza épületében elhelyezni.* Az épület nyolc vagy tiz emelet magas lenne, de csak 26 méter mélyen a Károly király-ut frontjától és pedig ugy, hogy a *Kammermayer Károly- és a Gerlóczy-utcák mentén két épületnyulvány kiérne a Károly király-utra.* Az igy megszülető tér — miután a Deák-térrel *nem* olvadna egybe —, háromszáz gépkocsi parkirozására *sem* volna alkalmas! A „Forum Budapest“ sem kerülne igy kivitelre.

— De ismét előtérbe jön az *autóparkirozás* kérdése — jegyezte meg *Münnich Aladár.* — Hatezer iróasztal *hatezer tisztviselőt* jelent. Remélhetőleg idővel minden huszadik tisztviselőnek *saját* autója lesz, ez *háromszáz* gépkocsit jelent. Az ügyfélforgalom és a teret érintő városi autóforgalom gépkocsijait akkor hová helyezzük el, nem is szólva a Belváros autóparkirozási kérdéséről, amelyet csak itt lehetne helyesen és olcsón megoldani! Egy *földalatti* garázsnak soha sincs forgalmi szempontból olyan értéke, mint egy *szabadég* alatti táborozó helynek.

— Inkább ne összpontositsák az uj Városháza épületében az *összes* üzemi intézeteket, de az autóparkirozási szempontból annyira fontos „Forum Budapest“-terét alkossák meg. Ámbár az uj Városháza épitkezése a *magassági* irányban terjedhet, hisz a mai racionális irodaépületek már nem ismerik a széles „Neugebäudeket“, hanem mindig a magassági irányban terjeszkednek, mert a kilométeres vizszintes gyaloglás helyett a — gyorslift, a csőposta, stb. sokkal kényelmesebben és rövidebben köti össze az egyes hivatalokat.

Egyébként a nyilvános tervpályázatot már kiirták. Tudjuk, hogy a régi Városházát teljesen lebontják, csak az ugynevezett *történelmi* szárny, a műemlékjellegü kápolnarész és az áramátalakitó állomás épülete marad meg. A pályázatokat egy bizottság vizsgálja felül. A bizottság elnöke *Szendy Károly* polgármester, tagjai *Bódy László* és *Morvay Endre* alpolgármesterek, *Kovácsházy Vilmos, Beliczay Imre, Farkas Ákos, Becske Kálmán* és *Friedrich Lajos* tanácsnokok, továbbá a viz-, elektromos- és gázművek vezérigazgatói, az iparügyi minisztérium, a Közmunkatanács, valamint a különböző mérnökszervezetek kiküldöttei, mig a zsüriben az előadói tisztet *Szerényi Ödön* főmérnök látja el. Remélhetőleg az uj Városházát végül is ugy épitik fel, hogy az a főváros egyik legégetőbb forgalmi problémáját: a *Belváros gépkocsiparkirozási kérdését* is megoldja.

Kelemen Ernő.

Kifosztották a csepeli katolikus templomot

A csepeli rendőrkapitányság értesitette a budapesti főkapitányságot, hogy *a csepeli római katolikus templomban betörők jártak.* Eleinte azt hitték, hogy csak a perselyt törték fel, az esti órákban azonban kiderült, hogy *arany és ezüst kelyheket és más kegyszereket is elvittek az ismeretlen betörők.*

Ez a *tizenkettedik* eset, hogy betörtek a csepeli templomba és perselyeket fosztottak ki. A csepeli kapitányságnak az a gyanuja, hogy *szervezett betörőtársaság követte el a betöréseket* és kérte a főkapitányságot, hogy a bünügyi osztály detektivjei is kapcsolódjanak bele a nyomozásba.

A kár összegét még nem állapitották meg.

Menekülnek Angliából az ir összeesküvők

London, jul. 21. (Magyar Távirati Iroda.) Anglia teljes erővel készül az ir terrorhadjárat leverésére. Mihelyt törvényerőre emelkedik az erre vonatkozó törvényjavaslat, a Scotland Yard politikai osztályához négyszáz titkosrendőrt osztanak be, akik néhány nap alatt összeterelik az Angliában élő és körülbelül ötezer főre becsült ir összeesküvőt, cinkosaikat és egyéb gyanus elemeket. Egy részüket azonnal kitoloncolják, a többiek pedig állandó rendőri felügyelet alá kerülnek és naponként jelentkezniök kell a rendőrségen. Közben körülbelül háromezer házkutatást tartottak, de ezeket az uj törvény alapján meg fogják gyorsitani. Az arcél felgöngyölésének hire már előre pánikszerü menekülést idézett elő az irek körében, akik százával hagyják el Angliát. Távozásukat a pályaudvarokon és a kikötőkben őrködő titkosrendőrök ellenőrzik. A hét végén a Scotland Yard kiküldöttei Irországba utaznak, hogy az ir és az ulsteri rendőrséggel karöltve figyeljék a gyanus elemek utazásait Anglia és Irország között.

Egyiptomig akarnak repülőgyakorlatot végezni az angol bombavetők

London, jul. 21. (Inf.) Az angol légiflotta rajrepülései, amelyek eddig csak Franciaországra terjedtek ki, a jövőben *mind hosszabb távolságot* fognak felölelni. Az *Evening Standard* értesülése szerint az egyik legközelebbi rajrepülés Franciaországon és a Földközi-tengeren át Francia-Marokkóba vezet, sőt *esetleg egészen Egyiptomig.* Ezen a hosszutávu rajrepülésen csak a legmodernebb tipusu Wellington-rendszerü bombavetőgépek vesznek részt.

Szeptember 26-áig tart az angol parlament nyári szünete

London, jul. 21. (Magyar Távirati Iroda.) A Reuter-iroda parlamenti levelezője szerint indokolt az a feltevés, hogy a parlamenti nyári szünet nem fog szeptember 26-ánál tovább tartani. Ez az időbeosztás lehetővé tenné, hogy — ha a nemzetközi helyzet megengedi — idejekorán elintézzék a törvényhozási program hátralékát, hogy *ősszel általános választást lehessen tartani,* ha a miniszterelnök a viszonyokat ehhez eléggé megszilárdultaknak találja.

A japánok véres harc után elfoglalták Montoman erődöt

Hongkong, jul. 21. (Inf.) A makaói portugál gyarmat közvetlen szomszédságában, Makaotól mintegy 20 kilométer távolságban napokig véres harcok folytak a délkinai partvidék egyik legjobban megerősitett pontjáért, a Montoman erődökért. Japán repülőgépek és hadihajók állandóan bombázták a kinai erődítményeket. A kinaiak kétségbeesett ellenállást fejtettek ki és utolsó csepp vérig védeni akarták az erődítményeket. A japánok kétszer kisérelték meg a partraszállást, a kinaiak azonban mind a két kisérletet meghiusitották. A péntekre virradó éjszaka a japán hajóágyuk olyan gyilkos pergőtüzet zuditottak a kinai állásokra, hogy *a védőrség ellenálló ereje megtört és a hajnali órákban partraszállitott japán tengerészkatonaság nem talált többé komoly ellenállásra.* A délelőtti órákban a japán csapatok az egész swabue-i kikötőt megszállták.

Münnich Aladár

építész

Laid

Ki-Kicsoda?

576. l.

esteri hivatalától.

ottságához

IX Ráday u 10

Budapest.

<Münnich Aladár>

építész

U. 3382 cikke

<> Energikus telepítési és építési politikát.

Pesti Napló.

Népszerű Tudományos és Technikai Napló.

1932. sept. 28.

Y U G T A

50 fillérről, mely összeget a kir.
Érem- és Régiségtani Intézetétől a
vásárolt és 1939.jenuár 26-án szám-
ében az Intézet pénztárába befizettem.
17.

min.számv.főtanácsos,
a Müemlékek Országos Bizottságának
vagyonkezelője.

Adam und Eva. Innerhalb dieser Stichworte kommen, nach
des Objektes zur Erläuterung; kleine, aber scharfe Ab-
le jedes Artikels unterrichten Literaturangaben über die
n Weg zu eigener Weiterarbeit zu finden.

r anderen, selbst wohlerfahrenen Professor einer Prüfung
n. Damit soll gewiß kein Vorwurf gegen wen auch immer
ch auf die Unentbehrlichkeit des im Erscheinen

(„Frankfurter Zeitung")

illustriert, und zwar nicht den üblichen, sondc
abgelegenen Gebieten, wie 'etwa der Buchma
Fachmänner. Die erste Lieferung hat nicht v
aufmachung eine sehr gute ist.

Dr. A. Huppertz Professor a. D. der Kunsta

Die Behandlung der einzelnen Gegenstände
beweisen, in Kürze zuverlässig und klar das W
beigegebene Spezialliteratur, womit auch ein e
keit bürgt die Tatsache, daß die beste Literat
und wichtigeren Artikeln wird stets eine Inh
für den ausgezeichneten, 31 Spalten mit 22 Ab
sonderer Artikel behandelt das Thema „Adar
10 Abb.) angeführt: I. Biblischer Bericht; A
fresken; 2. Sarkophagplastik; 3. Kirchenmale
frühen und hohen Mittelalters in Italien. — III.
graphie der Einzelszenen: 1. Die Erschaffung
4. Sündenfall; 5. Strafgericht; 6. Vertreibung
Denkmäler: 1. Hohes Mittelalter (11. bis 13. Ja
statuen bzw. plastische Gruppen von A. und E
Bedeutung der A.- und E.-Darstellungen.

Den Vorzügen des Textes entspricht das Abb
mehr Abbildungen in einer Lieferung — und
zu historischen und formalen Entwicklungsr
zugänglichen und daher weniger bekannten O
kanntere Beispiele reichlich verwiesen wird.
erwähnen. Wenn auch klein im Format, in de
Zwecke doch vollkommen, da sie bei ihrem se

Münnich Aladár

A debreceni Déri-
Múzeumot együtt tervezte
Györgyi Dénessel.
Erre vonatkozóan
lásd Györgyi Cosmos-
jában

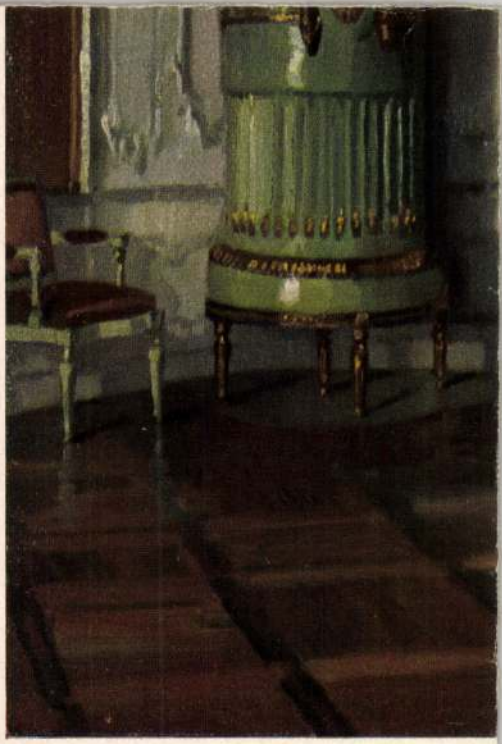

Vendégszoba a bambergi p
1760–1770. Bayerlein festménye. — Residenz Bamber
von F. Bayerlein. — Room in the palace of Bamberg. Lo

Farbige Raumkunst der Verga

Münnich Aurél

céd -

*9

Magyar Nemzet
1939 febr. 26.

Kiosztották a Képzőművészek Egyesülete építőművész-díjait

A *Magyar Képzőművészek Egyesülete* — mint azt jelentette a *Magyar Nemzet* — kiosztotta az 1939-es díjait a festők és szobrászok között. Most sor került az építőművészeti díjak és kitüntetések kiosztására is. Az egyesület aranyérmét *Münnich* Aladárnak, kitüntető elismerését *Gregersen* Hugónak, *Neuschloss-Knüsli* Kornél érmét *Kende* Ferencnek adományozta építőművészeti munkásságáért.

RÉSZLET MAGYAR KAR

Münnich Aladár

A Képrömüvének
Egyesületének épitészeti
aranyérmét kapta –

Pesti Napló

1939 febr. 26.

Münnich Aladár

— **A Képzőművészek Egyesületének aranyérme.** A *Magyar Képzőművészek Egyesülete* február 24-i ülésén hozott döntésével az egyesület aranyérmét ez évben *Münnich Aladár* építőművésznek adományozta, kitüntető elismeréssel jutalmazta *Gregersen Hugó* és *Neuschloss-Knüsli Kornél* építőművészeket és érmet adományozott *Kende Ferenc* építőművésznek építőművészeti munkáikért.

Pesti Hírlap

1939 febr. 26

Ed!

14.192 szám.
15.538

BUDAPEST 1939 JAN. 13. 15. V AH 5 AH

Műemlékek Orsz. Bizottság tek. El

Hivatalból.
Közszolgálati ügyben.
Dij átalányozva.

BUDAPES

TERVEZŐ: MÜNNICH ALADÁR

Építtető: Méltóságos Leitner Zsigmondné.

Általános elrendezés körülírása: A telek sajátságából következik, hogy két teljes frontja van, melyek egyike a Nagy János ucca páros oldalán épített villarayonra, másik frontja egy összefüggő nagy kertkomplexumra néz. Felhasználva ezen előnyös fekvést, az udvar beépítését teljesen mellőzni és két épületsávot tervezni volt lehetséges, melyek a telket határoló két tűzfalig terjednek. A szomszédos tűzfalak díszes vakolás és apácarácsokkal ellátva, csinos kiképzést nyertek.

A függőfolyosós elrendezés — a modern szellemtől áthatott építtetővel egyetértésben — gondosan elkerültetett úgy, hogy minden lépcsőről emeletenként csak 2—2 lakásnak van bejárata. Így az épülettömbben 4 lépcsőház és 4 lift létesült, ami természetesen a lakások előkelőségét nagyban emeli.

A lakók részére garage-okról gondoskodás történt.

Az épület kivitele és gépészeti felszerelése: I. osztályú kivitel fényezett fehér asztalosmunkával, I. osztályú tölgyfa parkettával. Konyha, fürdőszoba és kapcsolatos W. C. 1.60 m magasságban fehér csempével borítva, a fürdőszoba I. osztályú tárgyakkal komplett felszerelve. A fürdőkád íves fülkében beépített és körülcsempézett. Az egész épület melegvízszolgáltatással, központi fűtéssel, a villanyfelszerelés falba süllyesztett tárgyakkal (kapcsoló, konnektor), a konyha 6 főzőhelves Junkers gáztűzhellyel és fehér márvány hideg- és melegmosogatóval van felszerelve és minden konyhának kéményszellőzője van a falba beépítve.

Az épület egységesen megtervezett rádió antenna vezeték-hálózattal van felszerelve, minden lakás részére külön antenna levezetéssel. A mosókonyhák, szárító és vasaló helyiségek a céljuknak megfelelő legmodernebb berendezéssel készültek, a mosáshoz, szárításhoz és vasaláshoz szükséges minden felszereléssel. Az erkélyek és lépcsőházak kovácsolt díszráccsal vannak bekerítve. A

Tér és Forma
1928. I. évf. 7. sz.

TERVEZŐK: JAKAB DEZSŐ ÉS SÓS ALADÁR

TERVEZŐ: MÜNNICH ALADÁR

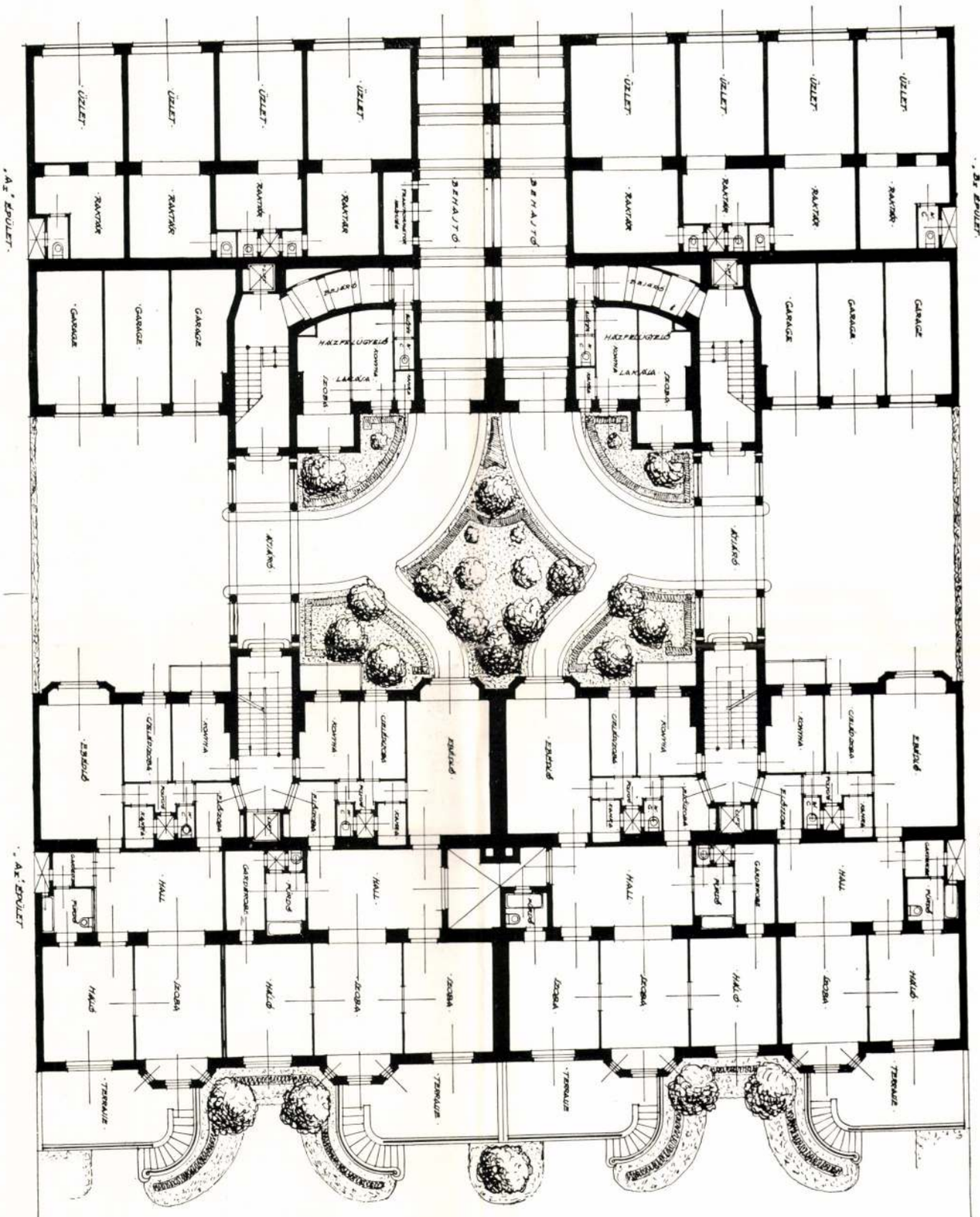

liftek fel- és lehívó csengőkkel, a lépcsőházak éjjeli használatra antenna bekapcsolással készülnek.

Az uccai és kerti épület közötti udvar részben parkírozva van.

A telek hányadrésze építtetett be: cca 40%-a.

Az építés ideje: 5½ hónap, azaz: 1928 május 14—november 1-ig. (!!!)

A beépített köbméter egységára a leszámolás alapján: 38 pengő.

TERVEZŐ: RERRICH BÉLA

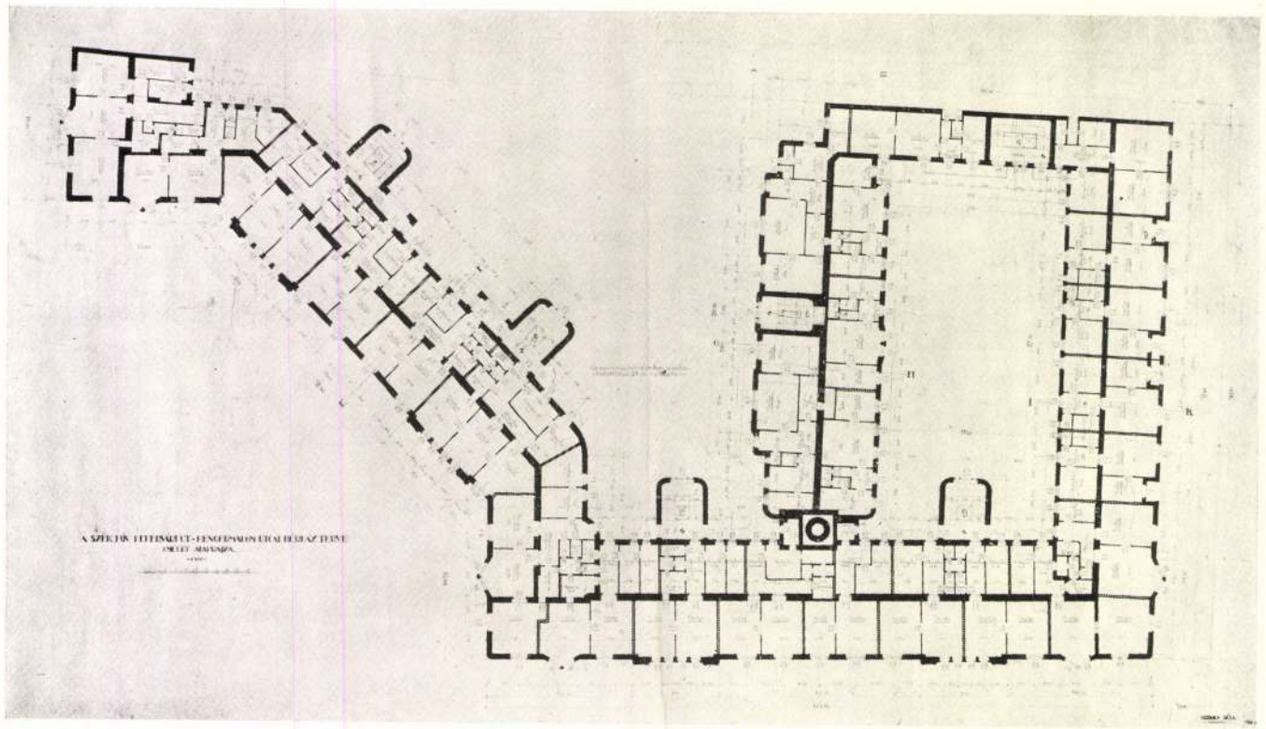

Építtető neve és a ház címe: Az elektromos művek hengermalomuccai otthona. (Fehérvári út és Hengermalom ucca sarok.)

Általános elrendezés körülírása: A lakóház két részre oszlik, mely egy, az egyik oldalra nyílt és egy zárt udvar köré csoportosul. Az egyik részben vannak a tisztviselő-, a másikban a munkáslakások. Öt lépcsőház van az épületben, mindegyik lifttel ellátva.

Az épület kivitele: Szolíd kivitelű bérház. A tisztviselőlakások külön fürdőszobával, a munkáslakásrész is kádas és zuhanyozóhelyiséges fürdő-etablissement-tel, a homlokzat sempernova, ablakok műkőkeretezéssel, lábazat budakalászi kő, fedés eternit.
Az épület alagsorának mélyebb részei, tekintettel a talajban levő keserűvízre, traszszal kevert betonból készültek, melyek bitumennel vannak szigetelve.

Az épület gépészeti felszerelése: Alacsonynyomású gőzfűtés, gőzmosókonyha és kulisszás szárító.

Az építés ideje: Befejezés 1928 május 1.

A beépített köbméter egységára a leszámolás alapján: 45.— P.

Münnich Aladár

ved

Budapest élelmiszer-
nagyvásártelepe. Bpest
1932. 16 l. (Magyar,
német, angol, francia
és olasz szöveggel. 17
rajz- és fénykép mellékletted
Kiadta Budapest
székes főváros.

ZI INT. R.T. BUDAPEST.

Csepel-Kertvárosban
Királyerdőn
Pestszenterzsébeten
Soroksáron
Dunaharasztin
Szigetszentmiklóson
Taksonyban
Majosházán
Áporkán
Tökölön
Horthyligeten
Szigetcsépen
Kiskunlacházán
Szigetújfalun
Szigetszentmártonban
Ráckevén
Peregen
Szigetbecsén
Dömsödön
Dabon
Makádon
Lóréven
Tasson

A táncterem

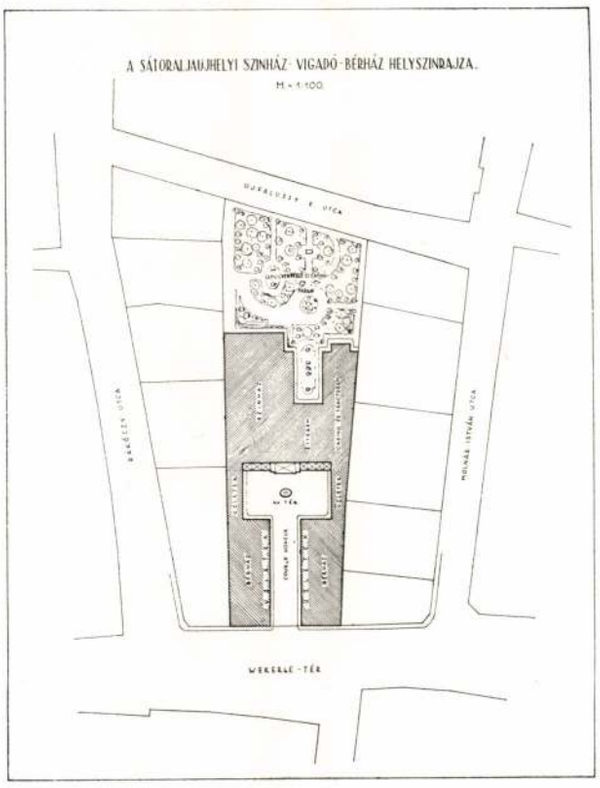

Helyszínrajz

Tér és Forma
1929. II. évf. 2-12.

NAGYVÁSÁRTELEPEK

A régi vásárcsarnokok kizárólag egy város vagy városrész élelmiszerelosztását szolgálják. Mint ilyenek, a város szívében kell hogy feküdjenek, hogy a lakosság napi bevásárlásait kényelmesen lebonyolíthassa. Ezen csarnokok tulajdonképpen a kis- és középkereskedelem egymás mellé sorakoztatott elárusítóhelyei és azért szükségesek, hogy az azonos kínálat következtében az árak automatikusan szabályozódjanak, a közönség és az árusítók az időjárástól védett helyen találkozhassanak, a közhatóságoknak módjában legyen a higiénia elveit érvényesíteni, végül, hogy a közös szállítás, őrzés, fűtés, hűtés, világítás, raktározás következtében az árukra eső regieköltség minél jobban csökkentessék.

Ilyen vásárcsarnokok a mult század második felében egész Európában keletkeztek.

Manapság már teljesen elavultnak kell minősíteni az egyik legrégibb példát, az 1857-ben épített *párizsi Halles Centralest*, mely a város közepén fekszik, minden vasúti és hajóforgalomtól távol és minden bővítési lehetőségtől elzárva. Ez a nagyszabású régi létesítmény Párizs élelmiszerellátására szolgál, de nem képes betölteni hivatását úgy, ahogy arra a kisebb kerületi vásárcsarnokok megfelelnének. Ez a hatalmas telep az egész környéket tönkre teszi, mert éjjel a szállítókocsik ezrei felverik az uccák nyugalmát; az egész környék éjjel-nappal szeméttel, bűzzel, patkánnyal el van árasztva.

Lényegesen szerencsésebb ennél a *londoni Smithfield* vásárcsarnok, mely 1862-ben keletkezett s a későbbi időpontokban egyes épületekkel kibővült. Ezen csarnoktelep létesítésénél ügyesen felhasználták London dombos terepviszonyait s kiterjedt földalatti vasúthálózatát, úgy, hogy három vasúttársaságnak vágányai is érintik a csarnokot, illetve vonulnak el alatta, dacára annak, hogy az a City szívében fekszik. Előnye az is, hogy az egyik oldalról a földszinten és a másikon az alagsori nívóban fekszik a környező ucca és ez kiegészítve egy ügyesen elhelyezett köralakú lehajtóval, számos kényelmes rakodási lehetőséget biztosít, aminek következménye, hogy ezt a régi csarnokot még a nagykereskedelem is tudja használni. Igaz ugyan, hogy majdnem az egész telep most már csak húsárusításra szolgál, míg a zöldség, főzelékfélék, halak, stb. ebből fokozatosan kiszorultak és a City más pontjain vannak elhelyezve.

A mult században létesített vásárcsarnokok közül a nagyobbakat iparvágánnyal is ellátták és hosszú ideig a kis- és nagyárusítást közösen voltak hivatva lebonyolítani. Így volt ez pl. a kölni, a budapesti, a drezdai, a Berlin-Alexanderplatzi vásárcsarnoknál stb.

Hovatovább azonban a nagykereskedelem annyira kifejlődött, hogy útjai teljesen elváltak a kiskereskedelemtől. A nagy városok saját élelmezésükön kívül a környék élelmiszer-kereskedelmét és a külfölddel kapcsolatos tranzitó-forgalom minél nagyobb részét igyekeznek magukhoz vonni. Ez természetesen csak kiterjedt üzemi berendezésekkel lehetséges, hogy a munkák a legkisebb regievel és a mai időknek megfelelő racionális beosztással legyenek elvégezhetők. Így keletkezett a nagyvásártelepek gondolata, melyek a régebbi vásárcsaronokoktól teljesen eltérő rendeltetésűek. Például a müncheniben a detailkereskedelem teljesen meg van tiltva.

A feladat megoldása elsősorban üzemtechnikai és az elrendezés helyes kialakítása a legfontosabb, mert annak kell a helyi viszonyokhoz mindenképen hozzásímulni. A probléma még teljesen új és kialakult minták nincsenek. Az egyes nagy városok kereskedelme más és más jellegű, tekintettel a környező szomszédos nagy városokra, az élelmiszertermelő körzetekre, vámhatárokra, vasúti vonalvezetésekre, tarifákra, stb. Ha még ezekhez hozzávesszük azokat a számtalan vasúti, kikötői, városrendezői szempontokat, melyekhez természetesen az érdekelteknek különböző kívánságai is járulnak, könnyen beláthatjuk, hogy egy ilyen feladatot a tervező építész önállóan nem oldhat meg és csak az összes tényezők állandó, hosszas együttműködése hozhat létre.

Az architektúra ebben az esetben csak másodrendű feladat és az az üzem racionális voltának alá van rendelve.

Egy ilyen vásártelepet olybá kell tekintenünk, mint egy nagy gyárat, vagy üzemet, melynek létesítése a hatóságok, a mérnök, a gépészmérnök, a kereskedelmi vezető és az építész közös munkálkodása alapján áll elő, s ez tehát nem egy olyan elhatárolt és kiforrott feladat, mint templomok, iskolák, bérházak, színházak és hivatalokat tartalmazó középületek tervezése, melyeknél az építési program néhány rövid mondattal körülírható, s melyekre eredményes tervpályázatok tarthatók.

A részletek kidolgozásánál a komplikált és speciális

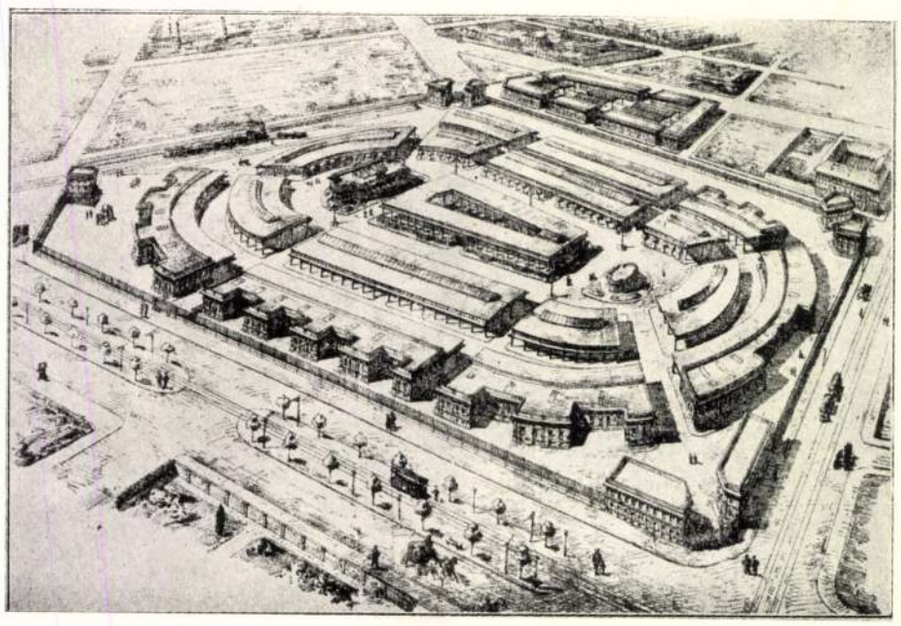

A milanói nagy vásártelep

kívánságok és berendezések, a külföldi minták alapos tanulmányozását és az élelmiszerüzemmel kapcsolatos kívánságok beható ismeretét teszik szükségessé.

A külföldi nagyvásártelepek egyik legfontosabb alkatrésze egy hatalmas pályaudvar, minél több szárnyvágánnyal és megfelelő ponkokkal, hogy a kitolt kocsikról az élelmiszerek kényelmesen kirakhatók legyenek, illetve, hogy a kocsik addig állhassanak, ameddig — esetleg a teljes kocsirakományra — vevő jelentkezik, aki azt kirakás nélkül továbbíttatja. A pályaudvar zavartalan kiszolgálására természetesen szükséges egy megfelelően méretezett és előbbitől különálló rendező pályaudvar.

Szükséges egy hatalmas kocsitábor részére szolgáló férőhely, megfelelő rámpákkal, mely a tengelyen érkező és távozó élelmiszereknek minél kényelmesebb rakodási lehetőségeket biztosít.

Amennyiben lehetséges, úgy ezen telepeket valamely hajózható folyam, vagy csatorna mellé helyezik el, ami az áruszállítást van hivatva megkönnyíteni.

Ezen fő alapelvek önmagukban hordják azt, hogy a nagyvásárcsarnok csak a városon kívül helyezhető el. De nem is lenne célja annak, hogy azt a városba erőszakolják, mert az érkező áruk tekintélyes része nem is a város céljait szolgálja.

A nagyvásártelep főépületében a detail vásárcsarnokénál jóval nagyobb árusítóhelyek vannak, ahol a ládaés zsákszámra felhalmozott áru megtekinthető. Nagy raktárak vannak továbbá, melyek a különböző élelmiszereknek megfelelő kiképzést nyernek. Szükségesek nagy helyiségek, melyekben a termelőktől vegyesen érkezett élelmiszereket mennyiség és minőségileg osztályozzák és a kereskedelem részére feldolgozzák.

Az áru kényelmes mozgatására villamos kocsik, liftek, daruk, szalag-szállító berendezések stb. szolgálnak. A bizományosok és kereskedők üzleti tárgyalásainak és levelezésének elintézésére kellő számú irodahelyiség szükséges.

A nagyvásártelephez tartoznak még a vasúti személyzet üzemi helyiségei, postahivatal, vásárpénztár, munkáslaktanyák, jóléti intézmények, csarnokfelügyelői és tisztviselői lakások. Számos nagyvásártelephez különálló vámpályaudvar és vámcsarnok is tartozik.

A modern nagyvásárcsarnok gondolatát megközelíti a *milánói nagyvásártelep*, mely ugyan meglehetősen közel fekszik a város szívéhez, de azért rendelkezik egy elég nagy pályaudvarral és így a nagykereskedelem céljait is képes kielégíteni.

A csarnoktelep hosszúkás, ovális alakban, igen szép architektonikus elrendezésben készült. A külső vonalon levő építmények masszív szerkezetűek és pincével vannak ellátva, míg a telep legnagyobb része, az ottani klímának megfelelő vasoszlopokon álló nyitott építmény. A telepet 1911-ben kezdték építeni és az főleg gyümölcs- és főzelékfélék forgalmára szolgál. A telep egyik része kiskereskedelem, másik része a nagykereskedelem részére épült.

Az első igazán modern nagyvásártelep a *müncheni*, melyet 1908—1912-ig építettek kizárólag nagykereskedelem céljaira és főleg azzal a feladatkörrel, hogy az Olaszországból beözönlő gyümölcstermés forgalmának délnémetországi elosztó középpontja legyen.

A telep a Süd-Bahnhof mellett fekszik, távol a város középpontjától. A Süd-Bahnhof meglevő kitoló vágányai következtében itt nagyobb pályaudvar létesítésére nem volt szükség. A telepre négy sínpár van bevezetve, melyek a teljesen különálló Zoll-Hallet szolgálják ki. Ez az egész vásártelep többi részétől keritéssel is el van választva. A csarnokhoz tartozó Eilgut-Halle mellé csak két sínpár vezet, ami a növekvő forgalom folytán kétségtelenül hátránya a telepnek, de mód van arra, hogy szükség esetén a Süd-Bahnhof rakodó szárnyvágányait a csarnokkal közvetlenebb összeköttetésbe lehessen hozni.

A csarnoktelepet Prof. Dr. Schachner tervezte. Az a hagyományokat tisztelő, de mégis teljesen modern építkezés mintaképe.

A csarnok tisztára vasbetonból készült, pilléreken nyugvó bordás szerkezettel. Tulajdonképpen négy párhuzamos főhajóból áll és azok közé bazilikálisan elrendezett öt alacsonyabb mellékhajóból. A főhajók 45°-nál

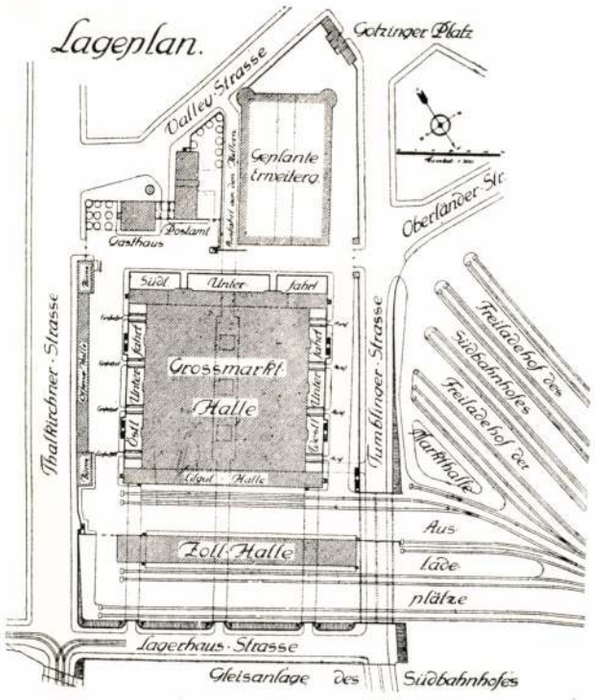

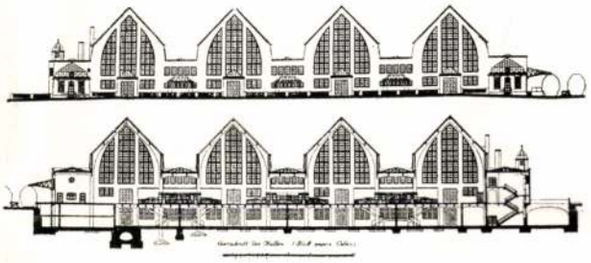

A müncheni nagy vásárcsarnok

magasabb tetőt, a mellékhajók egész kis hajlású tetőket kaptak. A tető vasbeton bordákon nyugvó lemezszerkezet, melybe elhelyezett paklikra lécek vannak erősítve és az egész jóminőségű hornyos cseréppel van lefedve. A mellékhajók lefedése vasbádoggal történt. A mellékhajókon összegyülemlett víz és hó faráccsal védett attika csatornákon keresztül van levezetve.

A vasbeton lemezre helyezett cseréptetőt azért készítették, hogy a vasbetont az erős hidegek és forró meleg káros behatásától megóvják és ezzel kielégítő hőszigetelést is sikerült elérniök. Az épület központi gőzfűtéssel van ellátva és a legnagyobb hidegben — magam tapasztaltam — a csarnokban megfelelő temperatúra uralkodott és lecsapódás sehol sem mutatkozott.

A csarnok belseje nincsen vakolva, de a gondos zsaluzás következtében azon csak kisebb egyenetlenségek láthatók, melyek a szemet nem sértik. Az egész csarnok fehérre van meszelve és néhány világosszínű festett csíkkal díszítve, amely rendkívül megnyerő, tetszetős belső képet ad.

A csarnokban levő pillérek meglehetős távolságban feküsznek egymástól és az egyes árusító helyek közé esvén, nem zavarják a forgalmat.

Minden árusítóhelyhez egyforma kis „Schreib-Stube" tartozik, a kereskedők írásbeli teendői elvégzésére.

Az épület egyik oldalán a csarnokvezetőség helyiségei és kevésszámú bérbeadható irodahelyiség van. Rakodó rámpa csak az Eilgut-Halle felé van, minden hajón kocsival át lehet hajtani. Sikerültnek nevezhetők a kocsibehajtók elé létesített nagyméretű szélfogók, mert a csarnok téli időben is meglehetősen léghuzatmentes.

Az egész épülettömb alá van pincézve és a környező uccák nívókülönbségét oly ügyesen felhasználták, hogy

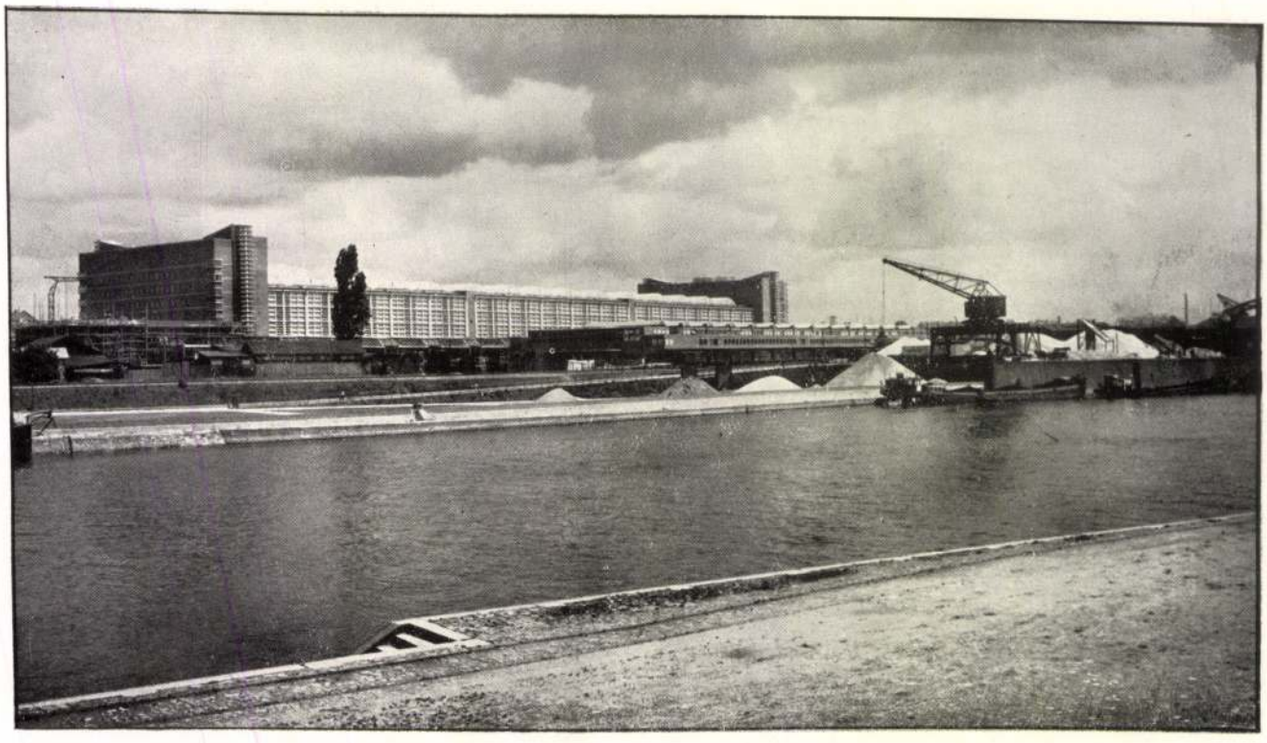

M. Elsässer: A frankfurti nagy vásárcsarnok

ezen pincék kocsival kényelmesen megközelíthetők. Rendkívül szellemes a pincében és a körül létesített kocsiáthajtók megvilágítási módja, közbeiktatott világító aknák révén, melyek következtében semmiféle mesterséges világításra nincsen szükség. Ezen világító aknák révén a pince mesterséges szellőztetése is teljesen fölöslegessé válik és a tetővizek elvezetése is jól megoldható volt. Maguk a pincerekeszek is annyi világosságot nyertek, hogy a mesterséges világítás csak csekély mértékben szükséges.

A világító udvarok köré csoportosított lépcsők is kitünően vannak elhelyezve és mesterséges világításra nem szorulnak. Minden árusítófülke az alatta levő pinceraktárral, teherfelvonóval van összekötve.

Az épületben még egy bankhelyiség és egy takarékpénztár van elhelyezve.

Az egész telep mentes minden nagyképűségtől, valamint mentes minden történelmi giccstől, utánzástól és nagy tudásra, tiszta anyagszerűségre és mélyen érző építészszívre vall.

Az egész telep 4,220.000 márkába került, melyből a csarnokra 2,532.000 márka esett.

A müncheni vásárcsarnok befejezése óta eltelt zavaros idők újabb, nagyobb vásártelep létesítését lehetetlenné tették, úgyhogy ezzel a feladattal csak a legutóbbi időben kezdtek a nagy német városok újból foglalkozni.

Időrendbeli sorrendben a *Frankfurt a/Main*-ban létesített nagyvásártelep nyert először befejezést, melyet 1928 júliusában adtak át a forgalomnak. A telepet számos szakember közreműködésével Prof. Martin Elsaesser tervezte, aki a háború előtt Stuttgart városa által épített kisebb detailvásárcsarnok ízléses és szellemes megoldásával kitünt.

Ez a telep, eltérőleg a münchenitől, részben a kisárusok, illetve környékbeli őstermelők piacául is szolgál, bár főleg arra van hivatva, hogy Frankfurt élelmiszernagykereskedelmét szolgálja, továbbá délnyugat Németországnak szóló gyümölcs-, főzelékféle-, déligyümölcs- és baromfinagykereskedelme itt nyerjen lebonyolítást.

A telephez Magyarországból, Ausztriából, Svájc-, Francia-, Olasz-, Dán-, Svéd-, Finnországokból és a Balkán államokból érkeznek közvetlen küldemények, melyek itt kellőleg feldolgozva, nagyrészt ismét további irányítást nyernek.

Tehát Frankfurt, ez a nagy kereskedő város, ezen hatalmas létesítménnyel nemcsak saját ellátását kívánja megolcsóbbítani, hanem az élelmiszerkereskedelem terén is elsőbbségi helyért küzd.

A telep a Main folyóval párhuzamosan, annak közelében létesült, olymódon, hogy a folyóról meglehetősen közvetlen kirakodás lehetősége megvan. A telep a város szívétől nem túlságos távolságra, az Ost-Bahnhof mellett fekszik, sajnos, meglehetősen szűk helyre szorítva.

A telep előtt egy nagyobb rendező pályaudvar létesült, a vonatküldemények megfelelő összeállítása céljából. Ennek egy része mint vámterület külön is el van zárva. Innen vezet néhány szárnyvágány az ú. n. *Sortier-Halle* és *Import-Halle* mellé. Az előbbiben a nagy hulladékkal járó válogatás, az utóbbiban főleg a déligyümölcsök beraktározása történik.

A Sortier-Halle egy pillérekkel körülvett, 400 m²-es nyitott udvar, a hulladéknak megfelelő eltávolítására szolgáló bunkerekkel.

Az Import-Halle részben emeletes, alápincézett raktárépület, mely normális, gerendás, vasbeton szerkezettel készült, külső homlokzata „Klinker"-rel van borítva. A csarnok 152 m hosszú és belseje 14 hajóra van osztva. Ezekben vannak a raktárhelyiségek, melyek a fedéllel megóvott ponkokról könnyen megtölthetők. Igen szellemes megoldással függnek össze az egyes raktárhelyiségek belső lépcső révén a hozzátartozó irodákkal, melyek e mellett külön lépcsőházakon kívülről is elérhetők.

Az épület csekély hajlású vasbetonlemez-szerkezettel és presskies fedéssel van ellátva, melyben a felülvilágító üvegtetők „Raupendach" sora van elhelyezve. Minthogy ezek képezik a helyiségek világítását és a raktáraknak csak egész kis területű normális ablakaik vannak, a szellőztetést hatalmas ventillátorokkal oldották meg. Ezen ventillátorokat azonban nagy üzemköltségük miatt a raktárbérlők nem kedvelik. A felülvilágítós megoldás kevésbé szerencsésnek nevezhető azért is, mert forró nyári időszakban a napsugár közvetlen a beraktározott gyümölcsárura esett, úgyhogy a raktározásra főleg az előbbiekkel teherfelvonóval összekötött pincehelyiségeket használják. Ezen helyiségek egy tágas alagúttal vannak a tulajdonképpeni vásárcsarnokkal összekötve a vasúti vágányok alatt. A további összeköttetésre a vasúti vágányok fölött elhelyezett két vasszerkezetű híd szolgál, melyeknek mindkét végén teherfelvonók vannak hivatva az áruk magasra emelésére.

Az Import-Halle egyik vége a városi „Gyermekebédeltetési-akció" részére van kiképezve és abban ideális,

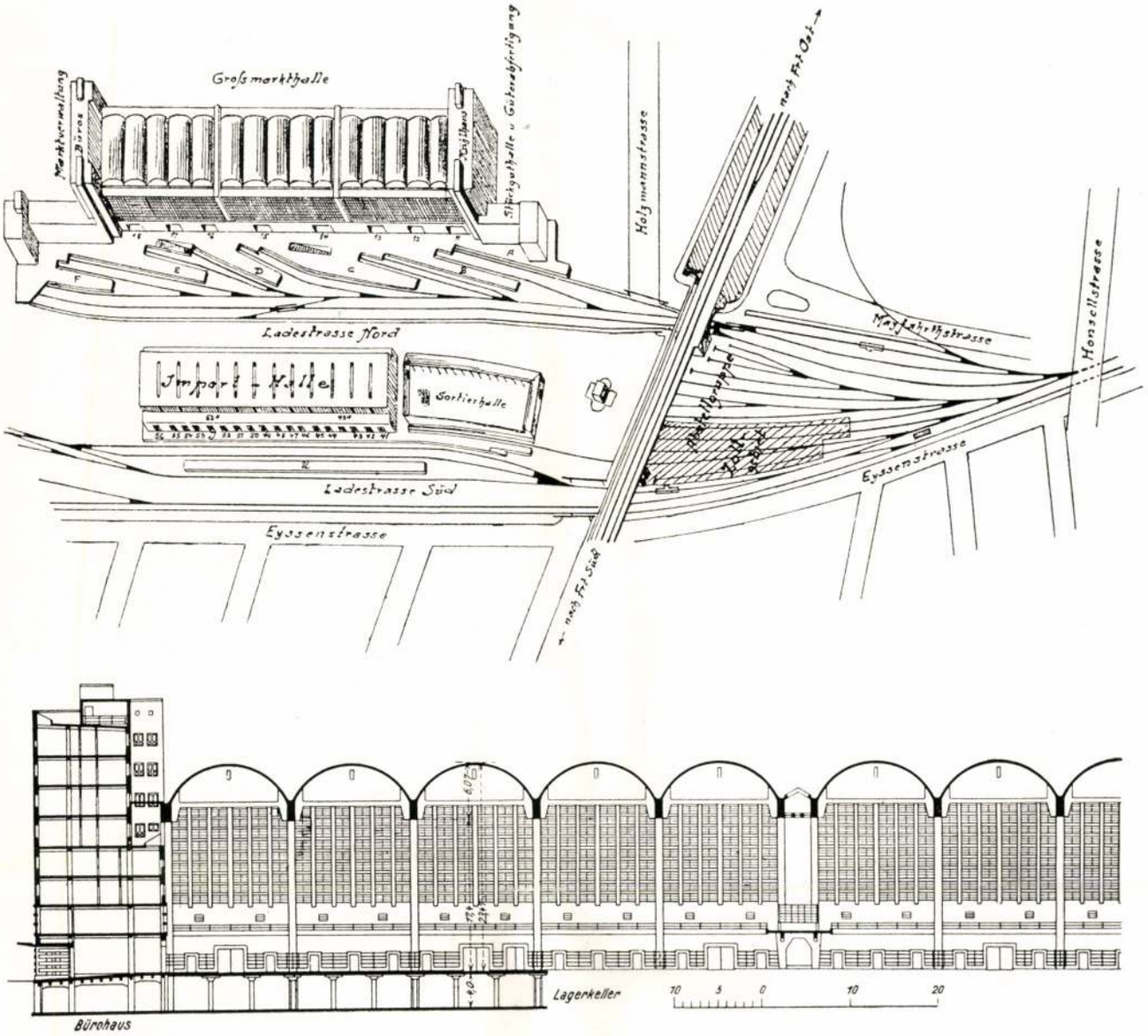

M. Elsässer: A frankfurti nagy vásárcsarnok helyszínrajza és metszete

modern gépekkel felszerelt hatalmas konyhák, mosogató helyiségek és tágas, higiénikus étkező-helyiségek vannak.

A tulajdonképeni csarnok egyik hosszoldala előtti térség a kocsitábor befogadására szolgál és a csarnokkal azonos nívón van tartva. A csarnok másik hosszoldalán van a 9 szárnyvágánnyal ellátott rakodó állomás. A vágányok közti ponkok igen kényelmes kirakodást biztosítanak. A vágány-csoportozat egy kombinált vasbeton és üvegszerkezetű tetővel van lefedve. Néhány erős lejtésű lejáró közvetíti a forgalmat a vagónok és a pince között.

A csarnok 220 m hosszú, 50 m széles és 17, illetve 23 m magas. A csarnok egymás mellé sorakoztatott 18 hatalmas, ferde támaszú, vasbeton szerkezetből áll, melyeken 6.07 m radiuszú, Zeiss-Dyvidag-rendszerű, könnyű vasbetondongák vannak elhelyezve. A vasbeton dongák hőszigetelést és közönséges presskies leragasztást nyertek. Hogy a dongák között előálló hézugok átázására nem fognak-e vezetni, azt még csak a jövő fogja megmutatni.

A ferdetámaszú szerkezetnek az a magyarázata, hogy az épület létesítése idejében még nem tudtak 50 m-nél hosszabb dongákat készíteni és így szükségessé vált a fesztáv csökkentése. A szükségességből Prof. Elsaesser zsenialitása révén gyönyörű térhatás állott elő, mely a csarnok óriási méreteivel párosulva, lenyügözően hat a szemlélőre. A csarnok térhatását kétségkívül zavarja ugyan a csarnok belsejében átvezető két vasbeton hídszerkezet, mely azonban üzemi szempontból igen hasznosnak bizonyult, mert azokon és az azzal összefüggő körülfutó galérián vannak elhelyezve a csarnok világítási és szellőző-kapcsolószerkezetei, a csarnokfelügyelőség és kávékimérések, melyek mindegyikére nagy előnyt jelent a könnyű megközelítés és áttekinthetőség. A csarnok hosszirányában két széles kocsiút vezet keresztül, míg keresztirányban főleg gyalogközlekedésre szolgáló, szélfogóval ellátott bejárók vannak elhelyezve. A csarnokok megóvása a léghuzattól igen nehéz feladat, mely ezen megoldással jól sikerült.

A bejáratok mellett vannak a lépcsőházak, teherfelvonók, szellőző aknák elhelyezve. A csarnok két hosszoldalán húzódó alacsony építményben irodahelyiségeket helyeztek el, melyek így a ferde támaszok között kiképzett nagy árusítóhelyekkel közvetlen összefüggésben vannak. Ez a gondolat teljesen újszerű és a gyakorlatban kitűnően bevált. Igen szellemes ötlet, hogy ezen árusítóhelyeket a legkülönbözőbb színekkel festették ki, miáltal a fehér tonusban tartott csarnok kellemes színfoltokat nyert, másrészről a vevő már messziről tájékozódni tud és megtalálja az előtte ismeretes kék, zöld vagy sárga stb. árusítóhelyeket és nincsen a feliratok tanulmányozására utalva. Ezen nagy árusítóhelyek mozgatható, alacsony bostwick-rácsokkal vannak egymástól elválasztva. A rácsok kezelés és tisztántartás szempontjából nem nevezhetők kifogástalanoknak.

A csarnok közepe — a kocsiutakat is beleértve —

Elsässer: A frankfurti nagy vásárcsarnok

tulajdonképpen a detailkereskedők és őstermelők részére szolgál, kik nappal oda szabadon letelepszenek és éjjelre áruikat elviszik.

A csarnokot a mechanikusan nyitható ablakokon kívül ventillátorokon benyomott levegővel szellőztetik, melyek télen központi gőzfűtéssel melegített különleges fűtőtesteken keresztül húzzák be a friss levegőt.

A csarnok világítását hatalmas, vasszerkezetű függőleges ablakokon és kisebb területű ragacsmentes nyeregtetővel ellátott üvegfelületeken át nyerik. A pince a lépcsők és teherfelvonókon kívül két enyhe lejtős kocsibehajtón keresztül érhető el. A pince természetes világításáról és szellőztetéséről lemondtak és azt kizárólag mesterséges úton eszközlik. A pincében van elhelyezve egy hatalmas gépház, a telpefűtés, -hűtés stb. részére, de az összes komplikált műszaki berendezések ismertetésétől eltekintünk, mert az túlmessze vezetne.

A csarnoképület két végét hatalmas hétemeletes építmény zárja le, mely a hosszúra elnyúlt épület markáns lezárását adja. Az építmények mindkét keskeny oldalán 1—1 vasbeton és üvegszerkezetű felvonóház van elhelyezve, mely a függőleges irány kontrasztját még jobban hangsúlyozza. Ezen felvonóházak vízszintes vasbeton keretei teljesen logikusak és indokoltak és mint díszítőelemek igen szórakoztatók. Kevésbé logikusnak tartjuk az épületek sarkainak kiváltását, mely nyilvánvalóan csak az újszerűség kedvéért készült és a sarok teherhordásának szükségességével ellentétben áll és bizonnyal igen lényeges szerkezeti többletköltségeket igényel. Ezen sarokkiváltások mögött feküsznek a vasbeton lépcsők, melyek ennek következtében mintegy a levegőben lebegnek. Vasbeton sarokpillér beiktatásával a kérdést mindenesetre sokkal olcsóbban és semmivel sem csúnyábban lehetett volna megoldani.

A két szárny közül az egyikben az irodák vannak elhelyezve; a földszint egy részét a kocsibehajtók foglalják le, melyek szélfogószerűen vannak kiképezve. Az irodahelyiségek egy része az üzemhez szükséges, más pedig bérbeadásra szolgál. Az irodaépület egy egyszerű középfolyosóból nyíló két szobasorból áll, melyek közül az egyik szobasor három emeleten keresztül csak a csarnokból nyer világítást és szellőzést, ha a mesterséges szellőzést nem vesszük tekintetbe. Ezen helyiségekben vannak az irodaépület W.C.csoportjai is elhelyezve, ami nem mondható kifogástalan megoldásnak. A VII. emelet ablakokat egyáltalán nem nyert. Ezen ablaktalan emeletsor az épületeknek természetesen hatalmas, monumentális befejezést adott. Az ebben elhelyezett irodahelyiségek felülvilágítókkal vannak megvilágítva. Hogy ezen újítás beválik-e, azt csak a későbbi idők fogják megmutatni.

Az irodaépület teljesen modernül van felszerelve, a helyiségek és folyosók linoleummal burkolva, az ajtók Sperrholzrendszerben, profilvas keretekben, az ablakok egyszeresek és kifelé nyílóak, kombinált fa- és fémszerkezettel bírnak. A falak és az asztalosmunkák a legváltozatosabb színekben vannak lefestve és rendkívüli ötletességről tesznek tanuságot.

M. Elsässer: A hűtőház

A másik toronyépület hűtőház céljaira szolgál, melyben majdnem kizárólag a Balkánról érkező tojást és szárnyast raktározzák. Ezen épület hatalmas klinker homlokzatát csak apró nyílások szakítják meg, de ezen kis ablakok, melyek a folyosók megvilágítását célozták, túlsok hőt vontak el, úgyhogy utólag belülről elfalazták őket. A hűtőháznak toronyszerű elhelyezése hőveszteség szempontjából rendkívüli módon bevált és kitünő megoldásnak mondható. A monumentalitásra való törekvés ezen épületrésznél a rendeltetéssel teljesen egyezik és így teljesen indokolt.

A csarnoképülethez csatlakozik mindkét végén 1—1 lakóház-épület, melynek földszintjén a pincébe szolgáló enyhe lejtésű kocsibehajtók vannak elhelyezve, továbbá üzlethelyiségek, bankhelyiség, csomagraktár stb. A második emeletsoron kitünő elrendezésű, modern lakások és egyéb irodahelyiségek nyertek elhelyezést.

Ezen alacsonyabb, nagyjában L-alakú épületszárnyak a főépület impozáns méreteit még jobban érvényre jut-

Lépcsőház részlete

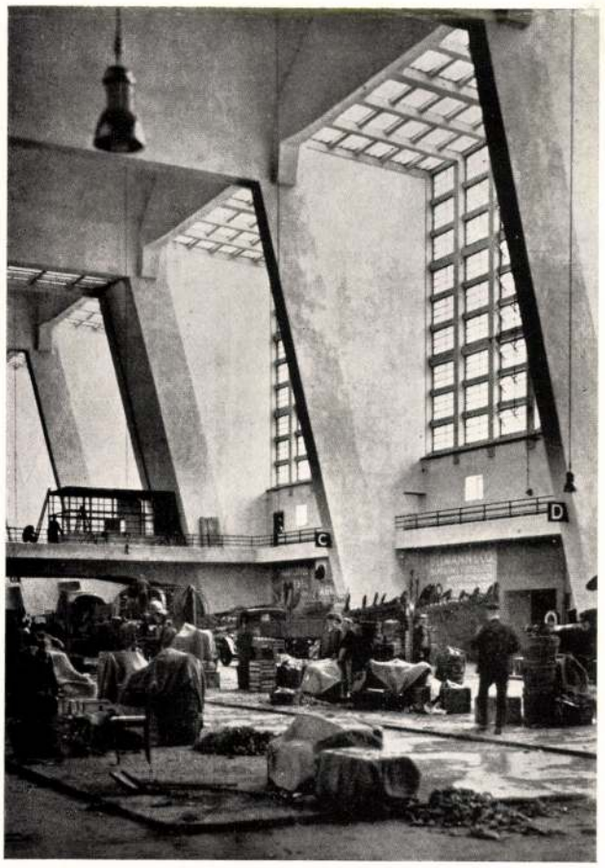

A csarnok megvilágítása

tatják. Már a vasútról vagy pedig a Main folyóról nézve megkapó a hosszant elnyúlt épülettömb, két hatalmasan akcentuált befejező szárnnyal, mely az egész környéket uralja.

A céltudatosan ellentétben elhelyezett függőleges és vízszintes elemek ritmikus váltakozása mesteri kézre vall és a csarnok méltán képezi Frankfurt büszkeségét, melyet az idegeneknek szívesen megmutatnak.

A *leipzigi Rossplatzon* levő régi vásárcsarnok sem birta már a nagykereskedelem igényeit kielégíteni és így új hatalmas vásártelep létesítését határozták el a Bayerischer Bahnhof mellett.

Az építkezést Stadtbaurat H. Ritter tervezte, obering. Dischinger és mások közreműködésével. Az építkezés még folyamatban van és annak egyelőre kétharmadát készítik el, míg a harmadik részt a szükség szerint a későbbi időpontban fogják létesíteni.

A hatalmas vágányhálózat és a melléképületeken kívül a csarnoktelep mintegy 18.000 m^2-es épülettömbből áll, mely három óriási kupolával lesz lefedve. A szorosan vett csarnokot egy emeletes irodaépület veszi körül, melyben az üzemi helyiségek, bizományosok és kereskedők irodái nyertek elhelyezést. A környező épület magassága megengedi, hogy a csarnok bazilikális rendszerű oldalvilágítást és szellőzést nyerhessen, mely vásárcsarnokoknál a legjobban bevált. A kupolák mindegyike 5820 m^2 területet föd le, s így azok mindegyike nagyobb, mint a breslaui Jahrhundert-Halle, mely 5500 m^2 és mely eddig a világ legnagyobb alapterületű kupolájának számított.

Érdekes összehasonlításként megemlítjük, hogy az ókor legnagyobb kupolája a római Pantheon 44 m fesztávval, a római Szent Péter templom 40 m fesztávval, a breslaui Jahrhundert-Halle 65 m fesztávval bír, míg a Lipcsében létesülő 75 m fesztávval készül. Érdekes ezen kupolák súlyának összehasonlítása is. A Szent Péter templom kupolájának súlya 10.000 tonna, a breslaui

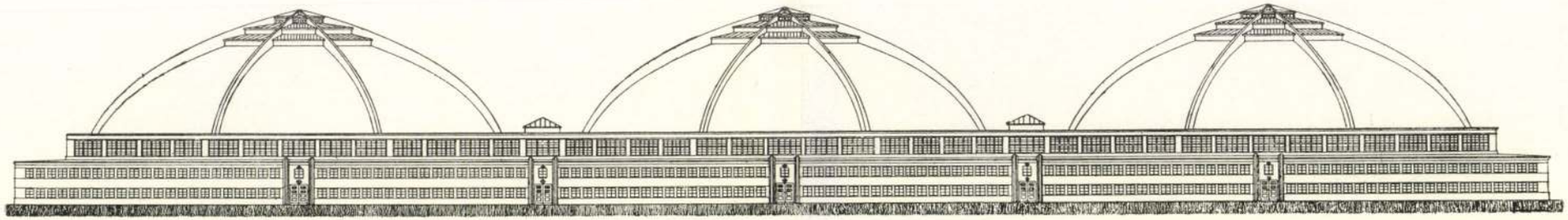

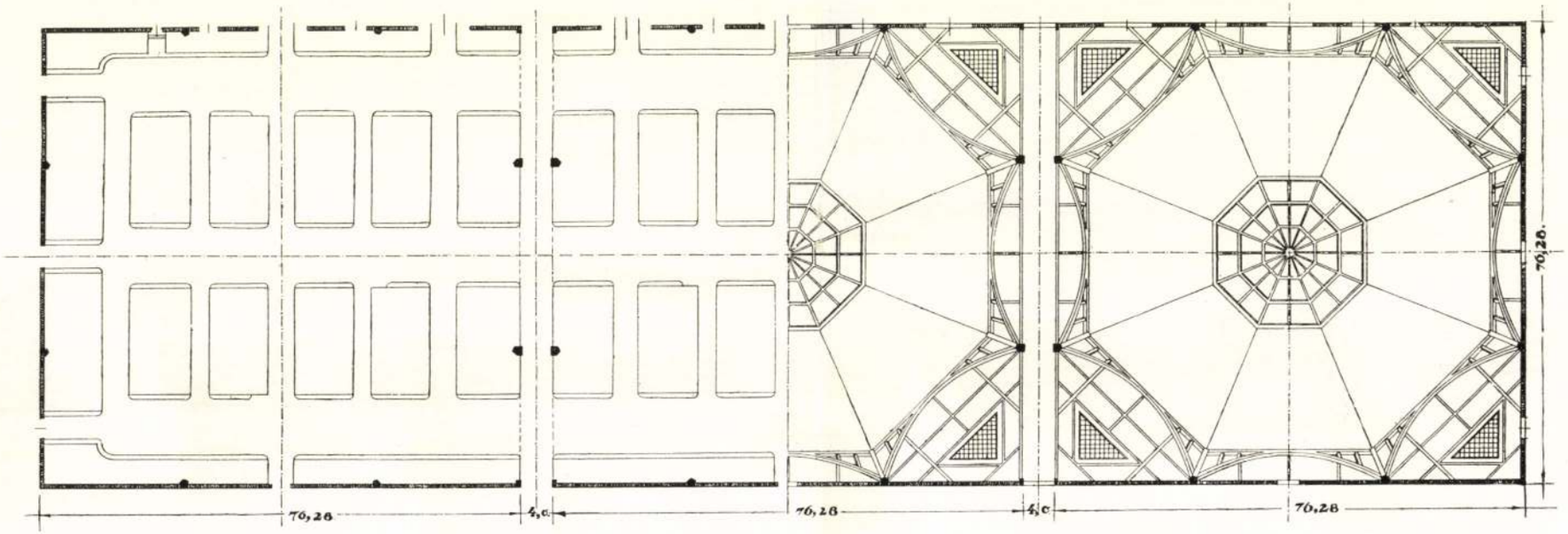

H. Ritter: A leipzigi nagy vásárcsarnok metszete, alaprajza és modellje

Jahrhundert-Halle kupolájának súlya 6340, míg a lipcseié csak 2160 tonna.

Ezt az eredményt a Zeiss Dyvidag hálórendszerrel érték el, melyet néhány év előtt a planetariumok létesítésénél kezdtek először alkalmazni és mely rövid idő alatt bámulatos fejlődést ért el. A boltozatok vastagsága mindössze 10 cm. A henger formájú felületek 8 borda között feküsznek és további 8 bordával vannak merevítve. A kupola egy vasbeton gyűrűben végződik, ami a padlónívó fölött 12 méterre van elhelyezve. Ezen gyűrűk alatt, a konstrukció fő vázát képező 8 borda folytatásában, tehát ferdén, van elrendezve 8 főoszlop, melyek vasbeton ívekkel vannak egymás között kimerevítve. A ferde elhelyezés következtében az oszlopok a kupola nyomásának egy részét felveszik. A hatalmas kupolákat állítólag azért létesítették, hogy a csarnokban lehetőleg minden pillért elkerüljenek. Ezen elrendezésnek tagadhatatlanul előnyei vannak, de ezek a létesítési költségtöbblettel valószínűleg nem állanak arányban és közel áll a feltevés, hogy nem is azért készültek, hogy egy áruraktár jellegű épületben kevéssé zavaró pillérek elkerültessenek, hanem inkább, hogy a német akaraterőt és tudományos felkészültséget dokumentálják.

Érdekes rendszert követtek a kupolák zsaluzásánál, amennyiben a zsaluzást tartó gerendázatot csavarmenetes vasbakokra állították s így módjuk volt a kupola megkötése után az egész zsaluzást egyenletesen leereszteni. A leengedés után a kupola 2½ cm-t szállt meg és csak azután került az előre kiszámított statikai igénybevételnek megfelelő állapotba.

A kupola közepén egy 24 m-es felülvilágító van beiktatva, 2 szakaszos lépcsőzetes elrendezéssel, közepén egy 8 m átmérőjű szellőző nyílással. A felülvilágítókon keresztül beáramló napsugarak eltérítéséről gondoskodtak.

Az épület alatt elhúzódó hatalmas pincehelyiségek nagy részét hűtés céljaira fogják használni. Ezek komplikált gépberendezéssel vannak ellátva és szigetelésük úgy készült, hogy a zsaluzásra a parafalemezeket már eleve elhelyezték és a lemezek megerősítésére szolgáló vaskapcsokat a lemez készítésekor bebetonozták.

Meglepő, hogy ennél a hatalmas alkotásnál, mely a tudomány legújabb eredményei alapján készült, öntő tornyokat és modern darukat nem használtak, hanem a betonnal telt talicskákat egyszerű darukkal emelték a

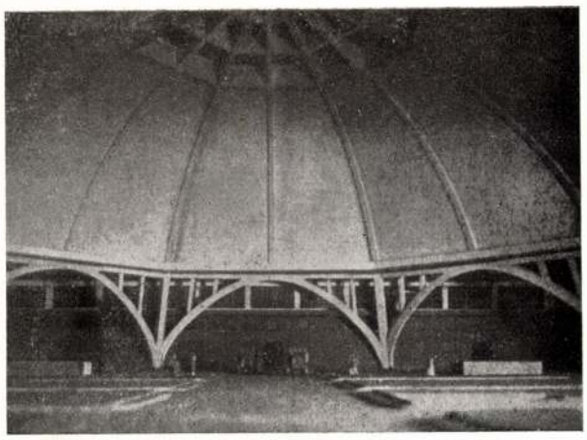

H. Ritter: A leipzigi nagy vásárcsarnok egyik kupolája

kupola magasságába, mert a csekély betonszükséglet folytán nem volt racionális nagyobb gépek alkalmazása.

A német nagyvárosok versenyében természetesen Berlin sem akar elmaradni és jelenleg egy nagyszabású vásártelep létesítését tervezik, mely a Spree-Canal mellett fog feküdni.

A franciák is igyekeznek ezt a modern feladatot modern eszközökkel megoldani. Erre érdekes példa a rheimsi vásárcsarnok, mely M. Maigrot tervei szerint a közelmultban épült. Ez nem szorosan vett nagyvásártelep, hanem csak helyi jelentőségű csarnok, azonban méretei igen tekintélyesek. Hossza 100 m, szélessége 50 m. A csarnok fesztáva 31 m. A csarnok maga igen szellemes vasbeton építmény, mely 8 cm falvastagságú vasbeton dongalemezből áll.

A reimsi vásárcsarnok hármas célt szolgál: nagybani, kocsinkénti és kicsinybeni árusítást. A pincében hűtőház van. A karzatokon kosárbani árusítás folyik, azonkívül hetivásárszerűen vásári portékát is áruba bocsátanak. Az egyik oldalon 12 önálló, zárt bolt is elhelyezést nyert, pinceraktárral és magán hűtőfülkével. Az ellenkező oldalon kapott helyett az adminisztráció és a fogyasztási adóhivatal. A sarkokon tágas lakások képez-

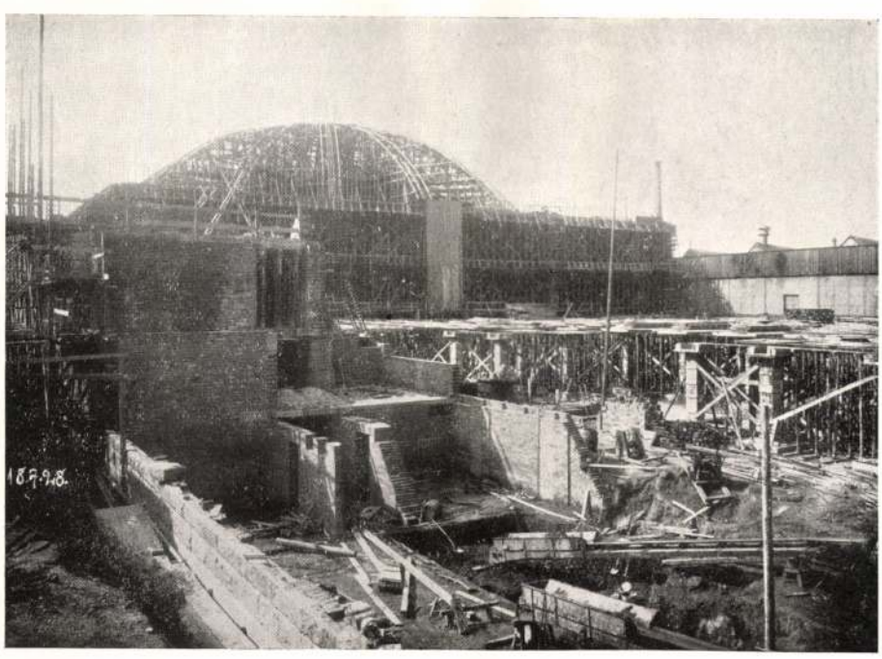

H. Ritter: A kupolazsaluzat

E. Maigrot: A reimsi vásárcsarnok belseje

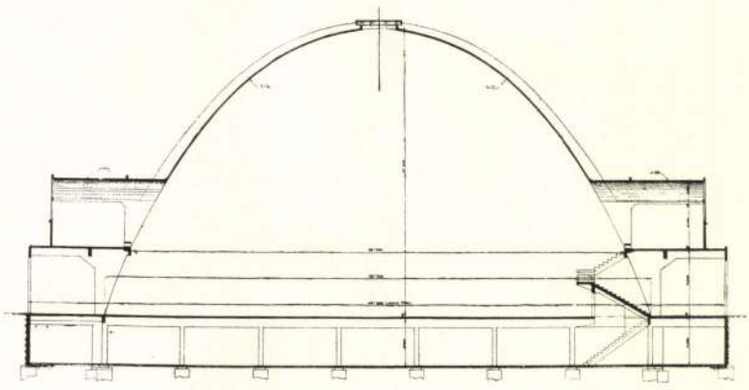

E. Maigrot: A reimsi vásárcsarnok metszete

tettek ki a pavillonokban — gondnok, fogyasztási adófelügyelő, két gépész részére. Ezenkívül a pincében a hűtőgépezet és egy transzformátorház talált helyet.

Az épület helyén római építkezések állottak s így az altalaj hordképessége igen kétes volt, úgy hogy az alapozást betonkutakkal kellett elvégezni (278 drb), amelyek mélysége a pincetalaj alatt 4—7 m. A felépítmény teljes egészében vasbeton, a boltozat külső héjazat nélkül készült. A csarnok háromszoros tagolása a szerkezetből adódott, s megfelel a nagy hosszúságnál fogva szükséges dilatációs fugáknak, melyeket az építész felülvilágítók formájában képzett ki, amelyek a független boltozatszakaszokon nyugszanak. A hatalmas donga oldalnyomásának kiegyensúlyozására rendeztettek el a hosszanti két emeletsoros épületek, amelyek révén a nyomaték megfelelő ellenerőt kap. A földszinti padozat — vagy pincefödém — pedig vonórúdul szolgál.

A végtelenül egyszerű homlokzat, minden díszítő elem nélkül csak az egész térbeli elgondolás képe, tiszta szerkezeti megjelenés. A főhomlokzatot rendkívül szerencsésen tagolja az oromfal vasbetonrácsa, mely ugyancsak tisztán szerkezeti tartalmakat ad.

Az épületnek belső térhatása rendkívül merész és megkapó. Különösen érdekes, hogy a két dilatációs hézagot világítás és architektonikus szempontból üveggel fedték be, ami kellemes megszakitást és tagozást hoz a csarnok donga boltozatának egyhangúságába.

A budapesti központi vásárcsarnok sem képes már korántsem lebonyolítani a nagykereskedői forgalmat, s már közel 20 év óta folynak tárgyalások a jelenlegi tarthatatlan állapotok megváltoztatására. A főváros vezetősége most minden tekintetben megfelelő helyet talált az új nagyvásártelep létesítésére és remélhető, hogy az új kikötőben a kikötői pályaudvar és a soroksári Dunaág mellett rövidesen létre jön egy olyan modern vásárcsarnoktelep, mely nemcsak a főváros élelmezését fogja lényegesen megkönnyíteni és megolcsóbbítani, hanem az ország és a környező államok egy részének élelmiszerforgalmát is Budapestre fogja összpontosítani és ezáltal a magyar közgazdaság jelentős tényezőjévé válik.

Münnich Aladár

E. Maigrot: A dilatációs hézag kiképzése

E. Maigrot:
A reimsi nagy vásárcsarnok

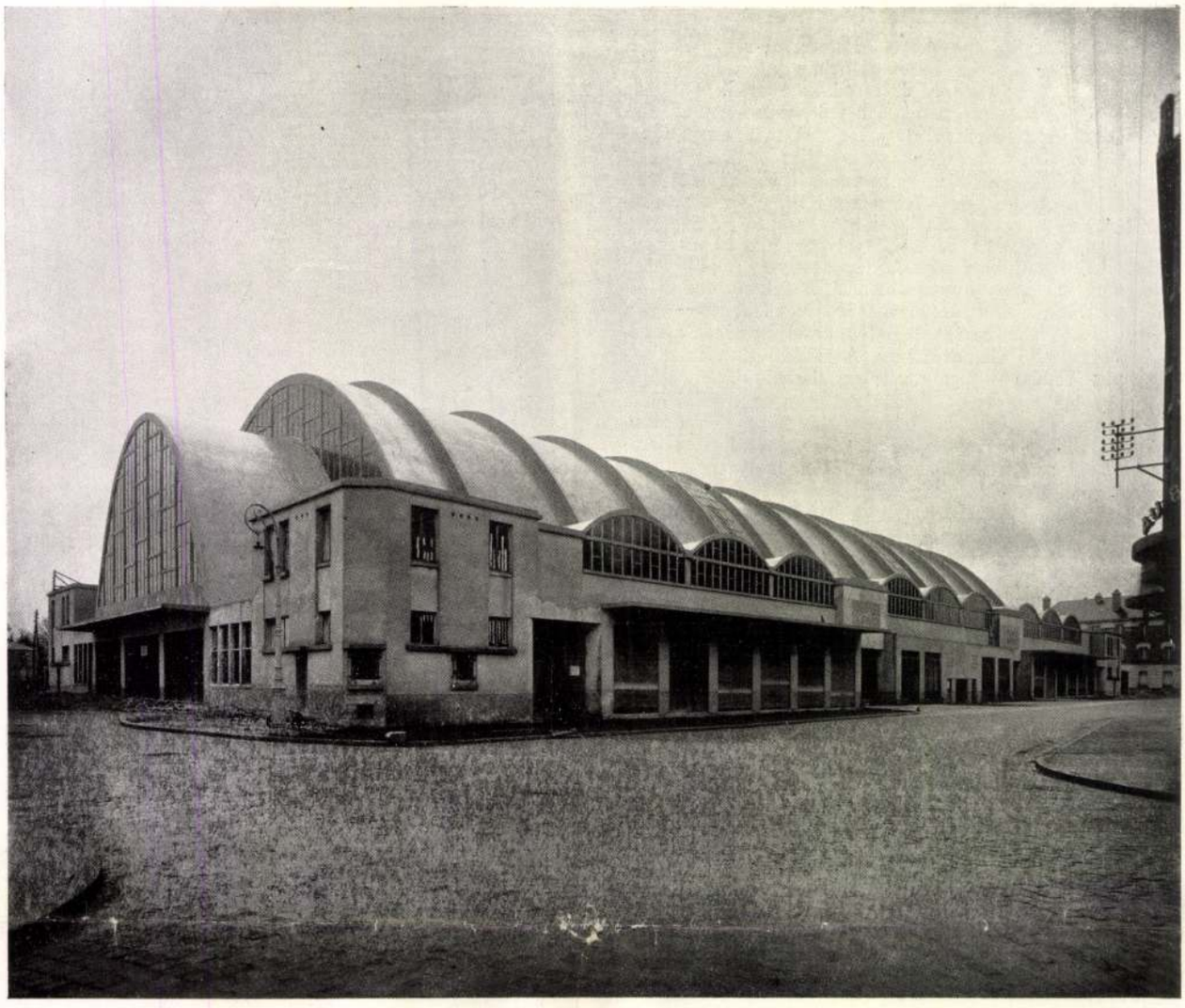

E. Maigrot: A reimsi nagy vásárcsarnok külső képe

Ideális tervpályázatot az 1930-iki építészkongresszus idejére!

Ybl Ervin, a kitünő művészeti író, a Budapesti Hírlap december 30-iki számában fölveti azt a gondolatot, hogy az 1930-iki kongresszus idejére egy vagy több nagy ideális tervpályázatot kellene kiírni fővárosunk hatalmas városrendezési kérdéseinek rendezésére, nevezetesen felveti azt a gondolatot, hogy így művészi versengés tárgyává lehetne tenni a lipótvárosi bazilika—Nemzeti Színház közötti városrész rendezésének kérdését, beleértve a Rákóczi út és a tervezett Erzsébet sugárút torkolatának kérdését, továbbá a Szabadság tér déli oldalának kialakítását.

A magunk részéről örömmel fogadjuk művészetünk jeles barátjának és neves szakértőjének ezt a gondolatát, reméljük, hogy talajra fog találni az illetékes körökben, később, de legkésőbb az eljövendő őszön be fog vonulni a gondolat a műtermekbe s a jövő tavaszon már bírálatra is lesz bocsájtható. A magunk részéről mindenképpen támogatni kívánjuk a kitünő gondolatot.

„V"

Ligeti Pál előadása a Kőművesmesterek szövetségében.

Ligeti Pál építész az elmult hetekben a Kőművesmesterek szövetségében egy előadássorozat bevezető estéjén a modern építőművészet nagy problémáiról tartott tartalmas előadást. Nagy elismeréssel emlékezünk meg e kezdeményezéséről, melynek életrevalóságát nem kell külön hangsúlyoznunk. Mi, építészek, csak tervezünk, a vállalkozó megszervezi a kivitelt, de a kőművesek hada teszi valósággá elgondolásainkat. Így bizony igen nagy fontossággal bír az, hogy a tényleges kivitel emberei mit tudnak azokról az ideálokról, amelyek bennünket foglalkoztatnak. De ezenfelül, abban a sok esetben, amelyekben a kisebb kőművesmesterek építészkézszabta tervek nélkül építenek, mennyire kívánatos lenne egy új szellem felkeltése! Ligeti kartársunk kezdeményezésétől sokat várunk s reméljük, hogy fáradhatatlansága megtermi méltó gyümölcseit.

„V"

Münnich Aladár: Bérház a Szentkirályi uccában

Műcsarnoki Jubiláris Tárlatáról Foto Kozelka

13

Képzőművészet 1935. 13. l.

Münnich Aladár

Varga Nándor: A gyilkos

A szélsőséges technikák közül a művész könnyen kiválaszthatja a maga kifejező eszközét, azonban sokszor probléma tárgya, hogy a közeli technikák közül melyikkel oldja meg feladatát. Ilyen közeli technikák pl. a fametszet és a linometszet, vagy a rézkarc és a rézmetszet, stb. Gyakori, hogy két technikát kapcsol össze és alkalmaz egyszerre a

[1] Bogyay Tamás: A művész a korai középkorban. 1932.

[2] A linoleum alapanyagának ismertetésénél első adatunk (Ullmann Encyklopaedie der technischen Chemie VII. 616. lap szerint a kaucsukkal készített kamptulikon volt az első anyag, mellyel E. Galloway (1844) kísérletezett. A Pallas Lexikon szerint 1855-ben F. Walton angol gyáros parafalisztből és nyers kaucsukoldatból (Linerusta Talton készítette, de a linoleum inkább parafalisztből és lenolaj-firnisnak nagyfokú oxidálásából nyert kaucsukszerű anyagának alapos keveréséből és 2—5 mm vastag lapokká való hengerelése és száradása után készült. (A lenolaj száradásán további oxidációt és ennek következtében összefüggőbb és

különböző választásokra, majd a szavazatok összeszámolása után bejelenti, hogy megválasztattak.

1. *A kereskedelmi miniszterhez felterjesztendő és az építési balesetek elkerülését célzó felirat szerkesztő-bizottságába:* Báthory István, Dávid Károly, Kazinczy Gábor, dr. Mueller Félix és Uy Károly.

2. Dr. Bierbauer Virgil, A modern építészeti problémák c. előadásával kapcsolatban elhangzott felszólalások és javaslatok részletes kidolgozására: Dr. Bierbauer Virgil, Fischer József, K. Császár Ferenc, Ligeti Pál, Müller Pál, Padányi-Gulyás Jenő és Pretsch János tagtársakat.

3. Münnich Aladár javaslatának kidolgozására: Dávid Jánost, Katona Mihályt és Münnich Aladárt.

Ezután elnök bejelenti, hogy a legközelebbi ülés az ünnepek után, január 7-én lesz és több tárgy híján az ülést berekeszti.

A mű- és középítési szakosztályok üléseinek jegyzőkönyve. 1929 január 7-i ülés. Elnök: *L. Fritz Oszkár;* jegyző: *Králik László;* hitelesítők: *Szabolcs Ferenc és Kósch Jenő.*

Elnök az ülést megnyitja és napirend előtt megadja Körmendy Nándornak a szólási engedélyt.

Körmendy bejelenti, hogy a székesfőváros az új vásárcsarnok terveinek elkészítésére nyilvános tervpályázat mellőzésével egy építész tagtársat közvetlenül bízott meg. Sérelmesnek tartja az egész építészi karra a főváros eme intézkedését és kéri a szakosztályokat, hogy fogadják el javaslatát, mely szerint keresse meg az Egylet elnöksége a főváros tanácsát, hogy szóbanforgó munkára hirdettessék nyilvános tervpályázat. *Münnich Aladár* személyes kérdésben szól hozzá, ő kapta a fővárostól a közvetlen megbízást, de hosszas és fáradságos előmunkálatok elvégzése után. Tiszteletdíjának megállapításánál a régi Egyleti díjszabást vették alapul. Szerinte egy ilyen speciális természetű tervezési feladat nem alkalmas a nyilvános tervpályázatra.

Elnök kiegészítőleg megjegyzi, hogy az új kamarai díjszabás csak mint kötelező keret, illetve maximum tartalmazza az egyes díjtételeket, s a szabad egyezkedést nem zárja ki. Az új tervpályázati szabályzat tervezete már tartalmaz egy olyan pontot, mely szerint az egymillió pengőn felüli objektumokra közhatóságok tartoznak majd nyilvános tervpályázatot hirdetni, de ma még ez nem kötelező.

Körmendy és Münnich személyes természetű hozzászólásai után elnök a vitát bezárja és a szakosztályok egyhangú hozzájárulásával határozatilag kimondja, hogy a szakosztályok megkeresik az Egyleti elnökséget, hogy forduljon a székesfőváros tanácsához egy oly értelmű megkereséssel, mely szerint a M. M. É.E. kéri e nagyfontosságú építmény végleges terveire egy országos nyilvános tervpályázat meghirdetését.

Ezután elnök szakosztályok hozzájárulásával felkéri Fischer Józsefet, hogy javaslatát az ügy fontosságára való tekintettel napirend előtt tegye meg.

Fischer József egy gondosan és nagy körültekintéssel megszerkesztett javaslatot ismertet, mely a székesfőváros mérnöki státusának rendezésével és a műszaki személyzet szaporításának kérdésével foglalkozik.

Szakosztályok előadó javaslatát teljes egészében helyeslik és elfogadják, s annak részletes kidolgozására egy albizottság kiküldését határozzák el.

Almási Balogh Loránd javasolja, hogy ez a kidolgozandó javaslat ne csak a székesfőváros tanácsának, hanem külön Ripka főpolgármester úrnak is küldessék meg, aki nagy szeretettel foglalkozik e kérdéssel.

Ezután *elnök* bejelenti, hogy az ezévi Kéler Napoleon-pályázat tárgyául a működőbizottság „A cement- és betonipar újabb fejlődései" c. értekezés kidolgozását javasolja, melyet szakosztályok elfogadnak. Majd elrendeli a különböző napirenden szereplő bizottsági választások megejtését.

Fischer József javaslatának részletes kidolgozására és a székesfővároshoz intézendő felirat megszerkesztésére kiküldettek: K. Császár Ferenc, A. Balogh Lóránd, Fischer József, Hoepfner Guidó, Kommer József, Medgyaszay István és Szabolcs Ferenc.

A *Kéler Napoleon*-pályázat bírálóbizottságába megválasztattak rendes tagul: K. Császár Ferenc, dr. Mueller Félix és Uy Károly; póttagul Irsik László.

A *Hollán-pályadíjat* odaítélő bizottságba: Müller Pál.

A *pécsi ipartestületi székház* tervpályázat bírálóbizottságába rendes tagul: Tscheuke Hermann, póttagul: Hoepfner Pál.

A *soproni gőzfürdő-tervpályázat* bírálóbizottságába rendes tagul: Orth Ambrus, póttagul: Münnich Aladár.

Több tárgy nem lévén, elnök az ülést berekeszti.

Müller Pál, s. k. szo. jegyző. *Králik László*, s. k. szo. jegyző.

A geodéziai szakosztály ülése 1928 december 19-én. Elnök: Szilágyi Béla, jegyző: Trájber István. Az ülésen *Ruff Ferenc* Kőszeg város szintezését ismertette, melyet 1928 tavaszán hajtott végre. A városi hálózat az országos felsőrendű hálózat három alappontjából indul ki. A mérési eljárás ugyanaz volt, melyet a háromszögelő hivatal alkalmaz új országos elsőrendű szintézisünk végrehajtásában. Ennek ismertetése után az előadó a mérési eredmények pontosságával foglalkozott. A városi hálózat 28 *km* hosszú, 149 szakaszból áll. Az alappontok száma 120. A főhálózat 9 zárt poligont képez. Ezekben a legnagyobb záróhiba 1·12 *mm*, de az egész poligonhálózat összzáróhibája csak 0·87 *mm*. A záróhibákból a kiegyenlítés után számított kilométeres középhiba $\pm 0{\cdot}51$ milliméter.

Az előadó kiszámította a magas szabatosságú szintezésekre nemzetközileg megállapított középhibákat is. A középvéletlen hiba $\pm 0{\cdot}46$ *mm*, a középszabályos hiba pedig a vonalakból számítva $\pm 0{\cdot}76$ *mm*, a poligonokból számítva pedig $\pm 0{\cdot}17$ *mm*.

Majd ismertette az előadó a mérés költségeit. Az összes munkálatok — a falicsapok beépítését kivéve — 27 napig tartottak. Költségük 1792 P, melyben azonban a falicsapok beszerzési és építési költsége nincs benn. Egy pont mérése és kiszámítása tehát 15 pengőbe került.

Az előadó végül az új országos szintezési hálózat eddigi eredményeinek pontosságával foglalkozott.

Az elnök megköszönte az érdekes előadást. Majd a szakosztály tagjai sorába felvette Guóth Emil, Májay Péter, Bottffy Gyula és Rédey László egyleti tagokat és ezzel az ülés véget ért.

A geodéziai szakosztály ülése 1929. évi január hó 9-én. Elnök: Szilágyi Béla, jegyző: Trájber István. Az ülés megnyitása után *Szüts Lajos* tartott előadást *Beszámoló a berlini nemzetközi légiforgalmi kiállítás fotogrammetriai részéről* címen. Az előadó repülőgépről készített fényképfelvételek bemutatásával kapcsolatosan ismertette a Térképészeti Intézet fotogrammetriai munkálatait és pedig a dorogi bányavidékről sztereofotogrammetriai úton, továbbá Békés megyében légi fényképek transzformálásával és tahiméteres kiegészítő mérésekkel készített topografiai térképeket, melyeket az intézet Berlinben kiállított. Ezután foglalkozott a németországi fotogrammetriai munkálatokkal, a kiállításon bemutatott háborús légi felvételekkel, fototérképekkel.

Majd ismertette a légi fényképek egyéb szempontokból való jelentőségét, így foglalkozott a fényképek szerepével a közoktatásban, városrendezésben, út- és vízépítésben, mező- és erdőgazdaságban, geológiai kutatásokban, meteorológiában, továbbá propaganda-célok szolgálatában. Ezzel kapcsolatosan számos (az egész előadásban 115) igen szép légi fényképet mutatott be Budapestről, Szegedről, a Velencei-tóról, az alföldi tanyavilágról, a Dunáról stb.

Az előadás után *Kruttschnitt Aurél* rámutatott azokra a nehézségekre, melyekkel az intézetnek meg kell küzdeni, s melyekkel ma még a repülőgépről való fényképezés jár, különösen nálunk, ahol a repülés terén igen súlyos korlátozások állanak fenn.

Más tárgy hiányában az elnök megköszönte az érdekes előadást és az ülést bezárta.

A geodéziai szakosztály ülése 1929 január hó 16-án. Elnök: Szilágyi Béla, jegyző: Trájber István. Az ülés megnyitása után *Hrossó József* a németországi felsőrendű háromszögelésekről és földrajzi helymeghatározásokról tartott előadást. Az előadó Klipp Alajossal együtt tett hivatalos tanulmányútjának eredményeiről számolt be. Ismertette a jelenleg Németországban és Magyarországon folyó háromszögeléseket és asztro-geodéziai munkálatokat, azok végrehajtásánál alkalmazott módszereket. Az eredmények összehasonlítása alapján megállapította, hogy állami háromszögelő hivatalunk által végzett új munkálatok pontosság szempontjából alig, vagy egyáltalán nem maradnak alatta a hasonló németországi méréseknek, pedig Németország ezen a téren még ma is vezetőszerepet játszik. Így pl. sarkmagasság- és azimutméréseknél azonos teljesítőképességű műszerrel nyert német eredmények középhibája $\pm 0{\cdot}25''$, illetőleg $\pm 0{\cdot}37''$, a háromszögelő hivatal által mért eredményeké pedig $\pm 0{\cdot}12''$ és $\pm 0{\cdot}18''$.

Az előadó azután összefoglalta ama tapasztalatait, melyek megvalósítását nálunk is célszerűnek tartja. Majd foglalkozott új háromszöghálózatunk alapvonalainak és az asztro-geodéziai hálózatunk Laplace-féle pontjainak az ország területén való célszerű elosztásával. Végül rámutatott egy geodéziai bizottság alakításának szükségességére, mely a különböző intézmények által végzett felsőgeodéziai munkálatokat egységesen irányítaná.

Az elnök megköszönte a tanulságos előadást és az ülést bezárta. *Trájber István*, szakoszt. jegyző.

Helyreigazítás. A M. M. és É.-E. Közlönyének Havi Füzetei V. évf. 11—12. számában megjelent Dr. Janicsek Józseftől: *Van-e a földművek csúszásában sík szakadólap?* cikkben a következő sajtóhibák javítandók:

119. oldalon: 8.) képletben $q \sin \varphi$ helyett $h \sin \varphi$. *123.* oldalon: felülről a 19-ik sorban lévő egyenlet első tagjában az integráljel alatt a számlálóban $\sin\left(\frac{\beta+\varphi}{2}\right)$ helyet $\sin\left(\frac{\beta-\varphi}{2}\right)$

124 oldalon: a 43.) képlet helyesen a következőképen szól:

$$e = \frac{dE}{dy} = y\,\gamma\,\mathrm{tg}^2\left(45° - \frac{\varphi}{2}\right) - 2C\,\mathrm{tg}\left(45° - \frac{\varphi}{2}\right)$$

124. oldalon: a 44.) képlet pedig:

$$e_0 = y_0\,\gamma\,\mathrm{tg}^2\left(45 - \frac{\varphi}{2}\right) - 2C\,\mathrm{tg}\left(45° - \frac{\varphi}{2}\right) = 2C\,\mathrm{tg}\left(45 - \frac{\varphi}{2}\right)\text{-re}$$

helyesbítendő.

126. oldalon: 59.) képletben:

$$\sin^2(\alpha - \varphi) = \frac{\sin^2(\alpha - \epsilon)}{\sin^2(\beta + \epsilon)} \sin^2(\beta - \varphi)$$

írandó.

A Budapesti Mérnöki Kamara közleményei.

A Mérnöki Kamara választmányának 111. üléséből. A választmány 1929 február 8-án tartott ülésében a kereskedelemügyi miniszter úr felhívása folytán foglalkozott a soproni kereskedelmi és iparkamara által egy hídépítéssel kapcsolatban adott véleménnyel és elhatározta, hogy felterjesztésében óvást emel az ellen, hogy a hídépítést és általában a mérnöki építkezéseket az építőmesteri vagy a kőművesmesteri ipari képesítéshez kötött munkakörbe tartozónak minősítsék és hogy az építővállalkozói tevékenységnek a magasépítés tekintetében fennálló értelmezését a mérnöki építkezés területére is kiterjesztve, a mérnököket és a mérnök-vállalkozókat ezen a legszorosabban vett munkaterületükön hivatásuk gyakorlásában zaklassák és akadályozzák. A választmány a kereskedelemügyi miniszter úrtól sürgős intézkedést kér a mérnöki építkezések terén a mérnökök zavartalan működésének biztosítása érdekében.

Miskolc városának erősáramú villamosberendezése készítésére és az áramszolgáltatásra vonatkozó szabályrendeletek tárgyában a Kamarához intézett kérelme tárgyában a választmány azt ajánlja a városnak, hogy a szabályrendeletek kidolgozását szakértő magánmérnökre bízza. A választmány elhatározta, hogy kérelmet intéz a földmívelésügyi miniszter úrhoz, hogy a tejipari vállalatok üzemvezetői számára előírt képesítéssel szemben, tekintettel a képesített üzemvezetőkben fönnálló hiányra, vegyészmérnökök számára átmeneti könnyítéseket engedélyezzen. Egyebekben a választmány önkormányzati ügyeket intézett.

A Kamara új tagjai. A Budapesti Mérnöki Kamara választmánya által felvett alábbi tagok felvétele ellen a törvényes határidőn belül fellebbezés nem érkezvén, ezek felvétele jogerőre emelkedett.

Új tagok tehát 1929. évi február hó 11-től:

Módra József, okl. gépészmérnök, Bpest, VI., Fövény-u. 5. — *Szabó* Lajos, okl. építész, Bpest, VIII., Népszinház-u. 20. — técsői *Técsy* László, okl. mérnök, Eger, Szvorényi-u. 9.

Hirdetés tagfelvételről. A Budapesti Mérnöki Kamara választmánya 1929. évi február hó 8-án tartott ülésében az alább felsorolt kérelmezőket a Kamara tagjai sorába felvette:

Földes Béla, sz. 1900., okl. mérnök, Budapest, VII., Szugló-u. 34. — *Jászai* Béla, sz. 1898., okl. erdőmérnök, Budafok, Petőfi-utca 12. — *Német* Pál, sz. 1877., okl. gépészmérnök, Szolnok, Konstantin-u. 7. — *Dr. Sasvári* Géza, sz. 1883., okl. gépészmérnök, Bpest, VII., Rottenbiller-u. 33. — *Dr. Szendrői* Lajos, sz. 1890., hon. okl. vegyészmérnök, Bpest, II., Zsigmond-u.1. — *Szunyogh* László, sz. 1879., okl. mérnök, Bpest, I., Naphegy-u. 7. — *Tarnai Géza*, sz. 1896., okl. mérnök, Bpest, Palotai-út 1510. hrsz. — *Winternitz* Károly, sz. 1901., okl. gépészmérnök, Bpest, I., Krisztina-körút 155.

A felvételről szóló értesítés 1929. évi február hó 9-én kifüggesztetett. Nevezettek felvétele ellen a Mérnöki Rendtartás 9. §-a értelmében a kifüggesztés napját követő 30 nap alatt, tehát 1929. évi március hó 11-én déli 12 óráig *a Kamara bármely tagja élhet fellebbezéssel a Mérnöki Tanácshoz.* A fellebbezés a Kamaránál nyújtandó be, annak címére küldendő. Budapesti Mérnöki Kamara 400/1929. sz.

HIRDETMÉNY.

A m. kir. Belügyminiszter Úr a Kamara 1928. évi augusztus 1-i beadványára, melyben a községeknél levő kataszteri térképek betekintési, illetőleg másolási ügyének rendezését kérte, a következő körrendeletet adta ki:

A m. kir. Belügyminiszter 95.957/1928. V. B. M. számú körrendelete. Kataszteri térképek másolataiba való betekintés megengedése.

Valamennyi törvényhatóságnak.

A m. kir. Pénzügyminiszter Úr az 1901. év folyamán intézkedett az iránt, hogy a részletes felmérésnek az „Állami földmérés" (előbb Országos Kataszteri felmérés) szolgálati ág által való végrehajtása után az érdekelt községek a kataszteri térkép egy-egy másolati példányával díjmentesen láttassanak el, hogy ily módon a földkataszteri munkálatoknak az 1885. évi XXII. t.-c. értelmében való nyilvántartása megkönnyíttessék, továbbá, hogy ez a térképmásolat az érdekelt földbirtokosoknak betekintés útján való tájékoztatás céljából rendelkezésére álljon.

A Budapesti Mérnöki Kamara hozzám intézett beadványából tudomást szereztem arról, hogy a térképmásolatokba való betekintést az érdekelt birtokosok érdekében eljáró mérnöki kamarai tagok részére az illetékes városi és községi hatóságok megtagadják.

Minthogy ez az eljárás nem felel meg a 33.468/1924. B. M. szám alatt kiadott itteni körrendelet (l. Belügyi Közlöny, 1924. évf. 1277. lapján) célzatának, ennélfogva felhívom alispán (polgármester) urat, intézkedjék aziránt, hogy az egyes birtokosok érdekében eljáró mérnöki kamarai tagok és a Mérnöki Kamaránál nyilvántartott jogosított földmérők kellő igazolás után a kataszteri térképekbe betekinthessenek.

Azonban a másolatok vagy kivonatok kiadására nézve a 33.468/1924. B. M. sz. alatt kiadott rendeletekben foglalt tilalom a mérnöki kamarai tagokkal szemben továbbra is érvényben marad.

Budapest, 1929. évi január hó 17-én.

A miniszter rendeletéből:
Blaha s. k., helyettes államtitkár.

A körrendeletben hivatkozott 33.468/1924. sz. rendelet megtiltja a városi, illetőleg községi szerveknek, hogy az ott elfekvő kataszteri térképekről másolatot kiadjanak, illetőleg a térképekről bárki másolatot készíthessen.

Másolatot csak az illetékes felmérési felügyelőség adhat ki.

Nem érintik fenti rendeletek a Kamara annakidején tett felterjesztésével kiadott 4951/1925—XIII/a. és 115.213/1925—XIII/b. sz. pénzügyminiszteri rendeleteket, melyek szerint a pénzügyi hatóságoknál őrzött kataszteri birtokvázlatokról a Kamara igazolt tagjai és a bejegyzett mérnökhelyettesek a rendeletekben részletezett módozatok mellett másolatot készíthetnek; nem érintik továbbá a 31.200/1925. sz. igazságügyminiszteri rendeletet sem, amely szerint a kir. törvényszéki elnökök engedélyt kaptak arra, hogy telekkönyvi térképmásolatoknak a rendeletben részletezett módozatok mellett való készítésére oly egyéneket feljogosíthassanak, akik mérnöki kamarai tagok és akik vagy a fennálló jogszabályok értelmében jogosított földmérők, vagy a földmérői jogosítvány elnyerése végett vizsgálatra volnának bocsáthatók.[1]

Budapest, 1929. évi február hó 12-én.

Budapesti Mérnöki Kamara.

Értesítés jogerős fegyelmi határozatról. A Kamara Fegyelmi Bírósága a Kamara egyik tagja ellen emelt panasz folytán megtartott nyilvános szóbeli tárgyaláson a panaszlott mérnököt vétkesnek mondotta ki a mérnöki rendtartásról szóló 1923 : XVII. t.-c. 37. §-ának első bekezdése 2. pontjába ütköző egyrendbeli fegyelmi vétségben, amit az által követett el, hogy panaszossal szemben fennálló 160 P fizetési tartozásának és az azzal járó eljárási költségeknek megfizetésére nézve becsületszava lekötésével igéretet tett, ennek dacára a vállalt határidőben kötelezettségének meg nem felelt s ezért őt a hivatkozott törvény 38. §-ának 1. pontja értelmében feddéssel büntette, mert panaszlott eljárásával a mérnöki tekintélyt sértette.

Panaszlott az ítélet ellen nem fellebbezett.

[1] Ezeket a rendeleteket a Közlöny 1925. évi 53., 54., 219., 285. és 286. oldalain közöltük.

A Kamara új helyisége: VIII, Scitovszky-tér 2.
A Kamara új telefonszáma: József 388—18.
A Kamara postatakarékpénztári csekkszámlájának száma: 28.844.

v. Primusz János szül. Budapest, 1908. szept. 19. Lakik: VII. Aréna-ut 11. (105—932.).

4. Kállai Mihály szül. Hajdu m. Debrecen, 1883. jan. 24. Lakik: VII. Thököly-ut 21. II. 23. (115—932.).

5. Popják Pál szül. Békés m. Szarvas, 1888. április 29. Lakik: Rákoshegy. (117—932.)

6. Hesz Lajos szül. Torontál m. Nagykikinda, 1895. julius 24. Lakik: I. Logody-u. 9. f. 4. (128—932.).

7. Beke Gábor okl. m. szül. Zágráb 1896. febr. 22. Lakik: VIII., Rákóczi-ut 44. III. 57. (114—932.).

A közszállitásra tett ajánlatok illetékének uj megállapitása. A m. kir. pénzügyminiszter 1932. évi 158.752. számu rendelete. Az 1923:XXXII. t.-c. 7. §. b) pontjában, valamint az 1927:V. t.-c. 29. §-ában foglalt felhatalmazás alapján a következőket rendelem:

(1) Az államnak, állami üzemnek, törvényhatóságnak vagy községnek ingók eladására, áruszállitásra, vagy önálló munka elvállalására vonatkozó szerződéskötés iránt tett irásbeli ajánlatok, bárminő alakban kiállitva, a következő okirati illeték alá esnek:

1. ha az ajánlati összeg 50 pengőt meg nem halad, az ajánlat illetékmentes;

2. ha az ajánlati összeg 50 pengőt meghalad:

a) az okirat első ívére:

	200 P-ig	1 P
200 P-n tul	10.000 P-ig	2 P
10.000 P-őn tul	20.000 P-ig	5 P
20.000 P-n tul		10 P

illetéket kell leróni;

b) az okirat második és minden többi íve, ha az ajánlatot el nem fogadják, illetékmentes; az elfogadott ajánlat második és minden többi ívére, amennyiben az ajánlat összege 10.000 pengőn alul marad, ivenként 1 pengő, egyébként pedig ivenként 2 pengő illetéket kell utólag leróni; az erre szükséges bélyegeket az ajánlattevő az ajánlat elfogadásáról való értesülésétől számított 15 nap alatt köteles a hatóságnál (üzemigazgatóságnál) beszolgáltatni; a hatóság (üzemigazgatóság) a bélyegeket az ajánlati okiratra felragasztani és a hivatalos pecséttel felülbélyegezni köteles.

(2) Ha az ivnagyság 2.000 cm²-t meghalad, az (1) bekezdésben meghatározott 1 pengő illeték helyett 2 pengőt, az ugyanott meghatározott 2 pengő vagy annál több illetéken felül pedig külön 2 pengőt kell leróni.

Budapest, 1932. évi november hó 16-án.

Dr. Imrédy Béla s. k.
m. kir. pénzügyminiszter.

A Közmunkatanács és a polgármester ujabb rendeletei a füstmentes tüzelés érdekében. A Közmunkatanács felkérte a polgármestert, hogy ujabb központi fütőberendezések engedélyezésénél, amennyiben olyan kazánok felállításáról van szó, amelyeknél a füstmentes kezelés kötelezettsége elő van irva, ugy az ügyet minden esetben elbirálás végett tegyék át a Közmunkatanácshoz. E rendelkezéssel ugyanis azt a célt kivánják elérni, hogy kizárólag olyan kazánokat szereljenek fel a jövőben, amelyek magyar szenek füstmentes és gazdaságos tüzelésére alkalmasak. A Közmunkatanács átirata folytán a polgármester most sürgős rendeletet bocsátott ki a kerületi elöljáróságokhoz és felhivta azokat a füstmentes tüzelésre vonatkozó rendelkezések ellenőrzésére és utasitja a kerületvezetőket arra, hogy a jelenleg érvényben levő rendelkezések alapján tegyenek meg minden lehetőt abban az irányban, hogy a főváros levegője minél kevesebb mértékben szennyeztessék be.

A fele idő alatt

készithet lefolyóvezetéket karmantyus Eternit — csövekből.

Az Eternit-cső könnyen dolgozható meg, sulya csekély és gyorsan fektethető. Nem rozsdásodik, elsőrangu védelmet nyujt fagy ellen és olcsó. Hazai gyártmány!

A mi jótállásunk egy az Ön biztonságával.

Kérjen árjegyzéket

ETERNIT-MÜVEK BUDAPEST
VI., ANDRÁSSY-UT 33. SZÁM

Münnich Aladár kitünő kollegánk mestermüvét Budapest uj vásáresarnokát avatta fel a Kormányzó, Gömbös Gyula miniszterelnök jelenlétében november 18-án. A 234 méter hosszu és 42 méter széles és 17 m. magas csarnok (40.000 ember befogadására alkalmas). Zeiss Divydag rendszerü vasbetonszerkezettel minden alátámasztás nélkül épült gyönyörü térhatással 2.6 millió költségen (az összépitkezés 8 millió) légköbméterenként 13.2 pengőért. A monumentális alkotáshoz gratulálunk.

Balogh Kálmán Csonkamagyarország épitőköveiről tartott érdekes előadást, mely azt célozza, hogy használjuk fel a rhyolittuffákat tégla helyett, igy szenet spórolunk, mely kevés van. Uj korszak állna igy be az épitkezés terén.

Müszaki birósági szakvélemények felebbviteli fóruma után érdeklődtek lapunknál, ahogy az az orvosi szakvélemény felsőbb felülbirálatánál, illetve felülviteli bíróságoknál megvan. Sajnos, tudomásunk szerint, a müszaki ügyeknél jóllehet óriási összegekről, sokszor emberéletről van is szó, a törvényszék megelégszik a három szakértő véleményével és ezeknek felsőbb felülbirálata, illetve ezek esetleges tévedéseinek korrigálása teljesen kizártnak látszik a mai állapotok szerint; oly nagy hiba ez a judikaturában — ha tényleg igy van — hogy annak gyökeres megváltoztatását az *uj igazságügyminiszter* figyelmébe ajánljuk.

A Magyar Királyi József Müegyetem ünnepélyes közgyülést tartott Institutum Geometricum (Mérnöki Intézet) alapitásának 150. évfordulója alkalmából november hó 23-án, szerdán, d. e. 11 órakor a Müegyetem dísztermében a következő tárgysorozattal:

1. Magyar Hiszekegy: Előadták az Egyetemi és Müegyetemi énekkarok. 2. *Söpkéz Sándor* E. I. rector magnificus megnyitotta az ülést. 3. Az Institutum Geometricum és a hazai technikai felső oktatás: előadta *Zelovich* Kornél, Müegyetemi ny. r. tanár. 4. Dr. *Trikál* József, a Budapesti Kir. Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem rector magnificusa üdvözölte a Müegyetemet, mint az Institutum Geometricum utódját. 5. *Himnusz:* Előadták az Egyetemi és Müegyetemi Énekkarok.

A telekértékadó szörnyideájával kacérkodnak ujból a demokraták a városházán. Kimutattuk e lapok hasábjain nem egy izben ennek a lehetetlen gondolatnak igazságtalan és embertelen következményeit, melyet a bolsevista ideológia mint agitatórius eszközt használt fel a telek- és földtulajdon teljes kifosztására. De meg kell értenlök ezeknek a jó uraknak, hogy mi nem élünk bolsevista világrendben, igy itt nem lehet senkit *büntetni* (ahogy ők akarják és mondják) azért, mert pénzén telket vett, mely nem hoz kamatot és nem fekteti bankba, mely ugyan hoz kamatot, de... *Egyelőre mindenki azt tesz a pénzével, amit akar,* a törvény keretein belül és az agitátor uraknak is módjukban áll pénzüket telekbe fektetni. Miért nem teszik? Talán azért, *mert ezt a köz kirablásának tartják,* visszaélésnek, a **köz** megrövidítésének stb. stb.? Nem, ők nem ily önzetlenek, ők inkább ha lehet uzsora kamatra adják ki pénzüket. Tehát ne fájjon nekik az, hogy vannak olyan önzetlen bolondok, akik pénzüket ugy helyezik el, hogy az semmi kamatot se hoz számukra. Hogy itt-ott véletlenül, mert hisz ez ki nem számítható, — 20—30—50 év mulva az a telek értékessé válik, azért az oly szerencsés tulajdonosokra acsarkodni, az értéktöbbletet tőlük elrabolni, nem a mai világrend gesztusa. Ha *a köz* ugy gondolja, hogy az ő munkája révén állt elő az érték, *ugy vegye meg idejében* azokat a telkeket és várja ő be, hogy azok értéke emelkedjék. Ehhez joga van, de ne a becsületes tulajdonos zsebében akarjon kotorászni, mert ehhez nincs joga.

SEMPERNEMES VAKOLAT VA

KÖZPONTI IRODA

Budapest,

VI., Lövölde-tér 2-a

TELEFON : JÓZSEF 313-60

Krisztián Sándor iparművészeti és szobrászműterme
Bpest, VII., Gyarmat-u. 12. Tel: Aut. 97-0-80.
Készit ugy saját, mint megadott tervek alapján: épület külső és belső figurális és dekorativ szobrászmunkákat, homlokzatdiszeket, belső stukkómenyezeteket, kandallókat oszlopokat, Kerti disztárgyak, diszpadok, pergolák, virágtartók diszkutak, siremlékek stb. ugy márvány, mint elsőrendü tartós fagyálló müköből.

Központi fütések, szellőztetési berendezések
Magyar Fűtési és Szellőztetési Berend. Vállalat
BUDAPEST, IX., MÁRTON-UTCA 35/a. SZ.

Központi fütés **TÓTH IMRE ÉS TÁRSA**
Katona József-utca 4. Telefon: 223—93.
egészségügyi berendezések, szellőztetés, vizvezeték, csatornázás, épületbádogos stb. munkák.

FELLNER féle fénymásoló- és müszakipapirüzem. Budapest, V, Visegrádi-u. 43-45. Telefon: Aut 92-1-48.
FÉNYMÁSOLATOK PÉLDASZERÜ KIVITELBEN
JERTAGRAFIA NEGATIV POSITIV SAPHIR eljárás szerint.

PARAFAKŐGYÁR R.-T.
Ezelőtt: Kleiner és Bokmayer
BUDAPEST, VIII., FŐHERCEG SÁNDOR-TÉR 4.
Telefonszámok: József 301-14.
József 301-16.

Készit sajtolt parafa, parketta padló burkolakat. Kórházakban, szanatóriumokban, szállodákban, fürdőkben, torna- és vivótermekben, irodai helyiségekben, könyvtárakban, muzeumokban, igen előnyösen alkalmazható.
Rugalmas, zajtalan, pormentes és teljesen lábmeleg padló. Mosható, vizálló.

Oltárok, szószékek, gyóntatószékek, teljes templomberendezések
OBERBAUER A. utóda
Magyarország legrégibb templomberendező vállalatánál
BUDAPEST, IV. KERÜLET, VÁCI UCCA 41. SZÁM.
Alapitási év 1863. Telefon Aut. 833-44.
Kelyhek, miseruhák, szobrok stb. állandóan nagy választékban raktáron.

Jónász Vilmos és Weiner Ferencz
(néhai Weiner János utódai)
épület-, mülakatos- és rézmüves-üzeme Alapitva: 1869
Budapest, VII., Fürész-u. 72. Telefon: 9-63-03.

PAULAY LÁSZLÓ elektrotechnikai és müszaki vállalat
BUDAPEST, VIII., KOSZORU-U. 14-16. TEL. JÓZSEF 401-76.
Villamosvilágitási, villamos erőátviteli, optikai, akusztikai jelzőberendezések, magán- és házi telefonberendezések.

Felelős kiadó: Dr. FABIÁN GÁSPÁR
Nagy Sándor és András könyvnyomdája, Bérkocsis-u. 20.

VÁLLALKOZÓK LAPJA

A Magyar Telefonhirmondó és Rádió uj, korszerü székházának épitése

A Magyar Telefonhirmondó és Rádió Sándor uccai székházát 6 esztendővel ezelőtt, 1928-ban épitették, de a régi székház csakhamar szüknek bizonyult a mellett a hatalmas fejlődés mellett, melyen az intézmény az elmult évek folyamán átment. Lépést kellett tartani a rohamos fejlődéssel, tovább kellett fejleszteni, át kellett alakitani a Telefonhirmondó és Rádió székházát, ami meglehetősen nehéz feladat elé állitotta a szakembert, hiszen itt valójában nem egy uj épitkezésről, hanem korszerü és bonyolult kiegészitésről és átalakitásról lehetett csupán szó. A Rádió vezetőségének figyelme a nagy körültekintést igénylő munka elvégzésénél *Münnich* Aladárra, az ismert és kitünő épitészmérnökre esett, aki most fejezi be ezeket a munkálatokat, amelyek eseményszámba mennek a magyar müszaki életben. Kérdést intéztünk a nagyszabásu munkák előkészitéséről és annak egyes etapjairól *Münnich* Aladárhoz, aki munkatársunk kérdésére a következő felvilágositásokat adta:

— A Rádió üzemének voltaképen három ágazata van és igy a fejlesztést is három irányban kellett elvégeznem. Első és talán a legfontosabb az u. n. akusztikai helyiségek és az ezzel összefüggő üzemi helyiségek fejlesztésének kérdése volt. A meglevő 1 drb 200 m² és 1 drb 32 m²-es studión kivül két ujabb 100—100 m²-es középstudió és egy 300 m²-es nagy studiót kellett épiteni. Ezenkivül két ujabb felolvasó helyiséget, kellékraktárt, megfigyelőket, előcsarnokot, váróhelyiséget, ruhatárt, müvészszobát, speakerszobát, cigányok hangolóhelyiségét, egyszóval mindazon helyiségeket amelyek a müvészeti leadásokkal kapcsolatosak.

— Ezek a helyiségek mind a földszinten csoportosulnak, hogy a müvészgárda forgalma koncentrálódjon.

— Az egész üzem központját az uj előcsarnokban helyeztem el.

— Ezekre a tekintélyes befogadóképességü termekre és folyosókra, igen kicsi és igen nehéz formáju telekdarabok álltak rendelkezésre. Csak a leggondosabb üzemi tanulmányozás utján, az épittetőnek és tervezőnek legintenzivebb összmunkájával sikerült mégis elérni azt, hogy az összes helyiségek megfelelő elrendezésben és összefüggésben készüljenek és e mellett mind világos és szellős legyen és a modern higiéniának megfeleljen.

— A kérdéseket megnehezitették természetesen a fejlődő akusztikai kivánságok. Az összes studiókat ugy kellett elhelyezni, hogy azok egymástól lehetőleg más üzemi helyiségek által legyenek elválasztva, mert egyedül az akusztikai hézagok és akusztikai anyagok szigetelő képességében megbizni nem volt tanácsos, mivel ezek bármilyen jól is vannak kiszámitva, az egyszerü munkás kezében gyakran nem váltják be a hozzájuk füzött kivánságokat.

— A studiók kiképzése azonban magában az épitkezésben nem merült ki, mert még két rendkivül fontos problémát kellett megoldani. Az egyik volt a fütés és szellőzés, a másik a helyiségek akusztikai kiképzése. A fütés, hütés és szellőzés kérdése itt rendkivül bonyolulttá válik azáltal, hogy meg kell akadályozni azt, hogy az u. n. jóidőgépen (wettervertiger) keresztül, vagy bármely más uton a hangok az egyik studióból a másik studióba eljuthassanak. Maguk a jóidőgépek, valamint a befuvásra szolgáló anemostátok, a szerkezetekkel kapcsolatos távhőmérők, távhygrometerek, automata és félautomata szabályozó gépek, olyan rendkivül terjedelmes tanulmányt igényelnek, melyeknek tárgyalásába e helyen egyáltalában nem is bocsátkozhatunk. Ezeknek a kérdéseknek tekintélyes irodalma van, azonban ilyen berendezéseket nálunk még nem készitettek és más épületek megoldásai teljesen eltérőek a studió kivánságától. De mig külföldön is aránylag kevés hasonlót készitettek és a tudomány ezen a téren állandó forrongásban van és évről-évre állandóan ujabb és jobb tanulmányokat hoznak forgalomba.

— Ezek a kérdések részben gépészeti jelentőségüek voltak, de nagyrészt épitészi jelentőségüek is, mert hiszen egyáltalában nem volt közömbös a padlócsatornák iránya és vonalvezetése, az egész elosztási rendszer és a rendszernek részletes kiképzése. Ennek következménye, hogy aránylag komplikált kis pince-területen (takarékosság miatt jóformán csak a folyosók és előcsarnokok vannak alápincézve) egész cső- és géprengeteg van elhelyezve, melyek egymás mellett és egymás fölött szaladva, mégis meszsziről mutatják a rendező kéz szorgalmát, lelkiismeretességét és céltudatosságát. A 2—3 pincenivó egymás fölött biztositja az összes szerkezeteknek a férőhelyet, közlekedést, a szükséges levegőt és világosságot.

A fenti munkálatokat *Körting B. E. rt.* oldotta meg kiválóan, amely cég a vizvezeték, fütési, hütési és szellőztetési készülékeket is készitette és szerelte fel.

— A studiók falainak, mennyezeteinek, padlójának elkészitése azonban már olyan tudomány, mely az épitési tevékenységen tul terjed. Itt a Póstakisérleti állomás és annak fizikusai álltak a tervező mellé, és ők voltak, akik fáradhatatlan kisérleteikkel és kutatásaikkal bocsátották az épitész rendelkezésére a szükséges anyagot.

— A studió termei belső kiképzésének hangtechnikai részét szintén a Póstakisérleti állomás oldotta meg a *Haas Fülöp és Fiai* céggel karöltve, mely cég a kivitellel is megbizatott. A tökéletes hangszigetelés és a kivánt akusztikai hatás érdekében fakeretekre dolgozott — bár egyenlő külhatásu, de különböző anyagu és összetételü — szövetekkel bevont vattafelületek készülnek, amelyekkel a falak legnagyobb része beboritást nyert. Tekintettel arra, hogy ezen textilanyagok jelentékeny tüzveszélyt rejtenek magukban, az e célra használt összes fa, vatta és szövet tüzveszélyt kizáróan impregnáltatott. Ezeken felül még nehéz bársonyfüggönyök fogják az ablakok elsötétitésén kivül az üvegfelületek hangszigetelését szolgálni.

E vattafelületeket bevonó szövetek és drapériák festését és kikészitését, valamint tüz elleni impregnálását, mint a kelmefestési és vegyi kikészitési szakma legrégibb és legjobb hirnévnek örvendő cégére, a *Kovald Péter és Fiai Rt* gyárra bizták.

— A megfelelő anyagok közül a leggazdaságosabbat biztositani, szinben és formában és kivitelben összehozni, ez ismét a tervező feladata, mely nem csekély fáradtságot jelent. Ezek a munkálatok még mindig folynak és ezek annyira aprólékosak, annyira részletbemenőek, hogy lehetséges, hogy a studiók megnyitása a nyár kezdetéig eltolódik.

— A pince és földszint munkáinál valamivel egyszerübbek az I. emelet munkái, ahol a Pósta müszaki helyiségei vannak elhelyezve. Természetesen itt is rengeteg speciális probléma várt megoldásra, melyek közül legfontosabb volt az alaprajzi beosztáson kivül, hogy a számtalan padló, mennyezet és homlokzati csatorna segitségével az épület villamosáram ellátását helyesen biztositsák, tehát oly módon, hogy a villanyvilágitás és gépek erősebb áramai, a jelzőkészülék, telefon, stb. és főleg a mikrofon vezetékek rendkivül érzékeny áramait ne zavarják. Ezeknek a pósta müszaki helyiségeknek a felszerelése folyamatban van és a laikus előtt rejtélyesnek feltünő rendkivül komplikált gépezetek sorozata a vezetékek ezreivel már fel van állitva.

— A II. emeleten foglalnak helyet a rádió programkészités és rádió-igazgatás, tehát müvészi és kereskedelmi vezetés helyiségei. Minthogy azonban takarékoskodni kellett, nem épült annyi uj irodahelyiség, mint amennyire a megnövekedett üzemnek szüksége van, hanem annak tekintélyes részét a M. T. I. egyik felszabadult emeletsorába helyezték el. Ezt az emeletsort belső lépcsők segitségével célszerüen összekötni a Rádió igazgatósággal, szintén nem volt a legegyszerübb feladat.

A külön dicséret hangján kell megemlékezni arról a kitünően képzett magyar iparosgárdáról, amely tudása legjavát igyekezett nyujtani ezeknél a speciális és nehéz munkáknál. A magyar vállalkozás itt végzett tejesitményével dokumentálta életrevalóságát és európai viszonylatban is megérdemelten szép pozicióját.

A generálmunkákat a *Báthory és Klenovits* cég végezte azzal a szakszerüséggel és pontossággal, amely a munkák megkezdése előtt már reá irányitotta a figyelmét és a bizalmat.

A tolóablakok *Teichner*-féle rendszerü és szabadalmu ellensuly nélküli külső-belső üvegezéssel biró ablakok, amelyek ma már a kivánalmaknak megfelelően készültek elentétben a régi tolóablakokkal, amelyeket nem lehetett sem belülről üvegezni, sem belülről tisztitani. E sikerült megoldás lehetővé tette, hogy végre használható ellensuly nélküli tolóablakot épitsünk, irodákba, kórházakba, szanatóriumokba, mütermekbe.

A szigeteési munkálatokat a *Helvey Tivadar vegyészeti gyár rt.* végezte és nehéz, speciális feladatát olyan bravurosan oldotta meg, amely követendő például szolgálhat arra, hogyan kell az ilyen természetü munkákat csinálni.

Az előcsarnok padlózata *Emergé burkolatot* kap. Csak dicsérni lehet a Studió vezetőségét, hogy ennyire gondot fordit a kivitel higiénikus, szép és kellemes kialakitására és ezzel a magyar ipar foglalkoztatását teszi lehetővé.

A válaszfalakat különleges és e célra kiválasztott anyagból a *Parafakőgyár Rt.* emelte, munkájával bebizonyitva rátermettségét és megbizhatóságát.

Az asztalosmunkálatokat szép és szolid kivitelben *Klekner* Lászlóné asztalosárugyára kivitelezte.

A belső berendezést *Lingel Károly és Fiai* cég készitette el artisztikus, izléses megoldásban.

A studió függönyeinek egyrésze az elavult karnisok helyett *Guri-guri* függönytartókra van szerelve. Ezeknek előnye a szakközönség előtt jólismert: preciz kidolgozásu sineken futó kerekek tartják a függönyt, ugy hogy annak félrehuzásához nincs szükség a mindig akadozó zsinórzatra, hanem már könnyü érintésre is, kezelhető a függöny. Több ilyen rendszer van alkalmazásban, melyek közül a guri-guri egyike a legkiválóbbaknak és külön érdeme, hogy magyar találmány és magyar gyártmány, előállitója és forgalombahozója a korszerü felfogásáról jólismert *Diósy* János cég.

Ugyancsak nagyszerüen beváltak a gyakorlatban a Riloga függönytartók, amelyeket a *Szenes gyár* szállitott és szerelt fel. A *Riloga* kettős karikákon gördülő függönytartók gyorsan elterjedtek és népszerüvé váltak azon épittetők körében, akik a korszerü és a kényelmet, gyorsaságot szolgáló épitkezési módokat szeretik, hiszen nemcsak a szobák lakályosságát és szépségét emelik ezek a modern függönytartók, hanem gyorsabban és praktikusabban lehet kezelni félrehuzáskor a függönyöket is. A régi függönyök régimódi zsinórzatának minden hátrányát kiküszöböli a Riloga alkalmazása, amely egy magyar gyár által előállitott magyar szabadalom, a *Szenes gyár* hozza forgalomba. Preciz, szolid kivitelük, praktikus, könnyen kezelhető szerkezetük megérteti azt a bizalmat, amely az épittető közönségnek és igy a studió épitésvezetőségének figyelmét is felhivta a Riloga függönytartókra.

Az üvegesmunkákat *Seiler* Ármin cég végezte preciz, alapos munkájához a legjobb üveganyagokat használva fel.

— Nagy tanulmányt igénylő, nehéz és fáradságos munka egy ilyen speciálisan uj és fejlődő találmányt szolgáló üzemi épület létesitése — folytatta nyilatkozatát *Münnich* Aladár — de különösen nehézzé tette a kérdést az, hogy itt voltaképen nem épitkezésről, hanem kiegészitésről és átalakitásról volt szó, amely üzem alatt és még hozzá ilyen kényes és messze hangzó üzem alatt levő épületnél történt, mint amilyen a rádió.

— Reméljük azonban, hogy nemsokára megnyilnak az uj studiók és Magyarország ezzel az ujabb teljesitményével ismét tanubizonyságát fogja adni, hogy megérdemli a kulturnemzetek között az őt megillető helyet.

Darányi Ernő.

ALKOZÓK L

miniszter törvény-
szitett a városok és
bályozásáról
rjeszti a pestkörnyéki városokra
re is —

ánál felmerült költségek fedezésére szabad rditani.

A parcellázások körülményeit szabályozó feje-ek

megállapitják azokat a feltételeket, amelyeknek fennforgása szükséges a házhelyparcellázások engedélyezéséhez.

bbek között közegészségügyi és közszempontk, épitésrendészeti szabályok tartandók szem ött, ügyelni kell arra, hogy a felosztás a szomédok érdekeit ne sértse és a városra vagy közgre aránytalanul sulyos terhet ne rójjon. Az *cák és a terek céljaira megfelelő nagyságu területet dijmentesen kell a telektulajdonosnak leadnia,* azonfelül középületek céljaira a felosztás alá kerülő terület további tiz százalékát kell dijmentesen átengednie a városnak vagy községnek. Ki lehet kötni azt is, hogy az uj házhelyek mindegyikére meghatározott, de a házhely megvásárlásától számitott két évnél nem hosszabb idő alatt lakóházat kell épiteni. *Amennyiben a parcellázás során ötvennél több házhelyet kivánnak létesiteni, annak engedélyezése a kereskedelemügyi és belügyminiszter együttes hatáskörébe tartozik,* illetve jóváhagyásától függ.

A törvény kihirdetésétől számitott *egy éven belül az ország egész területére hatályos rendelettel szabályozni kell az épitési rendészetet és ezenfelül a házhelyek beépitésére, az épületek elhelyezésére, felépitésére, külső kiképzésüknek módozatait, az összes közegészségügyi, köztisztasági és közbiztonsági* [illegible] *épitési engedély megadásá* [illegible] *különböző hatósági ellenőrzé* [illegible] *az eljárásonként fizetendő a* [illegible] *tervezet többi szakasza a* [illegible] *eseket tartalmazza.*

KORÁNYI ÉS FR [illegible] H
REDŐNYG [illegible]
LAKATOSÁRU, NAPELL [illegible] S
FÉMPORTÁL GYÁRTM [illegible] I
minőségben és anyagban uto [illegible] k!
Budapest, VIII., Kisfaludy-ucca 5. Telefon: 3 [illegible] 86

Hol épüljön meg a Nemzeti [illegible] ?
— Az Orsz. Közegészségügyi Egyesület az Óbuda-Aranyhegyi megoldás mellett —

Az Országos Közegészségügyi Egyesület dr. Gerlóczy Zsigmond egyetemi tanár elnöklete alatt a közelmultban ülést tartott, amelyen dr. József Ferenc kir. herceg, az Egyesület országos védnöke is megjelent.

Az ülést dr. *Bierbauer* Virgil épitész *„Miért épüljön fel a Magyar Nemzeti Stadion az óbudai Aranyhegyen"* cimmel, vetitett képekkel illusztrált előadása vezette be. Dr. *Bierbauer* előadása elején rámutatott arra, hogy azóta, hogy az 1920. évi olympiászt Magyarországnak itélték óta, a Magyar Nemzeti Stadion ügye immár 20 éve nem kerül le a napirendről. Sajnos, a háboru közbejötte folytán az előkészületek abbamaradtak és mind máig ez a nagy fontosságu nemzeti intézmény nem épült meg.

Előadó *Arkay* Bertalan épitésszel együtt behatóan foglalkozott a kérdéssel. Meggyőződése, hogy a Nemzeti Stadion felépitése elsősorban városépitési probléma.

Egy Nemzeti Stadion ugyanis olyan különlegesen nagy létszámu tömegek felvonultatását teszi szükségessé, amely csak megfelelő elrendezésü városi ut és közlekedési hálózattal oldható meg kielégitően. A Nemzeti Stadionnak környezetét önmagának kell megteremtenie — az adott viszonyok között ugyszólván soha sem lehet arra számitani, hogy a már meglevő és kialakult városrészek a Stadion igényeinek megfelelő módon átszabályoztassanak, szinte ujjáépittessenek. Ép ezért — meggyőződése szerint — *a Nemzeti Stadiont olyan helyen kell felépiteni, amely előtt a város szive felé egyelőre még beépitetlen területek feküsznek, amelyek tehát a Stadion igényeinek értelmében lesznek szabályozhatók.*

Elsőrendü fontosságunak kell továbbá minősiteni azt is, hogy a Stadion részére kijelölendő terület egészségügyileg a legkifogástalanabb legyen. A terület természeti adottságai is igen megfontolandók, nevezetesen egyrészt az, hogy az altalaj az épitkezésre alkalmas-e? Igen nagy fontosságu az is, hogy az altalaj minősége, nevezetesen viztartalma a Stadionban nélkülözhetetlen növényzetnek gyors és könnyü megteremtését biztositsa. *Az előadó megállapitása szerint az eddig szóbakerült és különbözők által javasolt területeknek egyike sem elégiti ki ezen követelményeket.* Viszont minden tekintetben kiválóan eleget tesz ezeknek a Rómaifürdő Hév. megállójától elnyuló rétekre támaszkodó 175 méter magas *Aranyhegy.* Itt bőséges területek állnak rendelkezésre és egy modern Stadion létesitéséhez szükséges mintegy 40 ha. terület itt teljesen beépitetlenül rendelkezésre áll. *Ez a terület teljesen füstmentes,* sőt a Pilisi hegyek ózondus levegőjének körzetében fekszik. Az altalaj magas talajviz fekvésénél fogva növényzet megteremtésére rendkivül alkalmas, a Stadion üzeméhez szükséges viz kitünő minőségben, bőségesen rendelkezésre áll. A területet délről az esztergomi vasutvonal szegi, tehát a legnagyobb tömegek kényelmesen és olcsón odaszállithatók.

Az esztergomi vasutvonaltól a Filatori-gátig terjedő kb. 2500 méter hosszu terület még teljesen beépitetlen és szabályozásra vár, ugyhogy e terület egész uthálózata a Vörösvári uttól ideálisan a Stadionhoz vezethető. Ezen általános vizsgálat alapján tehát ezen terület általánosságban kitünően megfelelne a Nemzeti Stadion céljainak. Részleteiben vizsgálva a területet, kiderült az a szerencsés körülmény, hogy az Aranyhegy lejtője ideálisan alkalmas arra, hogy azokon a Nemzeti Stadion tribünje, földkiemeléssel és földfeltöltéssel, minden egyéb épitési módnál jelentékenyen olcsóbban legyen megvalósitható. *Igy tehát az általuk elgondolt Stadion tribünje az antik szinházak módjára volna kialakitható,* megfelelő formáju tölcsér kiemelése után és feltöltéssel való meghosszabbitása után egy patkó alaku, vasbetonnal burkolt tribünrendszert kapnánk.

A Stadion részére szükséges terület — 31 ha., azaz 85.000 négyzetöl, azaz 52 és fél hold — aránylag olcsó telkekből áll. Ami pedig az épitési költséget illeti, számitásaik szerint *a háromszorosan tagolt földtribün, a két csarnoképület, a tornarét és gyakorlórét földmunkája a parkirozás, csatornázás, keritès mintegy 3 millió pengőért megvalósitható.*

Az elmondottak szerint ugy tetszik, hogy a Nemzeti Stadionnak az Aranyhegyen való felépitése mindenképen előnyös volna. Azonban nem lehet eltagadni azt, hogy *a tervet igen sokan ellenzik* és érveik főként két vonalon sorakoznak; az egyik, hogy *az Aranyhegy igen messze van a város központjától és azért oda a sportbarátok nem igen mennének. Másodszor pedig, hogy a közlekedés tekintetében az óbudai hid megépitéséig a helyzet elég nehéz.*

Ezen állandóan hangoztatott ellenérvekkel szemben a pártatlan birálónak is meg kell állapitani, hogy a budapesti sportoló nem hajlandó a főváros északnyugati részét felkeresni; ezt ma már csak az állithatja, aki még mindig nem vett tudomást arról, hogy áprilistól októberig vasár- és ünnepnapokon sokszor tizezer fővá-

lyek legfontosabbikának azt tartja, hogy a forgalmi utakat végre intézményesen szétválasszák a lakó- és gyüjtőutcáktól. Budapest 1878 utcája közül mindössze 283 az, amely forgalmi útnak nevezhető, nem lehetetlen kívánság tehát, hogy a hatóságok ezen utcákkal egyenként behatóan foglalkozzanak és azok kifogástalan menetét és csatlakozását minden eszközzel biztosítsák, s így egyelőre csak tervben és szabályzatokban, de amennyire lehet, a praxisban is a forgalmi úthálózatot lerögzítsék. Fontos alapelvnek tartja, hogy a Belvároson kívül újabb forgalmi központok létesíttessenek, amilyenre Rákosfalva tájéka, Kőbánya, a Hungária-körút és Soroksáriút torkolata, a kelenföldi pályaudvar környéke, a németvölgyi csomópont és Óbuda mutatkoznak alkalmasnak. De minthogy a gyűrűs alapelrendezéstől eltérni még sem lehet, a Belváros tehermentesítése érdekében ezen központok egymással jól összekötendők. A tehermentesítések érdekében fontosak lennének az új transverzális összeköttetések. A forgalmi részletekre megállapítja még, hogy a hegyesszögű metsződések kerülendők, úgyszintén az eltolt kereszteződések, tereknél a giratoire-rendszer a legelfogadhatóbb. Tereink nagyrésze teljesen hibás és az összes hídfők kivétel nélkül áttervezendők.

A forgalmi utak lehetőleg egyenes vonalúak legyenek, a sűrűbb betorkollások okvetlen kerülendők, a betorkollások sarkai levágandók, a forgalmat bénító öreg épületek eltávolítását szorgalmazni kell, parkírozási helyek létesítendők, a főváros és elővárosok forgalmi útjai összhangzásba hozandók, a Beszkárt a közlekedési rend betartására szorítandó.

Előadó ezután sorra vette a 14 bevezető országútat és rámutatott azokra a szörnyű mulasztásokra, melyek főleg ezen utaink mentén az utolsó hat évben történtek, beszélt a transzkontinentális útnak vonalvezetéséről, majd ráért a belső forgalmi utak részletes ismertetésére. Részletesen tárgyalta azt a kérdést, hogy a Duna mindkét partját főforgalmi útnak kell kiképezni, majd sorravette a pesti oldal összes sugárutait és körutait, megemlítette az északi negyed hiányzó transzverzális utait, a keleti negyed rapszodikus és hibás városrendezését, a déli negyed legfőbb hibáját a József- és Ferencvároson keresztül nyitandó átlósút kérdését, megemlítette Kőbánya teljes rendezetlenségét, majd rátért a Kelenföld forgalmi rendszerének ismertetésére és annak hibáira, egy rendkívül érdekes megállapítást tett a Németvölgyben létesítendő forgalmi csomópontra, hangoztatta a Mészáros-utcai áthidalás fontosságát, a Mész-utcából a Batthyány-térre vezető átlósút fontosságát, végül rátért a Bécsi-út és Óbuda kérdéseire, ismertetve a legtermészetesebb dunai forgalmi út megoldását.

Hangoztatta, hogy tervpályázatok lennének szükségesek összes tereinkre és hídfőinkre, összes elővárosainkra, Kőbánya városrendezésére, Rákosfalva körüli városrendezésre.

Hangsúlyozta továbbá, hogy ha ilyen módon a város gerince a forgalmi utak véglegesen meg vannak állapítva, akkor energikusan bele kell nyúlni a beépítés és lakóutcák kérdésébe, mert az egyes forgalmi utak által határolt blokkokon belül levő utcavezetések és telekfelosztások teljesen elavultak és most már tarthatatlanok.

Dr. *Bierbauer* Virgil. Az előadó a feladatok egész seregét sorolta fel, amelyeket nem lehet megvalósítani. Igaz, hogy egész sereg parcellázási engedélyt adnak ki, anélkül, hogy annak összhatását előbb figyelembe vennének. Az előadás nagy hibája, hogy tisztán autós szemüvegén foglalkozott ezzel a kérdéssel.

Wargha László. A többi közlekedési eszközöket (gyorsvasút) az előadó nem vette figyelembe. Hogy Budapest forgalmi utait nem választották szét a lakó utaktól, ezt a többi városokban sem tudták megoldani. Radikális fejlesztéstől természetesen már elkéstünk, ezt megvalósítani ma már nem lehet. Ha London belenyugodott is a koncentrikus fejlődésbe, Budapest nem nyugodhat bele, mert Budapest jobbparti része decentralizálható.

Az előadáshoz Viola Ferenc, Prokisch János és dr. Möller Károly szólnak még hozzá, az utóbbi véleménye szerint az előadásnak más címet kellett volna adni: „Városszabályozás autóközlekedés szempontjából". Münnich előadása, szerinte, a jövő zenéje.

Elnök ezután az előadónak és az értékes hozzászólásokért köszönetét fejezi ki. *bodinai Klucsik Vilmos* sz. o. jegyző.

A bányászati és kohászati, valamint a gépészeti, gyáripari és elektrotechnikai szakosztályok 1933 február hó 11-én tartott együttes ülésének jegyzőkönyve. Elnök: dr. Schleicher Aladár. Jegyző: Fograscher János.

Az ülés tárgya, vitéz Gálócsy Zsigmond „Nagyvárosok ipari és fűtőgázellátásának kérdése" című előadása.

Az ülésen dr. Fabinyi Tihamér kereskedelemügyi miniszter képviseletében Feyer Gyula miniszteri tanácsos jelent meg.

Az előadás kivonata megjelent a Közlönyben (1933. II. 197—8. szám, 41. oldal).

Az előadáshoz hozzászóltak:

Knuth Károly. A silány magyar szenet csak elgázosítással tudjuk gazdaságosan felhasználni. A gőzfűtési telepeket áramfejlesztésre is be kell rendezni, ezen esetben a göztárolók kiküszöbölhetők, mert a felesleges gőzzel áramot fejleszthetünk.

Györki József. Helytelen, ha ugyanazon a helyen több társulat szolgáltatja a gázt. A városokat egységes gázzal kell ellátni.

Ifj. *Bánó László.* A vezetékben fellépő tömítési hibák gázömlést okoznak. A gáz mérgező hatású, levegővel érintkezve könnyen robbanást okozhat. A gázt csak a városok külső részeibe vezessük, míg a város belső részeit lássuk el gőzfűtéssel.

Id. *Bánó László.* A gáz könnyen robbanást okozhat, azért a belső részeken nem szabad gázvezetéket elhelyezni. A gőzkazán hatásfoka jobb, mint a gázgenerátoré. A barnaszénből készült gáz kátránya eltömi az égőket. A gáz égéstermékei elrontják a levegőt. A gőz teljesen veszélytelen s a gőzfűtés ellenáramú készülékek használata esetén nagyon gazdaságos. Nagy távolságok esetén a gáz használata indokolt.

A bányászati és kohászati, valamint a gépészeti, gyáripari és elektrotechnikai szakosztályok 1933 február hó 23-án tartott együttes ülésének jegyzőkönyve. Elnök: dr. Schleicher Aladár. Jegyző: Fograscher János.

Az ülés egyetlen tárgya vitéz *Gálócsy* Zsigmond 1933 február hó 11-én tartott előadásának vitája.

Az előadáshoz hozzászóltak:

Dr. *Hermann József.* Hibáztatja, hogy a gázt a város belső részeibe vezessük, mert az égéstermékek rontják a levegőt és a gáz könnyen robbanást okozhat. A város belső részeit lássuk el gőzfűtéssel, a szükséges gőzfejlesztő telepeket pedig helyezzük a város külső részeibe és lássuk el gázfűtéssel. Előadó szerint 1000 kal. 1.3 fillérbe kerül, ezen érték magas, mert a szénnek nem 5.2 P az egységára, hanem 2.5—2.8 P. Kétségtelen, hogy a kazán tüzelési hatásfoka szilárd tüzelő használata esetén alacsonyabb, mint gáz használata esetén, mégis a hatásfokkülönbség okozta többletkiadás nem akkora, hogy fedezné az átalakítási költségeket.

Modrovich Károly. A gázfűtés termikus hatásfoka 72%, míg a gőzfűtésé 76%, ez a 4% dönti el a vitát a gőzfűtés javára. Gőzzel a vezetékben már meleget szállítunk, míg gázzal csak tüzelő anyagot. Mindig a meglévő fűtési rendszer szabja meg a fejlődés irányát.

Koller Károly. A mai fűtési technika helytelen alapokon nyugszik, mert a szén elégetésével értékes anyagokat pusztítunk el. Előadó gondolatát támogatni kell, mert silány szeneinket csak elgázosítással tudjuk értékesíteni és csakis elgázosítás után menthetjük meg a megfelelő eljárással a ként.

Györki József. A kátrány hidrálása terén nyert benzin nem versenyképes magas ára miatt. Manapság fillérekért kaphatunk parafindús petroleumtermékeket, ezekkel a 7 P-s kátrány nem versenyezhet. A külföldi szenet csak fokozott gázhasználat szorítja ki az ország területéről. Előadó nem említette meg, hogy pirogén bontással silány kátrányokból jóminőségű kátrányokat lehet előállítani. A bánhidai centrálét gázfűtésre kellett volna berendezni, mert a nagy szénfogyasztás egy destillációs telep felállítását célszerűvé tette volna, s ily módon olcsón nyerhettünk volna kátrányt.

Becsey Antal. A göztávvezeték építési költsége túl nagy. A kondenzvíz elvezetése költséges csatornákat igényel, üzemzavarok pedig nagy bajt okozhatnak. A kátrányok pirogénelbontása révén a gáz nem lesz értékesebb vagy több. A gáz mérgező hatása ellen szagosítással védekezhetünk. Bérházaknál a gázt égessük el kazánok alatt s a nyert gőzt használjuk fel fűtési célokra.

Vitéz *Gálócsy Zsigmond* válasza a hozzászólásokra. Az előadással bizonyítani akarja, hogy silány szeneinket csak elgázosítással tudjuk gazdaságosan felhasználni. Két atm. gáz nem okozhat bajt, hisz külföldön a 26 atm. gáz sem tartozik a ritkaságok közé. A gáz égéstermékei csak kis mértékben rontják a levegőt. 5.2 P értékű gázzal jobb tüzelési eredményt ér el, mint 5.2 P értékű szénnel. Gáztüzelés esetén az elérhető hatásfok 81%, gőzkazánoknál csak ritkán érjük el a 75%-ot, mivel az üres járás és leállás veszteségei jóval nagyobbak az állandósodottság veszteségeinél. A gáztávvezeték olcsósága révén mindenhol felveszi a versenyt a gőztávvezetékkel. Az oxigénes gázból nyert hidrogén ára 2 fill. köbméterenkint. Olcsó hidrogénnel versenyképes benzint állíthatunk elő kátrányból. A fenoltartalom nem rontja a benzin minőségét, a talpfakátrány minőségét ellenben javítja. A ként, mint bevételi forrást előadó nem állítja számításba, hogy a jövedelmezőségi számítás biztosabb alapokon nyugodjék.

Fograscher János sz. o. jegyző.

végső sikeres eredményét és ezekből általános értékű tanulságokat vont le Ennek során kiterjeszkedett az öntözőtelepek helyének megválasztására, az alapos előzetes tanulmányozás hiányosságából eredő hátrányos következményekre, az öntözött terület birtokviszonyaira, a műszaki munkálatok egyoldalú túlbecsülésére, az öntözések létesítésében és üzemvezetésében a mérnök és gazda szerepére, a telepek kezelésére, végül az öntözések pénzügyi megalapozására és az öntözőberendezés építési költségének visszafizetési módjára. Nyomatékosan kiemelte az öntözőtelepekkel kapcsolatban létesített kísérleti telepek szerepét és fontosságát, valamint az ezzel kapcsolatos oktató- és tanácsadó-szervezetek működését.

Az előadás után Sajó Elemér szólt a tárgyhoz, kiemelte, hogy nálunk az öntözésekben szép fejlődés volt a háború előtt, most azonban egyelőre konkrét működést nem tudunk kifejteni. Reméljük, hogy soká nem kell várnunk az aktivitásra, sűrűbb népességünk is megkívánja most már az öntözést. Az öntözést is majd a történelmi szükség fogja diktálni, úgy, amint volt az ármentesítéseknél.

A szakosztály részéről az elnök köszönetét fejezi ki az előadónak és kiemeli az előadó által is hangsúlyozott gazdasági kérdések fontosságát az öntözéseknél, különösen birtokpolitikai, talajtani és financiális kérdésekben.

Több hozzászólás nem lévén, az Elnök az ülést bezárja.

Mantuano József jegyző.

Mű- és középítési szakosztályok f. évi január hó 23-iki ülésének jegyzőkönyve. Elnök: *Jakabffy Zoltán.* Jegyző: bodinai *Klucsik Vilmos.* Elnök az ülést megnyitja, felkéri Dörre Endrét a főváros műszaki adminisztrációjának egyszerűsítésére vonatkozó javaslattervezet ismertetésére, melyet a szakosztályok egyhangúlag elfogadnak.

Sándy Gyula a Székesfőváros által a tervező építészeknek szóló megbízólevél-tervezetet ismerteti, melyet a szakosztályok Körmendy N., Schodits Lajos és dr. Bierbauer Virgil hozzászólása után a bizottság által javasolt módosításban elfogadnak.

Ligeti—Nászay-féle javaslathoz hozzászólások következnek:

Schodits Lajos a kalkulációhoz szól hozzá, véleménye szerint 400—500 lakás kiadása egyidőben majdnem lehetetlen.

Rajner Károly, az új épület nem fizethet adót, mert ezáltal még kevesebb építkezésre lenne alkalom. Az 5.5%-os kamatot soknak találja.

Prokisch János az egész javaslatot jónak tartja, részleteken még lehet később is változtatni.

Münnich Aladár, építési és városrendezési szempontból szükségesnek tartja, de nemzetgazdasági szempontból jelentősége nincsen.

Ligeti Pál, a részletes kalkulációt ismerteti. A bankbetétek 20%-al emelkedtek, amelyből arra lehet következtetni, hogy nincs rentabilis befektetés. A javaslat sürgős továbbítását kéri.

A szakosztályok határozata alapján a javaslatot az egylet választmányához továbbították.

Mű- és középítési szakosztályok f. évi február hó 6-iki ülésének jegyzőkönyve. Elnök: *Jakabffy Zoltán.* Jegyző: *Klucsik Vilmos.* Elnök az ülést megnyitja, üdvözli a megjelenteket. Napirend előtt Györgyi Dénes kér szót.

Györgyi Dénes bejelenti, hogy az 1932. évi nagy pályázatra két terv érkezett be, amelyek közül az egyik a kitűzött határidő után két hétre érkezett. A bizottság a szabálytalan tervet felbontatlanul félretette. Rajner Károly, Ligeti Pál, Sándy Gyula, Schodits Lajos hozzászólása után a szakosztályok úgy határoznak, hogy a bírálat után a tervező bemutathatja tervét.

Krompecher László, a Tervező Magánépítészek által benyujtott és körzeti-, községi- és járási mérnöki intézmény szervezésére vonatkozó javaslatát ismerteti. Schodits Lajos, dr. Möller Károly, Ligeti Pál, Prokisch János, Hoepfner Guidó és dr. Bierbauer Virgil hozzászólása után a szakosztályok egy bizottság kiküldését határozzák el, a bizottságba Schodits Lajos, dr. Möller Károly, dr. Bierbauer Virgil, Ligeti Pál, Padányi Gulyás Jenő, Prokisch János, Krompecher László kartársakat választják meg.

Kotsis Endre előadásához hozzászólások következnek:

Antal Dezső dr. Kotsis Endre alaprajzi elrendezését nem tartja szerencsésnek. A keskeny parcellázás tűz szempontjából veszélyes. A gazdák általában széles parcellákat keresnek.

Ligeti Pál rendkívül fontosnak tartja a falu építési problémáival foglalkozni, Antal Dezső véleményét magáévá teszi. Kéttraktusos megoldás fűtési szempontból is gazdaságosabb.

Dr. Bierbauer Virgil művészi szempontból szól hozzá.

Hoepfner Guidó kívánatosnak tartja, hogy a Nemzetközi Vásáron a falu építészetének anyaga bemutatásra kerüljön.

Kiss J. Jenő. A régi építőanyagok a tüdővész előmozdítói.

Thomas Antal. A magyar paraszt is újat akar és a modernebb dolgok iránt vágyódik.

Foerk Ernő. Az egytraktusos ház mellett szólal fel. Kéttraktusos házak Fiuméban és Erdélyben láthatók.

Dr. Kotsis Endre ujságcikket olvas fel, amely hozzászólás az előadásához. Véleménye szerint a falusi házak építkezését fejleszteni kell. Előadásában zsellér- és törpebirtokról beszélt. Statisztikai adatokat közöl kisbirtok, középbirtok és nagybirtok katasztrális holdankénti elosztásáról.

Budapest Székesfőváros polgármestere „A Budapest Szent-Lőrinci és Tatai Cserép- és Tégla gyár r. t. részére újfajta idomtégla-testeknek vasbeton födémek részére — Budapest területére — való engedélyezést megadja.

Prokisch János javasolja, hogy ezek az új építési anyagok egy hétfői ülésen ismertetve legyenek.

A szakosztályok a javaslatot elfogadják.

Nagy Márton-féle javaslat kidolgozására egy bizottság kiküldését határozza el, a bizottságba Misley Sándor, Prokisch János és Pákozdy Árpád választattak meg.

Králik László. A Székesfőváros Segítő Alapjának Intézőbizottsága egy szanatóriumszerű kórház építését határozta el. Javasolja, hogy írjunk át a polgármesterhez és kérjük, a terveknek pályázat útján való beszerzését. Írásbeli javaslatát némi módosítással a szakosztályok elfogadják.

Bodinai Klucsik Vilmos sz. o. jegyző.

Mű- és középítési szakosztályok f. évi február hó 20-án tartott ülésének jegyzőkönyve. Elnök: Orbán Ferenc. Jegyző: bodinai Klucsik Vilmos.

Elnök üdvözli a megjelent vendégeket, majd felkéri Münnich Aladárt „Budapest városszabályozása közlekedés szempontjából" című előadásának megtartására.

Az összes városszabályozási problémák két részből állanak, ú. m.:

1. Általános diszpozició és forgalmi hálózat;
2. A részletes beépítés. Lakó- és gyüjtőutcák építésügyi szabályzata.

A Mérnök-Egyletben immár hat év óta hangoztatják különböző ankéteken, hogy Budapesten a városszabályozás mindkét része elavult és követelték a budapesti és elővárosi városrendezési tervek és építési szabályzatok reformját. Ezen kérdésekben azonban csak egyes félénk lépések történtek és ezért van, hogy a nyugati államok mögött mintegy 10—15 évvel hátra vagyunk.

Végre a mult évben Harrer Ferenc nagyszabású városfejlesztési akciót indított meg, mely összefoglalja az összes szabályozási kérdéseket. A Mérnök-Egylet ebben a munkába örömmel kapcsolódott be és egy bizottságot küldött ki az akció támogatására. Ebben Münnich vállalta a városszabályozás közlekedési kérdésének feldolgozását, s ezt a munkát, melyet a Touring Clubbal, illetve Haag Dezső és Elischer Pál közreműködésével készített, terjesztette az Egylet elé.

Kifejtette, hogy Budapest autóállománya 1921—31-ig közel tízszeresére emelkedett, de még az egy személyre eső autóállomány így is egytizedrésze csak pl. a párisi autóállománynak. Tehát legkevesebb, hogy a jelenlegi forgalom tízszeresére kell számítani, melyet minden gazdasági válság dacára rövidesen el fogunk érni. Dacára annak, hogy a fejlődés menete világos, nálunk ezen kérdéssel még senki organikusan nem foglalkozott és bár itt-ott történt valami, pl, az autóbusz-üzem által használt vonalakon apróbb korrektúrák és a Gellérthegyi körút és transzverzális út megnyitása, azért mégis azt kell, hogy mondjuk, hogy ezen a téren óriási mulasztások történtek az elmult tíz évben, melyek máris elég nehezen hozhatók helyre.

El akarjuk kerülni London szomorú példáját, ott évente sok milliót kénytelenek a forgalom javítására áldozni és azt még így is csak földalatti vasutakkal lehet lebonyolítani, mert a város tekintélyes részében organikus forgalmi szempontból, teljesen menthetetlenek.

A Touring Club azt szeretné, hogy iniciativája nyomán egy olyan városszabályozási forgalmi kodex jelenne meg, mely az összes forgalmi utakat és azok szükséges korrektúráját lerögzítené és így irányítóul szolgálna mindazon hatóságoknak, melyek parcellázásokkal, építési engedélyekkel és közlekedési engedélyekkel foglalkoznak.

A jelen gazdasági helyzetből előállott pangást éppen alkalmasnak találják ezen kérdések letárgyalására, nem kívánnak az államtól nagy áldozatokat, hanem csak azon kérdések jogi és műszaki vonatkozásának idejében való lerögzítését és biztosítását, melyet a forgalom érdeke megkíván.

Ezután Münnich felsorolta az általános irányelveket, me-

azonnal szembeötlik e teoretikus javaslat tarthatatlansága, illetve az életbe való transponálásának lehetetlensége. Előadó hangsulyozza, hogy itt nem kommunisztikus elgondolásról, hanem sokkal inkább államszocialisztikus eszméről van szó. Hat ebből sem kérünk!

A javaslattal kapcsolatban rá kell mutatnunk arra, hogy az ipartestületeknek a munkálatok elosztásába való bevonása, a legtarthatatlanabb komplikációkat okozná, abból az egyszerü tényből eredőleg, hogy az ipartestület „kényszertársulás", nem pedig szabadszervezet. Ami másképen annyit is jelent, hogy az ipartestületben a mai gazdasági helyzetnek megfelelően, ugy a szakképzettség, mint a termelői kapacitás, valamint az anyagi megalapozottság tekintetében a legkülönbözőbb felkészültségü egyének vannak összefogva. Ez a tény maga után vonja azon egyszerü igazságot is, hogy *az ipartestületbe tömöritett egyének között teljesen lehetetlen a kiadásra kerülő közmunkákat egyenletesen és „igazságosan" elosztani.* De tovább megyünk ennél a kérdésnél. Mai állami berendezésünk mellett, amikor a magángazdaság sulyos válságban él épen *az etatizmus tultengése miatt*, csak ujabb csapást jelentene és a gazdasági lehetetlenülés elmélyitéséhez és ezen tul, igenis a kommunisztikus elgondolások előtérbe nyomulására vezetne ennek a teoriának a megvalósitása. *A vállalkozás és a termelés alapeleme a szabadság, a vállalkozoi és üzleti invenció szabad érvényesülése. Ennek elvonása, avagy megszükitése aláásná és megszüntetné a versenyt, az egészséges és normális kalkulációt és igy a reális árak kialakulását.*

De ezen felül az ipartestületekre ilyen munkát rábizni már csak azért is lehetetlen, mert azoknak megfelelő adminisztrációs és müszaki szervük nincsen és nem is lehet.

Számos ellenérvet lehetne még felsorakoztatni az uj elgondolással szemben, tekintettel arra, hogy magának az előadónak magyarázatában is ellentmondások voltak; de igy is, a részletek további taglalása nélkül is nyugodtan megállapithatjuk, *hogy ez a teoretikus elgondolás lehet eszmei vita tárgya, de épen azért, mert egész gazdasági berendezkedésünkkel ellentétes teoria — a gyakorlati életben meg nem valósitható.*

Siker esetén fizethető
vagy havi részletfizetéssel is törleszthető, rendkivül mérsékelt tandijjal előnyösen ismert magán oktatással
előkészités mestervizsgákra.
Kőmüves vagy ácsmesteri szakvizsgára tandij 120 — P
Épitőmesteri képesitő szakvizsgára tandij 300.— P
Machó József
szakpedagógus, épitőmester.
Budapest, VIII., Rákóczi-ut 63. III. em. 28.
Értekezés csakis személyesen, gyakorlati okmányokkal.
Felvételkor a tandij negyedrésze fizetendő.

A lejárt előfizetések sürgős megujitását kéri a KIADÓHIVATAL

Budapest uj Élelmiszer Nagyvásártelepe

Pénteken nyitják meg ünnepélyes keretek között, a Kormányzó jelenlétében az uj Székesfővárosi Élelmiszer Nagyvásártelepet. A magyar épitőipari vállalkozás maradandó és tiszteletet parancsoló alkotása az uj nagy vásártelep. Helyének meghatározásánál döntő szempont az volt, hogy hol lehet megfelelő rendezőpályaudvart és kényelmes vágányhálózatot létesiteni a Duna közelében, továbbá hol lehet a kocsin érkező áruk befogadására alkalmas nagy teret kiképezni. E szempontok tekintetbevételével *az egyedül lehetséges megoldás a fővárosi kikötő volt,* mely mindössze 2 km-el volt távolabb a jelenlegi központi vásárcsarnoknál.

Ezen elhelyezésnél

a nagy költséggel megépitett fővárosi kikötő forgalma is megindul.

További előnye az, hogy a sertés- és marhavágóhid és husvásár is közvetlen közelben lévén, *a teljes élelmiszer nagyvásár ideálisan van összpontositva.*

A vasuti pontok és szárnyvágányok nagy tömege, rakodó rámpák, liftek, le- és felhajtó utak, kikötő berendezések az élelmiszer szállitásokat, rakodásokat és tárolásokat rendkivül könnyüvé és egyszerüvé teszik és szemben a jelenlegi teljesen tarthatatlan állapotokkal,

olyan előnyöket nyujtanak, melyekkel szemben a csekély távolsági hátrány elenyészik.

Minthogy a detail csarnokok körüli kocsiárusitást is ide fogják összpontositani, ez az uj vásártelep lesz hivatva arra, hogy az egységes ár-szinvonalat kialakitsa, szabályozza és amenynyiben az országos és nemzetközi tranzitó forgalom is ki fog alakulni, ugy az átcsomagolás után visszamaradt olcsó áru

az élelmiszerárak csökkentésére is kiválóan alkalmas lesz.

a könnyü tisztántartásra és a levegő szabad mozgására módot nyujt. A pincét vasredőnyökkel tüz-szakaszokra osztották. A szellőzést a bőséges természetes szellőzésen kivül ventilátorok is végezhetik.

Tömegében hozzátartozó, de szerkezetében különállóan van elhelyezve az irodaépület, melynek egy alacsonyabb része a munkáslaktanyát és a vasuti kezelési helyiséget foglalja magába. Az épület klinker burkolatu és a szerkezeti kozorukat mindenütt mutatja.

Az alaprajz világos és egyszerü. Az épület szerkezetei a legmodernebbek.

Belső pillér szerkezete és födémei vasbetonból készültek, ajtói fémtokos sperrholz-ajtók, ablakai vasszerkezetüek, padlóburkolata gumi. A W. C.-k viztartányok nélkül müködnek, a folyosó világitások mindenütt mennyezetbe vannak süllyesztve. A folyosók falai mozaik-lappal vannak burkolva.

*

E hatalmas alkotás minden munkáit olyan vállalkozókra bizta a főváros, akik már eddigi munkáik révén is biztositották a tervezők elgondolásának megfelelő kifogástalan, félreértések nélküli kivitelt.

Katona, Székely és *Molnár* okl. mérnökök, épitési vállalkozók végezték az épület föld-, kőmüves-, elhelyező- és vasbetonmunkáit. Az ujszerü, nagyszabásu munkát hozzáértő vezetésük mellett minden zökkenő nélkül, idejére fejezte be jólmegszervezett pallér- és munkásgárdájuk.

A gombafödémeket *Fejér és Dános* cég készitette.

A belső ácsmunkát és a rekeszeket *Szivós* László ácsmester (IX., Üllői ut 69.) vállalata végezte el. *Szivós* nevével gyakran találkozunk köz- és magánmunkáknál, bizonyságául annak, hogy munkáját kifogástalanul szokta végezni.

Nagyvásártelep

Tervezte: **Münnich Aladár** müpitész.
Épitette: **Fejér és Dános és Katona, Székely és Molnár cég.**

De rendkivül fontos a nagyvásártelep megnyitása abból a szempontból is, hogy végre *megszünjenek az idegenforgalmunkra oly fontos Gellért fürdővel szemben fekvő részen a tarthatatlan állapotok:* a csuf bódésorok, az áthatolhatatlan forgalmi akadályok és a kevéssé kellemes illatok. Most ez az egész szép Dunapart és városrész a Boráros-téri hidig fokozatosan felszabaditható lesz.

Vajna tanácsnok elgondolása szerint a telep tervezését *Krencsey* Géza műszaki főtanácsos vezette. A magasépitményeket és főbb elrendezéseket *Münnich* Aladár műépitész, azok gépészeti és installációs berendezéseit, a vágánylefedő vastetőt az utépitési és kikötő munkákat *Jaczó* és *Lavotta* műszaki főtanácsosok, illetve a főváros VIII. ügyosztálya, a statikai megoldásokat *Obrist* Vilmos, a vasutépitési munkákat *Dörre* Jenő Máv. felügyelő tervezte.

Az épületek a szigoru tárgyilagosság és takarékosság jegyében készültek

és minden diszités nélkül mégis egységes, harmonikus képet nyujtanak, ritmikus szerkezeti tagolódásuk s jó tömegelosztásuk következtében.

A csarnok földszintjét klinker tégla védi, az épület többi része szemcsézett felületü vasbeton szerkezet és vasvázas üvegfelület. *Megkapó a 6.5 m kiugrásu Zeiss-Diwydag előtető.*

A csarnok földszintje 10.000 m^2-en felüli hatalmas terem, melynek minden *ékessége a légiesen könnyü szerkezet és a biztos kézzel felrakott, tetszetős és változatos szinezés.* A szerkezet a sok tekintetben hasonló frankfurti vásárcsarnokkal szemben lényeges előrehaladást jelent: a belső kép sokkal szabadabb, egyszerübb és derüsebb.

Csak a lépcsőket és szélfogókat magukban foglaló beépitmények és a dilatációt jelző kék szinek tagozzák a nagy csarnokteret, melyet a világoskék vas szinek, a natur sárga fafalak és a fehér cementvakolással készült beton árusitó falak, jól elhelyezett kalorifer fütőtestek s néhány óra tesznek változatossá.

A pincébe 6 lépcső, 2 lift és 3 siklópálya vezet. A pincefödém 1200, illetve 1600 kg terhelésre méretezett vasbeton gombafödém, mely

Az irodaépület összes padlóburkolatai vörös szinü *Emergé* gumiburkolatot kaptak. Dicsérendő a főváros elhatározása, mellyel a kiváló padlóburkolóanyagot alkalmazták, mintegy 3000 négyzetméter terjedelemben. Nemcsak a hygiénia szempontjából fontos ez, hanem azért is, mert a középületek nagyobb fogyasztása lehetővé teszi az Emergét gyártó *Magyar Ruggyantaárugyár Rt.* részére ez anyag nagyobbmérvü elterjesztését.

Haas és Somogyi rt. készitette az acélablakokat, a préselt acélkapukat és a detektivredőnyöket.

A nagy acélablakok, kapuk stb. speciális üvegezését *Bielek* Károly táblaüvegnagykereskedő és üvegezési vállalat készitette (VIII., Tavaszmező ucca 18). mely cég fiatal tulajdonosa máris első nevet szerzett magának a szakmában.

A központi fütésberendezést 1,600.000 kalória teljesitőképességgel, 3 drb vándorrostélyu kazánberendezést *Tóth Imre és Társa* cég készitette.

A különleges lakatosmunkát *Stieber Épitési és Ipari rt.* készitette. E cég külföldi viszonylatban is jól ismert, az illetékesek minden kockázat nélkül bizhatták rá a fenti munkát.

Az ut- és kövezési munkálatokat, a kikötőhöz vezető utat, a Dunakikötő burkolását *Szegedy Béla Jenő* okl. mérnök utépitési vállalkozó végezte. *Szegedy* állandó vállalkozója a fővárosnak, s igy nem meglepetés, hogy a legutóbbi idők e legszebb utépitkezését az ő vállalata végezte.

A padlózatot és szegélyeket *Sárkánybeton* néven védjegyezett rozsdamentes acélbetonból *Sárkány Ervin* épitési, acélbetonburkoló vállalat ismert budapesti cég készitette.

Az élelmiszer nagyvásárcsarnok kazántelepét a *Magyar Radiátorgyár Részvénytársaság* szállitotta. A kazántelepen egy darab 80 négyzetméteres és két darab egyenként 30 négyzetméteres fütőfelületü ferdecsöves alacsonynyomásu gőzkazán van, vándorrostély szerkezettel beépitve, amelyek hazai szeneink füstmentes eltüzelését nagy hatásfokkal teszik lehetővé.

D. E.

Hőszigetelésre JOINTITE
BÜRGERMEISTER FERENC UTÓDA BUDAPEST. VIII., NÉPSZINHÁZ-UCCA 38. TELEFON: 45-4-31

LANGER ÉS GONDA
CIMTÁBLAGYÁR ÉS ÉRCMÜÖNTÖDE
TELEFON: JÓZSEF 34-5-19.
Cimtáblák, betük, községek és városok házszámozása, utjelző és határtáblák, épületek, gépek, kocsik, stb. jelzésére. Reklámcikkek.
Ércöntvények, tömegcikkek gyártása minden fémnemből. Kokillaöntések. Öntőformák és modellek
Budapest, VII. Jósika-u. 14.

A Horthy Miklós kertváros fejlődése

Még nincs egy éve, hogy a Főváros hozzá járult egy hosszu évek óta vajudó kérdés vé leges megoldásához, midőn lehetővé tette a X ker., Alsórákosi réteken alakult *Horthy Mikl kertvárosban* az épitkezést. Ez a kertváros 6 OFB telekből áll, közel 200.000 négyszögöl t rületen, tulajdonosai tulnyomóan hadviselt kö alkalmazottak, kisebb részben hadviselt ki iparosok. A telektulajdonosok 7—8 éve kili csellek épitési engedélyért, de ennek a kiad sát a Közmunka Tanács és a főváros a kö müvek előzetes megépitéséhez kötötte. Taval nyáron, a fokozódó munkanélküliség idején Kőmüvesmesterek Ipartestülete vette kezébe kertváros épitésének ügyét és a munkaalka mak megteremtésének érdekében a főváro vezető partjainak megértő támogatását meg szerezve, szövetkezete, a *Magyar Epitő iparo sok Szövetkezete* utján kieszközölte a Köz munkatanácsnál, hogy a szennyvizelvezető csa torna megépitésének biztositása esetén a telek tulajdonosok megkaphatják az épitési enge délyt. A szennyvizelvezető csatorna megépitése szorosan összefüggöl a kertvárost érintő Vezér uti főgyüjtőcsatorna megépitésével, amelynek költségei a fővárost terhelték. A főváros vál lalta e főgyüjtő 180.000 pengős költségeinek előteremtését és a nyáron e csatornát meg is épitette. A szennyvizelvezető közcsatorna megépitését azonban a főváros nem előlegezhette csak ugy épithette volna meg, ha a telektulajdonosok a költségeket a főváros pénztárába előre befizetik. Miután azonban a telektulajdonosok nagy többsége legfeljebb csak részletekben tudja a csatornaköltségeket megfizetni, a *Magyar Épitő Iparosok Szövetkezete* felajánlotta, hogy a mintegy 800.000 pengőbe kerülő, 12.600 folyóméter hosszu bauxit-betoncsatornahálózatot 3 évi hitelre megépiti a fővárosnak, amely e költségeket a csatornamü megépitése után kiveti és közadók módjára beszedi. A főváros törvényhatósága elfogadta ezt az ajánlatot, megbizta a szövetkezetet a csatornahálózat megépitésével és a munka elkezdésével egyidejüleg ki is adta a 8 év óta sürgetett első épitési engedélyeket. A *Magyar Épitő Iparosok Szövetkezete* épitészmérnökeivel kidolgoztatta a kertváros szabályzatát amelyre az övezetváltoztatás miatt szükség volt, megterveztette az egységes eszmei városképet, amelyet a Közmunkatanács és a főváro jóváhagyott és ez az egységes városkép mér tékadó az épitési engedélytervek elbirálásáná *A Magyar Épitő Iparosok Szövetkezete* novem ber 5-én be is fejezte a közel 13 km. hossz csatornahálózat megépitését, annak müszal átvételét most végzi a főváros. Ugyancsak nyáron 105 villa épült fel a kertvárosban remény van rá, hogy a jövő évben ujabb 100-150 villa fog itt felépülni. A telektulajdonos felkérésére a szövetkezet biztositotta a vizv zetékhálózat kiépitéséhez szükséges 400.0 pengőnyi költséget és erre vonatkozó előt jesztése a legközelebbi tanácsülés elé kerül. vizvezeték megépitése tavaszra várható ezzel biztositva lesz e szép kertváros rohan fejlődése.

Ez a példa jellemzően mutatja, hogy a emberek összefogása és helyes szervezés a sulyosabb gazdasági viszonyok idején is duktiv munkát eredményez és a munkaal makért történő egységes fellépéssel a pénz nehézségeket is le lehet küzdeni. A 664 t beépitése közel 10 milliós munka lett munka ugy indult, hogy minden telektul nos más-más kisiparosokkal dolgozik és az épitőmunka, mint az anyagbeszerzés a szélesebb körben oszlik meg és juttat ke alkalmat.

Fehér Gyul
urat felkér fik, hogy
azonnal jelentkezz irodánkban.
Kérjük olvasóinkat, hogy revezettet e f vásról értesiteni sziveskedjenek.
A kiadóhivat

(—) **A nagy adóállomással kapcsolatban olyirány** lemény jelent meg az egyik esti lapban, misze épülő, nagy energiáju budapesti adóállomás helyezése után, külföldvétel szempontjából a készülékek használhatatlanná válnak. Erre v zóan az Orion gyár, a következőket közli a séggel: „Midőn az 5 + 1 lámpás 7050-es és a lámpás 7037-es Orion rádiókészülékeket megko tuk, eleve számoltunk egy nagyobb energiáju adó lehetőségével is. Ez okból tehát, a legn gonddal dolgoztuk ki, a készülékek szelektiv való tekintettel azoknak kapcsolását és konst ját. Mielőtt a készülékek széria-gyártását me tük, azokat több európai nagy adó-állomás szin kipróbáltuk. A próbák teljesen megfelelő ere nyel jártak, amennyiben készülékeink, a nagy giáju adó-állomások közvetlen közelében is. k talan szelektivitással müködtek. — Szolgáljon megnyugtatásul mindazoknak, akiknek 7037-es, vagy ezeknek megfelelő egyenáramu tipusu 7052-es Orion rádiójuk van, hogy minden mények között, még az uj, nagy adóállomás helyezése után is biztositva van készülékük s vitása.

LIII. évfolyam. 91—92. (2961—962.) szám. Budapest, 1932. november 17.

VÁLLALKOZÓK LAPJA

Hatóságilag kötelezik a háztulajdonosokat, hogy záros határidőn belül helyezzék jókarba az épületeket

— A polgármester rendelete a tatarozásra szoruló házak összeirásáról —

Budapest székesfőváros polgármestere végre ocsátotta azt a rendeletet, amelyért évek óta rcolnak az építőipari érdekeltségek: *megje- t a házak kötelező tatarozásáról szóló ren- lkezés, amely kötelezővé teszi az elhanyagolt lapotban levő épitmények jokarba helyezését.* Annak, hogy számos budapesti épitmény nem- ak a járókelők és a bennelakók testi épségét szélyeztette, hanem a főváros képét is elcsufi- tta, részben az is oka volt, hogy *az Épitésügyi szabályzat idevonatkozó rendelkezéseit nem indenben tartották be.* Hiszen a szabályzat 34., 535., 536. és 537. számu paragrafusai ér- elmében

a hatóság a rozzant és elhanyagolt állapotban lévő épületrészek, épületek teljes karbahelyezését követelheti

s hogyha állapotuk már nem javitható meg, el- endelheti a hatóság a kiüritést, elzárást, sőt le- ontást is. *Veszély esetében, ha a tulajdonos neghatározott idő alatt a rendeletnek nem tesz leget, az ő költségére a hatóság maga végez- eti el e munkálatokat.* Lebontás következtében szomszédos épületeken láthatóvá lett alkatré- zeket a lebontó tulajdonos költségét a szabá- yoknak megfelelő állapotba kell helyezni.

Nem tudunk esetet, amelyben ezeket a rendelkezéseket ténylegesen érvényesitették volna.

Pedig akalom lett volna régebben is számtalan. Nem egyszer hallottunk például oly folyosó- emezekről, amelyek leszakadásukkal emberéle- et is veszélyeztettek és amelyeket a tulajdono- sok nem helyeztek jókarba. Katasztrófák is következtek be, mert *a hatóság nem élt a tulaj- donos költségén való helyreállitás jogával.*

Most az érdekeltségek, a munkanélküliség, a zociális nyomor egyre növekvő nyomása alatt, *Budapest polgármestere végre kibocsátotta ren- deletét,* amely hatóságilag kötelezi a háztulaj- donosokat az épületeknek záros határidőn be- lüli jókarbahelyezésére. *A 193.008/1932—III. s. alatt kibocsátott határozat szószerinti szöve- ében a következőképen szól:*

„Az *Épitésügyi Szabályzat* 534. §-a előirja, ogy minden épületet, keritést, stb. addig, amig ennáll, rendeltetésének megfelelőleg *jókarban* ell tartani. Ugyanezen szabályzat 535. §-a pe- ig azt a további rendelkezést tartalmazza, hogy *feltünően disztelen, elhanyagolt épület kijavi- ását, ujra vakolását és megfelelő rendbehoza- lát a hatóság elrendelheti.* Tehát a fentidézett ndelkezések értelmében az önkormányzati köz- azgatás kerületi hatóságainak, a kerületi elől- róknak kötelességük a területükön fennálló ületek jókarbantartása iránt intézkedni.

Ezeknek a rendelkezéseknek különös je- entősége pedig éppen a mai időkben van, amikor a székesfőváros épitőiparosainak agy része munka és kereset nélkül áll,

i nemzetgazdasági szempontból igen káros, rt ilyen körülmények között nemcsak a nem- jövedelem esik vissza, hanem a munkanél- iség is olyan arányokat ölt, hogy a megszün- sére irányuló küzdelem a társadalom hatha- támogatása nélkül a közületek minden erő- itése ellenére sem mutathat fel sikert.

indettől eltekintve sajnálatos tény az, hogy *ékesfőváros területén fennálló épületek egy e igen leromlott és elhanyagolt állapotban* és semmiképen sem nyujtják azt a tetsze- külsőt a fővárosnak, ami az idegenforgalom dése és a gazdasági helyzetnek e réven re- tő javulása érdekében is annyira kívána- olna. Emellett az elhanyagolt külsejü épü- rendszerint *szerkezeti szempontokból is -nagyobb javitást igényelnek,* ezt pedig a s lakosságának testi épsége és életbizton- egyenesen parancsolólag teszi szükségessé. dezek folytán felhivom az I—X. ker. elől- gokat vezető tanácsnok urakat, hogy jelen zatom kézhezvételétől számitott

később 30 napon belül a legpontosab- állapitsák meg, hogy a kerületükben épületek közül melyek azok, amelyek- az Épitésügyi Szabályzatnak előbb em- litett rendelkezései alkalmazandók,

g melyek azok az épületek, amelyeket el- golt állapotuk miatt tulajdonosaiknak sür- jókarba kell helyezni.

n épületek tulajdonosait az Épitésügyi lyzat 537/a. és 538. §-aira való hivatko- *azonnal szólitsák fel arra,* hogy házaikat áros határidőn belül, — amely

áridő a munkálatok terjedelme szerint napnál rövidebb és két hónapnál hosz- szabb nem lehet,

önbeni jogkövetkezmények terhe alatt *he- k ugy külsőleg, mint belsőleg, s legfőké- szerkezeti szempontból kifogástalan jó-*

Egyalkalommal felhivom az I—X. kerületi előljáróságokat vezető tanácsnok urakat, hogy a már emlitett 30 nap eltelte után minden külön felhivás bevárása nélkül

jelentsék be, hogy a hatáskörük alá tartozó területeken fennálló épületek közül hány ház szorul sürgős tatarozásra és a jelen intézkedésem folytán elvégzendő munkálatoknak körülbelül mennyi az értéke.

Erről *a polgármesteri III. ügyosztályt, az I—X. kerületi elonjáróságokat vezető tanácsnok urakat, a Fővárosi Közmunkák Tanácsát, a „Vállalkozók Lapja" szerkesztőségét (VI., Podmaniczky ucca 27.) és a „Fővárosi Közlöny" szerkesztőségét felzeten, a m. kir. Államrendőrség főkapitányi hivatalát pedig átirattal értesitem.*

Budapest, 1932 november 7.

A polgármester helyett: *Borvendég* s. k. alpolgármester."

*

Eddig tart a polgármester határozata, amelynek — remélni szeretnők — meg is lesz a kivánt hatása és a főváros épitőiparossága végre — ha nem is most, a tél folyamán — némi munkaalkalomhoz jut. *Nézzük csak számszerüleg, mit jelent ez a rendelkezés.*

Budapesten a rendelkezésunkre álló statisztikai adatok szerint 23.000 felépitmény van. A megállapitások szerint, miután hosszu évek óta csak elvétve és végszükség esetén végeztek tatarozási munkálatokat, ezeknek egy harmada szorul tatarozásra. Tehát

8000 olyan felépitmény jöhet számitásba, amelyet jókarba kell helyezni.

Ha átlag ezer pengőre tesszük azt az összeget, amelyet egy-egy ház tatarozási munkái megkövetelnek, ez *8 millió pengő értékü munkát jelent,* amelynek az ipari életbe való beáradása valóban jótékonyan éreztetné hatását.

De ha figyelembe vesszük, hogy a felépitményeken átlag három évenként kell kisebb-nagyobb tatarozási munkát végrehajtani, ugy *amennyiben ezt a rendelkezést következetesen keresztülvitetné a jövőben is a polgármester,*

évente 3 millió pengő fluktuálna az épitőipar különböző ágazataiban.

Viszont ha a pillanatnyi adottságokat nézzük — sajnos — nem nézhetünk a rendelet hatása elé olyan vérmes reményekkel, mint azt sokan teszik.

Mondanunk sem kell, hogy

a rendelet bármilyen nagy horderejü lehetne egyébként, e pillanatban ujabb munkalehetőségeket nem nyujt,

mert hiszen tudvalevőleg a tavasz, a nyár és esetleg az ősz a tatarozási munka ideje. Szóval a „sofort" munka tekintetében ez a rendelet is elkésett, mint annyi sok más...

De *elkésett más szempontból is.* A főváros épitőiparossága közel hét esztendeje küzd a tatarozási rendeletért, még jobb időkből, *amikor az ingatlantulajdonosoknak pénzük is lett volna, hogy ingatlanaikat megfelelően tataroztassák.* Akkoriban még nem találtunk üres lakásokat és üzlethelyiségeket majdnem minden házban. De ma, amikor a bizalmi és hitelválság szinte mélypontjára jutott, ma, amikor a házbérek egyre zuhannak, viszont a házingatlan terhei maradnak, vagy inkább növekednek, ma, amikor még első helyre sem lehet a legkitünőbb objektumra sem kölcsönt kapni, *hogyan képzelik el az illetékesek a tatarozások pénzügyi problémájának megoldását?*

Pesszimisták vagyunk abban a tekintetben, hogy a házak tatarozását abban a mértékben végre lehet majd hajtani, amilyenre valóban szükség van és amely összegszerüleg is jelentős tételt és segitséget jelentene az ipari életben. Tény azonban, hogy

a mai nagy munkátlanságban a kisebb mérvü tatarozási munkák is némi enyhülést és segitséget nyujtanak majd.

A késői és sok szempontból illuzorius rendelkezés is azt mutatja: *itt volna már a legfőbb ideje, hogy az ilyen kérdésekben a szakférfiakat is meghallgassák,* mert ha ehez hasonló nagyjelentőségü közgazdasági problémát akarnak megoldani, akkor annak a megoldásnak nem szabad szervi hibában szenvednie. Elismerjük a polgármester jóindulatát és megértését a főváros épitőiparosságával szemben és *kétszeresen sajnáljuk, hogy ez a jóindult épen a pénzuaviles legválságosabb időkben nyilatkozik meg,* amikor az — épen pénzügyi okoknál fogva — nem juthat a teljes megvalósulás stádiumába.

Az arányos közmunka-kiosztás theoriája a Mérnökegyletben

A közmunkák odaitélésének, illetve a versenytárgyalások módozatának és a Közszállitási Szabályrendeletnek reformterve régi problémája a hazai iparnak. Számos terv és gondolat merült fel, amelyek mind az igazságos odaitélés, valamint a széleskörü munkamegosztás elvének érvényesitését — a sokszor épen az emberi gyengéből eredő hibák lehető kiküszöbölésével — igyekeznek keresztül vinni.

Ennek a rendkivül nagyjelentőségü ügynek vélt szolgálatot tenni *Krompecher* László müegyetemi tanársegéd is, amikor a Magyar Mérnök- és Épitész Egyletben ezzel a kérdéssel kapcsolatban előadást tartott.

Krompecher előadásán *uj eszmet vetett fel a közmunkák vállalatba adását illetőleg.* Az irásbeli versenytárgyalás mai alakja — ugymond — a mult század ötvenes éveiben terjedt el európaszerte. *Eleinte az irásbeli versenytárgyalás nem volt egyéb, mint a legolcsóbb ajánlat kikeresésének adminisztrációs formája.* Később már a minőség is latba esett, ezt figyelték meg és honorálták a versenytárgyalás keretén belül. Végül egészen háttérbe szorul a legolcsóbbság elve és vezető elvvé válik a reális ár, a jó minőség és a helyes megosztás elérésére való törekvés.

Előadó szerint ezek a modern követelmények rendszerváltoztatást igényelnek. A mai versenytárgyalási rendszer ellen sok panasz hangzott már el. E panaszok szerint hibás, bizonytalan kiirási szövegek, téves mennyiségek, rossz kalkulációkat eredményeznek. *Az adminisztráció lassu és drága.* Sok az instanciás fórum. A kauciók ügye nincsen rendezve. Előadó a közmunka és közszállitási illetékek évi értékét százmillió pengőre becsüli és *szerinte még több a kárbaveszett kalkulációs munka millióinak értéke. A versenytárgyalások körül homály van, amely bizalmatlanságot kelt.*

A közmunkák helyesebb odaitélésére *Beke* József, *Lipthay* Károly ugyancsak próbáltak uj rendszereket alkotni, de ezeket előadó nem helyesli, mert összebeszélésre adnak lehetőséget. A közhangulat sem kedvez nekik.

Idő és munka megtakaritása céljából *előadó*

KORÁNYI és FRÖHLICH

vasszerkezet, fémportál, napellenző és redőnygyár

TELEFON: 32—3—76. **BUDAPEST, VIII., KISFALUDY-UCCA 5.** TELEFON: 45—9—86

GYÁRTMÁNYAINK:

SZABADALMAZOTT RÁCSOSREDŐNYÖK
ACÉLREDŐNYÖK
FAREDŐNYÖK
VÁSZONREDŐNYÖK
NAPELLENZŐK
SÖTETITŐ FÜGGÖNYÖK
BOSTVIGH-RÁCSOK
FÉMPORTÁLOK
STB.

AUSZTRIÁBAN
BULGÁRIÁBAN
JUGOSZLÁVIÁBAN
CSEHSZLOVÁKIÁBAN
OLASZORSZÁGBAN
ROMÁNIÁBAN
TÖRÖKORSZÁGBAN
ÉS EGYPTOMBAN

közismert a **KORÁNYI-REDŐNY,** mely **árban és minőségben UTOLÉRHETETLEN!**

KRAYER FESTÉK LAKK FOGALOM!

KRAYER E. és TÁRSA festék, kence és lakkgyár
Budapest, V., Váczi-út 34. Tel.: *A. 905-73.

A „KOLOS" fa vagy hazai szénfütésü hordozható cserépkályha

a legujabb fütőtechn kai ujdonság. A Kolos kályha eladási irodájában, **V., Bank-ucca 7. sz.** alatt kapható.

Az Ifj. WALLA JÓZSEF cementárugyár r.t.

Budapest, X., Asztalos Sándor-ucca 12. Tel.: 31-0-93, 36-6-15.

jelenleg még olcsóbban áll tisztelt vevői rendelkezésére mert

MEGSZÜNT A KARTELL!

mielőtt tehát **márványmozaiklap, cementlap padlóburkoló, fayence falburkoló** és **műkő munkáit** kiadná, saját érdekében forduljon ajánlatért cégünkhöz, ahol a minden izlést kielégitő nagy választék raktárunkon állandóan megtekinthető.

Kutgyürük, betoncsövek, minden méretben nagy mennyiségben vannak állandóan raktáron.

Elsőrangu minőség, olcsó árak, pontos kiszolgálás!

itőmesteri és kőmüves- esteri vizsgára előkészitenek nagy korlatu épitőmesterek. VII., Szent Domon- u. 19 I. 9. Jelentkezés: d. u, 3-tól 7-ig.

Füredi Oszkár: A brennbergi bánya-nyugdíjasotthon házai

Reihenhäuser der alten Grubenarbeiter in Brennberg (Sopron)

ségnek tudják feltüntetni! Figyeljünk fel bizonyos fehér asztalnál elhangzott beszédekre, amelyek elárulják a bárányбőrbe öltözött farkasokat! A mult század szellemi eltévelyedései élnek, elevenek még, csak éppen megbújtak, formalizmuson keresik meg kenyerüket és várnak a maguk pillanatára, melyet nem a művészet fejlődése, hanem egy politikai fordulat hozhat meg. De a feltámadásukat kiválthatják más erők

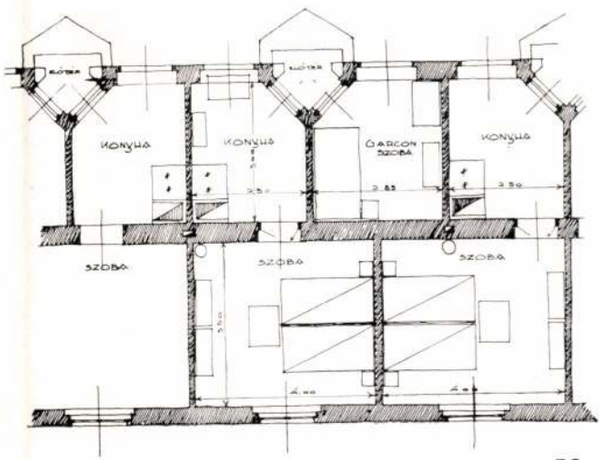

Tér és Forma

1934. 2. 4.

Münnich Aladár: Sorházak a Hamzsabégi-úton

Építette: Sorg Antal építőipari r. t.

Reihenhäuser in Budapest

is s erre mutat reá az „Umbdenstock—Le Corbusier"-vita. A kimondhatatlan nevű urat ugyanis a párizsi kereskedelmi és iparkamara tolta előre bizonyos iparágak érdekeinek megvédésére! „Az építészeti nudizmus iparunkat sujtja, a munkásokat fenyegeti, ártalmára van a nemzetnek, veszélyben van a haza!... Amerika és Németország munkanélkülisége legyen számunkra intő példa!... Amikor kiközösítik a hazai földből vett építőanyagokat és a végletekig alkalmazzák az acélt és betont, mintha az emberiséget a poklok birodalmának akarnák kiszolgáltatni..." (Vajjon az acél nem jön-e Lotaringiából, a cement nem jön-e a Champagneból a párizsi építkezésekhez?) Az új építészet iparágakat öl meg! Úgy hiszem, el fog jönni nálunk is az a pillanat, amikor majd már nem lehet minden bajért a gazdasági krízist okolni és nálunk is fel fognak hang-

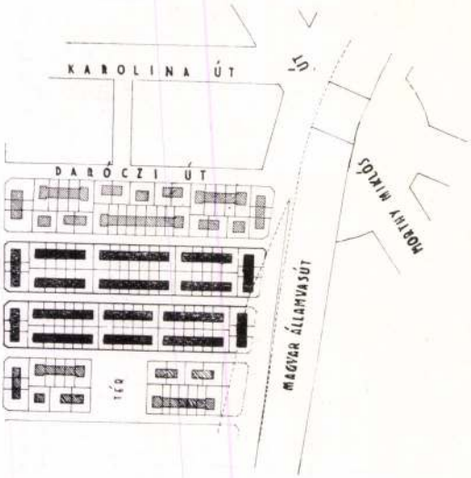

Helyszínrajz

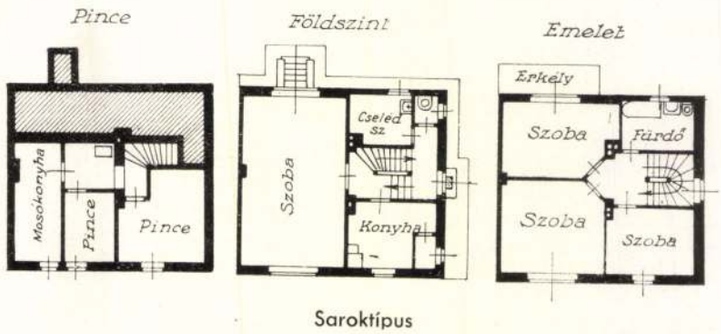

Saroktípus

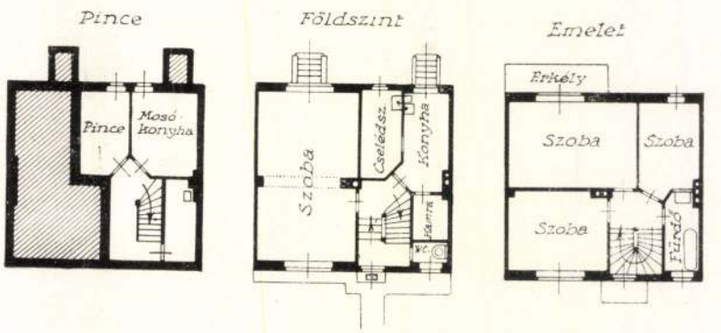

Közbenső típus

Münnich Aladár: Sorházak a Tarcali-utcában

Kivitelezte: „Centrum" házépítővállalat

Reihenhäuser in Budapest

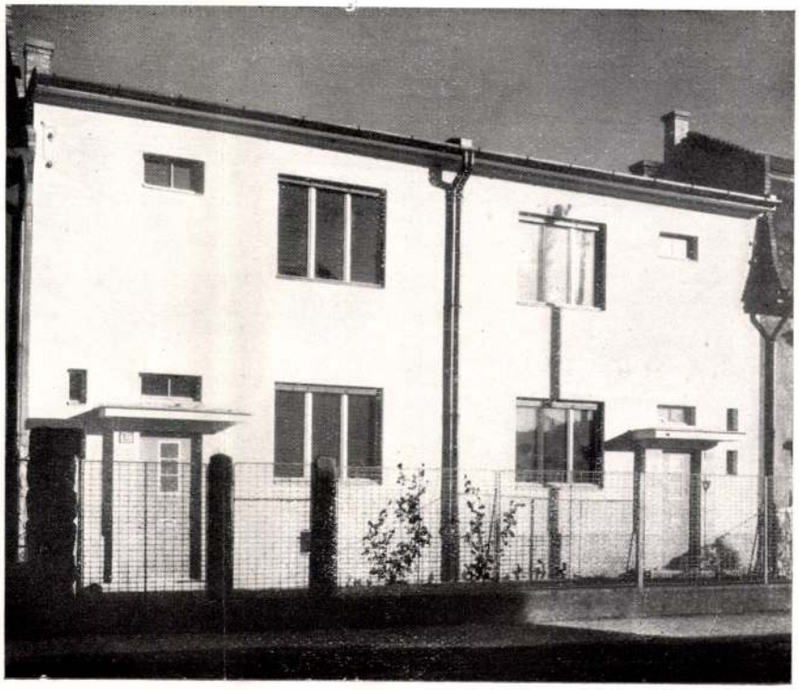

Utcai homlokzat

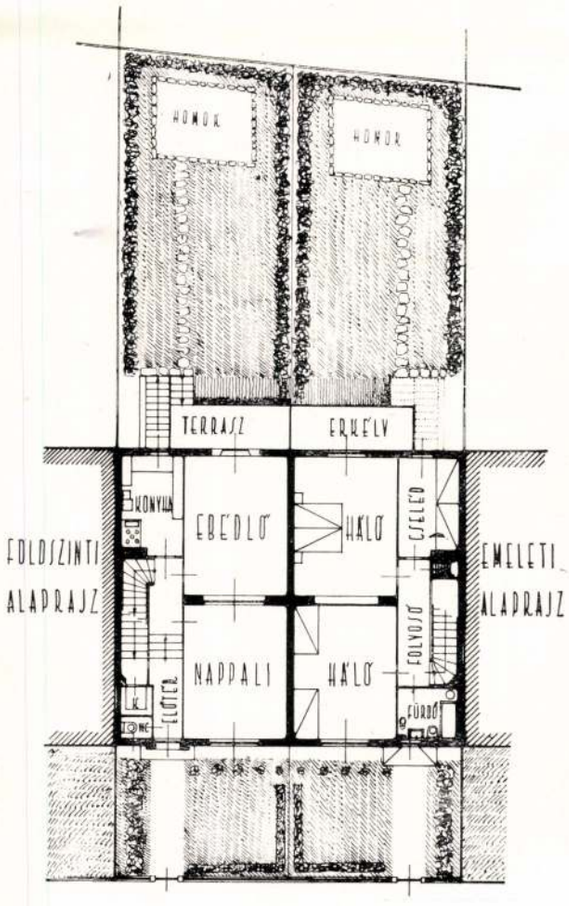

Udvari homlokzat

Foto: Bánó

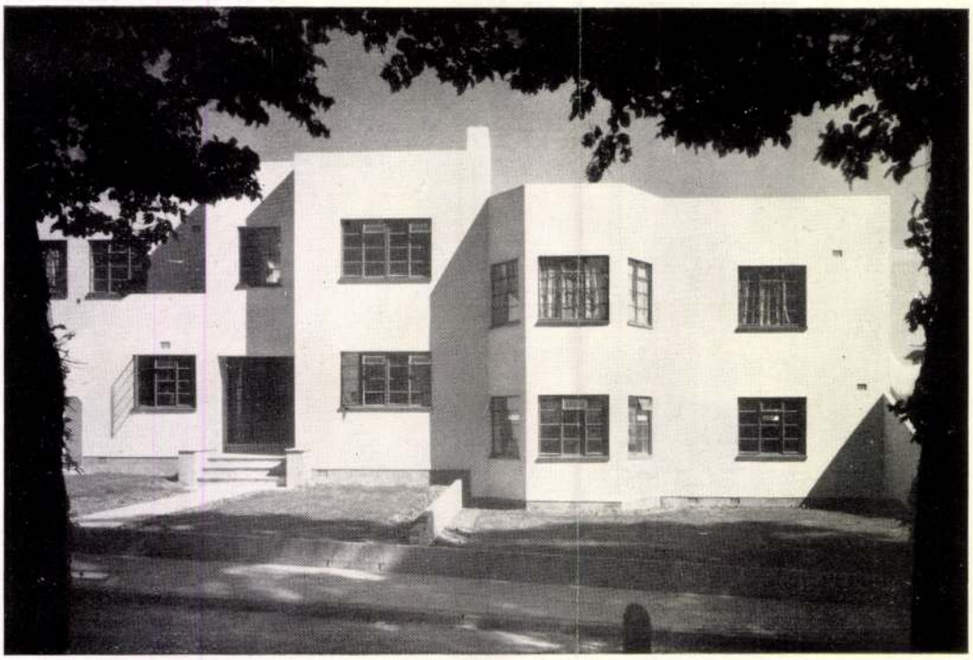

Welch—Cachemaille—Day: Sorháztelep Wimbledonban

Reihenhäuser in Wimbledon

Fotok: Herbert Felton

zani hasonló kirohanások! Ezért érdemes Le Corbusier válaszát ismerni! „Mesterségek halnak meg? Dehogy is! Munkamódszerek változnak meg! A mesterségbeli tudás pusztul el? Dehogy is, a gépészet újabb ágaiban érvényesül. A Louis XV. széklábak halnak meg? De Louis XV. is meghalt vagy 175 éve! A kőbányák nem dolgoznak? De virul a Saint Gobain-i üveggyár s a nap mindenhová beáramolhatna, ha az akadémiák nem követelnének 50 cm-es kőfalakat az erkölcsök biztosítására!... Azt mondjátok, „már szinte sohasem látni Párizsban 8 ló mögé fogott társzekereken óriási kőtömböket szállítani, — mind kevésbbé fogunk követ látni!" Szó sincs róla: nagy kőtömbök helyett készítsetek vékony lemezeket burkolásra! és a kő lesz újra épületeink epider-

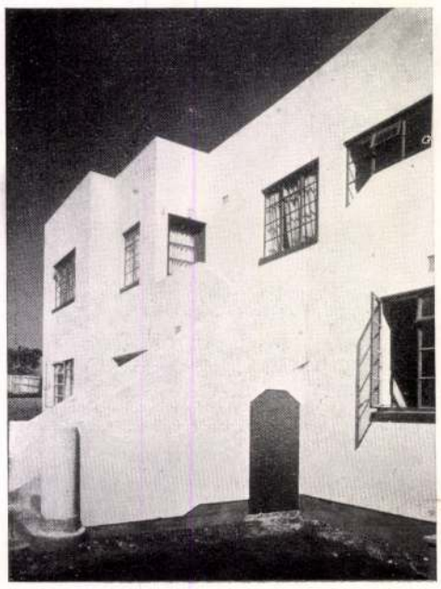

„Eterna“ rétegelt ajtók

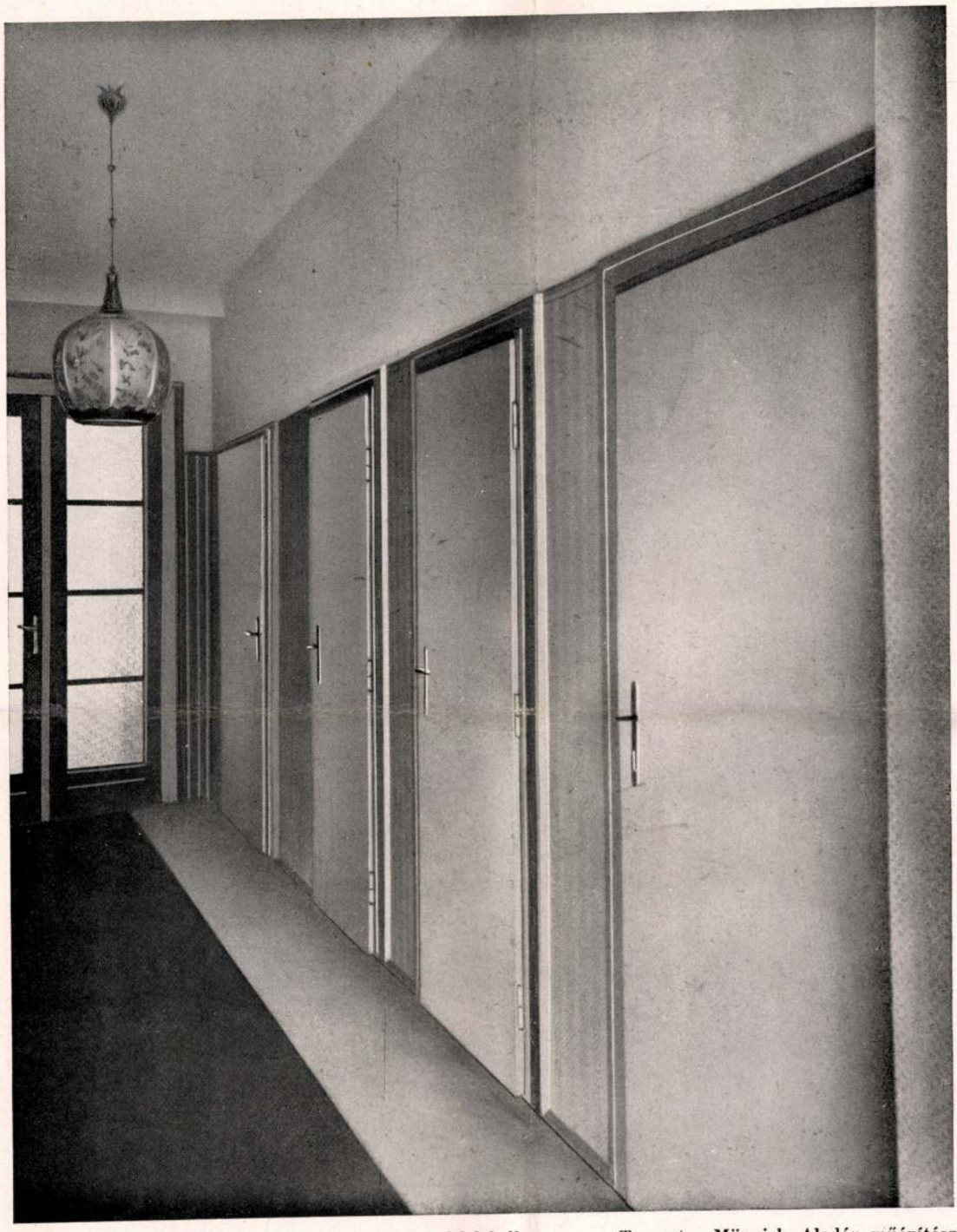

a Magyar Királyi Honvéd Nyugdíjjárulékalap bérházában — Tervezte: Münnich Aladár műépítész

Készült:

Sorg Antal Építőipari rt.

Budapest X, Gergely ucca 8, gyárában

BIRÓ MIKLÓS
nyomdai müintézet r.-t. Budapest

Bérvilla a Nagyboldogasszony-útján **Tervezte: Münnich Aladár**

hiszen ez szívügyünk s megvallom, főként ez adott impulzust hozzászólásomhoz.

Ezt olvassuk:

„A modern magyar építészet... a horizontális hatásokat szereti...", a tapasztalat szerint: *semmivel sem nagyobb mértékben, mint bármely más;*

„Ives végződésű szárnyakkal, legömbölyített sarkokkal". Kétségtelen, hogy ezekre akár Svájcban, Hollandiában vagy Olaszországban vagy bárhol másutt több példát találunk.

„Szeszélyes tömegjátékkal (??).

„Zárt erkélyekkel"; a budapesti bérházaknak ezen elmaradhatatlan attributuma, a bérházépítők szélsőséges helykihasználó törekvésének és építésügyi szabályzatunknak édes gyermeke, talán mégsem tartozik nemzeti éniségünk kifejezéséhez.

„Pilléres sarokablakokkal"; ezek — ha tényleg ritkábbak, mint egyebütt — inkább szűkös anyagi eszközeink, vagy kicsinyességnek köszönik létüket a jobb, de költségesebb pillérnélküli sarokablakokkal szemben.

„Élénk, de ízléses színű, nemesvakolattal burkolt homlokzatokkal". Élénkszínű homlokzataink, úgy hiszem, nem éppen nagyszámúak, ha soknak látszanak, az csak a szomszédos épületekre tekintettel nem lévő tervezők által okozott tarka benyomás következménye. Az ízlésességet pedig nemzeti vonásunknak kisajátítani a cikk szerzője sem akarhatta.

Utoljára hagytam, mert különös figyelmet érdemel, a „széles ablakkeretekkel" kitételt, mert amíg az előzők általánosságokat, ez — úgy tűnik — egy eltévelyedést emel nemzeti sajátsággá.

A kitűnő cikkírót bizonyára két megfigyelés készteti e megállapításra. Az egyik az, hogy a vakolat ablakkeretek, esetleg a hozzájuk tartozó vízszintes, ritkán függőleges, színes vakolatstráfokkal

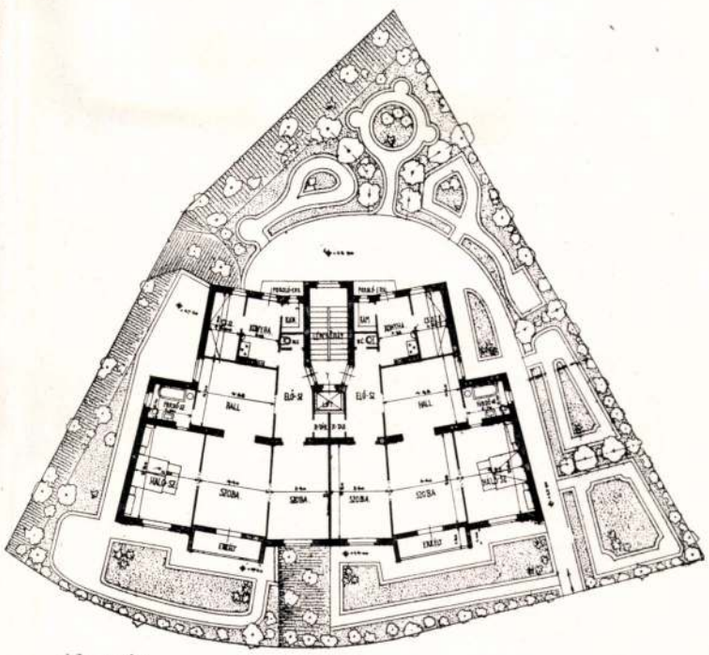

Alaprajz

Tér és Forma
1933. 7–8. sz.

A Marcibányi-téri bérvilla részletei
Fotó: Bánó

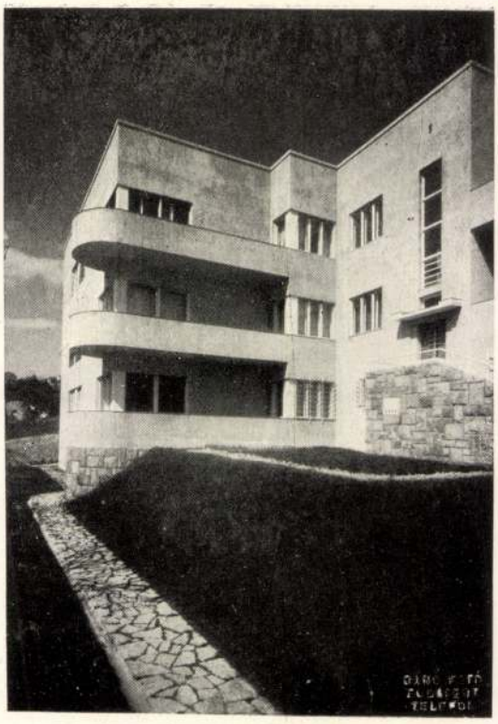

a fejlődés egy későbbi pontján. Ezért lehetetlen feladat, amelyre a cikkíró vállalkozott.

Megértjük, hogy egy kétkedő meggyőzésére tényeket akart konstruálni, mégis — legalább ma még — túlzást s önmagunk áltatását kell látnunk abban, hogy: „bátran és tévedést kizáróan megkülönböztethetünk ma német, francia, angol, olasz, csehszlovák, északi, amerikai, holland, orosz, japán, sőt magyar építészeti irányokat. Sőt talán egy stílus sem fejlődött főleg nálunk, Magyarországon annyira nemzetivé, mint a modern."

Ez utóbbi igazságtalanság multunk: a román-átmeneti kor, az empire alkotásaival szemben.

De amennyire meddő, emelkedett célkitűzései ellenére épp annyira *káros is lehet az ilyenfajta morfologizálás, azáltal, hogy a* (akár helyesen, akár helytelenül) *felismert nemzeti jegyeket tudatossá teszi. A tudatosság itt csak árthat, mert a felismert sajátságok tudatos alkalmazása szándékoltságra, formalizmusra vezet, ami sem igaz, sem nemzeti nem lehet. Ezt mutatja a mult nemzeti stílusteremtésre irányuló túlságosan tudatos mozgalmainak (szükségszerű) balsikere is.* Ami magukat a cikkben nemzetenként felsorolt „nemzeti sajátságokat" illeti, kizártnak tartom, hogy a nagykultúrájú építész-cikkíró ne érezné azoknak erőltetett, közhelyszerű, kevéssé jellemző voltát.

Részletesebben csak a modern magyar építészet sajátos jegyeinek felsorolására szeretnék kitérni,

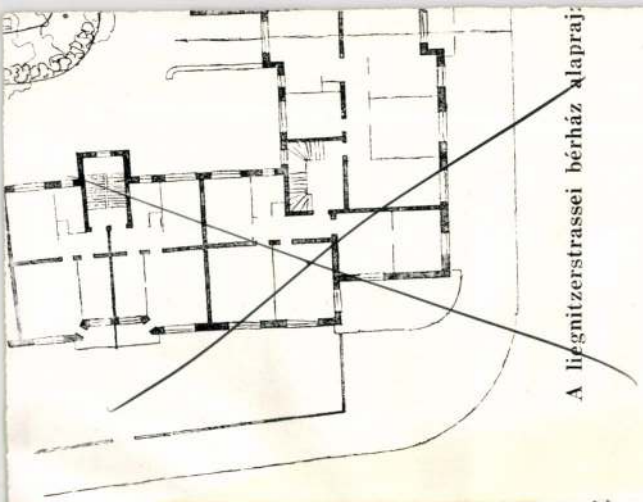

A liegnitzerstrassei bérház alaprajza

Magyar Építőművészet. 1929. 9—10. szám.
E szám Münnich Aladár munkáinak gazdag sorozatával lep meg. Művészetének nemes tradicionalitását bizonyítják lakóházai, konstruktivitásáról tanuskodnak ipari épületei, nevezetesen a miskolci vásárcsarnok.

Münnich Aladár

Tér és Forma
1930. 38. l.

Bérház a Liegnitzerstrassén

ga az építkezés egyik nagy előnye. Változatosságot hoz ebbe a felületbe a kis loggiák nyers, megdolgozatlan betónfelülete. Viszont ezek az erkélyek kiképzésüknél fogva nem esnek ki az épületből, nem tetszenek utólagosan felragasztott fecskefészkeknek.

ril

Masirevich György: Diáküdülőház Szántódon
Erholungsheim für Studenten
Maison de santé pour étudiants
Student reconvalescenthouse

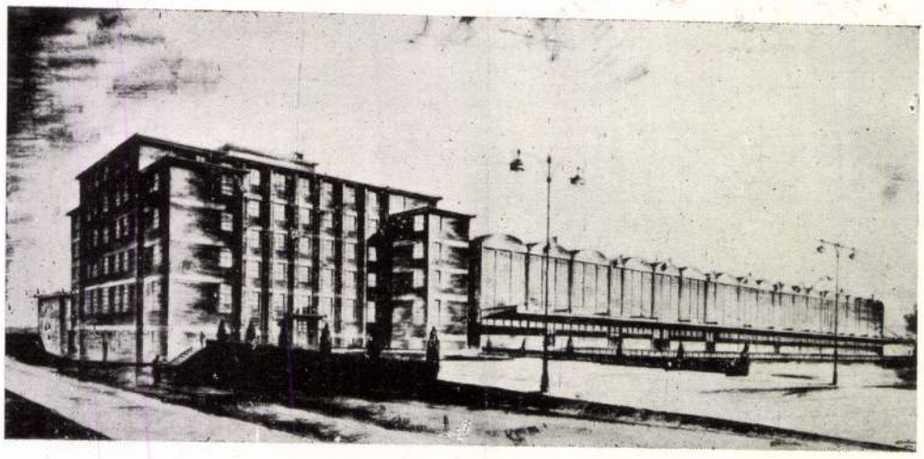

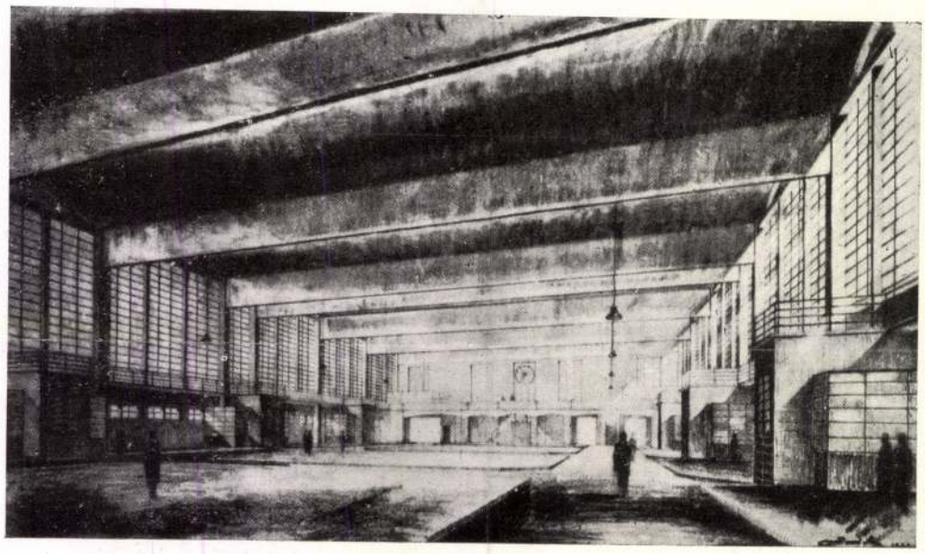

Münnich Aladár: A budapesti nagyvásárcsarnok terve — Entwurf einer Grossmarkthalle — Projet d'une grande halle — Project of a big Market-Hall

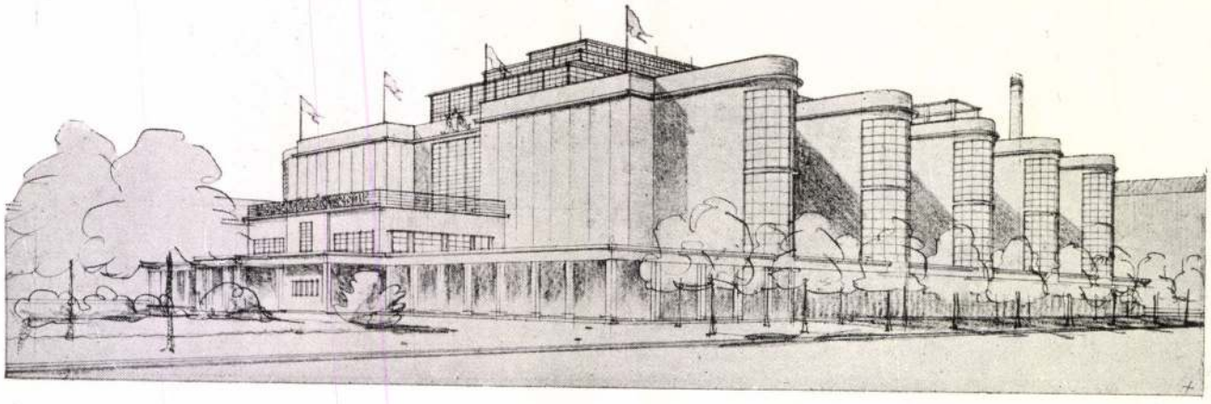

Tér és Forma
1930. 9. 7.

ELVI ALAP

1.

A művészeti harcok legkellemetlenebb mellékzöreje a csatazaj. Minél élesebben állnak egymással szemben a különböző meggyőződések, ez a csatazaj annál tűrhetetlenebb szokott lenni, mert ezeknek a művészeti küzdelmeknek etikai bázisuk van, a meggyőződés, mely csoportba verődve rendszerint bábeli hangzavarban szokott megnyilatkozni. Épp ezért szivesen nézzük el ezt a hangzavart a szent meggyőződésnek, mely másokat is meg akar győzni a maga igazságáról. A harc az igazságért mindig ad valami felsőbbséget, valami magasabbranguságot ezeknek a hangos küzdelmeknek. Valamit a tiszta emberből, akinek örök célja az elérhetetlen elérése, az Igazság, a tiszta és örök igazság megrögzítése. Amikor az uralkodó művészi felfogás ellen egy uj művészi meggyőződés kibontja zászlaját, ezért oly szimpatikus mindig ez az uj törekvés minden hangossága ellenére is, mert mindig hord magában valamit az örök emberiből. Még akkor is, ha törekvésük nem szimpatikus és lépten-nyomon kiderülne róluk, hogy küzdelmük meddő és jogosulatlan, igazuk nincs és értéket nem hoztak, — akkor is még mindig van bennük valami, ami tiszteletreméltó, amiért méltó arra, hogy megbecsüljük és ez nem más, mint az igazság kereséséért kardot rántó szent meggyőződés. A tiszta erkölcs, — mint a XIX. század költője dörögte. Az *elvi alap* — ahogyan a mi időnk terminus technikusa megállapítja.

2.

Ezt az elvi alapot keressük azokban a művészeti harcokban is, melyek egy emberöltő óta döngetik az uralkodó művészeti felfogás, a naturalizmus és impresszionizmus kapuit. Sose vettük zokon, ha az uj művészi keresés jegyében állók doktrinereknek mutatkoztak és a dolgok megitélésében nem tanusítottak szélesebb látókört, mint az a ló, aki szemellenzője miatt nem lát sem jobbra sem balra, csak egyenesen előre a maga irányában. Gondoltuk, ez a meggyőződés hajthatatlanságából következik és a meg nem alkuvás heroikus erénye gyakorlásának velejárója. Tiszteltük az elvi alapot, melyen a küzdelem folyik. Tiszteltük, ameddig lehetett. Ameddig volt. De hajh, hova lett már ezekből a mind szomorúbbá váló művészeti harcokból, profi-forradalmárok kiállásából az elvi alap!
Már a Kut tavaszi kiállitásán megállapítottuk, hogy hézagos soraikat olyan művészek beállításával pótolták, akiknek semmi közük nincs a Kut művészeti irányához, akik épp ellenkezően, olyan művészeti felfogásban dolgoznak, amit a Kut tűzzel-vassal támad — elvben. Most ugyanezt a megállapítást még kirívóbb példák támasztják alá az Ume nevű művészcsoport (Vaszary János és tanitványai) kiállításán. Mert azt senki meg nem indokolhatja, hogy mit keres ebben a környezetben Csók István becsületes impresszionizmusa, vagy Frank Frigyes eredeti, de az Umétól távol álló modernsége. Azonban sok jóindulattal arra még lehet mentséget keresni, hogy a tulzóan intranzingens elvi álláspont elhajlik jobbra, hogy megmutassa tiszteletét azok felé, akiket a másik táborból még magukhoz közel állónak éreznek. A művészi meggyőződésnek azonban micsoda arculcsapása, hogy ezek a Párisnál párisiabb ifju forradalmárok Déry Béla képeit akasztják a maguké közé!! Kétszer is megdörgöltem szemem és összecsipkodtam a karomat, hogy meggyőződjek a valóság valóságáról. És tényleg: ugyanabban a teremben, ahol Vaszary és tanitványai harsogják „uj" szólamaikat, ott szürkéllenek a Déry Béla tisztes naturalizmussal megcsinált, az ő ókonzervativ multjának megfelelően szolid képecskéi! Risum teneatis! Az augurok, ha egymással találkoznak, összemosolyognak, — mondja a gyanakvó római szkepszis. De ezek már nem is augurok, ezek nyiltan és szemérem nélkül adják el elvi meggyőződésüket a Déry Béla barátságáért! Vaszary János és Déry Béla mint fegyvertársak az elvek harcában! Váll váll mellett, kép kép mellett! Kiábrándító látvány. Hogyan higyjen a jámbor közönség az uj festők jóhiszeműségében, mikor azt látja, hogy náluk nagyobb ur a taktika, mint a meggyőződés! A taktika helyesnek tarthatja, hogy a külföldi kiállítások rendezőjével barátkozzanak, de van valami, ami minden taktikánál nagyobb úr s büntetlenül meg nem sérthető: az elvi alap.

3.

A taktikának is vannak határai és a művész anyagi érvényesülésének is vannak határai. Amiképpen a taktika nem rughatja fel az elvi alapot, a művész anyagi érvényesülése sem mehet a művészi becsület rovására. Nem mondom, hogy a művésznek, épp úgy, mint minden más embernek, nincs joga az éhhalál elől menekülni. Nem vagyok szigorú doktriner, aki inkább az éhhalált javasolná a művésznek, mint a megalkuvást. A művész is ember, akinek gyomra épp annyira követelőző, mint másoké. Mégis milyen furcsa: a fiatal éhező művészek mintha inkább viselkednének gyomortalanul, mint a beérkezettek közül némelyek. Igen erősen hangsúlyozom: mint némelyek.
Egy könyv- és műkereskedésben jártam a napokban s legnagyobb megdöbbenésemre azt tapasztaltam, hogy legkiválóbb festőink közül néhányan, akik művészi érdemeik jutalmául a méltóságos címzést is elnyerték, meg nem engedhető játékot űznek művészi presztizsükkel. Rézkarcokat láttam, melyeket nem ők karcoltak, festményeket láttam, melyeket nem ők festettek, — és mégis díszes, tisztelt, előkelő nevük ott ékeskedett saját kezük irásával a rézkarc, illetve az akvarell alatt.
Egy rézkarcoló rávitte a rézlapra a mester egyik kitünő művének témáját, elkészitette annak másolatát. A gép száz és ezer számra nyomja a művészietlen, gyári nyomatokat. Egy ecsetkezelő ember — szegény ördög — darabját 50 f.-ért, vagy 1 P.-ért akvarellel kiszinezi. Az egész machinációnak nyilván semmi köze a művészethez. És most jön egy másik 50 filléres vagy 1 pengős és jön a gyári munka alá a nagy mester autogrammja. Százával. Az a gicces, amit igy forgalomba hoznak a cég ügynökei az aláirással nem lett jobb, lényegében semmi sem változott, csak a kereskedő portékája vált eladható piaci, úgyneve-

zett márkás árúvá és a művészetbe vetett hitünk lett szegényebb egy illusióval. Micsoda barbár képrombolás!
Hát lehet ezt?! hát szabad ezt! Méltóságodék nem érzik az erkölcsi inkompatibilitást, nem érzik a felelősséget a magyar közönséggel szemben, a maguk művészi presztizsével szemben, a nevelésre rájuk bizott ifjusággal szemben, a mindenkori egy és örök művészet elvi alapjával szemben!

szerű, cinikus játékkal játszák el éppen azok, akik egy uj művészet kialakitását igérik, — egy súlyos okkal több, hogy megbecsüljük azokat, akik nem igérik héroszi feladatok beteljesitését, de meggyőződésükből sem csapnak vásárt és művészetük elvi alapját nem rugják fel semmiféle taktika kedvéért.
A magyar művészet jövőjének nem összemosolygó augurokra, hanem tiszta papokra van szüksége. Egy uj művészet

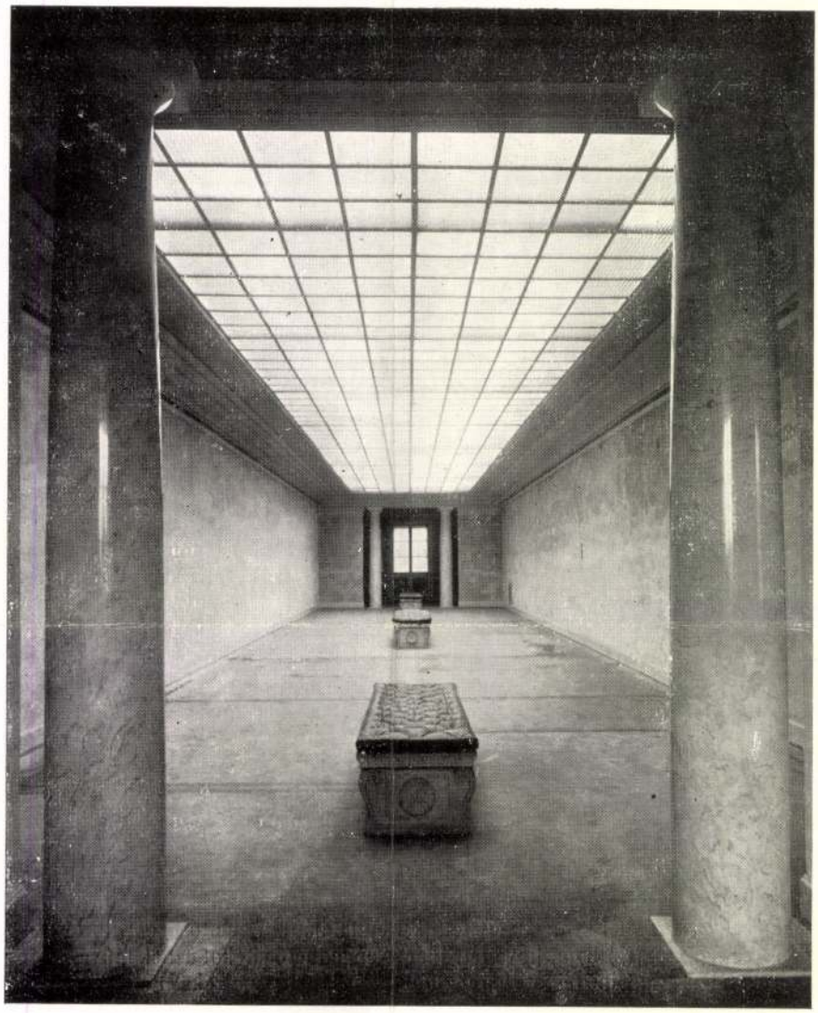

GYÖRGYI—MÜNNICH: A MAGYAR KÉPTÁRTEREM
Részlet a Déri-múzeumból

Szomoru idők, amikor még az egy pengő is nagyobb ur, mint az elvi alap.

4.

A magyar művészet egy átmeneti korszak válságos idejét éli. Áhitva várjuk a nagy egyéniséget, aki uj utat fog vágni a magyar művészet teremtő erejének. A művészetnek hitre van szüksége, hogy megujhodhasson. Ha ezt a tiszta hevületet, melyből egyedül születhetik valami nemes és nagy-

kialakulásának első feltétele: a hit. A művész hite, mely tehetségét az alkotás forrpontjára heviti és a közönség hite, mely a téglát hordja a nagyszerű épitkezéshez. Ne csodálkozzanak hát az augurok, ha azt tapasztalják, hogy egyre kevesebb lesz a jóhiszemüek száma, kik még mindig csodát várnak az ő hókuszpókuszaiktól. Csoda csak hitből fakad. A hit meggyőződés nélkül, az elvek tisztasága nélkül, az elvi alap nélkül csak babona, vagy a legjobb esetben dogma. Kóró nőhet ki belőle, de virág soha.
Világ, soha. *Gyöngyösi Nándor dr.*

Képzőművészet
1930. 31. 7.

Münnich Aladár

GYÖRGYI DÉNES ÉS MÜNNICH ALADÁR: A DÉRI-MÚZEUM

Képgyűjtővel 1930. 31. 12.

Gyöngyösi Nándor dr.: Elvi alap 129
A Debreceni Déri-muzeum 131
Boross Mihály: Tisztázzuk a fogalmakat! 135
Kiszely Árpád: A Debreceni „Bunda" 140
Tárlatok 144
Fränkel György: Butor és stilus 147
Hirek 151

A KÉPEK JEGYZÉKE:

Györgyi D. és Münnich A.: Déri-muzeum . a cimlapon
Györgyi—Münnich: A magyar képtárterem . . 130
Györgyi—Münnich: A kupolás szoborterem . . 131
Lotz Károly: Tehéncsorda 132
Vastagh György: Ki a legény a csárdában . . . 133
Pállik Béla: Juhnyáj az itatónál 134
Boldog anya: Freisenburgi porcellán 135
Japán elefántcsont váza 136
Benczur Gyula: A farsang bohóca 137
Györgyi—Münnich: Részletek a Déri-muzeumból 138
Radnay Miklós: Kora tavasz 138
Haranghy Jenő üvegfestményei a „Bundában" . 139
Haranghy Jenő: Szüret 140
Haranghy Jenő: A dámák diadala 141
Interieurök a „Bundából" 142
Toroczkai Oswald: Tavasz a falun 143
ifj. Kovács János: Balatoni táj 14
Dienes János: Tanulmány 14
Csürös Béla: Hegyek között 14
Magyar asztali készlet a „Bundában" 14
Haranghy Jenő: Csokonai 14
Haranghy Jenő: Lilla 14
Faldisz a „Bundában" 14
Pataky Tibor: Vasárnap 14
ifj. Kernstok Károly: Portré 14
Nikolic Velizár: Tanulmányfej 14
Schaár Erzsébet: Gyermekfej 14
Holló Alajos: Szőllőkarók 14
Vörös Géza: Arckép 14
Jakoby Elza: Tanulmányfej 14
Junger Kató: Csendélet 14
Max Lewin arcképe 14

Münnich Aladár

2. 2.

1941. ápr. 20.

található..

— **Az Új Világ** e heti száma Münnich Aladár építészmérnök cikkét közli a Belváros autóforgalmát kozó helyeiről. A lap ezenkivül beszámol a Délvidék gazdasági életének mai helyzetéről, az agrárkölcsönakcióról, a zsidó cégek gabonavásárlási kérelmének elutasításáról, a rádiókereskedői engedélyek ügyéről..

MESSE — FOIRE
BUDAPEST
1941 MAI 2. MAJ 2

APR
16.14.

BUDAPEST
941 APR 16 22
LKd 4 LKd

BUDAPEST
41 IV 15 10
Sa 62 Sa

Harold Gatty és Willy Post, akik New-Yorkból az Atlanti-óceánon Európán és Ázsián át repültek vissza hazájukba.

Howard Nichols karika-zsonglőr, a Beciva (Beketow Cirkus-Varieté) juliusi műsorából.

Greta Garbo, a világhírű filmszínésznő sulyos beteg.

Szombaton zajlott le az uj Élelmiszer Nagy Vásártelep boktétaünnepélye. (Építi Münnich Aladár műépitész.)

Münnich Aladár

KÉPEK

Münnich Aladár

Ruttkay-Miklián Ödön

Uj evangélikus templom épül a Zuglóban

A *zuglói* evangélikusok Bosnyák-téren épülő új templomának alapkövét vasárnap helyezte el *Kemény* Lajos, Budapest evangélikus esperese. Két kiváló templomépítő szakember, *Münnich* Aladár és *Ruttkay-Miklián* Ödön építi az új Istenházát. Az ünnep második részében Kemény Lajos esperes felavatta az elkészült *Kakas Lídia szeretetházat*, amely a kegyes alapító hagyatékából 45 elaggott nő befogadására létesült.

Esti Magyarország

1942. okt. 12.

Münnich Aladár

ben.

Honi Ipar 1942

16. SZ. vitéz Zsoldos László: Hogyan kellene hőenergiagazdálkodásunkat racionalizálni. Münnich Aladár: Időszerű-e Nagy-Budapest megvalósítása? Kenessey Antal Lajos: Iparvállalatok adatszolgáltatása. 17. SZ. Kelemen Móric dr.: Stacnanow hatálára. Csonka Pál dr.: Hogy alakítsa át a vasbeton korszerűvé a városképet. Dálnoki Kovács Jenő: Az Őszi Lakberendezési és Háztartási Vásárról.

A m. kir. vallás és közoktatásügyi miniszterről

78.904/1942.
szám.

A Műemlékek Országos Bizottsága tek. Elnökségének,

Budapest,
IX. Hőgyes Endre-utca 10.

Hivatalból.
özszolgálati ügyben.
Díj átalányozva.

Gyula, a bécsi Jock
lig tartó kártyaparti
Mihállyal és egy os
veszitett, amit a fe
belül ki is fizetett.

Az ármegállapi
egyetemi tanár, a ki
méket megpenditő
uzsora sárkányával.
azt a tüzet szimatol
a maga kis pecseny
orientálódik a vélt
ir a Déli Hirlapba
lemügyi miniszterrő
valami fanatikus bu
ki azt a generációkr
numot, amely hivat
kodásból a béke s
Brassó hatalmas ko
béke problémáit egy

MMÉEKözl
1942.32-f

Münnich Aladár
m. kir. kormányfőtanácsos
Cinet Napok

gyar Szinházba szerződott, hogy Ratkay hoffratáncolja magát a Pillangó főhadnagy cimü operettben és hogy a meteorológiai intézet nem áll feladata magaslatán. A bolgár fegyverszünetet közölhetik a lapok. Ferdinánd, az elüzött bolgár cár átutazik Budapesten. Tisza a munkapárttal együtt belép az alkotmánypártba. Gróf Andrássy Gyula lesz a külügyminiszter és első ténykedése az, hogy különbékét kér Wilsontól. Négy év óta nem volt ilyen mámoros éjszaka Budapesten, mint 1918 október 9-én. A kávéházak és mulatóhelyek vendégekkel telnek meg, az emberek pezsgővel üdvözlik a Békét, énekelnek az utcákon, éltetik Wilsont, aki az ő 14 pontjával véget vet a szenvedéseknek. A szerkesztőségekben lázas izgalomban várják az Elnök válaszát. Napok mulnak el, de válasz nincs. A megfeszitett remegéstől vonaglik az ország teste. Végre: október 22-én Wilson válaszol. Azt üzeni, hogy a tizennégy pont kibocsátása óta a helyzet megváltozott, mert az antant a csehszlovákokat elismerte hadviselő feleknek és koncedálta a jugoszlávok területszerzési igényeit, elsősorban tehát velük kell a monarchiának megegyeznie. Nincs az a hideg zuhany, ami leverőbben hatna, mint ez a bejelentés. Tisza: Ezt a háborut elvesztettük. IV. Károly Gödöllőn. Lázár

Münnich Aladár

vod

Müllépirod

589. l.

Münnich Aladár

a Magyar Képzőművészek
Egyesülete érdemérmét
kapta

MMÉLKözl

1939.68.l.

emléke maradt meg csupán.)

dest a fejéhez és a szerkesztőségi munka után ott találkozott Biró Lajosnak Japán-kávéházbeli asztalánál. Dezolált külsejü, rossz megjelenésü fiatalember volt Kun Béla és már valami láthatatlan animozitás vette körül. Most, az idők távlatában kétségkivül megállapitható, hogy a jobbfajta ujságirók nem szivesen látták az asztaluknál, részint kinevették, részint prepotens fráternek minősitették, ugyhogy Kun Béla lassanként kiesett az ujságiró-társaságból és inkább azokba a kávéházakba járt, ahol a szocialistáknak voltak a törzsasztalai és ott elegyedett szenvedélyes vitákba a jelenlévőkkel.

A szerkesztőségben meglehetösen másodrangu munkákat biztak Kun Bélára, aki ott nem is tudott valami nagyon érvényesülni és inkább avval igyekezett kitünni, hogy szakadatlanul Ady Endrét dicsőitette. Néhány hónapi jelentéktelen szereplés után aztán Kun Béla eltünt a «Budapesti Napló» szerkesztőségéből.

A koaliciós-kormány ezidőtájt mézesheteit élte a hatalommal. A «Budapesti Napló» természetesen azon igyekezett, hogy rést üssön ezen a boldogságon, Vészi József és Kabos Ede bril-

Münnich Aladár

épitész

l

A Pesti Városhára

1936. l. sz. 14. l

ki varázsló.

A Vacuum Oil Company ott állott a technika évszázadának bölcsőjénél. Előjoga volt, hogy a technika úttörőivel vállvetve a fejlődés érdekében dolgozzék.

Ez elég magyarázat arra nézve, hogy a világ elektromos-műveinek több mint fele miért használ Gargoyle kenő-anyagokat. Az egész világon, ahol csak áramot termelnek, ahol kerekek forognak, Gargoyle kenőanyagokat találhatunk.

Ez bizonyítja, hogy a piros Gargoyle védjegyet viselő gyártmányok mindenütt feltétlen bizalmat élveznek. A kenő-anyaggyártás terén 71 év alatt szerzett tapasztalatok, melyeken a Gargoyle kenőanyagok minősége nyugszik, pedig pótolhatatlanok.

Gondoljon erre, amikor olajat vásárol!

OYLE

LEGOZETT VÉDJEGY

yagok

NY R.T. BUDAPEST

n atvezető hidnak
okter Vilmos
ullich 11·7%,
tsa (Versec) 22%

occo Péter r. t.
dra 19971 kor. 46

illetve a versec—
ére és az áll. uton
ark és Kullich
megbízást.
sá
cs
i é
törv
ejté
és
ag
zö
rah
unka

égett

em
a Ka
tem
teme
ányza
ter
(Vágu
oge
44 ko

: m
yéb

KÉSZI
ókat bár
. m. dom

bing Richard (Bécs) 1255 kor., Löw
Mór (Temesvár) 1500 kor., Müller Jánc
(Budapest) 1120 k. val.

Müller János ajánlata került elfogadásr

Eperjes. (Vármegyeház át
alakitás.) Sárosvármegye székházán
az 1909. évben végzendő átalakitási munká
latokra (7391 kor. 41 fill.) az alispáni hivata
ban Eperjesen december 7-én tarto
árlejtésen a következő cégek pályáztak
Szántó Zsigmond és Lajos (Eperjes
12·6%, Weitzenhoffer Bernát é

működ
nk
uel é
ánt

rmegye

etki
l. elem
tetőze-
állam-
tartott
rsek
svári
2% ár-
ból.
l.
buda-
71 km.
ükséges
árdi m.
r 7-én

ndal-
geket

vasalt vas és fémbutor vereteket.

Szeged. (Vizvezeték berendezési és entartási munka.) Szeged sz. kir. város anácsa december 11-én árlejtést tartott a árosi vizvezeték berendezéseinél az 1909—1910. vekben szükséges fentartási, fejlesztési és önlló vizvezeték berendezési munkákra. Ajánlatot ettek: Sebestyén József és tsa 19%, álfy testvérek 10·5%, Fogel Ede 20·25% rengedéssel.

A döntés még nem történt meg.

Garamujfalu. [Bars m.] (Iskola épités.) A garamujfalusi plébánia hivatalban december 8-án árlejtést tartottak a Berekalján létesitendő iskola épitésére. A következő lévai vállalkozók pályáztak: Sauer Izidor és Mór 25.000 koronából 4%, Berger Lipót 25.000 koronából 2%, Czibulka Rezső 23.400 koronából 10% árengedéssel.

Az épitkezésre Czibulka Rezső épitész kapott megbizást.

Kolozsvár. (Templom és paplak helyreállitás.) A kolozsvári m. kir. pénzügyigazgatóság december 7-én árlejtést tartott a kolozsi r. k. templom és paplak helyreállitására. Ajánlatot tettek: Jersek Mihály (Kolozsvár) 9%, Mayer és Hauer (Kolozsvár) 14%, Szász József (Kolozsvár) 5·5% árengedéssel az előirányzott 5695 k. 54 f.-ből.

Mayer és Hauer ajánlata került elfogadásra 4888 k. 24 f. árban.

Arad. (Telepkezelöi lak helyreállitása.) A Mosnica községben levő telepkezlői lak helyreállitásának 4166 k. 18 fillérrel előirányzott munkálataira az aradi m. kir. jószágigazgatóság által december 7-én tar-

Majdáni állomásc
Roheim Károl
22 kor. 28 fillérr
ipoly-damásdi an
fiai I. oszt. luka
adva 24 kor., Re
kási vagy ipoly d
uton megtörve é
Tauszig Dá
anyagból az uton
ként;

zuzalékra vagy
Knott József a
rakva 3 korona 2
és fiai helembai r
átadva 19 k. 14 f
kavicsos homokra
szig Dávid a ki
adva 20 k.-val m³

hányahomok sz
és fiai a helyszine
József (Nagyterem
80 f., Reiter
nával m3-ként;

utalapszekrény k
munkálatokra: St
György (Zombor)
12 f., utalaprak
terméskőburkolatár
teremia) utalapszek
kásra m²-ként 34 f.
68 f., Bauer Mikló
kiemelésre négysz
rakásra négyszög
burkolatra négyszö
József az utszekré

CRISTOFOLI VINCE
Cémentáru-gyaros.

Vállal:
valamint
lachilap
alapo zás
ment vi

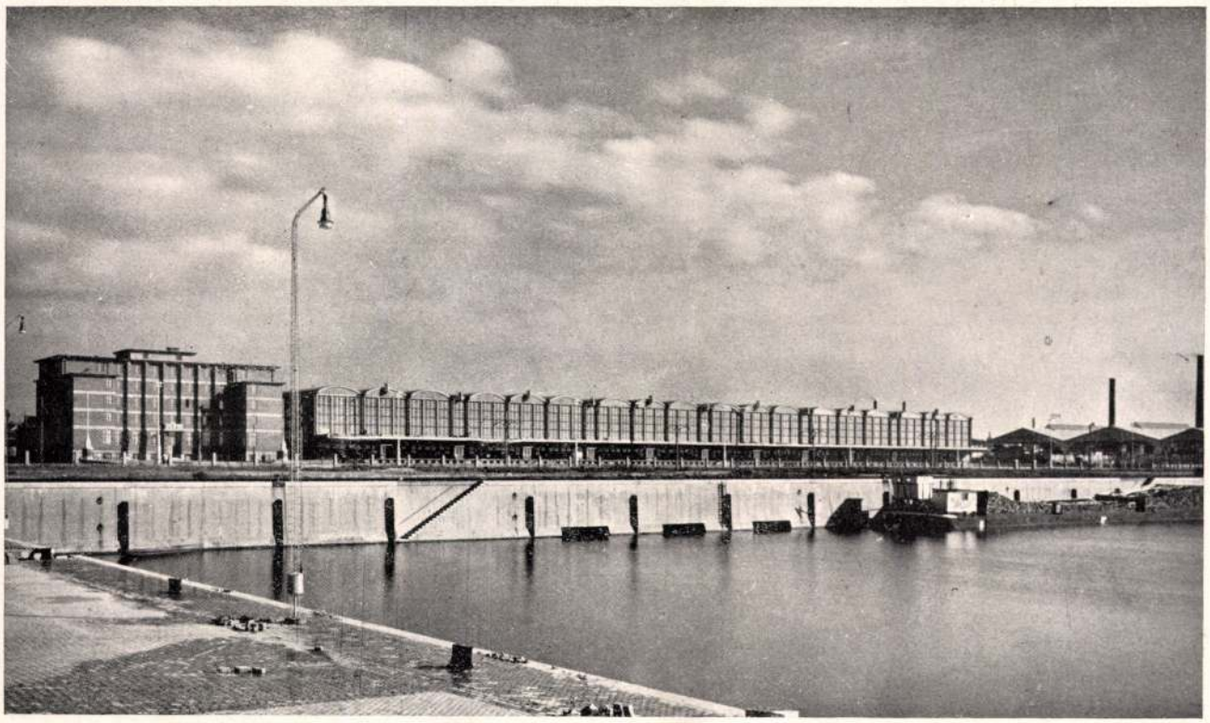

Tervezte: Münnich Aladár

A BUDAPESTI ÚJ NAGYVÁSÁRTELEP

Budapest utóbbi éveinek legnagyobbszabású építkezése a fővárosi kikötő mellett épült vásártelep. A Székesfőváros ezzel egy olyan hatalmas intézményt valósított meg, amely különös figyelemre érdemes, és amely nemcsak a főváros élelmiellátását, hanem azonkívül országos érdekeket szolgálni hivatott.

Az építkezés évek óta viták közepette áll. Nem kívánok szólani a vállalatbaadás körül lefolyt vitákról, amelyekhez sajnos, már hozzászoktunk. A nagy konc a mindig több munkára éhesekben, munkára szorultakban még nagyobb étvágyat kelt! Van a vitának érdekesebb oldala is. A tisztára építészeti az, hogy a csarnoképület milyen közeli rokona a Frankfurt am Main-ban emeltnek. Mint a következőkből kitűnik, az ott alkalmazott rendszernek szerves továbbfejlesztése — és éppen ezt hibáztatják sokan. De *tegyük magunkat végre is túl azon a XIX. századból átörökölt felfogáson, hogy az építész legfőbb feladata tudomásul nem venni a hasonló feladatok jó megoldásait, azokról csak azért kell tájékozódnia, hogy egészen mást ú. n. „egyénit" alkosson* ... Minden egészséges építészi kor — pld. elsősorban a görög építészeté — az egyszer felvetett gondolat szerves továbbfejlesztése révén lett naggyá. Az igazi építész az, aki ezt az utat tudja járni — a közöttünk élő és legalább lelkileg elaggott, lármás plágiumcsőszök hada közepette.

A probléma másik városépítészeti és gazdasági oldala is sokat vitatott. Gyakran hangzott el az a kérdés, hogy mi szükség volt a nagy vásártelepre, Pecz Samu mesteri alkotása mellett. A válasz igen egyszerű. Azért, mert a 35 éves Központi Vásárcsarnok a város növekedése folytán városépítészetileg kevéssé szerencsés helyen áll. És ma már egy városrészt súlyosan befolyásolná, — de szükség volt azért is az új vásártelepre, mert a magyar élelmisztermelésnek eladási központra jófekvésű, kiviteli gócpontra volt szüksége, amit ezen a helyen a vasuti hálózatban és a Duna mentén megtalált.

Münnich Aladár a reábizott feladatot szerencsés kézzel oldotta meg. Ez a legnagyobb dícséret, amelyet kaphat. *Szerkesztő.*

Tér és Forma
1933. januári (1.) szám

Die neue Grossmarkthalle in Budapest. Arch. A. Münnich
Kivitelező: Katona, Székely és Molnár

A felépítményt készítette: Katona, Székely és Molnár
Irodaépület acélablakai: Haas és Somogyi

A NAGYVÁSÁRTELEP ISMERTETÉSE

TERVEZŐ ÉPÍTÉSZ: MÜNNICH ALADÁR

Az új nagyvásártelep létesítésével a főváros három célt kivánt elérni. A főváros élelmiszerellátását megjavítani és rendszeresebbé tenni, az országos, illetve transitó-forgalmat kifejleszteni és a Vámház-tér környékét városrendezési szempontból megjavítani.

A régi vásárcsarnok szűknek bizonyult arra, hogy a részletkereskedelmet és a nagykereskedelmet magába tudja foglalni és így annak tekintélyes része kiszorult az épületből. A vásárcsarnok egy vágánypárja a vasuti forgalmat lebonyolítani teljesen képtelennek bizonyult még akkor is, amikor a szomszédos Sóház-utcát és a csarnokmögötti utcákat is lefoglalták a különböző pótvágányokkal. Az áruk csak hosszú tolatások után, nagy késedelemmel jutottak be a csarnokba és ha nem tudták azokat nyomban eladni, a vagónokat ismét el kellett távolítani és ezen körülményből nemcsak, hogy nagy károk származtak, de az árúsításba beiktatódó úgynevezett „Ablöser"-intézmény is megdrágította az árakat.

A kocsin érkező áruk felállítására sehol nem volt hely, s így kocsiból való árúsításokat a különböző kerületi csarnokok mellett is meg kellett engedni, miáltal egészséges, egyöntetü árszabályozódás nem állhatott elő.

Maguknak az áruknak fel- és lerakása, raktározása sem volt célszerűen és olcsón elintézhető.

A távolabbi jövőben az új vásártelep hivatva van a transitókereskedelmet életrekelteni. Budapest központi fekvésénél fogva hivatva van arra, hogy úgy a hazai piacok, mint a szomszédos országok élelmiszerkereskedelmét magához vonzza és kifejlessze, aminek az lenne rendkívüli előnye, hogy az áruk átcsomagolása és szortirozása következtében ittmaradó élelmiszertömegek a főváros élelmezését lényegesen olcsóbbíthatják.

Városrendezési szempontból tarthatatlan volt az a helyzet, hogy a Ferenc József-hídfőnél, a város egyik legforgalmasabb pontjánál a közlekedést teljesen megbénították az utcára telepedett árusok és azok forgalma, de esztétikai szempontból is tarthatatlanok voltak azok a csúf bódésorok, melyek idegenforgalmunk szempontjából oly nagy horderejű Gellért-fürdő közeli területeket elértelenítették.

A csarnoki vágányok, valamint a közraktárak a Ferenc József-híd és Boráros-tér közötti Dunapartot elvágták a várostól, s a mögöttük fekvő egész vidéket elsorvasztották. Ezeknek kihelyezésével most már fokozatosan felszabadulhat ez a városrész, s a Soroksári-út forgalmát be lehet vezetni a Ferenc József-hídig és a városrész utcáit is megnyitni a Dunáig.

A nagyvásártelep helyének kiválasztásánál az volt a döntő szempont, hogy az államvasút garantálja azt, hogy minden élelmiszerküldemény, mely a fővárosba beérkezik, még aznap folyamán a piacra hozható legyen. Fontos volt még a

A budapesti új nagyvásártelep

Tervező építész: Münnich Aladár

Grossmarkthallenanlage der Hauptstadt Budapest

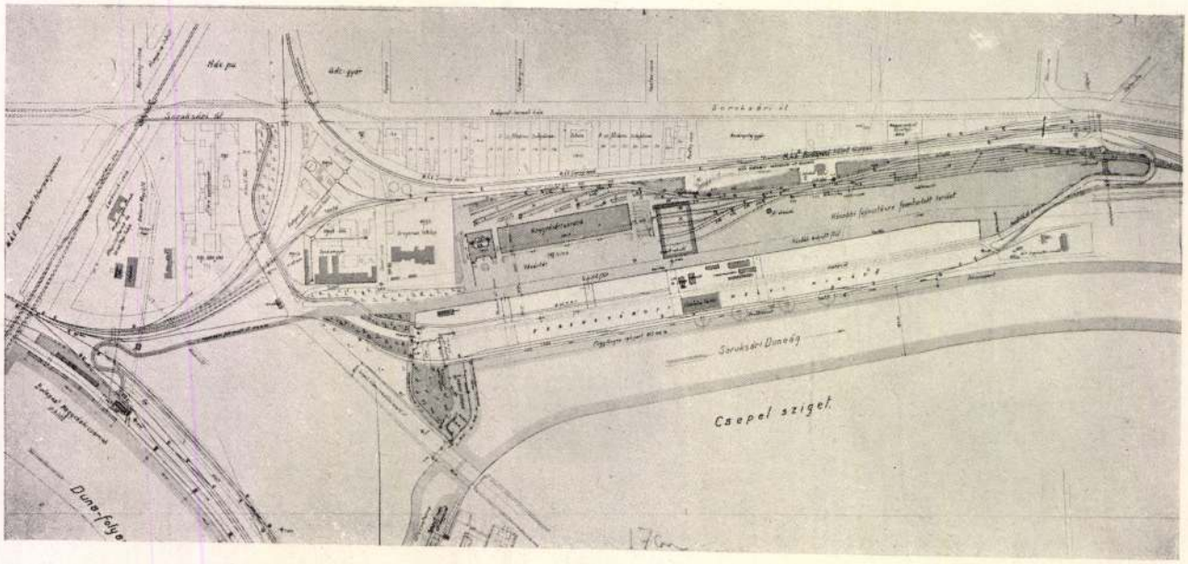

A budapesti nagyvásártelep helyszínrajza **Situation**

Duna közelsége is, mert az élelmiszerek egy része hajón érkezik és végül, hogy a kocsin érkező áruk részére megfelelő forgalmi utak és térség álljon rendelkezésre. Ezen céloknak egyedül a fővárosi kikötő területe tudott megfelelni, mely csak 2.3 km-rel van messzebb a régi csarnoknál, s melynek még az az előnye is megvan, hogy a nagyvásártelep odahelyezése által életre kel a nagy költséggel megépített kikötő, mely eddig forgalmat nem tudott felmutatni.

Ezek az okok késztették Vajna Ede közélelmezési tanácsnokot a nagyvásártelep munkáinak megindítására. Azáltal, hogy a marhavágóhíd és sertésvágóhíd közelében létesítették az új nagyvásártelepet a főváros déli részében, a teherpályaudvar és a Duna közelében, oly ideális élelmezési központ létesült, amilyennel kevés nagy város rendelkezik. A tervezési munkákat Krencsey Géza műszaki főtanácsos irányította, aki azokban személyesen is tevékenyen résztvett és az Ügyosztály segítségével ő tervezte meg az összes gépészeti berendezéseket, úgymint: vízellátás, csatornázás, fűtés, hűtés, szellőzés, világítás, felvonó-kérdéseket, útburkolásokat, kikötőket és a vágánylefedő vastető-szerkezetet stb. A vasút tervezési munkáit Görög főfelügyelő közbenjöttével Dörre Jenő Máv. főmérnök tervezte.

A vasúton érkező áruk a rendezőpályaudvaron át érkeznek a 210 vasúti kocsi egyidejű kirakására alkalmas vasúti pályaudvarra, mely részben ponkokkal van ellátva a rakodás megkönnyebbítésére. A nagy Dunán érkező áruk fogadására külön csarnoki kikötő szolgál. A soroksári Dunaágban külön dereglye-kikötő létesült. A kocsin érkező árukat a csarnoki rampán lehet kényelmesen kirakni, de a kocsik magába a csarnokba is behajthatnak és a pincébe való behajtás is lehetséges.

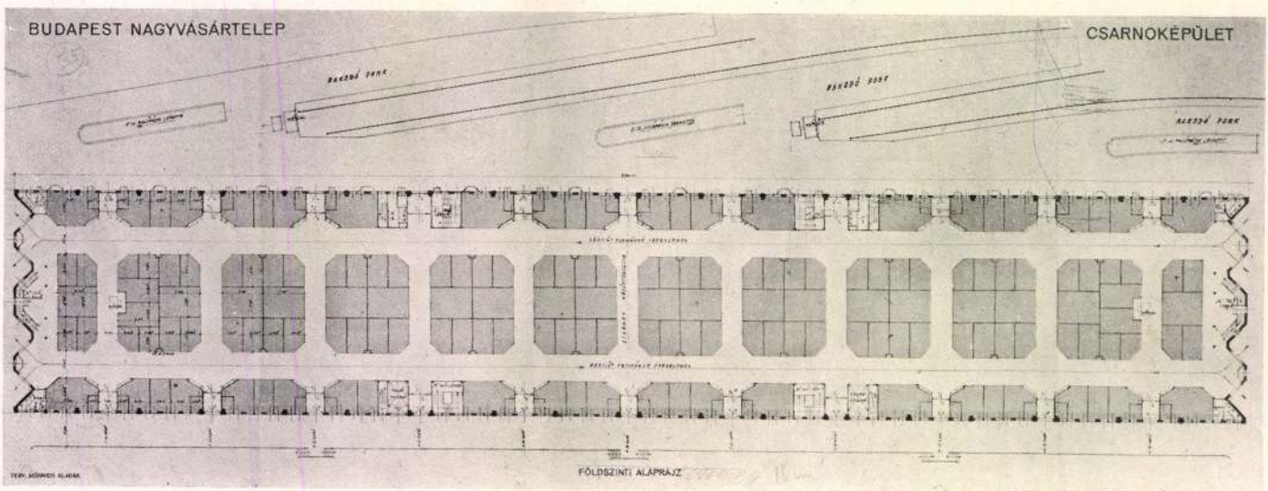

A nagyvásárcsarnok alaprajza **Grundriss der Halle**

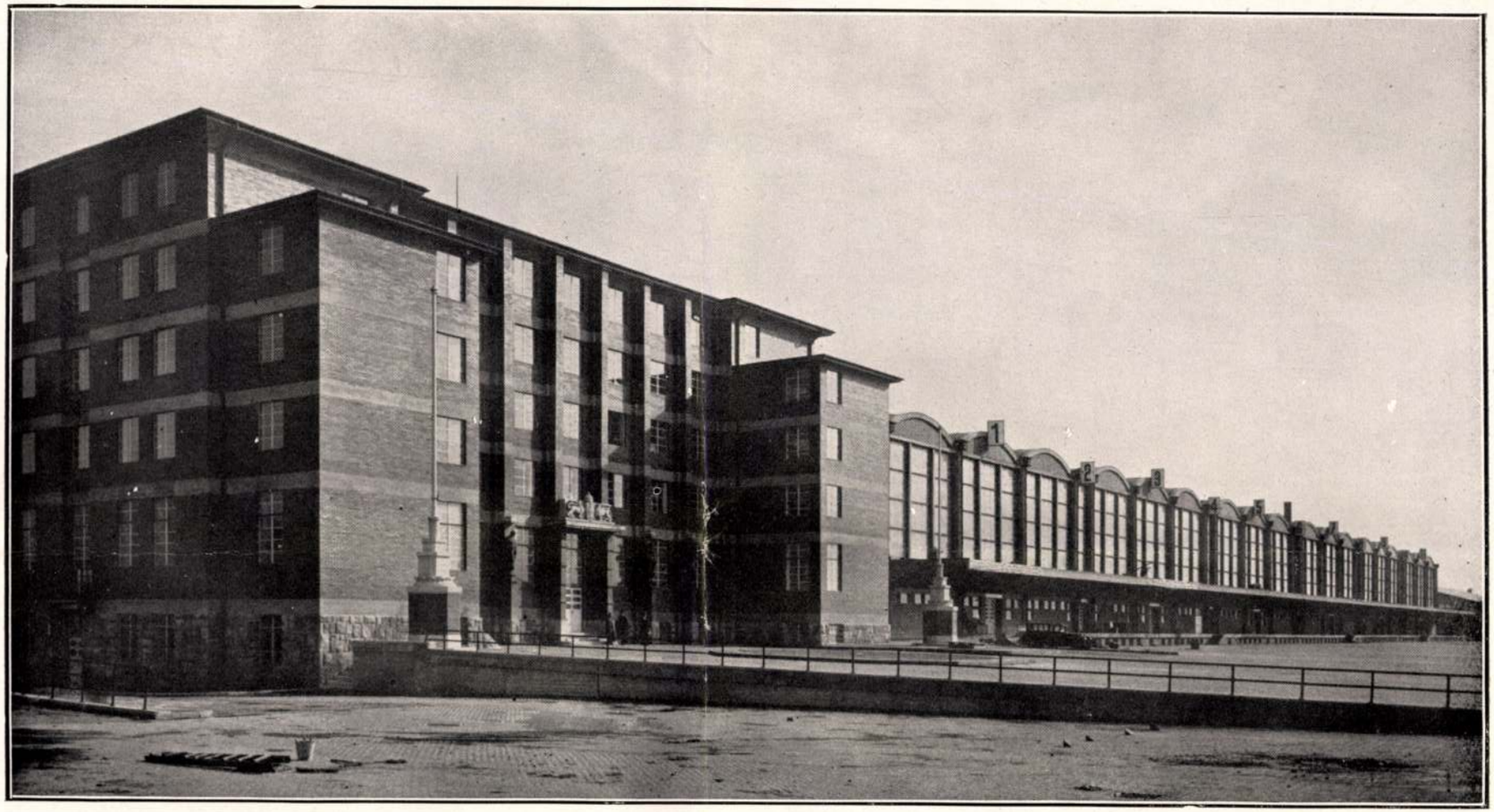

A budapesti nagyvásárcsarnok a dereglyekikötő felől

Die Grossmarkthalle in Budapest. Arch. Prof. A. Münnich

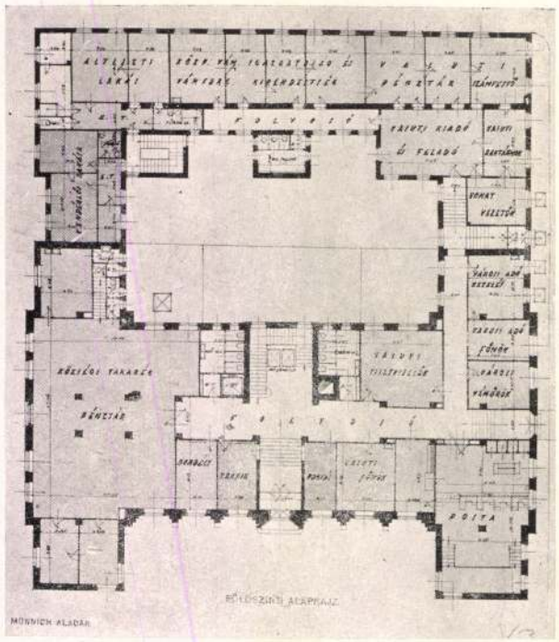

A nagyvásárcsarnok irodaépületének alaprajza
Grundriss des Bürogebäudes der Grossmarkthalle
Kivitel: Teleki—Katona—Varjas-cég

A 234 méter hosszú csarnoképület egyik hosszoldalán elhelyezett kapuk a vasúti forgalmat, a másik oldalon a kocsiról jövő forgalmat bonyolítják le.

A csarnoképület alapterülete 11.232 m², szélessége a földszinten 42 m, a pincében 48 m. A földszint űrmagassága 17 m, a pince magassága 4 m.

A csarnoképület tervezésénél a célszerűség és takarékosság volt a vezető szempont. Hosszas megfontolások és ellenőrző számítások után választottuk a Zeiss—Dywidag-rendszerű vasbetónszerkezetet a tér lefedésére, mert számításaink azt igazolták, hogy minden porfogó és fenntartást igénylő vasszerkezetnél lényegesen olcsóbb ez a rendszer, de olcsóbb minden nagyobb fesztávu pilléres vasbetónszerkezetnél is. A szerkezet természetesen magával hozta az épület fő formáit is, melynek nyugodt, ritmikus képét nem volt okom eltakarni. A vasbetónszerkezetet nem vakoltattam, hanem csak szemcsézéssel tettem fagyállóbbá. Az épület földszintje klinker-burkolatú.

A tető a Dunával párhuzamos hullámvonala szépen illeszkedik a környezetbe s a hosszan elnyuló épületet csak a dilletációs hézagok kettős pillérállásai tagolják. A homlokzatok pilléreit teljes vas-üvegfelület tölti ki, melynek csak egy része van zsaluson nyitható szellőzőablakokkal ellátva.

A csarnok belső terét a lépcsőházak, liftek és szélfogókat magukban foglaló beépítések tagolják és néhány gondosan összeválogatott pasztellszín teszi barátságossá.

A földszinti falak és válaszfalak mindenütt fehér cementburkolást nyertek, a mozgatható falak naturszinű deszkákból készültek, az élvédő vasak kékszínűek. A különleges olajfékekkel ellátott kapuk ezüstszínűek. A felügyelet részére szolgáló keskeny karzatok egyszerű csőkorláttal vannak ellátva, melyekbe szervesen beleterveztem a ventilátoros gőzkalórifereket.

Tűz- és vízcsapok, szemétszállító koproforok, teherfelvonók, irófülkék, telefonfülkék stb. egészítik ki a berendezést.

A pince tervezésénél ügyelni kellett arra, hogy megfelelő szellőzés és világítás mellett az mégsem legyen túlhideg. Az abban vezető két kocsiút egyikét a rámpa oldalfaláról közvetlen ablakokkal világítottam, s a keresztutakon át a másik is elegendő világítást nyer úgy, hogy nappal nem kell lámpát égetni. Az ablakokon kívül az ellenkező oldalon szellőzőaknákat helyeztem el, de ezen kívül mesterséges szellőzőberendezést is alkalmaztunk. A jó szellőzést és tisztántartást szolgálja az 1200, illetve 1600 kg terhelésű gombafödém, mely lehetővé tette, hogy csak a dilletációs hézagoknál alkalmazzunk gerendákat. A pincében vannak elhelyezve a raktárakon kívül az őstermelők és a vágott baromfiárúsitások, melynek céljait egy kisebb hűtő is szolgálja, továbbá a vámszabadraktár stb.

A csarnokkal egy híd köti össze az irodaépületet, mely szintén szigorúan a tárgyilagosság jegyében készült. Az épület klinker-burkolatú és tömegritmusán kívül dísze csak az erkélyballusztrádot képező fővárosi címer és az a négy klinkerszobor, melyet Ohmann Béla tanár mintázott.

Az alaprajzban legnagyobb egyszerűségre és áttekinthetőségre törekedtem és ezért választottam a kettős szárnyhoz csatlakozó szimpla szárnyelrendezést, mely sehol sötét sarkot nem ad. Az épület szerkezetei a legmodernebbek, fémtokos rétegelt faajtók, vasablakok, gumipadló, mennyezetbe süllyesztett világítótestek, öblítőtartálynélküli W. C.-k, örökjáró felvonó, márványmozaik folyosóburkolatok, marboit lépcsőházi falburkolatok készültek. Az irodaépületben a nagykereskedők és bizományosok részére bérbeadható irodákon kívül a vasút különböző helyiségei, posta, vámhivatal, bank, csarnokfelügyelőség hivatalos helyiségei, vendéglő, kazánház, transzformátor-helyiség, munkás és vasutas személyzet pihenő- és mosdóhelyiségei, rendőrség stb. van elhelyezve.

A telep mosóvízszükségletét egy nagy betongyűrűs ásott kút szolgáltatja, a földbesüllyesztett szivattyúházon keresztül. Ennek lejáratát zászlótartó postamensnek képeztem ki, mely az épületet, a villamosvilágítás kapcsolóit magába záró másik postamenssel együtt szépen díszíti.

A kikötő főút mellett elhúzódó nagy térség a kocsikról való árúsításra szolgál. A térség világítását hatalmas kandelábersorra erősített reflektorok szolgáltatják, melyek fényében megkapóan érvényesül az épületek monumentális tömege.

M. A.

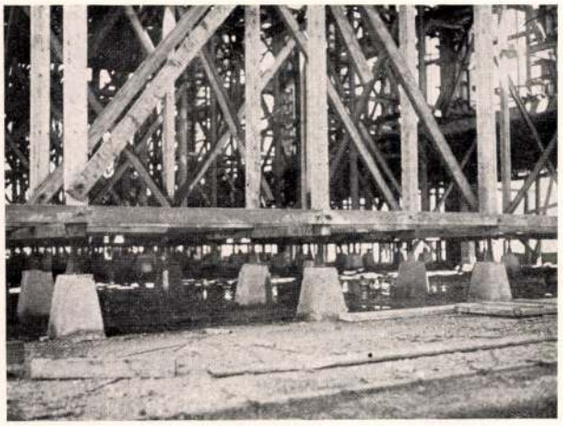

Az állványozás és zsaluzás egyenletes leengedését biztosító elrendezés — A dongazugok szerelése
Details der Eisenbetonkonstruktion der Grossmarkthalle in Budapest

A NAGYVÁSÁRCSARNOK VASBETÓN-SZERKEZETE

A budapesti élelmiszer-nagyvásárcsarnok épületváza és teherhordó szerkezete — eltekintve a pincét, valamint a pincébe vezető lépcsőházat és liftaknákat határoló falaktól, amelyek részben égetett téglákból, részben közönséges betonból készültek — tiszta vasbetónépítmény, amely sok tekintetben újszerű és így ismertetése általános érdeklődésre tarthat számot. — A csarnok oldalhomlokzatain levő másfél tégla vastag falaknak szerkezeti szerepük nincsen, a csatlakozó födém-, illetve tetőszerkezet terhét a vasbetónváz veszi át.

A csarnok szerkezete, miként ez az itt bemutatott csarnokkeresztmetszetből látható, lényegében két különböző szerkezet, mégpedig 1. a pincetér lefedésére szolgáló födémrendszer és 2. a csarnokot határoló és lefedő *Zeiss—Dywidag-féle héjtetőrendszer*. Ezekhez csatlakozik a csarnok belsejében, emeletmagasságban körülfutó, részben oszlopokon nyugvó, részben konzolszerű karzat, valamint a csarnok főhomlokzatából kiugró, ugyancsak Zeiss—Dywidag-rendszerű előtető.

Az épületet nagy hosszkiterjedése miatt tágulási hézagokkal több részre kellett osztani. Egy-egy ilyen mereven összefüggő rész hossza kereken 36 méter és azt a szomszédos szakasztól körülbelül 4-méteres köz választja el, amelyet mind a pincefödémben, mind a tetőszerkezetben szegélykonzolokon szabadon felfekvő és a támaszok helyén olymódon kiképezett kéttámaszú szerkezet hidal át, hogy az egyes szakaszok határainak egymáshoz képest a hőhatások, valamint a beton zsugorodása miatt elvárható elmozdulása akadály nélkül történhessék meg.

Ilymódon a tágulási hézag a pincefödémen és tetőn ugyanabban a függőleges síkban fekszik. A pincefödém a szélső szakaszok ama részei kivételével, amelyek az oldalhomlokzattal határosak, mind a hat szakaszban 24 cm vastag lemezzel készült gombafödém. E födémrendszer kiválasztásánál az a szempont volt mérvadó, hogy a nagy épületszélesség és a kis ablakmagasság ellenére is lehetőleg jó, természetes szellőzés és világítás

A dongahéj szerelése

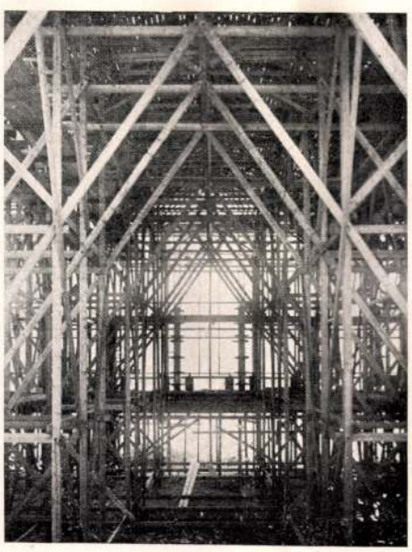

Az ácsmunkaszerűen készült állványozás

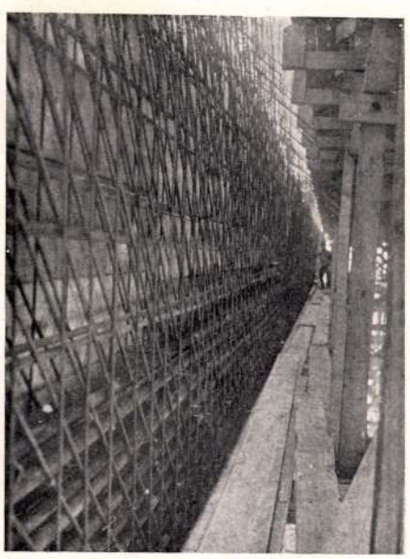

A peremgerenda kész szerelése

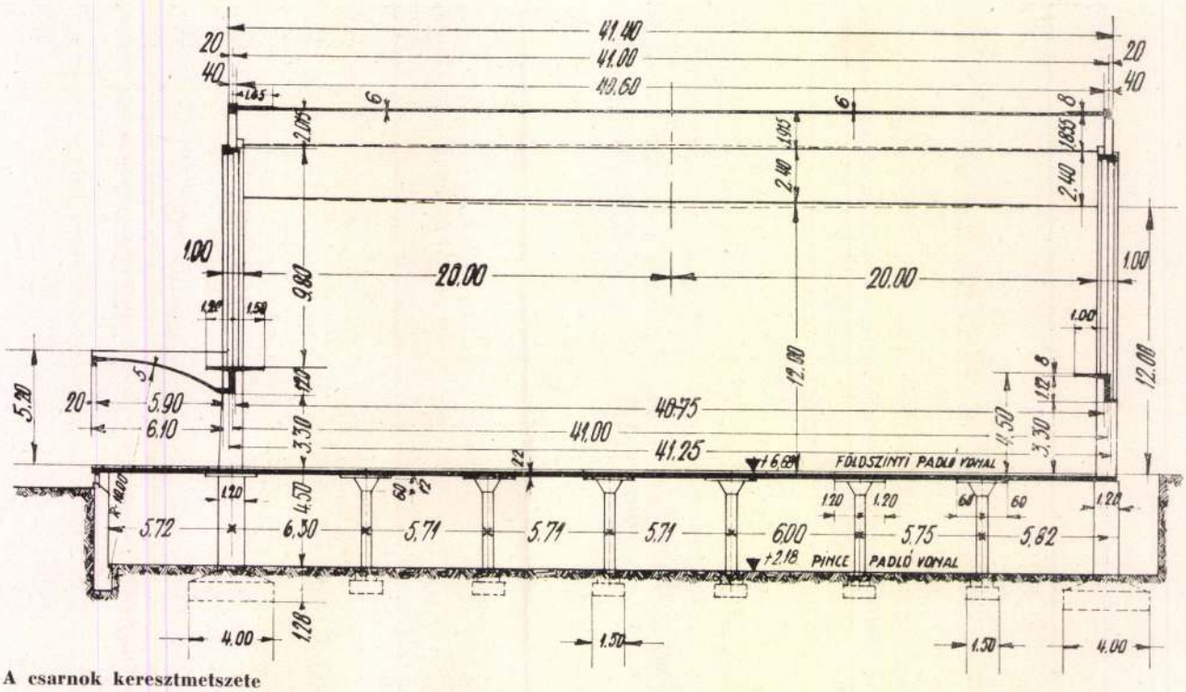

A csarnok keresztmetszete

legyen elérhető és porfogó, pókhálóképződést elősegítő zúgok lehetőleg ne legyenek. Minthogy a megkövetelt nagy terhelés (1200 kg hasznos terhelés négyzetméterenként, illetve a dynamikus szorzóval növelt 3-tonnás keréknyomás) és az aránylag nagy oszloptávolság mellett minden más síkfödém nagyon költséges lett volna, csakis gombafödémes megoldás jöhetett tekintetbe. Azonban a legszélső mezőkben, a ferdén beugró falak mentén nem volt akadálya a gazdaságosabb alulbordás födém alkalmazásának, ami mellett szólott a lépcsőkiváltás egyszerűbb megoldási lehetősége is.

A gombafödém pillérkiosztásánál egyrészt a forgalmi utak elhelyezésére, másrészt a tetőszerkezetet hordó oszlopok tengelyvonalaira kellett tekintettel lenni. Ilymódon a keresztirányban mért oszloptávolságok nem lehettek egyenlőek, miként ez a keresztmetszeten is látható, ellenben hosszirányban az osztás végig ugyanaz. A gombafödém mezőinek ilymódon keletkezett szabálytalanságát növelte még a szekérmérlegek, liftaknák és lépcsőházak miatt szükségessé vált számos kiváltás.

Számítási módszerként a helyettesítő keretek módszere szolgált. Ennél a gombafödémnek egy-egy oszlopsorhoz tartozó, vagyis oszloptáv-felezők közé eső szélességét az oszlopokkal együtt merev keretnek tekintjük és az egész szélességre (ami megegyezik a reá merőleges irányban mért támaszközzel) jutó nyomatékot, amely a reá ható legkedvezőtlenebb terhelésből adódik, bizonyos változó arány szerint elosztjuk az oszlopok fölött haladó övsávra és az ugyanoly széles belső sávra. Ezt a számítást mindkét főirányban el kell végezni. A vasszerelés ennek megfelelően kétirányú.

Oszlopfej- és fejlemez-méretek az általános keresztmetszetben láthatók. A 10. oldalon levő egyik rajz a tágulási hézagok kiképzését adja. Ezen látható, hogy a tágulási szakaszt, — amely 6 mezőre terjed ki, — szegélygerenda zárja le és ennek konzolján fekszik a 20 cm vastag, kéttámaszú, szabadon felfekvő tartóként méretezett lemez. A födémben keletkező hézagot szögvasszegélyre szerelt csúszó vaslemez fedi le.

A szélső, alsóbordás lemez feletti karzatfödém oszlopokon nyugszik és ez ugyancsak látható alsóbordás lemez, amelynél valamelyes gondot csak a lépcsőszerkezet kiváltása okozott, de egyébként megszokott vasbetonszerkezet.

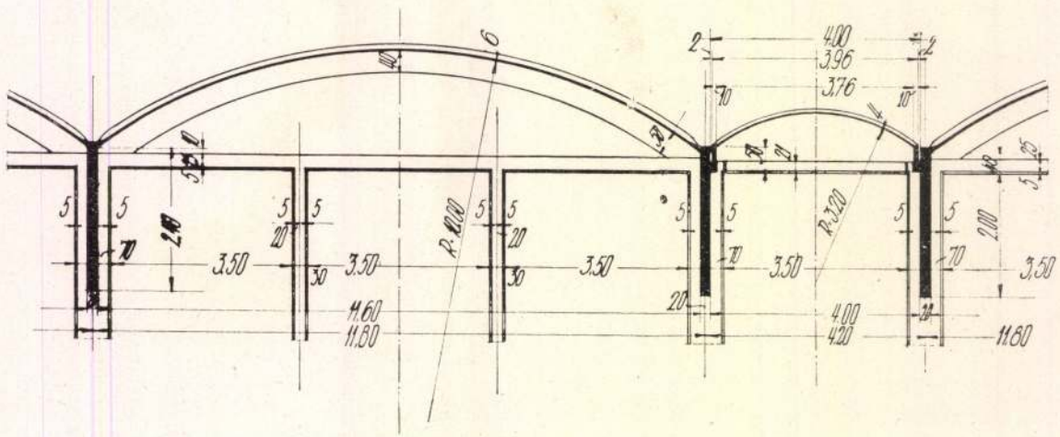

A csarnoktetőszerkezet hosszmetszetének részlete tágulási hézagokkal

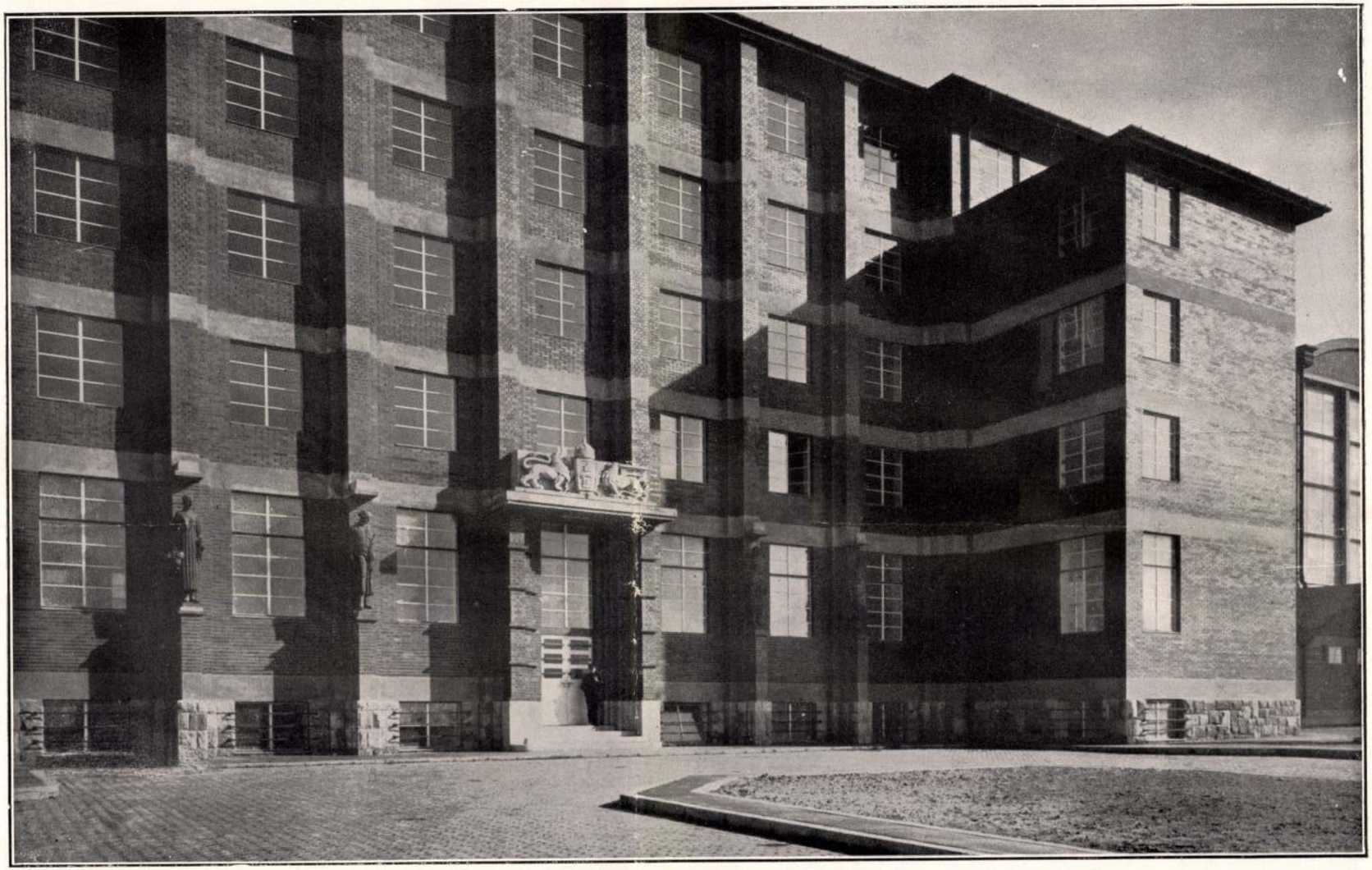

A nagyvásártelep irodaépülete és a csarnok

Az irodaépület bejárata

Das Bureaugebäude des Grossmarktes in Budapest

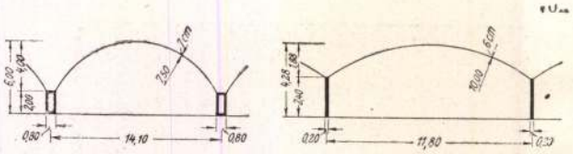

A frankfurti és a budapesti vásárcsarnok méreteinek összehasonlítása. — Vergleich der Grössen der Markthallen in Frankfurt a. M. und in Budapest

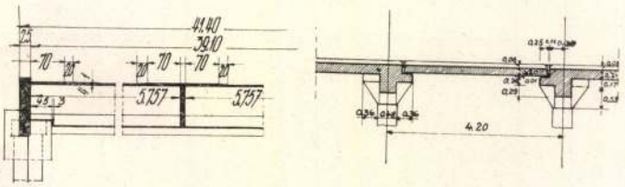

Metszet a tágulási hézagban levő donga záróvonalában A gombafödém tágulási hézagainak kiképzése

Gazdasági szempontok voltak mérvadók a 42 m széles és 234 m hosszú, körülbelül 16 m magas csarnok tetőszerkezeti rendszerének megválasztásánál. Ily fesztáv és ily belső magasság mellett legolcsóbbnak a Dyckerhoff és Widmann, wiesbaden-biebrichi cég tulajdonában levő Zeiss—Dywidag-szabadalom szerint készülő tetőszerkezet bizonyult, eltekintve attól, hogy ez a belső térben oszlopok alkalmazását teljesen feleslegessé tette. A magas és oldalról hatalmas ablakokkal jó megvilágítást biztosító szerkezet négyzetméterenkénti ára oszlopokkal és azok alapozásával, valamint tervezési és szabadalmi engedélyezési díjjal együtt körülbelül 48 pengő volt, amiért más, hasonló szerkezet elkészíthető nem lett volna.

Egy-egy tágulási szakaszt 8 oszlopon nyugvó 4 darab, egymástól 11.80 m távolságban levő, 41 m támaszközű, 20 cm széles és 240 cm magas peremgerendával együtt működő 3 darab 6 cm vastag, 188 cm ívmagasságú és 10 m-es görbületi sugarú íves dongahéj fed. A dongák és peremgerendák együttműködését az elülső és hátulsó homlokzatokon, az oszlopok felett átmenő, a dongák ívét követő, többtámaszú, vonórudas, merevítő ívek biztosítják, amely ívek hatása abban nyilvánul, hogy a vékony héjakban a terhelés következtében fellépő hajlítást nyíró és normáligénybevétellé alakítja át és így a héjat nagy terhelés viselésére teszi képessé. Azonkívül biztosítja azt, hogy a héj és a peremgerenda együtt nagymagasságú térbeli tartóként működjék és kis önsúly mellett nagy fesztávolságok áthidalására legyen alkalmas.

Nagy általánosságban ez az itt alkalmazott rendszer rokonságban van a néhány évvel ezelőtt elkészült frankfurti nagyvásárcsarnokkal, de attól sok tekintetben mégis különbözik, sőt azt lehet mondani, hogy annál magasabb fejlődési fokon áll. Ezt látjuk abból, hogy bár a frankfurti csarnok térbeli kereteinek felső vízszintes tagja a budapesti 41 m-rel szemben csak 37 m fesztávú, a dongahéjszerkezet teljes magassága a budapesti 4.28 m-rel szemben 6.00 m, a peremgerenda szélessége a budapesti 20 cm-rel szemben 80 cm és a 7 cm vastag héj görbületi sugara a 6 cm-es budapestinek 10 m-ével szemben csak 7.50 m. Mindenesetre meg kell jegyezni, hogy a frankfurti peremgerendák valamivel távolabb vannak egymástól (14.10 m a budapesti 11.80 m ellenében), és oszlopai ferdék, ugy hogy a csarnok alsó szélessége nagyobb. De így is, különösen a tartómagasság és a peremgerendaszélesség összehasonlításából megállapítható, hogy a budapesti nagyvásárcsarnok tetőszerkezete jóval könnyebb és merészebb, mint a frankfurtié, sőt tovább menve az is megállapítható, hogy a maga nemében mindezideig a legmerészebb alkotás. Ily körülmények között megépítése előtt többrendbeli vizsgálatra és kísérletre volt szükség.

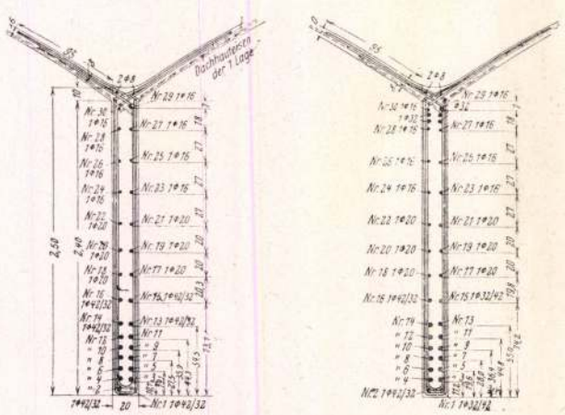

A közbenső peremgerendák szerelése
a tartó közepén **a támaszok közelében**

Mindenekelőtt azt kellett megállapítani, hogy a peremtartó kis szélessége miatt fellépő nagy nyíróigénybevételek felvételére alkalmas-e az alábbi ábrák szerint szerelt szerkezet. A rendkívül nagy húzóerő felvételére ugyanis 8 sorban párosával vannak elhelyezve a 42 és 32 mm átmérőjű szerkezeti vasak — és azonfelül még kisebb kaliberű szerelővasak, — amelyek felhajlítására már azért se lehetett gondolni, mert a legnagyobb nyírófeszültség a térbeli tartó semleges tengelyében lévén, ami a dongahéj vállpontjaival esik egybe, a felhajlított vasakat okvetlenül a 6 cm vastag héjakba kellett volna behajlítani és lehorgonyozni, ami kivihetetlen feladat. Ennek következtében az összes húzott vasak az oszlopokig végigmennek (ellenmenetes acélhüvelytoldásokkal, részben olymódon, hogy, ahol már kisebb kaliberű vas megfelel, a 42 mm átmérőjű vashoz 32 mm-es csatlakozik, de mindenkor úgy, hogy egy keresztmetszetben a 16 vasszál közül csak egy van toldva) és a nyírás, illetve a ferde húzás felvételére kettős kengyelezés nyert alkalmazást. A kengyelek egyrésze az alsó húzott vasak alatt megy át és függőleges szárú, másik része azonban az alsó vasszálak fölött megy át lehető nagy ívvel és a támasz felé 45° alatt emelkednek a szárai. Ezek a 8, illetve 10 mm erős gömbvasak már minden nehézség nélkül voltak a dongaszerelés közé behajlíthatók, miként ez a dongazúgok szerelését ábrázoló mellékelt képen jól látható.

A tervezett peremgerenda terhelési és feszültségi viszonyait követő 5 cm széles modellel végzett wiesbadeni kísérlet azt mutatta, hogy ilyen szerelés mellett a próbagerenda betonjában, anélkül, hogy a nyírásra jellemző hajszálrepedések megnyíltak volna, már 52.5 kg/cm² számításszerinti nyírófeszültség volt akkor, midőn a gerenda a húzott vasban fellépő 4500 kg/cm² igénybevétel miatt bekövetkező megnyulás eredményeképpen annyira deformálódott, hogy tovább már nem volt terhelhető. Ez világosan igazolta azt, hogy a választott kengyelezési mód megfelelő és aggodalom nélkül alkalmazható.

Egy másik kisérlet a donga kihajlási biztonságának tisztázása érdekében vált szükségessé. A donga záróvonalában a tartó fesztávolságának közepén ugyanis két irányban is gyanítható a nagy nyomási igénybevétel miatt a kihajlás veszélye. Az erre vonatkozó kisérlethez vasmodell készült és a bekövetkezett kihajlás után átszámítással volt megállapítható, hogy a szerkezetnek kihajlás elleni biztonsága kereken 4-szeres. Ez elég nagy biztonság, különösen, ha tekintetbe vesszük, hogy a számítottat 11-szeresen felülmuló esetleges terhelés kell e határ túllépéséhez.

A dongahéjak a fentiek szerint általában 6 cm vastagok, de a vállvonalhoz csatlakozó részük fokozatosan 10 cm-re vastagodik, úgy hogy a két oldali dongahéjak

A nagyvásáresarnok belső képe

összvastagsága egyenlő a peremgerenda szélességével. A dongahéjban 4 sor vas van, mégpedig alul is, felül is 2—2 sor, amelyek közül a felülethez közelebb fekvők a húzási főfeszültségek irányát követik, a belsők pedig a hengerfelület alkotóinak vonalában fekszenek.

Kisebb tartóközükhöz képest a tágulási szakaszok közét áthidaló dongák ívmagassága kisebb, erőssége csak 4 cm és 5.86 m-enként 10 cm széles merevítőlappal vannak ellátva. E dongák szegélyei a szélső peremgerendákból kinyuló kis konzolpárkányon nyugszanak. Szerelésük egyszerűbb: a felülethez közelebbi vasak az alkotókra merőlegesen az ív vonalát követik, s ezek között csak egy réteg van az alkotó irányában, mint elosztóvas.

A peremtartók aszerint, hogy szélsők, vagy közbensők, különböző szerelést kaptak. A közbensők terhelése nagyobb, de szimmetrikus, a szélsőké kisebb, de egyoldalú és ezért a peremgerenda szélessége ezeknél is 20 cm maradt.

A peremgerendák az őket alátámasztó oszlopokkal együtt merev keretet alkotnak, amely keretek a pincefödémben befogottaknak tekinthetők. Tekintettel arra, hogy a kerethatás miatt a peremgerendák merev csatlakozása esetén a sarokpontokban igen nagy nyomatékok keletkeznek, amelyek nagyrészben az állandó súlyból, de azonkívül az esetleges terhelésből és a szélhatásból származnak, ezek felvételére a sarokpontnál az oszlopot és a peremgerendát is rendkívül erősre kellene méretezni. Oly megoldást kellett tehát találni, amely a szélerő felvétele szempontjából előnyös kerethatás megtartása mellett kisebb sarokponti nyomatékkal jár. Ezért a peremgerenda felfekvése alatt az oszlop és peremtartó betónozása alkalmával ideiglenes csukló készült a vasak egyrészének szabadonhagyásával és ez csak a tetőszerkezet kizsaluzása után, midőn a vízszintes tagban az önsúlyokozta deformáció már megtörtént, töltetett ki gondosan csömöszölt betónnal. Ilyeténkép a sarokpontot már csak az esetleges terhelés és a szélhatás okozta nyomatékra kellett méretezni, mert az önsúly ott nyomatékot már nem okoz. Ezzel szemben a vízszintes tagnak pozitív nyomatékra való méretezésénél az esetleges terhelés is úgy vétetett számba, mintha annál sem lépne fel befogás, amely elhanyagolás a szerkezetre további biztonságot jelent.

Egyébként a szélerő felvételére a 11.80 m-es oszlopközbe két karcsú ablakosztó pillér van beiktatva. Ezek a karzatot alátámasztó tartóra vannak állítva és a tetőt szegélyező vonórudas merevítőívek vasbetón-vonórúdjaihoz csatlakoznak. Az oszlopokra tehát a karzattartó és az erre a terhelésre is mérezetezett vonórúd adják át a szélterhelést.

Előbbihez konzolszerűen csatlakozik az épület egész hosszában végigfutó karzat. Ez, valamint a karzattartó és a még tárgyalandó előtető szintén tágulási hézagokkal van ellátva, azonban e hézagok nem fekszenek ugyanabban a függőleges síkban, mint a pincefödém és tető hézagai, hanem az egyes szakaszok közének felében vannak, vagyis e szerkezetek az oszlopon Gerber-tartószerűen túlnyúlnak.

Az előtető a csarnokszerkezetnek talán legújszerűbben ható eleme. Az épület főhomlokzatán az oszlopokból kinyuló, vagyis egymástól 11.80 m távolságban levő konzolok közét hidalja át 5 cm héjvastagsággal a karzattartó alsó kinyulása és egy magasabban fekvő felső szegélytartó közötti 6.10 m távra esően 10 m-es görbületi sugárral és a szélső konzolon még 2 m-re túlnyúlik. Az 5 cm héjvastagságnak megfelelően a héjban csak 3 sor vas van, amelyek közül az alsó és felső a húzási trajektóriák görbéit követi, a közbenső pedig az alkotó irányát.

Idegenszerűen mint szerkezet, főképpen azért hat az előtető, mert héjának vállpontjai különböző magasságokban fekszenek, minden szimmetria nélkül és szegélygerendái is különbözők. Ennek okából felmerült annak szüksége, hogy egy hasonló arányú, kisebb méretű szerkezet viselkedése egészen a törésig folytatott terhelési próba kapcsán megvizsgáltassék. A kísérlet a műegyetemen történt és az oszlopokból kinyuló konzol helyett vasbetónoszlopokkal alátámasztott hasonló donga továbbterhelése a számított terhelés 2.8-szeresénél az alátámasztó szerkezet törése következtében vált lehetetlenné, holott a dongahéjon ugyanakkor még csak hajszálrepedések sem mutatkoztak.

A csarnokszerkezet egyes szakaszainak kizsaluzása alkalmával, valamint a tető egy szakaszának próbaterhelése alatt mért behajlások a számítottakkal nagyjában megegyeztek, de azokat egyetlen ponton sem lépték túl.

Néhány szóval kívánunk csak megemlékezni a vásárcsarnokhoz tartozó irodaépületről. Ez épületnek határfalai téglából, belső pillérei és egyéb teherhordó szerkezetei vasbetónból készültek. A falakon végigmenő koszorúgerendák a homlokzaton burkolás nélkül maradtak és láthatók. A közép-főfalakat a tágas folyosó két oldalán, továbbá az előugró épületszárnyak hátsó síkjában többtámaszú emeletes keretek pótolják. A födémek nagy szerkezeti magasságú nádcellás vasbetónfödémek, feltöltés nélkül, a vasbetónra helyezett burkolattal. A lapostető ugyancsak nádcellás vasbetónfödém a tetőlejtést követő lépcsőzetes nádcellabetétekkel. A toldaléképületben a célnak inkább megfelelő Pfeiffer-födém, a söntés és a kazánház felett pedig alulbordás vasbetónfödém készült. A födémek úgy méreteztettek, hogy a válaszfalak bármikor eltolhatók legyenek.

A nagyvásárcsarnokkal kapcsolatos vasbetónszerkezetek számítását és tervezési munkáit munkaközösségben Obrist Vilmos, okl. mérnök és a Dyckerhoff és Widmann Rt., wiesbaden-biebrichi cég végezték.*)

Obrist Vilmos.

*) Lásd a „Beton und Eisen" 1932. évi 7., 8., 10., 11., 12., 14. és 15. számaiban Dr. Ing. Fr. Dischinger és Dr. Ing. U. Finsterwalder: „Entwicklungformen der Schalenbauweise Zeiss-Dywidag", továbbá a Nemzetközi Híd- és Magasépítési Egyesülés közleményeinek első kötetében: Dr. Ing. Ulrich Finsterwalder: „Die Theorie der Zylindrischen Schalengewölbe Sistem Zeiss-Dywidag. Anwendung auf die Grossmarktballe in Budapest" című tanulmányokat.

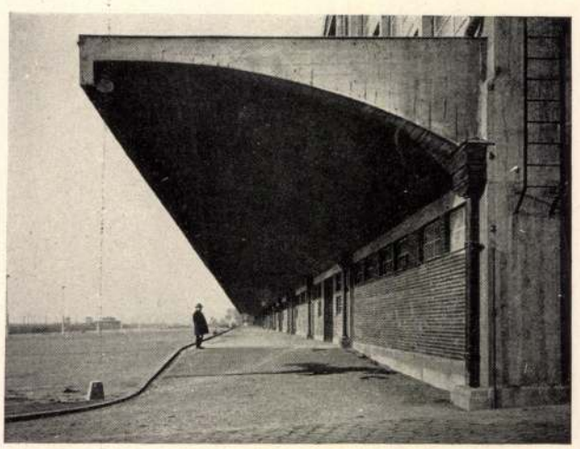

A vásárcsarnok-előtető szerkezete

Münnich Aladár

Orsz. Mag. Galamb-
lövő Egyesület háza
és galamblövő pá-
lyája, terverte fenti

Építő Ipar – Építő

Művészet. 1925. 126. l.
(Magánépítési enge-
dények.)

1232. *978.* *1280.*

1003. *901.* *977.*

Magyar Monarchia annektálta s ugyanebben az évben kikiáltották a *Keletrumélia*val egyesitett *független bulgár királyságot.*

A Török Birodalom afrikai uralmának ezek után az 1911—12-beli *tripoliszi háboru* vetett véget.

A lemorzsolódás korszaka után — amelynek utolsó fejezete az 1912—13-ban kitört *első Balkán-háboru* volt — Törökország elvesztette még megmaradt balkáni tartományainak legjavát, *a második Balkán-háboru után viszont már elkönyvelhette első ujabb sikereit,* nevezetesen *Drinápoly visszaszerzését,* amely jelentős balkáni város *Edirne* néven ma is a Török Birodalomhoz tartozik.

A történelmi adatok objektiv egyszerü felsorolása elegendő, hogy tiszta képet alkosson magának bárki Törökország ujabb fellendüléséről:

1914 december 18-án *Egyiptomot* brit védnökség alá helyezték. 1922 márciusában a fáraók egykori birodalma *független királyság* lett, alig egy esztendővel utóbb pedig *megszüntették a kalifátus intézményét* s ezzel végetért a Törökországgal addig fennálló egyházi kapcsolat. Az első világháboru kitörése után 1914 november 5-én a Brit Birodalom bekebelezte Cyprus-szigetét, *Franciaország* rövidesen megszerezte magának *Said Seik* annyira óhajtott területsávját. 1919. után a független államok egész sora keletkezett az egykori *arábiai török tartományokból,* nevezetesen: *Sziria, Irak, Libanon, Palesztina, Transzjordania* és *Szaudi-Arábia.* A legujabb időkben kétségkivül ez volt az egykori Török Birodalom uralmának mélypontja. Ettől kezdve azonban megindult a *„megujhódás korszaka".*

A *Musztafa Kemál* basa, Törökország *Gházi* néven ünnepelt diadalmas államférfiának erélyes s katonai sikerekben bővelkedő kormányzata alatt nemsokkal utóbb sikerült *visszaszerezni a keletázsiai tartományok nagyrészét.* Az 1921 március 16-án kötött *moszkvai egyezmény* értelmében *Örményország* legnagyobb részét *Kars* erőditményével együtt, majd utóbb *Kilikiát.* Törökország visszakapta továbbá *Kelettrácia* nagyrészét, a *sevresi szerződés* határozatainak egyidejü felfüggesztésével. 1936 julius 20-án pedig a *montreuxi egyezmény* felhatalmazta Törökországot a tengerszorosok katonai felszerelésére és megerősitésére. Végül azután 1939 szeptemberében *Antiochia* és az alexandrettei *Szandzsák* — amely terület egyideig *Hatay* néven önálló köztársaság volt — tért ismét vissza az anyaországhoz és ezidőszerint kétségtelen, hogy a *megujhódott Török Birodalom* ismét nagyfontosságu, jelentős tényező a világ nemzeteinek sorában.

M. M.

Használt ruhát, cipőt
lehérnemüt, szőnyeget, hagyatékot, feloszlott háztartást **veszek.** Tel. **144-739**

A JÉZUSTÁRSASÁG TARTOMÁNYFŐNÖKE VASÁRNAP BESZÉDET INTÉZ A FÉRFIAKHOZ. Az Akadémikus Férfiak Jézus Szive Szövetsége március 28-án, most vasárnap ünnepli 25 éves jubileumát. A jubileumi ünnepséget a Márta Apolónővérek székházának kápolnájában (Eszterházy-u. 44.) reggel 9 órakor szentmise vezeti be, amelyet Szabó Imre pápai kamarás mond. Utána délelőtt 11 órakor a Kongregációs Otthonban (Horánszky-utca 20.) diszközgyülés lesz, amelyen P. Napholcz Pál jézustársasági tartományfőnök, Strecke Ernő igazgató és Lotz Antal mondanak beszédet.

Honvéd imakönyvet küldünk (kemény kötés 128 old.) a HARCTÉRRE, ha a cimet és 80 fillért küld be kiadóhivatalunknak „SZENT VAGY, URAM!" Bpest XII., Fery O.-ut 55

A szentimrevárosi A. C. sajtóhölgybizottsága ifjusági csoportja rendezésében március 28-án, délután fél 7 órai kezdettel az egyházközség kulturtermében tartja a fiatal irók és művészek IV. estjét. Az ünnepi beszédet *Mihály* János sajtóelőadó tartja. A müsor keretében közreműködnek a keresztény szocialista szépművesek, *Bárány* Tamás, *Gáthy* Zsolt, *Kalabay* József és még sokan mások.

A katolikus irók és hirlapirók lelkigyakorlata. Az Országos Pázmány Egyesületbe tömörült katolikus irók és hirlapirók az idén április 1-én, 2-án és 3-án déli fél 12 órai kezdettel tartják lelkigyakorlatukat az Actio Catholicában: Ferenciek-tere 7. III. lépcső, I. emelet. A lelkigyakorlat vezetője Brisits Frigyes tanügyi főtanácsos, egyetemi m. tanár. Az egyesület ezuton is kéri az összes katolikus vallásu tollforgatókat, hogy minél nagyobb számban vegyenek részt a lelkigyakorlaton.

Keresztény önálló
magyar, német levelező gépirót
azonnali belépésre **keresünk.** Ajánlatok fizetési igény megjelölésével „Magyar Zománcmü" jeligére Bonyhád küldendők.

Az uj evezős versenypálya

irta: j. Münnich Aladár

Az evezős versenyeket 2000 méter hosszu és 4 versenyhajó szélességü, állóvizü, egyenes versenypályán kell lebonyolitani és reális európabajnoki versenyek csak ilyen pályán rendezhetők, de természetesen az edzést is csak ilyen pályán lehet megfelelően elvégezni.

Nagy hiányunk volt eddig, hogy Budapesten, mely hivatva volna arra, hogy Kelet-Európa evezős sportközpontja legyen, ilyen pályával eddig még nem rendelkeztünk, holott a szép Duna melletti fővárosunkban a vizisport lehetőségei kitünőek s ennek megfelelően evezőseink száma és minősége a lehető legjobb.

Évtizedek óta folynak tárgyalások megfelelő pálya létesitésére s azt először az ujpesti öbölben tervezték, de annak környezete és levegője nem kedvező, a pálya nem egyenes és a viz állandó mozgásban van. Hasonló hátránya van a csepeli Duna-ágnak, tetézve azzal, hogy ott a közlekedés is rossz.

Felmerült még az óbudai szigeten létesitendő pálya terve, amely néhai Gömbös Gyula miniszterelnökünk elgondolása volt, ez azonban a hajógyár elhelyezése és a költségek miatt még igen sokáig nem lenne megvalósitható.

Ilyen előzmények után került felszinre az u. n. trianoni gáttól délre fekvő megoldás, mely mondhatni Kolumbusz tojása, mert a leggazdaságosabb eszközökkel egy csapásra megoldja mindazt a sok nehéz problémát, mely Nagy-Budapest e részén előállott és mikor annyi jóformán halaszthatatlan közszükségletet old meg, egyben a dunai üdülés részére is ujabb értékes nagy területet szerez és létrehozza a magyar evezőssport régi vágyát, a 2000 m-es nyilegyenes állóvizi versenypályát.

A jelenlegi helyzet ugyanis az, hogy az u. n. trianoni gát következtében az ujpesti mederág néhány évtized alatt teljesen eliszaposodott. Ujpest előtt egy mocsár képződött, amely az egész környék levegőjét megfertőzi. A helyzetet a betorkoló gyári és szennyvizek még jobban sulyosbitják.

A fővárosi Vizművek kutjainak egy része és az ujpesti Ister Vizműveknek kutjai eliszaposodtak, ugy hogy csak a legnagyobb nehézségekkel, költséges tisztitási müveletekkel és egymás kisegitésével tudják üzemüket fenntartani. A viz mellett épült ipartelepek, kikötőjüktől megfosztva, szárazra kerültek. A nagy Dunaág hajózása sem volt kifogástalan, mert a trianoni gát fölötti Dunameder inflekciós görbéiben állandó a hordalék vándorlása.

Ezek a parancsoló szükségek késztették a földmivelésügyi minisztériumot, hogy a Dunameder rendezésével foglalkozzék és Bauer Sándor osztályfőnök vezetésével a vizügyi müszaki osztály kitünő terveket készitett. A gondolatok kialakitásában résztvettek az Evezős Szövetség vezetőin kivül a fővárosi ut- és csatornaépitési ügyosztály vezetője, Becske Kálmán tanácsnok, a Vizművek vezérigazgatója Pap Ferenc, valamint a Közmunka Tanács vezetői. A terveken dolgozott még Laszgallner Oszkár müegyetemi tanár.

A terv lényege az, hogy a földmivelésügyi minisztérium mindenekelőtt egy u n. párhuzammüt épit a trianoni gát és a Szunyogsziget között.

A megépitéshez kb. 2—3 év szükséges, mert a kezdő szakasz létesitése után magával a viz folyásával, ill. a hordalék lerakodásával töltetik fel a holt meder egy részét, csak a többit kell mesterséges földmozgósitással odaszállitani. A párhuzammü létesitése azonnal lehetővé teszi azt, hogy a fővárosi Vizművek és az Ister annak mentén elkészithessék uj kutjaikat, igy a vizellátás legnagyobb része megoldódik, a többire pedig a trianoni gát fölötti Duna-meder ugyancsak tervbe vett szabályozásával fog sor kerülni.

A párhuzammü létesitésével jóformán már elő is állott maga az evezős pálya. Természetes azonban, hogy ez még nem minden, mert a medence kikotrása, azok partjainak kiépitése, a területek feltöltése és berendezése még jelentékeny munkát és költséget igényel. Ezek a munkák azonban későbbi időpontban és fokozatosan készülhetnek el.

A nagy uj kikötőmedence bejárata délen lesz az ujpesti vasuti hidnál, ettől északra hajózható zsilip fog készülni, mely az uj medencét összeköti a régi kikötőmedencével. A zsilipen keresztül a folyamőrség hajói, de egyéb hajók is, sőt evezősök is átjuthatnak majd az uj medencébe.

Az uj kikötőmedence hossza mintegy 1100 méter, szélessége pedig mintegy 170 méter lesz, tehát olyan szélességü, hogy a kétoldalt kiépitendő rakpartok mellett álló hajók a medence közepén lezajló versenyeket nem zavarják. A medence minimális vizmagassága 4 m lesz. Mindkét partfal mentén iparvágányok huzódnak, melyek az Ujpesten elhelyezett ipartelepek kényelmes rakodását teszik lehetővé. A vágányok mellett raktárok sora fog épülni.

A tervezett uj kikötőmedencét egy 77 m széles, merészen ivelt felsőpályás szép vasbeton hid fogja északon elhatárolni, mely töltésével együtt válaszfalat alkot a fölötte elterülő vizisport központ felé. A hidon vezetnek át a gyalogos-, villamos- és autóutak.

Vizisport központnak neveztem ezt a területet, mert ott az evezőspályán kivül a vizisport számos más ágát is megtalálhatjuk igen szép zöld környezetben és elrendezésben.

Ha mint zöld- és üdülőterületet vizsgáljuk ezt a helyet, akkor tekintetbe kell venni, hogy Budapesten a szél járása észak—északnyugati irányu, tehát az év tulnyomó részében a budai hegyekből a nagydunai vizfelületen keresztül fogja állandóan a legjobb levegőt kapni s még a mögötte fekvő váci országuttól is el van választva egy széles zöld sávval, amelyet a költségek csökkentése céljából esetleg kertes családi házak részére értékesiteni fognak. A délen elhelyezett szép hid és zöld töltés szépészeti szempontból mondhatni teljesen egybe zárja ezt a területet és kellő növényzettel diszitve, még abban a ritka esetben is védelmet nyujt, amikor délkeleti irányból jönnek a légáramlatok.

Az egész területet már a vizmüvek szempontjából is kertes kivitelben tisztán kell tartani s igy mondhatni ideális zöldterületet nyerünk, mely méltó középpontja lehet Budapest vizi életének.

A terület a városból igen jól megközelithető.

Először emlitjük a hajóforgalmat, mely a hétvégi tömegeket és a versenyek nézőközönségét a legkönnyebben tudja elszállitani. A hajóforgalom természetesen a Nagydunán bonyolódik le s igy a felvert hullámok a versenyeket, s általában az evezősöket nem zavarják. Állandó hajóállomás a betonhidnál lesz, de a tribünöknél is létesülhet időszaki kikötő.

A terület autóval és autóbusszal is kitünően elérhető, a pesti Dunapart gyorsforgalmi utján és a váci betonuton. A tervezők erre számitva megfelelő autóparkirozó helyeket is jelöltek ki, a medence mindkét oldalán.

A villamos közlekedés is a lehető legjobb, mert az jelenleg a váci országuton halad és arányilag csekély kiegészitéssel, közvetlenül a tribünök mögött létesülő villamos pályaudvarig szállithatja a közönséget a medence egyik oldalán, a másik oldalán hurok rendszerü pályaudvarral közeliti meg azt.

Hogyha hozzavesszük még a fővárosnak azt a rég elhatározott és már folyamatban lévő munkáját, hogy a váciuti villamosközlekedést külön pályaval függetleniti a többi járművektől s igy a mai közlekedési időt lényegesen meg fogja röviditeni és hozzávesszük még a Váci-ut ujpesti szakaszán már elhatározott utcakiszélesitést és rendezést, akkor azt mondhatjuk, hogy közlekedésileg a hely oly kiválóan van megválasztva, hogy annál jobbat nem is kivánhatunk.

A vizisport terület közepét 75 m széles és mintegy 1150 m hosszu nyilegyenes evezőspálya foglalja el, amely tehát az uj kikötőmedencével együtt biztositja a 2000 m-es versenypályát. A viztükör legmélyebb vizállás esetén 1 es fél m mélységü lesz. Az evezősmedence északi részénél csatlakozik az Egyesült Izzó már kialakitott szep zöld sportterülete. E mellett zsilip fog létesülni, hogy azon keresztül a mindenkori vizállástól függetlenül a hajókat a nagy Dunába át lehessen juttatni.

Az üdülőterület részletesebb berendezésére vonatkozólag is sok értékes gondolat van lefektetve. Természetesen ezek csak vázlatok és annak idején majd a részletes kidolgozott szükségletek fogják a valódi elrendezést és formákat kialakitani. Kivánatos is, hogy épitészeink nemes versengésben tervpályázatokon tudásuk legjavát mutassák be és minthogy az egész terület egy kézben lesz, igazán gondoskodni lehet majd arról hogy az összes épületek stilusa és elhelyezése s az egész terület kertészeti kiképzése nagyvonalu legyen és egy olyan gyönyörü egységben olvadjon fel, amely méltán büszkesége lehet fővárosunknak és az evezős társadalomnak.

Az evezős versenyeket délről északra fogják lefolytatni és ezért a medence északi végén a célnál létesül a két nagy tribün. A tribünök mindegyikét 12—12.000 emberre tervezik. A tribünök alja természetesen öltözők, étkezők és különböző sportcélokra kihasználhatók.

Az uj félszegeten a tribünöktől délre sorakoznak fel a csónakházak, amelyekből a hajók leszállitása a vizre itt kényelme ebben megoldható, mint a Nagy-Dunán. A csónakházak mögött célszerüen lehet elhelyezni az öltözők sorát. Itt láthatunk még egy 100 m-es uszómedencét, melyet szintén tribün épület vesz körül és napozókat.

A félszigeten még sok helyet nyertünk dunai csónakházak részére is a vágányok közelében pedig a csónakjavitó műhelyeket lehet célszerüen elhelyezni. E műhelyekben a hajóknak összpontositott épitése és javitása is elképzelhető, ami a költségeket mindenesetre csökkentené.

A medence pesti oldalán is terveznek ilyen műhelyeket és csónakházakat s kő öttük teniszpályákat. A déli részen látunk még egy másik uszómedencét is, mely a szomszédos ipartelepektől könnyen kaphatna me'egvizet, s igy a közelebbi környék népies fövényfürdőjévé lenne kifejleszthető.

Ez a terv olyan sokat nyujt és annyira szép, hogy a mai vérzivataros időkben szinte félve gondolunk a megvalósitás lehetőségeire. De ha jobban megnézzük, rájövünk, hogy a legnagyobb előnye az, hogy minden nagyvonalusága mellett teljesen reális, mert részletekben, fokozatosan valósitható meg.

A párhuzammü létesitése olyan közszükséglet, amely a Duna hajózhatósága, valamint Ujpest és Budapest egészsége miatt jóformán halaszthatatlan, annak létesitése mindössze 1½—2 milliót jelent s ez az összeg is 3 évre oszlik el.

Bauer osztályfőnök ezt már a folyó évi költségvetésben biztositani kivánja és igy minden reményünk meg lehet arra, hogy az néhány év alatt el is készül. Ezzel bizonyos kotrási munkák után az evezőspálya már rendelkezésünkre is áll. A további kiépitéseket a mult évben mintegy 16 millió pengőre becsülték. Hogy ez mikor fog rendelkezésre állni, az természetesen elsősorban a háborutól és más külső körülményektől függ.

De bizalommal nézhetünk a megvalósulás felé, mert azt oly kitünőségek támogatják, mint vitéz *Béldy* Alajos altábornagy és *Szendy* Károly polgármester.

Célunkat azonban csak akkor fogjuk elérni, ha az evezőssport és vizmenti üdülés minden barátja is egységesen felsorakozik a kitünő tervek mögé, egységes közvéleményt teremt mellette és hirdeti, hogy az alkotó munkának a háboruban sem szabad megállania.

Légrádi Dezső: Bélyeggyüjtők Szakkönyvtára
Bélyeggyüjtők Zsebkönyve ... ... — 4.80
Orsz. Cimtára ... ... 12.—
Margit-körút 51. Csekksz. 35735

Elértéktelenedett koronás névértékü
régi részvényt, kötvényt
és bankzáloglevelet vásárolok „Szakértő" jeligére főkiadóba.

FELHIVÁS. A Szent István Film Részvénytársaság 1943 február 22-én megtartott közgyülése kimondotta és a budapesti kir. Törvényszék mint cégbiróság Cg 14674/52. sz. végzésével hivatalból elrendelte a társaság felszámolását. Felhivatnak a társaság esetleges hitelezői, hogy követeléseiket a társaságnál, Budapest VIII., Bangha Béla-u. 12., III. em. 14. sz., 6 hónap alatt jelentsék be, illetve érvényesitsék. Budapest, 1943. március 28. A Szent István Film Részvénytársaság felszámolás alatt felszámolói.

ANTIK BUTOROK
garniturák csillárok disztárgyak stb a Magyar Vacuum Cleaner Beraktározó helyiségeiben. V., Visegrádi-u 62. Forgács Zoltán cég.

Garanciával
megöli poloskáit
Tóth Féregirtó, IX., Lónyai-u. 14. Telefon: 181—326.

Filléres HIRDETÉSEK

Apróhirdetéseket felvesz a központi kiadóhivatalon kivül a KSV fiókkiadóhivatala: „Christophoros" Utazási és Menetjegy Iroda, IV., Kossuth Lajos-utca 5. szám alatt, hiretőirodák és dohánytőzsdék.

Minden szó hétköznap 20 fillér. — Vasárnap 25 fillér. — Első és vastagabban szedett szavak duplán számitanak. Legkisebb hirdetés 10 szó. — Állást keresők 50 százalékos engedményben részesülnek. Keretes hirdetések millimeter sora hétköznap 30 fillér, vasárnap 40 fillér.

Filléres hirdetések folytatása a 20. oldalon

Lakás

ELCSERÉLNÉM VIII. ker.-i kétszobás, régi bérü, összkomfortos lakásomat budai lakásért. Cim a kiadóban. 6219

Családi ház

MIELŐTT családi házat vesz, bérel, elad vagy bérbead, forduljon bizalommal Előd irodához, Váci-ut 39. T.: 292—577. 3934

Birtok

MIELŐTT birtokot vesz, bérel, elad vagy bérbead, forduljon bizalommal Előd irodához, Váci-ut 39 Telefon: 292—577. 3934

HIRDESSEN A NEMZETI UJSÁGBAN

Rádiót, gramofont
hanglemezeket és minden villamossági cikket
megtalál Schmidt
szaküzletében, VI., Teréz-körut 29. Telefon: 326—513. VÉTEL, CSERE!

Telek

BORZSONYLIGETEN a magyar Svájc
uj nyaralótelepén, ujonnan tervezett modern forrásstrand mellett, a turisták paradicsoma, szép kilátással a Dunára:
TELKEK
200—300 □ ölesek, ölenként 8—12 pengő propaganda-ár mellett, készpénzért kaphatók:
PARCELLÁZÁSI IRODA, Budapest, Baross-tér 17., I. em. 9. Telefon: 424—373.
Díjtalan kiszállitás!

Széchenyi-hegyen, Konkoly Th.-utnál **FAWEEKENDHÁZ** kis telken 10.000-ért, u. o. weekend-telkek részletre. Ir. 184—366, 165—371.

Lakberendezés

VESZEK butort, iroda-, lakberendezést, régiségeket, szőnyeget, képet. Magyary Ferenc, VIII., Dobozi-ut 1. Tel.: 133—639. 6146

NAGYON szép, fekete tölgyebédlő eladó, Dohány-u. 76., II. 1. 6300

Ruházat

SZABÁS, varrás legmodernebb kiképzése mestervizsgához, IV., Molnár-utca 20., földsz. 2.

HORRIBILIS árakat fizetek használt férfi- és egyenruhákért, saját üzletem részére. Frost, Kazár-utca 5. Telefon: 426—772. 3946

Perzsa, perzsalábbundák, nerc, ezüst, kék, fehér
rókák
FRITZ szücsnél,
Hegedüs Sándor-utca 10.

Vétel — Eladás

FARKASRÉTEN, vill. megállóhoz közel, 1555 □-öl gyümölcsös lakóházzal, olcson eladó. Előd iroda, 292—577. 3950

Ujfehértón
jóminőségü kaolin kapható. Cim a kiadóhivatalban.

Ingatlan

KERESEK megbizóim részére villákat, házakat, telkeket, tanyásbirtokokat, szőlőt, gyümölcsöst. Leirást kérek. Bálint ingatlanforgalmi iroda, Budapest, Huszár-utca 6. 6249

Olvassa a Képes Krónikát!

Kérjük t. Olvasóinkat, hogy vásárlásnál hivatkozzanak mindig a Nemzeti Ujságra.

A Török Birodalom szerepe a középkortól a megujhodásig

A bámulatos fejlődés, amely Törökországot a középkor idején a vezető nagyhatalmak közé emelte, II. Szolimán uralkodása alatt érte el tetőfokát. A történelmi fejlődésnek ezt a csucspontját természetesen már aligha követte volna ujabb fellendülés, hiszen az Ozmán Birodalom akkoriban *a budai hegyektől a Vörös-tengerig, a Perzsa-öböltől és a Kaukázustól Északafrika partvidékéig terjeszkedett.* Az európai nagyhatalmak érthető módon egyre féltékenyebb bizalmatlansággal figyelték a „Fényes Porta" egyre nagyobb távlatokba törő és szinte világrészeken át ivelő uralmának kibontakozását, hiszen tagadhatatlan, hogy akkoriban a szultán uralma alá tartozott *az egész Balkán-félsziget, az egykori Bizánc, Kisázsia, Anatólia, a kaukázusi tartományok, egész Arábia, mig az ugyanakkor az északafrikai arab fejedelemségek függetlensége látszólagos maradt csupán,* mert azok fejedelmei nagyrészt a szultán hübéresei, illetve vazallusai voltak. Ugyanakkor az *Ibér-félszigeten* is ott lengett még az izlám lobogója és *cordovai kalifátus Castilia* és *Aragonia* létérdekeit veszélyeztette.

A lemorzsolódás folyamata, amely egy ilyen természetü óriási arányu világbirodalom diadalának csucspontja után logikus törvényszerüséggel bekövetkezett, mint már emlitettem, *Spanyolország* területéről szoritotta ki először az izlámot, amelyet ott sokkal kevésbé a török, mint inkább a mór népek igyekeztek meghonositani. *Aragoniai Ferdinánd és Castiliai Izabella* voltak az első keresztény fejedelmek, akik megtörték az Izlám előretörését az európai kontinensen s ugyanekkor megalapozták az Európa délnyugati végein egyre nagyvonalubb arányokban kibontakozó *Habsburg-világbirodalmat.*

Időközben *II. Szelim* szultán alatt megkezdődött a középkori török világbirodalom hanyatlásának korszaka. *Konstantinápoly* emberemlékezet óta valóságos „Erisz Almája" és állandó vita tárgya volt az európai hatalmak között. Felfogásuk szerint ugyanis *birtoklása döntő jelentőségü lehetett volna a világhegemónia megszerzésére nézve.* A Boszporuszparti nagyszerü főváros, amely egyuttal *a meleg tengerek felé vezető ut kapuját is jelentette,* mindenekelőtt a *cárok* érdeklődését keltette fel. Évszázadok óta a legnagyobb figyelemmel kisérte a cári kormány az egykori *Bizánc* s az akkori *Török Birodalom* fővárosának fejlődését, szinte szakadatlanul a pillanatra várva, hogy azt valami uton-módon megszerezhessék. Az első világháboru előtti *német császárság* hasonlóképpen igen fontos állomásnak tekintette Konstantinápolyt, a sokat emlegetett *Berlin—bagdadi utihálózat* kialakitása céljából. *Anglia* szempontjából viszont épp olyan jelentős tényezőnek bizonyult az *Aranyszarv* melletti metropolis a *Szuezi-csatorna biztonsága* és ezzel kapcsolatban a Brit Birodalom ütőere — *India* — felé vezető ut fölötti szabad rendelkezés érdekében. 1869. november 17-től kezdve, vagyis a Szuezi-csatorna megnyitása óta ez a legfőbb szempont volt irányadó az angol politika számára. Magától értetődik, hogy Anglia éppen ezért sehogy sem nézhette volna ölbetett kézzel a Dardanellák, illetve a Német császárság, akár a cári Oroszország részéről történő annektálását. Mindezektől függetlenül a brit politika legfőbb célkitüzése *Palesztina, Arábia* és *Mezopotámia* akkoriban javarészt török fennhatóság alá tartozó területek és tartományok *megszerzése* volt.

A különböző európai nagyhatalmak versengésében *Franciaország* sem maradt tétlen. Már az ujkor küszöbén egyre szivesebben emlékezett vissza a keresztes hadjáratok dicsőséges fegyvertényeire, *Bouillon* Gottfried jeruzsálemi királyságára és hasonlóképpen igényt támasztott *Palesztina* megszerzésére, hatalmát *Szíriára* és *Said Sejk* földjére is ki óhajtva terjeszteni. Ez az utóbbi Délnyugat-Arabia kiszögelésén elterülő vidék egészen csekély, alig 16.6 négyzetkilométernyi terület. Lakóinak száma alig ezer lélek mégis ez a földrajzi pont rendkivül fontos a *Bab el Mandeb-szoros* fölötti uralom szempontjából. Franciaország 1734-ig igényt támasztott erre a csekély és jelentéktelennek látszó területsávra, mégis 1870-ig tartott, amig azt sikerült megszállania. A megszállás után a francia kormány az emlitett terület fölötti uralom összes jogait megváltotta a *„Rabaud-Bazin Társaság"*-tól. Ezt az egyezményt azonban *Anglia soha nem ismerte el,* mert kizárólagosan magának követelte a Bab el Mandeb-szoros fölötti ellenőrzés jogát. Később Franciaországnak sikerült *Obok* és *Dzsibuti* területének a gyarmatbirodalmához való csatolása, *Olaszország* pedig, amely az egyre fejlődő itáliai királyság idején érthető módon gyarmatok megszerzésére törekedett, az arábiai partvidékkel szemben lévő *Erytreában* teremtett magának gyarmatot. A bizánci császárság feltámasztásáról annakidején a kis *Görögország* is ábrándozhatott, amely a maga részére *Szmirna* és a göröglakta *Nyugat-Anatólia* területének megszerzését óhajtotta volna, sőt volt idő, amikor az *Osztrák-Magyar Monarchia* vezető államférfiai hasonlóképpen mérlegelték egy kisázsiai gyarmat megszerzésének esetleges lehetőségeit. *Ma már nem vitás, hogy a kontinentális nagyhatalmak egymással ellentétes közelkeleti érdekei idézték elő nem csekély mértékben az 1914-ben kirobbant első világháborut.*

Az 1571 október 7-iki *lepantoi tengeri* csata, amikor *Don Juan d'Austria* flottája diadalmaskodott a török gályák fölött, forduló pontot jelentett az Ozmán Birodalom történetében. A nyugati hatalmaknak a keleti birodalom fölött hosszu évtizedek után aratott első nagyszabásu győzelme, *Hunyadi* János világra szóló *nándorfehérvári diadalára* emlékeztett és azontul sorozatos támadások indultak meg az Ozmán császárság ellen. *A török nép azonban kemény ellenfélnek bizonyult!* Teljes évszázad szakadatlan küzdelmei egyre megujuló háboru során *Bagdad* és *Tebriz* elveszett ugyan, ehelyett azonban *Köprili Achmed* nagyvezér 1672-ben meghóditota *Podoliát* és *Ukrániát* és török fennhatóság alá helyezte.

A lemorzsolódás korszaka

A XVII. század utolsó évtizedei szakadatlan háboruság közben teltek el 1699-ben *a törökök kiüritették Magyarország megszállott területeit és Erdélyt. Podoliát és Ukrajnát átengedték Lengyelországnak, mig Peloponnezoszt a velencei köztársaságnak.* 1770-ben *I. Abdul Hamid,* a cári orosz kormány nyomására független állammá nyilvánitotta *Krimeát* és beleegyezett a *Havasföld* és *Moldva,* valamint a mai Románia déli tartományainak orosz cári védnökség alá helyezésébe. Oroszország trónján akkoriban *II. Katalin* cárnő ült, aki a történelmi feljegyzések szerint komolyan foglalkozott az egykori bizánci birodalomnak unokája uralma alatt történő visszaállitásával. Az ifju nagyherceget éppen ezért gondos előrelátással *Konstantinnak* kereszteltette. Tervének keresztülvitele érdekében szövetségre lépett *II. József* császárral és kikényszeritette a Dnyeszter jobbpartján lévő területek kiüritését.

A roppant arányu Török Birodalom évszázadokig tartó lassu lemorzsolódásához nagy mértékben hozzájárult a történetirók egybehangzó megállapitásai szerint is az, hogy az akkori szultánok és az Ozmán császári ház egyéb tagjai között szinte állandó volt az egyenetlenkedés. A szultánok a XVIII. század végefelé állandóan bizalmatlankodtak legközelebbi hozzátartozóik iránt, attól tartva, hogy főhatalomra törnek. Akkoriban sok dolga akadt a *„selyemzsinór"*-nak. . .

A *XIX.* század kimagasló szultánja, *II. Mahmud* kivételes képességü, rendkivüli férfiu volt. Uralkodását mégis a balsikerü *események egész sora keseritette meg.* 1802-ben *Beszarábiát* volt kénytelen az oroszoknak átengedni. 1804-ben kitört a *szerb felkelés,* amelynek leküzdése sulyos áldozatokat követelt és teljes egészében még sem sikerült. 1821-ben a *görögök* támadtak ellene és harcoltak olyan elszántsággal, hogy *Mahmud* szultán mégis kénytelen volt az ugynevezett dunai fejedelemségek különböző előjogait, majd utóbb *Görögország függetlenségét* elismerni. Mindezek után *Egyiptom* pasája lázadt fel a török uralom ellen és sulyos helyzetében a szultán arra kényszerült, hogy az uj ellenség ellen régi lovagias ellenfelei támogatását kérje. Az európai hatalmak nem is zárkóztak el a segélynyujtástól, ám a békekötéskor a szultánnak mégis el kellett ismernie *Egyiptom független helytartójául* a lázadó basát, akit mindezen felül még *Szíria* és *Kréta-szigetének* közigazgatásával is megbizott. Erre azután a nagyravágyó basa *Egyiptom alkirályává* kiáltatta ki magát és ujra hadatüzent a szultánnak . . .

Ezt a tulkapást azonban már az európai nagyhatalmak sem voltak hajlandók eltürni. A világhóditó terveket szövögető alkirálybasát *visszavonulásra kényszeritették* ugyan, a maguk részéről azonban viszonzásul a *török területen élő keresztény egyházak és felekezetek szabad vallásgyakorlásának engedélyezését* követelték és megkötötték az ugynevezett *Dardanelli-egyezményt,* amely arra kötelezte Törökországot, hogy békeidőkben a *tengerszorosakat és a Boszporuszt egyszersmindenkorra elzárja mindennemü hadihajók közlekedése elől.*

Az 1853-ban kitört *krimi háboru* Törökország számára nem járt területi veszteséggel. Befolyása azonban az „európai nemzetek koncertjében" mégis érezhetően csökkent. A három dunai fejedelemség feltarthatatlanul tört a teljes függetlenség kivivása felé, amelyet egyébként *Montenegró* már *1852*-ben kiharcolt magának.

Mindezek után tört ki az *orosz-török háboru,* amelynek következményeit a *San Stephano-i békeszerőzésben* szabályozták s amelyeket utóbb az 1878. junius 13-tól julius 13-ig tartó *Berlini Kongresszus Törökország javára* bizonyos mértékben *módositott* ugyan. A szultán mégis kénytelen volt a *dunai fejedelemségek,* valamint *Montenegró* teljes *függetlenségének elismerésére,* ugyszintén a *bulgár fejedelemség megalakitásának elismerésére is.* A független Bulgária területe csupán a Nagybalkán hegyvonulatáig terjedt, mig a déli tartományok *„Kelet-Rumelia"* néven továbbra is korlátozott török fennhatóság alatt maradtak. Ugyanakkor az *Osztrák-Magyar Monarchiának* biztositották a jogot *Bosznia* és *Hercegovina megszállására, Görögországnak* pedig elismerték az északi határkiigazitáshoz való igényeit.

A történelmi tények igazolják, hogy az Ottomán kormányzat akkortájt vesztette el, ha nem is legnagyobb, de bizonyára igen értékes balkáni területeit. Nehéz helyzetében elkeseredett lépésre határozta el magát; tekintettel arra, hogy a *Berlini Kongresszus* döntése *Örményország* bizonyos területeinek a cári Oroszország számára való átengedését is elhatározta. A *Porta erre válaszul titkos egyezményt kötött Angliával,* amelynek védelmére bizta ázsiai tartományait s ezzel szemben *beleegyezett Cyprus-szigetének angol megszállásába* mindaddig, amig az elcsatolt örmény vidéket Oroszországhoz visszaszereznie nem sikerült. Tagadhatatlan, hogy ez a megállapodás sem bizonvult szerencsésnek, mert az örményvidékek jelentős részeit az első világháboru után Törökországhoz visszacsatolták ugyan, *a briteknek azonban eszükbe sem jutott Cyprus kiüritése.*

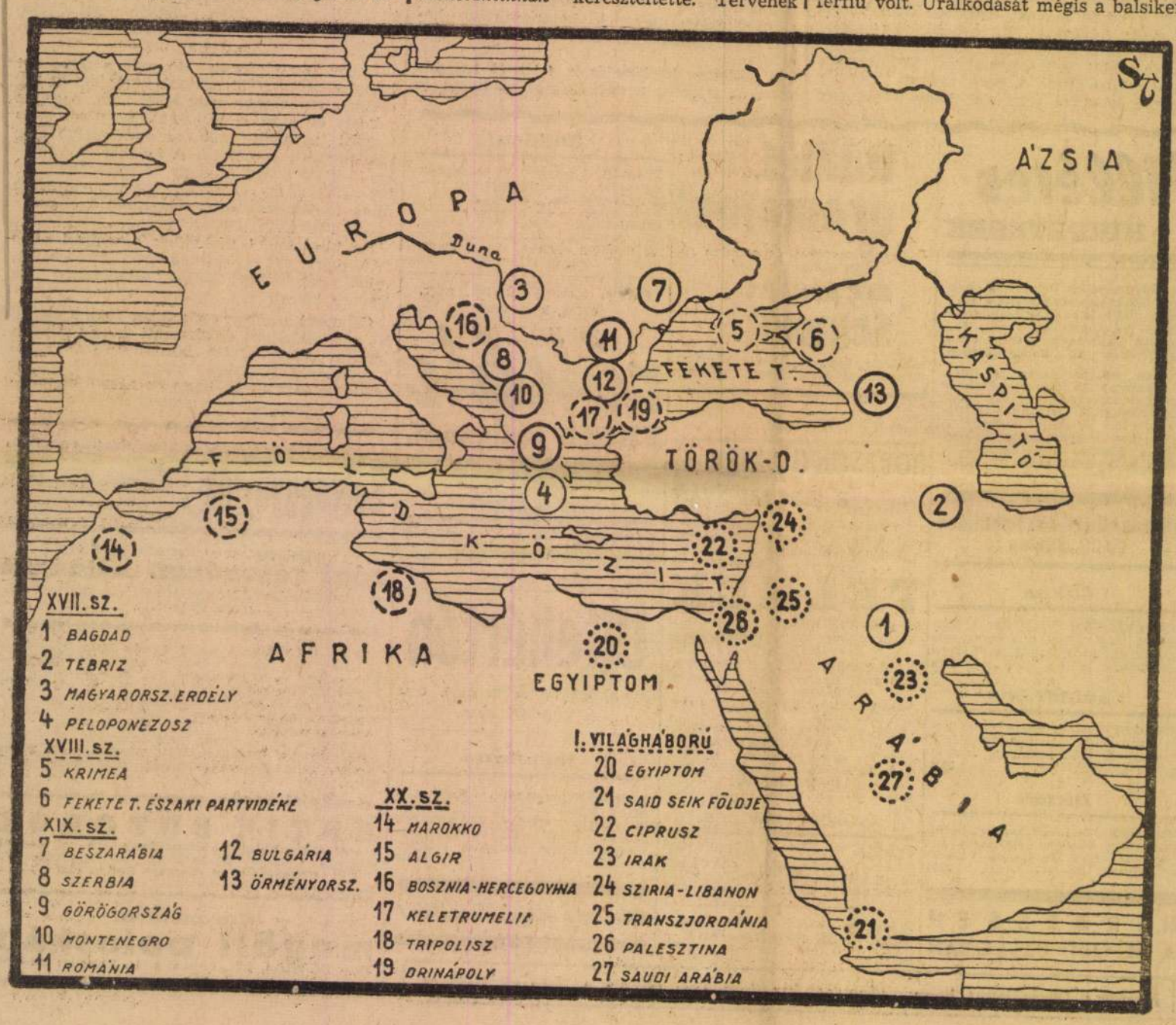

A megujulás korszaka

Az események ettől kezdve most már gyorsan követték egymást. 1918-ban *Északafrika* legnagyobb része legalább névleg még mindig a Török Birodalomhoz tartozott ugyan, mert a szultán tudvalevően a *kalifa* méltóságát is betöltötte s az itt élő mohamedánok egyházfeje volt. Névleges török fennhatóság alá tartozott ugyanakkor *Egyiptom* is, bár annak tulnyomórészét már 1882-ben angol csapatok szállották meg.

1906. január 17-én azután a Gibraltárral szemben lévő *Algecirasban* nemzetközi értekezletre gyültek egybe a nagyhatalmak és a hónapokig tartó tanácskozások során az április elején tartó megbeszélések alkalmával tisztázták egymás között északafrikai, balkáni és kisázsiai érdekeiket. *Anglia* már 1904-ben elismerte *Franciaország* előjogait *Marokkóban,* 1907-ben pedig *Franciaország* a hatalmak tiltakozása ellenére több jelentős pontot szállott meg Északnyugat-Afrikában, köztük *Casablancát* is. 1908-ban *Boszniát és Hercegovinát az Osztrák-*

Amint látjuk, tehát, a ház építése nemcsak téglák egymásra rakásából, nemcsak a szobák ötletszerű egymásmellé helyezéséből, szerkezetek konstruálásából és árkalkulációból áll. Sok egyéb szempontot kell még meggondolnunk akkor, amidőn lakást tervezünk.

Az itt elmondottak a lakásépítés feladatának néhány kérdésére kívánták a figyelmet felhívni és azt bemutatni, hogy milyen gondolatok irányítják a korszerű lakóházak tervező építészeit.

A sorházakról.

MÜNNICH ALADÁR.

A városi település legősibb és legtermészetesebb formája a sorház, azaz a szorosan egymás mellé épített családi házak sora. Míg a falusi népesség foglalkozásából kifolyóan különálló, elszórt házakat létesít, addig a városi lakosság nemcsak külföldön, de a mi vidéki városainkban is, sőt városunk régebbi negyedeiben is egymáshoz csatlakozva sorakoztatta fel családi házait, melyek mögött keskeny, hosszú kertek és udvarok húzódtak meg. Ez az ősi forma Angliában és Hollandiában napjainkig majdnem zavartalanul fennmaradt és csak annyi szabályozásra szorult, hogy a telkek hátsó részeinek beépítését megtiltják és így a házsorok között a csatlakozó kis kertekből napsütéses, levegős, zöld területet alakítanak.

Budapestet csak a mult évszázad végén bevezetett hibás városrendezési elvek vezették le erről a természetes fejlődési útról, mikor is a lakosságot mindenáron nagy, közös bérkaszárnyákba akarták terelni, azt tartva, hogy a bérkaszárnya az egyetlen elfogadható városi lakásmód. Városrendezési terveink és építésügyi szabályzatunk még ma is csaknem teljesen ennek alapján áll és a bérházakon kívül a legújabb időkig csak *nyaralókat* ismer, tehát olyan kertes házakat, melyekben a vagyonos osztály az év egy rövid nyári időszakát tölti.

A lakásmizériáktól és a pénzérték változásától sokat

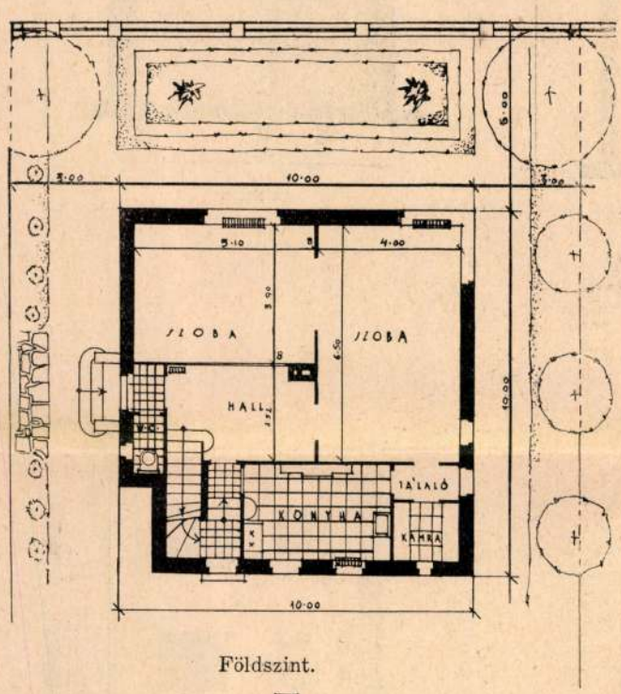

Földszint.

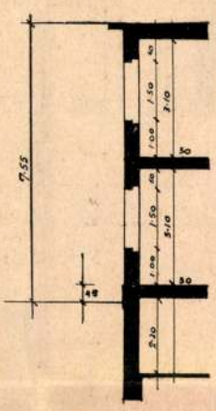

Metszet.

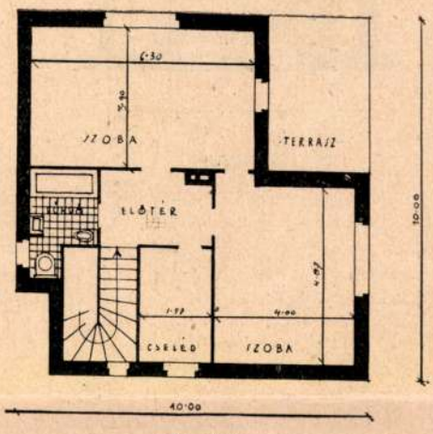

Emelet.

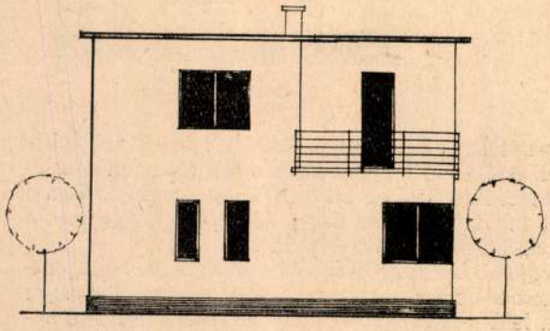

Oldalhomlokzat.

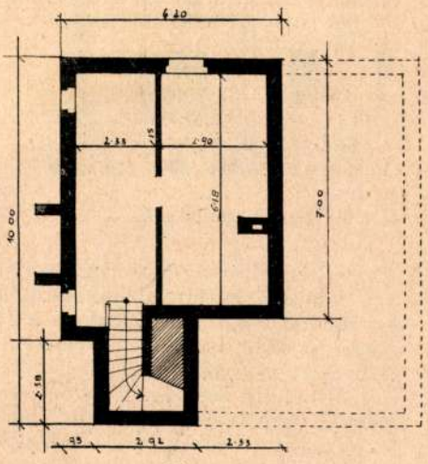

Pince.

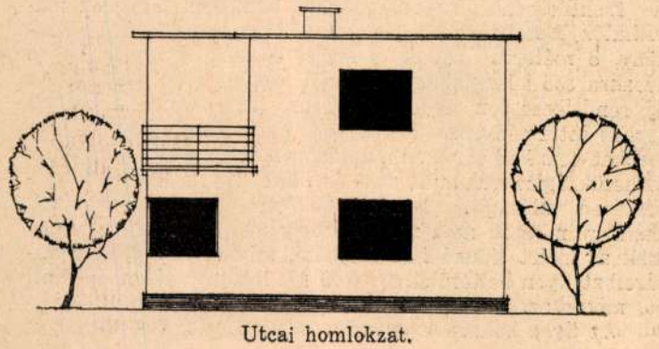

Utcai homlokzat.

1. ábracsoport. Szabadon álló villa földszinti, pince és emeleti alaprajza, metszete, oldal és utcai homlokzata.

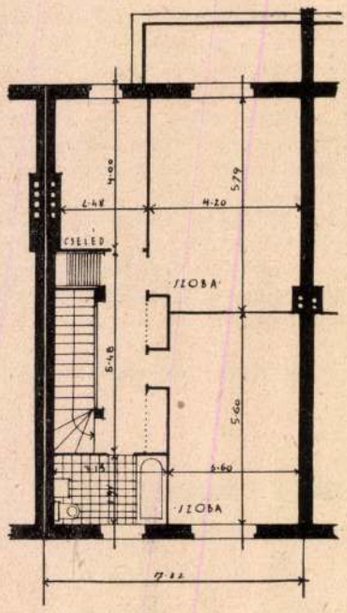

Emelet.

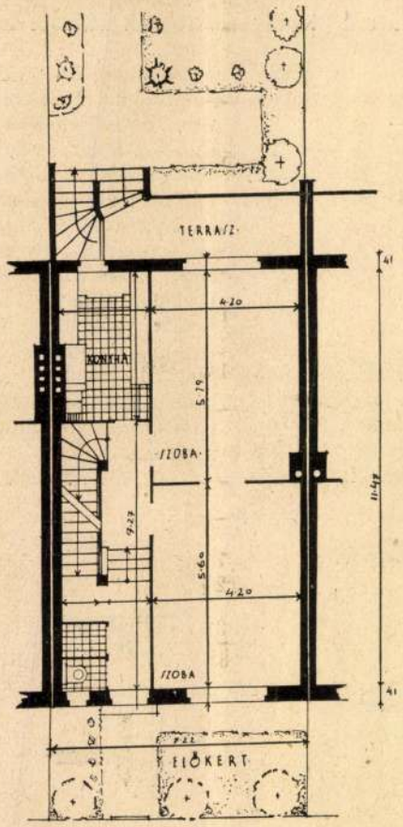

Földszint.

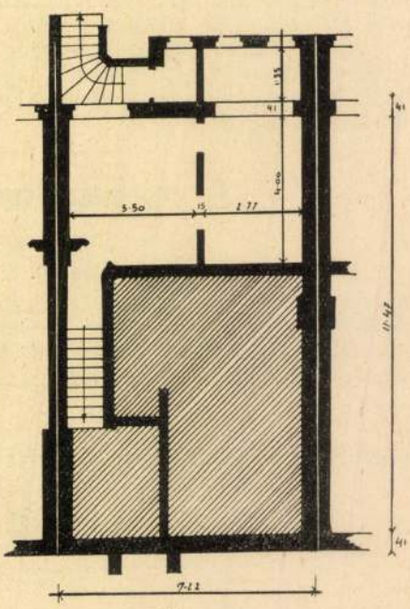

Pince.

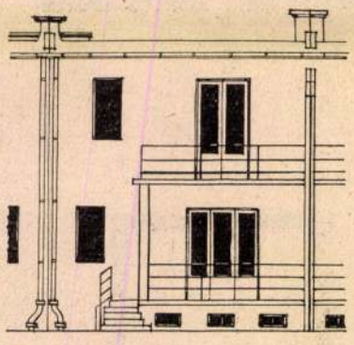

Kerti homlokzat.

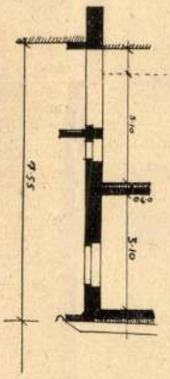

Metszet.

2. ábracsoport. Sorház.

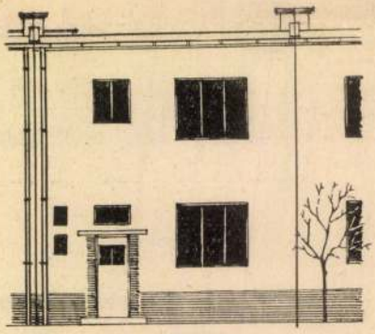

Utcai homlokzat.

szenvedett közönség azonban spontán áttörte ezeket az elavult elveket és társadalmunkban általános lett a kertes családi ház iránti vágy, mellyel a szorgalmas és takarékos család az idők minden változásában biztosíthatja megélhetésének egyik legfontosabb tényezőjét, az egészséges lakást.

Minthogy azonban a merev szabályok más megoldást lehetővé nem tettek, ez a mozgalom két irányban fejlődött ki. A tehetősebbek a város területén villalakásokat építettek és azok, kiknek legalább 30 ezer pengő költségre nem tellett, azok kényszerűségből a városokat övező külterületekre húzódtak, ahol élelmes parcellázók ingyenszállításokkal és be nem tartható ígéretekkel kápráztatták el a saját otthon után vágyódó kisembert.

Mindkét megoldás végzetes károkat okozott, mert a belterületen épített, elszórt villák, végtelen közműköltségekkel terhelték meg a községi háztartásokat és minhogy drágán épültek és drágán tarthatók fenn, igen sokszor túlzottan terhelik a tulajdonos magánháztartását is. A külterületi letelepedések pedig a köznek jelentékeny kárt okoztak azáltal, hogy a városi közművek és egyéb közterhek viselésében nem vállalnak részt, rendezetlenségükben a közegészségügyet és közbiztosságot veszélyeztetik, de károsak a településő szempontjából is, ki idejének és jövedelmének nagy részét a közlekedésre kénytelen elpocsékolni. Ezek a telepek szétszórtságuk következtében a közművekben s így a higiénia áldásaiban sohasem fognak részesülni. A telepes mezőgazdasági foglalkozást kis telkén nem üzhet és mégis kénytelen a falunlakás összes hátrányait elviselni.

A budapesti lakosság telepedési mozgalma szempontjából sorsdöntőnek nevezhetjük az 1933-as évet, mikor végre megadták a lehetőségét annak, hogy tervszerű beépítés kötelezettsége mellett 50 négyszögölig csökkenthető, 6—8 méter fronthosszúságú, soros családi háztelkek legyenek alakíthatók. Ezzel természetesen karöltve jár az is, hogy keskeny, 8 méteres utcákat is engedélyeznek, s így az egyes házakra eső közműköltség aránya szerint igen csekély. Az új rendelkezésben legfontosabb az, hogy végre a családi sorház intézményesen polgárjogot nyert és az, hogy a házsorokat nem kell okvetlenül egyidőben felépíteni, ami a nagy tőkeszükséglet, valamint adó- és illetékügyi előírások következtében valóságban lehetetlenné tette azok létesítését. Tehát mindössze ama megkötöttség mellett, hogy a telken csak az előírt típusú ház építhető, mindenki szabadon vásárolhat ilyen belterületen fekvő kis telket, s akkor építheti be, mikor azt anyagi körülményei megengedik.

Az ilyen belterületi közműves, körülbelül 50—80 négy-

1. táblázat. Sorház és villa építési adatainak összehasonlítása.

Létesítési költség		Villa	Sorház		
Hasznos kertfelület:	191·50 *m.*		191·50 m^2		
Kertesítés:	331·50 $m^2 \times 3$·— P	= 994·50 P	227·58 $m^2 \times 3$.— P	=	682·74 P
Telek méretei:	16·00×26·97=431·50 m^2		7·22 × 43·77 = 316·02 m^2		
„ területe:	120·— □-öl		87·54 □-öl		
„ ára	à 60·— P	= 7200·— „	à 50·— P	=	43377·— „
Közműköltség:	16·00 *fm*×130·— P	= 2080·— „	7·22 *fm* × 130·—	=	938·60 „
Utcai kerítés:	16·00 *fm* × 18·— P	= 288.— „	7·22 *fm* × 18.—	=	130·— „
Udvari kerítés:	2×26·97+16·00=69·94 *fm*		2 × 43·77 + 7·22		
	69·94 *fm*×6·— P	= 419·64 „	=70·26 *fm* ×6·— P	=	421·56 „
Beépítés:	770·— m^2 à 33·— P	= 25.410·— „	770·— m^3 à 29·— P	=	22.330·— „
	Összesen:	36.392·14 P			28.879·90 P

Fenntartási költség		Villa	Sorház		
Évi fűtési költség, koksz 75·—q à 7·— P	=	525·— P	45·— q à 7·— P	=	315·— P
Évi kertfenntartás:			227·58 $m^2 \times 0{\cdot}50$ P	=	113·79 „
331·50 $m^2 \times 0{\cdot}50$ P	=	165·75 „			
Évi homlokzat fenntartás: 302·— $m^2 \times 0{\cdot}10$ P	=	30·20 „	109·— $m^2 \times 0{\cdot}10$ P	=	10·90 „
Évi kamat és amortizáció a befektetett tőke után 8%	=	2.911·37 „			2.310·39 „
Fenntartási költség:		3.632·32 P			2.750·08 P

szögöles telek árát 2500—5000 pengőre és a rajta felépítendő kis házat 8—25.000 pengőre becsülve, megállapíthatjuk, hogy a kertes családi ház belső, közműves területen, a villa építéssel és fenntartással járó kétszeres költséget elszenvedni és nem kell a közművekről és a modern kultúrigényekről lemondva, munkahelyünktől elérhetetlen távolságban sínylődni. A sorházgondolatról mesterséges eszközökkel leszoktatott publikum még nem ismeri annak előnyét. Fel kell tehát világosítani arról, hogy ennél feleannyi közműköltség terheli, két időt álló homlokzatot kell létesíteni és fenntartani négy helyett. Csak két lehülő homlokzati felülete van és így fűtésben jelentékeny megtakarítást nyer, kevesebb a kerítés, kertlétesítési és kertfenntartási költség még akkor is, hogyha használható kertfelülete ugyanakkora, mint a villáé. Mindezeket összevetve, 30—40 százalékkal olcsóbban lakik, mint villalakás esetén, de zavartalansága még nagyobb, mint egy 150 négyszögöl körüli villateleken, mert védve van a minden oldalról való betekintéstől.

Összehasonlításképpen kidolgoztuk egy 4-szobás sorház és ugyanolyan férőhelyű villa tervét, melynél a beépített térfogat teljesen azonos és ugyancsak azonos a használható kertfelület is. A telek árát a villánál 60 pengőben, a sorháznál 50 pengővel számítottuk négyszögölenként, tekintve azt, hogy a sorház telke keskenyebb és mélyebb lévén, olcsóbban megszerezhető.

E két példának adatait összehasonlításra az 1. táblázat tartalmazza.

Fentiekből kitetszik, hogy az egyik esetben a lakó 3,632·32 pengő lakbérért lakik, másik esetben 2,750·08 pengő lakbérért. Tehát a villaelrendezés 32.08 százalékkal drágább megoldást ad, mint a sorház, azonos lakóérték és azonos utcaszélesség mellett.

Fontos a sorházak elősegítése nemzetgazdasági szempontból is, mert vele a közművek intenzívebb kihasználást nyernek, de azért is, mert kevesebb tőke immobilizálódik a lakáskérdéssel kapcsolatban és végül azért, mert a legegészségesebb módon megszünteti a kültelkekre való kiszivárgást.

Kívánatos lenne, hogy minél szélesebbkörű propagandával kedveltessük meg a sorházat a nagyközönséggel, felkeltve a telektulajdonosok, tervezők és vállalkozók érdeklődését ezirán az építkezési mód iránt, hogy így megfelelő áron elegendő kínálat álljon a kereslet rendelkezésére, s hogy vajha hatóságaink is minél jobban előmozdítanák ezt a nemzetvédelmi szempontból is elsőrendű fontosságú települési módot.

A racionális építőmunka két alapművelete a dimenzionálás és a kalkuláció.

Dr. Ing. NYIRI LÁSZLÓ

Az építés, tehát az épület megkonstruálása, két részből áll:

1. az épület megtervezéséből,
2. a tervezet végrehajtásából, azaz az építmény kivitelezéséből.

A tervezési munka további két tevékenységre különül és pedig:

a) az általános tervezési munkára (az építmény általános diszpozíciója, alaprajzi, homlokzati és keresztmetszeti megoldások, művészi részletei stb.);

b) konstruktőri tevékenységre (anyagok és szerkezetek helyes megválasztása).

Mindkét tervezési munka alapművelete a fentemlített kétirányú tevékenység, nevezetesen a dimenzionálás és a kalkuláció.

E két alapművelet az általános tervezési munka *(a)* feladataiban a következő főbb mozzanatokból áll: a telek beépítésének és az épület égtájak szerinti diszpozíciójának megoldása, általános alaprajzi, keresztmetszeti és homlokzati kialakítás, az egyes helyiségek elhelyezésének és méreteinek megállapítása. Ez a tervezési munka egyrészt az építmény megszerkesztésének észszerű és gazdaságos (tehát racionális) megvalósítására vonatkozik, másrészt az egész építmény — lakó, vagy középület — belső funkciójának racionális működésére is.

Emez utóbbi kérdéseknek konkrét részletei, mint pl. a lakószobák belső berendezése, célszerű konyha, a közlekedő helyiségek lehetőség szerinti csökkentése, higiéniai kérdések stb, stb., eme rövid tárgyalásból kikapcsoltatnak, mint hogy ezekre vonatkozólag egyéb tanulmányok tartalmaznak részletes ismertetést. Itt csak azt hangsúlyozzuk ki, hogy ez a tervezői munka alapjában véve nem egyéb, mint dimenzionálás, mindenkor a gazdasági szempontokat is figyelembevéve (tehát kalkuláció).

A tervezés említett második műveletével, a konstruktőri munkával, óhajtunk az alábbiakban egészen röviden foglalkozni, megjelölve azokat a munkákat, amelyekre ez a tevékenység kiterjed.

Az első nagy feladatkör az épületek konstruktív megszerkesztése, tehát alapzatok, falazatok és pillérek, födémszerkezetek és egyéb áthidalások, tetőszerkezetek stb. dimenzionálása, mindenkor a gazdaságossági szempontok figyelembevételével (kalkuláció). Ez az ú. n. statikusi munka.

A második nagy feladatkör a felhasznált anyagoknak helyes megválasztása, tehát lényében építőanyagvizsgálati feladat.

Magától értetődik, hogy e két utóbbi munkakör nem kü-

löníthető el élesen egymástól, ezek szorosan összefüggenek, sőt természetszerűen legszorosabb kapcsolatban vannak a tulajdonképpeni általános tervezési munkával is.

A konstruktőri tevékenység két nagy fejezetéből (a statikusi és az anyagvizsgálói témakörből), az utóbbit óhajtjuk az alábbiakban kissé közelebbről megvilágítani, azzal a céllal, hogy a különböző építőanyagok és épületszerkezetek értékeléséről képet nyujtsunk.

Az építőanyagok, illetve szerkezetek három csoportba sorozhatók és pedig:

1. Alapanyagok, ú. m. kötőanyagok (mész, cement, hidraulikus oldalékok, gipsz), homok, kavics, természetes építőanyagok és pedig kövek, fa, víz, vas, agyag, bitument stb.

2. Helyszínén, vagy gyárilag készített kész épületszerkezeti elemek (ezek már az 1. alatt felsorolt alapanyagokból állíttatnak elő). Ide tartoznak a különböző falazótéglák, válaszfallapok, födémtéglák, födémgerendák, a habarcs és a beton, illetve betonkészítmények (csatornacső, burkoló lapok), szigetelő lemezek, tetőfedőanyagok, csempék stb.

3. Nagy megépített szerkezetek (az 1. és 2. alatt felsorolt anyagokból előállítva). Ilyenek a födémek, falak és pillérek, útburkolatok stb.

Mindezek az építőanyagok, illetve szerkezetek az épületbe beépítve különböző módon vétetnek a használat közben igénybe (pl. teherhordásra, víz- vagy hőszigetelésre, kémiai behatásokra stb.) és az anyagainknak, illetve szerkezeteinknek kellő (többszörös) biztonsággal kell ellenállaniok a felsorolt igénybevételeknek. A jó és rossz építőanyagok, illetve szerkezetek megkülönböztetésének lényegéül éppen az szolgál, hogy a különböző igénybevételeknek mekkora biztossággal képesek ellentállani.

Maguk az igénybevételek, tehát azok a külső behatások, amelyekkel számolnunk kell, részben fizikai, részben kémiai természetűek és a következőkép csoportosíthatók:

a) Külső terhelésből származó erőhatások (nyomás, húzás, hajlítás, csavarás, kopás stb.);

b) Hőmérékleti behatások (fagy és hő);

c) Nedvesség behatása (eső, talajvizek stb.);

d) Kémiai igénybevételek (káros talajvizek behatása, atmoszférikus szennyezések stb. behatása);

e) Egyéb fizikai és kémiai igénybevételek (pl. elektromos hatások, hangszigetelési kérdések stb., stb.).

A különböző szerkezeteink valamennyien többé-kevésbé ki vannak téve az előzőkben felsorolt igénybevételeknek. A szerkezetek előállításához tehát olyan anyagokat kell használnunk, amelyek ezekből az igénybevételekből származó behatásokat kellő biztossággal viselik.

A konstruktőr munkája itt abban áll, hogy a felhasználásnak és igénybevételeknek megfelelően mindenkor a legmegfelelőbb anyagokat válassza meg, ügyelve a gazdaságossági követelményekre is. Ez a tevékenység tehát ismét az előzőkben kiemelt kétféle funkcióból áll, nevezetesen a dimenzionálásból és a kalkulációból.

Modern értelemben ugyanis nem csupán a terhelésekből származó erőhatásokra dimenzionálunk, hanem a szerkezeteket dimenzionáljuk egyéb kémiai és fizikai behatásokra is.

Vannak szerkezetek, amelyeknél a kémiai behatásokra való dimenzionálás adott esetben nagyobb fontosságú, mint a fizikai igénybevételekre való méretezés. (Gondoljunk pl. a keserűvizes talajokban történő alapozásokra.)

A dimenzionáláskor sokszor arra jövünk rá, hogy a különböző behatásoknak megfelelően többféle anyaggal is kell dolgoznunk (pl. teherhordó vasszerkezetek tűzbiztos burkolása, teherhordó terraszok víz- és hőszigetelése stb.). Ilyen esetekben a szerkezeteinket több különböző anyagból fogjuk megkonstruálni.

Maguknak a felsorakoztatott építőanyagoknak, illetve szerkezeteknek különböző vizsgálatait laboratóriumi természetük szerint megfelelő szabványelőírások szerint végzik el.

Az egyes szerekezetek méretezésekor a készítésükhöz felhasznált anyagoknak, illetve szerkezeti elemeknek különböző tulajdonságaival — amelyeket számszerű értékekkel tudunk kifejezni — szoktunk számolni.

A szakszerű költségvetés és leszámolás fontossága.

GOTHÁRD ZSIGMOND.

A köztudatban az a sajnálatos és téves vélemény van, hogy az építkezés mindig többe szokott kerülni, mint amennyire előirányozták. Ezzel a kérdéssel kapcsolatban óhajtjuk az alábbiakban a tervező építészmérnök közreműködésének fontosságát megvilágítani.

Nemcsak az épület művészi megjelenése, külső-belső csinosságának biztosítása, a lakás jó beosztása, az ajtók, ablakok, berendezési tárgyak helyes méreteinek megválasztása és azok megfelelő elrendezése a tervező feladata, hanem az is, hogy a rendelkezésre álló pénzösszegen belül az épület a legcélszerűbb és legtartósabb anyagokból épüljön, egyszóval az építtető megkapja pénzéért azt, amit akar. A célszerűséget és tartósságot a szakszerűen elkészített előméret költségvetés biztosítja, mely az épület összes alkatrészeinek nemcsak pontos és részletes minőségi, hanem mennyiségi leírása is. Pontos és részletes előméretes költségvetés alapján készült ház befejezés, illetve a vállalkozóval történt leszámolás után nem lépheti túl az előirányzatot és nem tartalmazhat silány anyagokat.

A tervező építész feladata tehát a tervek elkészítésén kívül egyrészt a *szakszerű, részletes előméretes költségvetés megszerkesztése*, másrészt az építkezés helyszínén folytatott ellenőrzések lebonyolítása után, a munka felülvizsgálata, illetve a *vállalkozóval való leszámolás*. Az építtető anyagi érdekeinek védelme tehát elsősorban a költségvetés és a leszámolási művelet szakszerűségétől és gondosságától függ.

Lássuk, *hogyan készül a jó költségvetés*. Mindenekelőtt a tervező építész, az építtetővel folytatott beható tárgyalások után meghatározza a pénzügyi kereteken belül legcélszerűbb, legtartósabb anyagokat. Választ a szóbajöhető vakolati, burkolati, padozati, mázolási stb. módozatok és berendezési tárgyak között, majd a már elkészített tervek alapján kiszámítja az összes építési és iparosmunkák pontos mennyiségeit. A földmunkákat, falazatokat, köbméterek; a tetőszerkezeti ácsmunkákat, tetőfedést, padozatokat, burkolatokat, vakolást, stb négyzetméterek, valamint folyóméter vagy darabszám szerint az épület összes egyéb alkatrészeit: a lépcsőket, csatornákat, ajtó-ablaktól kezdve az utolsó kilincsig, csapig, vagy lámpahorogig! A gyakorlott építész gondoskodása itt látszatra oly jelentéktelen apróságokra is kiterjed, amire legtöbb építtető nem is gondol előre. Mint ahogy például az ajtók helyes, vagy helytelen nyitási iránya a helyiségek lakályosságának fontos kelléke, úgy a villany- és csengőberendezések kapcsolási módjai, vagy a választandó kilincsek alakjának vagy a záraknak építtetővel való megbeszélése a tervezőnek sokszor egy-egy órai munkáját is igénybe veszi. Ez a gondosság azután a költségvetés szövegezésében jut igazán érvényre. Minden kétséget kizáróan tartalmaznia kell a költségvetésnek a legapróbb részletet is. Mert nem kívánhatunk meg a vállalkozótól olyat, amire nem kötelezte magát. Hiába akarnánk például azt, hogy ablakainkon rúgós kitámasztó, üvegvédőgomb, alulról kezelhető nyitó szerkezet stb. legyen, ha a költségvetésben még oly szükséges és természetes tartozékok nem foglaltatnak benn! A szöveg pongyolasága az építtetőnek mind pénzbe kerül és előre nem látott kiadást jelent. A vállalkozó haszonra dolgozik, könnyen érthető, ha az építtető által természetesnek tartott, de a szerződésen túlmenő kívánságokat egyáltalán nem, vagy csak biztos haszna arányában tud kielégíteni. Így is megtörténik az, ha mondjuk a padozat vagy például a fürdőkályha csaptelepének minősége minden kétséget kizáróan nem volnának az építtető kívánságának és a kereskedelmi szokásoknak megfelelően műszaki értelemben is helyesen a költségvetésben körülírva, vállalkozó a használat szempontjából talán éppoly megfelelő, de a kiírástól eltérő, kevésbé költséges és kevésbé értékes anyagokat, vagy munkát fog szállítani. A csak látszatra megfelelő, vagy éppen egészen silány anyagok között az építtető természetesen a tervező építészmérnök tanácsa nélkül éppoly kevéssé tud választani, mint a nemszakértő a szabó nélkül a szövetek minősége között! Így lesz a pontos és szakszerű kiírás a leghatásosabb fegyver az építtető, illetve megbízottja, a tervező építészmérnök kezében. Csak a

Külföldi mintára nálunk is divatba jöttek a polgári „sorházak"

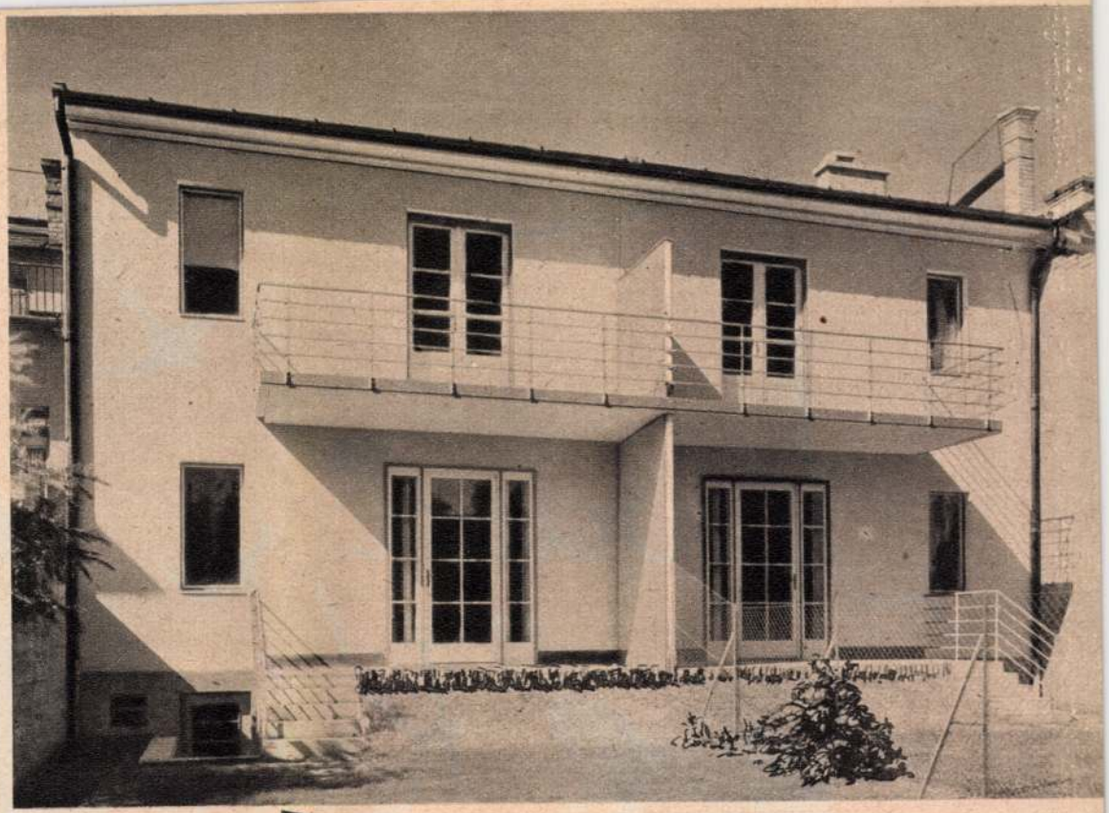

A Tarcali-ut 22/b. és c. számu sorház udvari homlokzata

A városi település legősibb és legtermészetesebb formája *a sorház*, azaz a szorosan egymás mellé épitett családi házak sora. Mig a falusi népesség foglalkozásából kifolyólag különálló, elszórt házakat létesit, addig a városi lakosság nemcsak külföldön, de a mi városainkban is, sőt fővárosunk régebbi részeiben is, *egymáshoz csatlakozva sorakoztatta fel családi házait*, melyek mögött keskeny, hosszu kertek és udvarok találhatók.

Ez az ősi forma *Angliában és Hollandiában* napjainkig majdnem zavartalanul fennmaradt és csak annyi szabályozásra szorult, hogy a telkek hátsó részeinek beépitését megtiltják és igy a házsorok között a csatlakozó kis kertekből *napsütéses, levegős, zöld területet képeznek ki.* Nálunk a hatósági előirások mesterségesen téritették el a közönséget ettől a természetes épitési módtól.

A pesti publikum, ha családi házra vágyódott, eddig kénytelen volt drága villát épittetni és annak fenntartásával járó költségeket viselni, vagy pedig kénytelen volt az elővárosokba költözni s ott közművek nélkül a várostól óriási távolságra sinylődni, idejének és jövedelmének nagyrészét közlekedésre pocsékolni.

Az épitésügyi szabályzat legujabb módositása tette csak lehetővé, hogy *a közönség régi óhaja teljesülésbe menjen és tervszerű beépités kötelezettsége mellett 50—60 négyszögöles telkeken családi sorházak létesüljenek.* Az uj rendelkezés szerint a házsorokat nem kell okvetlenül egy időben felépiteni, hanem az előirt tipusnak megfelelően mindenkor akkor épitheti fel, *amikor anyagi körülményei megengedik.*

A sorházrendszernél ugy a telekszerzés, mint az épitési költségek lényegesen csökkennek azáltal, hogy a 6—8 méter fronthosszu házak szorosan egymás mellé épülve, a két homlokzat létesitésével és fenntartásával járó költségek elesnek, négy lehülő felület helyett csak kettő lévén, a fütés költsége minimális, kerités és közmüköltségek lényegesen redukálódnak, ugyhogy *40%-kal olcsóbban lehet lakni sorházakban*, mint szabadon álló villában és emellett ez az épitési mód mégis ugyanolyan előnyöket nyujt, mint az. Megvan *a legteljesebb zavartalanság*, mely még fokozódik azáltal, hogy egymás kertjébe tekintő ablakok nincsenek, ugy mint kisebb villatelkeknél.

Mellékelt képünkön mutatjuk a sorháznak a XI., Tarczali-utcában megépült egyik kitünő tipusát, melyet *Münnich* Aladár orsz. középitési tanácsos, épitészmérnök tervezett.

Dr. Réti Gyula

A Tarcali-ut 22/b. és c. számu sorház főhomlokzata

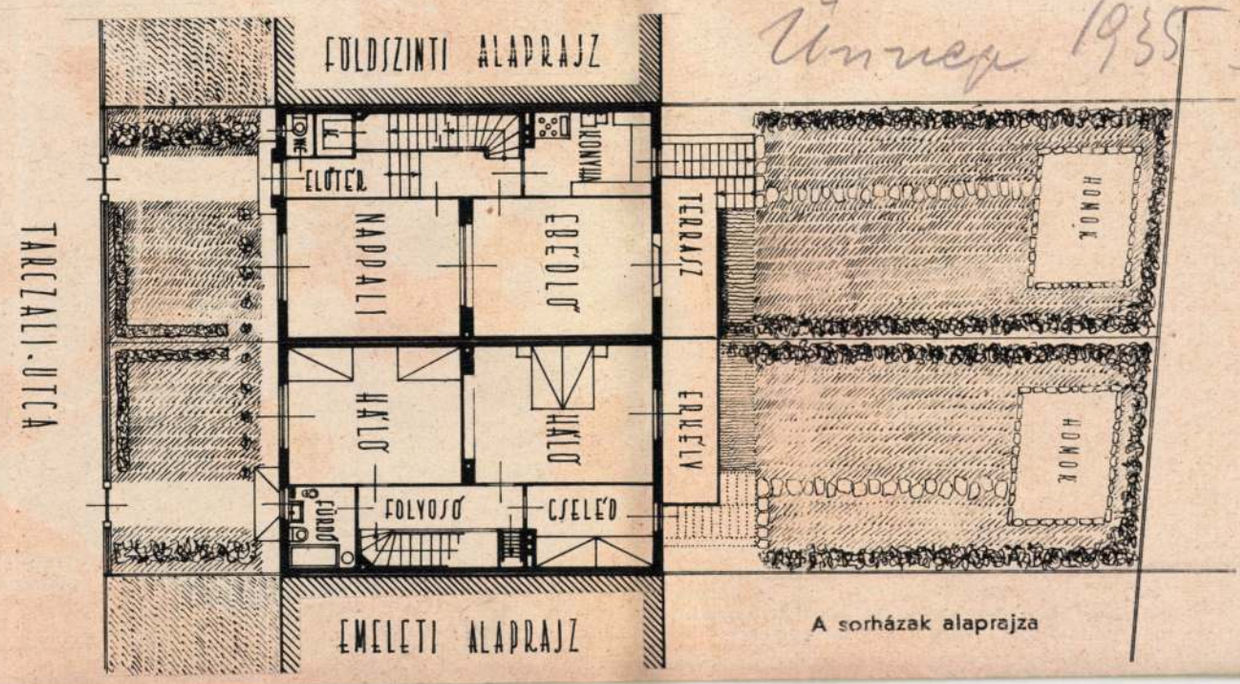

A sorházak alaprajza

Münnich Aladár

Tavaszi Korzó!

Sötétkék komplé háromnegyedes kabáttal sottis taftsállal
(Modell Walther)

Csíkos angol kosztüm, ujvonalu keppel, barna bőrmellénnyel. Homokszinü filckalap barna bőrbeszegéssel
(Modell Du Chan)

Ujszabásu tavaszi pikégarniturák

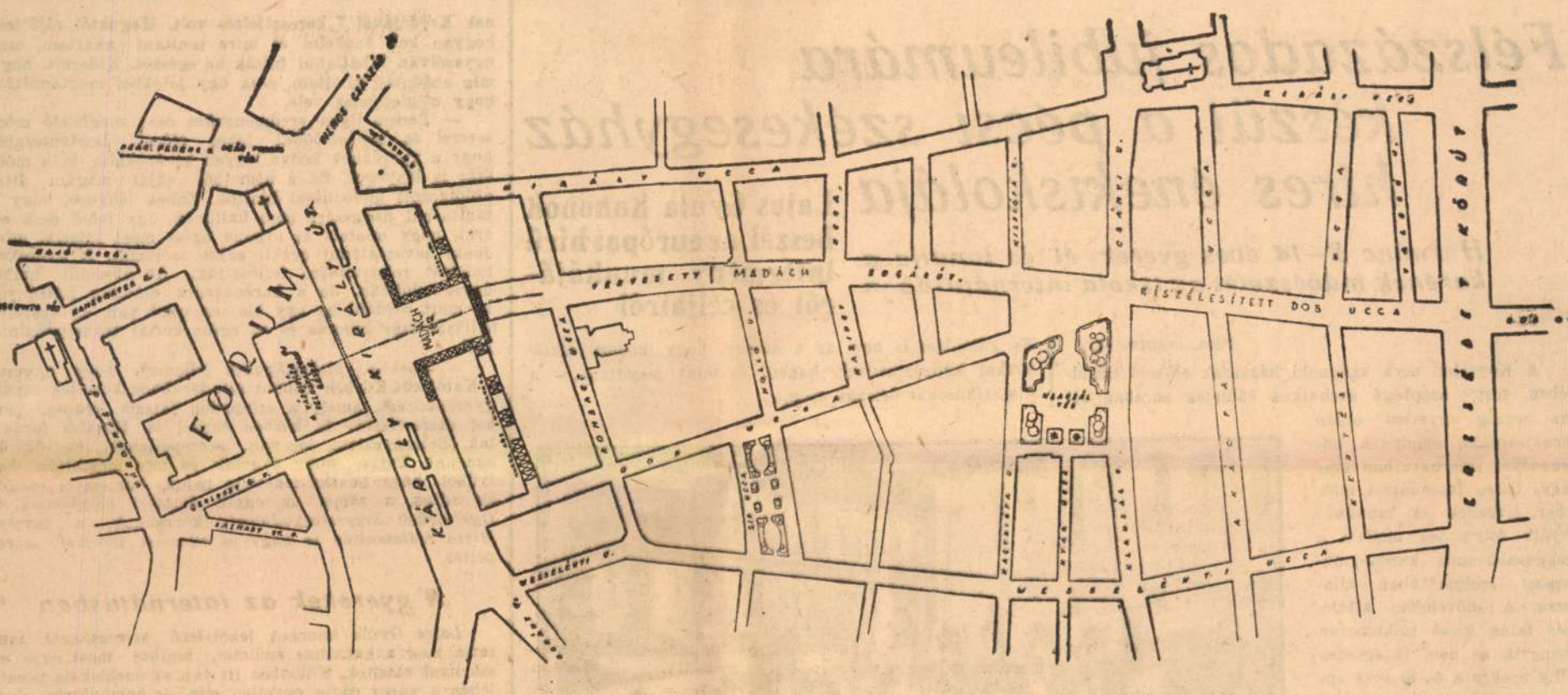

Mivel a nagyközönség általában alig tájékozódott a Madách sugárút vonalvezetéséről, közöljük ezt a helyszínrajzot is. A sugárút arról a kis térről indul ki, amely a régi Károly körút 15. számú épület helyén keletkezik és amelyet 32 méter széles árkádokkal vesznek körül. Ezt a teret fogja lezárni a Közmunkatanács székháza. Ez alatt 14 méter széles boltozaton keresztül folytatódik a tulajdonképpeni sugárút, amely innen kiindulva 25 méterré szélesedik. A sugárút a jelenlegi Klauzál térbe torkollik be, majd innen az ugyancsak kiszélesítendő Dob ucca vezeti tovább az Erzsébet körút kereszteződésével egész a Rottenbiller uccáig. A károly körúti árkádokkal szegélyezett két saroképület párkánymagassága 36.50 méter, ami kilenc emelet magasságnak felel meg

30 évi zárlat után, 101.000 légköbméter terjedelemben, 4 millió pengő költséggel épül Budapest első sugárútja

További két esztendőre újabb 4–4 millió pengős építési munkaalkalmat biztosítottak a Madách úton

(Saját tudósítónktól.) A minap az Orczy-ház telkén megtartott bokrétaünnep mindenképpen túlnőtt a szokásos kereteken. Ezzel az ünnepséggel tűnt el a régi Orczy-ház utolsó darabja, másrészt befejeződött az a csaknem harminc évi zárlat, amely a belső Erzsébetvárosban úgyszólván semmiféle építési tevékenységet nem tett lehetővé s megindult a munka a Madách-sugárúton. Az Orczy-házról, amely nyilván sokáig emlékezetes fog még maradni, ezúttal csak annyit, hogy 1790-ben épült, 80.000 köbméter terjedelemben s miután az évek folyamán már annyiszor cserélt gazdát, 1927-ben részvénytársaság formájában került a mostani érdekeltség tulajdonába.

A sugárút megnyításának kérdése szintén már-már történelmi távlatra tekinthet vissza. 1900-ban vetődött fel először ez a kérdés, még pedig olyan formában, hogy *a Dob uccát 12 ölnyire kell kiszélesíteni.* Ezt a tervet azonban csakhamar elejtették s ezzel együtt elaludt az egész sugárúti probléma, amelyről a háború és a közbeesett forradalmak miatt később is alig esthetett szó. Csupán 1927-ben, az Orczy-ház részvénypakettjének eladásakor nyert újabb aktualitást a kérdés, amely iránt ekkor már a Közmunkatanács is érdeklődést mutatott.

A terv megvalósítása azonban roppant nehézségekbe ütközött. Annyiféle ellentétes érdek, nemtörődömség hiúsította meg a minduntalan felbukkant új és új sugárúti tervek megvalósítását, hogy azóta is voltak évek, amelyekben maguk a terv legfőbb szószólói is elkedvetlenedtek és a sugárút ügye jóidőre ismét lekerült a napirendről. A döntő szót most két éve *Fabinyi* Tihamér pénzügyminiszter és *Bessenyey* Zénó, a Közmunkatanács elnöke mondták ki, még pedig *Wälder* Gyula professzor, *Wellisch* Andor és *Münnich* Aladár műépítészek javaslatai és tervei alapján.

Így kapott *harmincévi rendkívüli házadómentességet az Erzsébet sugárút egész útvonala* s ezt a kormányintézkedést követte nyomon az Orczy-ház telkének parcellázása, amelynek folytán az eredetileg egy katasztrális hold és 600 négyszögöl nagyságú telket *14 parcellára, köztük öt saroktelekre osztották fel.*

Ezekután viszonylag már gyors tempóban haladt előre az eredetileg csak a hívők és az optimisták körében megértésre és hitelre talált tervek és elgondolások megvalósítása. Alighogy az első csákányütések megtörténtek az Orczy-ház másfélszázados falainak lebontására, máris kivitelre készen álltak az építési tervek azokról a hatalmas bérpalotákról, amelyek a sugárút első szakaszát fogják benépesíteni. Ezeket a telekparcellákat a Magyar Általános Kőszénbánya nyugdíjalapja, a Gazdák Biztosító Intézete, a Helvétia Rt., a Ma-

Utolsó felvétel a 150 éves Orczy-házról.

gyar-Ungár-féle csoport és a Közmunkatanács szerezték meg. A legnagyobb építkezést a MÁK bonyolítja le 30.000 légköbméter terjedelemben, ezt követi a közmunkatanácsi székház 25.000 légköbméteres építkezése, majd a Helvétia 24.000 légköbméterrel. *Az öt építkezés együttesen 101.000 légköbméter kiterjedésű, költségelőirányzata pedig meghaladja a 4 millió pengőt.*

A pénzügyminisztérium által engedélyezett teljes adómentesség az 1940 április 30-áig elkészült épületekre vonatkozik s így kialakult a jövőévi építési program is. Ennek keretében az OTI 30.000 légköbméteres bérpalotát épít, a Székesfővárosi Segítőalap irodaházépítkezése mintegy 20.000 légköbméter kiterjedésű, a Helvétia pedig *a sugárút torkolatában 800 személyes új moziépületet emel 12.000 légköbméter terjedelemben.* Ehhez járulnak más kisebb építkezések s ezekkel együtt a jövőévi építési program költségelőirányzata ugyancsak túlszárnyalja a 4 millió pengőt. Hasonló arányú építési alkalom van biztosítva az 1939-es évre is.

Ezzel szemben megoldásra vár még a sugárút áttörése a Rombach ucca irányában. Az áttörést a Fővárosi Takarékpénztár tulajdonában levő *Leblang*-féle ingatlanon keresztül még ez év telén tervezték, de a takarékpénztár *még egy utolsó határidőt engedélyezett a volt tulajdonosoknak, hogy a telek értékesítését saját elgondolásuk szerint kíséreljék meg.*

Végül meg kell említeni, hogy a Madách sugárút hozta előtérbe az *egész Fórum kérdését,* amelynek megoldása szintén nem késhetik már sokáig. Ennek hatása alatt a Tudományos Akadémia máris kiírta a tervpályázatot a Károly király út és a Rákóczi út sarkán levő régi Vigyázó-ház helyén emelendő modern bérpalotára.

Pápaszemet

vásárolni bizalom dolga — Bármely orvosi recept után is készít szemüveget **Mayer Sándor** speciál látszerész,

IV., Kossuth Lajos ucca 15, az udvarban.

Javításokat pontosan ésolcsón készítek saját műhelyemben Postai megrendeléseket azonnal. **Telefon: 1-85-0-26.**

Ipar könyvei

	Régi ár	Új ár
Balló: Elektromos vezetékek méretezése	2.20	—.80
Balog: Rádió-telefon	2.40	—.60
— Rádiókészülékek szerelése és számítása	4.—	1.—
— Hogyan használjuk hálózati áramot rádiókészülékünkhöz?	6.—	1.20
— Osztófej	1.40	—.50
Balog—Sygall: Diesel-gépek szerkezete	2.30	1.—
Barna: Hatványok, gyökök, logaritmusok, körkerületek, szögfüggvények, fajsúly stb. táblázatok	—.90	—.50
— Csavarmenetvágás	3.50	1.50
— Eszterga-, fúró- és marószerszámok	1.40	—.60
— Köszörülés, fúrás, marás az esztergapadon	1.70	—.80
— Szerelők és lakatosok kézikönyve	8.—	3.—
— Vas- és fémipari kézikönyv	10.—	4.80
Beretvás: Szivógázmotorok	4.—	2.—
Betegh: Trigonometria	1.40	—.80
Bicskei: Testmértan	2.40	—.60
Bors: Az autó. Kötve	7.—	4.80
Bozóky: Lokomobilok szerkezete és kezelése	3.—	1.20
Csurik—Buthy: A lokomobil-gőzkazánfűtő és gépkezelő	—	4.—
Dolonecz: Az iparűzés megkezdése	1.20	—.30
Farkas: Algebra	1.10	—.40
Frank: A gőzgép	3.—	1.20
Gerő: Az iparos mint kereskedő	1.20	—.30
Grünwald: Geometria bádogosok számára	1.20	—.50
Hoszpodár: A telefon	—.70	—.20
Jaschik: Könyvkötőmesterség	3.60	2.20
Jávor: Lóerőszámítás	5.—	2.—
Kádár: A hegesztés kézikönyve	7.—	3.60
Kiss: Egyenáramú motor működése	1.40	—.50
— Modern cipészet	7.—	6.—
Knapp: A kenőanyagok	2.30	—.80
Köhalmy: Súlyszámítás kézikönyve	1.40	—.40
Kump: Gőzturbinák	4.—	2.—
László: A föltaláló útja	—.70	—.20
Lusker: Vasipari szerszámok. A mérőeszközök szerkezete és gyakorlati használata	1.40	—.60
Meyer: Számítási táblázat vashoz	—.90	—.80
Mihályi B.: Hogyan vezessünk autót?	2.—	1.—
— Csónakok és csónakmotorok	6.—	2.—
— Az autók elektromos fölszerelése. Berendezése. Kezelése. Javítása	5.—	2.—
— Nehéz motorkerékpár	2.80	1.20
— Autójavítás és autójavítómühelyek berendezése, vezetése. Függelékül: **Merényi:** Az autógumi javítása	5.—	2.40
— Hydraulikus fékek	—	—.80
Molnár—Volenszky: Legmodernebb női ruhaszabászati kézikönyve	4.—	2.50
Morvay: Vas- és fémipari kézikönyv	—	1.20
Nagy: Traktorok	6.—	2.40
Nemák: Elektrotechnika. Zsebkönyv	—	4.80
Németh: Betónmunkák zsebkönyve	5.—	2.—
Némethy: Kőművesmesterség	12.—	7.20
Perl: Textilipar. I. Állati eredetű textilanyagok	5.60	2.40
— Textilipar. II. Növényi eredetű textilanyagok	5.60	2.—
— Textilipar. III. Szövési munkálatok	9.—	4.80
— Textilipar. IV. Kikészítés, fehérítés és darabfestés	7.—	3.60
A négy kötet egyszerre véve	27.20	12.—
Péter: Vas- és acélöntő	2.30	1.50
Prohászka: Vasipari szerszámok	2.80	1.50
Raffay: Bútormintalapok gyűjteménye	16.—	3.—
— Faipari szerkezettan	5.—	2.—
— Faipari kézikönyv	5.—	2.—
Schächter: A motorekék szerkezete és kezelése	5.—	1.50
Szegő: A vegytan és a vegyipar	1.70	—.60
Szerényi: Mértékek és súlyok	—.70	—.30
Szuppán: Bádogosok kézikönyve	4.40	1.50
Weller: Fűtésszerelők kézikönyve	4.—	2.—
Zeidler: A modern bőrgyártás	2.50	1.20

Kaphatók »Az Est« könyvkereskedésében, Erzsébet körút 18—20.

Félszázados jubileumára készül a pécsi székesegyház híres énekiskolája

Lajos Gyula kanonok beszél az európai hírű intézmény munkájáról és céljairól

Harminc 8—14 éves gyerek él és tanulja a karénak művészetét az iskola internátusában

Pécs, szeptember.

A Káptalan ucca kanonoki házainak előkelő csendjében, festői szépségű archaikus épületek sorában áll az ország egyetlen olyan énekiskolája, amelynek növendékei internátusban laknak, teljes internátusi ellátást élveznek és tanulmányaik folytatása mellett a magasabbrendű karénekművészet szolgálatában állanak. A »növendék« kifejezés talán kissé túlkomoran hangzik és nem is egészen illik ezekre a 8—10 éves apróságokra, akik a napi penzumok elvégzése után az iskolából hazajövet ugyanolyan vidám hancurozással verik fel az internátus szigorú csendjét, mint akármilyen más diákgyerekek. De nevezzük őket mégis növendékeknek, mert az a tiszteletreméltó igyekezet, amellyel intézetük célját szolgálják, megkomolyítja és megkülönbözteti őket a többiektől.

A pécsi énekiskola növendékei, középen dr. Lajos Gyula kanonok
(Zsabokovszky felvétele)

A pécsi székesegyházi énekiskoláról van szó, amely a maga nemében egyedülálló az országban, sőt Európában is alig akad párja.

Az iskolát *Dulánszky* Nándor pécsi püspök, a székesegyház európai hírű restaurátora szervezte meg 1888-ban. Amikor a négytornyú dóm újjáalakításával elkészültek, a püspök elhatározta, hogy a templom szépségéhez és értékéhez méltó, annak stílusához alkalmazkodó énekkarral dícsérik az Urat és teszik ünnepélyesebbé a szentmiséket. Megfelelő előkészületek és tanulmányok után, a regensburgi énekiskola mintájára megalapította a pécsit, gondoskodott fennállásáról és fenntartásáról is. Az iskola első igazgatója *Glatt* Ignác későbbi kanonok volt, aki a kezdet nehézségein átsegítette ezt az érdekes, értékes intézményt. Az idevonatkozó egyházi szabályok alapos felkutatása és tanulmányozása után, azoknak útmutatása alapján megszervezték az első fiú vegyeskart, amilyen azóta sem volt még egy Magyarországon. Az iskola a jövő évben ünnepli fennállásának félszázados jubileumát és úgy hírlik, hogy volt növendékei nagyobbszabású ünnepléssel akarják emlékezetessé tenni ezt a dátumot.

Az igazgató növendékeiről

Dr. *Lajos* Gyula kanonokkal, az énekiskola jelenlegi igazgatójával beszélgetünk, aki nagytudású zenepedagógus, az egyházi zenének külföldön is ismert és nagyrabecsült tudósa.

— Az intézetbe 8-tól 14 éves korukig vesszük fel a gyerekeket, ezidőszerint 30 növendékünk van, — mondotta. — Annak ellenére, hogy hetenként csak kétháromórában foglalkoznak énektanulással, bámulatos eredményeket érünk el. Kétévi kiképzés után valamennyien, egy év után a tehetségesebbek már lapról énekelnek és képesek lapról akármilyen nagystílű program lebonyolítására. Ezt a teljesítményt az tudja különösen értékelni, aki maga is foglalkozik énektanítással és figyelembe veszi, hogy második elemistákról és legfeljebb negyedik gimnazistákról van szó.

— Hatalmas repertoárunk van. Az elmult évben például megcsináltuk, hogy egy teljes éven keresztül nemcsak nem énekeltük kétszer ugyanazt a misét, hanem negyven ünnepen és vasárnapon minden alkalommal más kompozíciót, mindig más és más szerzőtől adtunk elő.

— Az iskola énekkara igen szép sikerekre nézhet vissza. Nemcsak a templomban szerepel, hanem fellépett nyilvános hangversenyen is, sőt 1931-ben és 1933-ban a rádióban is énekelt. Az egyik rádiószereplésnek igen szép visszhangja volt külföldön is. Különösen tiszta idő lehetett, jól tudták venni és rengeteg elismerő gratuláló levelet kaptunk főképpen Németországból.

— A cél: a középkori, ma már klasszikussá vált énekek művelése és fenntartása. A betanításnál a fősúlyt a korálisokra, a középkori mesterek műveinek előadására fordítjuk.

Palestrina, Orlandó Lassó. Viadana, stb. szerepelnek műsorunkon, de éneklünk modern szerzőktől is. Csak egytől óvakodunk: a zenei újításoktól és túlzásoktól, ez azonban érthető. Igy kívánják az iskola hagyományai, amelyeknek szellemével ez nem volna összeegyeztethető, de különben is nem az a célunk, hogy modern újításokkal kápráztassunk, hanem — mint mondtam — a klasszikusokat őrizzük meg.

Néhány énekes történet

— Meglepő, mennyire fogékonyak, mennyire érdeklődnek ezek az igazán apróságszámba menő gyerekek az ének iránt. Jellemzésül elmondok néhány esetet:

— Egy alkalommal, valamivel szentmise előtt vettem észre, hogy a Székesegyházban és környékén áramszünet van, tehát nem lehet megszólaltatni a villanynyal fujtatott orgonát. »Baj van gyerekek, nem énekelhetjük azt, amit tegnap próbáltunk« — szóltam hozzájuk. »Hát vegyünk elő egy másikat« — felelték. Elő is kerestünk egy meglehetősen nehéz misét, ami több mint egy éve nem volt kezünkben és kótáról, egyetlen próba nélkül, hibátlanul elénekelték.

— Máskor meg olyan kótát kaptak kezükbe, amelynek Krédójánál 7 keresztjelzés volt. Maguktól rájöttek, hogyan kell énekelni és mire tanítani akartam, már úgyszólván hibátlanul fújták az egészet. Kiderült, hogy míg ebédután aludtam, csak úgy játékból megtanulták, hogy meglepjenek vele.

— Persze ilyen eredményeket csak megfelelő módszerrel és bánásmóddal lehet elérni. Legfontosabb, hogy a gyereknek kedve legyen az énekhez, de a módszer is lényeges. Én a németből saját magam által átdolgozott metódussal tanítok. Ennek lényege, hogy a tanításnál hangszert nem hallanak. Igy lehet csak elérni, hogy mialatt az orgona egész mást játszik, mindenki zavartalanul énekli saját szólamát. A gyerekek hallását relativitásra fejlesztjük. Az abszolút hallás úgyis adottság, de a karénekesek számára hátrányos is, mert például ha egy kis »csúszás« van, az abszolút hallását már kínozza és az egész kottát transzponálnia kell.

— Énekbeli biztosságukra jellemző, hogy egyszer a Katolikus Körben valami színdarabhoz kerestek olyan gyerekkórust, amely a színpadon játszik, mozog, járkel össze-vissza, de közben énekel is. Hozzám fordultak. Beleegyeztem, jól van, szerepeljenek, ha ők is akarnak. Persze, hogy akartak, és úgy megállták helyüket, hogy büszke lehettem rájuk. Pár évvel ezelőtt ők adták a zömét az egyik dómtéri előadásnak, a *Gyermekek keresztes hadjárata* kórusának, a tavalyi *Missa Sollemnisen* is nagy és elismert sikerrel szerepeltek.

A gyerekek az internátusban

Lajos Gyula kanonok lekötelező szívességgel mutatta meg a hatalmas épületet, amihez most egy új szárnyat emeltek. Különben itt van az énekiskola pincéjében a város eddig egyetlen *gáz- és bombabiztos óvohelye* is. Háló- és nappali helyiségek, tanulószobák, próbaterem, stb. áll a gyerekek rendelkezésére. Nagy szó a pécsi és környékbeli szülők szemében, ha jóhangú gyermeküket itt elhelyezhetik, a szegénysorsú szülőknek pedig valóságos jótétemény, mert a különösen jóhangú apróságot esetleg *ingyen is felveszik*, de a fizető növendékek is rendkívül kedvezményesen kapják az internátusi ellátást, tanulmányi felügyeletet és mindazt a gondoskodást, aminek később komoly hasznát veszik.

Úrangyalára kondul meg a tíz pécsi templom valamennyi harangja, a basszust a pécsi székesegyház öregharangja adja. Intézeti ruhában. kettős sorokban vonulnak fel a komolyképű apróságok az ebédlőterem felé. Egyetlen szó nélkül helyezkednek el az asztal körül, sóvárgó gyerekszemek figyelik a párolgó vacsorát, de első a rend, a fegyelem.

Az Úrangyala köszönté Szűzmáriát...

Az amennál már csörögnek a villák és az éhes sáskahad felszabadultan, vidám csipogással esik neki a vacsorának.

Igy élnek, »dolgoznak«, a pécsi »*hecsedlik*«, ahogyan piros ministránsruhájukról tréfásan elnevezték őket Pécsett, mindaddig, amíg csak a gyerekhangok réme, a mutálás fel nem lép, körülbelül 14 éves korukban. Ekkor aztán *frissíteni kell*, mert a tisztán, világosan csengő hang bizonytalanná, ingadozóvá lesz, érdessé, gyerekkórusban való szereplésre alkalmatlanná válik.

Nincs meghatóbb látvány ezeknél az apróságoknál, mikor szinte elvesznek a székesegyház hatalmas kórusán és csak hangjuk szárnyal, száll... száll magasba. Kétszer dícséri az Urat, aki énekkel dícséri.

Ky. E.

Földi Mihály
A házaspár
4. KIADÁS
18—21.000
KÖTVE 5.40 P
ATHENAEUM

A menekülés regénye ez a könyv. Két ember elindul egymás felé, de már a félúton észreveszi, hogy az út rossz, hogy minden út visszafelé vezet. Két ember — teli vággyal és szerelemmel — nem tud eljutni egymáshoz, mert a test és a szellem valósága elbarrikádozza előttük a lélek valóságát. Menekülnek a test elől, az ölelés efemér bódul[illegible] elől, menekülnek a szellem kéts[illegible] [illegible] kölcsisége és könyör[illegible] ítélet[illegible] a lél[illegible] elérhetetlen[illegible] [illegible]

Földi Mihály bizonyára le[illegible]ugtalan[illegible] kérdezője a magyar [illegible] [illegible] könyvé[illegible] [illegible] legplasz[illegible] [illegible] mi probl[illegible] [illegible] a mély[illegible] és messzebbre lát. Túl »[illegible] élet útjának felén« az örök aktualitások felé fordul: ember és Isten, ember és ember végső kapcsolataihoz.

Nem lehet véletlen, hogy az »Isten országa felé« nagy trilógiája, a »Civitas Dei« metafizikájának írói megfo[illegible] után [illegible]zasság földi valósága fogta m[illegible] könyörte[illegible] kér dező[illegible] Határozottan [illegible] fog, ak[illegible] *házas pár*[illegible] egy bonyolul[illegible] [illegible] [illegible] analízisét k[illegible] [illegible] [illegible]ben, hatalm[illegible] Földi megfogalmazatlanul maradt [illegible] kérdését kérdezi: hogyan lehet megváltódni a magányosság bűnétől?

De vajjon fele[illegible] erre a kérdésre [illegible] egy egész könyv [illegible] persze nem jelenti [illegible] Mihály — vagy [illegible] tucat [illegible] a [illegible] egett, megtan[illegible] egyetmást [illegible] szellem[illegible] Földi [illegible] a cs[illegible] a csárda«, — ami kevésbé képsz[illegible] azt jelenti: a kérdés jobb, mint a [illegible] a kérdés *egy*, a felelet pe[illegible] százféle is lehet, — nem: százféle[illegible] kell lennie. Az élet örökk[illegible] halandó [illegible] s az Upanishadáktól [illegible] minden filozófia ugyanarra a kérdésre felelt és minden eposz — megintcsak: Homerostól Joyceig — ugyanazt az embert szólaltatta meg kis örömeinek s nyomasztó kínlódásainak örök koncertjében, a menekülő embert, aki a sötétségek elől a sötétségek felé menekül.

Két ilyen ember sorsát [illegible] Földi Mihály új regénye.

[illegible]

Csupa gát körülöttük és bennük, — kétségbeesett akadályverseny ez a kettős-egy élet. Egymáshoz kell simulni, vagy egymáshoz kopni? Pótolják-e az éjszakák a kínlódó, hosszú nappalokat? Hiszen minden egyre bonyolulatbb; felmerül a család s a maga idegen disszonanciáját belekeveri a házaspár saját diszharmóniájába.

Münnich Aladár

épitész

bőéletrap

lásd

Karczagmagyállam

748 – 750 h.

1156

A XV. s

1156. *Szt. Spiridion*

Egész alak, áll, szem
égő gyertyát tart. Dicsfénytől
haja, bajusza és hosszú sza
melyet letakart bal kezével
fehér stoláján keresztek va
csíkú egyházi dísz látható.
jobbra: »CΠΠΡΙΔΦΝ« olvashat

Fa, méretei 15·8 : 10·8 c
1894 szeptember 22-én L. Resi
Elszámoltatott 1894 deczember
lásra nézve lásd az 1895 már
május 10-iki 22919 sz. min. el
elfogadta az 1900 november
1901 augusztus 26-iki 373 el

Jegyzet. L. az 1896-iki laj
— Preisliste Nº 220.

111

VdA. 1894

Főiskolai leányüdülő Tihanyban. Tervezte: Münnich Aladár. Kivitelezők: Tömpe Károly és Társa. Fotó: Kozelka.

Discour sur l'architecture.

Tenu par. S. Exellence Benito Mussolini à l'occasion de la réception des délégués du XIII. Congrés International des Architectes, le 27. Sept. 1935. au Palazzo Venezia.

J'aime l'architecture. Elle est la reine des arts. Et puis j'aime la musique. Elle est aussi architecture. Et la poesie — qui est musique et architecture. C'est ainsi, que je pense.

Si je parle d'architecture, c'est naturelle que je parle de l'architecture moderne. Je vais encore plus loin, je parle de l'architecture fonctionnelle. Puisque c'est l'architecture, qui forme le cadre de notre propre vie. C'était toujours ainsi. Pourquoi serait-il autrement aujourd'hui? Est-ce que notre époque serait une époque stérile?

L'architecture m'est bien proche. J'en suis saisi. J'ai baeucoup travaillé avec des architectes romains et italiens. Nous avons beaucoup débatté. Il a fallut beaucoup détruire. Notamment ce que n'a pas eu de valeur artistique. Parcequ'il s'agissait de la santé du peuple. Et pour moi c'est la question primordiale.

Nous ne pouvons pas sacrifier la vie aux pierres sans valeur. Il faut les balayer. Si nous ne le faisons pas, alors les pierres vont tomber sur notre tête. Il est arrivé une fois que nous avons trouvé dans notre voie un fondament romain et on a dit que c'était le fondament de la statue de Nero. Nous l'avons détruit et nous avons posé une pierre à la place avec l'inscription: „Ici fut la statue de Nero".

Vous avez vécu quelques jours avec nous en comité. Vous avez vu non seulement d'architecture, mais aussi la vie italienne. Vous avez remarqué, que notre peuple travaille durement. Ce peuple doit travailler, parceque notre beau jardin est un pauvre jardin.

*

Az építészetről.

Benito Mussolini, az olasz miniszterelnök 1935 szept. 27-én fogadta a XIII. Nemzetközi Építész Kongresszus tagjait a Palazzo Veneziában. Ez alkalommal a következőket mondotta az építészetről.

Szeretem az építészetet. Az építészet a művészetek királynője. És szeretem a zenét, mert az is építészet. Meg a költemény — az pedig építészet és zene. Én legalább is így látom.

Ha építészetről beszélek, úgy természetesen korunk építészetéről szólok. Sőt megmondom: a funkcionális építészet áll előttem. Mert hisz az építészet a magunk napjainak életéhez alkotja a keretet. Mindig így is volt — hogyan is lett volna másképpen? Miért lenne másképpen — vajjon a mi korunk terméketlen lenne-e?

Az építészet igen közel áll énhozzám, megszállottja vagyok. Sokat dolgoztam az építészekkel, a római és olasz építészekkel. Sokat vitatkoztunk. Sokat kellett lebontanunk, főként azt, aminek nem volt művészi értéke. Mert népünk

Tér és Forma 1935. 11. 7.

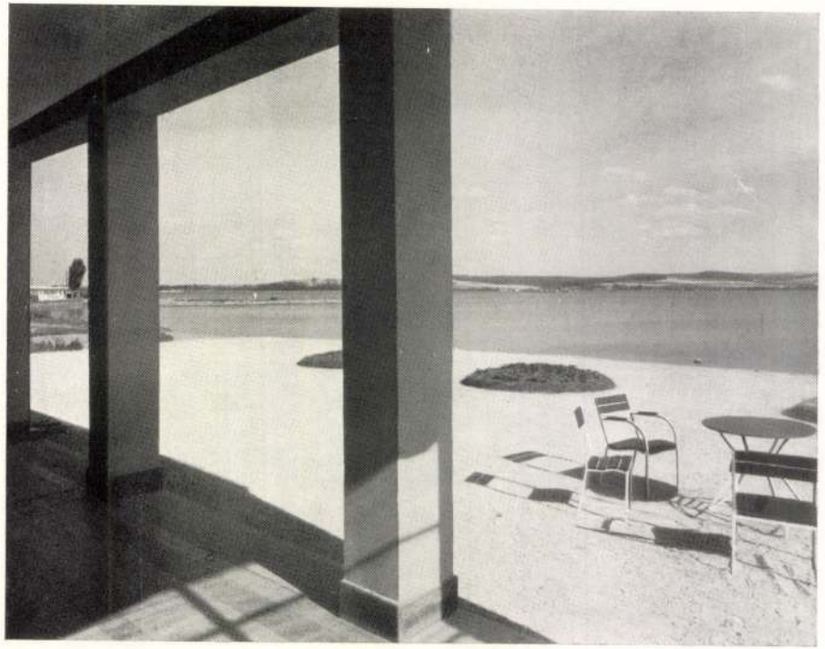

Ferienheim für Studentinnen in Tihany am Balaton-See.

Fotó: Kozelka.

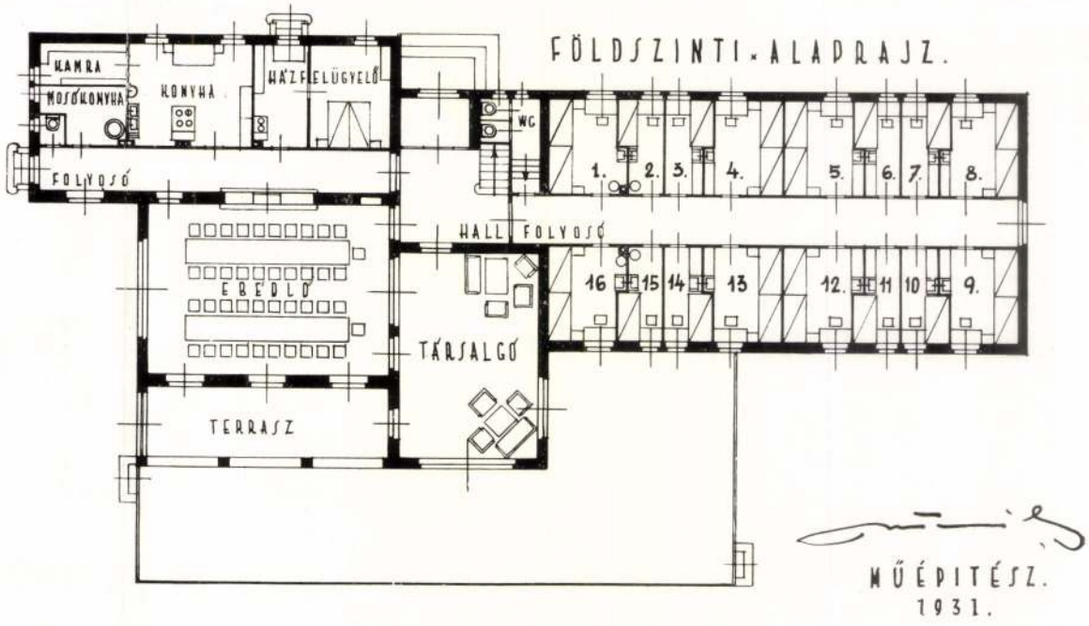

egészségéről volt szó. És részemre ez mindenekelőtt áll az értékek sorában. Nem áldozhattuk fel az életet értéktelen köveknek. Azokat el kell söpörni, ha nem tesszük, úgy fejünkre esnek! Megtörtént egyszer az, hogy utunkba került egy téglarakás — azt mondották, hogy ez volt Nero szobrának alapja. Elbontottuk, s helyére egy kőtáblát tettünk ezzel a felírással: „Itt állott Nero szobra".

Néhány napot éltek a mi körünkben. Nemcsak építészetet láttak, hanem olasz életet is. Láthatták, hogy ez az olasz nép keményen dolgozik, keményen kell dolgoznia, mert ez a szép kert egy szegény kert . . .

Társalgó a tihanyi üdülőházban.

Maison d'eté des etudiantes au Lac Balaton. Arch.: A. de Münnich. Foto: Kozelka.

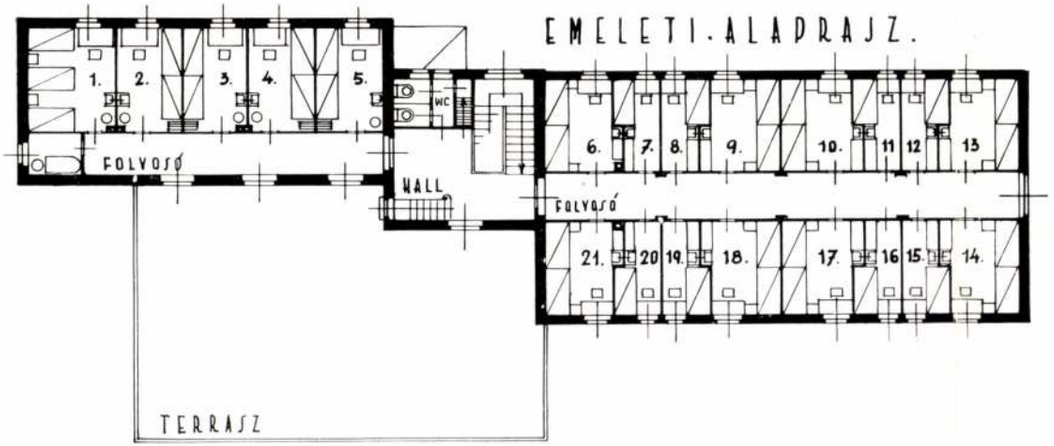

Szanatórium Montrolában
(Pireneusok).
Sanatorium Al Sola à Montrola
(Pyrennèes).
Tervezte: Székely Árpád (Paris).

Hozzászolás a városház problémához

Az újszerű építési irány, mely az épületek alaprajzának célszerű megoldását tartja főfeladatának, a családi házaknál, bérházaknál, ipari épületeknél, sőt egves középületeknél is, mint iskoláknál és kórházaknál kezd mindinkább tért hódítani. A különböző hivatalokat tartalmazó középületeknél azonban, mint pl. városháza, törvényszéki épület, minisztériumok, nem tudja ez az építési irány a mult század építési irányával szemben a hivatalos támogatást elnyerni. Ez tán érthető is akkor, ha meggondoljuk, hogy ezek az épületek éppen a legkonzervativabb szellemet képviselő hivatalok épületei és ezen épületek tervezésénél a sok különböző befolyás között a legkisebb szerep a tervező építész kezdeményező elgondolásának jut. Pedig az adminisztrációs munka szervezésére feltétlen szerepe van a hivatali szobák elhelyezése és kinézése. Ford sem tudta volna megcsinálni zseniális és korszakalkotó munkarendszerét egy multszázadbeli módon elhelyezett és megépített gyárépületben.

A gyors és racionális adminisztráció ügyét szolgálná, ha a hivatalos helyiségek modern beosztásával, elhelyezésével a közhivatali épületek átreformálását megkezdenék. A hivatali adminisztráció átszervezésénél figyelembe kellene venni a megváltozott életkörülményeket. A megváltozott viszonyok pl. a városigazgatás feladatát is lényegesen megváltoztatták. A közigazgatás ma már az élettel állandó kontaktust fenntartó, annak tempóját átvevő, odaadó munkát igénylő feladatkör, melynek végzése közben az azt ellátó hivatalnoknak a felek egész tömegével kell érint-

A magyar városok városesztétikai kérdései

Ez év február 1-én vált kötelező erejűvé az 1917. VI. számú városrendezési törvény alapján kiadott 1000/1938. számú Ip. M.-i rendelet. A törvény és a rendelet városesztétikai kérdésekkel keveset foglalkozik, mivel ezekre nehezebb végleges választ adni, mint a gyakorlati kérdésekre. E hiányt a törvény úgy igyekszik pótolni, hogy (22. §. 1. h) jogot ad a belügyi és az iparügyi minisztereknek ama rendelkezések megállapítására, amelyek a művészi értékű városkép, városrészek és épületek szépségének védelme érdekében szükségesek.

A városrendezési törvény előírja, hogy 8 éven belül minden magyar városnak el kell készítenie az általános és részletes városrendezési és fejlesztési tervét. A törvény és a rendeletek (az előbb említett rendeleten kívül a 9600/1938. XV. Ip. M. rendelet is) kimerítően előírják és megmagyarázzák az előmunkálatokkal kapcsolatos gyakorlati tennivalókat, azonban a városesztétikai követelményekről csak nagy vonásokban rendelkeznek. A kérdésnek alig van magyar nyelvű irodalma, a magyar városok mérnökeinek nagyrésze pedig nem hallgatta a műegyetemi városrendezési tanszék előadásait s így saját műszaki műveltségére és tapasztalataira szorul. E tapasztalatok a városi mérnökök helyhezkötöttsége, át nem helyezhetősége miatt nem cserélődhettek ki és nem is egységesek, mivel különböző városokban különbözőképpen értékelik a városesztétika fontosságát. Egyébként az értékelésbe beleszólt a városok éghajlata, műveltségi színvonala is. Mindezen okokból megkíséreljük a magyar városok városesztétikai kérdésekre adható feleletek tömör összefoglalását azzal a megszorítással, hogy a székesfővárossal nem foglalkozunk, mivel annak nagysága, sajátosan gazdag fekvése, természeti és gazdasági adottságai külön tanulmány megírását teszik szükségessé.

A városrendezés célja az, hogy a természettől elszakadt városi embernek a lehetőségek keretein belül visszaadja a természetet annak minden gazdaságával és szépségével. Ezt a városrendezés csak akkor érheti el, ha a városnak visszaadja azokat az értékeket, amelyeket gondatlan kezek elvettek tőle. Ezt célozza a miniszteri rendelet is, amikor előírja, hogy a városfejlesztési tervben meg kell jelölni azokat a feladatokat, amelyeket a természet nyujtotta előnyök kellő érvényesítése végett meg kell valósítani. (1000/1398. Ip. M. rendelet 1. §.) A várost tehát vissza kell üllteni a természetbe s egyúttal el kell látni mindazokkal a gyakorlati eszközökkel, amelyeket a mai kor kilermelt a város számára. A városrendezés és fejlesztés akkor jó, ha a gyakorlati és esztétikai értékek egyensúlyban vannak egymással, mivel a polgárai számára csak így biztosithatja a nyugodt, egészséges és szép életet.

A szép város kialakítása mindezeken kívül az idegenforgalom fokozása szempontjából is fontos, mivel az idegenforgalom ma már néhány város költségvetésének bevételi részét erősen érinti s a továbbfejlesztést elősegíti. Végeredményben hasznos és üdvös dolog szép várost épiteni, vagy az elrontott várost megszépíteni.

A városkép nagy egésze az idegenforgalom esztétikai alapja, de alapja a polgárság szeretetének és áldozatkészségének is. A városrendezési törvény éppen ezért áldozatokat is követel a várostól és polgáraitól egyaránt a városkép szépsége érdekében. A város részére kisajátítható az olyan telek, amely a városkép előnyösebb alakításához szükséges. (12. §. 1. c.) Az építésügyi hatóság csupán díszítés céljaira szolgáló torony, vagy más ilyen épületrész lebontását a városkép előnyösebb alakítása céljából kisajátítási eljárás nélkül is elrendelheti. A lebontásért kártérítés nem jár. A bontásnak, vagy az épületen emiatt szükséges átalakításnak költségei a várost terhelik. (13. §. 2.) Ha valamely épület állapota a városképet rontja, a hatóság annak tatarozását elrendelheti. (12. §. 7.) Előírja a törvény a szép kilátás védelmét is. (21. §. 3.)

Védi a törvény a műemlékeket, amelyek a hagyományokat, a multat őrzik. A város részére kisajátítható az olyan telek, amely a természetvédelem alá nem eső műemlékek körül védőterületként szükséges. (12. §. 1. f.) A rendelet előírja, hogy a városfejlesztési tervben a történelmi vonatkozású helyi jelleget kifejezésre kell juttatni. (1000/1938. Ip. M. rend. 1. §.)

Védi az idegenforgalmi érdekeket is. A rendeletek szerint a városias kialakításra szánt terület meghatározásához a városfejlesztési tervnek tartalmaznia kell az idegenforgalom szempontjából figyelembejövő természeti nevezetességeket, történelmi és műemlékeket és azok védőterületeit is. (1000/1938. Ip. M. rendelet 2. §. m.)

Végül a városkép érdekében megakasztja a városok külterjes fejlődését, mivel a városias kialakításra szánt területek túlzott mértékű kijelölése a városképre kedvezőtlen kihatással lenne azáltal, hogy az egyes utcák teljes kiépítése csak lassúbb ütemben következnék be. (9600/1938. sz. XV. Ip. M. rendelet.)

Végeredményben tehát a törvény és a rendeletek városesztétikai szempontból csupán a városkép megszépítésével, a műemlékek védelmével kapcsolatban tartalmaznak határozott rendelkezéseket, a városrendezési tervekre vonatkozóan pedig a természeti előnyök érvényesítését, az idegenforgalmi érdekek kihangsúlyozását és a külterjes városfejlesztésnek esztétikai szempontok miatti megakadályozását irják elő. Az a meggyőződésünk, hogy a hiányzó városesztétikai rendelkezéseket a több mint egy évtizede várt és beígért országos városi építésügyi szabályrendelet fogja tartalmazni.

*

A háború után a filléres gyorsvonatok beiktatása, a külföldi utazások megnehezítése, a hétvégi utazások olcsóbbátétele megindította a városok közti belső vendégforgalmat. A városok versengése kifejlesztette az erősebb külföldi propagandát s ezzel kapcsolatban a külföldről felénk irányuló idegenforgalmat. Külföldi tapasztalatok nyomán az idegenforgalmi szempontból vonzó erővel bíró városokban elkezdődött a járdabővítések virágosítása, kilátóutak, tornyok, a szabadléri színpadok létesítése s a műemlékvédelem is erőteljesebbé vált.

E fejlődésképes városoknak gazdasági, kulturális, vagy természeti adottságai vannak. Néha egy-egy városnál mind a három érték fellelhető s egészen természetes, hogy az a város a fejlődésre a legalkalmasabb, amelynél mind a három adottság teljes mértékben megvan, tehát az a város, amely gazdag, multjának értékes építészeti emlékei megmaradtak és természeti szépségekben bővelkedik. Az országrendezés elve azt parancsolja az államhatalomnak, hogy minden nagyobb városnál a három érték közül elsősorban a legkevésbbé fejlett megerősítését segítse elő. Városesztétikai szempontból elsősorban a természeti adottságokkal és a műemlékekkel kapcsolatos kérdéseket vizsgáljuk.

Tóth János.

(Folytatása az októberi számban.)

Fürdőszoba.

Tanácsterem.

burkolattal és szép berendezéssel vannak ellátva. Az épületnek ez a része klímaberendezéssel is fel van szerelve.

A többi emeleteken csak az igazgatói szobák nyertek különlegesebb kiképzést lambériákkal és beépített szekrényekkel. A legfelső emeleten elhelyezett osztályok mellett egy étkező üzemet is létesítettek a hozzávaló lakással. A környező füstokádó kéményekre való tekintettel tetőterraszt nem létesítettek, de az étkező előtt való nagy erkély és az egészében széttárható ajtó megadja a lehetőségét annak, hogy az ebéd után pihenők a déli napot élvezhessék. F. I.

Konyha.

Hivatali épület bejárata és lépcsőház.

Stukkó- és menyezetmunkák: Kovács József.

beépített szekrényeket, koffertartót, külön garderobe helyiséget, tükröt, sőt ruhaakasztó falkiképzést is találhatunk.

A cselédszobák jól berendezhetők, az ágy fölötti betonpolc is hasznos újítás.

A tűzhely mellől nyíló világos és szellős kamrák polcai alátámasztó oszlopok nélkül készültek és így könnyen tisztán tarthatók és férősek.

A konyhák teljes berendezést kaptak. A magas ablakok alatt eternitlappal fedett, gyúródeszkás konyhaasztal került beépítésre, a fal mellett célszerű rendben sorakoznak a beépített mosogató, a gáz-, vagy villanytűzhely és a beépített konyhaszekrény. Megfelelő hely készült a falra szerelhető gáz- vagy villany-frigidernek.

A garszon-lakások egészen hasonlóan vannak kiállítva és azok jól szellőzött főzőfülkéi vízcsappal, villanyrezsóval, beépített polcokkal és minden szükségessel fel vannak szerelve.

Kétségtelen, hogy bérházkultúránk az utóbbi években igen erősen fejlődött, de csak a tervező építész áldozatos gondossága, minden még oly kis részletbe való elmélyedése eredményezhet ilyen kitűnően megoldott bérlakásokat.

Az intézet irodaépülete a Vigadó-utcában nyert méltó utcai bejáratot. Itt már a reprezentáció is szóhoz jutott az előtér többszínű márványburkolatában és az előcsarnok hasonló kiképzésében. Az enyhén ívelő márványborítású lépcsőn kívül egy pater-noster és egy gyorslift bonyolítják le a hat emeletsoron elhelyezett irodaépület forgalmát, amely így gyorsabb, mint hogyha vízszintes irányban kellene nagy távolságokat bejárni. A lépcső és az emeleti előcsarnokok sikeres elrendezésével a belső sarokterület megvilágítása és a helyiségek jóformán folyosó nélküli megközelítése igen jól sikerült, s amellett ezek a gumiburkolatú tágas előcsarnokok minden emeleten tetszetős képet nyújtanak. A félemeleten a golyóálló üveggel kiképzett pénztár és azzal kapcsolatos osztály van elhelyezve, s csak ezen az emeleten nyúlik el egy hosszabb folyosó a segédhivatalok és telefonközpont megközelítésére.

Az első emelet ruskicai márványburkolatú előcsarnokából nyílnak a titkárok közvetítésével az elnök és vezérigazgatói helyiségek és a nagy tanácsterem, amelyek ízléses fal-

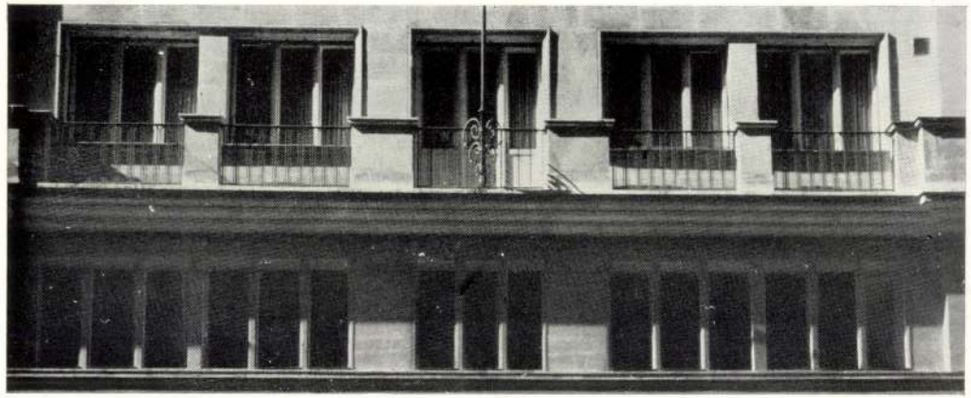

Palais de direction de la S. A. Futura. Arch.:
A. de Münnich.

Az udvart lefedő átjáró csarnokon és üzleti beépítéseken kívül, az épület három tűzfallal is elválasztott, külön lépcsőházzal bíró, egymástól független részből áll, amelyből a középső a Futura irodahelyiségeit, a két szélső bérlakásokat foglal magában. A bérházak lépcsőbejáratai minden hivalkodó előcsarnok nélkül, egyszerűen és takarékosan vannak megoldva, mert a földszinti értékes területek kihasználására és arra fektették a

Bronzkapu: Stieber R. T.

Bronzportálok: Stieber R. T.

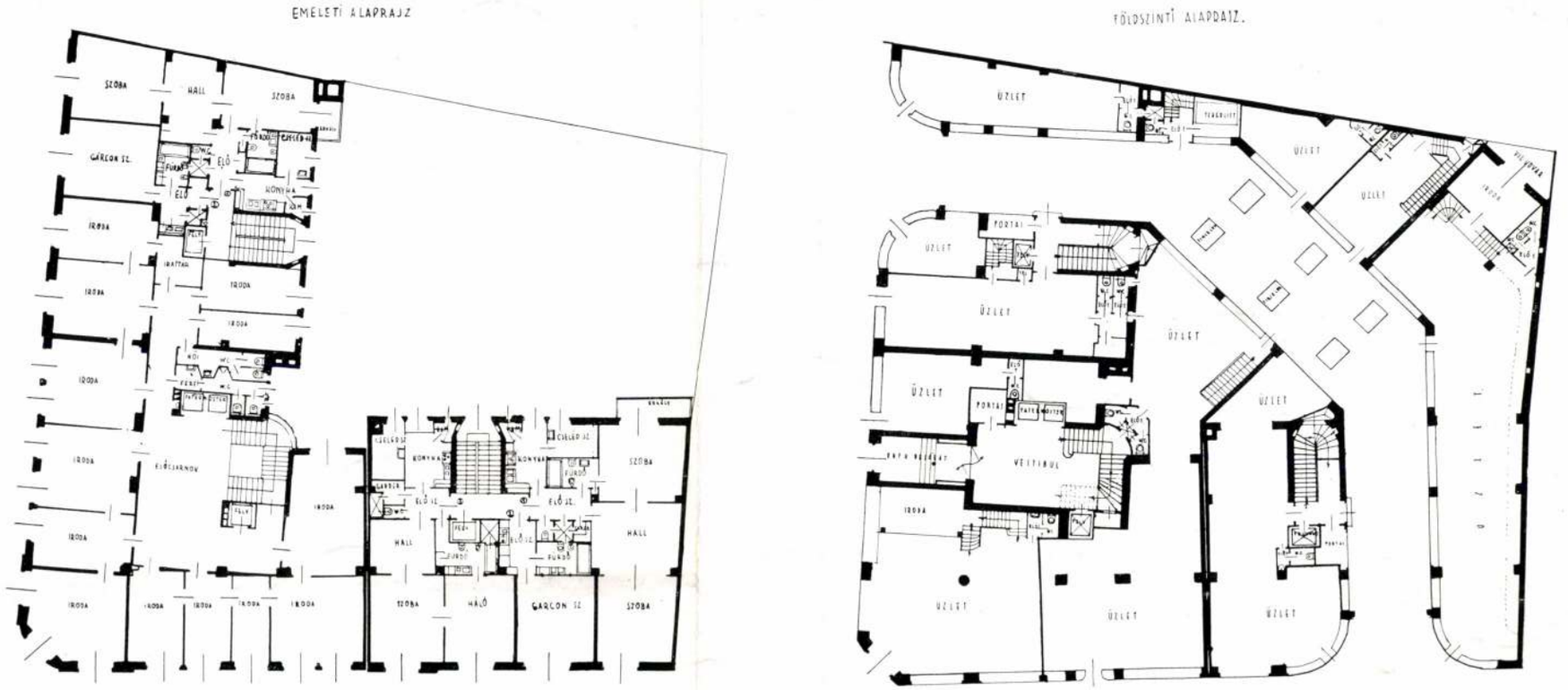

Futura-székház alaprajza. Emelet és földszint.

átjáró, mely íves portáljaival mintegy beszívja a járókelőket a szép összhatású világos csarnokba. A hétemeletes homlokzat magasságát csökkenti és kellő ritmust eredményez a félemelet fölötti és a visszaugró emelet előtti erkélysor. A homlokzat egyszerű sóskúti kővel van burkolva, de az ablakkeretek és erkély postamensek haraszti kőből készültek. Az átjárókat Ohmann Béla jól sikerült reliefjei hangsúlyozzák és ugyancsak ő készítette a sarokerkély modern szellemű angyalos magyar címerét is.

Az alaprajz tervezése sem volt egyszerű, mert a négyzet-alakú hatalmas teleknek minden öle drága volt, s azt alaposan ki kellett használni, s ennek dacára a létesült helyiségek kifogástalan világítását és szellőzését biztosítani kellett. A különböző beépítési módok közül a tervező a keretbeépítést választotta, mert mégis ezzel lehetett a legjobban összeegyeztetni az építtető érdekeit a városrendezési kívánságokkal, illetve a szomszédok érdekeivel.

Az értékes telket a földszinten a tágas átjáró csarnokkal használta ki, amelynek mentén szép üzletek elhelyezése vált lehetségessé. Ezek állandó forgalmát nemcsak az biztosítja, hogy rövidítést jelent a Vigadó-utca és Dorottya-utca között, hanem az is, hogy tetszetős kivitele mellett védelmet nyújt az időjárás viszontagságai ellen és így valószínű, hogy az idegenforgalom terén mind jelentősebb és kedveltebb tényezővé fog kialakulni, mert itt várakozhatnak majd fedett helyen nagyobb csoportok, itt kaphatnak frissítőket, stb.

Futura R.-T. Székháza Budapesten

Tervezte: **j. Münnich Aladár.**
Kivitel: Báthory és Klenovits.

Budapest legelőkelőbb terének, az idegenforgalom központjának, a Vörösmarty-térnek nem volt díszére az ócska „Magyar Király" szálloda, amely úgy gubbasztott a magas tűzfalak között, mint szegényes emléke a letűnt, sok bajjal küzdő régi világnak.

Érthető érdeklődéssel fordult tehát a nagyközönség efelé az építkezés felé, mikor a bontó munkások az ócska falakat ledöntötték, s az építőállványok megjelentek és híre ment, hogy a közismert telken egyik nagy vállalatunk nyugdíjintézete fog építkezni. Egyértelmű volt a közönség vágya, hogy ezen a helyen a nagyvárosi középponthoz méltó épületet kíván látni és olyant, amely a környezet hangulatába a legjobban beleillik. A tervező építésznek talán legfőbb érdeme, hogy ezt a hangulatot megérezve, finom ízléssel, komoly tudással és nagy önmegtartóztatással olyan művet alkotott, amely minden modernsége ellenére, mintha a talajból nőtt volna ki. Elsősorban ez az oka annak a tagadhatatlan közönségsikernek és a szakértők elismerésének, mellyel ezt a szép épületet minden oldalról üdvözölték.

A homlokzat kerül minden történelmi stíluskopiát, de elemei mégsem szakítanak a tradiciókkal. Tömegeiben világosan tagozódik az íves sarokrészt befogó két rizalitos irodaépületre és az azt kísérő egyszerűbb síma bérházakra, amelyek egy-egy hatalmas kiváltáson nyugosznak. Ezek alatt indul az

Tér és Forma
1938. 8–9. sz.

MÜNNICH *Aladár, jánosvölgyi*, építész. * Szepesigló 1890. A müncheni műegyetemen szerzett építészi oklevelet, melyet 1914. honosítottak. Györgyi Dénessel közösen tervezte a debreceni Déri-múzeum épületét; önálló műve a székesfővárosi nagyvásártelep.

Sokkal bővebben jelent meg

Lásd

E. G. II. 159 l

Hadjárat.

Az előtérben álló ötö
lett bucsuzik környezetétől, m
várakozik. Felirata

alól: Die Abreise Sr. Maj.
am 18
oldalt: Innzbrukba való el
az alsó balsarokban: Ant. Z

Kny., alányomással, me

10

Münnich Józef, nobrán
Károlyi Alajos pal. dinitése

Hasai művészet
Kincsarnok, 1868. I.
168. l.

Münnich Gábor, elektromos tervező.
Chemolimpex vendégház gondnoki lakás, Veresegyház: Építész: Lohrmann Mária

Elektromos tervező: Münnich Gábor.

Magyar Építőművészet, 1988., 6., 53-old.

Münnich Ede és Német József építész

a brassói kórház pályadija II.

Építészet és Iparmüvészet, 1912. 11.sz. 13-14. l.

MDK

Németh József és Münnich Ede, ép.-k.

a brassói közkorház tervpályázatára beérkezett pályamüvek egyikét sem tartotta a jury épitésre alkalmasnak, a kitüzött pályadijakat sem adta ki. 5oo koronával megvásárolta közös tervüket.

Tervpályázat eredménye.
Épitő Ipar. 48.sz. 1911.nov. 26.

Münnich Aurél

a'

MAGYAR MŰVÉSZET

1930, 231 -

Modewarenhandlung

Franz Kalmár

elatt felvett
usitam, hogy
élyesen is-
s előttem

íz huszon-
napján.

Dr. Kardos István
Benkő Imre egri kir köz-
zönek az egri kir. közjegyzői
mera 341/1920. sz. rendelvényé-
el kirendelt helyettese.

MÜNNICH Aladár

1943

Kovács Mária: A zuglói evangélikus templom. = Evé, 1996. aug. 11.
3. old

RAZENEKAR *KONCERTJE*
ZUSI TERMÉBEN
ságház u. 28.)

-én. 19^{30}-kor

. 196. nyitány
, C-dúr
" hegedűverseny

, D-dúr
zenekarra átírta Allen Robet Gross)
3. "La Roxelane"

ész
ész

vező: ARTS and ARTISTS MANAGEMENT
Tel/Fax:3400-081

Münnich Aladár

Györgyi Dénes társa volt a Debreceni Déri Múzeum tervezésében.

Kubinszky Mihály: Györgyi Dénes /1886-1961/. - Magyar Épitőmüvészet, 1972.1.sz. 53-55.1.

< Münnich Aladár >

könyve

Elischer Pál – Haag Dezső – Münnich Aladár: Budapest szabályozása a körúti forgalom szempontjából. Bp. 1934.

fd.

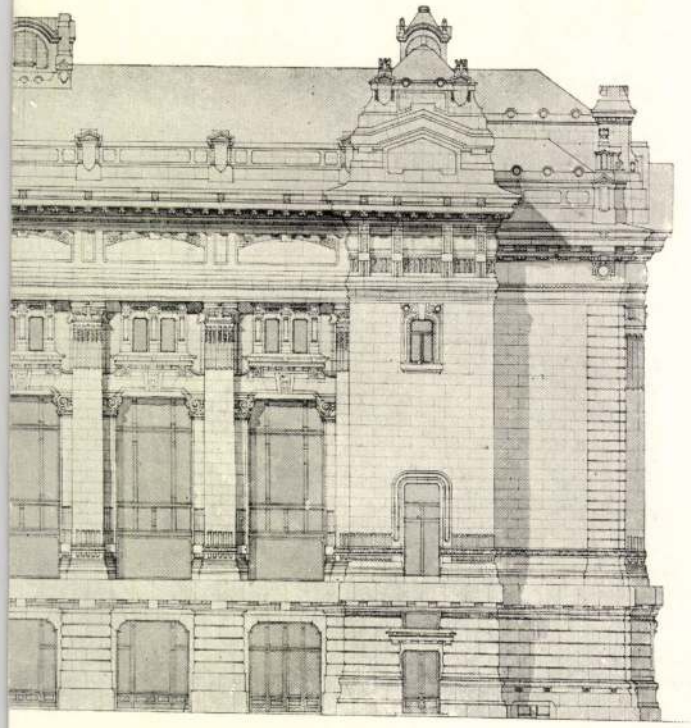

Homlokzat a Zoltán-utcában.

Wellmann Róbert f. Trombitás-út 12. (400, 435, 546.)

Winker Ferenc f. Abony, Széchenyi-utca 13. (269, 6

Zala György sz. István-út 79. (104, 156.) T., NA., JK.

Ziegler Károly f. Königsberg, Dürer Strasse 48. (632.

Zombory Lajos f. Kelenhegyi-út 12. (147, 153, 303, 421.) WGy.

Zsákodi Csiszér János sz. Százados-út. Művészte (126, 137, 242.)

Zsigmondyné Jármay Edith Plósz Lajos-utca 11. (534.)

MAGYAR·ÉPÍTŐMŰVÉSZET

Gy. Takách Béla f. Margit-rakpart 42. (275, 557, 574, 587.) E.
Tamássy Miklós f. Damjanich-utca 52. (665.)
vitéz Técsy László sz. Thököly-út 117. (196.)
Thomaené W. Margit f. Pongrácz-út 17. (644.)
Thomas Antal f. Gólya-utca 22. (537, 596, 607, 614.)
Timon Andor f. Rákospalota, Pozsony-utca 26.
Tolnay Ákos f. Rákóczi-út 51. (300, 386.)
Tokody Gyula sz. Váci-út 106. (213.)
Tóth Bartók Jenő f. Fadrusz-utca 20. (528.)
Tóth Gyula sz. Török Pál-utca 1. (207, 330.)
Turmayer Sándor f. Visegrádi-utca 12. (682.)
Tury Gyula f. Veres Pálné-utca 19. (55, 382, 408, 409.) I., FV., KE.
Udvary Géza f. Kelenhegyi-út 12. (22.) LK.
Udvary Pál f. Kelenhegyi-út 12. (439, 442.) BM., KE., BK.
Uitz János f. Rákoscsaba, Nagymező-utca 37. (648.)
Vastagh Éva sz. Tigris-utca 55. (125, 206, 231.) HI.
Vastagh György sz. Tigris-utca 55. (52, 105, 245, 261.) KT., T., I., KA., WGy.
Vastagh László sz. Tigris-utca 55. (202.) KT., BK.
id. Vágner Andor f. Szekszárd, Munkácsy-utca. (649.)
Veszprémi Rózsi f. Szentkirályi-utca 2. (475.)
Veress Zoltán f. Nagyboldogasszony-út 102. (45, 51.) KT.
Végh Ilona f. Rákos-utca 10. (174, 692.)
Vigh Bertalan f. Horthy Miklós-út 86. (315, 446, 450.)
Viski János f. Tátra-utca 8. (640.) SzVPB.
Visnyovszky Lajos sz. Százados-út. Művésztelep. (185.) KE., KE., SzFKA.
Vitéz Mátyás f. Damjanich-utca 23. (667, 669.)
Wágner Géza f. Egyetem-tér 5. (363, 364, 366.)

Münnich Aladár

Elektr.

Gellért

370. l

KOVÁCS ANDRÁS
hírlapbizományos
Kunszentmárton

BUDAPEST
41 XI 1

Münnich Aladár

Élet. arch.

Válóbál

211. 212. l.

213.

M. KIR. KÖZPONTI ILLETMÉNYHIVATAL
BUDAPEST, I., VÁR.

..... szám.

Műemlékek Országos Bizottságának

Budapest

Hivatalból.
Díj átalányozva.
3398/1936.

IX. ker., Ráló utca 1. sz.

Münnich Aladár

Thieme_Becker

XXV. 252 l.

(Lyka)

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36

<Münnich Aladár>

cikke

< > Városok és községek főforgalmi úthálózata. Magyar Építőművészet. 1941.

180 — 182. l.

képpel és térkeppel.

hirlap bizományos

PEREGES

< Münnich Aladár >

cikke

< > A fötömbök jelentősége a város-rendezésben. Tér és Forma 1944. 4. sz. 57 – 60. l. képekkel.

Münnich Aladár

A főposta épülete Debrecenben. 1932.

vod

Ecs Debreceni képesk 45. l.

A Déri Muzeum épülete Györgyi Dénessel közösen 1930.

u. a. 48. l.
49. l.
94. l.

Országos Muzeum- és Könyvtárbizottság

IX. 184

Münnich Aladár

Lexikon - 295. l.

Münnich Aladár

cikk

Tér és Forma

1933. 185. l.

(Magyar építészek kiállítása Párizsban.)

Itt voltam, és vártam Rád. De Te

< Münnich Aladár,
jánosvölgyi >

< > A budapesti
városháza építtetése.
Függetlenség. 1939.
ápr. 27.

257.

lra nézoe van ábrázolva. Prémes
e s atillája piros, prémgallérú men-
övid haja, szemöldöke, szeme s kis
kálla leberetvált. Felirata alól:

fectus velle
e

zith de Ghilentiutz Anno 1649.

: 14·5 cm.
aádeka 1824.

Münnich Aladár

Szód

Liber Középitk

26. l.

Mus. Kr. Orsz. Tanácsa VIII. 114.

Münnich Aladár

Lenkeuti kislakások

Repr.

Liber Kőrépítk

22. 7. Sép.

Mihalik József: Középkori szárnyas oltáraink fenntartása VIII. 61–63.

Münnich Aladár

épitész

az alábbi pályázaton

tervét megvettek.

E tero repr.

Becz Jenő: A protestáns helyőrségi templom.

Művészet 1941. 37. sz.

18-19. l.

on és diszben van egy Kurassir
ische Garde ábrázolva. Jelzése

Verlag von Robrahn & Co. in Magdeburg

papirosnak 17.2:40.3 cm.

.237-912
-912-163
elt.7738.

0.62

Münnich Aladár

Tér és Forma

1939, 65 —

(„Hangya" nyugdíj-intézeti bérház Debrecenben, képekkel.)

Terverte fenti.

K. J.:

III.

FESTMÉNYEK, RAJZOK, METSZETEK STB.

Münnich Aladár

[illegible]

Tér és Forma

1943. 1. 27.

(Visszapillantás)

Münnich Aladár és

céd Györgyi Dénes

Györgyi Dénes: A debre-
ceni Déri-Múzeum.
(1923–1930)

Tér és Forma.
1930. 257–264. l.
(Képekkel-)

A feldolgozásnal

lásd –

zerű javítását és átalakítását garanciával vállalja
gy János kárpitos és díszítő
ermeier és minden más stílű bútorok állandóan raktáron
lapest, IV., Cukor-utca 5 ● Telefon: 1-832-74

sorrend.

Ezüstök, ékszerek	Porcellán- és üvegtárgyak	Textíliák	Vegyesek	Szőnyegek	Hangszerek, fényképezőgépek, játékcsövek, fegyverek	Bútorok
954–1090	1294–1340	1722–1740	2291–2320	—	—	2009–2080
1091–1130	1341–1390	1741–1760	2321–2340	—	—	2081–2150
1131–1170	1391–1430	1761–1780	2341–2360	—	—	2151–2220
1171–1210	1431–1480	1781–1800	2361–2380	—	—	2221–2290

< Münnich Aladár >

< > Városrendezés és utépítés. Magyarország utügyi évkönyve. Bp 1935. 8 r. Kiadja a kereskedelmi minisztérium közúti osztálya.

ILLUSZTRÁCIÓK

Münnich Aladár

terverte az alábbi
hat emeletes épületet

Tér és Forma:

1943. 3. sz 46–49. l.
(A Pesti Magyar
Kereskedelmi Bank Nyug-
díjalapjának irodahára
Budapesten a Mérleg-
utcában; képekkel-)

1	Bein Károly	Budapest	1911	Karlsruhe	1933	1938
2	Fried István	Simontornya	1912	Genf	1935	1938
3	Kovács Pál	Nagyoroszi	1897	Boroszló	1930	1938
4	Mezriczky László	Ugod	1890	München	1920	1939

Münnich Aladár

Attila udvar Társaház
szöretkezet I. Pálya utca
4 emeletes ház
terverte fenti

Építő Ipar – Építő Mü-
nészet 1929. 70. l.
(Magánépítési enge-
dély.)

Münnich Aladár

Árpád-udvar társasház-
szövetkezet részére I. ker.
Eszéki ut, 4 emeletes ház

Épitő Ipar – Épitő Művészet
1929. 118. l. (Magánépitési
engedélyek.)

41

39—42. kép. Oszlopfők és kőfaragványok a b
(Kőtár 12., 15., 46. és

Münnich Aladár

M. kir Honvéd Nyugdíjjárulék alap részére terverte I. Márvány u. 48. sz.
5 emeletes házat.

Építő Ipar – Építő Művészet. 1929. 63. l.
(Magánépítési engedélyek.)

rkápolnájából XIV. sz.
85. kép. Márványberakásos dísz
86. és 90. szám)

Münnich Aladár

Íród

Farczádi Lázár Jenő

Belső-Ferencváros
tervpályázata -
Magyar Építőművészet.
1943. aug. szám
helyszínrajzzal

ami oly mélyen gyökerezett a kor lelkében. A
társadalom, az udvartartás életének ünnepnap
dékunk nemcsak az üres forma, hanem a mö

Legszívesebben és leggyakrabban az
születést, házasságot, halált, valamint az eg
isteni élet legfontosabb állomásaira emlékezt
nyel és pompával. Voltak rendkívüli alkalma
egy szent ereklyéjének átvitele, vagy fényese

Az élet kezdetének megünneplésére ke
képe, Szent István, illetve Nagy Lajos szüle
felöltözve, koronásan fekszenek a földre lerak
születését egy koragótikus, gazdag architek
gazdagmustrájú szőnyeg zárja le, az előtérber
át az anyja karjaiban lévő újszülöttnek. La
a miniátor, Erzsébet itt is — a kor szokásának
rakott ágyban, az újszülöttet pedig egy fehér
nyujtja az anyának. Az élet kezdetének küls

Münnich Aladár

A belső Ferencváros rendezésének ötletei pályázatán a Közmunkatanács 2500 P-ös díját nyerte.

Magyar Építőművészet.

1943. 170. l.

nösen azért, mert az Arnóparti köztársa
századi udvari életben és kultúrában.
e korban.

Toscanában nincsenek signorék é
nemesség kormányozza a népet. Lovagi t
lovaggá válók rendje — leszámítva az ele
nemességet, alig volt, de fennen hirdetik
a humanitás ad igazi nemességet. Bár N
kezével üt lovaggá firenzeieket, udvari
fejlődött ki. Mégis e körülzárt kis olasz
nemzeti nyelvű irodalom, majd az an
reneszánsz folytatásaként az új szelle
Petrarca, Boccaccio a nagy triász, akikne
zettik munkássága felel meg.

Firenze kapcsolata Budával állanc
nápolyi Anjouk hadjáratait is finanszír
indul, a ghibellin városok küldöttsége
küldöttségét is. Vezetőjük Tomaso Cors
király fiainak. Nagy Lajos valóban ki
Budán mindgyakrabban telepednek le
átutalásait firenzei bankárok bonyolítj

J. Münnich Aladár

építész cikke

Kerékpártúrák.

Magyar Építőművészet

1942. 106, 107. l.

képpel.

Münnich Aladár

és Preisich Gábor

mincs céd

Bérház Budapesten

Tér és Forma

1933. 51, 52. l.

Képekkel és alaprajzokkal.

sányi Károly, Budapest 33

..... 35

..... 53

..... 67

..... 73

Münnich Aladár

Ipesti sertésvágóhíd

Repr.

Architecture d'aujourd'hui

Paris, 1932

873

912

Münnich Aladár

Tervek sorháras
telekontásra.

Repr.

Tér és Forma
1933. 409. l.

IV.

Münnich Aladár

Tér és Forma

1944. J. n.

(Bérház Budapesten a Görgey Artúr-uscában.)

Képekkel és alap-rajzzal-

Terverte fenti.

10950.

egytemplomban szemközt látjuk
iszes ravatal van felállitva.
árán a disz egy nagy fehér ke-
sorban elokelő urak állnak égő
érfi és hölgy közönség helyez-
disz [illegible] egyházi nagy szertar-
latt:

ISTVÁNÉRT PESTEN.

V.K. Müintézetéből.

méretei 28.6:34.8 cm.

Münnich Aladár

1925-ben kapott megbízást a debreceni városi kisszestári postaépület tervezésére.

Bierbposta

54. l.

Münnich Aladár

épitész

irod

Bierbposta

32. l.

Münnich Mladár

építész

l.

Csokonai Hajdúvros

1681

Mezőcsáthi népkvt. III. 178.

Münnich Aladár

épített

tervezte a bajai
vármegyeházát
neoklanzikus sti-
lusban. (1923)

Rapcsányi

219. l.

1904. VII. 8.

Szeged.

Term. leirtam jelentése (426/1904.)

(Münnich Aladár)

cikke

(-) Bernhárás,
közmunka, munka-
nélküliség -
A Müszaki Világ

1938. 5-9. sz.

XXI. (3. série, tome 1), Paris, Caen, Rouen 1855 ——— I–VI + 1.–696. ll.
1 képes tábla

XXII. (3. série, tome 2.), ibid. 1856. ——— 1.–680. ll.

XXIII. (3. série, tome 3.) ibid. 1857. ——— 1.–683. ll.
2 képes tábla

XXIV. (3. série, tome 4). ibid. 1858.
--- par les membres de la Société française d'archéologie pour la conservation et la description des monuments ——— 1.–776. ll.
3 képes tábla

XXV. (3. série, tome 5) ibid. 1859. ——— 1.–760. ll.

XXVI. (3. série, tome 6). ibid. 1860. ——— 1.–819. ll.
2 képes tábla

(J. Münnich Aladár)
cikke

( ) A mérnöki gondolat és városfejlesztési törvény
A Münnich Világ
1937. 32-34. sz.

1900.

III. Heft. Amt Cloppenburg und Amt Friesoythe
I.–VII. + 1.– 176. ll., ——— u.o., 1903.

IV. Heft. Die Ämter Oldenburg, Delmenhorst,
Elsfleth und Westerstede
I.–X. + 1.– 196. ll. ——— u.o., 1907

V. Heft. Die Ämter Brake, Butjadingen,
Varel, Jever und Rüstringen
I.–IX. + 1.– 321. ll. ——— u.o., 1909

J. Münnich Aladár

cikke

d.

Technika

1939. 43. l.

XV. (1906) I.–IV. + 1.–188. u. 2 u.o., 1906

XVI. (1907) 1/2, 3/4 5/6 9/10, 2

Münnich Aladár

Györgyi nyomaszépítőm I.

100–103. l.

648. KÉT PATIKAEDÉNY, majolika
csigásfüllel. Casa Pirota, XVII. s
Ornamente in Blau und Inschri

649. HÁROM BOKÁLY, ónmázas cse
mit Bleiglasur, farbig dekoriert.

650. HÁROM BOKÁLY, ónmázas cse
mit Bleiglasur und farbigem Dek

651. HÁROM BOKÁLY, ónmázas c
mit Bleiglasur, farbig dekoriert.

652. HÁROM BOKÁLY, ónmázas c
mit Bleiglasur, farbig dekoriert.

653. ALVINCI KORSÓ, fajánsz, borda
— Alvincer Krug, Fayence, mit ge
bürgen, XVIII. Jh.

654. ALVINCI KORSÓ, ónfedővel, faj
Alvincer Krug mit Zinndeckel, a
XVIII. Jh.

655. KORSÓ ÓNFEDŐVEL, népies f
Krug mit Zinndeckel, volkstümlic

656. ALVINCI KORSÓ FEDŐVEL,
— Alvincer Krug mit Deckel, Fa

szinház látképével. (Ragasztott.) Magyar, XIX. sz. —
ester deutschen Theater's. (Gekittet.) Ungarsich, M.

drb. nyomtatott diszitéssel. Angol, XIX. sz. — Service,
nglisch, XIX. Jh.

ssal. Gmunden, XVIII. sz. — Krug, Fayence, auf der
XVIII. Jh.

nboru disszel. Rajnai, XVIII. sz. e. — Grosser Humpen,
r. Rheinisch. A. XVIII. Jh.

arna domboru disszel. Rajnai, XVIII. sz. — Humpen
kor. Rheinisch, XVIII. Jh.

licskával és épületekkel. Gmunden, XVIII. sz. — Krug,
arren und Gebäude. Gmunden, XVIII. Jh.

elől két nőalak. Gmunden, XVIII. sz. — Krug mit Zinn-
uren. Gmunden, XVIII. Jh.

oldalán kék barokkdisz két nőalakkal. Délnémet, XVIII.
kel, Fayence mit zwei Frauenfiguren. Süddeutsch, A.

rös barokk keretben, mangánalapon virágszál. Délnémet,
nce, in barocker Umrahmung Blüte. Süddeutsch, 1737.

Münnich Aladár

cvód

Az Ért.

31 – 33. l.

műszaki rajzokkal

GYÖRGY JÓZSEF
Könyvnyomda, könyvkötészet,
Könyv, papíráru, írószer- és
tanszerkereskedés
Tiszaföldvár

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi utca 26

Münnich Aladár

L. Exp Bruxelles 1935.

144. l.

melyeket ismét egy csoportba osztottun
azért is hasonlatosak, mivel keresztjük
virágos hímzéseink motívumaiból meríti

Korban legidősebb a trencsény
kazulája (399. ábra). A szövet maga r
azt nehéz megmondani. Lehetett női ru
felajánlani oly célból, hogy ornátusokk
melyet eredetileg alul széles hímzett szegé

A jelenlegi hímzés három egymá
terülő, de egymással szervesen össze
tömegre osztható, noha van közös kiindulá
egy tulipán legalul. E darabnak különös ér
kölcsönöznek az indák és virágok közé e
állatok: szarvasok, sasok s egyéb minden
Nemcsak ennél a mellékkörülménynél
általában a hímzés egész stílusánál fog
függ az az áttörött ezüst övek pántja
mentikájával, s talán nem tévedünk, mid
még a XVI. századnak tulajdonítjuk.
applikáczió módjára van az alapra alkalma
és ezüstszálból s színes selyemből való.
helyenként fémszállal vegyített, mintegy
porozott, a mi nálunk szintén rende

szegélyből áll, mely a ruha szélét körös-
s egymással váltakozó egyéb virágokkal,
egyazon, közelebb meg nem határozható
foglalt ismétléséből áll.

oly kevéssé van egyházi jellege, mint
ének; lehetnének ezek épp oly jól párna-
égtelen, hogy a mostani czélra készültek,
utóbb említett hímzés is a kissé vaskos
ezek a jelen esetben a bársony által
kivitelt alig engedvén meg.

a miseruhákról kell szólanunk, melyek
a csoportot alkotnak. Többnyire Felső-
kisebb falusi templomokban.

zokott lenni. A középen rendesen egy
elyet az egész felületen elhintett hímzett
használt nyitott selyem a vászonra van
sekkel van levarrva. A motivumok között
színhangulat is mindig ugyanaz. Jellemző
ú sárga s rozsdabarna szín túltengése.
vőleg előszeretettel a tótlakta vidékek, s
összes idetartozó miseruhákat Felső-
t falvak számára csinálták a XVIII. század

Münnich Aladár

wód

z

Ujság. 1931. jun. 12.

(e. a.: Mi lesz az Orczy-ház helyén?)

Ezeket a kölcsönöket nem szab
nak, az alkotóerő elapadásának érté
leg, mint egy fiatal vitalitásnak kif
serkentését kell tekinteni, melyek
be is következtek. Egyelőre az
együttjárt a technikai tudás fokoz
újra éledt érzék a jelenségek plas
klasszikus örökség hatása alatt lán
székesfehérvári töredékek esetében
képeni román stílus síkszerű tende

Ennek az új testiségnek meg
egységes korhangulat 1200 körül mi
beárnyékolás ellenére az egész ny
belül észlelhető.[107]) A látásnak ez
tette az embereket az antik művé
értékei iránt úgy provinciális-ró
bizánci átstilizálásukban. Olyan s
tanui, mely jelentőségében és követk
képeni renaissance-szal hasonlítha
valamennyi életterületre kiterjed. M

Münnich Aladár

l.

Tér és Forma

1936. 173. l.

174. l.

Münnich Aladár

a bresti protestáns helyőrségi templom terv. megvétel

MMÉE Körl
1940. 22i. l.

Tsz.:

Kelet	Beszélő neve (olvashatóan)	Hiv.	Magán	Inturb.	Kelet	Beszélő neve (olvashatóan)	Hiv.	Magán	Inturb.

< Münnich Aladár >

ivod.

< >: A miskolci vásár-
csarnok, gyárépületek,
sporthárak.

MAGYAR EPITOMUVESZET

1929.
9-10. sz.
számos
kepjel és
műszaki
rajzokkal.

EZEN KIÁLLÍTÁS
FESTÉSZETI ANYAGÁT RENDEZTÉK:

KOMÁROMI KACZ ENDRE
ÉS
MIHALOVICS MIKLÓS,

SZOBRÁSZATI ANYAGÁT:

VASTAGH GYÖRGY
ÉS
F. FÜLÖP ELEMÉR.

AZ 1930/31. ÉVI

JUBILEUMI KIÁLLÍTÁS

KÉPES TÁRGYMUTATÓJA

1861 1931

1930 DECEMBER, 1931 JANUÁR

RSZÁGOS MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT

Münnich Aladár

vod

Architectura

85. l.

Münnich Aladár

l.

Szépmüvészet
1942. 234. l.

S[illegible] M.
hírla[illegible]gos
Gödöllő, [illegible]leton: 170.

41 XII 27 21
62

Münnich Aladár

építész

írod Morvay Endre =

= A jövő Budapestje -

Budapest. 1946. II-ész.

68. l – 72. l.

ábrázzal

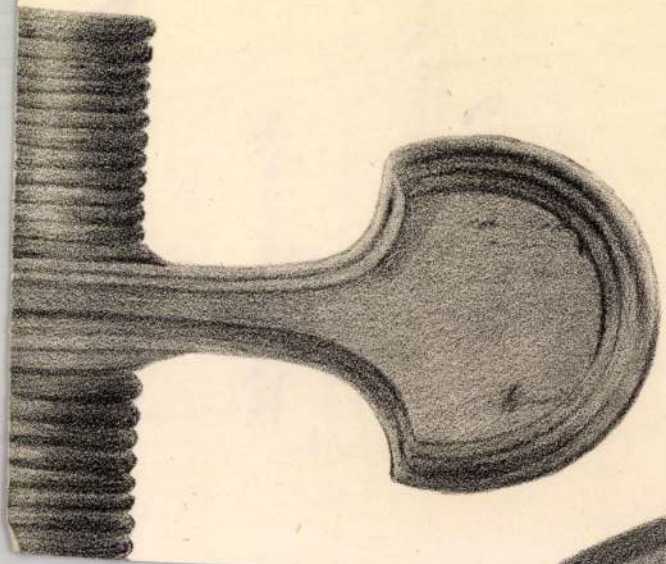

16.

Münnich Aladár

a belső Ferencváros
rendezésére kiírt terv.

Z ik helyen
díjazva

MMÉEKözl

1943. III. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

F.: Puskás Jenő
Sarkad

Budapest, V.,

Visearádi-utca 36.

Münnich Aladár

wód
z
Kertész 1940

216 l
222 l.

Münnich Aladár

Nagyvásárcsarnoka
repr.

The Architectural
Forum

1934.

r.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36. IV. 1.

Münnich Aladár

erő

2

Sör Verető. 9. l.
10. l.

(mert akkoriban a vasárnapi munkaszünet még ismeretlen intézn
volt és a lapok hétfőn is éppen ugy megjelentek, mint máskor) és
hogyan fog annyi előfizető összeverődni, a mennyi a lap jövőjének b
sitásához föltétlenül szükséges ?

Ezek voltak észrevételeim, mikor Wodianer Fülöp ur, a
addig csak nagyon fölületesen ismertük egymást kölcsönösen,
október vége felé beállitott hozzám és fölszólitott, hogy vállaljam
felelős szerkesztői állást egy képes napilapnál, a melyet mielőbb
inditani szándékozik, hogy az 1878-dik év január elsején már ott állha
a lap élén, hogy »II-dik évfolyam«. Wodianer ur rövidesen elbán
észrevételeimmel : a technikai nehézségekkel való megbirkózás a
gondja, a képek megszerzése az ő feladata és ha kevés lesz az előfiz
az az ő baja. — Beláttam, hogy ebben igaza volt és mivel az ajá

Münnich Aladár

Pasaréti uti családi
ház.
Repr.
Tér és Forma
1931. 310. l.

Münnich Aladár

arcképe

Bánovszky Miklóstól

rézm.

RátSz. 120. l.

k.

Europa

Film könyv kapterjesztő –

könyvkiadó Rt.

PARKANY 3

41 XI 17

MAGYAR KIR. POSTA

Budapest

Ker Rothermer

Münnich Aladár.

Az uj városháza
távlati képének
szerzőtta seri homlok-
zata. Pályaterv,
repr.

Képrőművészet
1933. 252. l.

909.937.61 P

1.754.000.- "

250.000.- " 2,913.937.61 P

2,033.917.- P

80.000.- " 2,113.917.- P

8,251.755.30 P

622.005.14 "

7,629.750.16 P

914.68 P székesfővárosi tőké-

lnek pedig 45.56 %-a, az elő-

mben.

Münnich Aladár

A keresztény leányegyesületek tihanyi üdülőháza, terverte fenti, repr.

Képzőművészet
1933. 58. sz. 60. l.

≠ nemzeti szövetségének

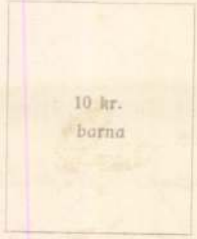

zj. nélkül.

MÜNNICH Akadàn ejp

KÖRMÖCZY Katalin: Lakáspolitikai törekvédek a fővá
rosban a két világháboru között. = Folia Historica
, 14.1989 92.

MÜNNICH ALADÁR épitész

Dári Muzeum épülete

RÁCZ Zoltán: Borsos József és Debrecen
korai modern épitészete. Debrecen :
Hajdu-Bihar m. Tcs., 1990 116 - 117.p.ill.

jánosvölgyi Münnich Aladár
építész.

Szül. Szepesigló 1890.
Végzett a münchenii műegyetemen.
Az oklevél honosításának éve 1914.

Nevjegyzműegyetem 209. l.

Munkács.

A vár fokán és bástyáján
vő város utczáit járó-kelők élé
katonaság halad; a háttérben pe
szemünkbe. Felirata fölül jobbr

PROFIL
DE LA FORTERESS
DE
MONGAST
en Hongrie.

Rm., mér. a rl. 13

140-95.

Münnich Aladár

építész

U. 4166.

Edsinych agragból VII. 248.

Münnich Aladár

építész

László utca

Lex Magyarország

396. b. l.

Münnich Aladár

Békesfővárosi nagy-
vásártelep

Wód

Genth. Budapest

157. l.

Münnich Aladár

György Deinessel Kőrösen terverte a debreceni Dévi-múzeumot.

A magyar építészet problémái és a vasbeton.

Pesti Napló 1931
január 8.

U. 3069

Münnich Aladár

lásd

Szefelslex. 331. l.

332 l.

Manuchgo

Münnich Aladár

kivitelezett tervei közül megemlítendő néhány szálloda építkezés Gyöngyösön, Siófokon, Balatonföldváron és Budapesten. Ipartelepek Szombathelyen, Budapesten kettő és Tápiószelén a Selekta Magtermelő R.-T. telepe. A Svábhegyen, Stefánia-uton és Rózsadombon néhány luxusvillát épített. Budapesten két emeletráépítést végzett, továbbá hat különböző nagyobb bérházat, ezek egyike a Benczur-utcában luxuskivitelű, kettő a Centrum szövetkezet részére létesített társasház. Müller Pál közreműködésével ő tervezte a Lenke-uti Kislakásos bérház-csoportot. Szanus gazdasági építkezést végzett, modern tehénistállót, présházat, szeszgyárat, vidéki urasági lakóházat épített Sövegen, Bá-

épületei empire, illetve kuriális jellegűek. Ott ahol a környezet nem köti szivesen használja a legmodernebb formanyelvet.

Magyar Építőművészet
1929. 9-10 sz.
Számos képpel és műszaki rajzokkal

Ezek közt a Fred Rowentree londoni irodájában 1913-ban rajzolt épülettervei

A Magyar-Olasz Bank bekéscsábai háza, a gyöngyösi Tevan-ház, az Építőipar Rt. Stefánia uti bervillája, a svabhegyi Szász-villa, Thökölyi-uti és Marvány utcai bérházak, a Nemzeti Lovarda berpalotája

Münnich Aladár

MAGYAR MÉRNÖK- ÉS ÉPITÉSZ- EGYLET

Budapest, IV., Reáltanoda-u. 13-15. Telefon: 1-853-30.

MEGHÍVÓ

A MAGYAR MÉRNÖK- ÉS ÉPÍTÉSZ- EGYLET
MŰ- ÉS KÖZÉPÍTÉSI SZAKOSZTÁLYAI

1938. február hó 14-én, hétfőn, d. u. 1/2 7 órakor tartandó ülésére.

TÁRGY:

MÜNNICH ALADÁR előadása:

Hogy hajtsuk végre a városrendezési törvényt?

Vendégeket szívesen látunk.

A szakosztályok elnöksége.

NYOMTATVÁNY

BUDAPEST 938 FEB 17 4 HL

A TELEFON MA MÁR NÉLKÜLÖZHETETLEN

KÉSZPÉNZ ZEL BÉRME TES

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

Müemlékek Országos Bizottsága

úrnak

BUDAPEST

IX. Rákos u. 11.

Mérnökök Nyomdája, Budapest. 4623. sz.

Münnich Aladár

szerette Györgyi Dénessel
a ~~Debrecen~~ debreceni Déri
múzeumot, mely 1926–28.
épült. Dö leírás alaprajzzal.

Zoltai Lajos: Jelentés Debrecen
sz. kir. város múzeumának és
közművelődési könyvtárának
1928. évi működéséről.
(Debrecen, 1929). 5—10. l.

R NEMZETI MUZEUM
BUDAPEST

HH1—1235.

Méltóságos

Dr. GEREVICH TIBOR

egyetemi ny.r.tanár urnak, a Müemlékek Orsz.

Bizottsága elnökének,

Budapest.

jánlott. IX., Üllői ut 33-37.

3/1

Münnich Aladár

Budapest városrendezési problémai

Tervek sorhazás telekosztásra -

Repr. -

Tér és Forma

1933. VI. évf. 12 sz

409 l.

Münnich Aladár

Villa a Lóczy Lajos utcában, fenti terve után épült

Művészet

1938. 18-19. sz.

91. l.

Encyclopédie de l'architecture. 100 fénynyomatú tábla. Editions Albert Morancé. Paris, 1928.

Gazdag gyüjteménye a francia építőtevékenységnek, nagyobbára kivitelezett s részben csak rajzolt tervek. A gyüjtemény értékében vegyes, de tartalmaz elsőrangú munkákat s az teszi különösen értékessé, hogy a képek hátlapján metszetek és alaprajzok tájékoztatnak az épület strukturájáról. A legértékesebb lapok A. Perret munkáit mutatják, sok a legújabb törekvésű munka is, a legutolsó világkiállítás után megindult irány gyermeke.

Howard Robertson:
Peter Meyer: *Az új*
Siegfried Theiss: *Az*
Karol Henneberg: *A*
Los Angeles *modern*
Meller Pál: *J. I. P. O*

Egy
társ
dése
anya
szíve
höz

Münzberger Ferenc

antalos

† 1832. márc. 26.

Jegyzék a vízivárosi temető fenntartani javasolt sírjairól és síremlékeiről

Bp. (1931?)

a 18. l

196. kép. *Delfti váza, XVII. s*

Tányér, törött 1676-ból.

Hatszögletű palack virágdísszel 1678-
(197. kép)

Gerezdes tányér, ERW 1679 felirattal.
Radisics Ipolyi, 134. szám.

Delftiesszélű tányér, MP 1687 feliratta

Gerezdes tányér, MS 1691 felirattal.

Tányér delfties kék dísszel, XVII. szá

Tányér delfties és sasos széllel, XVII.

Tányér delfties kék széllel, XVII. szá

Korsó MATHIAS RENZI felirattal, XV

Kékmázas tányér, sárga dísszel, XVII.

Tányér, virágdíszes, IACOBUS C
1700 felirattal. (198. kép)
Radisics Ipolyi, 123. szám.

Kékmázas tányér 1700-ból.

Tányér 1707-ből.

Münzberger Ferenc

polgári asztalosmester

† 1832. III. 26.

Jegyzék a városi temető fennmaradt sírjairól. [Bp. 1931] 18. l.

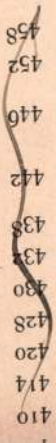

XVIII. Részlet Perényi Imre özvegye, Kanizsai D
XIX. A csúcsíves épületcsoport, főbejáratával
XX. A csúcsíves épületcsoport udvara . .
XXI. Castriota György, Skander bég sisakja .
XXII. Szent Simeon ezüst sarcophagja elülről
XXIII. Szent Simeon ezüst sarcophagjának két ke
XXIV. Szent Simeon ezüst sarcophagja hátulról
XXV. Evangelisterium és ereklyetartó kereszt
XXVI. Szent László ereklyetartó mellszobra . .
XXVII. Szentelt olajtartó szaru . . . . . .
XXVIII. Szentelt olajtartó szaru . . . . . .
XXIX. Szentelt olajtartó szaru . . . . . .
XXX. Suky Benedek kelyhe. Kehely a XV. száza
XXXI. 3 kehely a XV. századból . . . . . .
XXXII. Szentgyörgyi és Bazini György gróf és Sz
XXXIII. 2 pásztorbot a XV. és XVI. századból . .
XXXIV. 2 kehely, 1 hólyagos pokál és 2 sárgaréz
XXXV. Csatavilla a XVI. századból . . . . . .
XXXVI. Zrinyi Miklós sisakja . . . . . .
XXXVII. Szoborcsoportozat (Atyaisten és kiszenved
XXXVIII. Anjou-kori hártyacodex . . . . . .
XXXIX. Hunyadi Mátyás király misekönyve . . .
XL. Hunyadi Mátyás király trónszőnyege . .

Müntzer Mihály

Köfaragó

Sopronban, hol 1622.

nyert polgárjogot

Csatkoil

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Müntzer Mihály

Mőfaragó

Sopron

1622. nov. 23.

volg. esküt

Hári

Michael Müntzer

1529–1558. Pénzverő. 1529-ben nyer Kassán polgárjogot, de elvándorol innét. 1558-ban Győr Szent Mártonból is a tanácsnak örökösödési dolgokban. Leveléből kiketszik, hogy vagy a győri kapitalan, vagy a pannonhalmi bencés apátság szolgálatában állott.

Mihalik József. Kassavárosi ötvösségének története Bpest. 1900. 144. l.

Márk Lajos

festő

Michael Möntzer

1467–1500. Mint Kassai polgár már 1467-ben szerepel. 1480–1494 városi senior, 1495–1500. consul. Neje Dorottya, néhai Péter Zeiffner ötvös özvege. 1472. 1476-ban tilalmakat tesz. 1479-ben Petyr Beneschtől egy házat vásárol. 1484-ben fl 3. adót fizet. 1488-ban fl 4-et. 1492-ben tilalmat tesz. 1494 ben dtto. 1496 dtto. 1497 és 1499-ben dtto.

Mihalik József. Kassaváros ötvösségének története. Bpest. 1900. 122. l.

Landtrachtinger János Gáspár

festő

XVIII sz.

Müntzer Mihály, soproni kőfaragó.

Polgár 1622-ben

Csatkai Endre: A nyugatmagyarországi barokk-szobrászat problémái
MTA II. Tars.-Tört. Tud. Dut. Közl. II. Tört. 1. sz. (1959.) 101. l.

MDK

Müntzer Mihály kőfaragó,
1622-ben vesik fel a céhbe.

Csatkai Endre: Néhány ujabb adat a soproni
művészet tört.-ához. – Magy. Művészet. 1929.
[redacted]. 236-238. l.

M.D.K.

Michael Müntzer, kassai pénzverő

1487-1500-ban működött
Kassán. 1480-1494-ig városi senior,
1495-1500-ig consul.

Balogh Jolán: A művészet mátyás király udvarában
Bp.1966. Ak.kiad. 2 köt.

1.köt. 519. old.

Müntz Ferenc István

orgonakészítő

Stuttgartban született.

1756-ban vette fel a pesti polgárok sorába.

Isoz Bpzene

92. l 96. l.

tember 14-én

Nagyságod

alázatos szolgája

Molnár Károly

igazgató

Münzberger János

a Krisztinavárosi templom asztalos munkái.

Lásd

Budapesti asztalos-mesterek.

tösebb szerepet játszik
Victoris Antal, aki
1839. szept. 29-én nyi-
totta meg az első ma-
gyar kromolitográfiai
intézetet a Váczi utcában (Athenaeum,
1839. II. félév 224. hasáb).
~~Első~~ Első rajza, egy
általunk ismeretlen
női portré, ~~Szétaz~~
és Csanád vármegye
térképe, amely ~~az~~ utóbbi
szines~~en~~ nyomdás). –
Az Athenaeum elismeri
előbbi fogyatékosságát
de „az utóbbik meg-
felel minden méltá-
nyos követel~~mé~~~~nyeté~~sek-
nek, s különös figyel-
met érdemel a szine

Münstermann (Minster-
mann) Károly

minasztalos

XVIII. sz.

lásd

Scholnjezsuita

285. l.

A

Műemlékek Országos Bizottságának.

M. kir. Vallás és Közoktatásügyi Minisztériuma

Hivatalból

Budapest.

~~V. Hold utca 16. szám.~~

RÁKOS- u. 10

M.D.K.

MÜNSTERMANN Károly Keresztély asztalos
jezsuita laikus Bécsből

1741-1742. Trencsén, novicius

1743. Nagyszombat

1744-1745 Bécs ; 1746-1752 Selmecbánya

1753-1757. Temesvár

1758-1760. Pozsony, residencia

1761-1773. Steyer, Klagenfurt, Görz, Steyer

Agglány: Barokk szobrászat... Bk-1959.
I. 247. II. 192. 221, 240. 285.

Münster, Sebastian

Cosmographiájanak metszetei Schedel Chronikájában levő, Wohlgemuth és Pleydenwurff által készített fametszetek kopiái. 1537, 1544, 1550, 1575, 1628 Baselben, Kölnben megjelent kiadásai. Budai kivül nehány más magyar vár képe is van, de hitelességük kétséges.

Borbely Andor dr. Adatok a magyar várak és városok ábrázolásához a XVI–XVII. századbit, Hadtört. Közl. 1932. 172 l.

Bánya-, kohómérnöki és erdőmérnöki osztályok.

Tájékoztatásul szolgál a 126. oldalon levő helyszínrajz.

A bánya-, kohó- és erdőmérnöki kar épületeinek helyszinrajza Sopronban.

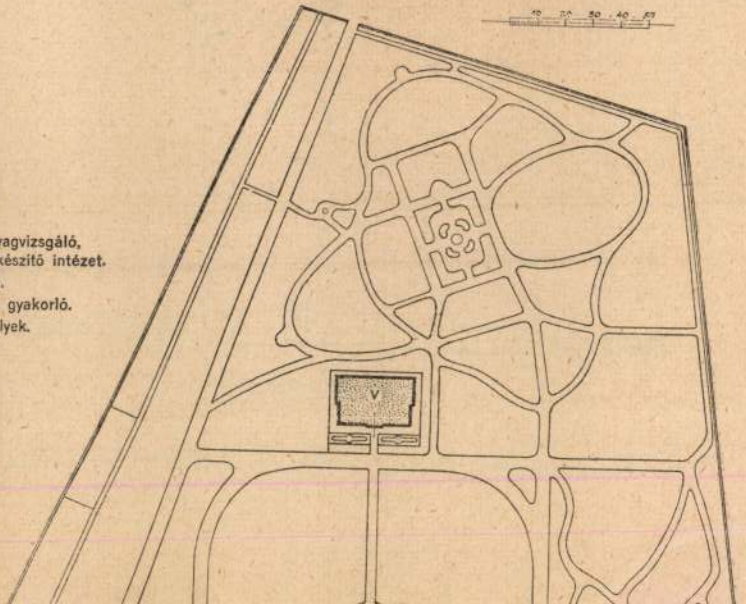

I. Főépület.
II. Igazgatási épület.
III. Chemiai épület.
IV. Vaskohászati, anyagvizsgáló, érc- és szénelőkészítő intézet.
V. Erdészeti pavillon.
VI. Bányaműveléstani gyakorló.
VII. Gépház és műhelyek.
VIII. Uszoda.
IX. Kertészeti iroda.
X. Anyagraktár.
XI. Portás.
XII-XIII. Üvegházak.

Münster Sándor

1915. szept. kiáll. N. halon
Tájkép, olaff. 50.–

Géczi Julianna, garamszegi, férj. Kubiny Kristófné, alapítványa

VIII. 58.

Münster Sándor

123. Tájkép, olajf. — — — — — — 50.—

Nemzeti Szalon

1915. szept.
őszi kiáll.

M.D.K.

MÜNSTER Joannes
murariorum magister

Irregh (Szerém m.)

1952)

Müvért. Kapossy János: Építők, szobrászok, festők és grafikusok Magyarországon 1828-ban 136. e.

Mayrh (Münnich) Miklós, soproni szobrász

Schwabitzeni születésű, polgár 1768-ban, † 1808-ban (78 éves korában). Tőle a nagycenki kat. templom főoltára

Galkai Endre: A nyugatmagyarországi barokk-szobrászat problémái. MTA. II. Tört.-Lét. Tud. Oszt.-közl. II. 27. 1-2. (1951). 101. l.

Münnich Ida

1882/83

Ferképzőmfoiskèvk

116. l.

Münzberger

asztalos

Gentmüeml

17. l.

Az árpási rom. kath. plel

79/1935 n.

A Műemlékek

Tekintetes Ön

Templomom restaurálá
Benedikálása október 6-á
a Műemlékek Országos Bi-
hivom.

Münzel János

2.

Evang. templ.

270. l.

SZOBRAINK

Nem elég nézni, látni kell!

Minden dolgozó ember, az élet bármely területén fejti is ki tevékenységét, elvárja — és joggal el is várhatja —, hogy jószándékú igyekezettel végzett munkája eredményét megbecsüljék, ugyanúgy megbecsüli azonban más dolgozó ember munkájának eredményét is. Ez jusson eszünkbe, amikor valamilyen képzőművészeti alkotás, egy-egy festmény, grafika, rézkarc vagy szobor elé állunk.

Ha például egy szobor elé állunk, hogy megszemléljük, először is gondoljunk arra, ami a szobor odaállítását megelőzte. A szobrot meg kellett alkotni. Megalkotásához szakmai tudás, művészi ihletettség, tehetség kellett. Az alkotó értelme jut kifejezésre a műben, mint ahogy mindenki életének értelme a munkája és annak eredménye. Bizonyos, hogy a művész kellő hozzáértéssel alkotott, amit prózai módon bár, azzal is igazoltnak vehetünk, hogy a szobor azon a helyen áll, ahol láthatjuk. Bizottságok, zsürik — nyilván hozzáértő emberek — ítélik meg, hogy felállítható-e közszemlére tehető-e az alkotás.

Sznobságot követelnénk azonban a nézőtől akkor, ha ezzel az indokolással elfogadni, szépnek, magas művészi értékűnek tartani kényszerítenénk. Alkosson mindenki önálló véleményt, de elgondolkozva. Ne csak nézzen, hanem lásson is. Ma már nem egyszerű látványosság egyetlen szoboralkotás sem. Nem beszélve arról, hogy az ógörög Müron által alkotott és Diszkoszvető néven közismert műremek sem csak látványosság, hanem általános mondanivalója is van, a modern szoborművek egyre jobban az értelmi motívumok felé hajlanak a látványosság elemeinek rovására. A modern ember majdnem giccsnek tartja már azt, ami csak lát-

ványos, csak a szembetűnőt ábrázolja s nem készteti őt az „értelem" felfedezésére, meglátására.

A szobor értelmének meglátására azonban nem mindenki képes. Meglehetősen kevesen képesek. Kevesen, mert az idősebb generáción — a múlt hagyatékának árnyékaként — még terhesedik a régi, secessiós, a látványosan csak ábrázoló, jórészt naturalista ábrázoló modor hatása. Az ifjú generáció ízlésére és ítéletformálására viszont csak az utóbbi években gyakorol jótékony befolyást a művészi ismeretek fokozottabb terjesztése.

Az idősebbeknek művészeti szemléletük értékrendszerének teljes átállításával, az ifjúságnak pedig friss ismeretek megszerzésével kell befogadniuk az újat.

Térdísz

Ha városunk Béke-telepén álló szobrait nézzük, meg kell állapítanunk, hogy ezek nem műemlékek, ilyen igényt senki nem is támaszt velük szemben. Térdíszek ezek. Szerepük az, hogy feloldják a környezet épületeinek geometriai tömeghatásából eredő merevséget, ridegséget, színtelenségükben is színt, elevenséget sugározzanak.

Az Árpád Vezér út középtáján, kis téren a „Tekező ifjú" néven említhető szobor áll. Művészi értékét nem hozhatjuk párhuzamba Müron „Diszkoszvető"-jével, vagy Rodin egyetlen műremekével sem, de megfelel rendeltetésének. Dolgát jól értő művész munkája. Pucérság-kultusz nélkül gazdag a látványosság elemeiben, ugyanakkor mondanivalója a ma fiatalságának ereje, lendülete. Beszédesen fejezi ki a golyó kidobásának pillanatát közvetlenül megelőző összpontosítást. Ha kicsit hosszasabban nézzük, a rögtön bekövetkező dobás lendületét érezzük benne. Éppen ezért állhat itt is, nem pedig valamely sportcsarnok előtt, mert általános értékű mondanivalója az ifjúság ereje, lendülete.

A Bükk-étterem előtti tér szélén álló leányszobor már jóval több egyszerű térdísznél. Ezt a szobrot sok hozzá nem értő alaptalan becsmérlése érte. Ezeknek a giccskedvelőknek ajánljuk figyelmébe, hogy egy szobrot nem elég fél percig nézni, hogy aztán áradó sznobizmussal ontsuk rá az esetleg másoktól hallott ócsárlásokat. Ezt is hosszasan kell nézni, és mint minden szobrot, nem közvetlen közelről, hanem leghosszabb idommérete háromszorosának megfelelő távolságból. Akkor bontakozik ki előttünk tökéletesen a képe, akkor látjuk meg — ha közben gondolkozunk is — a kifejezni kívánt értelmet.

Ha így nézzük ezt az igazán sikerült leányszobrot, akkor egyre többet látunk benne. Látjuk, hogy valójában nem egyszerűen egy 15—16 éves leányt ábrázol korszerű kifejezéstechnikával, egyszerűsítve és absztrahálva, hanem élet van benne, a növekedés ritmusa. A könnyeden nyulánk idomok a felemelkedést, üdeséget, frisseséget, sőt — modhatjuk — a tavaszt sugározzák a vaslemez merevségéből és ha még jobban megfigyeljük, mozgást, elevenséget is. Csak az összképet szabad figyelnünk, az elvont részletek vizsgálatával az anyag durvaságába ütközünk.

Ez a legújabb technikával vaslemezből hegesztett szobor pompás dísze környezetének, megérdemelné, hogy talpazata köré díszcserjéket kapjon. Hírlik, hogy kap is az előbb említett „Tekező ifjú"-val együtt.

A Béke-telep díszére szolgálnak még a bölcsőde csupasz falát élettel megtöltő, lemezből domborított gyermekfigurák.

Elvontságukban is sokat mondanak. Beszélnek a kicsinyek napra tárulkozó örömeiről, általában pedig a gyermekeinkről való gondoskodás kultuszáról. A 2. sz. Általános Iskola homlokzatát is domborművek díszítik. A bronzlemezből készült csoport a munkára nevelésnek, a munka szeretetének beszédes szimbóluma.

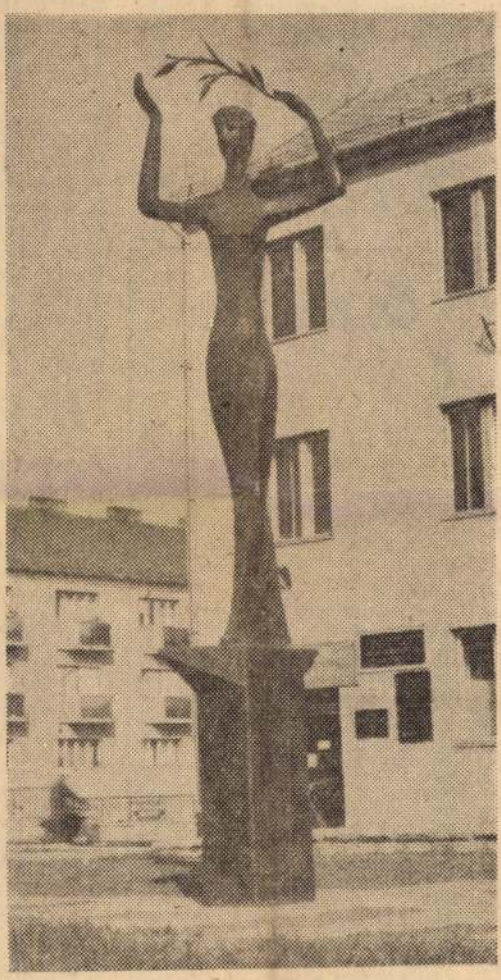

Ezekben a domborművekben és az említett szobrokban is mindenki megtalálhatja a szépséget, az „értelmet" de ahhoz nem elég nézni, látni is kell. Tanuljuk tehát meg látni napjaink művészetét.

id. Pálmai Zoltán

zentatív felvonulása országos méretekben új képzőművészeti kultúránk megteremtésére irányul. Széles körű támogatással 16 képzőművészeti kör, szakkör anyagát rendszerezve, új szempontú törekvések szellemében állítottak ki 100 képzőművészeti alkotást. A számok önmagukért beszélnek. Azonban nem szabad elfelejteni, hogy az alkotók nagy része nem hivatásos jelleggel, pusztán önképzésként, műkedvelő alapon hódol a festészet, a grafika, a szobrászkodás művészetének. Talán ebből adódnak azok a kérdések, kételyek, amelyek a kiállítás megtekintése kapcsán felmerültek. Ennek ellenére őszinte elismerés illesse mindazokat, akik a zsüri jóvoltából kiállítás és katalógusképesek lehettek. *Ez a most jelentkező vasas utánpótlás a felfrissülést, az egészséges kicserélődést hozhatja meg, ha fejlődésük töretlen marad.* Ez előlegezett bizalom, feltételezés, amely akkor válhat valóra, ha képes lesz ez a képzőművészet életünk formálására, ha át meg áthatja életünket, magatartásunkat szebbé, munkánkat értelmesebbé teszi.

is az első „... beütés". Kevé... rázolás, embe... cialista h... tükröző képz... duktum.

— Ez az ... amely azon... lést, legfel... lent. Ami... *Jóleső ör... lelkes n... szólni, amiről ... nulságot tettek.* A 16 csoport közül a harmadik helyre kerültek, s ugyanakkor az ózdi *Matula Lajos* lemezborítása az egyéni díjazottak között a 4. helyet vívta ki. Elismeréssel kell szólni *Kárpáti Gusztáv, Oláh Mária, Jósvai Erika, Krizsán József, Kolosi István, Suhajda Erzsébet, Sz. Horányi Mária, Törő Magdolna* és *Znak Károly* ózdi képzőművészek képeiről, amelyek bekerültek a kiállításra.

— Negatívum viszont az a szubjektivizmus, amely általában a fővárosi csoportok és alkotók iránt megnyilvánult a zsüri, illetve a rendező bizottság részéről. *S nem válik dicséretére a rendezőknek az a figyelmetlenség sem, hogy a két ózdi kör nevét véletlenül összecserélték.*

... Azonb... *jó lenne* — ...yon üdv... lenne —, *ha a két kör egy... sülne* közös eszmei-művés... koncepció alapján, hisz... valamennyien úgyis fiatalo... A legfőbb célkitűzésekb... nem lehetnek közöttük na... különbségek...

Faludi Sándor

1966 OKT 29.
„...” ÓZDI VASAS
Telefon: 188-296, 188-307
... Sándor u. 17.

— Mindig munkásembere... embert. Rajzaimban, festé... resem — mondja magáró...

Erkel hangverseny

Zenei évadunk tervezői helyesen gondolták, amikor az őszi, első zenekari hangverseny műsorát nagy nemzeti operaszerzőnk: Erkel Ferenc műveiből állították össze. Az előadott Hunyadi László és Bánk bán részletek ugyan elsősorban nem koncertdarabok s nem volt alaptalan egyesek aggodalma, hogy hangversenydobogón, szcenirozás nélkül a közönség jórészének érdeklődését nem kötik majd le eléggé. Meg kell azonban mondani, hogy ebben az esetben kellemesen csalódtunk. A zenei est sikerében a művek előadásán kívül része volt Balassa Imre — olykor kissé tán meseszerű, néhol túlünnepélyes, de mindvégig szemléletes — ismertetésének, amely az egész előadást mintegy keretbe fogta.

A Postás szimfonikus zenekart Sándor János vezényelte. A zenekar kiegyenlített tónusa, a dirigens plasztikus formálása az Ünnepi nyitány és a Hunyadi László előjátékában és a „palotásaiban" érvényesült elsősorban, noha a Hunyadi-nyitány drámai csúcspontjának előadásbeli igényei olykor meghaladták a kisebb létszámú zenekar lehetőségeit. Kellemes meglepetésként hatott, hogy a Filharmónia által hirdetett — egyébként kitűnő — Werner Mária helyett László Margit szerepelt és énekelte a híres La Grange áriát és Gara Mária cavatináját. Orgánumának ereje és stílusának acélos szépsége, ismert külső adottságai mellett az est fénypontja volt és azt az átlag fölé emelte. Reményi Béla és főleg Joviczky József szintén tudásuk legjavát adták. — Néhány helyen a zenekar és az énekesek összjátéka nem volt hibátlan.

A viszonylag nagyobb számú közönség ismételten kihívta a művészeket. A komoly irányítást dicséri, hogy a siker lendületében sem adtak ráadást, ami helytállásnak számít a művészet egyszerisége mellett.

Befejezésül megállapíthatjuk, hogy a közönség zeneértő része is egyetértett abban — amint az előadás utáni beszélgetésekből kiderült —, hogy Erkel Ferencnek a régi verbunkos zenét korának operai szintjére emelő magyar muzsikája, őszinte lírája és drámaisága ma is elevenebb erővel hat hallgatóira sok modern alkotásnál.

Csák Géza

Ökölvívás

Nagyon készültek ökölvívóink a szombati találkozóra. Remélték, hogy az igen előkelő helyen tanyázó Borsodi Bányásztól mindkét, de legalább az egyik pontot megszerzik. Az előkészületekhez tartozott az a levél is, amelyet a szövetségnek küldtek el: „Kérjük, hogy a találkozóra ne jelöljenek borsodi bírót" — írták. Nyilván, volt rá okuk. Éppen ezért lepődtek meg, amikor a mérkőzés előtt Molnár István — miskolci bíró — jelentkezett.

Küzdelmes mérkőzést vívtak a párok. Győrffi remek öklözéssel győzött a légsúlyban. Ellenfelét a 2. menetben sorozatos szabálytalanságok miatt léléptették. A fiatal Regőczinek túl nagy feladatot jelentett a rutinos Orbánnal való küzdelem. Az 1. menetben kiszámolták. Oláh viszont okosan bokszolt Sándor ellen és megérdemelten nyert. Berkitől a bíró vett el egy pontot, ugyancsak sok téves ítélet született a Sztollár—Puporka mérkőzésen is. Előbbit hozták ki győztesnek. Kovács S. már az 1. menetben feladta Majkó ellen. Óriási küzdelem alakult ki a válogatott Nagy Imre és Énekes között. Énekes kénytelen volt vereséggel elhagyni a szorítót. Kunkli kemény csatát vívott a volt ózdi Kovács Tamással, s megérdemelten győzött. Juhász remekül kezdett. S amikor már mindenki a fiatal ózdi versenyző sikerét vélte, kétszer is beleszaladt Szabó ütésébe. Végül döntő fölény miatt léléptették. Koszta ellen Erdélyi a 2. menetben feladta.

Egy perc telefo...

— Témát szeretnék adni az 1 perc telefon rovatukba — mondja a vonal túlsó végén egy férfihang.

— Máris jegyzem.

— A múltkoriban Önök írtak arról, hogy apró gyerekek a játéküzlet melletti dufartos kapu alatt — enyhén szólva — huligánkodnak. Az OTP és vízmű székház lépcsőháza lett a legújabb tanyájuk. Nemcsak a viháncolásuk, orditozásuk botránkoztatja meg nap m... nap az OTP, vízmű, vá... gazdálkodás ügyfeleit, ... nem újabban ablakokat ... nak be, fényes nappal ... villanyégőket verik le é... kapcsolókat szerelik le. T...

M.D.K.

Mürr, Mur Cristan, kőmives

1454-1455-ben szerepel a pozsonyi okiratokban

Hoffmann Edit: Pozsony a középkorban, elfelejtett müvészek, elpusztult emlékek. Bp.é.n. 34. old.

K. D. K.

MÜNZER Mihály kőfaragó

1632. Sopron, polgári lajstromban említve

Agghány: Barokk művészet... Bp. 1959.
I. 247.

mdk

Johannes Münczer bíró, pénzverő,

Zsigmond király idejében

Huszár Lajos: A Budai Pénzverés Története a Középkorban

1958. 72. l

MÜNZER ANDRÁS, ötvös, éremvésnök

HRICSÓ várában PODMANICZKY RAFAEL részére készült hamis pénz MÜNZER ANDRÁS segitségével. 86.old

DR. KAHLER FRIGYES: Pénzhamisitas magyarországon a XVI. szazadban 84.old

A Magyar Numizmatikai Tarsulat évkönyve, 1971. Bp. 1972

M.D.K.

Heinrich Münzer, kassai pénzverő

1476-ban működött Kassán.

Balogh Jolán: A művészet mátyás király udvarában
Bp.1966. Ak.kiad. 2 köt.

1.köt. 517.old.

MDK

Münzer Adolf

Reggeli pongyolaban c. festm. Repr.

Műcsarnok, 1905. tavaszi nemzetk.kiall.

Münzberger János

[illegible]

l.

Schoenkrisztinavárosi

7. l. 11. l. 12. l.

Erdélyi Nemzeti Múzeum IV. 175, 176.

MÜNZBERGER FERENC, asztalosmester

Budai asztaosmester volt 1828-ban.-Vizivárosi lakos.-Helyrajzi szám: 675.-Segédek száma: 1.-Összeirási szám: 1584.- 46.old.

BATARI FERENC: Pest-budai asztalosok 1828-ban 39.old.

Az Iparmüv.Múz.Hopp Múz.Évkönyve.[illegible].XIII. 1970.-Bp.1971.

MÜNZBERGER MÁTYÁS, asztalosmester

Budai asztalosmester volt 1828-ban.-Krisztinavárosi lajos.-Helyrajzi szám: 125.-Segédek száma: 2.- Összeirási szám: 262.- 46.old.

BATÁRI FERENC: Pest-budai asztalosok 1828-ban 39.old.

Az Iparműv.Múz.Hopp Múz.Évkönyve.XIII. 1970.-Bp.1971.

EDLER VON MÜNZBURG, vésnök

Mária Terézia korában a körmöci verdét egy betüvel jelzik/K vagy B/. Magyaros jelleg. Patrona Hungariae egész alakban.. Ekől két angyak között koronás magy. cimer. K. /EVM-D Edler von Münzburg és Paschal Jos. Damiani neve között. /Tallér 1765, 1767-72évsz. /1773? /Féltallér 1767-1772 évsz. Negyedtallér /30 kr. /1767-1772 évsz. 9./99./old.

HARSÁNYI PÁL: Magyar tallérveretek 1./9./.old

AZ ÉREM, V. évf. BP. 1927. jan-jun

MDK

Münzberger János

Siklóssy L.: Régi pest-budai asztalosmesterek.
M.I. 1922.

lo.l.

Münzberger János

budai műasztalos

végezte 1796-97-ben

a Krisztinavárosi tem-

plom asztalos mun-

kait.

Schoen Kriv. 1916

23. l.

A föoltár fenti műve

és 1797-ben kiszett

4.0 43. l.

A kölni Schnütgen-gyüjteményből Simor prímás vásárolta, 1884.
Keresztény Múzeum Esztergomban. Egyházművészeti Lap, V., 1884., 362. l.

THURIBULUM,
áttört felsőrésszel.
Német munka, XV. század.
Réz, mag. 22 cm.
A kölni Schmütgen-gyüjteményből Simor prímás vásárolta, 1884.
Keresztény Múzeum Esztergomban. Egyházművészeti Lap, V., 1884., 362. l.

GYERTYATARTÓ
XV. század.
Réz, mag. 44 cm.

GYERTYATARTÓ,
két darab.
XV. század.
Réz, mag. 34 cm.
Esztergomi házbontásnál találták, 1885.
Esztergomban . . . Egyházművészeti Lap, VI. 1885., 192. l.

GYERTYATARTÓ,
három madárlábon áll.
XV. század.
Réz, 36 cm.

M. D. K

MÜNZBERGER János asztalos

1792 - 1802. Buda, Krisztinavárosi plébániatemplom, asztalosmunkák

Aggházy: Barokk szobrászat... Bp. 1959.

I. 247. II. 33.

Münzberger

asztalos

A krisztinavárosi plébániatemplom copf szószéke Salm Lipóttal.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.

33.1.

Építőmunka. 1934. 1. szám
hirdetés.

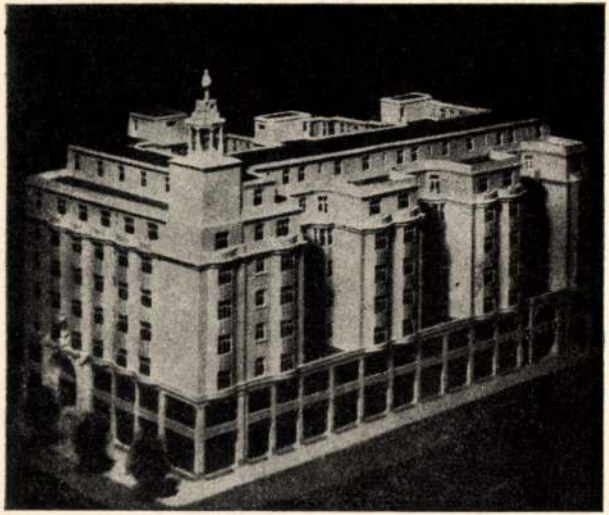

A modellkészítés

a korszerü tervezés nélkülözhetetlen segédeszköze.

Készittese modelljeit

Mürschberger Antal

Modell Művészeti Műhelyében

Budapest IV., Molnár-u. 26. Telefon: 843-89.

Az »ÉPITŐMUNKA« előfizetői 10-15% engedményben részesülnek.

Mürschberger Antal

EMERGÉ
GUMMIPADLÓ

a tiszta és tökéletes padlózat. Utólérhetetlen tartósságú és higyenikus. Színes kockákból rajz szerint készíti a

FÉNYMÁSOLÓ
INTÉZÉT

fénymásoló-, rajz- és
másoló papirok

Magyar vegyi-
készitményü
papirgyár

Mürschberger Antal

Modell müvésteti
Mühelye
Bpest Molnár u. 26.

Hirdetése

Tér és Forma
1930, 6. szám

(2154-től 2445-ig.)

HELYREIGAZÍTÁS

Lapunk júniusi számában *Pillitz* Dezső tollából cikk jelent meg: *A korszerű világítástechnika gyakorlati alkalmazása az építőművészetben* címmel. Ebben a cikkben sajnálatos félreértés folytán elmaradt a képek számozása és így a szövegben foglalt utalások nem mindenütt követhetők. Amikor megállapítjuk, hogy úgy ez a körülmény, mint a tördelésnél előfordult néhány zavaró hiba tisztára adminisztratív véletlen következménye, olvasóink szíves elnézését kérjük.

A szerkesztőség

BELANKA MIHÁLY ÉPÍTÉSZ, ÉPÍTŐMESTER MUNKÁIBÓL

Lovag Marnó Tivadarné úrnő bérháza, Miskolc

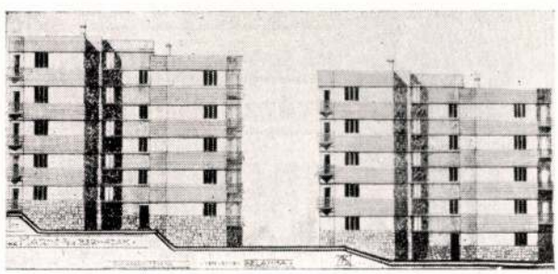

Homlokzat

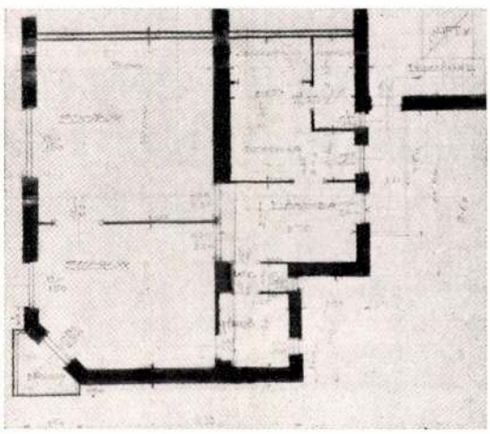

Kétszobás lakás alaprajza

„Professor Junkers" új gázkészülékei

Most jelent meg *Professor Junkers dessaui gyárnak* új gázkészülékeiről a prospektus, amely részben az új, eddig ismeretlen gyártmányú és kivitelű gázkészülékeit ismerteti, részben pedig az új gázfürdőkályhák árjegyzékét adja. A rendkívül csinosan és ízlésesen kiállított kis árjegyzék különös és gondos összeállításban közli a legmodernebb készülékeknek használati és technikai ismertetését. Többek között a *WA/32 E fehéren zománcozott Junkers melegvízautomata* jelent ujdonságot a szerelőiparban. Az eddig vert vagy sima vörösrézburkolat helyett a külső köpeny fehéren, tűzben zománcozva készült, úgyhogy a fehér fürdőszoba ideálja immár a zománcozott melegvízautomatával teljes megoldást nyert. Azért mondhatjuk ideálisnak ez újabb automatát, mert összes szerelvénye, amely nehéz vörösfémötvényből készül, krómozva van, de ez a krómozás is teljesen speciális eljárás alapján készült, úgyhogy teljesen biztonságos és az idők vasfoga sem árt neki.

A W/32 E Junkers gázfürdőkályha ugyancsak fehéren zománcozva, önműködő vízhiánybiztosító szerelvénnyel, szerelvényei ugyancsak sárgarézből, nikkelezve és speciális eljárás alapján krómozva készülnek. Az *AH 10/20 Junkers-féle magasnyomású forróvíztároló,* amely főleg nagyobb fodrászüzletek számára rendkívül alkalmas, vörösrézlemez külső köpennyel, krómozva, 6 atmoszféra üzemnyomásig teljes biztonsággal működik. Minden készülék azonban 12 atmoszféra üzemnyomásra lesz kipróbálva, úgyhogy a gyárgaranciát minden készüléknél megadják.

Végül, mint egyik legérdekesebb és értékesebb ujdonságot említjük a Junkers-gyárnak az *U 4 jelzésű hősugárzó fűtőkészüléket,* amelynek a hátfala és elülső külső izzólemeze is fehéren tűzzománcozott kivitelben készül. A hősugárzóban beépített vízárambiztosíték van. Különösen fürdőszobák alsó légrétegeinek gyors melegítésére rendkívül alkalmas. Ezekkel az új készülékekkel a gyár újabb tökéletes technikai alkotást szolgáltatott és igazolta azt, hogy a Junkers-cég csak a legtökéletesebbet adja és hírének megfelelően mindenkor csak világmárkát hoz a piacra.

FEHÉRBUTOROK 30 éves cég!
konyhák, előszobák, leányszobák stb.
kizárólag elsőrangú minőségben **HAVAS** asztalosmesternél
Gyár: **VII, Rózsa ucca 20.** Telefon. Városi mintaraktár: **IV, Semmelweis ucca 9**

BARTA KÁROLY
elektrotechnikai vállalata
BUDAPEST VIII, VAS UCCA 16. SZÁM
Telefon: J. 311—98, J. 393-73, J. 409-19
Mindennemű erős- és gyengeáramú elektromos berendezések készítését vállalja.

Fénymásolatok
és **ferrografia**-nyomatok
új és **gyors** eljárás szerint
Magyar Vegykészítményű Papírgyár
Oser Jakab Budapest VI, Ó ucca 49. sz.
Telefon: Automata 238-90

Koch Testvérek
iparművészeti bútorműhelye
IX. ker., Mester ucca 5. sz.
Telefon: József 392-56
Készít elsőrangú, legmodernebb és klasszikus lakberendezéseket

Lakatosáruk, vasszerkezetek és kovácsmunkák gyára
NAGY GYULA
épület- és műlakatos
Budapest VIII, Köris u. 10. Telefon: J. 348-15

KIRCHLECHNER EMIL
KERTÉPITŐ, TÁJKERTÉSZ
KERTÉSZET ÉS IRODA:
BUDAPEST VI, ANGYALFÖLD
RÁKOSPALOTAI ÚT 83-85
TELEFON: L. 914-45

Kecse Nagy Sándor
ácsmester
Budapest X, Kerepesi út 69. sz.
Telefonszám: József 424-97

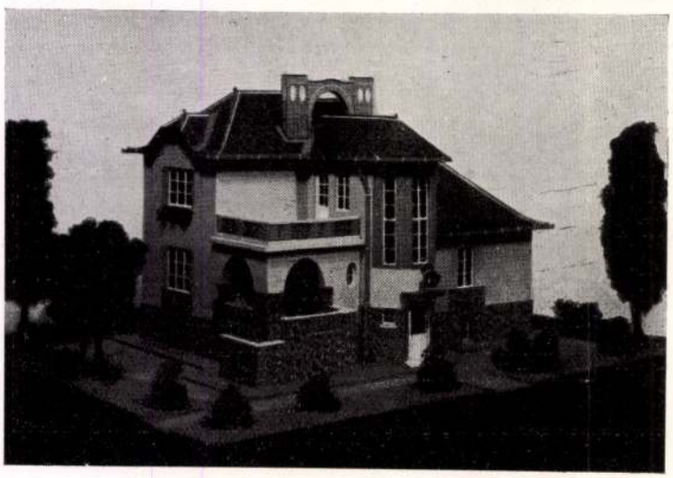

MÜRSCHBERGER ANTAL
MODELL MŰVÉSZETI MŰHELYE
BUDAPEST IV, MOLNÁR U. 26
TELEFONSZÁM: AUT. 843-89

Tér és Forma
1930. 7-11.

Müss Ottó

Müss Ottó, építész, Brassóból, 22 éves korától, 1859 okt.-től 1864 máj.-ig az építészeti szakosztály hallgatója volt.

Fleischer Béla Jo. l.

Müttermann János

Kézsmárk ácsm 1717

l

Baloghfatornyok

65. l.

Müttermann

épitès

lind

Dikepes I 83.

..... *műhely.*

lyfőnökség!

év ..... hó ....n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

tam.

évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Müttermann

építőmester

a XVII. sz. végen építette az alábbi templomot. ♀

Linberger István: A késmárki ev. fatemplommak és a városi [redacted] köztemetőnek leírása. Késmárk, 1892. 4. l.

Az épület minvészieseu keresztalakjaban készült teljesen fából.

♀ Külsőleg vakolattal van ellátva és meszelve, vagy pajtához hasonlit tetejen azonban keresztek láthatók, három bejárattal bir, Belseje teszi rendkívul érdekessé.

Salomon van Ruijsdael.

ték ugyanott 1670 november 1-jén.

vidéket ábrázol, hol az előtérben
, részben már száradásnak indult,
ig a földön fatörzs fekszik és a hol

egy hosszú bottal, nemezkalappal
zolt fiú terel hét különféle színű
rkát itatóra, a melynek túlsó part-
edelű ház előtt, egy kakas és négy
nem messze több zsúp szalma és
. Hátul, az út mentén középütt,
hető észre. A középtérben két,
ház és a háttérben jobbról épület
asban balról három, jobbról pedig
ült égbolt felhőzött. Jelzése alól
: »J. V. R 1668.«.

·3 cm. — Lelt. sz. 3837. — Vétetett
1584 sz. engedély értelmében Goud-
1807–908). — Kifizettetett az 1909
–909), az 1910 január 1-jei 150018–
nuár 1-jei 145800–910 (7–911) sz.
tatott 1909 május 15-én (848–909),
) és 1911 február 8-án (769–911). —
z 1911 márczius 11-iki 11526–910
czius 11-iki 22041–910 (913–911)

ozó adatok a Szépművészeti Múzeum-
b Salamonsz van Ruijsdael: Paysage

in: Galerie Ritter G. Hoschek. Prag,

III
528 (3837)
648 (454).

I. 528

Müttermann

a kézsmárki ev.
fatemplom építője
1717

l. Bruckner 62.
és kv. II
több képpel

SZÉPMŰVÉSZETI KIÁLLITÁSOK
MAGYAR MESTEREK MŰVEIBÓL

CSÓK ISTVÁN, GLATZ OSZKÁR, FÉNYES A
PÉCSI PILCH DEZSŐ, SZŐNYI ISTVÁ

Adresse: Budapest, V., Váci-u. 21

No.....

M.D.K.

MÜTTERMANN épitész

Igló ev. patemplom 1717.

(repr.)

Bruckner Győző. Késmárk szab. kir. város műemlékei. Kperjes 1908. 62. l.

M.D.K.

M

Georg Müllermann, építész

Deutschendorfból készíti el a késmarki 2-ik evangelikus templom terveit és veretí az építkezést 1717-ben, mely munkáiért - a hívők adakozásából össze gyült összegből 600 ft-ot kapott

Hefty J.A. /Gyula Andor/: Die Kesmarker Holzkirche und einstige Holzkirchen in der Zips. Késmárk, 1933. 10. old.

MÜTZ TÓBIÁS, textilfesto

1601-ben Locse, Eperjes, Késmárk, Igló, Kisszebenben már több mester dolgozott, ezt Mütz törvénytelen származása körüli vita is bizonyítja, melyben még Katibor, Losol, /Oppeln/ mesterei is nyilatkoztak. 102.old. 6.jegyz

DOMONKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek. I. A textil festés első nyomai 101.old

ARRABONA, a Xantus János Múz. évkönyve. 16. Győr, 1974.

Mürschberger Ferenc
id.
Könyvkötő
l.
Budakönyvkötő
23.l.

rszágos Bíroltsága!

Mützer Eberhard

gyöngyösi nobrán

l.

Szm Egermüv

313. l.

Mützer Eberhard

Gyöngyösi nobran

b

Kapossy jegyzetek

313. l.

1327.

~~1393.~~ Csiszér János.

Sz.Héjjasfalván 1883 ápr

Dr.Wlassics Gyula.

Mellig, balrafordul
Középütt elválasztott haja
és barkoja ~~fehér~~ rövid; arcza pedig
gallérral, a melynek sarkai
és kettős elejű kabát. Felir
a kép alatt: WLASSICS
A M.KIR.
ITÉLŐ B
fölül: 1852--19
és a bal kar metszeté

a mezőnyben

Egyoldalú bronzpl
lappal, méretei 8.1:5.4 c
igazgatási bíróság ajándé

Sz
61
Át

M. D. K.

MÜTZER, Eberhard szobrász

Gyöngyösön

1767. Gyöngyös püspöki. Levégzett munkája tervéért 70,- forint

Agghány: Barokk szobrászat... 1959

I. 145. 247. II. 205.

Mürschberger Károly

modellkészítő

Építés – Építészet

1949. I. cif. 5. n. 61. l.
(P. F.: A tervező irodák képzőművészeinek kiállítása)

Modelljei csak

emlitve

Egy db. melléklet

L. a Könyvtárban.

217 sz.

1893.

Fk.: Marosffy Dezső — FMNYV d. t. 2050

Múzeumi Nepenkező

BÁV

Meghívó

Május hó 9-én, (szombaton) 10 órai kezdettel, 22. Művészeti Képaukciónk megnyitása alkalmából

sajtótájékoztatót

tartunk a Magyar Optikai Művek „Szakasits Árpád Művelődési Ház" Kupolatermében, (Budapest, XII. Csörsz utca 18. sz.) melyre Önt ezúton meghívjuk.

Budapest, 1970. május 2.

Bizományi Áruház V.

A kiállítás főtámogatója

CIB BANK nka

A kiállítás kiemelt médiatámogatója

A Magyar Nemzeti Galéria fenntartója

OKM

A Magyar Nemzeti Galéria főtámogatója

pannon

A kiállítás a Budapesti Tavaszi Fesztivál programja

Budapest Tavaszi Fesztivál 09

Grafikai terv
Farkas Anna

Borító
Mokry Mészáros Dezső:
Élet idegen planétán, 1910
Réth Alfréd: Csendélet
ablakkal, 1912
(részletek)

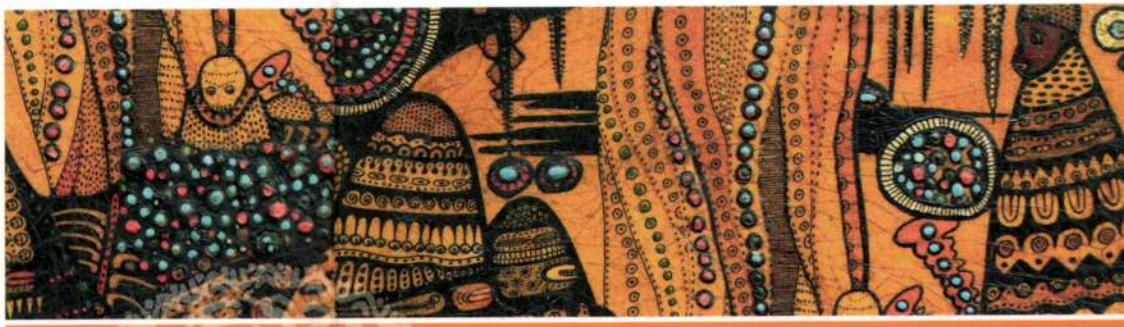

Meghívó

MAGYAR NEMZETI GALÉRIA

Budavári Palota A, B, C, D épület
H-1014 Budapest, Szent György tér 2.
www.mng.hu

Magyar Nemzeti Galéria

The Hungarian National Gallery
requests the pleasure of your company
at the opening of the exhibition

The Artists' House 1909–1914

MODERN EXHIBITIONS IN BUDAPEST

at 4 p.m. on 26 March, 2009

Opened by:
András Gerő
Historian

Buda Castle, Building A
The exhibition is open until 26 July, 2009.

A Magyar Nemzeti Galéria
tisztelettel meghívja Önt
2009. március 26-án csütörtökön 16 órára

A Művészház 1909–1914

MODERN KIÁLLÍTÁSOK BUDAPESTEN

című kiállításának megnyitójára.

A kiállítást megnyitja:
Gerő András
történész

Budavári Palota A épület
A kiállítás megtekinthető 2009. július 26-ig.

Művészeti folyóiratok

Építőmunkavezetők Könyvtára

Építőmunkás

Magyar Agyagipar

A Műipar

A Technikus

Az Érem c. lap - 1924 évf.

Az Érem 1927 évf.

Székesfehérvári Friedl

Építőipar - Építőművészet

Fémiparosok Lapja

számok. Egy-egy szám ára [illegible]

Képzőművészet. (Művészeti folyóirat. Főszerkesztő: Gyöngyösi Nándor dr. II. évf. 7. szám. Megjelenik évente tízszer. Előfizetési ára egy évre 24 P.)

Vadas J.

A selmecbányai m. kir.
erdőakadémia története
és ismertetője.

Archaeologiai Értesítő. A M. Tud. Akadémia Arch. Bizottságának és az Orsz. Magy. Régészeti és Művészettört. Társulatnak körlönye. Szerk. Fleckler Antal. Új folyam 47. köt. 1934. Bp. 1935. 4-r, XV, 212 l, 119 kép.

Vállalkozók Lapja. Közgazdasági hetilap. Az építő-, szállító-, műszaki- és iparügyek üzleti forgalmának felhívatalos közlönye. Bp. 1935. LVI. évf.

Vállalkozás, épiskerés. Független építési, műszaki és közgazdasági hetilap. Főszerkesztő: dr. ing. Möller Károly, felelős szerk.: Erdős József. Budapest, 1935. III. évf. Melléklete: Perspektiva (Építőművészeti szemle.) ~~Budapest~~ Bp. 1935. I. évf. — Építőgyakorlat.

Tér és Forma. Építőművészeti havi folyóirat. ~~Budapest~~ Bp. 1935 VIII. évf.

Technika. A Magyar Mérnökök Lapja.
A Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti
Szövetsége és a Hungária Magyar Technikusok Egyesülete hivatalos lapja. ~~Budapest~~ Bp.
1935 XVI. évf.

A Szivpad. A szegedi fiatalok művészeti kollégiumának szemléje. Szerk. Hont Ferenc. Megj. évenk. 10 sz. Szeged, 1935. 8-r. I. évf.

Rajzoktatás. A Magyar Rajztanárok Országos Egyesületének Közlönye. ~~Budapest~~ Bp.
1935 XXXVIII. évf.

Magyar Művészet. ~~Budapest~~ Bp. 1935.

XI. évf.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet

Közlönye. Megjelenik minden második vasárnap. Melléklete: a Havi füzetek. Kiadja a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet. Felelős szerkesztők: Feyér Gyula szerkesztő és dr. Frohner József főtitkár. 4-r, 360 l, számos képpel. ~~Budapest~~ Bp. 1935. I. XIX. évf.

Magyar Könyvszemle.

Magyar Iparművészet. Kiadja az Orsz. Magy. Iparművészeti Társulat. ~~Budapest~~ Bp. 1935. XXXVIII. évf.

Magyar Exlibris. Az Ajtósi Dürer Cék folyóirata. Szerk.: Gy. Szabó Kálmán. Debrecen, 1935. I. évf.

Mai Figyelő. Irodalmi, művészeti és kritikai szemle. Szerk. Légrádi Dezső. Bp. 1935. 8-n.

Archaeologiai Értesítő. A M. Tud.
Akademia Archaeol. Bizottságának és
az Orsz. Magy. Régészeti és Művészet-
tört. Társulatnak ~~II~~ közlönye. Hek.
Hekler Antal. Uj folyam 48. köt.
1935 Bp. 1936. VIII. 271 l 4-r.

Bécs.

E lapon az ostromlott Bé
rosait szemlélhetjük látképekbe
Felirata az alsó jobbsarokban 1

PIANTA DELLA CESAREA C
VIENNA
CON LA MAGGIOR PARTE DELL'
INFERIORE INCENDIATA DA TVR
l'anno 1683
Data in luce da Gio. Giacomo d
In Roma alla Pace all'Insegn

magyarázó szövegének kezdete: A.
zése: 6. Campo Imperiale.

Rm., mér. a rl. 38.6: 54.

140-95

Magyar Epitőművészet. ~~Budapest~~ Bp.

1935. XXXV. évf.

Litteratura. Beszámoló a szellemi élet-
ről. A Lafontaine-Társaság, a Magyar
Irodalmi és Művészeti Szövetség, a Magyar
Kultuszövetség, a Vojda János-Társa-
ság és az UMBE irodalmi körlönye.
~~Budapest~~ Bp. 1935. X. évf.

Kő- és Mükő. ~~Budapest~~ Bp. 1935. XI. évf.

Erdélyi Múzeum. Az Erdélyi Múzeum Egyesület közlönye. Szerk. György Lajos. ± Cluj-Kolozsvár, 1935. 40. köt. (Új folyam 6.)

± Megj. évente 12 számban.

Építőmunka. Építőművészeti, építő-
ipari, lakásművészeti, műipari folyóirat.
Budapest Bp. 1935. III. évf.

Építőmesterek Lapja — A Munkaadó. Közgazdasági, műszaki és építőipari hetilap. A Budapesti Építőmesterek Ipartestületének, a Budapesti Építőmesterek Körének, a Magyar Építőmesterek Egyesületének és a Magyar Építőiparosok Országos Szövetségének hivatalos lapja. ± ~~Budapest~~ Bp.
1935. XXII. évf.

± Felelős szerk.: Farkas Elek 2-r.

Építőmesterek Kézikönyve. Az Építőmesterek Lapja, A Munkadó melléklete. ~~Budapest~~ Bp. 1935. XV. évf.

Építőipari Szemle. A Vállalkozók lapjának szaknelléklete. Budapest, 1935. VIII. évf.

Budapesti Mérnöki Kamara Közle-
ményei. / ~~Budapest~~ Bp., 1935. XII. évf.

/ Megjelenik kéthetenként. Szerk.: Thoma Frigyes.

Városkultúra. Városfejlesztési és idegenforgalmi folyóirat. A Magyar Vidéki Városok Kulturális Körvetségének hivatalos lapja. ~~Budapest~~ Bp. 1935 VIII. évf.

Erdélyi Múzeum. Szerk. Gyárfy Lajos. Cluj-Kolozsvár. Erdélyi Múzeum Egyesület kiadványa. Megjel. évente 12 számban. 41. k. (Uj folyam 7.) 1936.

„Irott Kő". Irodalmi és művészeti folyóirat. Kiadja Vasvármegye és Szombathely város kulturegyesületeinek irod. szakosztálya, a Faludi Ferenc Irod. Társulat. Szerk. Bárdosi Németh János, Kincs Elek, Ősz Iván, Kiszonyi László. Szombathely, 1936. 4-r.

LÁTHATÁR

a kisebbségi magyar nemzettömbök szellemi életének figyelője. Megbízható és rendszeres áttekintést ad a romániai, csehszlovákiai és délszlávországi magyarság kulturális életéről. Ismerteti a környező népek szellemi életét. Munkatársai a legjobb nevű kisebbségi írók, valamint a magyar kisebbségtudomány irodalmának legkomolyabb munkásai.

Felelős szerkesztő:

CSUKA ZOLTÁN.

Romániai terjesztő: SLOVA — ORADEA.

Mutatványszámot szivesen küld

a Láthatár kiadóhivatala, Budapest, VII. Rákóczi-út 60.

Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet R. T. nyomása. Clui. 25410

Báthory István király

c. munkája, a XVI. század regényes, színesen megirt korrajza.

Nagy 8-rétü, közel 400 lapon, egykorú kezdőbetükkel, csatarajzokkal és egészoldalas képekkel, köztük a nagy uralkodó színes reprodukcióban bemutatott arcképével. A külföldi levéltári kutatások alapján irt díszes munka Báthory István király életét (halálának 350-ik évfordulója alkalmából) *regényes korrajzban* mutatja be mindvégig lebilincselően érdekes, színes olyan előadásban, hogy mindkét nembeli ifjúság is lelki épüléssel olvashatja.

A könyv ára *előre jelentkezőknek* fűzve csak 120 lej, díszes egészvászon kötésben 160 lej, mely összeget csak a könyv megjelenésekor — erről külön értesítés jelenik meg — kell beküldeni. Bolti ára 40 százalékkal magasabb lesz. *Gyűjtők 6 előfizető után ingyen kapnak egy példányt.*

Jelentkezéseket elfogad a

Minerva Műintézet

Cluj, Str. Baron L. Pop 5.

Rendelje meg mielőbb ezt a kiválóan erdélyi vonatkozású, rendkívül értékes könyvet!

KELEMEN BELA:

IDEGEN SZAVAK ÉS NEVEK SZÓTÁRA

Ötödik javított és tetemesen bővített kiadásban jelent meg most Kelemen Bélának, a nagynevű szótár-szerkesztőnek *Idegen szavak és nevek szótára* c. könyve, az idegen nyelvű szállóigék és szólások magyarázatával. Külön táblázat és függelék magyarázza meg az idegen szavak és nevek írását, az idegen nyelvű rövidítéseket. Valóságos kincsestár, mondhatnánk száznyelvű lexikon a Kelemen-féle *Idegen szavak és nevek szótára*; benne minden fölöslegesen tollunkra és nyelvünkre tolakodó idegen szónak az értelme, magyarázata feltalálható. A mű 310 lapon 620 hasábon rendes alakban, jó kiállításban, kötve 158.— lej minden könyvkereskedésben, vagy Lepagenél, Cluj.

Kérje az újdonságok, szótárak és nyelvkönyvek teljes jegyzékét.

Művészeti cikkeket
tartalmazó folyóirat
(okvetlenül átvérendők)

Könyvtári Szemle

Kaschauer Zeitung
1830-as évek

Közlemények Szepes
Vármegye multjatól
I – VII. évf

Közművelődés. Erd. sk.
prod. társ. közl. 1877 – 1881

Katholikus Heti Lap
1881.

~~Csurka J. és Tassi M~~

~~A debreczeni ref. népiskola története.~~

Művészeti cikkeket
tartalmazó folyóiratok
(okv. átnézendők)

Jelenkor (Pest) 1830-as évek.

Iparosok Lapja (Pécs)

Irodalmi Szemle
Eger 1881.

Isten Igéje
1881. 7 ik ef.

Jezus Szt. Szivének
Hirnöke
1881. 16. ief.

Vaczy J.

Berzsenyi Dániel
életrajza.

Művészti cikkeket Tartalmazó lapok
(átnézendők)

Erdélyi lapok:

Hazai Hiradó 1827
Erdélyi Hiradó 1828 – 1848.
Nemzeti Társalkodó 1830 –
Vasárnapi Ujság 1830-as évek
Mult és Jelen 1830-as évek
Hon és Külföld 1841 –
Erdélyi Hirlap (Brassó) 1838 –
Mulattató 1838 –
Erdélyi Magyar Hirvivő (1790, Nagyszeben)
Siebenbürger Wochenblatt (Brassó)
Siebenbürger Bote (Nagyszeben)
Blätter für Geist, Gemüth und Vaterlandskunde (Brassó) 1830-as évek

Kkab Elek: Az erdélyi hirlapirodalom története. Bpest 1882.

Művészeti cikkeket
tartalmazó folyóiratok

(Okvetlenül átnézendők)

Egri Egyházmegyei
Közlöny
1924 és Köv. évf.

Egri Népújság
1881 / 13. évf.

Tóth K.

A gróf Degenfeld-család története.

Művészeti cikkeket
tartalmazó folyóiratok

Der Spiegel.
Der Ungar

Debreceni Szemle. (Tudományos folyóirat. Szerkesztik : Hankiss János és Milleker Rudolf egyetemi tanárok. 1928 januárius.)

Debreceni képes Kalendárium évfolyamai.

Működött a XIX.

I. Ferencz.

Mellig, kissé jobbraforc
ban van ábrázolva. Nyakr
aranygyapjas, mellén pedig
rend jelvényét viseli. Haja
leberetvált. Atillája zsinóros
pedig prémes. Felirata a ker
VON OESTREICH KOENIG ZU
a kép felett: »*Dem koenigl:*
gewidmet von Hofrath JOHA
»IN DER ABBILDUNG SR. K. K
sich geschrieben mehrere Ge
theils durch den Unterzeichne
verschiedenen Werken gesamm
pedig balról: »*Pesth den 9-*
»*F. v. Kirchner*« olvasható.

Tusrajz, méretei 42·4 : 45·9
20 K. — Latinovits János ado
Múzeum régiségtárától 1885 á
№ 41.).

Kifüggesztésére vonatkozó
ner F.: I. Ferencz császár.

Jegyzet. Áttétetett a grafik
zatába, a hol 1256 lelt. sz. a.

Művészeti cikkeket tar-
salmazó folyóiratok
(okvetlenül átnézendők)

Minerva 1923. évf.

Műszaki Lap 1922

Magyar Mursa
Szerk. Csáriár E. és Pekár Gy.

Magyar Thalia 1853 és
köv. évf.

Magyar Szemle

Magyar Gazdaságtörté-
nelmi Szemle 1897–1906
lásd okv.

Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle. Kiadja a Földmivelésügyi ministerium támogatásával az Orsz. Magyar Gazdasági Egyesület. I—XIII. kötet. Bpest, 1814—1906. — 10 fvászkts, 3 kötet, füzve 200 -
Igen ritka teljes sorozat. Ezen folyóirat a XIII. kötet 3. füzetével megszünt.

Magyar Korona
Bpest napilap 1881.

~~Péter G.~~

~~A debreczeni dalegylet~~
~~története.~~

Neue Heimatblätter. Vierteljahrschrift zur Erforschung des Deutschtums in Ungarn. Herausgegeben von Dr. Richard Huss, o. ö. Professor an der Universität Debrecen. Geleitet von Dr Franz Basch. I. Jahrg. Heft 1. Bp. 1935. 8-r. I-II + 95 l. — I. Jahrg. Heft 2. Bp. 1936. 8-r. 97 — 197 l.

Művészettörténeti szempontból ~~[illegible]~~ említésre méltó Fritz Valjavec cikke: Der deutsche Kultureinfluss in Ungarn, amely folytatása a Deutsch-Ungarische Heimatblätter-ben 1933. és 1934. megjelent cikksorozatnak. A neinet kulturális befolyás tulsulyát bizonyítja a latin népéré felett.

Religio. 1881-ben
41. ik est

Ungrisches Magazin oder Beyträge zur ungrischen Geschichte, Geographie, Naturwissenschaft und der dahin einschlagenden Litteratur. 4 Bände. Pressburg, 1781—1787. hübsche Hlderbände der Zeit. 8° Mit 1 farbigen, 8 schwarzen Kupfertafeln und 1 Notenbeilagen 120 —

E becses folyóirat igen szép, teljes példánya.

Művészeti cikkeket tartalmazó folyóiratok és évkönyvek.

Ami itt elő nem fordúl lásd Művészeti folyóiratok alatt.

gozva.

11. Budapesti Szemle 1912 (150 kötet) mármeldolgozva. Többi feldolgozandó.

12. Kisfaludy Társaság évlapjai Nyfolyam 1–28 köt. feld. Következik a 29 (1894)

13. Életképek (Frankenburg) V és VI (1846) kötet feld. A többi meg feldolgozandó.

14 Egri Egyházmegyei Közlönyből nem láttam a következő évfolyamokat 1869. 1870 1874. 1876. 1877. 1878, 1879. 1880 1881. 1882. 1884. 1889 1890. 1905, 1906, 1907, 1908 stb.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása

Engedé

.....

a műhelyfőnök v
aláí

Egy művészi plaquette-ről. Irta Styx. Az Ujság jún. 24.

1908

Hölgyfutár

ARCKÉP-ALBUM. Mümelléklet a Hölgyfutárhoz. 1-2. Pest, 1855-56.
/Emich/. Főv. Kvtár B. 769/154.
György Jenő Tul.
12 mülap, mindegyiken négy arc-
képpel.

↳ ①. 865.

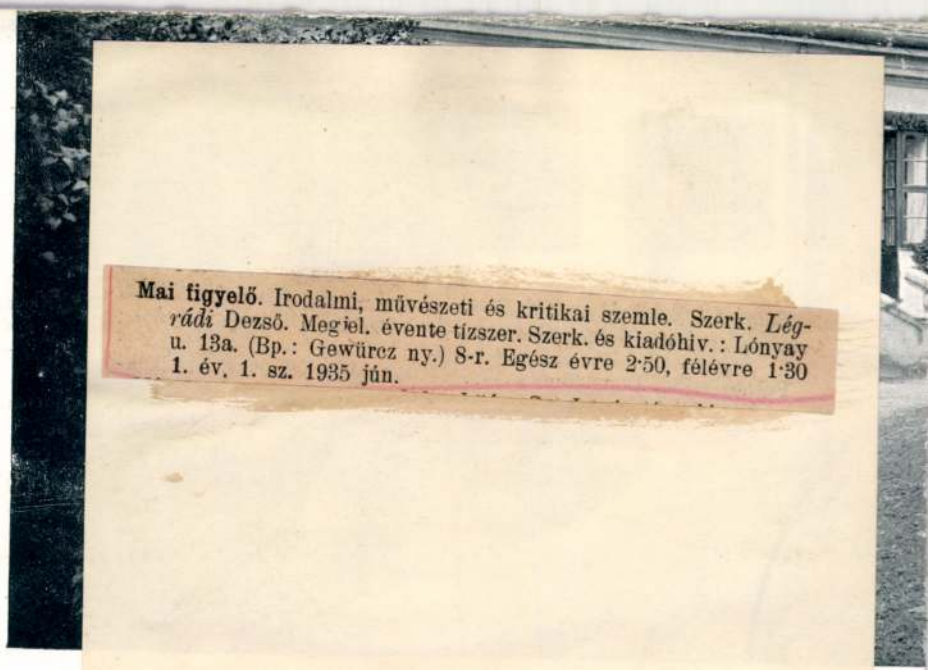

Mai figyelő. Irodalmi, művészeti és kritikai szemle. Szerk. *Légrádi* Dezső. Megjel. évente tízszer. Szerk. és kiadóhiv.: Lónyay u. 13a. (Bp.: Gewürcz ny.) 8-r. Egész évre 2·50, félévre 1·30
1. év. 1. sz. 1935 jún.

Z VILÁGITÁS
lcsóbb kastélyok, villák,
tb. részére.
Ő! ERŐ!
ágosítást ad:
áz Részvénytárs.
Andrássy-ut 17. Telefon 26-60.

laria Farina gegenüber dem
pítva 1709. Vezérképviselet:
rházygasse 39.

Az idegenek találkozóhelye.
el- és külföldi lapok, figyelmes
ávés.

ngú szálloda, modern kénye-
ő konyha és italok, figyelmes

umei czipőkülönlegességek dús
l-szálló-épület.

kiszolgálás, az összes bel- és külföldi lapok.

*

Krőszl János. Üllői-ut 9. A Park-Club, a Nemzeti és Országos Kaszinók kárpitosa. A koronás aranyérdemkereszt birtokosa.

*

Lemberg. G. Schneider utóda J. Rollauer kávéház, Idegenek találkozóhelye a város központján. Az összes bel- és külföldi lapok, figyelmes kiszolgálás.

*

Lemberg. Hotel Georges. Elsőrangú szálloda a város központján, több mint 100 elegáns szalon, fényes étterem és kávéház, kitünő konyha, a legjobb bor és pezsgőborok. A házban lift, villanyvilágítás és fürdőszobák. Figyelmes kiszolgálás és kényelemről az igazgatóság gondoskodik.

*

Lemberg. Central kávéház a belvárosban. Összes külföldi lapok. Figyelmes kiszolgálás, a magyarok szórakozó helye. Tulajdonos Bechtloff Vilmos.

*

Lemberg. Orenstein és Koppel. Mezei-, ipar- és keskenyvágású vasutak, mozdony és gépalkatrészek gyára.

*

Lemberg. Hotel San-souci. Szajnochi-utcza 1—5. Kényelemmel berendezett szálloda, mérsékelt árak. Danka M. tulajdonos.

*

Ladstädter P. és Fiai cs. és kir. udv. szállító, szalma- és nemezkalap gyára Lemberg, Akademicka 10.

Művészeti folyóiratok

A **Színpad.** A Szegedi fiatalok művészeti kollégiumának szemléje. [Ill.] Szerk. *Hont* Ferenc. Megjel. évenk. 10. szám 4 füz.-ben. Szerk. és kiadóhiv.: Szeged, Kárász u. 9. (Városi ny.) 8-r. Egész évre 12·—, hármas szám 4·—
1. évf. 1935.

Villanyvilágítás fürdők. Mérsékelt árak.

*

Abbazia. Pensio «Vier Jahreszeiten.» Egész éven át nyitva. Modern kényelem, telefon a házban. Sürgönyczím: Jahreszeiten Abbazia.

*

Abbazia. Bristol szálloda. Előkelő, minden kényelemmel berendezett modern szálloda. A magyarok találkozóhelye. Egész éven át nyitva. Tulajdonos Kudovics Vilmos.

*

Abbazia. Hausner pensió. Gyönyörű fekvéssel, 40 modernül berendezett szoba, magyar és német konyha, magyarok találkozóhelye. Tulajdonos **Braun & Lederer.**

*

Abbazia. Kroutil A. Első mű- és kereskedelmi kertészete. Pálma- és babértenyésztés. Virágpavillon Reichstrasse, szemben a postafeljáróval. Csokrok, koszoruk és diszítések a legszebb kivitelben.

*

Arco, Grand Hotel des Palmes. Modern kényelemmel berendezve, villamos világítás, lift, központi fütés, pensió. Elő- és utóidényben engedmény. Nagy pálmakert.

*

Arco, Szt Pankratius Szanatorium. Gyógyintézet tüdő- és gégebetegek részére. Legmodernebb berendezés. Kitünő gyógyeredmények. Idény szeptembertől májusig.

*

Brassó. Drexler-kávéház utóda. Idegenek találkozóhelye. Összes bel- és külföldi lapok. Jó kiszolgálás. Kitünő italok.

*

BENOID-GÁ

a legalkalmasabb és leg

lakóházak

FÉNY! ᵛ H

Díjtalan fölv

Magyar Benoid -

Arad Telefon 561. **Budapest VI**

Eau de Cologne Johann
Jülichsplatz Kölnben. Al
C. Köller Bécs, VI/1. Est

Fiume. Európa kávéház.
Kitünő italok, az összes
kiszolgálás. Matcovich J.,

Fiume. Hotel Lloyd. Első
lemmel berendezve. Kitün
kiszolgálás, mérsékelt árak

Fiume. S. Georgevic. Első
választéka. Fő-utcza, Lloy

Erdélyi múzeum. Az Erdélyi múzeum-egyes. közlönye. Szerk. *György* Lajos. Megjel. évente 12 számban. Cluj-Kolozsvár: Kiadóhiv.: Strada Baron L. Pop 5. (Minerva ny.), Bp.: Studium biz. 8-r. Egész évre 12·—
40. köt. (Új folyam 6.) 1935. 1—3. sz. 104 l.

Ú CZÉGEK

sterreichischer Hof» I., Rothen-
«König v. Ungarn» I., Schuler-
odák, legmodernebb kényelem.
árak.

platz. Elsőrangú kávéház, kitünő
s, bel- és külföldi lapok.

somirgott-Strasse 3. Elsőrangú
. Kül- és belföldi lapok.

ffstrasse és Neuer Markt sarkán.
ern szálloda elegáns lakosztá-
ő konyha.

Stefansplatz. I. rangú családi
János szállodá

PAAR JÁNOS ÉKSZERÉSZ, BUDAPEST,
KORONAHERCZEG-UTCZA 3.

*

Graz. Hôtel Erzherzog Johann. Elsőrangú szálloda a város közepén. 100 kényelmes hálószoba és szalon. Lift, villamos világitás, fürdők és légfütés. Mérsékelt árak. Müller Frigyes, tulajdonos.

*

Gröber Lajos kosárfonódája, IV., Kigyó-utcza 6. és IV. ker., Harisbazár. Ajánlja saját gyártmányait, kerti bútorok, nyugágyak és kosárfonó-munkáit. Árjegyzék ingyen.

*

Gries. Bozen mellett, (Déltirol). Klimatikus gyógyhely. Őszi-, téli- és tavaszi tartózkodás. Idény szeptembertől május végéig. **Hotel** és **Pensió Austria.** Elsőrangú, modern kényelem, kitünő ellátás. Obermüller R. tulaid

Művészet, ~~a folyóirat~~

képes művészeti folyóirat.
1902 – 1918. Lyka Károly szerkesztésében) Budapesten jelent meg.
O.M.
a Képrőmvészeti Tarsulat
tanugatásával

Pg. 135.

festő.

Diana.

n jobb könyökére támaszkodva ül Venus
lenél. Mellette látjuk Dianát, ki jobb kezében
tart s jobbra fordulva hallgatja a hozzá be-
hájá bal válláról lecsuszott. Diana ~~mögött~~,
nalástja kék. ~~a a ki sarut is visel~~ Mögötte, szent álla-
emünkbe, a mint vőnőjére figyel. Felettök
az egyika Venus jelvényét kéreső rózsát

26·5 : 19·5 cm.
László ajándéka.

Lásd

Szegedi Hamle

1928, 1929, 1930, 1931. évf

Műveszeti folyóiratok

Művészeti folyóirat

Építészeti Szemle

Pest 1886–1900

Művészeti folyóiratok

A Magyar Szemle

emlékalbuma

1888 – 1898.

Művészeti folyóiratok

Építészek naptára

Petrik 1886 - 1900

38. Ország Világ. Minas feldolgozva: 1872, 1873, 1874, 1875, 1876, 1877, 1878, 1879 1894 1907 II k felév. 1908, 1909 stb.

39. Pallas Lexikon B-tól Zig

40. Révai Nagy Lexikon B-tól

~~41. Tolnai Világ Lexikon A-~~

42. Quellen zur Geschichte Siebenbürgens. A feldolgozott kötetek ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~cédula~~

43 Turul ~~1909, 1910, 1911.~~ ~~[illegible]~~ 22, 23, 24, 25, 26 K 30, 31. K feldolgozandó

44. Társalkodó hiányzó kötetei

~~45. Történelmi Tár hiányzó kötetei~~

46. ~~Vasárnapi Ujság 1908, 1909 teljesen feldolgozva~~

47. Századok 1913-ig feldolg 1914, 1929–1939. feld.

Magyar királyi államvasutak.

T. Mühelyf

Miután keresményemnek 191..... év

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére .....

nevü munkástársamat szóbelileg megbiztan

Kelt ....., 191..... é

tanu.

.....

tanu.

29. ~~Muzeum és Könyvtári értesítő 1913 évf. feldolgozandó~~ teljesen feld.

30. ~~Magyar Iparmuvészet feldolgozandó 1913 évf.~~ teljesen feld

31. ~~Magyar Hiérnok és Épitész egylet Közlöje 1913 évf.~~ teljesen feld

32. ~~Magyar Szalon-ból feldolgozandó: VIII (1887). VIII – XVI. (XVII – XVIII (1892–3) megvan) XIX-ból feldolgozandó szintén~~

33. Magyar Geniusz feldolgozandó a VIII. évf (1899) és ami még megjelent.

34. A Hét teljesen ami ebből feld. l. külön cedulán

35. Az Uj-dők teljesen ami ebből feld. lásd külön cedulán

36. Iparosok olvasótára a XIII-ik kötetből (I – XII. megvan)

37. ~~Munkaszatikai Közlöny-ből feldolgozandó 1905. 1912. 1913~~

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhelyf

Miután keresményemnek 191..... év

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére .....

nevü munkástársamat szóbelileg megbiztam

Kelt ....., 191..... é

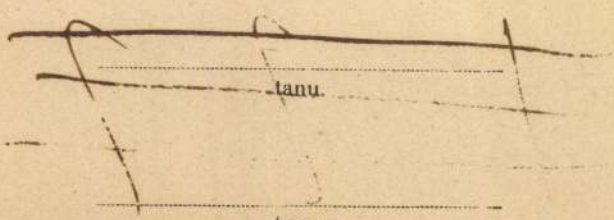

23. Korrespondenzblatt des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde feldolgozandók meg 1906, 1907 stb.

24. Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle. Feldolgozandó 1900, 1899, 1898, 1897, 1896, 1895, 1894, 1902, 1906, 1907, 1908 stb.

25. Magyarország és a Nagyvilág 1867, 1868, 1869, 1870, 1871, 1872 1874, 1875, 1876, 1877, 1879, 1880 1885 1886, 1887 stb. meg feldolgozandók

26. Magyar Könyvszemle 1913. II füzet és az ontan kör. fölötek feldolgozandók

27. Magyar Pagazlok. feldolgozandó IV. évf. Egyetemi veszelt X. évf (1912) és 1913 [illegible]

~~28. Magyar Egyetemi veszelt feldolgozandó meg az 1912 évfolyam és az 1913 évf. [illegible] [illegible]~~

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása

Engedély

.....

a műhelyfőnök vagy
aláírás

8. sorsz. Műhelyi minta. — E

15. Estekezések a tört. tudnyok köréből. 1–XIII. feld. A többi feldolgozandó.

---

16. Erdélyi Muzeum. I. K. 1884. 16 K. (1899) 17 K. (1900). 18 K. (1901). 19 K (1902). 20 K (1903) Ezek még megszerzendők és feldolgozandók. Ugyszintén 1912, 1913 még feldolgozandók

---

17. Tövárosi Lapok. 21 kötet önze vissza ebből fel van dolgozva. A többi feldolgozandó de ráér.

---

18 Hölgyfutár feld. 1850. II félév a többi feldolgozandó de ráér

---

19. Hazánk és a külföld – 1865 és 1866 feldolg. többi nem tehát feldolgozandó Ráér

---

20. Huszadik Század önzes erfolyamai feldolgozandók

---

21. Közlemények hogy mappe multyábói feldolgozandók 1913, 1911, 1910, 1909 erfolyamok

---

22. Kubinyi-Vachot. Magyarország és Erdély Egyébben feldolgozandó még a IV-ik kötet.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása

Engedély

.....

a műhelyfőnök vagy
aláírás

8. sorsz. Műhelyi minta. —

Művészeti cikkeket
tartalmazó folyóiratok
(okvetlenül átvérendők)

Verein Ofen-Pester Zeitung

Vállalkozók Lapja

Világ (XIX. sz. elsőfele)

Reiner Zs.

Nehaiy vó Erdély

kulturtörténetéhez.

Tájékozó (Brest, 1881)

Pannonhalmi Szemle. Negyedéves folyóirat a magyar katolikus kultúra és a Benczés-rend szolgálatára. Pannonhalma 1935

X. évf.

Művészeti ükkelt tartalmazó folyóiratok

(Okvetlenül átnézendők)

Napkelet

Smiles S.

Élet és munka, vagy munkás, művelt és tudós fiatalok jellemrajza.

Művészeti cikkekre

tartalmazó folyóiratok

(okv. átnézendők)

Hazai és Külföldi Tudó-

sítások

Hírnök (Pozsony) 1830-as

évek

~~Kara Gy~~

~~A Bibics-alap~~

~~története.~~

Művészeti cikkeket
társalmazó folyóiratok

Genealogiai Füredik

Feldalgozandók.

...gel.
...Ungar.
...kor
...ünök
...ág.

Közmüvelődés ám folyóirat
1910 évf.

Aisd Bobula lapját az
Építészeti hemlét I évf.
1892.

élyezem:

vagy helyettesének
írása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Lasd

Bauzeitung für Ungarn

a 80 as erhalten

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191 .... é

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételére ...

nevü munkástársamat szóbelileg megbizta

Kelt ....., 191 ....

.....

tanu.

.....

tanu.

Művészeti cikkeket

Asztalmaró folyóiratok, évkönyvek

(Okvetlenül átvizsgálok)

A Sajtó

Arader Kundschaft, 1830-as évek

Asztalosmesterek Lapja

Az Ipar

A Cél

A Jövendő. Gonda lapjuk első évf. feldolgozandó. A többi feldolgozva.

Dániel G.

~~A vargyasi Dániel-csa-lád eredete és tagjainak rövid életrajza.~~

Művészeti cikkeket-

tartalmazó folyóiratok,
évkönyvek stb.
(okv. átnezendő -

Bécsi Magyar Történeti
Intézet Évkönyvei, Bpest
1929. I. kötet

Brassói Hirlap 1904
márc. 3. és
5. szám

~~Röth M. és Lövy M.~~

~~A szepesi tanítóegyesület~~

~~60 éves története.~~

Művészeti folyóiratok

Építőművészet

Rajzoktatás

A Gyűjtő

Művészet

Ars Una

Magyar Iparművészet

A Hét

Magyar Grafika

Tett

Ma

Numizmatikai Közlöny

Arch. Ért

Művészeti és Könyvtári Értesítő

Braun J.

Országos férfiak képcsarnoka.

MÚZEUMBARÁTOK KIÁLLÍTÁSA A RÉGI MŰCSARNOKBAN

Lelkes műpártolók és gyüjtők kezdeményezésére 1913. március 4-én megalakult a „Múzeumbarátok Egyesülete" azzal a céllal, hogy a Magyar Nemzeti-, a Szépművészeti- és az Iparművészeti Múzeumok gyüjteményeit elsőrangú műtárgyakkal gyarapítsa. Az egyesület, mely I. Ferenc József király védnöksége alatt állott és első elnökéül gróf Andrássy Gyulát választotta meg, már a háború előtt való „boldog" időkben is fontos hivatást töltött be azzal, hogy a közgyüjtemények — akkor még aránylag bőséges állami dotációját, a külföld mintájára, társadalmi úton kiegészítette, illetőleg sokszorosan növelte. Ez úton lehetővé vált olyan értékes gyüjteménytárgyak megszerzése, melyek társadalmi támogatás nélkül a múzeumok számára megszerezhetők nem lettek volna. Jellemző a ma már meseszerűnek látszó akkori gazdasági viszonyokra, hogy a Múzeumbarátok Egyesülete megalakulásakor huszonkilenc alapítótagot toborzott, akik egyenkint 10.000 aranykoronával járultak az egyesület alaptőkéjéhez, míg az évi 200 koronát fizető rendes tagok száma megközelítette a százat.

Sajnos, az egyesület számottevő vagyonát, melyet hazafias szempontoktól vezettetve, hadikölcsönökben helyezett el, értékét veszítette. A háborút követő gazdasági válság következtében az egyesület tagjainak száma is egyre fogyott és ezen a tagsági díj leszállítása sem segített, holott éppen az állami javadalmazás megszorítása és a vásárlásra alkalmas konjunktúrák idején kétszeresen szükség lett volna az Egyesület fokozott támogatására.

1926-ban a Magyar Nemzeti Múzeum különválva a testvérintézetektől, megalakította a Magyar Nemzeti Múzeum Barátainak Egyesületét, mely azóta — más alapon — hathatósan segélyezi legrégibb közgyüjteményünket. Megszűnvén a Múzeumbarátok régi egyesületének eredeti szervezete, szükségessé vált a Szépművészeti Múzeum és az Iparművészeti Múzeum támogatását szolgáló egyesület újjáalakítása. A régi egyesület tehát feloszlott és helyébe lépett az 1928. június 20-án megalakult „Művészeti Múzeumok Barátainak Egyesülete", azzal a céllal, hogy a Szépművészeti Múzeum és az Iparművészeti Múzeum gyüjteményeit, úgyszintén a két múzeum fiókintézeteit, az Új Magyar Képtárt, a Hopp Ferenc Keletázsiai Múzeumot és az Orsz. Ráth György-Múzeumot a művészet kiváló alkotásaival gyarapítsa. Ezenfelül az új egyesület művészeti előadásokat, kiállításokat és egyéb akciókat szervez; tagjait a két múzeum különböző kedvezményekben is részesíti. Az Egyesület első elnöke néhai gróf Esterházy Pál volt, jelenlegi elnöke Ugron Gábor.

A két művészeti múzeum most az Andrássy-úti régi Műcsarnokban kiállítást rendezett azokból a műtárgyakból, melyeket úgy a régi, mint a jelenleg működő egyesülettől örökletétül kapott. A renaissance-díszű kistermet egészen megtöltik a nagyon különféle, de kivétel nélkül műbeccsel biró, múzeális értékű képek és iparművészeti alkotások, tanúságot téve a Múzeumbarátoknak közgyüjteményeink gyarapítása körül szerzett nagy érdemeiről.

Mint legelső adományt és mint legértékesebbet első helyen kell említenünk a gyermek Jézus imádását ábrázoló, 1520. körül készült brüsszeli falkárpitot, mely a győri székesegyház tulajdonából került I. Ferenc József birtokába. A király a Múzeumbarátok kezdeményezésére vásárolta meg a külföld érdeklődését is nagymértékben felkeltett nagyértékű falkárpitot és az Egyesületnek ajándékozta azt, mely az Iparművészeti Múzeumban helyezte el örökletétképpen.

A Szépművészeti Múzeumnak juttatott szerzemények közül első helyen áll Szinyei Merse Pál „Lila arckép" című olajfestménye (1917), de nem kevésbbé fontos gyarapodást jelent a képtár számára ugyanezen mester nejének képmása (1932), Mányoki Ádám ön-

Magyar Művészet
1934.

A gyermek Jézus imádását ábrázoló brüsszeli falkárpit. 1520 körül. Az Országos Magyar Iparművészeti Múzeumban. A Múzeumbarátok Egyesületének örök letéte

arcképe (1932) és egy női arcképe (1929), Benczur Gyula nővérének, Etelkának, mesteri arcképe (1929), Ferenczy Károly „Hegyi beszéd" című festménye (1932), egy XV. századbeli felsőmagyarországi festőnek Jézus születését ábrázoló képe (1931), továbbá Dorfmeister (1931), Joh. Martin Stock (1931) és Györgyi (Giergl) Alajos (1933) festményei.

Az Iparművészeti Múzeum az előbb említett falkárpiton kívül még a következő műtárgyak megszerzését köszönheti a Múzeumbarátok Egyesületének: egy díszboglár, Hann Sebestyénnek, a kiváló brassói ötvösmesternek munkája; két zománcozott öv a XVIII. századból, szintén erdélyi munka (vétettek 1918, 1920 és 1921-ben); egy 1723. évszámmal datált, Erdélyben készült s mint ilyen, rendkívül ritka csomózott szőnyeg (1920); egy hatoszlopos kisázsiai imaszőnyeg, Glück Frigyes hagyatékából (1931); két fedeles holicsi tál, kakas és tyúk alakjában (1929); egy faragott és festett szepesi kelengyeláda (1929); az Inczédi-címerrel díszített erdélyi ezüstkancsó a XVIII. századból (1931); egy brassói aranyozott kupa, XVIII. század (1931); ajtókopogtató a kolozsvári Szt. Mihály székesegyház 1534-ben készült sekrestyeajtajáról (1931) és végül egy rendkívül szép kivitelű, kifogástalan fentartású és ritka porcelláncsoport, Bustelli nymphenburgi mester mintája (1933).

A különféleségükben is egységes — mert magas művészi szinten álló kis gyüjtemény mindennél szembeötlőbben példázza, hogy a régi és az új, a grand art és az iparművészet nem áll ellentétben egymással, sőt kiegészíti egymást. Két művészeti múzeumunk párhuzamos utakon halad az esztetikai kultúra művelésében. Vajha a Múzeumbarátok kiállítása hozzájárulna ahhoz, hogy művészetpártoló közönségünk szélesebb rétegei újból felkarolnák múzeumaink áldozatkész támogatását.[1]

VÉGH GYULA

[1] A kiállításon bemutatott műtárgyakat, szinte teljességükben reprodukáltuk folyóiratunk különböző számaiban.

Giorgio de Chirico : Önarckép. 1923

GIORGIO DE CHIRICO

Giorgio de Chirico Voloban (Görögország) született 1888-ban olasz szülőktől. A lakóhelyekkel szemben való fél idegenség, mint ismeretes, nagyon alkalmas arra, hogy az ember tisztábban fogadhasson be költői benyomásokat és lehetőséget nyujt arra, hogy azokkal távoli és pathetikus történeti emlékek keveredjenek. A görög városokban, amelyek a mult század végén kicsinyek és zsúfoltak voltak, az antik Hellas szelleme éledt fel a fiatal de Chirico számára. Városképeiben megtaláljuk a térviszonylatoknak olyan rendszerét, amely abban az időben alakulhatott ki szellemében: „De sa fenêtre il pouvait voir de dos la statue de son père qui s'érigait sur un socle bas, au milieu de la place... Les maisons qui entouraient cette place étaient plutôt basses de sorte que l'on pouvait aisement epercevoir les collines parsemées de villas et de terrasses soutenant de beaux jardins..."[1]

A pogány mitoszok alakjai szinte családiasan népesítik be számára a környező vidéket: „Hebdomeros ne pouvait être de l'avis de ces sceptiques qui trouvaient que tout cela étaient des fables et que les centaures n'avaient jamais existé... Comme opur prouver contraire ils étaient tous à la porte qui piaffaient et chassaient à grands coups de queue les mouches qui s'obstinaient sur leur flancs parcourus de frissons. Parfois un centaure adulte se détachait du groupe et s'en allait au petit trot par les sentiers qui descendaient jusqu'au fleuve; là il s'arrétait à causer avec les blanchisseuses qui, à genoux sur la rive battaient leur linge."[2]

Csak Görögország mitikus képe tükröződik-e a Hebdomeros e két víziójában, vagy amint hiszem, olaszországi emlékek és első műveltségének a visszfénye? Ma talán ő maga sem tudná rekonstruálni fantasztikus kialakulásának különböző fázisait, annyira egyenes volt az, és minden láncszeme olyan szilárdan kapcsolódik a másikba. Bizonyos, hogy mikor 1906-ban, majd egy hároméves müncheni tartózkodás után 1910-ben visszatér Itáliába, nem az egyes építészeti részletek stílusa vagy kivitele ragadja meg, hanem egy egységes vízió, amelyet metafizikusnak nevez: „Je me trouve sur une place d'une grande beauté metaphisique; c'est la piazza Cavour à Florence peut-être; ou peut-

[1] G. de Chirico: Hebdomeros, Paris, 1930.

[2] U. ott.

A MŰVÉSZETI MÚZEUMOK BARÁTAI EGYESÜLETÉNEK 15 ESZTENDEJE

A magyar közgyüjtemények létrehívásában és életében nagy szerepet játszott a magánosok, közületek és testületek áldozatkészsége, az állam mellett ők tették a legtöbbet kultúránk e kincstárainak kialakítására és gyarapítására. Legnagyobb és sokáig egyetlen múzeumunknak, a Magyar Nemzeti Múzeumnak alapítását Széchenyi Ferenc gróf nagyszerű kezdeményezésének köszönhetjük és az ő példája nyomán szinte divattá vált a magyar nemzeti kultúra ez új őrhelyének gyarapítása ajándékokkal és hagyományokkal. Ha Nemzeti Múzeumunk első félszázadának történetét lapozzuk, egész sorát találjuk műgyüjtőinknek, műpártolóinknak, akik jelentékeny adományokkal siettek a múzeum régiségtárát, éremtárát és képtárát növelni. Két név kínálkozik különösen e sorokba, midőn erről a korszakról beszélünk, Jankovich Miklósé és Pyrker László egri érseké. Az első gazdag régiséggyüjteményével a régiségtárnak tulajdonképeni alapját veti meg, a második remek képgyüjteményével a múzeumi képtárt hívja életre. Az előbbit támogatni a nemzet dicső multjának, ha még oly kicsiny és csekély értékű ereklyéivel ez időkben kötelesség, az utóbbit növelni pedig kulturális hivatás, melynek maguk a fiatal magyar képírók tesznek elsősorban eleget azzal, hogy képeiket, melyeket a hon határain belül vagy azon kívül festenek, fel-fel ajánlják az új képtárnak ajándékképen.

De nemcsak a magánosok vesznek részt így az új magyar múzeum pártolásában, résztvesznek abban közületek és testületek is. Vármegyék, városok egy-egy híres történeti személyiség képének megfestésével növelik a képtárt, más testületek viszont képek és szobrok ajándékozásával rójják le eme kötelező adójukat. Az 1840-ben alakult *Pesti Műegylet* azzal siet a múzeumi képtár támogatására, hogy az évenkénti tagilletményeként kiadott műlapok (litografiák, metszetek stb.) eredeti festményét ajándékozza a múzeumnak, sok, bár nem éppen időálló alkotással gyarapítva így a képtár állagát. A Magyar Nemzeti Múzeum legelső igazgatóinak egyike, Kubinyi Ferenc pedig 1845-ben megalapítja a *Nemzeti Képcsarnokot létesítő Egyletet*, melynek tagjai évi 5 forint tagdíjat fizettek minden ellenszolgáltatás nélkül és ebből a pénzből a Múzeumi Képtár számára vettek magyar festőktől képeket.* A Nemzeti Képcsarnok Egylet volt tehát tudomásunk szerint az első testület, mely azért alakult, hogy a nemzet múzeumát önzetlenül támogassa.

A szabadságharc leverése pillanatnyi visszavetést idéz elő a Magyar Nemzeti Múzeum gyarapodása és erősbödése terén. De az ötvenes évek közepén a *Nemzeti Képcsarnok Egylet* tovább folytatta önzetlen misszióját a Nemzeti Képtár gyarapítására. Alig egy évtized multán az idők szavát meghallva, maga az állam lesz a legnagyobb múzeum-pártoló, mert pár évvel a kiegyezés után, 1871-ben megvásárolja Eszterházy Miklós herceg nagyszerű képtárát és megveti alapját az ország második nagy közgyüjteményének, az Országos Képtárnak, mely egy év mulva Ipolyi Arnoldnak, a nagyérdemű tudós püspöknek gazdag gyüjteményével bővül és csakhamar a Nemzeti Múzeum Képcsarnokát is magába olvasztja. E két nagy közgyüjtemény mellett egymásután alakulnak meg a városok, vármegyék és egyéb közületek gyüjteményei is, melyeket hasonlóan műpártolók gazdagítanak ajándékaikkal és hagyományaikkal. A honfoglalás ezeréves megünneplésének alkalmából hozott törvények ismét új fejezetét nyitják meg a magyar múzeumügynek, amikor elhatározzák, hogy az Országos Képtár helyébe az Országos Magyar Szépművészeti Múzeumot állítják, iparművészeti kincsek gyüjtésére pedig az Országos Magyar Iparművészeti Múzeumot alapítják. Így most már három nagy magyar közgyüjteményben és sok vidéki múzeumban folyik a nemzet kulturális multjára és jelenére vonatkozó tárgyak gyüjtése és velük párhuzamosan fellendül a XIX. század végén és a XX. század elején a magyar múzeumpártolás ügye. Delhaes István, Ráth György, Pállfy János gróf, Hopp Ferenc, jánoshalmi Nemes Marcell, vidéken Déri Frigyes és sokan mások sietnek közgyüjteményeink táplálására és gazdagítására. És felújul a mult század negyvenes éveinek testületi múzeumpártolása is; 1913-ban megalakul a Múzeumbarátok Egyesülete dr. Herzfelder Gábor ügyvéd lelkes agitálására, Radisics Jenő szervezésében, Andrássy Gyula gróf elnöklete alatt. Tagjai által önzetlenül fizetett elég magas tagdíjakból kiváló értékű műtárgyakat vásároltak és helyeztek el örök letétekként a M. Nemzeti Múzeumban, az O. M. Szépművészeti Múzeumban és az O. M. Iparművészeti Múzeumban.* Ellenére annak, hogy

V. ö. *Lyka Károly:* „Magyar Művészet 1800—1850", Budapest, 2. kiad. 110. skv. l.

V. ö. „Húsz év szerzeményei", (1913—1933) A Művészeti Múzeumok Barátai Egyesülete Kiállítási katalógusának bevezetésében. Budapest, 1934.

már az Egyesület fennállásának második évében reánkszakadtak az első világháború bajai, nagyszerű darabokkal tudta gyarapítani említett közgyüjteményeinket. Így uralkodónktól, I. Ferenc József királytól ajándékul kapta meg a Jézus születését ábrázoló, 1520 körül Brüsszelben készített híres falkárpitot, mely a győri székesegyház kincstárából került egykor a bécsi udvar gyüjteményeibe és ma az Egyesület adományából az Iparművészeti Múzeum féltett kincse. Ez az Egyesület szerezte meg Szinyei Merse Pál „Lilaruhás nő" című remek képét a Szépművészeti Múzeum, Hann Sebestyén gyönyörű aranyboglárját az Iparművészeti Múzeum és Kossuth Lajos nagy politikai és történeti értékű levélgyüjteményét a M. Nemzeti Múzeum számára. Azonban az Egyesület vagyonát hadikölcsön kötvényekbe fektette és a háború elvesztésével mindenét elvesztette. Az országnak a trianoni békével bekövetkezett darabokra tépése miatt tagjainak nagy része is elszéledt és tagokban és anyagiakban egyaránt szűkölködve kitűzött céljai érdekében tovább nem működhetett. A háború után bekövetkezett súlyos idők pedig sürgetőleg követelték, hogy a társadalom adakozni akaró és adni tudó rétegei számára minél előbb újítsák meg az egyesületet, vagy hasonló célú új társulatokat létesítsenek, mert a Múzeumok a nehéz helyzetben lévő államhatalomtól kapott és a régi békeévek budgetjében szereplő összegekkel szemben most elenyésző kicsiny dotációjukból nagyobb és fontosabb műtárgyakat éppen nem vásárolhattak. Így alakult meg 1926-ban a Magyar Nemzeti Múzeum Barátainak Egyesülete és azután 1928-ban a Művészeti Múzeumok Barátainak Egyesülete. A M. Kir. Belügyminiszter 1928. július 3-án hagyta jóvá az új alapszabályokat, melyek szerint az „Egyesület célja: Két nagy művészeti múzeumunk, az O. M. Szépművészeti Múzeum és az O. M. Iparművészeti Múzeum gyüjteményeinek, úgyszintén e múzeumok fiókintézeteinek (Új Magyar Képtár, Magyar Történelmi Képcsarnok, Hopp Ferenc Keletázsiai Művészeti Múzeum és Országos Ráth György Múzeum) a művészet kiváló alkotásaival való gyarapítása". E mellett az Egyesület rendezhet művészeti előadásokat, művészeti célú más akciókat, például kiállításokat, de mindezeknek a költségeit lehetőleg az akciók saját bevételeiből vagy a tagok alkalmi külön hozzájárulásából kell fedezni, az Egyesület rendes jövedelmeit műtárgyak vásárlására kell fordítani. Ezeket a művészeti alkotásokat azután az Egyesület örök letétek alakjában helyezi el az illető múzeumban és ezt a múzeum a kiállított műtárgy feliratában feltüntetni tartozik. A Művészeti Múzeumok Barátai Egyesületének ez új formában való megszervezéséért a fáradhatatlan dr. Herzfelder Gábornak, Petrovics Elek és Végh Gyula múzeumi főigazgatóknak, az elhúnyt Kohner Adolf bárónak, Ugron Gábornak és műgyüjtőink javának tartozunk hálával.

Az Egyesület Esterházy Pál gróf volt külügyminiszteri osztályfőnök elnöklete alatt 1928. június hó 20-án alakult meg. Az alakuló közgyűlés alelnökké Zichy János grófot, dr. Popovics Sándort és Kohner Adolf bárót választotta, míg a két művészeti múzeum akkori főigazgatója: Petrovics Elek és Végh Gyula két évenként váltakozva látta el az ügyvezető igazgató tisztségét. 16 alapító és 81 rendes taggal indult el útjára az Egyesület, de sikerült már a második évben az alapító tagok számát 20-ra, a rendes tagokét 120-ra növelni. Az alapító tagsági díjat legalább 2000 pengőben, a rendes tagsági díjat évi 100 pengőben szabták meg.

Az Egyesület tizenötévi munkáját számbavéve, rá kell mutatnunk arra, hogy ennek a tizenöt évnek a gazdasági atmoszférája egyáltalában nem volt kedvező az Egyesület működésére. A 30-as évek elején bekövetkezett gazdasági válság, azután a 30-as évek feszültséggel tele ideje és végül az 1939-ben kitört második világháború gazdasági viszonyai alapos tizedelést végeztek az Egyesület taglétszámában, és ez az Egyesület anyagi lehetőségeinek jelentős csökkenését eredményezte. De ugyanezek a gazdasági viszonyok nyugtalanná tették a műpiacot is. Nem alakult ki egységes árszint, a műpiac állandóan ingadozott, ritkán bukkantak föl nagyértékű objektumok és azoknak megszerzése is csak ritkán volt lehetséges az Egyesület anyagi erejével. Hogy az Egyesület ilyen állandó nehézségek között is kiválóan teljesítette alapszabályokban vállalt kötelességeit, az szervezetének jóságát igazolja. A vételre felajánlott műtárgyakat rendszerint a múzeumok felelős vezetői választották ki és ez eleve biztosította az Egyesületet a felől, hogy *nem raktárra fog vásárolni, hanem arra a műtárgyra az illető múzeumnak csakugyan szüksége van, az az illető múzeum anyagában csakugyan hiányt pótol, az az illető múzeumban azonnal kiállításra kerül.* Így sikerült sorozatosan olyan műtárgyakat biztosítani az elmult tizenöt esztendő alatt a művészeti múzeumok számára, amelyek e múzeumoknak az állami költségvetés adta lehetőségei mellett talán soha nem kerülhettek volna az őket megillető helyre, tovább folytatták volna pályájukat a műkereskedelem útvesztőiben és sok közülök végleg elveszett volna a magyar műkincs-állomány számára. Máskor ismét külföldről sikerült olyan értékeket megszerezni — elég Bogdán és Mányoky képeire, Hann Sebestyén Párisból megszerzett gyönyörű ezüst kupájára utalnunk —, amelyek Egyesületünk közbelépése nélkül talán soha nem kerülhettek volna vissza hazánkba.

1932. október hó 29-én meghalt az Egyesület első elnöke, gróf Esterházy Pál. Az 1933. március hó 27-én

tartott közgyűlés helyébe Ugron Gábor belső titkos tanácsost, ny. belügyminisztert választotta és azóta is az ő irányításával folytatja az Egyesület fontos és áldásos munkáját. Az alelnökök közül időközben kettő, dr. Popovics Sándor és Kohner Adolf báró meghalt, Zichy János gróf pedig lemondott és az Egyesületből kilépett. Helyettük ma Esterházy Móric gróf ny. miniszterelnök, Scitovszky Tibor ny. külügyminiszter és dr. Delmár Emil az Egyesület alelnökei.

Az 1934. évi VIII. t. cikk az Egyesület által támogatott közgyüjtemények helyzetében okozott változást. E törvény tudvalevőleg a nagy magyar közgyüjteményeket Magyar Nemzeti Múzeum elnevezés alatt nagy autonóm egységbe foglalta; az. O. M. Iparművészeti Múzeum önállóságát megszüntette és külön osztályként a Magyar Történeti Múzeumba osztotta be. E törvény következtében ment át a Hopp Ferenc Keletázsiai Művészeti Múzeum és a Magyar Történeti Képcsarnok ugyancsak a Magyar Történeti Múzeum kötelékébe. Végh Gyula 1934-ben, Petrovics Elek 1935-ben nyugalomba helyeztetvén, azóta Csánky Dénes, az O. M. Szépművészeti Múzeum főigazgatója látja el egyedül az egyesület ügyvezetői igazgatói tisztét. Az Egyesület e változások ellenére szigorúan ragaszkodik alapszabályszerű programmjához, de most már az Iparművészeti Múzeum helyett nem egyszer a Magyar Történeti Múzeum történeti osztályát gazdagította egy-egy fontos és becses műtárggyal.

Az Egyesület működése talán nem lehetett volna eredményeiben ilyen impozáns, ha az Egyesület jóformán minden jövedelmét nem fordíthatta volna a multban és a jelenben műtárgy vásárlásra. Az Egyesület egyetlen funkcionáriusa sem vesz föl működéséért semmiféle jutalmat, úgy hogy az Egyesület adminisztrációs költségei csak a legszükségesebb kiadásokra szorítkoznak és a minimálisra redukáltak. Az Egyesület tagjai tagdíjuk ellenében mindössze ingyenes évi beléptijegyet kapnak a művészeti múzeumokba és régebben megkapták a két múzeum kiadványait bizonyos kedvezményes áron; Csánky Dénes intézkedéséből 1936 óta a Szépművészeti Múzeum kiadványait tagilletmény gyanánt ingyen kapják. De a tagdíjak mellett, a tagoknak esetről-esetre összeadott adományai, valamint az a pár kiállítás, melyeket az Iparművészeti Múzeumban (1931-ben: „Erdély régi művészeti emlékei"), a Szépművészeti Múzeumban (1932—33-ban: „Művész arcképek kiállítása"), és az Új Magyar Képtár helyiségében (1934-ben: „Húsz év szerzeményei, 1913—1933") rendeztek, szintén tekintélyes összegekkel gyarapították az Egyesület vásárlási alapját. E mellett az Egyesület, mely különösen régebben, szinte a magyar műgyüjtők összességét egyesítette magában, több olyan kérdésben is hallatta fennállása óta hangját, amely vagy a magyar gyüjtők érdekeit, vagy a magyar múzeumügyet érintette.

Mindezek azonban az Egyesület tizenötéves történetének csak külsőségeihez tartoznak. Az Egyesület működésének igazi képe akkor tűnik szemünkbe, ha végignézzük azoknak a műtárgyaknak lajstromát, melyekkel ez idő alatt művészeti közgyüjteményeinket gyarapította. Ezeknek múzeumok és évek szerinti felsorolását az alábbiakban adjuk:

*Az O. M. Szépművészeti Múzeum számára vásárolt örök letétek:**

1929-ben: Mányoky Ádám, Swihowska bárónő arcképe 1747-ből; *Benczúr Gyula*, A művész nővérének arcképe.

1931-ben: Felsőmagyarországi festő a XV. század első feléből, Jézus születése, tempera (oltárszárnytábla); *Stefan Dorffmeister*, A soproni Szent Lélektemplom oltárképének vázlata; *Anton Franz Maulbertsch*, A Szentháromság (oltárkép-vázlat); *Stock János Márton*, Női képmás.

1932-ben: Johann Zick, Náthán próféta megfeddi Dávid királyt; *Mányoky Ádám*, Önarckép; *Szinyei Merse Pál*, A művész feleségének képmása; *Ferenczy Károly*, A hegyi beszéd.

1933-ban: Györgyi (Giergl) Alajos, Önarckép.

1934-ben: Az „Apollo" angol művészeti folyóirat első tíz évfolyama.

1935-ben: Bogdány Jakab, Csendélet; *Jules Bastien-Lepage*, Halottak napján.

1936-ban: A XV—XVI. századi bányavidéki szobrásziskola mestere, Két magyar szent; *Czauczig József*, Almássy Lajos szepesi alispán képmása.

1937-ben: Pierre Leone Ghezzi, Három karikatúra (rajz); *Wagner József Frigyes*, Házaspár képmása (pasztell); *Szinyei Merse Pál*, A művész atyjának képmása; *Rippl-Rónai József*, Anyám a konyhában; *Tatz László*, Parasztmenyecske.

1938-ban: Madarász Viktor, Vázlat a „Hunyadi László siratásához"; *báró Mednyánszky László*, Tátrai Tájkép; *Koszta József*, Muskátlis kislány.

1939-ben: Magyar mester 1600 körül, Madonna a Gyermekkel és holdsarlóval (faszobor); *Borsos József*, Női képmás csipkegallérral.

1940-ben: Felsőolaszországi mester a XV. század végéről, A Királyok hódolása (terrakotta dombormű); *Andrea Riccio*, Krisztus sírbatétele (színezett stukkó dombormű); *Felsőmagyarországi mester a XV. századból*, Krisztus siratása (fadombormű, predella-fülke dísze), Tájóról.

* Ahol más megnevezés nincs, ott olajfestményt kell érteni.

1941-ben: Barabás Miklós, Női képmás; *Rudnay Gyula*, Lovasbetyárok; *Rudnay Gyula*, Cigányok mulatozása.

1942-ben: Egyiptomi mester a Kr. u. III. századból, Achátból faragott díszedényke (a dalmáciai Trauból); *Telepy Károly*, Út a poprádi tóhoz; *Pállik Béla*, Faluvége; *Rudnay Gyula*, Tearózsa csendélet.

1943-ban: Molnár József, Aligai szakadék; *Greguss Imre*, Kártyázó szegénylegények; *Petri Lajos*, Kodály Zoltán képmása (bronz).

Az O. M. Iparművészeti Múzeum és a Magyar Történeti Múzeum számára vásárolt örök letétek:

1929-ben: Két fedeles tál kakas és tyúk alakjában, holicsi fajansz, 1750 körüli időből; *Kelengyeláda*, faragott és festett alakos díszítéssel Hunfalváról (Szepes megye), 1692-ből.

1931-ben: Ezüstkorsó, vésett díszítéssel és az Inczédi-címerrel Erdélyből a XVIII. század elejéről; *Lepedőszél*, vászon, színes selyem és aranyhímzéssel Erdélyből a XVII. századból; *Ajtókopogtató*, kovácsolt vas, a kolozsvári Szent Mihály székesegyház 1534-ben készült sekrestyeajtajáról, erdélyi munka.

1932-ben: Hatoszlopos imaszőnyeg, Kis-Ázsiából a XVII. századból; *Aranyozott ezüst kupa*, trébelt bibliai jelenetekkel, G. O. mesterjeggyel, Brassóból a XVII. századból.

1933-ban: Porcelláncsoport, színes festéssel, „A megzavart alvó", F. A. Bustelli mintája, Nymphenburgból, 1760—64-ből.

1934-ben: Fajansz disz-szekrényke, commode alakban, Tatáról, *1781*-ből.

1935-ben: Aranycsokor (násfa), magyar munka a XVII. század végéről, régebben Esterházy Miklós herceg tulajdonában; *Antonio Grassi*, „Divathősök: gavallér és hölgy", porcellánfigurák Bécsből a XVIII. századból.

1936-ban: Szentpétery József, Ezüst asztalkészlet (tál, két kanna, cukortartó), Pesten készült 1823-ban.

1938-ban: Habántál, 1682-ből kék-fehér festéssel; *Habántál*, ugyanolyan festéssel a XVII. század végéről; *Üvegserleg*, Sziléziából a XVIII. századból VI. Károly képmásával; *Üvegserleg*, Csehországból a XVII. századból IV. Ferdinánd metszett arcképével; *Zsubrikolt magyar lepedőszél*, a XIX. század elejéről.

1939-ben: Hann Sebestyén, ezüst kupa 1675-ből, oldalán diadalmenet ábrázolásával.

1942-ben: Tarcali Czikós Mihály, aranyozott ezüst pohár, vésett dísszel, *1600* körüli időkből.

A Hopp Ferenc Keletázsiai Művészeti Múzeumnak adott örök letétek:

1934-ben: 3 darab selyemre festett vízfestmény, Kínából, a Ming-korszakból.

Amint ebből a felsorolásból látjuk, az Egyesület tizenötéves fennállása alatt az O. M. Szépművészeti Múzeumot 43, az O. M. Iparművészeti Múzeumot, illetőleg a Magyar Történeti Múzeumot 21 és a Hopp Ferenc Keletázsiai Művészeti Múzeumot 3 műtárggyal gyarapította. A vásárlások fenti számszerű eloszlása anyagi értékben is csaknem tökéletesen megfelel az alapszabályok rendelkezéseinek (4. §.), melyek szerint a „jövedelem kétharmadát az O. M. Szépművészeti Múzeum, egyharmadát pedig az O. M. Iparművészeti Múzeum céljaira kell fordítani".

Ha ezeket az adatokat különböző szempontból vizsgáljuk, azaz egy kis statisztikát állítunk össze az Egyesület örök letéteiről, akkor különböző eredményekre jutunk, melyek az Egyesület tevékenységének céltudatosságát igazolják. Így látjuk, hogy a Szépművészeti Múzeum számára vásárolt műtárgyak közül 31 volt festmény, 3 grafikai mű, 8 szobor (anyag szerint; fa 4, terrakotta 2, bronz 1, achát 1), könyvsorozat 1; az Iparművészeti Múzeum és a Magyar Történeti Múzeum számára vásároltak közül fajansz, porcellán és üveg volt 10, arany 1, ezüst 5, textilia 3, fa 1, vas 1. De még érdekesebb eredményre jutunk, ha a műtárgyak eredetét vizsgáljuk. A 67 darab közül magyar és erdélyi eredetű 47 (42+5), francia 1, német és osztrák 7 (3+4, ebből 1 biztosan magyar vonatkozású: Dorffmeister vázlata a soproni Szent Lélek-templom oltárképéhez), olasz 5, cseh 1, török 1, kínai 3, ókori egyiptomi 1, angol 1. Látjuk ebből az összeállításból, hogy az Egyesület *működése elsősorban magyar értékek megszerzésére irányul*, hiszen az örök letétül adott daraboknak több mint két harmada magyar művész kezéből vagy magyar műhely köréből került ki, de ez a szám még gyarapodik azzal, hogy a német és osztrák csoport egy-két darabjának is, mint láttuk, erős magyar vonatkozása van.

Érdekes következtetésekhez vezethet, ha az egyes múzeumoknak adott örök letéteket kor szempontjából vizsgáljuk. A Szépművészeti Múzeumnak adott 43 tárgy közül régi (Kr. u. III—XVIII. századi) volt 18, modern (XIX—XX. századi) volt 25. A régi műtárgyak közül 9 magyar volt (ebből 5 festmény, 4 szobor), a 25 modern örökletét közül csak 2 volt idegen, ezek közül is csak 1 volt festmény, a másik angol folyóirat első tíz évfolyama. Ezzel szemben az Iparművészeti Múzeum és a Magyar Történeti Múzeum számára örök letétül vásárolt 21 műtárgy közül csak kettő volt újabbkori (Szentpétery ezüst asztali készlete és a XIX. század elejéről való varrott lepedőszél), a többi mind régibb időből származik. És közülök csak 6 darab volt idegen eredetű, a többi magyar származású. Tökéletesen megfelel ez az elosztás a két művészeti múzeum gyűjtési irányának, hiszen a Szépművészeti Múzeum egyforma arányban

gyüjti a régi és modern idők művészeti termékeit, míg az iparművészeti jellegű gyüjteményeknek a súlypontja inkább a régi műtárgyakra esik. Viszont a Szépművészeti Múzeum számára vásárolt idegen származású örök letétek közül 9 a régi korok művészetét képviseli, míg a vásárolt egyetlen modern műtárgy (Bastien-Lepage festménye) mesterének éppen a magyar képírás XIX. századvégi kialakulásában játszott jelentékeny hatásánál fogva került a megvásárolt darabok közé. Az Iparművészeti Múzeumnak és a Magyar Történeti Múzeumnak vásárolt örökletétek 6 kivételével mind magyar eredetűek, a mi az Egyesületnek már fentebb kifejtett és elsősorban a magyar értékek megszerzésére irányuló munkáját a legszebben igazolhatja.

Ha figyelmesen átvizsgáljuk azoknak a művészeknek a nevét, akiknek munkái az Egyesület örök letétei sorában valamelyik nagy közgyüjteményünkbe kerültek, akkor a magyar művészeknek hosszú sorát látjuk, akiknek a múzeumokban őrzött oeuvréjét egészítik ki szerencsésen az Egyesület vásárlásai. Olyan nevek, mint Bogdán Jakab, Mányoky Ádám, Barabás Miklós, Borsos József, Molnár József, Telepy Károly, Madarász Viktor, Greguss Imre, Benczúr Gyula, báró Mednyánszky László, Szinyei Merse Pál, Rippl Rónai József, Rudnay Gyula, Koszta József többszörösen is képviselve vannak a Szépművészeti Múzeum leltárában, az Egyesület által vásárolt művek azonban újabb vagy legalább is más oldaláról mutatják a művészt és így új vonással járulnak a művészről a múzeumban őrzött művei alapján megállapítható képhez. Hann Sebestyénnek Párisból szerzett ezüst kupája ezt a nagy ötvöst képessége tetőpontján mutatja és így különös jelentősége van Hann nálunk őrzött szép számú művei között. Szentpétery József pesti ötvösmester reánk maradt alkotásai között előkelő helyet foglal el az az ezüstkészlet, mely az Egyesület örök letétei során került az Iparművészeti Múzeumba. Bizonyos, hogy nélküle Szentpéterynek munkásságáról alkotott képünk jóval szegényesebb lenne.

Amikor a mai súlyos viszonyok mellett is kötelességünknek tartottuk, hogy ennek a teljes önzetlenséggel működő és kultúránk büszkeségeit a magyar állam kincsesházait, művészeti közgyüjteményeinket állandóan gyarapító Egyesületnek tizenöt esztendei munkájáról a fentiekben röviden számot adjunk, idézzük itt a kilenc évvel ezelőtt rendezett egyesületi kiállítás katalógusának bevezetéséből a következő néhány mondatot: „Ha nem tudtunk olyan nagyszabású működést kifejteni, amilyen egykor, jobb időkben szemünk előtt lebegett, ennek a nehéz időkben van a magyarázata. Tettünk annyit, amennyit tehettünk és két művészeti múzeumunk szeretetében és támogatásában jó példát mutattunk." A jól végzett munka tudatában igazán szerény összefoglalása ez azoknak az eredményeknek, amelyeket ez az Egyesület rövid fennállása ellenére elért. Az Egyesület munkáját továbbra is hasonló céltudatossággal fogja végezni, mint eddig. Ehhez azonban elsősorban arra van szüksége, hogy azok, akik meg vannak a fenti beszámoló alapján győződve Egyesületünk tevékenységének hasznáról és értékéről, minél előbb csatlakozzanak hozzánk, hogy segítségükkel az eljövendő időkben is legalább hasonló eredménnyel teljesíthessük feladatunkat: mind fokozottabb mértékben résztvenni művészeti közgyüjteményeink fejlesztésében és gyarapításában. Adja Isten, hogy rövid beszámolónk megtalálhassa útját oda, ahova szánva volt, a magyar műpártoló és múzeum szerető közönség szívéhez és szívén keresztül a — zsebéhez.

OROSZLÁN ZOLTÁN

Művészeti Muzeumok
Barátai Egyesülé-
tének 15 esztendeje

cód
2

Szépművészet
1943. 10. sz.

Seipp, Heinrich

DK 691

Seipp, Prof. Dr. Heinrich: **Die abgekürzte Wetterbeständigkeitsprobe der Bausteine** nebst Anleitung zur praktischen Wetterbeständigkeits-Wertbestimmung von Bausteinen. 62 Seiten, 23 Abb., 2 Steinbewertungstafeln. Gr.-8°. München: R. Oldenbourg. 1937. Brosch. RM. 3.—.

Die Schrift liefert einen Beitrag zur Lösung der für das gesamte Bauwesen und für die Denkmalpflege zweifellos hochwichtigen Aufgabe der Wetterbeständigkeit der Bau- und Ziersteine. Die Arbeit bietet eine solche Lösung der Aufgabe, die — anders wie die sog. „Natürliche" Wetterbeständigkeitsprüfung, die Jahre erfordert — in möglichst kurzer Zeit (dem Praktiker willkommen!) ihr Ziel nach Möglichkeit zu erreichen sucht. Es ist die sog. „Abgekürzte" Prüfung, die tunlichst alle im Bauverband steinbedrohenden Vorgänge des Luftangriffs in verstärktem Maße, sonst aber möglichst naturnahe nachbildend, ein annäherndes, relatives Maß für die Wetterbeständigkeit der Steine finden will. Neu sind Inhalt und Art der Arbeit insofern, als sie ihre Aufgabe erstmalig auf streng-wissenschaftlicher Grundlage behandelt und als sie mit einer durch Beispiele erläuterten Anleitung zur praktischen Verwendung durch den Baufachmann, mit Hilfe zweier Steinbewertungstafeln, versehen ist.

Zunächst werden in der „Einleitung" die verschiedenen möglichen Prüfungsverfahren und die Grundgedanken des abgekürzten Verfahrens vorgeführt. Die weitere Behandlung der Aufgabe gliedert sich nach der gefügemäßigen Beschaffenheit und den Hauptunterschiedsmerkmalen der Steine (Größe, Struktur und Verteilungsweise der Gemengteile) in zwei Teile. Diese behandeln in gesonderten Abschnitten der Reihe nach die zwei Teilaufgaben des abgekürzten Prüfungsverfahrens, nämlich 1. die Prüfung auf den Steinwiderstand gegen Wärmewechsel und Frost, sodann 2. die gegen die Luftwasser- und Rauchgaswirkung. Im dritten Teil werden die auf Grund der vorhergegangenen Untersuchungen aufgestellten zwei Steinbewertungstafeln mit Beispielen besprochen, während der Schlußteil IV die Hirschwaldschen Einwände gegen die „Abgekürzte" Agenzienprobe zu widerlegen bestimmt ist.

KILIÁN FRIGYES UTÓDA
m. kir. egyetemi könyvkereskedése
Budapest, IV., Haris-bazár 2.
Telefon: 1-882-36.

T.

Műemlékek Orsz.

Birottsósága

Bp.

Rákos-u. 10. sz

Művészeti technika

Tafferner B.

Szín és színharmonia,
kiváló tekintettel a
sík-ornamentika és a
műipar igényeire.

Petrik 1886–1900

Művészeti technika

Kolbenheyer Gy

Gyakorlati módszer
távlati képek szer-
kesztésére.

Petrik 1886-1900

21. §.

A Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsa és Országos Főfelügyelősége egyesített hivatalának teendőit a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőségének tisztviselői és alkalmazottai látják el az egyesített hivatal részére megállapított Ugyrend szerint.

22. §.

Az Orsz. Tanács előadója, az Orsz. Tanács és az Orsz. Főfelügyelőség egyesített hivatalának Ügyrendjében meghatározott teendőkön kívül a népkönyvtárak működését figyelemmel kiséri s ellenőrzi, mely czélból, a Tanács elnökének előzetesen bemutatott programm alapján a népkönyvtárakat a helyszinén meglátogatja, azokat megvizsgálja s tapasztalatairól a Tanácsnak jelentést tesz.

23. §.

Az elnök a Tanács tagjainak a Tanács hatáskörébe tartozó közgyüjtemények hivatalos meglátogatására s egyéb kiküldetésekre esetenként megbizást adhat.

Tisztelettel meghívjuk Önt

a Művésztanár Társaság
"SZÍN - TÉZIS"
című kiállításának megnyitójára

a VIGADÓ GALÉRIÁBA
(Budapest V., Vigadó tér 2.)
1999. december 2-án 17 órára.

A kiállítást megnyitja:
FELEDY BALÁZS
művészeti író

Megtekinthető:
1999. december 2-tól december 19-ig,
hétfő kivételével naponta 10-18 óráig.

VIGADÓ GALÉRIA

Művésztanár Társaság

A kiállítás létrejöttét támogatták:

Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete
Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány
Művészeti és Szabadművelődési Alapítvány

MT Reklámiroda

A Művésztanár Társaság kiállító művészei:

Albrecht Júlia szobrász és kerámikusművész
Bakonyi Mihály festőművész
Bráda Tibor festőművész
Budaházi Tibor festőművész
Duschanek János festőművész
Fischer Ernő festőművész
Gerzson Pál festőművész
Gulyás Dénes festőművész
Juhász Erika festőművész
Leitner Sándor festőművész
Orient Enikő textilművész
Petőcz Lajos grafikusművész
Sipos Endre festőművész
Szathmáry József festőművész
Szily Géza festőművész
Szkotniczky Péter festőművész
Tácsik János festőművész
Török Gábor grafikusművész
Varga Patrícia Minerva festőművész
Vágó Magda festőművész
Vecsey Csaba festőművész
Végh András festőművész

II. FELEV. 1911. NOVEMBER 25. 16. SZÁM.

KULTURA

≡ IRODALMI, MŰVÉSZETI, ≡
KRITIKAI KÉPES FOLYÓIRAT

Megjelen minden hó 10-én és 25-én nagy terjedelemben és számos művészi képmelléklettel. Az eredeti cikkek utánnyomásáért a szerkesztőséghez kell fordulni. Minden jog fenntartva.

Felelős szerkesztő: ÁMON VILMOS, Sopron.
Kiadja: RÖTTIG GUSZTÁV ÉS FIA, Sopron.

A folyóirat szellemi részét illető közleményeket minden hónap 5-ig, illetőleg 10-ig a szerkesztő ~~ségbe kérjük. ~~

Hirdetések jutányos áron :: megegyezés szerint ::

A MŰVÉSZHÁZ (MŰVÉSZETI EGYESÜLET).

□ Lapozgatok már-már sárgulni kezdő uj-ágpapirosok között s azoknak kronologikus utmutatása nyomán gondolatban végigfutok az utolsó öt-hat esztendő művészettörténetén. És sorra elsuhannak előttem a viharos, diadalmas, szomoru napok. Olvasom a meg-megujuló harci riadókat, melyek azt kesergik, hogy: a magyar művésznek amugy sem valami rózsás sorsa mellett külön még valóságos kálváriautjuk van nálunk az igazi tehetségeknek: a meg nem alkuvóknak, hajlíthatatlanoknak, az új utakon járóknak, a fiataloknak, a chercheuröknek; azoknak, kik szigoruan elkülönítik a művészetet a kenyérkérdéstől.

□ Fájdalom, a művészeknek ezeken az erkölcsi természetü bajain se a Műcsarnok, se a Nemzeti Szalon nem segíthettek a legjobb akarattal sem. A Műcsarnok azért nem, mert kiállításai a benne szükségszerüen felhalmozódó óriási anyag folytán különleges művészi törekvések harmonikus és intim érvényesítésére ki nem sajátíthatók. A Szalon pedig azért, mert bár kollektiv kiállítások keretében évente néhány művészt a maga egész fejlődésében, egyedül, önállóan bemutat ugyan s így egyrészt, mig megismerteti velük a közönséget, anyagi és erkölcsi sikert is biztosit számukra, de annak a — bála Isten! — nagy és erős modern művészgárdának, mely most éppen ereje teljében áll s melynek nyomában tör már felfelé egy izmos tehetségü, bátor s nemes becsvágygyal eltelt új nemzedék, ennek az óriási tábornak i l y e n m ó d o n teret sohasem adhatott volna az érvényesülésre. Mikor került volna ugyanis így sor mindegyikükre? És mikor jutott volna a sor másodszor azokra, kiket már bemutatott? Hány év mulva? . . . Hiszen neki fenn kell tartania ezek mellett az egyetemes kiállításokat is! Ezért hangzott évek óta a művészek, a fiatalok részéről a lelkes csatakiáltás: alakitsuk meg a magunk külön hajlékát.

□ A már-már álommá foszlott vágy két évvel ezelőtt végre testet öltött; a M ű v é s z h á z 1909. december havában dr. R ó z s a Miklós kezdeményezésére gróf T e l e k i Géza és I v á n y i - G r ü n w a l d Béla elnöklete alatt megalakult s így a modern magyar művészet a fővárosban külön hajlékhoz jutott.

□ A M ű v é s z h á z azonban nemcsak etikai céljában, de szervezetében is teljesen elüt nemcsak a magyar testvérintézetektől, de szinte az összes hasonló célu külföldi intézetektől is. A M ű v é s z h á z kebelében ugyanis az egy művészi hitvallást vallók külön csoportokban tömörülhetnek s így minden művészi iránynak meg van a maga külön kiállítása, hol a rokonirányu művészegyéniségek maguk között, kongeniális társaságban, függetlenül minden zavaró ellentétes törekvéstől, a maguk teljes képükben reprezentálódhatnak. Új intézményt honosított meg az alapszabályok ama rendelkezése is, mely feljogositja a művészeket, hogy az egyesületnek évente a párisi S a l o n d e s I n d é p e n d e n t e s mintájára rendezendő

TARTALOM.

Skita Ervin	Statáriális és motoriális drámák.
Göncz Lajos	A vén diófa.
Halmi Bódog	Nyugat felé.
H. Halmy István	Az élet-csúcsokon.
Szalay Mihály	Én kedvelem . . .
Orbók Attila	A ritka szerencse.
Kanizsa István	Egy halott szobában.
Zsirkay János	A fülbevaló.
Boros Ferenc	Az utcasarokról.
Tábori Kornél	A magyar Svengali.
Ámon Vilmos	Az idegasszony.
Andor Gyula	Szivem . . .
Havas Zoltán	Napló-töredékek.
Finta Sándor	A salzburgi várban.
Hendel Ödön	Sirola Ferenc új olasz Petőfi-forditásai.
Holló János	A szolnoki festő-kolónia.
Hangay Sándor	Kóber Leó kiállitása.
Gerő Ödön	Kernstock Károly.
Büky György	A leányvásár.
Georgius	Az apja fia.

KÉPEK.

Szenes Fülöp	Régi jó időkből
—	A kis hamis.
Basch Árpád	Eső után.
Kernstock Károly	Szövegképek.
Kóber Leó	Szövegképek.

Könyvdiszek: Pálla Jenő, Szalay Pál és Veres Károly,

:: LOVRANA ::
Pension Lukács
elsőrendü családi otthon.

tárlatán műveik közül évente egyet zsürimentesen állithatnak ki és hogy műveiket kollektive, vagy külön e célra alakuló alkalmi, vagy véglegesen megalakítandó külön csoportok keretében mutassák be, saját kebelükből választott zsüri vezetése mellett.

□ Kész szenzációszámba megy az is, amit az egyesület a műpártoló tagoknak nyujt. Mindama jogokat és előnyöket megadja, amiket a testvéregyesületek, de ezeken felül még — vissza is fizeti duplán a pénzt, amit pedig tagjai műpártolás cimén áldoznak reá. Minden tag ugyanis, aki évenként husz koronát fizet, megkapja a Művészház hivatalos lapját: a kéthetenkint megjelenő „Kultura“ illusztrált folyóiratot s ezenfelül évente, karácsonyra egy külön tagilletményt dijtalanul, mely maga jóval nagyobb művészi értéket képvisel a csekély tagdíjnál s joga van ezenkivül a saját tagsági jegyén kivül családtagjai számára 10 drb, minden tárlatra érvényes tiszteletjegyre. Ennyi kedvezményt valóban egyetlen külföldi hasonló intézmény sem nyujt a műpártolóknak!

□ Ily módon könnyen érthető, hogy a Művészház alakulása első percétől példátlanul lelkes támogatásnak örvend s hogy úgy anyagilag, mint erkölcsileg állandó és rohamosan fokozódó fejlődést mutat. Ennek bizonysága, hogy alig két esztendős fennállása alatt az egyesület összes tagjainak száma maig 1995-re emelkedett, mely impozáns számból 313 a művésztag, 20 az alapitó-műpártoló és 1622 a rendes tag.

□ Az egyesület eddig folytatott művészeti munkásságáról álljanak itt a következő adatok:

□ Váci-utcai kiállitási helyiségét 1909. december hó 8-án nyitotta meg és adta át a nyilvánosságnak a Művészház. Az első három hónapban, 1909. decemberében és 1910. január és február havában csoportos kiállitásokat rendezett. Az első ily csoportos kiállításon Boromisza Tibor, Borszéky Frigyes, Egry József, Góth Móric, Littkei Antal, Plány Ervin, M. Vészi Margit festőművészek, Liipola Yrjö, Kisfaludy Stróbl Zsigmond szobrászok; a második csoportos kiállításon Götz B. Ernő, W. Gyenes Gitta, Honti Nándor, Körmendi-Frimm Ervin, Pechán József, Réthy Károly, Réthyné Seidler Irma, Szigeti Jenő festőművészek, Körmendi-Frimm Jenő szobrászművész és a Magyar Grafikusok Egyesülete; a harmadik csoportos kiállításon Börtsök Samu, Kléh János, Kövári Szilárd, F. Alkony István, Lakatos Arthur, Mátray Vilmos, Mészáros Dessö, Zord Arnold festőművészek, Kara Mihály, Mester Jenő és Pongrácz D. S. szobrászművészek vettek részt. Ezeknek a csoportos kiállításoknak az alapszabályok szelleméhez hiven nem volt és a jövőben sem lesz határozott jellege, stilusa; nem egyazon művészi hitvallást vallók kerültek együvé, nehogy akármelyik csoport művészi iránya is az egyesület kizárólagos programmjául tekintessék.

□ Ezt a tendenciát jelezte az egyesület az e csoportok után következett bibliai kiállitásán is, melyen 61 művész 176 munkájával vett részt a legkülönbözőbb művészi irányok képviselői közül. E kiállitását egybekötötte az egyesület Jacobey Károlynak, Lotz elődjének, a mai nemzedék előtt már jóformán ismeretlen, 1891-ben elhunyt freskófestőnek és templomdiszitőnek művészi hagyatéka bemutatásával, melyből 57 bibliai tárgyu kép, vázlat és kompozició került a Művészház révén a magyar közönség elé.

□ 1910. április hó 24-én nyilott meg a Művészházban a nemzetközi impresszionista kiállitás, mely teljes képét adta a művészettörténet legragyogóbb fejezetének: az impresszionizmus történetének. Együvé kerültek a Művészház falain rég letünt századok japán képirói, a mult század modern klasszikusai és a jelen klasszikus modernjei. Az így felhalmozott műkincseknek e monumentális garmadájából egyetlen darab sem került külföldre.

□ A nemzetközi impresszionista kiállitás eme nagy sikere honorálásának kell betudni azt is, hogy ez alkalommal Zichy János gróf vallás- és közoktatásügyi miniszter és Andrássy Gyula gróf, az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat elnöke és a Nemzeti Szalon is megtisztelték az egyesületet azzal, hogy beléptek a Művészház tagjai sorába.

□ Hogy az egyébként alapszabályszerüen szünidőnek jelzett nyári hónapokat se veszitse el az egyesület, julius és augusztus havában megvalósitotta a vidéki kiállitások rendezésére és szakosztályok alapitására vonatkozó programmját is. Eddig két ilyen kiállitást rendezett: az egyiket Kolozsvárott, a másikat Nagyváradon. A Kolozsvárott alapitott szakosztály keretében 218, Nagyváradon pedig 230 műpártoló tag lépett be az egyesületbe. E vidéki kiállitásokat — melyek szép erkölcsi és anyagi eredménnyel végződtek — folytatni fogja az egyesület a jövőben is és már is folyamatban van a szatmári és a nagykárolyi szakosztályok megalakítása.

□ A nyári szünidő után kezdődő őszi saison első kiállitása gyanánt a párisi Salon des Indépendentes mintájára a zsürimentes kiállitását rendezte az egyesület. A Művészház, Magyarországon általa meghonosított új intézménnyel első sorban az új művésznemzedék érdekeit kivánta szolgálni, módot nyujtva a legelszigeteltebben élő, vagy bármi okból a többi hivatalos fórumokról esetleg leszorult tehetségeknek is a bemutatkozásra és érvényesülésre.

□ Minthogy a siker az alapszabályok eme programmpontját is igazolta, e kiállitások sorozatát is folytatta az idén az egyesület.

□ A naptári év két utolsó hónapjában, novemberben és decemberben még két kiállitást rendezett az egyesület, ez egyiket Tibor Ernő festményeiből, a másikat pedig a művésztagok és más, külön e kiállitásra meghivott művészek munkáiból. E téli kiállitás is elütött bizonyos tekintetben a szokásos időszaki kiállitásoktól, amennyiben az igazgatóság gróf Zichy István indítványára e kiállitásra azokat a művészeket hivta meg, akik az 1910. évi téli tárlatról a Műcsarnokból kimaradtak, vagy műveiket be sem küldték, mert elvi vagy egyéb okokból a Műcsarnokból rendszeresen távol maradnak. A kiállitás — melyet a sajtó éppen ezen okból „Ellenszalon“-nak nevezett el — magas szinvonala érdekében a beküldött művészi anyag elbirálására külön zsürit kért fel az egyesület, mely Csók István, Ferenczy Károly, Iványi-Grünwald Béla, Kernstock Károly, Rippl-Rónai József és Szinyei-Merse Pál festőművészekből állott és 63 művésztől 126 műtárgyat fogadott el, szinte kimerítően hü képét adva az ujabb művésznemzedék törekvéseinek. Az „Ellenszalon“-t Kövér Gyula, kollektiv kiállitása követte, ezt pedig a negyedik csoportos kiállitás, melyen Boromissza Tibor, Jakab Zoltán, Kovácsy Berta, Páldy Zoltán, Papp Géza, Sassy Attila, Szigeti Jenő és Vaskovich Erzsi munkái kerültek bemutatásra.

□ 1911. március hó 12-én avatta fel a Művészház új Kristóf-téri kiállitási helyiségeit Rippl-Rónai Józsefnek, az egyesület tiszteleti tagjának nagy retrospektiv kiállitásával, mely a kitünő művésznek egész munkásságát felölelte minden mult etape-jával és jelenével együtt. A kiállitás nagy sikerét mi sem bizonyitja jobban, minthogy azon a művásár 40.000 koronára rugott. Rippl-Rónai után egy keleti kiállitás keretében a régi és új orientális művészetet mutatta be az egyesület: a régi és új kinai, perzsa, japán, koreai és bizanci festményeket s kinai és afrikai bronzokat. A kiállitás aukcióval végződött. Az ötödik csoportos kiállitáson Braun Margit, Csukássy Elemér, gróf Edelsheim-Gyulai Lipót, Feiks Alfréd és Jenő, Huzella Pál, Lehel Mária, Prottmann Stella és Sas Ferenc vettek részt; ezt követte a második zsürimentes kiállitás, mig az őszi saisont Italo Brass velencei festőművész és Lándori Vilmos szobrászművész monumentális szobrainak kiállitásával indította meg az egyesület. A jelen nyitási évben még Tornyai János kollektiv tárlata, Kernstock Károlynak retrospektiv kiállitása és a hatodik csoportos kiállitás kerülnek bemutatásra, melyen gyüjteményeikkel Basch Andor, Falus Elek, Hermann Lipót, Kandi László, Vadász Miklós és Zichy István gróf vesznek részt.

□ A kiállitásokat értékes művészeti előadásaikkal kitünő irók és művészek tették változatosakká és értékesekké, névszerint: Alexander Bernát dr., Balázs Béla, Bartók Béla, Berczik Árpád, Biró Lajos, Diner-Dénes József, Erdélyi Zoltán, Gerő Ödön, Kanzler Hugó dr., Kodály Zoltán, Lázár Béla dr., Lengyel Géza, Rózsa Miklós dr., Rózsaffy Dezső dr., Vay Péter gróf s dr. Ferenczy Sári, Medgyaszay Vilma, T. Halmi Margit és Zöldi Elza.

□ 1911. március hó 14-én tartotta a Művészház idei tisztujitó

közgyülését, melyen az egyesület vezetősége következőképpen alakult meg:

□ Teleki Géza gróf elnök, Edelsheim-Gyulai Lipót gróf alelnök, Iványi-Grünwald Béla alelnök, Dr. Rózsa Miklós igazgató, Battiány Gyula gróf, Ferenczy Károly, Horthy Béla, Kernstock Károly, Dr. Madarassy-Beck Gyula báró orsz. képv., Szüllő Géza orsz. képv., Vágó László, Zichy István gróf, Rippl-Rónai József a művésztanács elnöke, Dr. Kovács István ügyész. igazg tósági tagok; Borszéky Frigyes titkár, Kónyay Elemér műtáros.

□ Művésztanács: Csók István, Egry József, Falus Elek, Jaschik Álmos, Katona Nándor, Kisfaludi Strobl Zsigmond, Kosztolányi-Kann Gyula, Körösfői Kriesch Aladár, Ligeti Miklós, Málnai Béla, Olgyay Ferencz, Pásztor János, Plányi Ervin, Rippl-Rónai József, Vaszary János. Felügyelőbizottság: Páldy Károly elnök, Csupor József dr., Hüvös Rezső, Kotányi László, Lindenbaum Félix, Sebők Gyula. A Művészház tiszteleti tagjai: Ferenczy Károly, Kernstock Károly, Rippl-Rónai József és Szinyei-Merse Pál.

Irók és költők!

Ujonnan alakult wieni **kiadóintézet** keres mindennemü szépirodalmi művet (regényeket, költeményeket, drámákat stb.) Lelkiismeretes megvizsgálás, technikai fogyatkozások megjavítása, energikus forgalombahozatal. Saját modern kiadás a legjobb föltételek mellett. Prospektusokat és kiadási föltételekre vonatkozó felvilágításokat díjmentesen ad: **„Neuer Wiener Verlag S. 8386", Haasenstein és Vogler A.-G. Wien I.** hirdetési iroda közvetítésével.

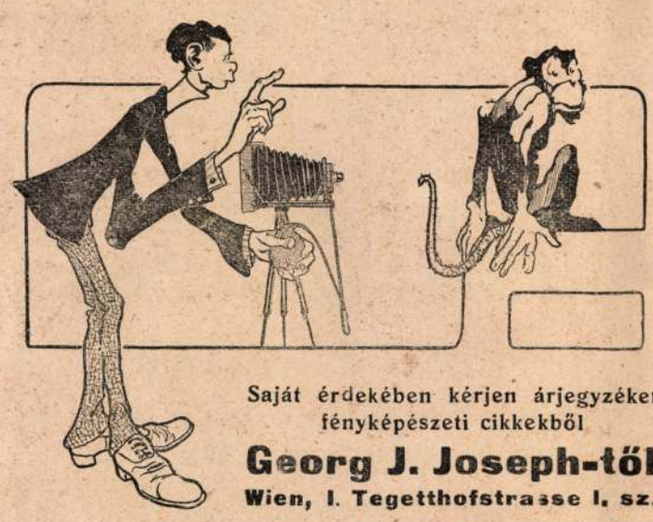

Saját érdekében kérjen árjegyzéket fényképészeti cikkekből

Georg J. Joseph-től

Wien, I. Tegetthofstrasse I. sz.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

□ T. MUNKATÁRSAINKNAK. Azokat a kéziratokat, melyeket leközölhetetlennek jeleztünk, a megfelelő postaköltség beküldése ellenében szivesen küldjük vissza; megjegyezzük azonban, hogy f. é. december 15-én tul nem tartjuk őrizetben. Egyszersmind kérjük t. munkatársainkat, hogy a kéziratok visszaküldése iránt mindenkor 15 napon belül intézkedjenek.

□ Szerkesztőségünkben maradt, nem közölhető kéziratok: Jegenye bucsu (4 vers). Szerenád. Vágy. Hajnali ének. Vasutállomáson. Százszor visszatérve. (3 vers). Köhögős család. Kis leány, aki nevet.

□ A válaszolatlanul hagyott kéziratokat, amennyiben helyünk engedi közöljük. Egyszersmind tudatjuk, hogy a nem közölhető kéziratokat 15 napon belül. postaköltség megtérítés mellett visszaküldjük. Különben a papirkosárba kerülnek.

□ T. I. NAGYHÁT. Verseit sajnálatunkra nem használhatjuk. Olvasóközönségünk nem igen lelkesedik a költeményekért és ha olyat mégis közlünk, a legjavából is válogatunk. Kisérelje meg prózával.

□ N. M. BUDAPEST. „Egy pillanat" cimü munkáját köszönjük. Alkalomadtán sorát ejtjük.

□ E. M. GARAMKOVÁCSI. Az „Öt dolgozat" nagyon sikerült dolog. Köszönet. Kivánságához mérten, karácsonyi számunkban közöljük. Szeretnők, ha többször fölkeresne ily helyes munkával.

□ M. H. SZOMBATHELY. Még nem versek, csak szárnypróbálgatás. Tessék elsősorban *másutt* megkisérelni, azután hozzánk is fordulhat.

□ T. E. Se költeményfordításait, se az eredetieket nem használhatjuk. Fordítani nem mindenki tud, még kevesebben költeményt irni. Próbálkozzék prózával, talán sikerül.

□ ŐSZ cimü munkát kellő átdolgozásban esetleg elfogadnók; sok az értéktelen mondat, melyek elfödik a szép gondolatot. Kérje vissza kéziratát és javitsa értelmesen, aztán beküldheti.

□ FODORMENTA. Szintén kérje vissza kéziratát — de ne küldje vissza. Tanuljon helyesirást.

□ SZ. D. SOPRON, HAVASALJÁN. Az „Ősz"-nek irt üzenetünk Önnek is szól.

□ B. P. Egy-két versét alkalomadtán besorozzuk.

□ SZ. P. SZARVAS. „Vázlatok" cimü kis munkája csak annyiban felel meg, hogy rövid. Ez azonban nem elég a Kulturának. Különben üdvözöljük.

□ SZ. B. BUDAPEST. „Személyvonaton hazafelé" értéktelen. A másik két verset talán fölhasználjuk.

□ W. I. BUDAPEST. „Örök ifjúság" és „Haldokló erdő", szomoru versek legyenek? Mi megmosolyogtuk. Tessék mással foglalkozni.

□ DARWINKÖR. Csak azért nem közöljük, mert lapunk irányának nem felel meg.

□ H. H. SZARVAS. Talán sorra kerül.

□ IFJÚ K. A. GYŐR. Miért oly ritkán? „Sketches" cimü munkáját karácsonyi számunknak szántuk.

□ V. K. BORSODMEGYE. Rajzait részben felhasználjuk, verseit azonban nem. A próza alkalmilag megjelenik.

□ „Modern német költők" cim alatt 4 versfordítást kaptunk, melyeknek küldője ismeretlen. Nem használhatók.

A nmélt. vall.- és közokt. miniszter elismerő leiratával kitüntetve :: **A főváros legelső FOGORVOSI INTÉZETE** **Dr. BATIZFALVY I. Z.** ki. Egt. tanár, tb. m. főorvos vezetése alatt

VI., Károly-körút 3. szám. — Fájós fogak meggyógyitása. — Tartós fogtömések. — Foghuzások (altatásban is). — Szájpadlásnélküli műfogak, aranyhidak, koronák. — Jól használható fogsorok elkészítése és behelyezése. Jótállás mellett mérsékelt szabott áron. Vidékiek félnap alatt megkapják műfogaikat.

Ahhoz a közönséghez intézzük e sorokat melynek fejlettebb műérzéke és finomult ízlése a művészet terén keresi és leli fel szellemének változatos és nemes táplálékát. ⁂ Ez a közönség élénken észlelheti, hogy a nagyközönség művészi nevelésének és a művészi, iparművészeti alkotások, u. m. a gyári termékek bemutatásának és népszerüsitésének leghatalmasabb eszköze a művészi szinvonalon álló reproductio és a modern művészi reclám. ⁂ Magyar műintézet e téren mindeddig nem alkotott. A nagyobb igényü rendelők illusztrálásra és reclámra szükséges kliséiket, sőt levélpapir, más nyomtatványaikat és hirdetési munkáikat külföldön készittetik. ⁂ Ha bármely alkotást, gyártmányt vagy eladó cikket kellő tudással és teljes értékükben és előnyösen kivánja lefényképeztetni, azokról fekete vagy szines nyomásra való kliséket, fénynyomatu, litografált, acélnyomatu, dombornyomatu, heliogravure vagy bármely más modern reproductio eljárás szerint óhajtja sokszorositatni, esetleg művészi, izléses, modern körleveleket, levélpapirt, levelezőlapokat, plakátokat, katalogusokat, művészi reclámokat vagy bármely graphikai munkát kiván, ezuton tudatja és a nagyközönség, festők, szobrászok, irók, épitészek, mérnökök, kiadók, vállalkozók, nyomdák, iparművészek, gyárosok és kereskedők figyelmét, munkáira és készséges szolgálataira felhivja Némethy Károly, a „Grafikai Műhely" igazgatója Budadest, IV., Semmelweis-utca 4. Specialitás: acélnyomatu levélfejek, kártyák, menük, meghivók, ex-libris-ek stb. ⁂ Műszaki rajzok sokszorositása. ⁂⁂⁂⁂⁂⁂⁂⁂⁂⁂

Pályázati hirdetmény.

A Királyi Magyar Automobil-Club ezuton nyilvános pályázatot hirdet a Club jelvényének művészi megtervezésére. A jelvény, mint gomblyuk, valamint sapkajelvény (himzés), továbbá kocsijelvény (az automobilra felerősíthető plaquett) s végül mint a hütőre felcsavarható kis plasztikai mű fog kivitelre kerülni.

Mindegyik forma azonban lehetőleg ugyanazon művészi alapgondolatot tüntesse fel s lehetőleg domboríttassanak ki a királyi cim, valamint az automobilizmus jellege. A pályázati tervek ez év végéig a titkársághoz (Budapest, Kigyó-tér 1.) nyujtandók be. A rajzokhoz egyszersmind leirás is melléklendő a kivitelre, anyagra és annak árára vonatkozólag.

A Club igazgatósága a pályanyertes részére első dijul 300 koronát, második és harmadik dijul 100 100 koronát tűz ki s a döntést önmagának tartja fenn.

Magyar Királyi Automobil-Club.

Felhivás a

Keresztény Művészet

(Művészeteket pártoló egye-
:: sület)-be való belépésre! ::

A »Kultura« karácsonyi számának egyik rendkivüli műmelléklete lesz Némethyné Udvardy Flóra festőművésznő alkotásának mása.

A »Keresztény Művészet« ezen olajfestmény után 23 szinben készült Facsimille műlapját 75×100 cm nagyságban ingyen adja tagjainak.

Nincs szükség ezentúl silány olajnyomatokat uzsora árakon részletfizetésre vásárolni, mert a »Keresztény Művészet« lehetővé teszi tagjainak csekély tagsági dij fejében azoknak kiváló alkotások teljesen ingyenes beszerzését. Érdeklődők forduljanak a »Keresztény Művészet« irodájához Budapest, IV., Semmelweis-utca 4., II. em., 13. ajtó.

Ujdonság!

Megjelentek **HANGAY SÁNDOR** új könyvei:

Meztelen emberek ⁂ vihar előtt ⁂

Novellák Tichy Gyula rajzaival, album-alaku, nagy, fényes kiadás ÁRA 4 K.

Esett harcos szive vére.

versek Tichy Kálmán linoleum címlapjával és rajzaival ÁRA 2 KOR.

Dick Manó kiadásai.

Megrendelhető lapunk kiadóhivatala utján!

Felelős szerkesztő: Ámon Vilmos, Sopron. — Nyomatott Röttig Gusztáv és Fiánál, Sopron.

A MŰVÉSZHÁZ TÖRTÉNETE.

A Művészház (művészeti egyesület) 1909-ben december hó 4-én alakult és december 8-án már meg is nyitotta első kiállitását a Váci-utca 3. szám alatti helyiségben, melyet a Művészház egy művészeti részvénytársaságtól bérelt. Ez a bérleti viszony nem szoritkozott kizárólag az egyesület helyiségeire, hanem az egyesület igazgatósága és a társaság között 1909. évi december hó 4-én létrejött szerződés szerint szoros pénzügyi összeköttetést is létesitett. A társasággal kötött szerződés lényege az volt, hogy a részvénytársaság vállalkozott az egyesület finanszirozására. Kezelte az egyesület jövedelmeit s folyószámlai összeköttetés alapján ő egyenlitette ki az egyesület kiadásait, mely viszonynak folyománya volt az is, hogy az adminisztrativ igazgatói teendők ellátását az egyesület a részvénytársaság egy bizalmi közegére bizta.

Ez az összeköttetés azonban az egyesületre hátrányosnak bizonyult, mert az egyesület és a finanszirozó részvénytársaság között mindjárt kezdetben művészeti és gazdasági érdekellentétek keletkeztek. Az egyesület ugyanis ugy a saját presztizse, mint a magyar művészet érdekeire való tekintettel sem nézhette el tétlenül, hogy az azelőtt kizárólag kolportázs-üzlettel foglalkozó részvénytársaság ezt az üzletágát továbbra is folytassa és most már a Művészház cégére alatt árassza el a műpártoló közönség hajlékait mindenféle művészietlen képáruval. Ez az áldatlan harc egy ideig csak az egyesület falain belül dult, később azonban a belvillongások oda vezettek, hogy az igazgatóság kénytelen volt a részvénytársaság delegált ügyvezető igazgatóját állásától felfüggeszteni és a részvénytársasággal kötött szerződését — anyagi érdekeit védő hosszas tárgyalások után — de végeredményében a magasabb érdekek szolgálatában még ezekre való tekintet nélkül is, felbontani. A finanszirozási szerződés felbontására irányuló s csaknem öt hónapon át tartó tárgyalások ideje alatt az egyesület kiadásait gróf Teleki Géza elnök személyes szavatossága mellett fedezte.

A felbontás végre is 1910 október 24-én történt meg a kellő alakszerűséggel s az egyesület terhére mutatkozott 37.000 korona elszámolási összegért az igazgatóság több tagja, élén áldozatkész elnökével: gróf Teleki Gézával, saját személyében is szavatosságot vállalt. A finanszirozási szerződés felbontásának természetszerű következménye volt még az albérletben birt váci-utcai kiállitási helyiségeknek visszabocsátása is.

Ily körülmények között, addig is, mig a Művészháznak módjában állott uj, végleges otthonát előkészitenie, az Erzsébetvárosi Kaszinó vendégszeretetét vette igénybe, melynek vezetőférfiai a Városligeti-fasorban lévő klubhelyiségöket a kiállitások céljaira dijmentesen engedték át. Az átmeneti időt arra használta fel az igazgatóság, hogy az egyesület működésének bázisát minden irányban lefektesse és elsősorban uj, alkalmas kiállitási helyiségről gondoskodjék a Kristóf-tér 2. számu palota egyik egész emeletének kibérlésével.

E rövid, vázlatos adatokból is kitünik, hogy az egyesület az első évben

Ropalotafela

nemcsak a kezdet természetszerü nehézségeit szenvedte át, de azokon túl még folytonos rázkódtatások is bénitották tevékenységét. Ennek ellenére a Művészház alakulása első percétől kezdve lelkes támogatásnak örvendett, aminek folyamányaképp ugy anyagilag, mint erkölcsileg állandó és rohamosan fokozódó fejlődést mutat fel. Ennek bizonysága, hogy alig két esztendős fennállása alatt az egyesület összes tagjainak száma maig 2066-ra emelkedett, mely impozáns számból 320 a müvésztag, 96 az alapitó-műpártoló és 1650 a rendes tag.

Az egyesület eddig folytatott művészeti munkásságáról álljanak itt a következő adatok:

Váci-utcai kiállitási helyiségét 1909 december hó 8-án nyitotta meg és adta át a nyilvánosságnak a Művészház. Az első három hónapban, 1909 decemberében és 1910 január és február havában csoportos-kiállitásokat rendezett, amelyeken önálló kollekciók keretében a Művészház ifju gárdájának tehetségesebb tagjait mutatta be a magyar műszerető közönségnek. Az első ily csoportos kiállitáson Boromisza Tibor, Borszéky Frigyes, Egry József, Góth Móric, Littkei Antal, Plány Ervin, M. Vészi Margit festőművészek, Liipola Yrjő, Kisfaludi-Stróbl Zsigmond szobrászok; a második csoportos kiállitáson Götz B. Ernő, W. Gyenes Gitta, Honti Nándor, Körmendi-Frimm Ervin, Pechán József, Réthy Károly, Réthyné-Seidler Irma, Szigeti Jenő festőművészek, Körmendy-Frimm Jenő szobrászművész és a Magyar Grafikusok Egyesülete; a harmadik csoportos kiállitáson Börtsök Samu, Kléh János, Kővári Szilárd, F. Alkony István, Lakatos Arthur, Mátray Vilmos, Mészáros Dezső, Zord Arnold festőművészek és Kara Mihály, Mester Jenő, Pongrácz D. S. szobrászművészek vettek részt. Ezeknek a csoportos kiállitásoknak az alapszabályok szelleméhez hiven nem volt és a jövőben sem lesz határozott jellege, stylusa; nem egyazon művészi hitvallást vallók kerültek együvé, nehogy akármelyik csoport művészi iránya is az egyesület kizárólagos programmjául tekintessék. Közös vonás csak egy volt bennök csupán: a művészi progresszivitásra való határozott törekvés.

Liberális tendenciáját jelezte az egyesület az e csoportok után következett bibliai kiállitásán is, melyen 61 művész 176 munkájával vett részt a legkülönbözőbb művészi irányok képviselői közül. E kiállitását egybekötötte az egyesület Jacobey Károlynak, Lotz elődjének, a mai nemzedék előtt már jóformán ismeretlen, 1891-ben elhunyt freskófestőnek és templomdiszitőnek művészi hagyatéka bemutatásával, melyből 57 bibliai tárgyu kép, vázlat és kompozició került a Művészház révén a magyar közönség elé.

1910 április hó 24-én nyilott meg a Művészházban a nemzetközi impresszionista kiállitás, mely teljes képét adta a művészettörténet egyik legragyogóbb fejezetének: az impresszionizmus történetének. Művészettörténeti alapon csoportositva felvonultatta a francia impresszionizmus uttörő és korszakos mestereit, melléjök állitva párhuzamosan a magyar impresszionista festészet teljes evolucióját. Együvé kerültek a Művészház falain rég letünt századok japán képirói, a mult század modern klasszikusai és a jelen klasszikus modernjei. Félszáz halhatatlan mesternek másfélszáz halhatatlan alkotása; a mai magyar művészet vezető zsenijei termésének szine-virága, maradandó, muzeális értékü chef d'oeuvrejei. Az igy felhalmozott

műkincseknek e monumentális garmadájából egyetlen darab sem került ki külföldről, se állami muzeumainkból: a legnagyobb szabásu muzeális alkotástól a legkisebb grafikai lapig minden darab magyar amatőrök és gyüjtők magántulajdona volt.

A nemzetközi impresszionista kiállitás eme nagy sikere honorálásának kell betudnunk azt is, hogy ez alkalommal Zichy János gróf vallás- és közoktatásügyi miniszter és Andrássy Gyula gróf, az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat elnöke is megtisztelték az egyesületet azzal, hogy beléptek a Művészház tagjai sorába.

Hogy az egyébként alapszabályszerűen szünidőnek jelzett nyári hónapokat se veszitse el az egyesület, a juliusi és augusztusi hónapokban megvalósitotta a vidéki kiállitások rendezésére és szakosztályok alapitására vonatkozó programmját is. Az első évben két ilyen kiállitást rendezett: az egyiket Kolozsvárott, a másikat Nagyváradon. A Kolozsvárott alapitott szakosztály keretében 218, Nagyváradon pedig 230 műpártoló tag lépett be az egyesületbe. E vidéki kiállitásokat — melyek szép erkölcsi és anyagi eredménnyel végződtek — folytatta az egyesület 1911-ben és 1912-ben is, és szakosztályokat alakitott Szatmáron, Nagykárolyban és Mármarosszigeten; Ujvidéken, Verbászon, Kulán, Palánkán, Zomborban, Cegléden és Ungvárott pedig kiállitásokat rendezett. E vidéki kiállitások annál jelentősebbek, mert a Művészház volt az első, mely a progressziv művészi törekvésekkel megismertette a vidéket is, melyet eddig szinte kizárólag a konzervativ művészet szeretetére neveltek — ha ugyan nem pusztán másod- és harmadrendü műpiacnak tekintettek, hol a fővárosi tárlatokon megmaradt vásári cikkek könnyü szerrel elhelyezhetők. Meg vagyunk róla győződve, hogy a vidéki szakosztályok létesitésével sikerült olyan állandó szervezeteket életrekeltenünk, melyek igazi alapjai lehetnek a főváros és a vidék tisztán művészi szempontoktól vezérelt együttműködésének.

A nyári szünidő után kezdődő őszi saison első kiállitása gyanánt a párisi Salon des Indépendentes mintájára zsürimentes kiállitást rendezett az egyesület A Művészház alapszabályainak 5. §-a ugyanis feljogositja az egyesület művésztagjait, hogy az évente egyszer e célból rendezendő tárlaton műveik közül egyet zsürimentesen állithatnak ki. Ez alapszabályban gyökerező jogával az első kiállitáson 81 művész élt. E zsürimentes anyagon felül az egyesületnek művésztanácsa a szabályszerüen megejtett birálat alapján még külön 136 képet fogadott el. A kiállitás anyaga ily módon 217 műtárgyból állott, melynek a zsürimentesség alapján bekerült darabjait a kiállitási katalógus külön megjelölte. A Művészház e Magyarországon általa meghonositott uj intézménnyel első sorban az uj művésznemzedék érdekeit kivánta szolgálni, módot nyujtva igy a legelszigeteltebben élő, vagy bármi okból a többi hivatalos fórumokról esetleg leszorult tehetségeknek is a bemutatkozásra és érvényesülésre.

Minthogy a siker az alapszabályok eme programmját is igazolta, e kiállitások sorozatát is folytatta az egyesület és rendezett zsürimentes kiállitást 1911 és 1912 junius havában is.

Az 1910.-iki naptári év két utolsó hónapjában, novemberben és decemberben még két kiállitást rendezett az egyesület, az egyiket Tibor Ernő festményeiből, a

másikat pedig a művésztagok és más, külön e kiállításra meghivott művészek munkáiból. E téli kiállitás is elütött bizonyos tekintetben a szokásos időszaki kiállitásoktól, amennyiben az igazgatóság gróf Zichy István inditványára e kiállitásra azokat a művészeket hivta meg, akik az 1910. évi téli tárlatról a Műcsarnokból kimaradtak, vagy műveiket be sem küldték, mert elvi vagy egyéb okokból a Műcsarnokból rendszeresen távol maradnak. A kiállitás — melyet a sajtó éppen ezen okból „Ellenszalon"-nak nevezett el — lehető magas szinvonala érdekében a beküldött művészi anyag elbirálására külön zsürit kért fel az egyesület, mely Csók István, Ferenczy Károly, Iványi-Grünwald Béla, Kernstok Károly, Rippl-Rónai József és Szinyei Merse Pál festőművészekből állott és 63 művésztől 126 műtárgyat fogadott el, szinte kimeritően hü képét adva az ujabb művésznemzedék törekvéseinek. Az „Ellenszalon"-t Kövér Gyula kollektiv kiállitása követte, ezt pedig a negyedik csoportos kiállitás, melyen Boromisza Tibor, Jakab Zoltán, Kovácsy Berta, Páldy Zoltán, Papp Géza, Sassy Attila, Szigeti Jenő és Vaskovich Erzsi munkái kerültek bemutatásra. 1911 március hó 12-én nyitotta meg a Művészház uj Kristóf-téri kiállitási helyiségeit Rippl-Rónai Józsefnek, az egyesület tiszteleti tagjának nagy retrospektiv-kiállitásával, mely a kitünő művésznek egész munkásságát felölelte minden mult etape-jával és jelenével együtt. A kiállitás ritka sikerét misem bizonyitja jobban, minthogy azon a művásár 40,000 koronára rugott. Rippl-Rónai után egy keleti kiállitás keretében a régi és uj orientális művészetet mutatta be az egyesület: régi és uj kinai, perzsa, japán, koreai és bizanci festményeket, rajzokat s kinai és afrikai bronzokat. A kiállitás aukcióval végződött.

Az ötödik csoportos kiállitáson Braun Margit, Csukássy Elemér, gróf Edelsheim-Gyulai Lipót, Feiks Alfréd, Feiks Jenő, Huzella Pál, Lehel Mária, Prottmann Stella és Sas Ferenc vettek részt; ezt követte a második zsürimentes kiállitás, mig az őszi saisont Italo Brass velencei festőművész festményeinek és Lándori Vilmos szobrászművész monumentális szobrainak kiállitásával inditotta meg az egyesület. Az 1911. évben még sorra került Tornyai Jánosnak — ahogy Bródy Sándor a katalógus előszavában irta: „a puszta és a buza" festőjének — kollektiv tárlata is, mig méltó befejezésül, az esztendő munkájának igazán fényes bekoronázásaul Kernstok Károly nagy retrospektiv kiállitását rendezte a Művészház. Bár a Kristóf-téri helyiségek a művész roppant anyagának sem befogadására, sem kellő érvényre juttatására nem voltak alkalmasak, a retrospektiv kiállitás — tekintve, hogy a kitünő művész minden fejlődés-korszakát lehetőleg a legjellegzetesebb munkákkal illusztrálta — instruktiv szempontból és nagy nevelő hatását tekintve, egyike volt a Művészház legjelentősebb kiállitásainak.

Az 1912. év művészi munkásságát a „Neukunst Wien" név alatt ismert bécsi művész-csoport munkáinak bemutatásával kezdette meg a Művészház, mely ily módon a szomszéd állam progressziv művészeti törekvéseivel ismertette meg a magyar közönséget. A kiállitáson Anton Faistauer, Anton Kolig, Paris Gütersloh, Robin Chr. Andersen, Egon Schielle, Arnold Schönberg és Oscar Kokoschka vettek részt nagyobb kollekciókkal s a magyar műszerető közönség progressziv hajlandóságát gyönyörüen illusztrálja, hogy a bécsi művészeknek sokkal nagyobb erkölcsi és anyagi sikerük volt itt — idegenben, mint akármikor is odahaza

Bécsben. Kiállításukat a VI. csoportos kiállitás követte, melyben az ujabb festőnemzedék nyolc sokat igérő művésze: Csáktornyay Zoltán, Egry József, Götz B. Ernő, Kornai József, Körmendi-Frimm Ervin, Pechán József, Schütz Julcsa és Ziffer Sándor vettek részt nagyobb számu munkákkal. Ez a kiállitás is az uj nemzedékben mélyen gyökerező haladásvágynak revelációja volt s az ott nyujtott igéretekből azóta a csoport nem egy tagja már jóval többet beváltott, mint amennyit az azóta eltelt rövid idő alatt joggal várhattunk volna. Február-március havában Kőváry Szilárdnak kollektiv kiállitása keretében a művésznek 128 munkáját mutatta be az egyesület s ezt nyomon követte Vaszary János nagy retrospektiv-kiállitása.

Vaszary kiállitása a legtisztább művészi szenzáció erejével hatott, mert a kitünő mester előbb hosszu évekig elvonulva csupán magának dolgozott s mindnyájan sejtettük, hogy a visszavonulásnak ezek a csendes évei egy olyan mélyenjáró gondolkodónál és ritka puritánlelkü művésznél, mint amilyen Vaszary, csak egy uj és nagy lelki forrongást, művészi elmélyedést és átalakulást, sőt ujjászületést jelenthetnek. És csakugyan — a kiállitás egyik legfrappánsabb dokumentuma volt annak az erőteljes előrenyomulásnak, mely az uj művészet legszebb karaktervonása és melynek végcélja: a stylnyomozó, rekonstruált művészet. A harc, melyet Vaszary ez uj művészet igazáért megvivott, a jövendő teljes győzelme idején is nagyszabásu férfi-tettnek fog számittatni, a Művészház kiállitása pedig e bizonyára győzelmes harcnak egyik legszebb emléke marad.

1912 április-május havában VII. csoportos kiállitását mutatta be a Művészház. A kiállitáson Aiglon (Sassy Atilla), Csont Ferenc, Feiks Alfréd, Feiks Jenő, Juhász Arpád, Kádár Béla, Lénárd Róbert, Medgyessy Ferenc, Papp Gábor, Wagner Géza és Zádor István vettek részt. Az uj művészet ebből a csoportból is kapott néhány igen kiváló, elsőrangu eredményeket igérő, harcos katonát; nem egy közülök kétségtelen tehetségével már ma az első sorokba küzdötte fel magát. — A tavaszi szezont Biró Mihálynak, a szocialista plakátok révén ismert grafikusnak a zsürimentes kiállitás keretében bemutatott gyüjteményes kiállitása zárta be — s ez volt egyuttal az egyesületnek a Kristóf-téri helyiségben rendezett utolsó kiállitása.

Meg kell még emlitenünk, hogy a kiállitásokat időnként értékes művészeti előadásaikkal kitünő irók és művészek tették változatosakká és értékesekké, névszerint Alexander Bernát dr., Balázs Béla, Bartók Béla, Beregi Oszkár, Berczik Árpád, Biró Lajos, Diner-Dénes József, Erdélyi Zoltán, Gerő Ödön, Kanzler Hugó dr., Kollály Zoltán, Lázár Béla dr., Lengyel Géza, Rózsa Miklós dr., Rózsaffy Dezső dr., Vay Péter gróf, dr. Ferenczy Sári, Medgyaszay Vilma, T. Halmi Margit és Zöldi Elza.

Hozzá tartozik még a Művészház történetéhez, hogy 1911 március hó 14-én tartotta meg a Művészház első tisztujitó közgyülését, melyen az egyesület vezetősége következőképpen alakult meg: Teleki Géza gróf elnök, Edelsheim-Gyulai Lipót gróf és Iványi-Grünwald Béla alelnökök, dr. Rózsa Miklós igazgató, Batthyány Gyula gróf, Ferenczy Károly, Horthy Béla, Kernstok Károly, dr. Madarassy-Beck Gyula báró orsz. képv., Szüllő Géza orsz. kép., Vágó László, Zichy István gróf, Rippl-Rónai József a művésztanács elnöke, dr. Kovács István ügyész, igazgatósági tagok. A művésztanács tagjai lettek: Csók István, Egry József, Falus

Elek, Jaschik Álmos, Katona Nándor, Kisfaludi-Strobl Zzigmond, Kosztolányi-Kann Gyula, Kőrösfői-Kriesch Aladár, Ligeti Miklós, Málnai Béla, Olgyay Ferenc, Pásztor János, Plányi Ervin, Rippl-Rónai József, Vaszary János. A felügyelő bizottsági tisztséget Páldy Károly elnök, Csupor József dr., Hüvös Rezső, Kotányi László, Lindenbaum Félix, Sebők Gyula vállalták. Az 1912. évi közgyülésen a lejárt művésztanácsi tagsági helyekre Boromisza Tibor, Egry József, Kádár Béla, Pechán József és Szigeti Jenő festőművészek kerültek. Néhány személyi változás is állott be, igy az egyesület műpártoló alelnöke: Edelsheim-Gyulai Lipót gróf, valamint Ferenczy Károly és Szüllő Géza igazgatósági tagok — őszinte sajnálatunkra — tisztségeikről lemondottak. Lemondott művészeti alelnöki tisztségéről Iványi-Grünwald Béla is, Szinyei-Merse Pál pedig letette tiszteleti tagságát. A tisztikarban Kónyay Elemér, az egyesület eddigi műtárosa, a titkári hivatal vezetését vette át.

1912 őszén, szeptember végén már megkezdődtek a Művészház uj palotájának épitési munkálatai, melyeknek befejeztéig — 1913 január 23-ig — az egyesület művészi munkásságának kiállitási helyiség hijján természetszerűleg szünetelnie kellett. Ezt az áldozatot azonban szivesen hozta meg az egyesület minden egyes tagja, hiszen az uj, végleges és állandó otthon reménye — nem egészen három évi fennállás után — tavasszal még szinte inkább álomnak tetszett, mint erérhető valóságnak. De a vallás- és közoktatásügyi kormány ezidőszerinti bölcs és melegszivü vezetőjének: Zichy János gróf miniszternek s az egyesület páratlanul lelkes, a művészet ügyéért minden áldozatra kész elnökének segitségével az álom ime testet öltött — a Művészház saját otthonába, fényes uj kiállitási palotába költözhetett. Megvehette, átépittethette s az egyesület részére jelzálogilag biztosithatta a néhai gróf Zichy Jenő-féle muzeumot, melyet a palota tulajdonosa: Zichy Rafael gróf — a Művészház kulturális céljaira való tekintettel — szivesen és méltányos árban engedett át az egyesületnek.

És itt engedtessék meg a krónikásnak, hogy a tudatosan száraz statisztikai regisztrálásba néhány — igazán indokolt — lyrai hangot is vegyithessen. Képzeljük el ugyanis: alig három éve, hogy elindult egy kis lelkes csapat, uj otthont teremteni a magyar művészetnek. A szükség hajtotta, az eszme lelkesitette és a kényszer gyorsitotta munkájukat. Alig határozták el s már meg is alakitották a Művészházat. Vállalkozásuk alapja a művészetbe vetett rajongó hitök és a közönségbe helyezett bizalmuk volt. És nem csalódtak egyikben sem. A kis művészcsapat hatalmas táborrá növekedett azóta, annak a közönségnek a támogatásával, amelyik megértette és méltányolni tudta törekvéseiket, céljaikat és akik ma, mint a Művészház tagjai, a multban hozott áldozataikkal részeseivé lettek annak a szédületes fejlődésnek, amely saját kiállitási palotához juttatta a progressziv magyar művészetet, erkölcsiekben, anyagiakban megerősitette az egyesületet és lehetővé tette ezenkivül még egy uj képes fólyóiratnak, az „Uj Művészet"-nek, az egyesület hivatalos lapjaként való szárnyrabocsájtását is.

És mindez három év alatt — hiszen a Művészház csak most 1913 január havában lépett negyedik esztendejébe.

Három év a művészet életében nem jelent sokat. A renaissance-korokban, amikor a revelációk (a kor kezdetén) már el voltak intézve, a nyugodtan fejlődhető

eredménynek. Ne csináljunk belőle titkot, hogy a magyar művészet legutóbbi történetében ezt tartjuk a legjelentősebb eseménynek.

És hogy most eszünkbe jutt ez a három év előtti dátum: a december negyedike s a megalakulás akkor bizony szerény eseménye, amelyből a modern magyar művészet legszebb fejezete alakult ki, ne feledjük el azt sem, hogy — akár öntudatosan csináltuk, a jövőbe látással, akár öntudatlanul, ösztönszerüen — ezt a munkát csak fanatizmussal, rajongással lehetett megcsinálni s hogy ha sok harcnak, küzdelemnek, keserüségnek volt is oka ez a fanatizmus: az elért eredményekért most már talán ezeknek a harcoknak keserü emlékét el lehet felejteni . . .

A felavató kiállitás gyönyörü bizonyság reá, hogy minden keserüség immár a multé. Művészeink ugy készültek erre a kiállitásra, mint egy ünnepi eseményre, amelyen a sok-sok harc, gáncs és küzdelmek után nemcsak mi, nemcsak a közönség, hanem ők maguk is kiérdemelt örömmel, jóleső érzéssel örvendhetnek az örvendezőkkel.

Ver Sacrum-a ez a kiállitás a modern magyar művészetnek, amelynek ünnepi felvonulására eljöttek valamennyien, a fiatalok, „öregek“ (mennyire fiatalok ők is), azok, akik eddig külön-külön, elszórtan jelentkeztek, nem mindig alkalmas miliőben, a nyilvánosság fóruma előtt . . .

Szinek ragyognak itt, ezek a szinek más-más egyéni jegyben fogantak, de az eredőjük és végső konzekvenciájuk egységes és közös: az együvé tartozandóság, a közös progressziv művészi hitvallás alapján . . .

A foglalat, a miliő, amely mindezt reprezentálja, ép oly ragyogó, mint maga a művészi termelés. Hisz erre a célra készült, stilusa, egész gondolata, terve kivitele mind abban a harmoniában indul, amely át fogja hidalni ezt a kiállitást, az utána jövő kiállitásokat és — a Művészházat!

És most — a negyedik esztendő elején — miután egy pillanatra visszanéztünk a multba, minden pillantásunk a jövő felé fordul, annak az utait kutatjuk, azt fogunk igyekezni egyengetni, előkésziteni az utánunk jövő nemzedéknek. Minden kegyeletünkkel ott csüggünk a multon — a magunkén, művészetünkén, nemzetünkén, az egyetemes kulturáén — de minden szeretetünk, ujongásunk, fanatizmusunk tárgya a jövendő. E jövendőben bizva lépjük át uj hajlékunk küszöbét. Bizunk, mert miénk az ifjuság s akié az ifjuság — azé a jövő.

RÓZSA MIKLÓS.

irányok, lokalis iskolatörekvések évtizedeken át alig-alig determináltak egy-egy uj gondolatot; az utána jövő korok dekadenciája pedig elfojtott minden életet, gondolatot. Művészi forradalmat teremtő érzéseket, nagyszerü lendületeket csak a mult század utolsó évtizedei dobtak ki magukból . . .

Az utolsó évtized azonban (nem egészen pontosan) valósággal forradalmi leviharzása volt mindannak, ami ekkoráig felgyülemlett. Azt kellett hinnünk, hogy ez a sokszertelenségü erjedés szét fog folyni, hogy az egymásból szinte eruptiv támadó művészi irányok, elvek, törekvések egymást fogják megsemmisiteni.

A modern magyar pikturában különösen félelmetes, de egyben biztatóbb is volt ez a bizonytalanság, amikor mintegy öt év előtt ezekben a sokirányu törekvésekben hirtelen kezdődött valami különös koncentráció. Emberek, akikben csak a progressziv művészi törekvés volt közös, egymás mellé álltak, szinte öntudatlanul; ketten, hárman, tizen, huszan — és egyszerre együtt volt az egész modern gárda: a legszebb egyesülés, amelyet a magyar művészet története addig felmutathatott: — a Miénk.

Egy évre rá — most december 4-én volt három éve — már szervezete is volt ennek a gondolatnak: megalakult — mintegy a felbomlott Miénk művészi törekvéseinek letéteményeséül, hogy folytassa és progressziv irányba fejlessze azokat — a Művészház. Megtörtént az első honfoglalás.

Most három év multán, ha nem is épen pontosan, — néhány héttel később, de mindenesetre a negyedik esztendő legelején — megtörtént a második honfoglalás: ez a nemcsak számban, de talentumban is hatalmasan megnövekedett társaság bevonulhat az uj, ragyogó Művészház-palotába.

Három év! . . .

Ez a három év egy örökkévalóságot jelent a küzdelmekben: ha most visszatekintünk 1909 december 4-re s az azóta történtekre, de a pillanatok gyorsaságával tüntek tova az események: ha visszaálmodjuk magunkat azokba. Ezalatt a három év alatt — érezték a modernség ellenségei is — győzött a Művészház s a negyedik esztendőben már teljesen be is lesz fejezve ennek az egyesülésnek minden feladata. S ha eddig csak szociálisan alakult ki a helyzetük: mert annyira együvé tartozónak tudták magukat, hogy erről is lehet beszélni, sőt, mikor a közös hajlék is ráutalja őket erre, a progressziv művészi célok emberileg is egészen össze fogják forrasztani őket.

A Művészház volt eddig az egyetlen egyesülés, hol nem azt jelentette a nagy művészi együttesség, hogy az egyéni principiumok, egyéni felfogások és törekvések is nivellálódjanak az egészhez.

Éppen ellenkezőleg! Soha művészi egyesülésben annyira szabadon nem alakulhatott és fejlődhetett az egyéni felfogás, mint itt, soha a jelszavak közös kényszere annyira nem negligáltatott, mint ebben a társaságban és mégis, az a hatalmas művészi gárda, amely most az uj házavató kiállitáson együtt jelentkezik, a legegységesebb és — büszkén hirdetjük — a legértékesebb rétege a magyar művészek eléggé nagy tömegü társadalmának!

Ne legyünk kishitüek és kicsinyesek, vállaljuk önön lelkiismeretünk előtt azt az erkölcsi bátorságot, hogy teljes szivvel merünk örülni ennek a gyönyörü

Művészi nevelés

Latkóczy M.

Művészi önképzés
nemzeti irányban.

Petrik 1886-1900

Művészi nevelés

Tafferner B.

A művészeti oktatás
középiskoláinkban.

Petrik 1886–1900

Művészi nevelés 621

A művészeti nevelés-
ről

Petrik 1886-1900

Művészi nevelés

Gedicke S.

A művészi nevelésről.

Petrik 1886-1900

Művészi nevelés

Videky J.

Módszeres rajzoktatás.

Petrik 1886–1900

Művészi nevelés

Zsitvay J.

Nehány szó a középiskolai rajzoktatás új tantervéhez

Petrik 1886–1900

Művészi nevelés

Lányi B.

A művészi nevelés
a Rózsa-iskolában.

Petrik 1886–1900

Die Kunst in der Slovakei:
Eine Sammlung von Dokumenten

Wagg 4°, 1300 K, 81 L, Prága, 1939

Müvészet Szlovensz-
kokban.

MDK

Müvészek Majolika és Agyagipartelepe RT.
Hódmezövásárhely
A kiáll.-t rendezte:OMTI és a Magy.Iparmüv.Orsz.Egyes.

"Magyarország" 1940.márc. 16. 8.l.

Mária Valéria u. helys."Uj Magyar Otthon" kiáll.

MDK

Művészi karc. Portré

egy francia kiadásu Schubert-dal átirat simlapján. 1844 előtt.

Emlitve Schilling-nél: Franz Liszt. 1844.
S. 258.

Dr. André Csatkai: Versuch einer Franz Liszt Ikonographie. Sonderabdruck aus d. „Burgenländischen Heimatblättern." Jahrg. 1936. Hft. 2.
S. 60.

MÜLLNER Jakab festő

ld. Müvészettörténeti Értesitő, 1988.1/2.sz.
71.p. - Valkó

Müllner Jakab testőr, akadémiát végzett
festő akinek állása is van le kiván telepedni Kismartonban - 1799

71. p. fel

Adatok Szolnok megye történetéből. 1.köt.
Szerk. Tóth Tibor. Szolnok : Szolnok m.
Lvt., 1980

Művészetek Palotája a Nemzetinél

A millenniumi Városközpont kulturális tömbje névadó pályázatán a Művészetek Palotája elnevezést találta a legjobbnak az öttagú zsűri.
A kulturális-, PR- és reklámszakemberekből álló testület, valamint a kulturális miniszter 133 pályázó összesen több mint 500 névötletéből választotta ki a legjobban hangzót. A nyertes pályaművet Rédling Ágnes, a Pécsi Tudományegyetem közgazdaságtudományi karának PhD-jelölt hallgatója nyújtotta be.
A nyertes pályázó százezer forintos díjban részesül.

szer-divizió több mint egy-
milliárd forintot, a fényképe-
"rénelrot értékesítő üzletág

4. A szerződés keretében elvégzendő feladatok:

Vállalkozó a klinikai vizsgálat során vizsgá
biztosít.

A szerződő felek kijelentik, hogy a szerző
Törvénykönyv 412 – 414 paragrafusaiban leír

4.1. A Vállalkozó feladatai:

4.1.1. A kiválasztott betegek kardiológiai és

4.1.2. Írásos adatszolgáltatás az egyedi adatl
A klinikai vizsgálat befejezésének hat

4.1.3. Kapcsolattartás, együttműködés a Me
(PRO-PHARMA Kft-vel).

4.1.4. Minőségbiztosítás (minőségellenőrzés

4.1.5. Dokumentálás, archivum biztosítása.

4.1.6. Draft klinikai jelentés megírásában kö

4.1.7. Végső (záró) klinikai jelentés elkészít

4.2. A Megrendelő feladatai:

- A klinikai minták biztosítása az egyes viz
előtt- a vizsgálatokhoz szükséges men
megmaradt készítményekkel a GCP szab

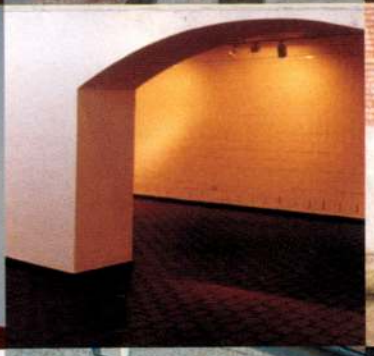

MűvészetMalomArtMillKunstMühle

Szentendre Szentendre Szentendre

MűvészetMalom
Szentendre

Cím: Szentendre Művelődési és Művészeti Intézményei – MűvészetMalom
2000 Szentendre, Bogdányi u. 32.
Tel./fax: 26 / 301-701
E-mail: mmalom@dunakanyar.net
Web: www.szentendre.hu
Nyitva tartás: naponta 10-18 óráig. Hétfőn a látogatás ingyenes.

Szentendre az 1900-as évek elejétől a modern magyar képzőművészet egyik kiemelkedő műhelye,
amelyhez a 20. század meghatározó jelentőségű művészei kötődtek, s ahol ma is több mint száz képzőművész él.
A városban egy 19. századi romos ipari műemlék: a fűrészmalom felújításával a helyi művészek és művészetet szeretők régi álma valósult meg: a

MűvészetMalom.

A beruházás első üteme 1998-ban fejeződött be: az elkészült épület három szintjén 700 m² kiállítótérben időszaki kiállításoknak ad otthont. Bemutatja a helyi és Szentendréhez kötődő képző- és iparművészek alkotásait, valamint országos és nemzetközi kiállítások rendezésével kapcsolódik a kortárs művészet vérkeringésébe. Az intézmény emellett fontos feladatának tekinti, hogy az egyedülállóan gazdag szentendrei művészet történeti anyagát is bemutassa évente egy-egy, különböző szempont mentén megrendezett kiállításon.
Az épület szerkezetkész szárnya és udvara tavasztól őszig a képzőművészet mellett a társművészetek rendezvényeit is befogadja. Kortárs művészeti fesztiválok színhelye, színházi előadások, filmvetítések, koncertek szerepelnek programjában.

ArtMill
Szentendre

Address: Szentendre Művelődési és Művészeti Intézményei – MűvészetMalom
2000 Szentendre, Bogdányi u. 32.
Tel./fax: (36) 26 / 301-701
E-mail: mmalom@dunakanyar.net
Web: www.szentendre.hu
Opening hours: every day from 10 a.m. until 6 p.m. Admission is free on Mondays.

Since the beginning of the 1900s Szentendre has been one of the most outstanding workshops of
Hungarian fine arts gathering a lot of significant 20th-century artists. It is still home for more than a hundred artists.
With the reconstruction of a 19th-century industrial monument, the ruin of a sawmill, the local artists and art-lovers old dream came true: the

ArtMill.

The first stage of the investment was finished in 1998: the renovated three-storey building with its 700 m² exhibition area gives place to temporary exhibitions. It provides a forum for both Hungarian and international exhibitions, along with the contemporary works of the sparkling and abundant local art community. Besides, the ArtMill considers an important mission to present the values of the 20th-century fine arts of Szentendre. Every summer apart from the fine art exhibitions, other programmes are also held at the half-finished wing and the courtyard, such as art festivals, theatre performances and concerts.

KunstMühle
Szentendre

Anschrift: Szentendre Művelődési és Művészeti Intézményei – MűvészetMalom
2000 Szentendre, Bogdányi u. 32.
Tel./fax: (36) 26 / 301-701
E-mail: mmalom@dunakanyar.net
Web: www.szentendre.hu
Geöffnet: täglich 10-18 Uhr. Montags kostenloser Eintritt.

Szentendre ist seit Beginn des 20. Jahrhunderts eine der bedeutendsten Werkstätten der modernen bildenden Kunst in Ungarn, der sich die wichtigsten Künstler dieses Jahrhunderts anschlossen und wo auch heute noch mehr als hundert Künstler leben.
Ein lang gehegter Traum der Künstler und Kunstliebhaber der Stadt wurde erfüllt: durch die Rekonstruktion einer Industriedenkmalruine aus dem 19. Jahrhundert entstand die

KunstMühle.

Die erste Investitionsphase wurde 1998 abgeschlossen. In den drei Geschossen des fertiggestellten Gebäudes finden auf 700 m² Fläche verschiedenen Ausstellungen statt. Hier werden die Werke der mit Szentendre verbundenen Künstler und Kunsthandwerker gezeigt, aber die KunstMühle ist durch die Ausrichtung von nationalen und internationalen Ausstellungen in den Kreislauf der modernen Kunst eingebunden. Die Einrichtung betrachtet es ausserdem auch als eine wichtige Aufgabe, den historischen Stoff der einzigartig reichhaltigen Kunst von Szentendre jährlich in einer thematischen Ausstellung zu zeigen. Im dem sich noch Rohbau befindlichen Gebäudeflügel und auf dem Hof finden vom Frühjahr bis zum Herbst auch verschiedene andere kulturelle Veranstaltungen statt. Festivals der modernen Kunst, Theatervorstellungen, Filmvorführungen und Konzerte stehen auf dem Programm der KunstMühle.